

ВИКТОР ФОН ФАЛК МЪРТВИТЕ СИБИРСКИ ПОЛЕТА

Превод от немски: Ив. Димитров, 1932

chitanka.info

I. ЛЮБОВНИЦАТА НА МЛАДИЯ КНЯЗ

Празнуваше се по руския календар 1860 година.

Величествените дворци, които се издигаха на бреговете на Нева, бяха почти цялото имущество на руското царско семейство. Тази нощ те бляскаво бяха осветени. Очарователната светлина на многобройните лампи и свещници се процеждаше през големите прозорци на улицата и се смесваше с кристалната лъскавина на смразения лед на Нева в неописуема гледка.

Из навъсените вечерни облаци, които обвиваха столицата на мощния цар, непрекъснато валеше сняг, който застла улиците и покривите на грамадните къщи, издигнати от двете страни на главната петербургска улица.

Петербург бе потънал в сняг! Картината бе очарователна; човек неволно се унасяше и я наблюдаваше жадно. Улиците бяха препълнени с хора! Където и да погледнеш — засмени лица и ясни погледи. И най-бедните се бяха пременили и всеки се промъкваше през навалищата, за да отиде час по-скоро в топлата стая, където го очакваше врящият вече самовар. Наредени една след друга в средата на широките улици, шейните се надпреварваха. Ясният глас на малките звънчета и знаменца, окачени на конете, отекваше далеч в хубавата нощ.

В православна Русия всеки нетърпеливо очакваше осъмването на новата година, за да дочака с нея нов живот, нови надежди, нови радости.

Същата нощ, преди камбаната да възвести началото на новата година, от една къща близо до зимния дворец на императора излезе загърнат с дълга наметка човек. Като вдигна нарочно яката на наметката си, този нощен минувач предпазливо се огледа на всички страни и с бързи крачки се запъти към Невския проспект.

Главната улица на руската столица беше препълнена с хора, шейни и кочияши. Човекът с черната зимна наметка се смеси с тълпата и бързо се изгуби от очите на любопитните минувачи.

Той вървеше бързо напред. На „честитките“ за новата година отговаряше само с кимване на глава. Бързаше напред, без да се обръща, докато стигна до прочутия тогава руски Базар Вавилон.

За минутка той се спря, доближи се до една шейна, която стоеше в средата на затрупаната със сняг улица, сякаш нарочно го очакваше.

Щом съгледа човека с дългото наметало, кочияшът сне учтиво шапка, поклони се и след това подсвирна по обичая, което бе знак, че е готов за тръгване. Кочияшът плесна с камшика и конете тръгнаха в ситен тръс по посока на едно от бедните предградия на богатата руска столица.

Снегът постоянно валеше. Шейната бързо напредваше по снежната улица, докато изведнъж спря пред ниска дървена къща, чиито прозорци бяха затворени с дървени капаци.

Човекът с наметката скочи от шейната и бързо се отправи към малката врата, но тъкмо когато напипа ключалката, пред него се изпречи някаква просякиня, която не бе забелязал досега.

— Бог да те благослови, братко! Извади си кесията и отдели нещичко за бедната жена за Нова година.

Странникът се стресна. Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите му, тъй като видя, че стоящата на колене жена е олицетворение на бедността.

Той бързо мушна ръка в джоба на наметката си, извади няколко сребърни монети и ги подаде на просякинята.

Непознатата жена погледна алчно парите, след това блъсна ръката на странника и монетите се разпиляха по снега.

— Сребро? — извика просякинята с глас, пълен с презрение. — Князете даряват злато, а не сребро! Вие не сте кавалер, велики княже Константино!

Странникът побледня. Всяка дума, излязла от устата на просякинята, бе остър нож, който пробощдаше гърдите му. Той понечи да се втурне след нея, да я задържи и принуди да говори, но тя успя да завие зад ъгъла, преди той да дойде на себе си от изненадата.

— Това не е на добро — помисли младият човек, като гледаше унесено затрупаната със сняг улица. — И тъкмо сега, в навечерието на новата година! Този случай потвърждава моето мрачно предчувствие. Трябва да се постарая Елисавета да не забележи и най-малката сянка по лицето ми. Защо да я натъжавам?

С тези мисли той се приближи полека до вратата, отвори я и влезе в преддверието, което бе наредено с доста добър вкус.

На един разкошен полилей горяха благоуханни свещи. Пламъчетата им се отразяваха върху тъмните стени и бяха твърде приятни за окото.

По всичко личеше, че странникът добре познава къщата. Без стеснение той хвърли наметката си върху зеления копринен фотьойл и се изправи пред едно огледало, в което се оглеждаше хубавата му мъжка фигура.

Той беше хубав, изящен мъж. Облечен бе с красива униформа на императорски офицер от флотата. Бляскавите, скъпоценни златни еполети показваха, че е адмирал от императорската флота.

Тъкмо когато сваляше шашката от кръста си, вратата, която водеше към преддверието, се отвори изведнъж и на нея се показва една млада жена. Неговото лице светна от неописуема радост.

— Елисавета! — извика той и протегна ръце. — Моя мила Елисавета! Ти си ме чула да влизам, а аз желях да те изненадам!

Възхитена и развълнувана, тя се хвърли в прегръдките на този величествен мъж.

— Знаех, че ще дойдеш, Константине — извика весело тя. — Ах, твоята Елисавета щеше да прекара една много тъжна Нова година без теб.

— За мен щеше да бъде още по-тъжна — отвърна младият адмирал и отведе любимата си в една стая, наредена с твърде добър вкус.

— Затова и аз напуснах угощението в царските дворци, където царят бе събрал всички членове на семейството. Ах, вярвай, миличка, това не бе тъй лесна работа, нали знаеш, че от някое време насам следят много внимателно моите стъпки, но някаква висша сила ме привличаше към тебе, и да бях знаел, че ще заплатя с главата си, пак щях да дойда при моята мила Елисавета, макар и за малко.

С неописуема нежност той притегли своята любима към себе си и покри с целувки устните ѝ.

Жената, която младият офицер държеше в своите ръце, бе в разцвета на младостта си.

Лицето ѝ наистина бе поизгубило онази мека и хубава форма; при все това витата ѝ снага имаше приятна гъвкавост, а вратът, гърдите

и раменете ѝ — онази закръглена облота, които биха били добре оценени от живописците.

Изкусно заплетената ѝ кестенява коса хармонираше с черните ѝ, но ясни очи, а също тъй и с пурпурночервените ѝ устни.

Със страстен копнеж отговаряше младата жена на всяка целувка на младия офицер.

— Колко щастлива се чувствавам, когато ти си при мене — каза тя. — Страхувах се, че няма да дойдеш, и все ми се струваше, че царските стражари ще дойдат и ще ме отведат заедно с детето някъде далеч от този тих кът, където бяхме толкова доволни и щастливи!

— Царски стражари? — повтори младият адмирал. — Бъди спокойна, мила моя. Брат ми, мощният господар на цяла Русия, който с желязната си воля може да съсипе всички народи, който може да създава закони, предизвикващи цели потоци кръв, той, Александър II, не може да унищожи любовта, що свързва нашите сърца, и да ни застави да забравим един за друг.

— Не, мили мой — извика тя, — ние сме свързани със здрави железни вериги. Ела да ти покажа взаимната ни връзка!

Те влязоха в съседната стая, която бе полуосветена от едно кандило. На постелка, окичена с цветя, малко детенце спеше хубав ангелски сън.

Подпряло глава с малките си ръчички, то кротко спеше. Дори се усмихваше насън, сякаш гледаше някоя играчка или коледно дърво.

Младият офицер склочи ръце и възкликна:

— Дете мое, миличкото ми!

— Не го буди — помоли младата жена, — едва успях да го приспя днес. То искаше да бъде будно, когато дойдеш, защото ми каза: Татко ще ми донесе малко параходче, майко, той ми обеща.

— Утре сутрин, като се събуди, ще го намери в леглото си — отговори Константин и продължи: — Мила моя, ти не знаеш колко ми е тежко, когато стоя пред леглото на нашето детенце! Заболява ме сърцето, защото се размислям за неговото бъдеще. Бедният ми Владимир, си казвам винаги; той е потомък на царската клонка на Романовците, той е мой син, син на великия княз Константин, но все пак неговото бъдеще е обвито с черна сянка. Но докато съм жив, нито на тебе, нито на скъпото ни дете, мила моя, може да се случи нещо

лошо. Но ако не се завърна от морето или пък падна в бой за отечеството, тогава какво ще стане с вас? Кой ще ви закриля?

— Отецът, който е на небето, той ще ни пази — отвърна младата жена и набожно погледна към иконата, пред която гореше кандилце. — Нека на него, Константине, се надяваме.

— Ти си ангел, мила Елисавето — каза княз Константин и я отрупа с целувки. — Ти ми го доказа с хилядите жертви, които си направила за мене. Когато се запознах с тебе, ти бе най-много глезена. Като дъщеря ига барон Пал — най-прочутия рицар и богаташ в Курландия, за мене ти напусна бащината си къща. Заради мене ти презря цялото си бъдеще и сложи в ръцете ми моминската си чест. Ти стана любовница на един княз. Не, мила ми Елисавето, не се черви, не трябва да се срамуваш. Пред Бога ти си моя жена, при все че пред света не можеш да се покажеш като такава.

Очите на Елисавета се напълниха със сълзи.

— Както и да е, Константине — каза тя, — аз много пъти съм се молила на Бога да направи някакво чудо и да измени нашите отношения. Сега не съм нищо повече от една държанка, която не смее да погледне някоя честна жена, пък била тя и най-бедната гражданка. Как щях да се радвам, как щях да бъда щастлива, ако можех да се нарека твоя законна съпруга, ако моето дете, моят Владимир можеше да носи името на баща си...

Гласът на Елисавета се задави от сълзи. Великият княз погледна жадно към постелката на детето си; в гърдите му кипяха страстни чувства.

— Това не може да бъде — мълвеше той, — от това нищо няма да излезе.

— Нима сърцето на брат ти, царя на велика Русия, не може да се трогне? — извика младата жена. — Той навярно не би ме пропъдил, ако с препълнени от сълзи очи отида при него и го помоля за нас и детето ни.

— Недей, какво мислиш да правиш! — извика уплашено князът. — Александър е добър, има милостиво сърце, но аз предвиждам, че той не би могъл да измени каквото и да било. Законите на Романовия род са неизменни и строги. Нима ти не си доволна от моята любов към теб? Елисавета, нима ти не намираш в нея залог за всичко, от което си се отказала?

— Твоята любов? — попита младата жена, изтривайки пътешките на капналите сълзи. — Да, ако нямах твоята любов и това дете, какво щеше да стане с мене? Нали ти, Константине, ще ме обичаш всякога? Каж ми, да го чуя от твоите уста. Искам да чуя, че любовта и верността ти ще са до гроб.

— Отвъд гроба — извика князът. — В това ти се заклевам, Елисавета, тук, над главата на нашето дете.

— Майко, майко! — извика в същия миг малкият Владимир, който сепнато се пробуди.

Елисавета изплашено поглеждаше ту детето, ту любимия си.

— Какво е това? — шепнеше тя. — Лош знак! Владимир ме повика на помощ в същата минута, когато ти ми се заклеваш! Константине, тъй ми е студено на сърцето и нещо ме мъчи! Боже, пази и закрилай нашата света любов!

При тези думи на младата жена прозвучаха гръмки звуци, възвестяващи на хората в дворци и колиби, че е настъпила новата година.

В тази минута милиони горещи молитви се отправяха към небето, милиони надежди оживяваха в гърдите на набожните хора. Те бяха тъй силни, че едва ли човешките гърди бяха в състояние да ги задържат.

Великият княз Константин се сбогуваше с любимата си.

— Трябва да отида в царския дворец, защото отсъствието ми може да предизвика съмнение. Сбогом, мила Елисавето, а утре, ако даде Бог, пак ще се видим!

Още веднъж той страстно я притисна до сърцето си, впи устни в хубавите й румени уста; после хвърли пълен с нежност и жадност поглед към спящото дете и бързо излезе от къщата, в която със страх би крил щастието си от света.

Великият княз крачеше гневно и още не бе стигнал до ъгъла на най-близката улица, когато изведнъж чу едно повелително „стой“ и моментално бе заобиколен от 10–12 черни сенки, носещи знака на тайната царска полиция — бяха в пряка служба на царя.

Великият княз отстъпи назад, защото не бе очаквал такава среща, недоверчиво огледа един от тях, който ниско му се поклони и покорно му подаде запечатано писмо. Приносителят на писмото бе облечен цивилно. Той бе млад, приблизително на годините на княза — едва ли

имаше тридесет. Острият поглед и черната брада придаваха на лицето му — бледно и безкръвно — израз на смелост и строгост и нямаше нито следа от съжаление.

— Що означава това? — попита князът. — Защо ми пресичате пътя и какво означава това писмо?

— Нека Ваше царско величество благоволи да го отвори — отговори непознатият.

— Как, вие ме познавате? — извика Константин. — Знаете ли кой съм аз?

— Зная, че съм удостоен с високата чест да стоя пред великия княз Константин. Но не ще ли благоволите, Ваше царско височество, да видите печата, който стои на писмото?

— Но Боже мой! — извика Константин, цял пребледнял. — Това е печатът на моя брат!

Разтревожен, той поднесе писмото до устата си, целуна царския печат, а след това отвори с разтреперана ръка плика и прегледа повърхностно съдържанието.

По време на четенето чертите на лицето му бързо започнаха да се променят; той притискаше с ръце развълнуваното си сърце.

При все това се мъчеше да овладее смущението си: щом прочете писмото, гордо и хладно се обърна към приносителя:

— Негово величество царят ми заповядва да тръгна с вас, господине. Не знам що значи това. Може да означава арест, но царят повелява и аз слушам.

— Моля, елате с мене до шейната — отговори царският пратеник и тръгна с княза към съседната улица, където ги очакваше закрыта шейна.

Двамата скочиха вътре и караха галоп около половин час. Щом шейната спря, Константин слезе след пратеника; озоваха се пред едно здание, което той никога през живота си не бе виждал.

Придружителят на Константин почука три пъти на вратата, след което тя изведнъж се отвори отвътре.

— Заповядайте, Ваше царско величество — каза човекът с черната брада. — Ще минем през тъмния вход, докато стигнем до градината, след което ще влезем в градинската къща, която се намира вляво.

Константин за минутка се поколеба дали да тръгне. Като мълния премина през ума му мисълта да не би да са му скроили някакъв капан, за да бъде отвлечен тайно. В двореца в последно време много се говореше за съзаклятници, дали клетва, че ще отмъстят на членовете на царското семейство. Константин се запита да не би това да е такъв случай. Но докато размисляше, той се засрами от себе си и от своята нерешителност и тръгна в тъмнината.

Заедно с придружителя си той влезе в градината и оттам — в една стая, която бе украсена доста изящно.

В средата на стаята имаше маса, на която бяха поставени много книги и два свещника със запалени свещи. Една от стените на стаята Константин не можа да види, защото бе закрыта с тежки пурпурни завеси.

— Ние вече сме на мястото — каза царският пратеник, посочвайки му един фотьойл с висок гръб. — Нека Ваше царско величество заповяда на този стол.

— Не бих сторил това — поде Константин твърде развълнуван, — докато не узная защо съм доведен тук и какво се иска от мене. Не зная също и името на придружителя, който ми е натрапен насила.

Странникът се поклони и каза:

— Името ми е Иван Кардов. Удостоен съм с честта да бъда офицер от тайната царска полиция. Не трябва да крия нищо повече от Ваше царско величество. Прочее ще говоря, но преди това моля да седнем и тогава ще пристъпим към работата.

Великият княз нетърпеливо седна на един кадифен стол, докато Кардов чинно стоеше зад писалищната маса и полека вдигна един написан лист.

— Касае се за една дреболия — каза той, като хвърли съмнителен поглед към великия княз. — Вашият подпис, Ваше царско величество, трябва да стои под тези няколко реда.

— Моят подпис? — извика учудено великият княз. — Какво има в тези редове, какво трябва да се подпише?

— Друга една дреболия — изрече полека, но проникновено Кардов. — Касае се до заточение в Сибир.

— В Сибир? — извика ядосано князът. — В Сибир, в земята на нещастията и отчаянието? Кой е тоя нещастник, заточението на когото зависи от моята заповед?

— Това е една жена — отвърна с колеблив глас офицерът от тайната полиция. В този миг неговият поглед се бе спрял неподвижно върху великия княз. — Една млада и хубава жена на име Елисавета Пал.

— Елисавета! — извика великият княз. — Елисавета, ние сме загубени!

След това той бясно се хвърли върху Кардов и с едната си ръка го хвана за гърдите, а с другата извади шашката си.

— Нещастнико! — извика великият княз. — Аз предвидих мръсното ти дело. Ти си служил на царя — моя брат, като шпионин и най-безсъвестно си издал тайната ми. Но ти няма да избегнеш наградата за предателството си. Като ме правиш нещастен, ти ме правиш и твой убиец! Ще те убия, предателю!

Кардов изкрещя, като гледаше отчаяно върха на смъртоносния меч, насочен към гърдите му. Но преди остроото оръжие да докосне тялото на полицейския офицер, пурпурната завеса се повдигна и един човек с горда осанка отстрани княза от жертвата му.

— Стой, грешнико! — извика този човек с ясен и дълбок глас. — Един Романовец не бива да бъде прост убиец!

Като чу гласа, князът захвърли меча и падна на колене.

— Ваше величество, брате, милост!

— Стани, Константине — отговори достойният странник, — стани и не произнасяй името ми в този дом. Ела тук и подай ръката си. Останете и вие, Кардов. Щом събрахте сведения за тази работа, сега можете да чуете и как ще се свърши тя.

— И тя трябва да се свърши — обърна се той пак към великия княз. — Е, Константине, тайната на твоята любов ми е от доста време позната. Дадох разпореждане да те следят. Помислих отначало, че това е някаква временна глупост, присъща на младите, която ще се свърши с падението на една млада жена. Но се уверих скоро, че отношенията ти с немската баронеса имат много по-сериозен характер. В пощата отваряха всички твои писма до Московския митрополит, чиято благословия ти просяш, за да се венчаеш с Елисавета.

И последната следа от кръв по лицето на Константин изчезна.

— Всичко е загубено — шепнеше той, — всичко е загубено!

— И в Англия си се обърнал към някои твои верни приятели — додаде непознатият. — Всяко твое писмо изразяваше откритото ти

намерение да смесиш кръвта на Романовци с кръвта на един немски селянин. Значи трябва, необходимо е аз да осуемя намерението ти. Известно ти е, че има един стар руски закон, който изрично казва, че всяка жена, която отведе някой от князете на Романовците и този княз се венчае в неравенство с нея, трябва да се смята за предателка на отечеството и като такава трябва да бъде осъдена. Всичката тежест на този закон сега пада върху Елисавета фон Пал.

— Не, не! — със сълзи молеше великият княз. — В името на всемогъщия Бог, това не бива да стане.

— Какво? Кое не бива да стане? — изрече с достойнство човекът със звучния глас. — Тук заповядвам аз, аз владее цяла Русия и моята воля се изпълнява от Висла до Урал и от Черно до Бяло море. И ти, хлапак, имаш смелостта още да мислиш, че ще се поколебая в намерението си към една слаба жена и един загубен глупак като тебе.

Константин склочи отчаяно ръце.

— Моля те, смили се над мен! — каза той. — Изгони ме, вземи царското ми име и всичките ми надежди, само се смили над Елисавета, над майката на детето ми.

— Майка на детето ти? Нима не знаеш, безумни, че с тази дума ти изрече нейната смъртна присъда? Подпиши сам заточението ѝ в Сибир, защото ако не сториш това до три минути, ще видиш трупа на любимата си да се люлее на бесилката в Петербург.

Като залиташе в несвяст, Константин се приближи до писалищната маса.

— Не, не, да не умре — непрекъснато говореше той, сякаш бе разстроен умствено. — Ти не трябва да умираш, Елисавета, по-добре ще е в Сибир... по-добре... О, Боже мой, Боже, защо трябва да стана убиец на своята жена?

— Ще ти обясня това — изрече човекът с достойнство; гласът му беше по-благ и звучеше много по-топло, отколкото преди.

— Тези, които се любят, до последния час се надяват да се срещнат и съединят. Верността на жената няма граници. Затова аз искам да бъде показана на любимата ти заповедта, подписана от самия тебе, защото тогава тя ще помисли, че си ѝ изменил и любовта ще отстъпи място на омразата и презрението.

Константин захвърли перото, което държеше в ръката си.

— Убий ме, царю, но недей ме кара да изневерявам на любовта си!

— Само две минути още — каза царят, като гледаше украшения си с брилянти часовник. — Ако не се подпишеш под тези няколко редчета, тогава знай, че Елисавета подир един час ще бъде окачена на бесилката.

Великият княз се отпусна на стола, захлупи лицето си с ръце и горко зариди.

— Времето ти мина — извика царят. — Кардов, отнесете на петербургския комендант заповедта за обесването на Елисавета!

— Не мърдай от мястото си, негоднико! — каза великият княз, като скочи от стола. — Аз... аз ще подпиша.

Той взе перото и започна да го влачи по хартията, а от очите му се отрониха две сълзи, които паднаха на мястото, където се бе подписал.

В продължение на няколко минути в стаята владееше дълбока тишина. Нищо друго не се чуваше освен хълцането, което идеше от гърдите на младия княз.

— Кардов — заповяда царят, — нека заповедта бъде изпълнена още тази вечер. Във вас аз виждам един твърде способен човек, който може да направи повече от неколцина други с по-високо положение, които ме заобикалят сега. Отдавна вече министърът на полицията не ми се харесва... Ще поговорим още по това, Кардов! Вървете и увенчайте отличните си способности с най-голямо мълчание.

Лицето на Кардов се обля в руменина, а очите му забляскаха необикновено, когато се приближаваше до вратата с тайнствената хартия в ръце.

Щом вратата се затвори, Александър II прегърна нещастния княз и го притисна до гърдите си.

— Прости ми, братко — каза той. — Дано и Бог ми прости. Иначе не можех! Кръвта на Романовци трябва да остане чиста, а честта на нашата къща — неопетнена.

II. СТЬЛЪБЪТ НА СЪЛЗИТЕ

Надалеч се простира сибирският път, покрит с дебел сняг.

Слушали ли сте, уважаеми читатели, за онази неизмерима равнина на пустинята Сахара, тъй ужасна, когато се появи самумът, този страшен вятър, който вее и издига пясъка, както ураган морските вълни, и този пясък затрупва цели кервани. Разказвали ли са ви за страшния тайфун, който се явява в китайските води и в своя бяс разбива параходи и ги хвърля на дъното на морето? И най-последно чували ли сте някога за онзи тайнствен ужас на африканските пустини и за проломите и бездните на Короделск, които не са открити и до ден днешен.

Всички тези ужаси, всички тези опасности, които вледеняват сърцето и душата ни като неописуема магия, са нищо в сравнение с ужасната пустиня на сибирския път, където се разиграват сцени, от които кръвта ни се бунтува и от които се ужасява и плаши цялото човечество.

Какво е онова там, в гъстата мъгла, онова, което постепенно се движи през снежните равнини като бял мъртворещ саван, онова, което постоянно се приближава и се чуват дрънкане на окови и странните песни на смъртта?

Това е керванът на заточениците, който се движи към страната на бедите, отчаянията и нещастията — Сибир.

Една група нещастници, залепени един о друг и вързани с тежки окови, газеше дълбокия сняг. Зад нея вървяха казаците, които — без сърце и съжаление — гледаха навъсено това тъжно шествие, което се движеше полека все напред и напред.

Лицата на тези нещастници бяха повехнали и бледни, по тях личаха следите на дълготрайни мъки, тежки душевни болки и лишения. Нито следа от надежда не се забелязваше по тези мрачни лица. Тъпо безразличие бе изписано по тях. Мъжете бяха облечени с дрехи от най-лоши платове. Жените бяха облечени с дрехи от същата материя. Ако пътуването продължеше още няколко дена, тези тънки

дрехи щяха да се изпокъсат и тогава едва ли щяха да опазят от студа разтрепераните тела.

Пътят, който тези нещастници трябваше да изминат, бе неизмерно дълъг: често траеше една година, докато керванът на осъдените стигне до Азиатския Сибир. Животът, който заточениците прекарваха в течение на тази година, може да се предаде с малко думи. В нашия разказ ние ще се ограничим да кажем, че от заточениците, които руското правителство изпращаше в Сибир, едва ли пристигаха и половината, останалите още по пътя умираха. Умираха тези окаяници от немилостивите обноски на грубите казаци, от недостиг на храна, от силния студ и от тифуса, който върлува в станционните тъмници, където затварят осъдените.

Между руските провинции Перм и Тоболск, недалече от село Марково, в една изсечена гора се издига стълб, висок 10 — 12 стъпки. Той показва границите на Сибир. На никое друго място в света не са увековечени тежките спомени на пътниците и техните чувства, както тук, в този малък изпосечен шумак, в подножието на този тайнствен стълб.

Той се нарича Стълб на сълзите.

Нито една от границите на света не е била свидетелка на толкова човешки нещастия. Нито край една от тях не са минали толкова съкрушени човешки сърца, както тук, където стотици хиляди божии създания — жени и деца, князе, благородници и селяни — се прощаваха завинаги с отечество и милия си роден кът.

Тъй като има граница между Европейския и Азиатския Сибир, то тук винаги е било разрешено на заточениците да си поотпочинат и да кажат последно сбогом на своите мили, оставени в отечеството.

При този пограничен стълб всеки ден се разиграваха тъжни и жалки сцени.

Съкрушени, побледнели и изнурени, останали без всякаква надежда, заточениците даваха малко разтуха на мъките си. На колене те прегръщаха земята на милото си отечество или впиваха устни в студения стълб. Едни шепнеха молитви, други вдигаха ръце и тихо кълняха света, хората и живота; трети пък се приближаваха до стълба и с разтреперана ръка искаха да изрежат на подножието му страшния знак на хорските беди и нещастия — думи, пълни с болка и отчаяние.

Няколко седмици след Нова година — тъкмо на разсъмване — до Стълба на сълзите пристигна керван със заточеници и един груб глас извика: „Почивка!“

Оковите задрънкаха и осъдените, уморени от дългия път, изпопадаха на покритата със сняг земя. Простите дъсчени коли, на които бяха натоварени жените, болните и децата, спряха и в миг тази тъжна група оживя.

Няколко минути и пламъкът на запаления огън блесна и около него се наредиха казаците. Горките осъдени хвърляха отчаяни погледи на този хубав пламък, който можеше да ги стопли. Керванът се наричаше „смесен“. Той бе образуван от политически емигранти, мъже и жени; ще рече — от такива, които са били съмнителни за руското правителство, та затова ги бе откъснало от милия им поминък, за да ги закопае завинаги в студения Сибир. Имаше и престъпници, изроди на човечеството, които бяха зацапали душите си с кръв или с някое друго грозно престъпление.

Двама от заточениците, за които имаше заповед да бъдат наблюдавани внимателно, бяха отделени предпазливо от останалите; заеха място до една елха, отрупана със сняг.

Това бяха хубава млада жена, твърде бледа и измъчена, и снажен момък, чието нежно лице беше обрасло с черни къдрави косми. Гърбавият нос и острият поглед го издаваха, че е син на поробена Полша.

Младата жена държеше в ръцете си четиригодишно дете. Тя го сложи нежно под елхата върху един шал, който младият поляк простря на снега.

— Спи, Владимире, миличък мой, спи! — шепнеше клетата жена. — Ах, благодаря Богу за всяка минута, в която ти изпраща сън, за да не гледаш грозотата, престъпленията и греховете, които ни заобикалят.

— Мамо, аз не съм никак уморен — каза малкият, като се усмихваше, — добрият чичо ме носеше.

При тези думи детето обгърна с малките си ръчички белия врат на достойния поляк и наклони главичката си върху гърдите му.

— Детето има да ви благодари — каза заточеницата. — Отдавна щяхме да отпаднем от този тежък път, ако вие не бяхте ни пазили. Ах, Боже мой, ако още веднъж — както се надявам — се освободя, то

тогава Елисавета фон Пал няма да забрави нито вашето благородство, нито добрината, а ще ви остане благодарна вечно за всичко. Но стойте, аз не знам още името на нашия приятел и помагач. Моите познания се ограничават само в това, че и вие, и аз сме нещастни заточеници, които руският цар изпраща в сибирските степи.

— Проклятие да съпровожда тези, които ни изпращат! — каза младият поляк. — Но се заклевам, че ще доживея деня на отмъщението, когато ще бъда свободен да отмъстя на онзи, който ме тласна в тази пропаст. Ако не дочакам този ден, ако тялото ми изгние в Сибир, тогава от нашите кости ще възкръснат отмъстителите и ще удари часът на отмъщението за тираните и за техните палачи.

Очите на поляка блеснаха с необикновен блясък и с неизказана страст той прибави:

— Знайте, че без причина не ще накажат и интернират Понятовски. Аз съм последният член на нашата фамилия, но няма да забравя, че баща ми падна за свободата на Полша.

— Как, вие сте от семейството на Понятовски? О, тогава вие сте княз Феликс, комуто баща ми — барон Фон Пал — бе кум в Курландия?

— Аз съм княз Феликс Понятовски — отговори младежът, — но тъй като — както всички от моята фамилия — тия чувства за освобождението на Полша, те ме причислиха към руските емигранти. Те мислят, че с интернирането ми в Сибир ще се отърват от мен. Навярно смятат, че там постепенно ще ме уморят, но горко се лъжат. Аз ще избягам — каза той шепнешком, като хвърляше подозрителни погледи към казаците. — При първа възможност ще се измъкна и ще застана в редовете на тези, които са против Русия. Има, уверявам ви, един човек, който хиляди пъти повече от мене мрази Романовците и непрекъснато подклажда огъня, който ще погълне веднага гордия дворец. Него наричат цар на съзаклятниците. Той е Михаил Бакунин.

— Михаил Бакунин? — повтори Елисавета. — За този особен човек съм слушала много. Мисля, че тайната полиция е оценила много скъпо неговата глава, но при все това не могат да го заловят.

— Да, защото има навсякъде приятели, искрени и истински приятели — подзе Феликс въодушевено и весело. — Приятелите, които ще изгубят главите си, преди да предадат Бакунин; той е навсякъде. Сега в Петербург или в Париж, а после в Лондон или в Цариград.

Навсякъде той ги привлича за тази свещена идея, дори намира и нови хора във всяко руско село. Често прави съзаклятия в някой прочут европейски град. Неоспорима истина е, че и царят на трона не е тъй силен, както Бакунин, който раздвижва със словото си цял свят.

Зад гърба им се дочу хриплив смях.

— Този Бакунин трябва да е истинска лисица — каза един креслив глас. — Бих се хванал на бас, че тоя човек не съществува, че е някакъв необикновен призрак, измислен от бунтарите, които се скитат по нашата Русия.

Елисавета и княз Понятовски се отдръпнаха. Пред тях стоеше старец с бяла брада, облечен с извехтели и вече износени дрехи. Той подпираше изнемощялото си тяло на две дебели патерици. Изражението на този човек бе странно. Той носеше шал, завит около главата; забраденият му нос, ведно с острия поглед на черните очи издаваха, че е истински арменец.

— Не се плашете — каза старецът, който забеляза смущението, предизвикано от явяването му. — Не съм казашки шпионин, няма да ви предам, но позволете ми да поседна при вас и да послушам какво разправяте за Михаил Бакунин.

Без да дочака разрешение, легна на земята до Елисавета.

С очи, препълнени със съжаление, той разглеждаше детето, което неспокойно, без да може да мигне, се търкаляше на одеялото.

— Охо, малкия го е втресло — каза старецът, като погали челото и лицето на Владимир.

— Втресло ли го е? — извика поразена Елисавета. — О, Боже мой, ако детето ми се разболее, и то тука, на този сибирски път, всичко пропада, защото няма никакво спасение, ни помощ.

Клетата жена приклепна до малкия, като се вслушваше в неравномерното му дишане и в биенето на сърцето му.

— Лошо ще бъде, ако някому се случи нещо, защото освен ударите с щикове, казаците нямат друг лек за осъдените, а пък ме не никак не ми се ще да вярвам, че ударите от техните пушки помагат на тифуса.

— Тифуса!? — изпищя Елисавета, побледняла като мъртвец. — Предполагате ли, че детето ми, моето съкровище, боледува от тази болест, от която мнозина от заточениците умират?

— Малкият се разболява от тифус — каза старецът с трогнат глас, — но при все това не трябва да се отчайвате, госпожо. В началото тифусът може да бъде пресечен. Аз имам лек, който ще помогне на малкия. Донесете в един съд малко вода, млади господине, искам да сипя в нея един прах.

Княз Феликс скочи и бързо донесе вода, а старецът изсипа белия прах в нея.

— Ето, дайте сега на вашия Владимир да пие — каза той. — Но какво ви е, защо ме гледате така подозрително? Не се страхувайте, това не е отрова. Ето, уверете се: аз пия и нищо не ми става.

— Извинете — каза Елисавета, — в последно време никому не ми се ще да вярвам. Ала аз мисля, че тези хора, които докараха толкова беди и нещастия, не са толкова сурови и груби, та да сторят зло на едно невинно детенце и да изтръгнат единственото ми утешение и богатството на печалния ми живот.

След като изпи глътка от питието, което майката поднесе до устата му, лицето на Владимир се промени, тъй като огънят по-олекна и болният тихичко заспа. Елисавета сграбчи ръцете на стареца и ги обля със сълзи на топла благодарност.

— Ах! — извика тя. — Бог още не ме е напуснал съвсем. При тези тежки мъки, които изтърпях за тъй късо време, той ми изпрати добри хора. Аз не съм без помощ, не съм самотна и изоставена.

— Какво сте сторили, дявол да го вземе? — питаше старецът младата хубава жена. — Да не би и вие да сте замесена в съзаклатието против царя, та затова заедно с останалите ви водят в Сибир?

— Какво съм сторила ли? — каза Елисавета, като обърна към небето препълнените си със сълзи очи. — Единствен Бог може да знае за какво ме заточават. Ако искрената любов и моята преданост са престъпление, тогава аз съм голяма грешница.

— За колко време сте изпратени в Сибир? — попита старецът.

— Нищо не ми е известно, тъй като нищичко не ми е съобщено. Една нощ стражари влязоха в къщата ми като крадци. Едва ми позволиха да се облека. Без дори да се наметна, те почнаха да ме влачат. Пожелах да взема детенцето си, но и това не ми позволиха. Тогава паднах на колене пред главатаря на безцеремонните гости и той ми позволи да си взема детето. След това ни хвърлиха в една дълбока тъмница. Доста време се мина и аз не виждах човешко лице. Ядене ми

даваха през една малка решетка. Най-подир ни освободиха от тъмничния затвор и ни откараха в един параход, където бях принудена да споделям живота на някакви развратни и отвратителни жени. Научих се от другите, че пътуваме по Волга и че ни водят в Сибир.

— Не е добре, че не знаете колко ще трае заточението — каза старецът, — защото в такъв случай заточениците не се връщат вече в цивилизования свят. Осъждат ги на принудителна работа в Сибирските рудници, и то за цял живот.

— Цял живот? — изпищя Елисавета. — Значи завинаги ме изтръгнаха от хората, за да ме закопаят жива в тая снежна пустиня? Но защо да се сърдя? Не е ли безразлично за мене къде ще се отърва от окаяния си живот? За мене вече няма никаква надежда, аз вече няма да видя пролет. Моето щастие бе разбито в една нощ и от тогава, когато обичах най-много на света.

Гласът ѝ се задави в хълцане. Тя покри с ръце лицето си и падна до заспалото дете.

Дълбоко трогнати, двамата мъже наблюдаваха съчувствено младата нещастна жена.

Но бедната не можа задълго да се отдаде на тежките си мисли. Един от наредените до огъня казаци, като въртеше камшика си, се приближи до Елисавета.

— Хей! — викна той и я ритна с грубия си крак. — Ставай, че моят офицер желае да говори с тебе. Тръгвай след мен!

Като гледаше грубите обноски на казака, княз Феликс се разтрепера. Въпреки тежките окови, той щеше да се съпротиви на грубиянина, ако старецът незабелязано не го бе отдръпнал. Елисавета скочи, като остави малкия Владимир на грижата на двамата мъже, и се запъти към огъня.

Офицерът лежеше върху меча кожа, стискаше между зъбите си запалена цигара и наблюдаваше облаците дим.

Щом Елисавета се приближи, той скочи от постелката си. С пламнали очи загледа хубавата жена. При дадения от офицера знак казакът се оттегли при заточениците.

— Ела тук, миличка — каза офицерът, като хвана разтрепераната ѝ ръка. — Ела тук и ми помогни да съкратим времето. Да знаеш колко ми е досадно от този дълъг път! Сега не ми остава нищо друго, освен да благодаря на случая, че те изпрати тук. Аз съм напълно уверен,

мила, че ти не ще се посвениш от нищо. Ела тук и поседни на тази мечешка кожа.

Елисавета боязливо се отдръпна назад. По безсрамния поглед на офицера и разтреперания му глас тя разбра истинското му намерение.

— Ти си тъй хубава, гълъбче — раздразнено извика казакът. — Без съмнение ни една от петербургските хубавици не би могла да съперничи на неописуемата ти красота; аз вярвам, че любовта ти ще е сладка, дори най-приятна в целия свят. Искам една целувка от твоите устни. Уверен съм, че ние ще бъдем добри приятели още нощес. Разбираш, нали, пиленце, още нощес...

При тия думи той разтвори безцеремонно ръце и привлече нещастната жертва, чиито ръце бяха оковани в синджир.

Елисавета потрепера цяла в мръсните му прегръдки. Когато нещастницата усети дъха на ракията и впитите му груби устни в нежното си лице, извика отчаяно за помощ със сърцераздирателен глас.

— Браво, ти още се противиш, пиленце мое — възкликна, раздразнен от животинската си страст, пияният казак. — Не вдигай шум, че имам средство, с което да те укротя... Приблужи се до мен и отговаряй на целувките ми, защото иначе ще те предам в ръцете на моите казаци. — Той непрекъснато я притискаше и все по-диво и по-силно привличаше безпомощната жена към себе си, а когато Елисавета започна с всичка сила да се тегли от него, обзе го такава дива страст, че като я хвана за гърдите, скъса тънката ѝ дреха.

Отчаяно, като викаше с нечовешки глас, Елисавета скръсти ръце на гърдите си, за да закрие нежните части от очите на останалите.

Офицерът, обзет от дива страст, искаше отново да я сграбчи; той простря ръцете си към нея и извика:

— Жено, ти трябва да бъдеш моя!

— Назад, нещастнико! — извика в тоя миг княз Понятовски и притича до огъня, около който спяха казаците и се разиграваше тази мръсна сцена. — Назад или ще намерим средство да съобщим в Петербург за гнусните ти постъпки.

— Свалете го! — крещеше офицерът. — Удряйте това псе, докато премалее.

— Нещастнико! — каза младият княз. — Ти искаш да обезчестиш една слаба и безпомощна жена, ала знай, безобразнико, че

аз, окован във вериги, ще те удуша, аз ще те...

Младият княз не можа да продължи повече. В същата минута около двадесет-тридесет ръце се издигнаха над главата му и преди да довърши, го повалиха на земята.

— Милост! — молеше Елисавета. — Смилете се над него. Не го бийте вече. — По-добре бийте мене и детето ми.

Но нейните молби не помогнаха.

Камшиците се издигаха непрекъснато над поляка, който лежеше безчувствено на земята. Казаците удряха без милост и от пресните рани течеше кръв. И така княз Понятовски лежа няколко минути в несвяст, облян в собствената си кръв. Старецът с патериците се довлече, клекна до него и се мъчеше да попие с кърпата си кръвта, която постоянно течеше. В това време офицерът притегли младата жена и я повали на мечешката кожа.

Лицето му бе пламнало, очите му светеха като на див звяр, а гласът му трепереше; той страстно извика с пресипнал глас:

— Ей, казаци! Изгасете огъня, защото ми е нужна тъмнина.

— Честита сватба, господин поручик! — каза един от войниците, като изсипа цяла кофа вода на огъня, който изпращя и угасна.

Офицерът прегърна младата безпомощна жена през кръста и я сложи на коленете си.

— Целуни ме! — дереше се той. — Само ме целуни и бъди уверена, че няма да се разкайваш за това.

В минутата, когато офицерът искаше да положи Елисавета на кожата, из гората се появи ездач на бял кон.

— Какво е това? — извика офицерът, объркан от силната си страст и от изненада. — Царски куриер?

Ездачът, чиято униформа бе общита със злато, беше от конвоя на царя. Той слезе от коня и предаде на офицера едно запечатано писмо.

— Ако началникът на транспорта сте вие, четете, а на мене ми дайте чашка ракия. Не съм слизал от коня си и нищичко не съм хапвал. Едва се държа на краката си.

Докато казаците услужливо даваха да хапне и пийне на царския куриер, офицерът отвори писмото и сърдито и гневно запреглежда съдържанието му. След като го прочете, той хвърли поглед върху легналата на кожата трепереща Елисавета.

„Нещастие — си каза той, — няма да има удоволствие за мен. Струва ми се, че царят доста се интересува от тая жена, защото саморъчно ми заповядва да я отведа здрава и непокътната в Сибир. Трябва да се подчиня, но все пак ще ѝ отмъстя. — Ще взема детето ѝ.“

— Ей, гълъбче, къде е малкият, който беше с тебе?

— Ето под тази елха — отвърна Елисавета. — Но, господине, аз много се безпокоя за него, защото е сериозно болен.

— Обичаш ли го?

— Той е всичко за мене: живот, щастие и единственото благо на този свят.

— Осипе — викна офицерът, — Осипе, къде си?

Един от войниците дотича и попита какво желае господин поручикът.

— Вземи детето, което спи под онази елха — заповяда офицерът. — Възседни коня и с него скоро в Петербург! За 7 дни трябва да си там. Като стигнеш, ще се явиш при управителя на петербургските крепости и ще се научиш за останалото!...

Осип, казакът, погледна подозрително детето, защото малко се уповаваше на смъртната бледност, която се бе появила на лицето на спящото дете.

— Хм, хм! Ако малкият умре по пътя, тогава каква ще я бъде, господин поручик?

— Тогава занеси неговия труп на управителя. А сега, Осипе, хайде на път и отстранявай всичко, което би ти се изпречило отпред.

— Детенцето ми! — изпищя Елисавета. — Моят Владимир. Де е моят Владимир! Те искат да те откраднат, но преди да направят това, преди да ни разделят, нека убият и двама ни.

Тя се втурна като тигър върху детето и го притисна до гърдите си.

— Разделете ги! — заповяда казашкият офицер. Войниците се нахвърлиха върху Елисавета и започнаха да я влачат, но всичко бе напразно. Тя тъй силно стискаше детето в прегръдките си, че казаците по-скоро можеха да го насекат на късчета, отколкото да го изтръгнат от ръцете ѝ.

— Какво гледате, удряйте с камшиците! — каза един казак. — Пръснете главата на този хлапак.

— Ето, виждате ли, това помогна, тя го пусна, дава го!...

— Господи, вечни и справедливи Боже, запази ме от тези тирани — говореше Елисавета като луда. — Докажи ми, че си добър баща и не позволявай да се вършат тези ужасни престъпления! Изпрати гръм, ах, помогни ми, всемогъщи Боже!

Един от казаците я удари с камшика по лицето и с това затули устата ѝ.

Осип грабна разплаканото дете, а Елисавета с отчаян вик падна в ръцете на младия поляк.

— Да се изпълни заповедта за детето! — каза офицерът.

— Сбогом, чедо мое! — хълцаше Елисавета. — Сбогом и нека Бог те пази и закриля! Не забравяй да отмъстиш за майка си. — С тези думи клетницата свърши и падна в невяст.

Това състояние бе за Елисавета голямо щастие, защото не бе осъдена да гледа ужасните сцени, които биха разкъсали майчиното ѝ сърце.

Казакът Осип отвлече разплаканото дете до коня си и искаше да го подхвърли на седлото. Ала той се излъга, тъй като детето не бе лекичко. Малкият Владимир падна по очи на земята и се хвана с малките си ръчички за клончетата на едно дърво, което се подаваше над снега.

— Не искам да вървя с тебе, лоши човече, аз ще остана с мама. Пусни ме или добрият ми татко ще те разреже с шашката си.

Грубият казак се смееше така, че вратните му жили се надуваха.

— Я гледай как се дърпа тази малка жабка. Наистина, господин поручик, по-добре да го усмирим завинаги. Но Бог знае дали по пътя ще оцелее — добави той, като се подсмиваше подигравателно.

— Събирай си устата, Осипе — каза поручикът, — защото, ако стане нещо с това дете, нито моят, нито твоят живот ще струва счупена пара.

Офицерът се доближи до Осип и му пошепна:

— Не зная каква е тази тайна, но без съмнение царят живо се интересува от този хлапак, защото, ако не беше така, не би изпращал куриер, и то в това диво място, за да ни заповяда детето да се върне чак в Петербург. Хайде, вземи бързо детето и се качвай на коня.

Заповедта бе изпълнена начаса.

Въпреки упорството на детето, той го грабна и възседна бързия си кон.

Няколко хубави удара и конят препусна като стрела по снежните степи. Виковете на детето той задушаваше, като го притискаше силно към гърдите си. И така бързо напредваха, че за късо време се отдалечиха на една миля от мястото, където си почиваха изгнаниците. Когато Елисавета се свести, около себе си видя полския болярин и стареца, който седеше наблизко.

— Владимире — беше първата й дума, която тя тъжно изрече. — Къде е, къде е детето ми?

Младият княз Понятовски взе нежно ръката й и рече:

— Не се отчайвайте, Елисавета, защото, ако царят е мощен, Бог е всемогъщ и ако Той пожелае да видите отново детето си, то царят не ще може да ви попречи.

— Те ще го убият — хълцаше клетата жена.

— Все пак вие се лъжете в предположенията си — шепнеше старецът с патериците. — Аз не мисля, че малкия Владимир го изтръгнаха от ръцете ви с цел да го убият, защото внимателно подслушвах разговора на офицера с казака... Офицерът казваше, че царят живо се интересува от детето, защото в писмото, което царският куриер донесе, изрично е казано, че нито косъм не трябва да липсва от главата на детето.

Елисавета вдигна очи към небето и искрица надежда освети лицето й.

Изведнъж се чу тръбен звук.

Поручикът даде знак за тръгване.

Заточениците станаха, а войниците вдигнаха пушките на рамо.

— Строй се! — викна офицерът и начаса заточениците се наредиха. Последва заповедта „Ходом марш“ и цялата тълпа тръгна по пътя за Сибир. Четирима казаци с тъмнозелена униформа предвождаха смесения керван, който и отстрани бе заобиколен от казаци.

Зад тази тълпа пътуваха колите, в които седяха старците, болните и малките деца. Шествието завършваше с дванадесет казаци и 4–5 коли с вещи.

Елисавета бавно крачеше между двамата си приятели. Не искаше да се качи на колата, защото се страхуваше да не я обиждат грубите казаци. Затова бе събрала всички сили и крачеше, вгълбена в тъжни мисли.

— Вярвам, че пътят няма да продължи много — каза белобрадият мъж с патериците. — Според думите на някои от осъдените, на 3–4 часа път оттук се намира един затвор, в който може би ще си починем един ден.

— Дай Боже! — каза Елисавета. — Искam да заспя и да забравя случилото се.

— Да заспите — каза старецът, усмихвайки се. — Както се вижда, вие за пръв път пътувате за Сибир, иначе нямаше и да помислите, че ще можете да спите или да почивате в този ад.

— Значи тъмницата е толкова лоша? — попита княз Понятовски. — Вярвайте ми, не предполагам, че на сибирския път ще ми се случи нещо по-лошо от това.

— Мамите се — каза човекът с бялата брада. — От големите нечистотии и мръсотии в задушните тъмници се развиват най-опасни болести. Тифусът върлува в тях и завлича със стотици от изгнаниците. Защо ли преждевременно да ви троя сърцето! За съжаление вие сами скоро ще имате възможност да се уверите в истинността на казаното: ще видите къде руското правителство настанява заточениците.

Подир малко керванът отмина елховата гора. Тъга, отчаяние и тежки мисли съпровождаха тези нещастници, а над главите им се виеха врани и гарвани.

Изведнъж керванът спря. Казаците, които вървяха отпред, скочиха от конете и забързаха към един човек, който лежеше на края на гората.

Видът му предизвикваше съжаление и страх. Той бе на около 30 години, а лицето му беше белязано точно по средата с някакъв знак. Гъсти разбъркани коси се спущаха по челото му и покриваха късия му врат. Грозен, като че ли бе живял със зверовете в гората.

— Той е от ротата на „генерал Кукуков“ — викаха казаците. — Както се вижда, гладът го е принудил да излезе от гората.

Но да обясним това. Заточениците не пропускаха случай да избягат. Но зимно време никой от тях не се решаваше да бяга, защото знаеха, че всеки би загинал в пространните снежни степи. Но щом дойдеше лятото, щом горите се отрупат със зеленина, у тях се появява силна жажда за свобода и за скъпото им отечество и мнозина се решават на бягство от затворите.

„«Кукуков» ни зове“ — си говореха заточениците и стотици от тях бягаха в редовете на „генерал Кукуков“. С надежда да видят още веднъж широкия свят, те скритом се промъкваха през безкрайните сибирски гори. Но от стотиците бегълци едва един успяваше да стигне преследваната цел; останалите или умираха от глад, или на сибирския път се предаваха на полицията. Но имаше случаи, когато един и същи нещастник се бе опитвал да бяга 7 или 8 пъти поред; щом чуеше кукувицата, той предприемаше този тежък път, за да се отърве от сибирските тъмници.

Един от тези бегълци бе човекът, когото казаците доведоха пред краката на своя офицер. Като хвърли презрителен поглед, той ритна с крак вдървения труп.

— Този негодник не е мъртъв! Помогнете му да стане!...

— Да опитаме с ракиения цяр — каза един от казаците. След това повдигна главата на клетия беглец.

— Плюскай ракия, мръсно псе! — ревеше казакът... — Плюскай, като ти казвам! — Казакът започна да налива лютата течност в носа, ушите и устата на трупа. След това разтвори клепачите му и взе да сипва капка по капка в очите му.

Този цяр подействува твърде бързо. Цял разтреперан, човекът с червените очи скочи на крака. Но щом забеляза около себе си казаците, побледня като платно и от безкръвните му уста се чу разтрепераният му глас.

— Значи пак ме хванаха.

— Ела по-насам, говедо! — викна казашкият офицер. — Няма нужда да те разпитвам откъде идваш и кой си. Вижда се, че си беглец от някой сибирски затвор. Кажу как ти е името.

Беглецът се почеса по врата и измърмори през зъби:

— Как ми е името ли? Ай, името ми може би ви е известно. Аз се казвам Забравения Иван.

Забравения Иван се наричаше всеки сибирски беглец, който по някои свои съображения искаше да скрие нещо от миналото си. Всички се нареждаха под обща категория с прозвище „забравени“ — затова и полицията губеше право да научи подробности за тях. Тя наказваше всеки, който носеше името Забравения Иван, с 5–6 години работа в сибирските рудници, независимо дали бе злосторник или политически престъпник.

Казаците донесоха синджири и вързаха ръцете на беглеца. Офицерът даде заповед да го отведат до близкия затвор.

— По-добре ще е да ми дадеш да хапна нещо — каза Забравения Иван, — защото иначе мъртъв ще ме отведете в затвора. От четири седмици нищо не съм ял.

— Щом си гладувал толкова време, можеш да погладуваш още малко — каза жестокият офицер. И без да обърне внимание на молбата на нещастника, даде знак за тръгване. Забравения Иван забиваше зъби в пръстите си, дано изсмуче малко кръв, за да намокри изсъхналите си устни. В тази минута старецът с патериците се приближи до него и като го огледа от главата до петите, каза:

— Откопчай торбата от гърба ми. В нея ще намериш хляб и риба. Вземи си колкото щеш, но да не измъкнеш и малката кесийка, която е до хляба.

Очите на беглеца светнаха с необикновен огън.

— Да открадна! О, и брилянти да имаше в торбата ви, вярвайте, бих предпочел парче сух хлебец. Допущате ли, че ще дръзна да сторя това, и то на моя спасител? Забравения Иван, ако и да е вагабонтин, не е толкова долен, че да направи това. Да, той не е толкова неблагодарен, както предполагате вие!

При тези думи той сграбчи торбата, извади хляба и сухата риба и започна бързо да гълта.

— Какво престъпление си извършил, Забравения Иване? Беглецът отговори с пълни уста: убийство, и то двойно убийство, и пожар при това!

— Двойно убийство? — каза старецът. — Ти, човече, не си достоен да те спасявам от глад. По-добре беше да се скапеш по пътя.

— Безразлично ми е — отговори беглецът, като отпусна равнодушно рамене. — Аз бих казал, добро старче, че и вие, както и много други, твърде преждевременно ме съдите, защото не искате първо да чуете причините, които са ме заставили да извърша това. Тогава чуйте: убих жена си и тъща си. Удавих ги със собствените си ръце, господине! Жена си за това, че ми измени, а тъща си, защото беше посредница на дъщеря си. А собствената си рожба, своята плът и кръв, продаде на един богаташ, който откупи със злато безчестието ми. Аз бях сиромаш, кондуктор по железниците. По цели дни и нощи бях на крака, за да изхраня семейството си. Работех от сърце, защото жена

ми беше хубава и аз я обичах до лудост! Обичах и децата си, защото те бяха родени от моята Марианка. Един ден нещастие сполетя къщата ми. Веднъж един частен влак излезе от релсите. Беше на някой си Ягодкин, богат търговец от Петербург. Вината не бе моя. Машинистът бил пиян. Доведоха Ягодкин полумъртъв в къщата ми и жена ми положи големи грижи за него.

Оздравя богатият Ягодкин, но не му се искаше да си отива. Разправяше, че не можел да предприеме такъв дълъг път, догдето не оздравее напълно. На това аз му отговорих: „Нека Бог благослови присъствието ти в моята къща. Останете тук, докато желаете.“ Тъкмо това търсеше този богаташ — да може да унизи един бедняк.

Така течеше времето. Но един ден ето малкият ми син ми каза: „Татко, я погледни тази златна рубла, гостенинът ми я даде, за да не ти обадя, че той винаги целува мама, а пък баба винаги ме заплашва, че ще ме хвърли във фурната и ще ме опече като хляб, ако ти кажа какво съм видял.“

От този час аз непрекъснато ги следях и скоро забелязах, че моята Марианка и богаташът Ягодкин...

Но по дяволите, задушавам се, като си спомня. Като див звяр пламна скитникът и така силно плесна с ръце, че синджирите му издрънкаха.

Старецът с патериците го слушаше мълчаливо, а Елисавета и Понятовски се доближиха, за да чуят и те тоя чуден разказ. Като забеляза въпросителните им погледи, човекът с черната коса подскочи диво и грубо извика:

— Защо ме гледате тъй странно? Нима тези случки не са обикновени в живота? Рядко ли е жената да измени на мъжа си и той да си отмъсти кърваво? Бъдете уверени, че аз никога не съм се разкайвал за това. И сега, ако беше отпреде ми, бих я удавил. Несправедливо е, че заради това съм осъден на 20 години затвор. Не зная само какво е станало с децата ми. Имам син и дъщеря. Ах, колко бих искал да зная дали са здрави горките ми сирачета.

Елисавета беше покъртена. Раната ѝ наново се разтвори, защото и тя оплакваше детето си, тъй немилостиво изтръгнато из ръцете ѝ. Искаше да попита за детето си, но в това време един казак замахна с камшик и извика:

— Какво сте навели глави, грешници? Марш напред! Веднъж да се отървем от вас и да ви предадем в тъмницата, та да не отговаряме повече за вас, негодни изроди!

Най-после стигнаха до така очаквания затвор. На разсъмване, в студена и мъгловита зора, застана тази група заточеници пред тъмницата.

Дървената врата на затвора се отвори и керванът влезе вътре. На всяка врата стояха стражари, а в двора, пълен с нечистотии, се разхождаха стотици оковани със синджири затворници, които излизаха на чист въздух всяка сутрин.

— Да се държим заедно — прошепна старецът с патериците. — Нека не се делим, да бъдем в една стая.

— Дали ще ни разделят? — попита Елисавета. — Нима няма да обърнат внимание на това, че не сме от един пол, и ще ни наблъскат в една стая с мъжете, та да прекарваме с тях не само цели дни, а и цели седмици?

— Тази надежда ще пропадне — каза старецът. — Тук не искат да знаят нито за безсрамието, нито за други неблагоприличия. Ах, ето идват да ни затворят по килиите. Сега бъдете решителни и мъжествени, защото мястото, което ни очаква, е страшно.

Започнаха да въвеждат осъдените в една стая, в която можеха да се съберат около 15 души; но въведоха три пъти повече. Стаята беше доста светла, но въздухът беше доста задушлив и горещината не можеше да се търпи. Двата двойни реда скамейки, сложени покрай стените, едва можеха да поберат половината от тези хора, а останалите трябваше да налягат под скамейките или на голата земя.

Подът на тъмницата никога не е бил почистван. Калта, която затворниците бяха носили с краката си в дъждовно време, покриваше дъските.

Изпотрепаните и измъчени затворници не успяха да заемат места на скамейките и налягаха без много колебания в тази смет. Задушлив спарен въздух изпълваше цялото пространство.

Като влезе в тази килия, Елисавета бе обзета от ужас. Щеше да падне в несвяст, ако не беше силната ръка на поляка, който я подпираше.

— Значи на това място ще си поотпочинем — извика тя. — Тук ще се предам на мирен сън, сред тази тълпа от престъпници? О, Боже

мой, Боже мой, не издържам, не мога повече...

— Елисавета! — чу се един креслив глас.

Щом се обърна, тя се намери между две жени, чиито погледи всяваха страх и ужас.

Едната беше висока, суха, с напукани устни и без зъби. Очите ѝ бяха сиви като на котарак. Щом се обърна Елисавета, тази жена се спусна към нея и сръчно я хвана за ръката.

— Ела тук — каза повелително, — няма да бъдеш с останалите затворници. За тебе има отделна стая.

Елисавета страхливо загледа двете жени. Клетата, тя не разбираше дали тази покана не е направена с умисъл и с някакви задни цели.

— Отделна стая! — извика с разтреперан глас тя. — А, това е добре. Те имат милост към мене! Къде ще ме отведете сега?

— Там, дето ти се харесва — подиграваше се сухата жена и започна да се смее, както направиха и останалите.

— Те имат някакви задни намерения към тази жена — шепнеше старецът на княз Понятовски. — Възможно е да я затворят в отделна килийка, но това е най-грозното, което може да ѝ се случи.

Младият княз не можа да изтърпи това, той вдигна пестници и рече:

— Нима ще допуснем това? Нима ще останем хладнокръвни пред сцената, която искат да разиграят с тази нещастница? Нима трябва да я оставим да я мъчат и унижават?

— В тази минута всяка съпротива е безсмислена — отвърна тихо старецът. — Ако постъпите така, и нас ще сполети същата участ. По-добре е да наблюдаваме какво става около нас, та в даден момент да я отървем.

— Аз няма да дойда с вас — каза Елисавета с треперещ глас. — Желая да остана между своите приятели! Ах, помогнете, помогнете ми, приятели мои, те ме влачат насила...

Жените не обръщаха никакво внимание на молбите на изнемоцялата мъченица. Те разплетоха дългата ѝ гъста коса, а едната не се задоволи с това, нави около сухите си ръце тази вита коса и почна да я влачи. С нямо равнодушие останалите заточеници наблюдаваха страшната сцена, която се разиграваше пред очите им. Само човекът с патериците, младият княз и Забравения Иван

наблюдаваха тази картина с дълбоко съчувствие. Двете грозни жени влачиха Елисавета по дългия мрачен и нечист коридор, докато стигнаха до една врата в края му. Една от тях извади ръждясал ключ и отвори вратата. Щом Елисавета пристъпи прага на тази тъмна килия, жените я тласнаха вътре и силно затръшнаха вратата. Килията, в която се намери Елисавета, не беше по-голяма от гробница. Елисавета дишаше тежко и дълбоко. Забеляза, че въздухът бе топъл и влажен, като че тук бе препълнено със смъртна задуха.

Изнемощяла, потресена и разтревожена, стоеше в средата на влажната тъмница. Притъмня ѝ пред очите. Стори ѝ се, че се отървава от тежките мъки, че сладка смърт ще я отърве завинаги от тези грозни хора. Главата ѝ клюмна; тя затвори очи и заспа.

Сънува някакъв чуден сън. Над главата ѝ като че хвърчеше мило и светло ангелче и това ангелче като че имаше чертите на детето ѝ. То се спусна на гърдите ѝ, обгърна я около врата с малките си ръчички и я целува дълго, дълго... Ах, как бяха сладки тези целувки, защото идеха от устата на детенцето ѝ!

Но изведнъж малкият ангел подхвъркна уплашено, защото един гарван с корона на главата си се спусна из облаците и между тях започна борба на живот и смърт. Гарванът с яката човка и острите нокти искаше да сграбчи ангелчето, но то се издигаше все по-нависоко и по-нависоко над облаците и грабливата птица с короната не успя да го достигне. Елисавета не можеше да откъсне поглед от тази чудна сцена, която разкъсваше майчиното ѝ сърце. Тя започна да плаче, а след това тихо започна да се моли Богу за детенцето си. Далечно в безкрайността гарванът размахваше крилете си и гонеше малкия ангел. Искеше да го свали на земята, но ангелчето успяваше да отбива ударите му.

Изведнъж светлото ангелче се спусна върху гонителя си и смъкна короната от главата му. В тази корона, изглежда, се състоеше всичката негова сила, защото щом бе свалена, грабливата птица полека-лека започна да пада към земята, додето най-сетне се намери пред краката на Елисавета и се сви от болка и изнемога.

С вик Елисавета се сепна от съня и плахо се огледа.

С ужас забеляза, че в тази страшна тъмница не беше сама.

Пред нея стоеше човек със светла униформа. Бледното му лице бе обрамчено от черни мустаци и голяма брада, а изпитателните му

очи дръзко гледаха Елисавета.

Това беше Кардов, царското оръдие, човекът, който предаде великия княз Константин на брат му — царя. Униформата, която той носеше, бе най-голямо доказателство, че царят е възнаградил неговия труд и услуги и че му е дал доста завиден пост — директор на петербургската полиция.

Кардов не беше сам. Съпровождаше го един свещеник, който държеше в ръцете си голям кръст и lika на Спасителя. Тук бе и инспекторът на военните затвори — човек слабичък, малък, с кестенява коса и продълговато лице.

Като съгледа тези хора, Елисавета се възмути: първата мисъл, която ѝ дойде наум, бе, че те са дошли да я отведат на мястото за екзекуция и затова заяви решително:

— Кажете ми накъсо, че последният ми час е настъпил и аз ще предам душата си Богу и мирно ще тръгна подире ви.

На бледото лице на Кардов се показва иронична насмешка.

— Вярвам, че искате да умрете, графиньо Елисавета, ала нашето намерение е да ви направим безопасна. Аз идвам по заповед на великия княз Константин. Неговата заповед ме принуди да предприема дълъг път — от Петербург до Сибирската пустиня, и сетне и до вас, баронесо Елисавета.

Елисавета се изправи гордо.

— И какво иска от мене великият княз? — попита тя. — Нима моите мъки не са му достатъчни? Нима не му стига това, че жена си и детето си хвърли в беди и страдания? Кажете, какви още мъчения е измислил за мене?

— Никакви мъчения — отговори Кардов. — Всичко, което великият княз иска, е да се закълнете пред нас, че никога и никому няма да кажете за онова, което е било между вас и княз Константин.

— Ще рече, сама себе си да предам — извика Елисавета. — Какво? Нима трябва да прикрия гнусното му дело? Нима трябва сама да потвърдя, че той ме имаше за любовница, която му стана отвратителна и която той изгони! Не, ако се закълна в това, ще дам свидетелство, че Елисавета е била само държанка и никога детето ми, моят Владимир, няма да посмее да носи името на Романовците!

— Млъкни! — изгърмя гласът на царския посланик. — Ти не знаеш какво те очаква, щом се колебаеш и не искаш да се закълнеш.

Той приближи и ѝ прошепна сърдито:

— Слушала ли си някога за сибирските рудници и за онези студени гробове, изпълнени с живи човешки същества, които не виждат никога нито слънцето, нито месеца? Чувала ли си за ония, които, завързани със синджири за количките си, са длъжни да влекат тази тежест, докато умрат?

Студени тръпки полазиха по цялото тяло на Елисавета. Сибирските рудници! Тя беше слушала за страшното място, знаеше и това, че който отиде там, вече не се връща между живите.

— Решавай, жено — настояваше Кардов, — и се закълни в онова, що иска великият княз, или още утре ще се намериш на път за живите гробници в рудниците.

Кардов отстъпи мястото на свещеника, който с кръст в ръце направи няколко крачки напред и с дълбок и свенлив глас каза:

— Закълни се, дъще, за да се избавиш от този ужас. Елисавета отскочи в един ъгъл на тъмницата и с хълцане извика:

— Няма да се закълна, не мога! В такъв случай аз сама бих унищожила и обезобразила женската си чест.

Кардов нетърпеливо тропаше с крак, така че искри излизаха от шпорите му.

— Нима изтраях толкова мъки и се изложих на такива опасности, за да се върна сега с празни ръце в Петербург? — извика Кардов. — Ако знаех някакво средство да принудя тази жена, бих си послужил с него, макар то да беше и най-жестокото изтезание.

— Има едно средство — прошепна тънък глас. Тези думи каза инспекторът на полицията. Той даде знак на Кардов, че иска да говори насаме с него.

Когато двамата се отделиха, инспекторът ниско се поклони пред големеца, потривайки мършавите си ръце.

— Ако високопоставеният господин полицейски директор благоволи да се смили за мен и бъде така добър да каже някоя и друга думица за мен пред господин министъра на полицията, за да ми увеличи заплатата, аз ще намеря средство и начин да принудим тази твърдоглава жена да говори.

— Двойна ще бъде заплатата ви — каза Кардов, — ако тази упорита уста изрече клетвата, която трябва да притежавам.

— Тогава да опитаме с пара — пошепна инспекторът. — Ха, ха, ха, ненапразно затворих в старото банче тази млада жена. Мисля, че ще ѝ стане зле, ако се поизпоти на парата.

— Добре — каза Кардов след няколко минути. — Планът ви ми се харесва! Хайде, убедих се, че тя ще се реши на клетвата, когато се задуши...

Със заповеднически жест Кардов даде знак на свещеника да излезе от килията, в която беше Елисавета.

След това тя пак остана самичка.

Изнемощяла и покрусена, падна на колене и със склучени ръце молеше Бога да ѝ даде сили да се съпротивлява на предложенията на този грозен човек.

Но тъкмо по средата на молитвата тя беше поразена.

Що бе това? Въздухът в килията стана така гъст, че Елисавета едва можеше да диша. Силна пара като че излизаше от стените, пода и потона.

Елисавета залиташе и пипнешком търсеше някакъв изход.

Около нея беше тъй горещо, като в най-горещите пустини, когато слънцето силно прежуря. Нетърпимата топлина действуваше на Елисавета тъй, че беше като упоена. Пот обля цялото ѝ тяло и тя все повече и повече изнемощяваше. Нещастната започна да се досеща какво става с нея. Тя не бе вече в обикновена килия, а в тъмничното банче. Навярно бяха отворили някоя тръба, от която постоянно излиза пара. Парата все по-силно и по-силно се нагорещяваше и нещастната жертва губеше свят.

Елисавета се подпря на стената, за да не падне. Гърдите ѝ буйно се повдигаха, не можеше вече да си поема въздух. Пред очите ѝ започнаха да се явяват огнени пламъци, които сякаш идваха все по-близо и по-близо.

— Сбогом, дете мое — изпищя Елисавета, — сбогом! Аз няма никога да те видя!

В този миг откъм вратата се чуха три силни удара.

— Ще се закълнеш ли? — извика с дълбок и пронизителен глас Кардов.

— Да се закълна? — хълцаше Елисавета. — Да се закълна?... Не, хиляди пъти не...

Тя не можеше повече да говори. Съвсем изнемощяла и полузадушена, падна на земята. Като се пробуди по-късно, едва можа да повдигне глава. Ала колко се учуди тя, като отвори очи.

Като в мъгла съгледа някаква черна сянка да стои на колене пред нея — благо и пълно с участие лице, лицето на стареца с патериците.

— Това сте вие, приятелю? — попита тихо Елисавета. — Де съм? Как можахте да дойдете при мене? Боже, Боже, нима съм съгрешила, че така ме наказваш? Сигурно ще се смилиш и ще изпратиш Архангела да ме спаси от ужасните мъки.

— Не викайте тъй високо! — пошепна ѝ старецът. — С опасност за живота си дойдох. Тук с пари човек може много да сполучи. Падна ми шепа рубли да подмамя един пазач. Той ме доведе до банчето и дойдох навреме да ви избавя, защото животът ви висеше на косъм.

— Да бяхте ме оставили да умра — каза Елисавета. — Честна дума, щеше да е сто пъти по-добре, ако бях умряла. Нима не предчувствувам съдбата, която ме очаква? Ще ме хвърлят в сибирските рудници без всякаква милост и съжаление, ще ме закопаят в онзи гроб, в който са закопани толкова живи същества!

— Щом знаете това — каза той, — освободен съм от тежкото задължение да ви го съобщя. Да, тъй е, баронесо, ти си нещастница и невинна жертва! Свърши сметките си с живите, защото всеки, който отиде там — в ада на сибирските рудници, е заличен от списъка на живите.

Младата жена чупеше ръце и говореше:

— Могат да постъпват както си щат, всички мъки ще понеса леко, защото Бог е с мене: само една мисъл ме мъчи, мисълта за детето ми.

— Затова и дойдох да те потърся за сетен път, Елисавето — прекъсна я старецът. — Случаят ни събра, за да стана свидетел на това как изтръгнаха детето от ръцете ти и казашкият камшик те плесна по лицето. Тогава се заклех в душата си, че ще бъда покровител на детето, което, оставено на хорския произвол, стана сираче.

— Да те благослови Бог за тези думи, хиляди пъти да си благословен! — каза Елисавета, като целуваше разтрепераните ръце на стареца.

Той се престори, че не е чул тези думи и с радостен глас добави:

— На клетвата си ще остана верен, баронесо. Ще подиря детето ви в многолюдната столица на силния цар. Ще го подиря навсякъде, на всяко място и докато не го намеря, няма да се успокоя и помира. Тогава ще застана пред твоето и моето дете и ще река: „Синко, нося последните поздравления на умиращата ти майка и последната ѝ дума, която трябва да бъде свят завет през целия ти живот. Чуй, синко, коя беше последната дума на своята майка: Отмъщение, отмъщение за онези, които опропастиха както нея, така и тебе! Отмъщение на убийците на майка ти.“

При тези думи старецът много се развълнува. Из очите му изскачаха искри и той се изправи гордо. Слабостта и изнеможността, които дотогава се забелязваха, изведнъж като че изчезнаха.

В тази минута старецът се видя на Елисавета като някой полубог. Сълзите, които проливаше тя, сега бяха от радост, защото в последния час Бог ѝ изпрати един отмъстителен свидетел на несправедливата ѝ съдба.

— Ако го срещнеш, благородни човече — каза тя с разтреперан глас, — дай му и това за спомен и го благослови вместо мене.

Като казваше това, тя разтвори горната дреха на гърдите си и измъкна едно златно кръстче, което висеше на една лъскава верижка.

— Това кръстче предай на моя Владимир. С него той може да се представи на баща ми или на брат ми. Трябва да го носи винаги със себе си, защото той няма да бъде само спомен от майка му, но и защита от всяко нещастие.

— Тогава защо този кръст не помогна и на тебе? — запита старецът.

— Защото помага само на онзи, който изпълнява точно дълга си към своите родители. Аз сгрехих, защото напуснах баща си и тръгнах след оногова, когото обичах. Вземи този кръст, отнеси го на моя Владимир като последен подарък от нещастната му майка. Когато целува кръста, нека се сееща за майка си.

— Той ще се сееща — отговори старецът, а след това взе скъпоценния кръст и го мушна в подплатата на износения си кожух. — Той няма да забрави назначението си, защото всеки ден, всеки час и всяка минута ще му напомня: Владимире, спаси майка си или отмъсти за нея. Отмъщението трябва да бъде мисълта на живота му! Отмъщението трябва да бъде всекидневната му храна. Когато се

отпусне безгрижно на меката постелка на младия си живот, аз ще изгърмя като тръбата на Страшния съд: Ставай, Владимире, отмъщението ти още не е извършено! Сред бурните вихри, сред веселите викове на твоите приятели, сред любовните наслаждения чуи гласа на майка си, която от дълбочините на сибирските рудници, от гроба на живозакопаните ти вика: Отмъсти за майка си, Владимире, отмъсти, отмъсти!

— Кой си ти, чудни човече? — попита Елисавета, която се съвсем преобрази от дивния, въодушевен говор на стареца. — Кой си ти и какво са ти направили, че в гърдите си храниш такава омраза срещу Романовци? Сега виждам, че не си такъв, за какъвто се представляваш. Патериците, на които се подпираш без нужда, твоята мнима немощ и парцалите, с които си завил тялото си, всичко това е преструвка и лицемерие. Ти си съвсем друг човек, избавителю мой.

— Ти позна, баронесо — отговори тайнственият човек с ясен мъжки глас. — Аз не съм онзи, за когото се представям. Макар че никой не трябва да ме види в този вид, защото с моята гибел пропадат велики планове, на тебе ще кажа кой съм.

Той смъкна лъжливата брада, която покриваше лицето му. Маската се търколи в един ъгъл на стаята, а с нея и белите влакна, които не бяха изкуствени: наместо изнемощял старец, пред Елисавета стоеше висок и снажен мъж, пълен с енергия, с римска глава и черна бръсната брада. Това бе човек с дух за свобода и решителност; лицето му като че изразяваше неизказана благост и добродетел.

— Това лице! — извика Елисавета. — Струва ми се, че съм го виждала някога, и то, мисля, на портрета, който е окачен на стената на бащината ми стая! Всемогъщи Боже, дали това е сън? Този човек, който се намери в нужда и в опасност, се казва...

— Михаил Бакунин? — отговори непознатият. — Да, аз съм непримиримият враг на Русия. Нито един владетел не може да изрече името си тъй гордо, както аз своето, което е страшно за всекиго!

— Михаил Бакунин? — повтори Елисавета. — Значи пред себе си аз виждам човека, когото още в моминството си почитах. И сега той със собствените си уста ми казва, че ще бъде баща на детето ми, на моето сираче. Но сега чудният сън е разгадай; вярвам, че ангелчето ще победи гарвана с короната. Разбирам, че Бог ми показва картината на бъдещето.

С развълнуван глас тя разказа чудния си сън на Бакунин. След като свърши, великият съзаклятник се изправи гордо и изрече със страшен глас:

— Не падай духом, Елисавето; дори и сега, когато си на крачка от гроба. Твоят Владимир, твоят син, е стоманата, от която ще изковем меч. Той, потомъкът от лоното на Романовците, трябва да стане най-опасният техен враг и смъртен неприятел. Погледни нагоре, Елисавето, завесата на бъдещето се вдига. Руският народ, който е тъпкан тъй дълго и е захвърлен в праха, разкъсва веригите, с които е бил окован. Мракът и невежеството изчезват и вместо тях ще блесне като слънце идеалът на науката и хуманността!... Когато тази идея изпълни сърцата на целия руски народ, тогава няма да има Сибир с неговите живи гробници. Тежко на тези, които дръзнат да се противят на това! Руският народ ще пръсне главите им! През труповете на тези хора ще върви Михаил Бакунин като предводител, а командувачият тази народна революция ще бъде Владимир — твоят син...

Леко похлопване на вратата прекъсна думите на великия съзаклятник.

— Някой идва — каза той, — трябва да те оставя! Сбогом, Елисавето, последният твой поздрав и благословия ще предам на сина ти.

III. ЖИВА ЗАРОВЕНА

На няколко дни път от Тоболск се издига снежен хълм, на който се вижда огромно раздвоено устие, което прилича на гърло на вулкан. Ако навлезете в това гърло, първо ще видите един проход, по стените на който капе вода. На края на прохода се намира входът на един рудник.

И сега, уважаеми читателю, събери всичките си сили, защото ще те отведем дълбоко — в подземна гробница, която не е била никога осветявана от слънце или месец, но в която, въпреки това, живеят стотици нещастни хора.

Този проход е доста дълъг и прилича на истински ад. Потонът на този пъкъл е влажен и хлъзгав. Няма нито прозорец, нито врата. Вечна нощ и тъмнина щеше да владее тук, ако не бяха маслените лампички, които едва-едва го осветляваха със слабата си светлина.

Стотици клетки осъдени бяха обитатели на това помещение. Измъчените им лица бяха покрити с голяма гъста брада и разрешени коси. Тежки окови стягаха краката им и изпълваха гробното пространство с тъпи звукове. В мършавите си ръце те държаха чукове, чиито удари отекват едновременно с дрънченето на оковите. От челата им се лее пот върху сухите лица, така че човек мъчно би ги различил от сълзите, които тези нещастници проливаха за отечеството и за изгубената си свобода.

Много от тях бяха боси и краката им се разкървяваха на всяка крачка. Телата им бяха изложени на студ и влагата, която постоянно капеше по стените. Измокрените дрипи, с които бяха облечени, изстудяваха дори костите им; горките осъдени трепереха от студ и от ударите на камшиците, които немилостиво се сипеха върху тях.

Работата, която вършеха, не се съпровождаше от смях, весела песен или шега; тук се чуваха само стенания, плач и въздишки, отправени към онези, които ги бяха направили толкова нещастни. Мъже и жени работеха тук един до друг, съвсем затъпели. Всеки от тях гледаше равнодушно пред себе си, без да го е грижа за другия. Всеки

размишляваше за съдбата си, всеки се занимаваше с една и съща мисъл: кога ще дойде смъртта да го отърве от страшните мъки. Надежда и упование за по-добро бъдеще те не знаеха. Знаеха само, че от този проклет ад никога няма да излязат живи, та дори да бяха заточени за 5-годишна работа, защото много рядко някой успяваше да оцелее и да дочака края на наказанието си. Тежките и тъжни охкания, които заточениците изпускаха всяка минута, потискаха и най-здравата натура. Най-силният стълб, върху който почиваше правдата на руските закони в тези мрачни гробници, се наричаше унищожение.

Тук, в този земен ад, няколко седмици след станалите събития още се намираше баронеса Елисавета.

Преследвачите ѝ бяха постигнали своята цел.

Елисавета бе съкрушена; тя бе само сянка на предишната Елисавета.

Как бързо унищожава женската хубост въздухът в тези смъртоносни рудници! Достатъчни бяха няколко седмици, за да отпадне Елисавета и се съкруши напълно: светлината на очите ѝ изчезна, витата ѝ снага, гордата някогашна осанка на стройното ѝ тяло изчезна, сега тя, вследствие на мъките и болките, бе свита и прегърбена. Гърдите трепереха и тя взе да покашля.

Елисавета бе окована със синджир около кръста, единият му край бе закачен за стената, тъй че нещастницата можеше да се движи само доколкото ѝ позволяваше дължината на синджира. Всяка крачка, която бе в състояние да направи, бе точно определена. Тя имаше толкова пространство, колкото да се обърне да поеме живачния метал и да го даде на стоящия до нея, той на съседа си и тъй нататък.

Тази работа бе много тежка, защото ако не успееше да поеме тиганчето, нажеженият метал щеше да се разлее и да изгори краката ѝ.

Само нощта служеше за почивка от тежката работа на осъдените. Нито един ден не бяха свободни. За тях нямаше празник, нито неделя, както не виждаха изгряването и захождането на слънцето и месеца.

Едно нещо правеше особено впечатление в този подземен ад. Това бе един човек, който се намираше близко до Елисавета и който с тежък чук удряше постоянно каменната стена, като че търсеният метал тук изтичаше в по-голямо количество от обикновено. Този човек беше същински скелет. Дрипите на тялото му бяха провиснали. Рамената му бяха свършено голи, а от колената надолу липсваше всякаква дрипа.

На правилното му лице се четеше отчаяние, а черната му брада се спускаше чак до гърдите.

Този човек никога не бе очаквал, че ще отиде в Сибир и ще бъде изложен на ударите от камшиците на жестоките надзиратели. Допреди три години той бе фаворит на царя. Целият Петербург завиждаше на тайния съветник Бояновски, когото царят при всяка възможност награждаваше. Той имаше величествен дворец край Нева и при всичкото си богатство, чест и слава, бе и мъж на най-хубавата жена в цял Петербург.

Госпожа Бояновска имаше едва 17 години, докато съпругът ѝ бе прехвърлил 30-те. Освен че беше млада и хубава, тя бе още весела, пълна с живот и буйна млада натура; напротив, мъжът ѝ разсъждаваше сериозно и беше енергичен в изпълнение на своята длъжност. Тя обичаше весели общества, балове и веселби, а той — уединението и тихия домашен живот. Но въпреки различието в темперамента, те се радваха на пълно щастие. Ала един ден се случи нещо, на което не би повярвал ни един смъртен в Петербург. Държавният съветник бе затворен от тайната полиция и без следствие и присъда го отведоха в сибирските рудници. Той беше изкарал тук цяла година, когато пристигна Елисавета. За късо време между тези две същества се развиха приятелски отношения. Винаги, когато му се удадеше възможност, той прошепваше по някоя дума на Елисавета, а тя доброволно и с радост му разправяше за всички случки от своето минало.

Така бе и в деня, когато въвеждаме нашите читатели в рудника. Сега му се удаде случай да ѝ пошепне нещо, защото надзирателите се бяха отдалечили.

— Ако ви предстои избор между живота в този ад и смъртта, кое бихте предпочели, Елисавета?

— Смъртта — решително отговори младата жена.

— Тогава навярно и вие ще се присъедините към нас.

— Аз се досещам за всичко — отвърна младата жена. — Вие искате да бягате, искате да напуснете това място на мъки.

— Ще узнаете своевременно за всичко — пошепна ѝ Бояновски. — Не по-късно от един час след като легнем излезте скришом до живачния извор. Ще намерите мене и останалите ни приятели. На това

място ще се посъветваме още веднъж и тогава ще предприемем решително делото.

— Ей, скот такъв — викна в тази минута груб глас, — какво шушукаш там?

Един от надзирателите незабелязано се беше приближил. Той наистина не чу техния разговор, но видя, че Бояновски шушнеша на съседката си. И това бе достатъчно, за да изяде той камшика по плещите си. Казакът удари нещастника така силно, че дори бликна кръв от удареното място; с едната си ръка той се подпираше на чука; не издаде звук, не искаше да се издаде пред мъчителя си, че го е заболяло силно.

— Какво е сгрешил пак номер 137? — попита груб мъжки глас.

Човекът, който отпрати този въпрос към казака, беше главнокомандуващият в Тоболск. Той се зовеше капитан Николин. Беше твърде горд човек, с къса прошарена коса и черни мустаци. Изражението на лицето му бе сурово, без жалост или други някакви чувства.

— Прочее — повтори капитанът, — какво е направил номер 137, искам да зная.

След като изговори това, той презрително погледна Бояновски, а онзи пък го изглежда от главата до петите.

Капитан Николин се познаваше с Бояновски още от времето, когато последният беше силен и на власт. Тогава Николин беше офицер от конвоя на царицата в Петербург. Макар и да беше с 15 години по-стар от Бояновски, той му съперничеше пред прелестното момиче, което отпосле стана жена на Бояновски.

Николин трябваше да отстъпи на щастливия съперник. В своята ярост той се закле, че ще му отмъсти и оттогава още ликуваше с неизказана радост. А сега, когато Бояновски му бе паднал в ръцете, той използваше всеки случай, за да му отмъсти.

Казакът му разправи защо е употребил камшика.

Тук трябва да споменем, че всеки затворник, щом влезеше в сибирските рудници, губеше право на собственото си име и получаваше номер, с който в бъдеще се именуваше. Слагаха го на гърба му върху едно парче жълт плат.

— Значи него пак го хванахте да злоупотребява с правилата и заповедите ми? — каза с насмешка капитан Николин. — Във всеки

случай на номер 137 трябва да му сложим на устата някаква кошничка. Тъкмо днес аз свалих една от муцуната на ловджийското си куче. Тя е лоша за животното, но извънредно добре би прилегнала на този човек.

Бояновски стисна конвулсивно чука; кръвта му закипя. Вдигна чука да пръсне черепа на неприятеля си, но ръката му падна, когато съгледа умолителния поглед на Елисавета. Той се постара повече да не обръща внимание на оскърбителните думи на Николин. На устните му се появи насмешка, от която би потреперал и командирът, ако го бе видял.

— А номер 190 същото престъпление ли е извършил? Наказвам и двамата с двудневен глад! Ако това се повтори, ще използвам кошницата, а в случай че и това не помогне, ще употребим друго средство.

И като се задави от висок смях, той излезе из рудника.

Щом главнокомандущият излезе, звънецът удари, за да извести на затворниците, че работата престава.

Един човек се доближи до Елисавета, откачи синджира, с който беше вързана, и я поведе към нейната стая. По пътя казакът постоянно я задяваше и гледаше да я привлече към себе си. Тя с всичката си сила се измъкна из ръцете му и избяга в групата на другите осъдени.

Спалнята на арестантите беше дълга и толкова висока, колкото да се изправи човек. Осветляваше се от едно кандилце, което висеше на стената. Арестантите трябваше да спят по скамейките, на които бяха сложени някакви стари сламени дюшеци. В прегради, направени за един, спяха по седем човешки същества.

Другарите на Елисавета налягаха и заспаха, докато тя с разтреперано сърце очакваше да види дали ще затворят и нея при останалите затворници.

Тя размисляше за бягството, с което се бе заел Бояновски: дали щеше да успее, дали този опит нямаше да бъде осуетен и да стане причина за нови теглила и нещастия.

Тази вечер пазачите бяха пийнали повечко „водка“, поради което изпозаспаха като заклани, така че силното им хъркане се чуваше надалеч.

Тревожна и уплашена, Елисавета стана и тръгна към живачния извор, където Бояновски и останалите я очакваха. Тя спираше

диханието си, за да не би да пробуди някого, и вървеше все покрай стената.

Изведнъж кракът ѝ се удари в нечие тяло, което лежеше напъряко.

Това бе един пиян пазач, който повдигна малко глава, отвори очи и машинално улови края на Елисаветината рокля.

Нещастницата се разтрепера, защото помисли, че е завинаги изгубена.

В рудника беше тъй тъмно, че казакът не можа да познае Елисавета, но щом дръпна по-силно дрехата ѝ, тя падна на земята. Той сграбчи младото ѝ тяло и в този миг позна, че това е жена.

Очите му блеснаха в тъмнината, той започна да я притегля все по-близо до устата си, която вонеше на ракия.

— Много добре, гълъбче — бърбреше с надебелял език, — добре си сторила, че си дошла при мен.

Елисавета трепна от срам.

Тя беше в много неловко положение; за да не се издаде, трябваше да понася гнусните целувки на пияния казак.

Но Елисавета получи неочаквана помощ.

Като с невидима сила някой я изтръгна от прегръдките на казака и за миг — повече носена, отколкото влачена — тя се намери в мрачния проход.

— Това съм аз — прозвуча познатият глас на Бояновски. — Тръгнах да ви посрещна, защото помислих, че по пътя може нещо да ви се случи. Мисля, че пристигнах тъкмо навреме, за да ви отърва от насилието, което искаше да извърши над вас онова животно.

Покъртена, Елисавета стисна ръцете му.

— Хиляди благодарности — изрече тя. — Страхувам се да не би онзи нещастник да ни преследва.

— Това не ме смущава — отговори Бояновски, — защото всички пазачи са мъртвопияни, а този, на когото случайно попаднахте в ръцете, не може навярно и да се повдигне от мястото си. Но, Елисавета, вие виждате, че стигнахме. Вижда се слаба светлина; там се намира живачният извор и там ни очакват другарите по нещастие, които са готови по-скоро да умрат, отколкото да продължават един тъй мъчителен живот.

След това двамата завиха и в миг се намериха пред група затворници, между които имаше и няколко жени.

На слабата светлина от кандилцето, закачено на стената, по лицата им се оглеждаше решителност и смелост.

— Аз съм, приятели — каза Бояновски. — Не се бойте! Водя ви още един член на тайното събрание, на съгласието на когото можете да разчитате, тъй както и на мълчанието му.

— Добре дошла, сестро в бедата и нещастieto — отекна в мрака глух глас.

Двадесетина от тях простряха ръце към Елисавета и поздравиха.

— Сега на работа, приятели! — добави Бояновски, който беше като главатар на това събрание. — Да не губим нито минутка, защото всяка минутка ни е скъпа и драгоценна. Трябва да работим бързо, храбро и решително. Готови ли сте още тази вечер да започнем нашето дело? Знаете, че надеждата за спасение е твърде слаба и че ето пъти е по-възможно да пропаднем, отколкото да се спасим! Но все пак аз смятам, драги приятели, че и вие мислите като мене и че сто пъти бихте предпочели смъртта, отколкото да се мъчите и да търпите тези тежки, нечовешки мъки в сибирския ад.

— Предпочитаме доброволно смъртта — отговориха всички едва чуто.

— Заради това ние трябва да продадем скъпо нашия живот — каза Бояновски, като замахна силно с ръка, тъй че оковите му издрънчаха. — Така също не трябва да се церемоним и да съжаляваме онези, които всеки ден ни мъчат и ни довеждат до подлудяване.

— Със синджирите си ще ги пребием! — извика един младеж с жълтеникава брада, който бе изпълнен с отмъстителност и омраза, та искри изскачаха от очите.

— Успокойте се — каза Елисавета. — Нима петата заповед не гласи — не убивай? Макар и да сме жертви на тъпи кръвопийци и на диви зверства, кой ни дава право да проливаме кръв?

— Голяма чест и почитание на вашите възгледи, Елисавето — отвърна Бояновски, — но не ни остава друго средство за спасение. Трябва да премахнем всичко, което ни пречи, за да стигнем до желаната свобода. Пред всекиго от нас руското правосъдие е сторило грях, всекиму е направило зло. Що се отнася до мене, аз не зная защо съм докаран тук. Явно не съм осъден, нито пък ми дадоха възможност да се защитя. Отделиха ме от скъпата ми и любима жена и ме довякоха тук, където жив ме закопаха. На колене молих пазачите да

ми кажат вината, но в отговор те само вдигаха рамене! Тъй бе с мене, а с вас?

— Още по-зле — извикаха затворниците. След това всеки накъсо, с пресеклив глас разправи горчивата си съдба.

С пламнали очи, задъхано, Елисавета слушаше тези разкази. Все същата песен с разлика само във вариациите. Едного оковали с вериги за това, че в родния си градец отворил училище за бедни занаятчии — само за това, че разпространявал наука и просвета, го изпратили в сибирските рудници. Друг пък за това, че водил кореспонденция с лица от правителствената опозиция. Една малка девойка разправяше, че управителят на полицията я задирял. Тя не могла да го обича и затова го отблъснала. След това една нощ полицията нахлула в къщата на баща ѝ, за да търси някакъв много важен ръкопис, изпратен от петербургската полиция. Обвинили нещастницата, че е откраднала този ръкопис, когато му правила любовно посещение. Макар това да е било чиста измислица и лъжа, въпреки че „важният ръкопис“ не се намерил, тя пак бива осъдена, и то на заточение в Сибир.

Такива и подобни на тях истории разправяха затворниците от сибирските рудници. Хиляди проклетия се откъсваха от техните бледни уста и се отправяха към онези, които без милост и съжаление бяха погубили техния живот.

Най-после Бояновски ги усмири и с разтреперан глас добави:

— Доста чухме, приятели, и убедени сте, прочее, че би било голяма глупост, ако за някого се колебаем и свеним. Не, ще избием мръсните тирани, а след това ще прегазим труповете им, за да стигнем до златната свобода! Затова аз съм на мнение да погубим командувачия рудниците капитан Николин. В същата минута в тъмното пространство проехтя:

— Николин трябва да умре!

Лицето на Бояновски бе озарено от усмивка, пълна с отмъщение и омраза. Тази усмивка реши смъртната присъда на враговете им.

— Николин няма да доживее утрешния ден. Един от нас ще го убие, докато другите ще нападнат с чукове пазачите и ще пръснат главите им. В писалищната маса на управляващия ще намерим формуляри за пътни свидетелства, които ще попълним и ще скрепим с царския печат! По този начин можем да разчитаме, че ще пътуваме спокойно през Сибир и щом се доберем до някое пристанище, ще

ударим към широкия просторен свят — далеч от Русия, далеч от нашите мъчители.

— Добър е планът ти, Бояновски — рече затворникът с русата брада. — Но това е същинска илюзия, защото може и да го осъществим само ако имаме щастието с ръце да убием Николин. Но кой от нас ще се нагърби с трудната мисия, от която зависят нашето бъдеще и живот?

— Този въпрос ще реши жребият — отговори някогашният съветник. — Да направим бързо 17 бели билетчета и едно черно. Всички ще теглим, а тъй също и момичетата и жените. Който изтегли черното билетче — той ще убие капитана.

— Как трябва да стане това? Николин идва много рядко в рудницата. Как ще го намерим тогава?

— И това обмислих — отвърна Бояновски. — Работата не е тъй трудна, както си я представяте. Само направете бързо билетчетата! Този, който изтегли черното, не трябва да се страхува и да отпада духом. Още повече той трябва да се счита щастлив, че е удостоен с честта да унищожи един тиранин.

Настана гробна тишина. Билетчетата бяха направени набързо. Един от затворниците извади една кърпа и ги сложи в нея. Всички се изредиха да вадят от кърпата и всеки си мислеше дали нему ще се падне грозната участ.

Бояновски пръв бръкна в кърпата и извади първия жребий.

Като видя, че в ръката си има бяла книжка, неговото винаги бледо лице пламна. Излъган в надеждата си, той сърдито хвърли книжката на земята.

— Не ми е било писано значи аз да забода ножа в предателските гърди на този нещастник! На драго сърце бих пожертвувал и тъй прочетените си дни, ако да бях избран аз да извърша това убийство.

По примера на Бояновски и останалите вадеха от билетчетата с нетърпеливото желание да узнаят кому ще се падне да убие капитана. Треперейки, със страх, те доближаваха кърпата. Всеки, който бръкнеше и забележеше, че не е изтеглил черната хартийка, издаваше лека въздишка.

Елисавета също бе много възбудена, когато ѝ дойде редът да тегли. Тя се разтрепера.

— Елисавето — извика Бояновски, — теглете храбро и не се стеснявайте да не би другите да се усъмнят във вас.

Ръката ѝ беше студена като на мъртвец, когато бръкна в кърпата.

Но ето че тя извади книжката. Като обезумяла погледна изтеглената хартия. Беше черна. От устата ѝ се изтръгна възклицанието:

— „Смъртна присъда!“

Значи тя бе изтеглила черният жребий; тя беше определена да убие капитан Николин.

След грозния избор между съзаклятниците настъпи мъртва тишина.

— Елисавето — извика Бояновски, — вие поемате дълга да бъдете страшният съдия!

Като насън, тя сепнато каза:

— Значи ролята на съдия. Това е роля и длъжност на палач. Бог е искал аз да оцапам ръцете си с кръв! Моята душа трябва да е проклета, както и тялото ми.

Тежките мъки, които тя изпитваше в тази минута, изгаряха сърцето ѝ. Изнемощяла и разплакана, обори глава на хладната стена на рудничния вход.

— Приятели и другари мои в нещастieto — извика Бояновски, — жребият е изтеглен, ала както винаги, така и сега, работата излезе иначе. Ние онеправдахме жените. Слаба и немощна, жената не е за убийство. Затова аз ви моля да ми отстъпите тази тежка длъжност, паднала се на жена, и да позволите аз да я изпълня вместо нея.

— Вие желаете да се пожертвувате вместо мене? — извика Елисавета. — Не, това никога няма да допусна!

— И ние не го допускаме — обадиха се някои от заточениците.

— Така Бог е наредил, ние не трябва да изменяме този избор. Вие, Бояновски, сте ни нужен: трябва да застанете начело на предприятието, за което не може така лесно да се жертвувате.

— Не допускаме и ние! Жребият реши това, стореното не търпи промяна — извикаха заточениците и за миг изглеждаше, че ще се скарат. Но сред тези викове и шум се изправи Елисавета и най-решително каза:

— Успокойте се, приятели! Заклевам ви се във всемогъщия Бог, на когото се надяваме да възвърне загубената ни свобода, заклевам се,

че утре до обяд капитан Николин ще падне убит от собствената ми ръка.

— Нека Бог те пази, сестро — извикаха съзаклятниците, които бяха въодушевени от този решителен отговор. Те се надпреварваха кой по-напред да целуне нейните сухи ръце; а тези, които не можеха да се доближат, целуваха полите на затворническата ѝ дреха. Те падаха на развълнуваните ѝ гърди и със сълзи на очи се прощаваха с нея.

— Сбогом, сбогом — казваше младата жена. — Ние пак ще се видим, но не като затворници, а като свободни хора в скъпото ни отечество, или там горе, на небето, при всемогъщия Бог, бащата на всички бедни и неволници.

Няколко минути след това в сибирските рудници настъпи гробна тишина.

Тихо и с бавни крачки се приближаваше смъртта в тази страшна гробница. Тя като да бе спуснала студените си ръце върху челата на пияните казаци. В глухата и тайнствена нощ се чуваше смъртна песен, в която се разказваше целият живот на тези тирани. Полунощ настъпи, дойде за жертви.

Жилището на капитан Николин бе разположено на стотина крачки от входа на рудника. То беше солидно здание на един етаж наистина, но вътре наредено с вкус. За Николин бе голямо, защото не беше женен, а живееше с една слугиня, която същевременно му беше и робиня.

Марушка бе от същото село, в което капитан Николин за пръв път бе зърнал света. Николин я познаваше още като дете. След дълга служба в царската войска се завърнал в родното си село, за да наследи бащиното си имуществено и повторно срещнал Марушка; бил очарован от нейната красота. Младата селянка се била преобразила в истинска красавица. В селото ѝ извадили прякор Горделивка, защото отблъсквала всички ергени, които я искали. Тя отхвърляла не само прости и бедни хора, но и доста видни и богати.

Заобленото ѝ пълно тяло, хубавото ѝ мило лице на млада селянка, нейната нехайност и затвореност я отличавали от другите селски момичета. Всички тези особености подействували на капитана до забрава. Чувствата му били толкова по-силни и по-бурни, колкото селянката била студена към него. Един ден той признал на Марушка,

че я обича до безумие. Макар бурният столичен живот да го бил превърнал в полустарец, той намерил у Марушка топъл отзвук.

Марушка отговорила на любовта на капитана, тя — гордата и нехайната — се предала без колебание в ръцете на този човек.

И чудно: само няколко седмици били достатъчни и капитан Николин успял да завладее тази жена, която му се отдала доброволно. В същото време излязъл и указ, с който капитан Николин бил назначен за командващ сибирските рудници.

Колкото това назначение допаднало на лошия му характер, толкова се и боял от него, защото със заминаването си за Сибир трябвало да остави Марушка, която неизказано обичал. Но скоро се успокоил, защото любимата му казала, че и тя ще върви с него.

С това решение на Марушка мъките на онези, които гинеха в страшния рудник, се увеличили, защото освен че Николин бе човек без сърце и чувства, но за него бе и приятно развлечение да мъчи и изтезава другите. Марушка не му отстъпваше в това отношение, защото и тя беше сурова и жестока. Като се прибавеше и умението ѝ да го владее и да налага хитро волята си, можем да си представим картината — мъките и изтезанията на затворниците се превърнаха в същински ад.

Сутринта, когато съзаклятниците взеха решението си, Николин и Марушка закусваха. При всичките богати закуски и мебелирани стаи, Николин не беше добре разположен. Той ту сърбаше кафе, ту поемаше дим от цигарата си. Изведнъж хвърли цигарата и подскочи.

— По дяволите! Марушке, повече не мога да понасям твоите обноси. Цяла сутрин не обели нито думица, а сега не искаш и да ми отговориш на въпроса.

— Щом съм ти отвратителна, мога и да се махна. След това тя хладно се запъти към вратата.

— Стой! — извика капитанът и тя се спря до вратата.

— Марушке — рече капитанът, като се мъчеше да придаде някаква благодет на гласа си. — Престани веднъж завинаги с това мълчание и кажи защо ми се сърдиш? Кажи защо тъй рано затвори снощи вратата на стаята си?

Любовницата на капитана отвърна с презрителен глас:

— Ти си много смешен, като ме питаш за това: от мен искаш любов, преданост и вярност, а аз те моля за една толкова дребна работа

и ти ми отказваш.

— Ах, знам де, знам — каза Николин. — Ти още помниш, че не отговорих на зададения от тебе въпрос защо Бояновски е осъден на тъмничен затвор в Сибир. Но, дете мое, това са служебни тайни и ако ги поверя някому, мога да остана не само без службата си, но и без глава.

— Нима ще разкриеш някаква тайна, ако ми съобщиш това? — каза Марушка и в очите ѝ пламнаха яд и омраза.

След това тя го хвана за ръката и го погледна строго в очите:

— Ти най-добре знаеш, че аз мога да мълча като гроб, особено когато подобна тайна е съдбоносна за тебе, то аз никому не бих посмяла да я поверя.

Николин пребледня, огледа се предпазливо наоколо, за да не би някой да дочуе думите на Марушка, и със задавен глас добави:

— Накъде биеш, Марушке? Остави старите работи настрана. Не ни трябва да се докосваме до тях.

— Исках да ти докажа, че умея да мълча. Откажи се от стария навик и не обвинявай доблестния чиновник в неизпълнение на задълженията му; кажи защо Бояновски чезне в сибирските рудници.

— Добре, ще узнаеш — рече след късо мълчание командувачият. — Но преди да ти кажа това, бих желал да знам защо толкова се интересуваш от този човек, който не е нищо повече от един гроб и един номер в сибирската земя?

— Какъв интерес представлява той за мене ли? — каза Марушка. — Боже мой, нищо по-лесно да се отговори на този въпрос. Не си ли ми казвал често, че той е твой непримирим враг и че няма друг, когото повече да презираш от него?

— Той ми е смъртен враг — прекъсна я сърдито Николин. — Предпочитам да живея в Петербург, а не в тази изолирана от хорски същества студена земя, но при мисълта, че Бояновски е тук и че мога да го мъча и опропастя, аз се утешавам.

— Значи на тебе Бояновски дължи изгнанието си в Сибир? Навярно ти си го наклеветил и очернил пред царя?

— Заклевам се, че аз не съм причината за неговото заточение. В началото и аз се учудвах защо държавният съветник е заточен. Но преди няколко дни научих от Петербург, че той е бил предаден от собствената си жена като съзаклятник.

— От собствената си жена! — рече изненадано Марушка. — Но нали ти си ми казвал, че тя го е предпочитала пред другите в любовта си?

Капитанът се усмихна злобно.

— Тя може би го е обичала — отговори той, — но ти ще узнаеш, моя Марушке, че женската любов е изменчива като априлски вятър! Кой знае какво се е случило помежду им и защо Бояновски е спечелил в лицето на жена си един враг. Причината за осъждането му трябва да е много важна, иначе е немислимо да го осъдят и изпратят в Сибир.

Марушка се замисли и каза:

— Значи собствената му жена го е тикнала в пропастта?! Много чудно! Аз мисля, че тук има някаква любовна история. Дали госпожа Бояновска не е имала любов с някого?

— Ще ти кажа. Но преди да започна, те предупреждавам да не бъдеш ревнива, защото ще ти кажа, че аз още се интересувам от нея. Аз наредих да я следят и да ми съобщават за всяка нейна стъпка. По този начин узнах, че тя е била в интимни връзки с някой ей Кардов. В началото този Кардов не бе особена личност, прост офицер в тайната полиция, но ненадейно стана директор на петербургската полиция. Сега, като знаеш всичко това, мисля, че не ще имаш нищо против, а мене остави да отида и да си направя всекидневната баня.

Николин се поклони учтиво и излезе. Той премина бързо коридора и се упъти към партера, където се намираше банята. Тя беше доста елегантно наредена. Пъстри тапети красяха стените, а в средата имаше басейн.

Николин започна да се съблича сърдито, след като сам отвори чучурите и пусна водата да тече. Събличайки се, той сърдито крачеше из стаята и си мърмореше нещо за госпожа Бояновска.

— Още не мога да я забравя — си казваше той. — Горещата любов, която ме изпълваше към хубавицата Наталия, днес още ме гори. Какво озлобление изпитвам, като си помисля, че тя предпочете Бояновски пред мене! Но кой знае!... Гора с гора не се среща, а хората... Да, възможно е още веднъж да я срещна и тогава ще наваксам изгубеното в миналото. Наистина сега по-мъчно бих спечелил женската любов, защото и аз нося окови, които пречат на свободното ми движение. Марушка е тук! Тя знае много и аз не мога да се отделя от нея. Чудна ми е как се предадох на тази селянка, която така ме

владее. Тя е много опасна и не мога да се отърва от нея. — Бъбрейки си, той влезе във водата. Мек, приятен вик се изтръгна от гърдите му.

След няколко минути някой тихо почука на вратата.

— Кой е там? — извика той, като хвърли над водата персийското килимче.

— Аз съм, твоята Марушка.

— Ах, ти ли си, гълъбице моя? Да влезеш ли искаш? Влез, вратата е отворена.

— Имам да ти кажа нещо твърде важно — отговори тя, като откrehна вратата. — Току-що доведоха от рудниците една млада жена; тя ми каза, че имала да ти съобщи лично на тебе някаква тайна.

— Ох, това е много чудно — отговори Николин. — Не ти ли каза каква е тая тайна?

— Отнасяло се за някакво съзаклятие против тебе. Не оставай с нея. Кой знае какво се крие зад това.

— Пусни я — отговори той. — Какво може да ми направи една жена! А за да бъдеш спокойна, скрий се под тоя килим.

Тя излезе бързо в коридора и веднага се върна, като му зашушна на ухото:

— Казах на казака Да я доведе, след като чуе звънеца. Натисни копчето на звънеца, щом аз се скрия добре.

След няколко минути той натисна копчето от слонова кост. В преддверието се чуха стъпки.

Вратата се отвори и трима казаци въведоха Елисавета. Бледна като мрамор, тя заговори:

— Отстрани казаците!

— Ние нямаме никаква тайна — отговори комендантът. — Каквото ще ми кажеш, кажи го пред тях.

— Не се решавам, капитане — енергично и с решителност звучеше гласът ѝ. — Ако не ме послушаш, ще се върна назад в рудника, а нека над тебе се смили св. Богородица, защото над главата ти витае смъртта. — Той хвърли изпитателен поглед към Елисавета, като искаше да отгатне мисълта ѝ. Тя издържа погледа му и без да потрепери, дочака решителния момент.

— Излезте — заповяда капитанът на хората си. Казаците излязоха и затвориха подире си вратата.

— Коменданте — каза Елисавета, пристъпвайки към басейна. — Считам за свой дълг да ви съобщя за съзаклятието, което ще причини вашата смърт.

Николин прихна.

— Смъртта ми? — извика той. — Дали тези хора, оковани във вериги, могат да убият? Могат ли мъртвите да станат из гроба си и на мястото си да сложат някой жив човек? Ако нямаш да ми събщиш нещо по-важно, то не трябваше да дохождаш тук, номер 190. Но все пак аз съм ти благодарен, защото чрез тебе ще мога да узная имената на съзаклятниците.

— Един-единствен ги бунтува и те сляпо слушат. Не мога да му съобщя гласно името, защото се страхувам да не би някой да ме чуе и утре да не намерите моя труп в рудника.

— Глупаво е да се страхуваш, ние сме сами тук. Но щом искаш, ела ми пошепни на ухото.

Младата жена очакваше само това. Полека тя се наведе над басейна и с дясната си ръка напипа един нож, скрит до гърдите ѝ.

— Но какво се бавиш, защо не казваш името му? — рече Николин. — Кажи го и още утре ще те освободя от този страх, защото ще го видиш на бесилката.

— Името му е Бояновски — каза Елисавета.

— Бояновски — викна той побеснял. — Значи той?! Ах, вагабонтино, ти си вече в ръцете ми.

Тази сцена така го обърка, че той забрави положението, в което беше, и скочи бързо към дрехите си, за да се облече.

В тази минута в ръцете на Елисавета блесна ножът.

— Трепериш при това име, нещастнико — каза тя, — приеми този смъртен удар и знай, че ти е изпратен от Бояновски.

И тя светкавично забодя ножа в гърдите му. Николин падна във водата.

— Убит съм! — викна той отчаяно.

— Осъден си! — извика тя, като мислеше, че щастливо е изпълнила задачата си и се наслаждаваше на отмъщението.

— Убийство! — извика женски глас зад нея. — Убит е комендантът. Умри и ти, проклета жено!

Две силни ръце хванаха Елисавета за плещите и я събориха на земята. С шум и ругатни казаците влязоха в къпалнята.

— Убийте я! — крещеше Марушка, която в тази минута приличаше на ранен звяр. — Убийте я, тя уби коменданта!

Докато Марушка се мъчеше да извади окървавения капитан от водата, един от казаците се прицели в раменете на Марушка. Чу се гръм. Майката на Владимир вдигна ръка, за да я притисне към сърцето и главата си. И падна до басейна.

— Мъртва ли е? — попита Марушка.

Казаците нищо не отговориха. В този миг откъм рудника се чуха писъци и грозни викове. Един от казаците изскочи от къщата и се завърна преbledнял и с треперещ пресипнал глас каза:

— Бунт в рудника. Заточениците са убили всичките ни другари. Приближават и насам.

— Майко Богородичке, те са вече в градината!

— Елисавето — гърмеше силен мъжки глас, — Елисавето, ето ни, идем да те спасим!

Това бе гласът на Бояновски.

Тази, която трябваше да чуе думите му на надежда, слава и живот, вече не чуваше нищо. Студена и успокоена, тя лежеше до басейна върху мрамора на разкошната къпалня.

Не бе ли пристигнала късно помощта?

IV. СИРАЧЕТО

Във всички шумни градове, в които живеят милиони хора, така и в Петербург покрай величествените дворци, грандиозните постройки, прекрасните черкви, музеи и вили, имаше четириетажни къщи с големи прозорци, които оправдаваха напълно берлинската поговорка: „Казарми за даване под наем.“

В тях живеяха осъдените на беди и отчаяние. Тук обитаваше нещастieto, което се оглеждаше от всеки ъгъл, а във всеки вход се криеше по едно престъпление.

Това се отнася особено до едно предградие на Петербург, наричано Тъмния град.

Както улиците, така и всички кътчета на това предградие бяха мрачни и там вечно владееха тъмнина, бедност, отчаяние и беда. Твърде рядко слънчеви лъчи озаряваха струпаните сгради, а като настъпеше нощ, те се осветляваха само от няколко фенера. Но петербургската полиция навярно си мислеше, че е проявила голямо снизхождение и безнаказно народолюбие, тъй като по-добре беше да бе ги оставила във вечната тъмнина на нощта.

Мрак вечен, мрак като в гроб съпровождаше живота на тези жители.

Известно бе, че в Тъмния град живеяха обикновени хора, които вследствие на разорение бяха изгубили имота си, така щото им беше приятно да се скриват от своите по-раншни познати. Всеки, който се преселеше тук, изгубваше всяка надежда за възвръщане на изгубеното си имущество, заради което страстно се предаваше на пиянство и нехайство.

Тук от пръв поглед бе лоното на престъпленията, които се криеха в черните къщи на Тъмния град. Престъпления всевъзможни и различни: едни — под постоянен полицейски надзор, за други и полицията още нищо не знаеше.

Там, където е вкоренено злодеянието, там не минава и без порок.

Блудството се срещаше във всяка втора къща. Кръчмите, от чиито прозорци се показваха начервените и набелени момински лица, изобилстваха в тази част на Тъмния град.

Нощем в тези кръчми цареше буен живот. В тях се срещаха съмнителни личности, които се наговаряха какво злодеяние да извършат. Накратко, тук живееше общество, отхвърлено от всички останали жители на Петербург — великата руска столица.

Но покрай тези злодеяния, бедствия и разврат, тук царуваше и нещастieto. В тази част на Тъмния град намираше убежище и по някой пропаднал търговец, когото нещастията бяха преследвали, докато изнемощее и няма повече сили да се заеме с работата си отново.

Действително, макар петербургската полиция да обръщаше особено внимание на тази част на града, голяма рядкост беше да се не случи някое убийство, въпреки стотиците шпиони наоколо.

Един ден по обед от четвъртия етаж на една къща в Тъмния град някой пищеше тъй силно, щото съседите и минувачите мислеха, че пак е станало убийство.

Всъщност детски глас викаше за помощ. Наред с тези писъци се чуваха псувните и хоканията, изричани от прегракнал мъжки глас, комуто току пригласяше тънкият смях на някаква жена. Тази сцена не смущаваше ни най-малко обитателите на къщата.

— Янкович бие храненичето си — казваха някои, като равнодушно повдигаха рамене, а някоя добра душа добавяше: — Този безсрамник ще го убие и ще ни докара полицията.

Преди около три месеца Янкович се бе преселил със семейството си в тази къща. Още първата вечер той бе счел за свой дълг да раздаде картичките си и да се запознае със съседите си.

Тази вечер Станислав Янкович бе отишъл в кръчмата, където така се бе насмукал с топъл грог и ракия, та като се връщаше късно у дома, помъчи се да се изкатери по стълбите; не можа да направи това и се строполи чак долу на земята.

Навикнала на подобни случки, жената на този забележителен човек занесла няколко кофи с вода и ги изляла върху главата на забележителния си мъж.

Тази нощна случка за съседите бе само прелюдия към онова, което в бъдеще щеше да се случи.

В Тъмния град дотогава никой не бе чувал такива викове, както в къщата на Янкович: в нея се разиграваха кървави борби. С пъклено удоволствие Янкович биеше жена си, която за своя защита прибягна към някаква артилерийска тактика: хвърляше върху сладкия си мъж кофи, паници, столове, тигани и други кухненски съдове.

Но ето че един ден между неприятелските страни бе сключено примирие. Изглеждаше, като че ангелът на мира се бе вселил в тази къща. И наистина това обстоятелство се оправда с друго. По това време на тавана на Янкович се появи едно дете.

То бе на възраст около 4 години. Детенцето имаше копринени къдрички, нежно лице и незабравими мили очички.

Похабените му и изпокъсани дрехи висяха на измършавялата му снага. Това обстоятелство явно показваше, че детето не е син на Станислав Янкович. По какъв начин двамата се бяха добрали до него, в какви отношения бяха с него и защо, най-подир, го държаха у дома си, когато всекидневно го биеха, гълчеха и наричаха с безобразни имена? Това никой не можеше да обясни. Хората от тази къща си мислеха, че малкият Владимир (така се казваше детето) е плод на някаква любов и че е предаден от лекомислените си родители на Янкович, за да не речем, че е предаден да бъде уморен постепенно от бой и глад.

Колко увяхнало и бледно изглеждаше това детенце! Като някаква сянка пълзеше горкото по стълбите, за да донесе поръчаното мляко в пръстеното гърне или нещо друго. Детето не смееше да отвори очи, така бе напласено.

В тази казарма сякаш нямаше хора, които да се заемат с детето. Само едно-единствено лице се интересувахе от малкия Владимир и то понякога промълвяше по някоя добра думица за него. Това лице бе гърбавата шивачка Петровна, която живееше в зимника на тази къща, където денонощно висеше над работата си.

Това нещастно същество имаше едва 17 години. Тя бе съвсем гърбава, гърдите и гърбът изглеждаха като два хълма; при всичката грозотия на тялото си имаше глава с неизказано хубаво лице. Изражението на това лице бе пълно с любов и доброта.

Винаги, когато детето минаваше край нейния дюкян, тя не му позволяваше да отmine, привличаше го към себе си. Обикновено го галеше по черната копринена косица и по бледните странички; всякога

му даваше било захарче, било бонбон, но по-често парченце месо, чашка чай или кафе, на които детето повече се радваше.

— Боже мой, те не ти дават да се нахраниш! Безчовечни са! — искаше да каже понякога Петровна.

— Клетото ми дете, къде е майка ти?

— Мама — хълцаше детето, — добрата ми майка, майка ми! Горкото момченце, то нищо не можеше да каже. Не знаеше кои са родителите му и къде се намират.

— Я виж какъв си нечист и запуснат — каза гърбавата шивачка. — Ела да те измия със сапун и гъба, та да станеш най-хубавото дете в цяла Русия.

Петровна се зае за работа. Взе детето за ръката и го заведе до умивалника. Смъкна дрипичките му и започна да го трие хубавичко със сапун. Това беше цяло благодение, защото детето не беше мито отдавна и в гъстата му коса се бяха развъдили множество от шестокраките, а цялото му тяло бе изцапано от прах и нечистотии и изринато с краста. Много продължи това миене, след което гърбавата подаде на детето огледалце с позлатен ръб и с гордост му каза да се огледа.

— Нали си хубав сега? — запита добрата жена. — Ела целуни ме, но от все сърце!... Така, детенце мое! Целувката на малките ти устица е по-сладка от всичко на света. От днес занаят ние по-честичко ще се виждаме и навестяваме. Мили Боже, такова хубаво дете би пропаднало, ако аз не се бях заела за него. Но сега, малки ми Владимирчо, хайде у дома, за да не те бият пак онези лоши хора, задето си закъснял.

— Къде е гърнето ми? — попита малкият.

— Ето го тук. В него има мляко, внимавай да не паднеш, та да го счупиш.

Малкият Владимир още веднъж благодарно се усмихна и си отиде. Той бързо качваше стълбите. Не очакваше нищо добро от тази работа. Много се бе забавил при своята гърбава приятелка.

— Дойде ли си най-подир? — посрещна ги един женски глас. — Къде закъсня досега, проклето скитниче?

Жена с парцаливи дрехи грабна гърнето от ръцете му и го повлече в един тъгъл на мрачната стая.

До стената бяха поставени два сламени дюшека, покрити отгоре с мръсна покривка. Отсрещната стена бе отредена за огнището. Готварските съдове бяха пръснати без ред. На средата на стаята бе разположена маса, около която имаше няколко стола. На един от тези столове бе седнал известният ни вече човек, господин Станислав Янкович. Той тъкмо се забавляваше с едно тумбесто шише със силна ракия.

— Влез вътре, малка жабо! — извика госпожа Янкович. — Пак е нещо, че те виждам, но чакай, днес ще ти приседне скитосването, ще ти покажа аз на тебе къде скитах и защо по цял ден се не прибираш вкъщи.

Тя удари детето така силно, че то зашеметено падна пред краката на Янкович.

Той пък на свой ред го ритна така, че детето изпищя от болка. Янкович не се задоволи с това, а грабна един жилав камшик за пазене от кучета.

Янкович беше около 30-годишен. Пиянството бе изпило както лицето, така и тялото му. Угасналите му вече очи говореха, че е човек груб и без характер. Той беше бедно облечен. На главата си носеше кожена шапка, изядена от молци. Неговата жена Хиацинта беше образец на грубост и отвратителност. Много по-стара от човека, който се бе оженил за нея тъкмо тогава, когато тя не отговаряше на професията си и когато бе негодна за нищо. В какво се състоеше тази професия ще се види от следното: госпожа Хиацинта Янкович бе носила преди това в Тъмния град отличното прозвище „любовница за копейка“.

Тихо и без да каже думица, Янкович откачи камшика от стената и започна да бие детето, което трепереше от страх.

— Ще те убия, нещастнико! — извика той, като залиташе. — Заех се да те възпитам, за да те направя знаменит и прочут човек — длъжен съм да го сторя. Затуй ще ти наля в главата възпитанието с ей този камшик, кучи сине!

— Милост! — плачеше детето. — Милост, тате, не ме бий!

Малкият прилекна и като простираше ръчички, молеше този безсърдечен и безчувствен човек.

Но никакви молби не помагаха. Ударите непрекъснато се сипеха, докато разкъравеното и безчувствено телце падна пред краката на

този жесток и суров човек. Едва тогава той престана да го бие. Доволен от това, като че Бог знае какво похвално и възвишено дело бе извършил, той зае пак мястото си на стола. Една хубава глътка от бутилката бе награда за храброто му дело.

Жената гледаше непрестанно тази страшна сцена и не снемаше погледа си от побоя. Когато мъжът престана да бие детето, тъй като ръката го заболя, тогава тя се провикна:

— Продължавай още, братко, няма нищо по-сигурно от това, с което сега се залавяш. Обзалагам се, че ако поне по три пъти на ден натупваш това говедце, ще станеш гъвкав като младо момче на 20 години.

Когато момченцето започна да плаче и да се превива от болки, тази безобразница взе едно медниче с вряла вода и го изля върху и без това измъченото дете.

Пищейки от ужасни болки, детето се превиваше на земята.

— Не се дери — извика Янковица, — защото ще ти запуша завинаги устата!

— Налей ракия в гърлото му — каза достойният ѝ брачен другар.

Скоро той се разкая за казаното. Бързо сграбчи шишето и започна да гълта колкото се може повече алкохол.

— От всяка глътка ми става по-добре! Парите, които получавам за това дете, са тъй малко, че трябва да го оставяме по три пъти в седмицата гладно, та да има да си попийваме по малко.

Жената се приближи до мъжа си и тихо му прошепна:

— Знаеш ли какво, старче? Хайде да убием това дете, та да не живее повече! За него и така не се грижи никой на този свят. Като го заровим, няма да ни струва и копейка. Тогава ще можем да сложим в джоба си голямата сума, която получаваме за него всеки месец.

Още недоизказала това, пияницата скочи от мястото си и извика като попарен:

— Детето трябва да живее, да живее, че дяволите ще ни вземат. Знаеш ли кой ни го е предал! Той е могъщ човек и ако детето умре, ще ни съсипе. Той ми каза: „Малкият трябва да живее дотогава — чуваш ли, жено!, — докато не получим ново нареждане.“

Хиацинта кимна с глава в знак, че е разбрала.

— Ти винаги много си говорил за този човек — каза тя, — но аз не го познавам. Как се казва той?

Пияницата хвърли подозрителен поглед на жена си и каза:

— Зная името му, но не се решавам да ти го доверя, защото вие, жените, не можете да пазите тайна.

— Но аз ти се заклевам, братко, че ще мълча като риба!

— Ще ти го поверя тогава — каза Янкович. — Ела насам в ъгъла да не ни чуе този хлапак.

И двамата се отделиха в единия край на стаята. Янкович пошепна на жена си:

— Той е полицейският директор на Петербург, той ни предаде това дете. Казва се Иван Кардов.

Жената плесна с ръце.

— Божичко — каза тя, — струва ми се, че те ни изпитват с това дете. Полицията може да иска да узнае дали ще се отнасяме зле и дали ще го мъчим. Станиславе, казвам ти, тук се крие някаква тайна.

— Навярно има някаква тайна около това дете — каза Янкович и зелените му очи заблестяха. — Но съвсем не е това, което мислиш. Този Кардов желае детето да изчезне. Постепенно, жено, съвсем постепенно, защото сигурно господин Кардов иска още веднъж да се срещне с детето. Уверявам те, Хиацинта, че може и да измъкнем още някоя рубличка за детето. Ние трябва да го държим под око, и без това сега сме му като родители, имаме и право над него.

— Шт, някой хлопа на вратата! — прекъсна го жена му. — Сложи бързо детето на дюшека и го покрий с нещо. Кажи му, че трябва да спи, ако не — ще го удавим. Само бързай, пък аз ще отида да видя кой е.

Когато Хиацинта излезе от стаята, Янкович сграбчи детето за крака и го хвърли на дюшека.

— Обърни се към стената и спи! — заповяда той на нещастното, — ако ли не, ще те изхвърля през прозореца.

Горкото дете затвори очи и легна мирно на дюшека. С бледото си лице и кръстосаните на гърдите ръце приличаше на същински мъртвец. Колко чудна и безредна е съдбата! Някои трябва още от детинство да вкусят горчивините й.

Докато хиляди други деца се наслаждават на благост и обич, докато родителски грижи и погледи бдят денонощно над тях, животът на Владимира беше постоянно в опасност. Но чудното е, че от редовете на тези мъченици най-често излизат надарени хора.

Само този, който познава бедност, който е търпял хиляди унижения, само той може да разбира болките на другите. Спи спокойно, клети Владимире! Бог знае какво бъдеще те очаква.

След няколко минути госпожа Янкович влезе вътре.

С нея вървеше една едра жена, облечена в черно. Лицето ѝ бе покрито с гъст воал и освен светлите ѝ очи, нищо друго не можеше да се види.

— Имаме особено посещение, братко — каза Хиацинта, придавайки си важност. — Ще се изненадаш, като узнаеш кой ни посещава.

— Сами ли сме? Сигурни ли сте? — каза непознатата и преди да ѝ отговорят, смъкна гъстия воал от лицето си.

Лицето ѝ не бе грозно, дори бе хубаво, ако малко извитият ѝ голям нос не го загрозяваше. Устните ѝ, които също така бяха големи, показваха, че тази жена има решителен и твърд характер.

Особени бяха живите ѝ очи, препълнени с дух и живот. Тя се огледа предпазливо на всички страни.

— Еврейката Махлен! — извика зачудено Янкович. — Ти си дошла при нас? О, това означава нещо.

— Бъбривец — каза жената с еврейско произношение. — Мислиш ли, че ще изкачвам тези стълби за свое удоволствие?

— Във всеки случай ще е за някоя важна работа — бързо додаде Хиацинта.

— Но защо да обикалям като котка около гореща каша — отговори Махлен, която наричаха Марголинска. — Касаете се за една работа, която ще донесе кесия със злато...

Когато Янкович чу, че се говори за злато, обърна се чевръсто и силно извика:

— Говорете, госпожа Махлен. Каквото можем да направим, ще го направим.

— Аз бих ви рекла да отидете на Невския проспект и да извикате колкото имате сила: „Госпожата на Абрахам Марголински дойде при мене да уговорим обира на най-богатата къща в Петербург.“

Хубавата еврейка изговори последните думи съвсем полека, тихо и задавено, а след това, като се огледа добре наоколо, прибави:

— Янкович, познавате ли хубавата и млада вдовица на Бояновски?

— Бояновски ли? — каза пияницата. — Хъм, струва ми се, че съм чувал това име.

— Дали сте чували за него? — попита буйно еврейката. — Нима не се сещаш за големеца в царския двор, онзи горд и прочут държавен съветник, комуто един ден взеха всичката власт и го отведоха в Сибир?

— Но неговата млада и хубава жена остана в Петербург. Аз мисля, че никак не ѝ е зле, още повече че преди няколко дни един богат кавалер ѝ купи накит, който струва 50 хиляди рубли и на брата си да го продадеш.

— И този накит е в къщата на вдовицата Бояновска! — извика Хиацинта.

— Да, там е още — гордо отговори еврейката. — Ако бъдете умни и хитри, той до 8 дни ще бъде в ръцете ни. Аз казах всичко на мъжа си и сега дойдох да кажа и на вас, за да се спогодим. Утре вечер ще дойдете в нашия ресторант в еврейската махала — срещу синагогата. Там ще се посъветваме и ще определим условията. Но заклевам ви в Аврама, Исака и Якова да не говорите никому нито думица, защото всичко ще се струпа върху нашите и вашите глави.

Еврейката свали воала си и понечи да си тръгне.

— Ние ще дойдем — каза Янкович, — кажете ни само в колко часа трябва да сме там?

— В 9 часа вечерта — отвърна еврейката. — Ще се вмъкнете през малкия вход, който е на Невския бряг. Той ще бъде отворен.

Тя тръгна, но се спря насред път. Хвърли подозрителен поглед на детето, което лежеше на дюшека, и запита:

— Какво е това? Откъде е това дете? Аз не знаех, че имате дете?

Настъпи кратко мълчание. Съпрузите смутено се спогледаха, като да се питаха как да я излъжат.

— Малкият е мой внук — каза Янкович, — син на покойния ми брат. Взех го от съжаление и милост да го отгледам, защото иначе щеше да умре на улицата.

Еврейката го изгледа със съмнение.

— От милост и съжаление ли? — попита тя, смеейки се. — Тези думи не се срещат в речника на господин Янкович. Но да оставим това, то не изглежда да е от вашата фамилия. Чертите на лицето му са болярски, а струва ми се, че ще е роден при някакъв княз. Но както и да е, аз виждам, че не ви се иска да кажете за това нещо и затова няма

да ви принуждавам. Утре вечер, а дотогава — мълчание. Никому ни думица.

Тя си отиде. Щом затвори след себе си вратата, Янкович потри ръце и доволно каза на жена си:

— А, старо, това ще бъде славна работа. Как мислиш?

— Хубавичка печалбица ще падне, ако се доберем до накита на госпожа Бояновска. Страхувам се само тези чифути да не ни измамят. Ще видиш, че те ще гледат да ни отнемат всичко.

— Хе, ще видим! — каза някогашният бравар. — Този път работата може да излезе и по-друга.

— Ех, това ще бъде отлична работа — смееше се Хиацинта, така че вратните ѝ жили се издуха. — Сега заслужаваш една целувка.

— Остави тези глупости, каква полза от твоите целувки. По-добре ще е да ми дадеш да си глътна малко ракия.

— И ракия ще даде Господ — каза жената. — Самичка ще отида да ти донеса, защото ако пратим това говедце, ще трябва дълго да чакаме.

След четвърт час седяха двамата един срещу друг и си подаваха ракиеното шише. Пиха непрекъснато, докато по едно време, мъртво пияни, се сгромолясаха под масата и дълбоко заспаха.

На следната вечер, един час по-рано, Янкович и жена му се приготвяха да отидат у еврейката Марголинска. След като се натъкмиха, Хиацинта рече:

— Какво да сторим с тоя хлапак? Ако го оставим тука, ще видиш, че ще направи някоя пакост.

— Нима и за това се грижиш? — каза Янкович, като хвана детето за косата. После го отведе в тесния коридор и го завърза за една доста висока халка, поставена за закачване и чистене на дрехи. За предпочитане беше да си куче, вързано със синджир, пред положението на това дете. Те се възхищаваха от хубавата идея, която бе хрумнала на Янкович, а Хиацинта счете за необходимо да каже следните думи:

— Стой мирно, не викай и не плачи тъй високо, че да те чуят чак на улицата, защото ако не мируваш, ще взема клещите и ще ти извадя с тях някой зъб. Помниш ли как преди няколко дена ти извадих един зъб?

И наистина, тя му бе причинила такава мъка.

Веднъж, без да иска, Владимир бе свалил едно шише от масата. Тази жена така се разгневи от това, че без много церемонии го наби хубаво и отгоре на това му извади с клещи и един здрав зъб.

Оттогава детето изтръпваше, щом чуеше да се говори за клещи.

И този път заплахата постигна целта си. Малкият побледня и стреснато гледаше тази ужасна жена.

— Хе, това ми харесва — смееше се жената. — Тъй те искам, да трепериш от уплаха и ужас.

Смеейки се, те оставиха малкия Владимир в ужасни мъки.

Оскърбен и уморен; той искаше да си полегне, но въжето беше късо и може само да се подпре на стената. Дълго три сънливите си очи.

На вратата се чу леко похлопване.

— Владимире — обади се отвън един познат глас, — чуваш ли ме, клето дете?

Детето се сепна. По бледото му лице сякаш премина искра на надежда и очите му засвяткаха.

— Петровна, мила Петровна, ти ли си?

— Да, аз съм, дете мое — отговори гърбавата шивачка. — Видях твоите възпитатели, че отиват някъде, та си казах: Хайде да видя какво прави малкият ми Владимир. Отвори вратата да вляза!

— Не мога, аз съм вързан — отговори малкият.

— Вързан? — възкликна гърбавата, — това е невъзможно. Те са толкова лоши хора, че не правят разлика между дивия звяр и невинното дете. Но почакай, аз трябва да вляза при тебе, макар и да счупя вратата.

Малкото гърбаво същество се засили да счупи вратата, но когато видя, че не ще успее, се отчая и зачупи ръце.

— Не мога, аз съм съвсем слаба. Тогава не ни остава друго, освен тъй да разговаряме. Слушай тогава, искам да ти разкажа за бялата мишка.

— Ах, да, за бялата мишка — каза детето.

— Едно време — подзе Петровна — пред къщата на Янкович се разхождало бедно момченце. То нямало нито баща, нито майка. Гладувало и мръзнело на силния студ. Биели го денем и нощем. Но детето знаело, че майка му е горе на небето и когато било натъжено, сключвало малките си ръце и се молело: „Ах, помогни ми, моя мила майчице, помогни ми.“ Един ден затворили детето в тъмен зимник.

Сирачето плачело от страх колкото сила имало, догдето изнемощяло и заспало. Изведнъж го събудил някакъв шум и когато се обърнало, забелязало пред себе си един малък плъх, който го гледал право в очичките.

— Не се плаши, аз няма нищо лошо да ти сторя. Майка ти ме прати да съм винаги при тебе, когато ти потрябвам.

— Петровна — чу се в тази минута някакъв женски глас, — къде сте, за Бога? Цял ден ли ще чакам за дрешката си?

— Трябва да сляза, малкия ми Владимирчо, и кой знае дали тази вечер ще дойда пак.

Гърбавата шивачка изтича надолу, защото се страхуваше да не изгуби клиентката си.

Наистина госпожа Стернини бе ядосана, задето така дълго трябваше да чака.

— За Бога, къде сте били досега? — каза тя сърдито на шивачката. — Мисля, че идвате от четвъртия етаж? Там навярно живее вашият любовник, с когото сте побъбрили. Ха, ха, ха, вие почервеняхте? Виждате, че имам право. Всичко е възможно на този свят.

Петровна пламна чак до ушите от срам, защото трябваше да понесе присмеа и подигравката на своята клиентка.

Тя трябваше да преглътне тази обида пред клиентката си — богатата рибарка, и да се покаже весела. Не искаше да каже в лицето ѝ как я заболя от тази закачка.

— Дрехата ми навярно е готова? — попита рибарката.

— Имате право. Аз ви обещах и цялата минала нощ работих над нея — каза Петровна.

— Надявам се, че добре ще ми прилегне, утре ще кръщавам, кума съм. Наистина чудно е защо, всички желаят аз да кръщавам. Навярно знаят, че Стернини дават богати подаръци. Що се отнася за пари, и там не падаме по-долу. Виждате ли, драга Петровна, аз бих могла да си шия дрехите при най-прочутите модисти в Петербург. Но не го правя, защото желая и вие да вземете някоя рубла.

— Затова особено ви благодаря, госпожо — отвърна гърбавата шивачка, макар да знаеше добре, че я лъжат. Тази богатата жена шиеше тук дрехите си, защото Петровна имаше изкусни ръце и изискан вкус, а освен това и цените ѝ бяха твърде умерени.

— Мисля, че не ми стои хубаво — каза рибарката, когато шивачката ѝ облече дрехата.

— Наистина, признавам, че не ви стои съвсем добре, но вината не е моя. Вие твърде много мърдахте, когато ви правих проба.

— Ама че работа — извика сърдито госпожа Стернини, — аз съм била крива?! За това, че вие сте глупава, драга моя, и за това, че похабихте с невниманието си скъпия ми плат, аз да съм ви крива! Добре! Ако утре заран не получа хубава дрехата и ако тя не прилепне добре на снагата ми, аз няма да я взема и вие ще трябва да ми заплатите както плата, тъй и останалите разноси.

— Но, госпожо — мънкаше Петровна, — роклята не е толкова лоша; може и да се поправи.

— Много благодаря! — извика побеснялата рибарка. — Носете си я тогава вие. Ах, ще се пукна от яд, като си помисля, че утре ще отида на кръщенето със старата си рокля.

— Няма нужда да ходите със старата — прекъсна я Петровна; — цяла нощ ще работя да я направя по волята ви. Утре ще имате рокля, която ще ви стои като изваяна.

Тези думи укротиха отчасти рибарката и след като заплаши още няколко пъти клетата шивачка, тя излезе.

Щом си отиде, Петровна се залови за работа.

Работните ѝ ръце преобръщаха плата. С ниско наведена глава тя цяла се предаде на работата.

В мислите си проследи цялото си минало.

Колко грижи и мъки бе прекарала тя в миналото, макар че едва бе навършила 17 години.

Не беше ли добре, че тя се грижеше за Владимир?

Нима не ѝ се бе случвало същото, както и нему сега? Не бе ли отрасла тя между чужди хора, без родители, хранители и пазители?

Над нея се беше смилила една бабичка. Тя се бе заела да я отгледа и отхрани. Но за жалост благодетелката умря, преди Петровна да навърши 14 години, и оттогава момичето бе принудено само да се грижи за себе си. Беше доста сръчна, но ѝ липсваха пари, за да си отвори работилница.

Живееше твърде скромно и трябваше да работи за много ниска заплата само за да не умре от глад.

Никой не би могъл да живее по-скромно от нея; трябваше много пъти да си ляга и гладна, и да спи в студена стая. Събираше пара по пара, икономисваше, за да може да си отвори работилница.

— Дали след десет години ще се осъществи тази моя мечта? — казваше си тя, докато с невероятна бързина довършваше някоя рокля. — Тогава ще живея в по-добър квартал, при богатите. Тогава при мене ще дохождат княгини с лъскави премени и ще ме наричат „драга Петровна“, за да ме привлекат.

Тъй горката Петровна си фантазираше за бъдещето, работейки цяла нощ.

— Като стана богата — добави тя унесено, — ще потърся малкия Владимир, който тогава ще е голям, ще му дам много пари, за да може да се учи и да стане велик човек.

— Пожар! — изкрещя някой в този миг. — Къщата гори! — отекнаха и други викове.

И през полуотворения прозорец, където седеше Петровна, долетяха писъци и врява.

Гърбавата шивачка изпусна роклята от страх. Хвърли иглата и напръстника и притича до прозореца.

— Боже мой, къде гори? — попита тя един човек наблизо.

— Къде гори ли? Над главата ви — отговори онзи. — И ако не излезете от зимника, покривът ще се сгромоляса върху вас.

Петровна изпищя, дръпна се назад и веднага изскочи навън. Тесните улици бяха препълнени с хора, насъбрали се повече от любопитство, отколкото от съчувствие.

От прозорците излизаха пламъци, които подхванаха и една част от покрива.

Всички, които живееха в тази къща, бяха наизскачали по прозорците.

Очевидно беше, че огънят е избухнал от стаите на Янкович.

За минутка Петровна беше като слисана, но след малко се спусна към насъбралите се хора и започна да ги моли:

— Дете, едно дете има там в онова жилище, дето гори! Бързо, бързо, спасете го, помогнете му!

Хората свиваха рамене и само гледаха разтревожената трепереща Петровна.

— Пожарникарите скоро ще пристигнат — каза един. — Съобщено им е.

— Но докато пристигнат, малкият Владимир ще се задуши — хълцаше клетото момиче.

— Да, но кой ще се реши да влезе в тия буйни пламъци? — каза друг.

— Аз — извика Петровна, изпълнена с енергия. — Достатъчно е само няколко души да дойдат с мене, за да разбият вратата.

На нейното предложение се отзоваха няколко души и засрамени от това, че една жена излезе по-храбра от тях, тръгнаха след нея и започнаха да се катерят по стъпалата.

— Ето вратата — извика Петровна, като стигнаха до жилището на Янкович. — Счупете вратата!

— Слушайте как плаче клетото дете.

Гласът на Владимир се чуваше отвътре. Той молеше за помощ.

Думите му бяха толкова трогателни, че сърцето на човек се свиваше от болка, като го слушаше. В тази страшна минута той си спомни за приказката, която Петровна преди един час му разправи, и започна да я повтаря:

— Ела, бяла мишко, помогни ми; ела, бяла мишко, ела... Изригна гъст дим. Искри пращяха от всички страни и пламъкът удари във вратата. От страх хората се оттеглиха.

Петровна хукна напред. От дим тя не можа да види Владимира. Започна полека да опипва наоколо. Ръката ѝ се удари о тялото на детето.

Тя здраво го сграбчи с две ръце и понечи да излезе навън.

Но ето ти беда! По-нататък не можеше да върви заради въжето, с което малкият Владимир беше вързан.

Вик на отчаяние се изтръгна от устата ѝ. Всяка минута беше скъпа. Тя видя как яростните пламъци заплашват да я погълнат заедно с детето.

Петровна дръпна въжето, но то беше яко.

— Значи Владимир е изгубен — плачеше тя. — Изгубен е, макар че го държа в ръцете си. О, майко Божия, коленопреклонно те моля, смили се над него.

В същата минута тя докосна нещо студено с ръката си. Зарадвана, вдигна ножиците, които висяха на кръста ѝ.

Отрязва бързо въжето и Владимир беше свободен.

Петровна го притисна силно до гърдите си и излезе с него навън. Тя усети, че тялото му се отпусна. Хората, които бяха на входа, поискаха да ѝ помогнат, но тя здраво го притискаше до гърдите си. Като полулуда вървеше все напред и напред към чистия въздух.

Веднага съгледа вратата. Щом излезе на улицата, нещо звънна в ушите ѝ, като да я обхванаха хиляди пламъци, и тя падна изнемощяла заедно с малкия Владимир.

V. В СИРОПИТАЛИЩЕТО

По петербургските улици пътуваше кола. Тя беше черна и от двете ѝ страни имаше по един бял кръст. Въздух и светлина влизаха в нея само отгоре, от единствения прозорец, приличащ на отвор, преплетен с телове.

Полека, съвсем полека се движеше тази кола и всички други коли ѝ правеха път. Тя обиколи почти целия град и най-сетне спря в околностите на Александровския портал, пред едно голямо здание.

От седалката скочи един старец с бяла брада, гордо спря пред високата затворена порта и дръпна металическата дръжка, поставена вдясно. Извънтя звънец; след малко вратата се отвори и се показа един човек с дълга дреха, кожен калпак и широки обувци, който добродушно попита:

— Пак ли водиш някого?

Кочияшът кимна утвърдително и след това додаде:

— Едно хубаво петгодишно дете, извадено от един пожар полумъртво. Доста работа ще имате, докато оздравее.

— Опасно ли е ранено? — попита човекът с антерията.

— Не, но е полумъртво от страх и е нагълтало доста пушек.

— Тогава ще повикам доктора — каза човекът с антерията и натисна звънеца. След това помогна на кочияша да изнесат от колата дюшека, върху който в една вълнена завивка лежеше бледното като мъртвец дете.

Това бе Владимир. Очите му бяха затворени, изглеждаше като че спи.

Но трескавото дишане, което постоянно повдигаше гърдите му, беше най-доброто доказателство, че сънят му не беше сън на почивка и спокойствие, а на слабост и умора.

Предпазливо отнесоха Владимира в малката, но добре наредена стая.

Сиропиталището бе построено със средствата на един богат столичанин. Спомняйки си за младите години, когато бе скитал без

подслон по петербургските улици, той преди смъртта си завеща своите милиони на държавата. Чиновници от това сиропиталище обикаляха из града и щом намереха някое дете, го довеждаха в тоя приют. Детето, измито и облечено с нови дрешки, бе подлагано на преглед от доктора, за да бъде лекувано, ако е болно, и хубаво хранено.

След като Петровна спаси малкия Владимир от пожара, един чиновник от сиропиталището намери детето и го взе.

Докторът, който веднага го прегледа, каза, че няма опасност за живота му, но че е нужно добро гледане, защото поради недохранване е съвсем изнемощял. Малкият Владимир се чувствуваше много добре, сякаш се намираше при родителите си, и беше обсипан с техните грижи.

Особено много се грижеше за Владимир един млад учител, който често си играеше с него. Немец по произход, този учител, който бе напуснал кой знае по какви причини отечеството си, избягваше да говори за Германия.

Млад, 28-годишен, висок, развит, без брада и мустаци, Конрад Фелзингер имаше добродушно изражение на лицето. Хубавата му сива коса се спускаше над раменете, а сините му сънливи очи изразяваха благородния му характер.

Той бе способен и можеше да заеме и по-добра длъжност, но бе в твърде лоши отношения с директора, суров и строг русин, който мразеше учителя поради простата причина, че той бе немец.

Един ден Конрад получи заповед да се яви при директора си и поради това беше много разтревожен, предполагаше, че не го очаква нищо добро. Но бе длъжен да се яви и щом свърши обяда, веднага се отправи към канцеларията.

Директорът не го покани да седне.

— За последен път ви правя забележка, господин Фелзингер, че държането ви към възпитаниците не ми харесва. Ние тука не възпитаваме графове, че да ги приемаме с ръкавици. Редът преди вашето идване беше съвсем друг, но откак вие сте тук, липсва оная строгост, която съществуваше по-рано. Ще бъда по-ясен, господине, ако аз заповядвах тук, то да знаете, че нито час не бих ви държал повече. За жалост вие сте на държавна служба и на мен не ми остава друго, освен да докладвам в Министерството.

— Надявам се, че в доклада си ще изложите самата истина — прекъсна го Фелзингер, цял разтреперан и с пламнали очи. — Мисля, че изпълнявам добре длъжността си към бедните деца. Според мен ние, техните учители, имаме двойка длъжност: на учители и родители. Бащата не мъчи и не бие децата си. Той ги възпитава и ги възпитава с благост и нежност. Строгостта, която предписвате, оставям за казашките фелдфебели и старшини. Директорът се сепна и заглади брадата си с ръка — признак, че беше вбесен.

— Вие се държите твърде свободно, дори пресвободно с мене. Може би ще се посмутите, като ви заговоря за вашето минало, за което се постарях да науча нещо.

Конрад побледня и се дръпна назад.

Директорът приближи, като го стрелкаше със зачервените си очи през синкавите очила.

— Бях малко по-любопитен — продължи той със задушен глас — и разпитах за вас в Берлин. И тъй узнах, че Конрад Фелзингер е много морален и че е бил учител в една от берлинските гимназии, откъдето е бил уволнен заради някакво престъпление.

Фелзингер притисна с ръка сърцето си.

— Слушайте, господин директор — извика той, — чуйте моята защита, моята...

— Не се трудете толкова, млади ми господине, защото колкото да сте опитен в оправданията си, не можете да се оправдаете за онова, което сте извършили в Берлин. Нима желаете да отречете, че в Берлин ви знаят като социалдемократ, което има същото значение, както тук нашите нихилисти?

— Господин директор, мене презрете, но не и онези стотици хиляди честни хора, които не търсят друго, освен да поправят тежкото си положение.

Като говореше тези думи на своя противник, младежът почервения до уши.

— Няма защо да се препираме — отговори директорът. — Аз мисля, че водачите на тези партии във всеки случай са честни хора. Те дори показваха това, като изпъдиха един измамник от своята дружина.

Настъпи мълчание. Нищо друго не се чуваше освен дълбоките въздишки на нещастния Конрад.

— Какво искате да кажете с това обвинение, господин директор?
— попита той.

— Нима трябва сериозно да ви отговоря на това, господин Фелзингер? — изрече с присмех директорът. — Вие по-добре знаете своята история, отколкото аз. Или може би не се сещате за деня, когато водачът на вашата партия предприел ревизия на общата ви каса? Касата е била в ръцете ви и когато прегледали сметките, излязло, че липсва значителна сума.

— Да, това е истина — каза Конрад, — тези пари липсваха от касата, но аз не злоупотребих с тая сума, а я използвах за благородна цел. Боже мой, Боже мой, откъде да започна, за да отхвърля това обвинение, което ми приписват? Как да оправдая тая клевета, която ме накара да напусна отечеството си, родители и моята годеница? Ах, тази черна змия ме преследва и тук и ще лее смъртоносната си отрова в ранената ми душа, докато най-после не ме умъртви.

Сълзи бликнаха от очите му, а гласът току секваше.

Този строг човек, който така тежко го обвиняваше, или не искаше да разбере душевните мъки и болката на нещастника, или нарочно правеше това.

— Вие твърде добре играете тази роля, млади ми приятелю — каза директорът, — но е голямо щастие, че не отричате това. Социалистическата каса е била празна, а вие не сте искали да кажете къде са парите, нали е така, или може би аз се лъжа?

— Не се лъжете, така е — отговори Фелзингер, — пари нямаше в касата, но на един от членовете на това дружество аз дадох честната си дума, че съм злоупотребил с тях и че съм ги дал за едно добро дело и че подир три дни ще бъдат пак в касата.

— А когато изминаха трите дни — попита подигравателно директорът, — изпълнихте ли дадената дума?

Младият учител гледаше пред себе си, а лицето му побледня като мрамор.

— Аз не я удържах, не успях да я удържа — каза той със задавен глас, — защото онзи, за чиято чест и приятелство дадох живота си, ми изневери; той изчезна.

— Ще рече, че вие хвърляте вината на едно непознато лице, за което предварително знаете, че няма да се намери. Докажете, че дадената дума ви пречи да откриете името на този човек.

Конрад повече не му отговаряше. Напълно съкрушен, стоеше пред обвинителя си и след няколко минути запита:

— Защо ме принуждавате да кажа името на този човек?

— Ще ви пощадя — каза директорът, след като прекоси два-три пъти стаята. — Аз няма да разкрия вашето съучастие и да съсипя бъдещето ви само ако в срок от три дни напуснете това заведение.

Конрад започна да трепери.

— Вие знаете, че договорът ме свързва с държавата — каза той. — Според него трябва да остана тук още три години и не мога да наруша този договор.

— Добре, тогава почакайте, докато хвърлят договора в краката ви, защото настоятелството не ще посмее да държи тук един вагабонтин.

— Стига! — прекъсна го Фелзингер. — Виждам, че сте безжалостен и че сте решили да ме лишите от положението, което заемам. Без съмнение аз доброволно напускам службата си. След три дни ще ви освободя от моето присъствие и позволете ми да ви кажа причината, която ви кара да се отървете от мене. Вие се боите да не ви смъкна от вашия пост.

И без да дочака отговор, той сърдито и презрително погледна човека, който го лишаваше от сигурно поприще, излезе от канцеларията и се запъти към стаята си. Там се хвърли на кревата, покри лицето си с ръце и остана в това положение цял час.

Младият човек се бореше със себе си.

— Нима и занапред да живея така! — извика той в отчаянието си. — На моето чело е изрязан белег, който не мога да унищожа, а Бог ми е свидетел, че съм невинен. Не е ли по-добре да сложа край на живота си? Но пък аз не мога да направя това — добави той плачешком. — Животът не ми принадлежи — той е чуждо притежание, притежание без стойност, но на което сериозно разчитат. Горката ми стара майка! Не чуваш ли, че синът ти мисли да свърши със самоубийство? А ти, Елено, моя мила Елено, нима не искаш от мене да живея дотогава, додето намеря човека, който ще докаже моята невинност и ще измие моята чест?

Фелзингер скочи и се приближи до писалищната маса, където в една изрязана рамка се виждаше ликът на младо прелестно момиче.

Малък увехнал венец красеше този портрет, което беше знак на вяръност и спомен.

Също като престъпник, който търси спасение при олтара, когато го гонят, така Фелзингер започна да целува портрета.

— Далеч от мене, черни мисли! — извика той. — Не, не, моя Елено; не, не, стара ми добра майко, това няма да направя. Доброволно ще понасям неправдите и играта на лошата съдба, но само това не, няма да се покажа страхливец.

С поглед, пълен с любов, гледаше той портрета на милата си годеница и докато все повече и повече се вдълбочаваше в чертите на любимата си, пред очите му се представи целият му досегашен живот...

Родителите му бяха бедни, но честни. Баща му дълго време въртеше дребна търговия, но не можа да издържи.

С малкия си капитал не можеше да противостои на богатите и затова един ден съвсем пропадна.

Като приписваше на себе си вината на този банкрут, той постепенно вехнеше, додето не легна от лошата гръдна болест и почина в кръга на семейството си.

Вдовицата му трябваше сама да се грижи както за себе си, така и за детето. Конрад едва бе навършил 10 години. Добрата жена не се срамуваше и от най-тежката работа. Тя переше дрехите на някои добри семейства; и тъй като и нощно време работеше, успя да даде завидно възпитание на сина си.

Конрад учеше в гимназията. Той бе най-прилежният ученик. Когато подкара 15-та си година, майка му се разболя и повече не можеше да се грижи за него. Конрад трябваше да дава уроци, за да издържа себе си и майка си. Това беше постоянната му борба в живота — борба в грижи и лишения; борба, в която преждевременно позна човека. Единствен слънчев лъч озаряваше тъй печалния му живот — прелестната мома, с която Конрад бе прекарал своето детство.

Елена бе дъщеря на неговия съсед, който също не беше богат, но въпреки това се стараеше да даде добро възпитание на дъщеря си. Конрад беше с 5 години по-възрастен от Елена, но в детинството си той на драго сърце си играеше с нея, а по-късно, когато порасна, почувствува гореща любов към хубавата си другарка.

В деня, когато Конрад получи назначение като учител в Берлинската гимназия, те се сгодиха и взеха решение да се венчаят след две години, за да могат да се понаредят.

Но човек мисли едно, а Бог прави друго. Между буйния цвят и червената му главичка стои гъсеницата, която прегризва стъблото, както се казва в песните. Преди Конрад и Елена да постигнат желаната цел, едно грозно приключение унищожи надеждите им.

Конрад се впусна в политически борби; стана водител на социалдемократите. По собствено убеждение воюваше явно и открито за правата на угнетените класи и искаше да се подобри положението им.

Поради това лесно можеше да изгуби службата си, но тъй като бе отличен учител и се очакваше да стане добър специалист и учен, не го уволниха от службата.

Фелзингер имаше малко приятели, защото обичаше уединението. Само с един беше в по-близки отношения, тъй като го познаваше напълно. Но щом намереше приятел, на когото можеше да повери всичко, той откриваше сърцето и душата си и доказваше приятелството не само с наставления и съвети, но и на дело. Такъв бе той.

Един от другарите му, който можеше да се нарече близък приятел, учеше в Берлинския университет.

Казваше се Хуго фон Пал. Той бе потомък на барони, човек от благороден произход, познат като истински немец и върл неприятел на Русия.

Хуго бе наследил характера на баща си.

Той твърде често спохождаше народните партии в Берлин и там се запозна с Фелзингер. За кратко време двамата завързаха добро приятелство и курландският благородник често прекарваше вечерите си в бедняшкото жилище на своя приятел, където последният живееше заедно с майка си и годеницата си Елена.

Това бяха прекрасни дни, изпълнени с буйни фантазии и въображение.

Хуго винаги разполагаше с големи суми, получени от баща му, предлагаше на Фелзингер да му даде пари, за да се ожени, но Фелзингер отклоняваше предложението. Той искаше сам да спечели и сам да сложи основа на новия си живот.

В един зимен ден, късно следобед, Хуго съвсем разтревожен дойде при приятеля си и му каза:

— Трябва да поговоря насаме с тебе, но съвсем насаме, никой да не ни чуе!

Фелзингер се затвори с него в своята стая. Младият човек стисна ръцете на приятеля си и треперейки, каза:

— Конраде, днес поставям на тежко изпитание приятелството ти.

— Кое то лесно ще издържи на него — отговори Фелзингер.

— Ще видим — рече Хуго. — Трябва ми една сума от 2000 талера и ти трябва да ми я заемеш.

Фелзингер се дръпна назад.

— Ти знаеш, че не бих се колебал нито за минута — каза той, — стига само да съм в състояние да ти помогна. Но аз нямам толкова пари.

— Не са твои, но са в ръцете ти — каза Хуго. — Знам, че държиш касата на своята партия. Тя е у вас и в нея има най-малко 2000 талера.

— Какво? — извика Фелзингер, цял побледнял. — Какво искаш от мене? Касата на партията ми е поверена и аз не смея да я пипна, а камо ли да вземам пари от нея и да ги давам назаем. Не, не, Хуго, избий това от главата си.

— Тогава аз съм съсипан! — извика отчаяно младият курландски болярин. — Конраде, ти не знаеш каква услуга можеш да ми направиш. Тогава аз ще ти кажа. Ако ми дадеш пари, ще спасиш живота ми, не ми ли дадеш, по-добре ми направи още една приятелска услуга да закопаеш трупа ми пред черковните врати.

— Такава ли е работата? — извика Фелзингер като попарен. — Тогава трябва да помисля. Аз ще ти дам тази сума, която е в касата, но ми кажи крайния срок, когато можеш да ми я върнеш?

— Ще пиша на баща си — извика Хуго радостно. — До три дена ще имаш парите в касата. Давам честната си дума, че ще бъде точен.

— Не се съмнявам в това — отговори Фелзингер, — защото мисля, че няма да бъдеш неблагодарен към мене и към нашата партия. Ти знаеш, че този капитал принадлежи на бедняци. Събиран е пара по пара и във всяка пара се вижда сиромашката пот. Тези пари трябва да ни служат за святата цел.

— Знам — каза Хуго, — но знам и това, че през целия си живот ще ти бъда благодарен за благородното ти дело.

Прещастлив, младият барон излезе с парите. От този час Фелзингер бе разтревожен и невесел. Самата мисъл, че всеки час ще дойдат на проверка да прегледат сметките, го смущаваше.

От ден на ден съмнението все повече го мъчеше. Хуго не се виждаше. Той не дойде в уговореното време да върне парите.

Цяла нощ Конрад не мигна и щом се пукна зората, бързо се отправи за дома на Хуго, очакваше, че приятелят му е болен и ще го намери на легло.

Кръвта се смръзна в жилите му, когато научи от хазайката, че младият барон от три дни не се е прибирал вкъщи. За неговото отсъствие тя бе съобщила и в полицията; страхувала се, че му се е случило нещо лошо.

Фелзингер се върна като луд у дома си. Майка му отвори вратата и му съобщи, че някакви хора го очакват в стаята му.

Негови съмишленици бяха дошли да прегледат касата. Тя беше празна. Всички се изсмяха, когато каза, че бил заел парите на един приятел, но името му не можел да съобщи.

Изключиха го от партията, а след няколко дни го принудиха да си даде доброволно оставката, за да не бъдат принудени да го изключат и от колегията.

Съкрушен, той напусна своето обиталище, своите мили и драги и отиде в Русия, където започна нова кариера. Но ето че директорът на училището му отнема всичко и го прави жалък като просяк.

Цялата тази история той мислено преживя отново, като целуваше портрета на Елена, и по лицето му течаха сълзи.

Но ето че изведнъж се стресна в своя унес, защото чу електрическия звънец; знаеше, че нещо извънредно се е случило, щом се звъни така.

Той слезе сърдито в големия салон, който се намираше в партера. В коридора срещна директора.

— Внимавайте — пошепна му директорът, — не се показвайте неразположен. Сега ще имате едно забележително посещение. Великият княз Константин, братът на царя, и младата му жена, гръцката принцеса Хела, с която се е венчал преди осем дни, идат да посетят нашето заведение.

Щом каза това, той тръгна към големия партер, където тъкмо в тази минута се появи младата хубава княгиня.

Великият княз изглеждаше сериозен и бледен, така сериозен, както не прилича на човек в първата седмица на брачния му живот. В петербургския палат се знаеше, че тази женитба с гръцката княгиня бе станала насила, по заповед на царя.

Директорът се поклони ниско, а великият княз и княгинята тръгнаха след него към големите стаи на училището.

Великата княгиня — жена, пълна с дух и жизненост — се интересуваше от всичко. Тя посети спалните, готварниците, пералните и задаваше твърде много въпроси на директора, който любезно ѝ отговаряше.

На младата Хела не се хареса този човек: тя набързо го оцени колко струва. Но тя на драго сърце се обръщаше към Конрад Фелзингер, който вървеше заедно с другите учители.

Въпреки душевните си болки, Фелзингер трябваше всичко да ѝ разправя. Очароваха го любезните обноски на княгинята и той забрави за няколко минути ядовите и болките си.

След като разгледаха навсякъде, запътиха се към големия салон, където децата-възпитаници любезно ги поздравиха.

Княгинята погледна децата и я обзе съжаление, очите ѝ се напълниха със сълзи.

— Няма родители — каза тя топло и притисна ръката на великия княз. — Константино, не е ли пълна с болка мисълта, че тези деца няма никога да усетят целувката на майчината любов, нито пък ще изкажат болките си на майчините гърди?

Великият княз гледаше тъжно пред себе си, сви рамене и пошепна на княгинята:

— Такава е човешката съдба, драга ми Хела! Нещастieto и сиромашията не могат да изчезнат от света. Но всеки благороден княз е длъжен да смекчи и облекчи това положение колкото може.

— Какво прекрасно дете! — извика в този миг Хела и отдели едно хубаво дете от групичката на другите.

Детето гледаше прекрасната и добра госпожа. Княгинята се бе загледала във Владимир.

— Боже — извика тя, — това дете има чертите на Романовец. След това погали детето по копирената коса.

— Как му е името? — попита тя Фелзингер.

— Владимир — отговори Конрад. — Фамилното му име не зная, защото е намерено в един пожар и оттогава нито една жива душа не се е интересувала за него. А когато питам детето, то започва да плаче.

— Какво ти е, Константине? — извика княгиня Хела, тъй като мъжът ѝ беше бледен като платно.

Великият княз посърна, сякаш че бе видял някакъв зъл дух.

Константин изтри челото си, което се бе обляло в пот.

— Няма ми нищо — отговори той. — Това беше минутно неразположение, което вече премина. Но ти имаш право, Хела, детето е извънредно хубаво. Неговият хубав профил много прилича на нашата фамилия. Дай ми ръката си, малък...

Малкият Владимир протегна ръчичката си, но щом я допря до Константиновата, тя затрепера и великият княз се обърна настрана, за да скрие сълзите си.

После бързо се приближи до директора и го помоли да отидат по-нататък, защото имат още много да разглеждат в салона.

Княгинята даде знак на Фелзингер да тръгне с нея.

— Има ли добър нрав детето? — питаше тя.

— Доколкото може да се съди досега, то е дори най-възпитано, има благородни обноски. С една дума истински ангел е — отговори младият учител.

— Тогава заслужава да се заемем с него. Ние ще го вземем от сиропиталището и ще го дадем в друго заведение, където по-добре ще го възпитават и ще получи по-широки познания за бъдещия си живот.

— Без съмнение, Ваше Царско Височество — отговори Фелзингер, като гледаше детето. — Аз се занимавах повече с Владимира, отколкото с другите деца, и дойдох до убеждението, че детето е от благородна фамилия.

— Аз се интересувам от това дете — каза великата княгиня Хела. — Възможно е да ми се удаде случай да променя неговата съдба, но ето че мъжът ми си взема сбогом. Сбогом, мое дете, може би скоро ще чуеш нещо за мене.

На тръгване тя погали малкия Владимир, прости се с останалите деца, след това взе под ръка мъжа си и двамата излязоха от сиропиталището. Директорът ги изпрати до вратата.

Знатните съпрузи влязоха в елегантната руска тройка, която ги очакваше, и поеха към двореца, който бе подарен от брата на княза в деня на сватбата и който, можеше да се каже, бе чудо на модерната архитектура.

Хела се стараеше да поразговори мъжа си, да го поразсее, но великият княз мълчеше. Той отговаряше кратко на княгинята и изглеждаше, че е потънал в мисли.

Щом пристигнаха у дома си, Константин веднага се усамоти в стаята, където се занимаваше с военни работи. Влезе и започна бавно да крачи, говорейки си сам. По челото му преминаваха тъмни облаци и отразяваха бурята, която бушуваше в гърдите му.

— Не, не е възможно да се лъжа — каза той. — Природата не може да се прояви в една и съща форма. Това е Владимир, това е мой син, моето дете, намерих го в сиропиталището. В сиропиталището?! Синът на наследника на царския престол се намира в онова заведение, в което приемат нещастни деца, деца без семейство, без защита и без права? Ако един Романовец измисли такова нещо, ще кажат, че е преминал границата. Но животът, животът всъщност описва онова, което най-изкусната ръка не може да опише, онова, което човешкият разсъдък не може и да си представи. Изпитах го и аз, и то горчиво — добави великият княз. — Отнеха ми Елисавета, която така страстно любех и която ще любя до последното си издихание! До днес още нищо не съм научил за нея. Кой знае в какъв снежен гроб прекарва тя вечния си сън!

Обзет от тъга, нещастният княз падна на едно канапе и горко заплака.

Даде воля на тъгите и болките си и когато най-сетне дойде на себе си, мъката изчезна от хубавото му мъжко-лице.

— Елисавета е изгубена за мене — каза той, — аз няма никога да я видя. И по-добре така! Защото ако сега я видя, какво ще стане с нея? Нима не принадлежа на друга? Не съм ли свързан с брачни връзки? Не, не, аз трябва да забравя Елисавета, трябва да я залича от всичките си спомени, но на детето ѝ, моето дете, трябва да бъда защитник и покровител.

Той бързо натисна електрическото копче. Влезе неговият личен адютант. Великият княз му заповяда да повика градинаря Стефанович.

Стефанович беше постъпил на служба още когато великият княз бе съвсем невръстен. Отначало му бе като придружител, а после, като поостаря, го пенсионираха и го направиха градинар. Стефанович се зарадва, че князът го повика, защото отдавна не беше имал случай да говори с него.

— Стефанович — каза великият княз, когато градинарят влезе в стаята му. — Ела по-близичко, имам нещо да поговоря с тебе.

Градинарят падна на колене и целуна десния крак на княза.

— Стани, старче, и чуй какво ще ти кажа — добави князът. — Искам да изпитам твоята вяност и преданост.

— Трябва ли да си дам живота за тебе? — извика Стефанович. — Ти знаеш, че няма да се поколебая, защото винаги съм те обичал, велики княже Константине!

— Това го зная, старче; зная, че ти си ми верен. И затова в най-важния случай се обръщам към тебе. Още тази вечер ще вземеш едно дете, което ще ти предадат от мое име. Ще го пазиш при себе си, докато не ти дам други нареждания. Ти и жена ти ще го гледате като собствено дете, като зеницата на окото си.

Стефанович скръсти ръце на гърдите си и дълбоко се поклони.

— Бог да те благослови, бащице — каза той. — Детето ще бъде под моя покрив така осигурено, както е при тебе. Аз ще кажа на жена си да слее своя живот с живота на детето.

— Няма да говорим повече за това — прибави великият княз. — Ти ще мълчиш като гроб и преди всичко ще кажеш на жена си, че ако си позволи да говори с други жени за това, ще изпита моя гняв. Никой не трябва да знае, че детето е у вас и че аз го посещавам.

Стефанович се усмихна; с това искаше да каже, че добре е разбрал княза.

— Жена ми ще мълчи, бащице, защото аз ще ѝ запуша устата. Ти трябва да речеш: Върви, Стефанович, така трябва да бъде...

— За Бога, стига си ми бърборил разни врели-некипели — каза князът. — Сега върви и се приготи да приемеш детето, защото преди да се мръкне, то трябва да е при тебе. Още нещо. Ти едва ли имаш подходяща мебелировка, затова иди при адютанта и му кажи да ти набави нужната мебел. Кажи му, че аз заповядвам така.

Стефанович повторно се поклони пред княза, целуна му краката и излезе от стаята.

Великият княз седна на писалищната маса и написа няколко реда. След това адресира писмото до директора на сиропиталището.

Същата вечер някакъв призрак, увит в черно наметало, премина през градината на замъка и се запъти към къщичката, в която живееше градинарят. Неговото жилище беше разположено в един ъгъл на това величествено здание, в самото начало на изкусно направения парк.

Едно почукване на вратата и тя се отвори. Старият Стефанович измери с остър поглед странника, който искаше да влезе вътре.

Но изведнъж лицето му се промени и той радостно извика:

— Това си ти, княже Константине. Да бъде благословено идването ти в къщата ми и нека света Богородица да ми подари още много щастливи дни като днешния.

— Тихо, старче, тихо — каза той. — Никой не трябва да знае, че съм тук. Донесоха ли детето?

— Тук е — отговори градинарят, след като въведе гостенина в добре наредената стая. — То е като ангел, същински ангел, и ако ти позволиш, бащице, бих рекъл: да не знаех, че нямаш малък брат, щях да помисля, че това дете е брат на Романовци.

— Къде е? — попита нетърпеливо князът.

— Там — отговори Стефанович, като посочи съседната стая. — Детето беше така уморено, че щом го доведоха, заспа и жена ми го сложи на креватчето му. Сега тя стои над него и го пази. Да, при нас ще му бъде много добре.

— Искам да го видя — каза Константин с разтреперан глас. — Ти остани тука, Стефанович, а аз ще отпратя жена ти. Искам да съм насаме с детето.

Съвсем полека той отвори вратата и влезе вътре.

Стефанович беше украсил стаята, както му бе заповядано. Зад копринената завеса беше сложено твърде елегантно нареденото легло на детето. Недалече от него, на една маса, имаше разпятието на Исуса Христа и две свещи. От тавана се спускаше кандилце, което разпръскваше слаба светлина. Стъпките на Константин не се чуваха поради дебелия килим, с който беше застлана стаята.

До креватчето стоеше жената на градинаря, сериозна и кротка.

Бабата като че ли бе позаспала. Твърде възбуден и раздразнен, Константин се наведе над леглото. Вик на радостна изненада се

изтръгна от устните му, когато забеляза златния кръст на голите гърди на детето.

— Този кръст! — извика той. — Аз го познавам много добре. Елисавета го носеше. Това е моето дете, което намерих в сиропиталището.

Сега той беше напълно уверен, че Владимир е неговият син.

Беше потресен. Неговото дете, детето на Елисавета, пак беше намерено. Когато се наведе над детето си, очите му бяха насълзени, започна да шепне:

— Ти си при баща си, мило ми дете. Аз ще те гледам като розата на моята младост. С тебе ще поправа грешката си към твоята нещастна майка.

Целуна бялото чело на детето и с наведена глава излезе от стаята. Щом вратата се затвори, бабата, която се преструваше, че спи, се повдигна и с тъп поглед гледаше ту вратата, от която бе излязъл князът, ту детето, което лежеше в постелката. След като се увери, че князът е излязъл от градинката, извика:

— Стефанович, ние не се лъжем. Това дете е негово.

— Негово дете? Значи наистина е негово дете? — смееше се доволен Стефанович. — Жено, това значи, че трябва да внимаваш; хубави парици ще паднат.

— И аз това мисля — отговори тя. — Младата княгиня ще ни бъде особено благодарна, ако ѝ съобщим за детето. Старче, аз чувам как рублите звънтят. Разтвори си двете ръце, за да можеш да сграбчиш повече.

— Значи ти мислиш да кажеш за това на великата княгиня? — попита жена си Стефанович, който бе научен да ѝ се подчинява. — Не е ли по-хубаво да съобщим на самия цар?

— Луда главо! — извика жена му. — Царят ще се разсърди и детето няма да остане повече при нас. С младата княгиня ще бъде по-иначе. И ние дълго време ще я водим за носа. В мътната вода ще ловим риба, рублите ще започнат да ваят като дъжд, дори ще ни дойдат до гуша. Стефанович, великата княгиня трябва да научи. Аз ще обмисля как и по какъв начин да се забодее червеният меч, който изкова тази тайна.

VI. ГОСПОЖА БОЯНОВСКА

В хубавия дворец на великия княз Константин се готвеше бал. Новата двойка щеше да се запознае със столичното общество.

Според специалните нареждания на царя балът трябваше да бъде колкото се може по-бляскав.

Господарят на цяла Русия искаше да опровергае с един удар носещите се из града слухове за недоразуменията между него и брата му, от една страна, и между последния и неговата любима. Как щеше да се отрази това празненство на Константин? Какво можеше да направи той, когато царят бе заповядал така. Не можеше да се противи на брат си, на царя, защото твърде добре познаваше непоколебимата му воля. Александър II, който управляваше семейството си, както и държавата, не бе научен да му се правят забележки.

Колкото Константин се дразнеше от това празненство, толкова жена му се радваше като малко дете.

В своето отечество Гърция Хела тъй много бе слушала за големите богатства и разкоша на руския двор, че с голямо нетърпение очакваше празненството, на което тя ще бъде царицата.

Бляскава и очарователна музика се разнасяше из украсените салони. Обществото блестеше със своите коприни, злато, брилянти и разкошни кадифета. То се състоеше от високопоставени личности, които обкръжаваха царския престол, и от хубави жени, които украсяваха Петербург.

И най-безпристрастният съдия трудно би дал преценката си за най-хубавата измежду тях.

Още повече би се колебал той, ако погледът му бе зърнал хубавата главица с черни коси, онази Рафаелова мадона, която с извънредно хубавото си лице, с големите си черни очи и пурпурните си устни, между които се белееха два реда зъби, представляваше оживяла богиня Венера.

Говореха, че госпожа Бояновска е най-красивата жена в Петербург и в цяла Русия.

Госпожа Бояновска, чийто мъж, както знаем, прекарваше черните си дни в сибирските рудници, не бе се отказала от траурните си дрехи. Черната траурна рокля беше доста отворена отпред, та хубаво изпъкваха белият ѝ врат и белите ѝ пълни рамена, а и пълните ѝ гърди, които се вълнуваха като вълните на свежия младежки живот. Копринена панделка пристягаше косите ѝ, в които блестяха скъпоценни брилянти.

Тиха меланхолия се четеше на хубавото ѝ лице. Тя не се смееше никога. Погледът ѝ винаги бе сериозен и когато трябваше да се усмихне, тя бързо ставаше пак сериозна. Млади кавалери постоянно я обикаляха и просека усмивка от хубавите ѝ червени устни. Всички я ухажваха, но всички разбираха, че от ухажванията и любовните им изповеди няма никаква полза, защото госпожа Бояновска бе винаги сдържана и нямаше изглед, че след мъжа си другиму ще даде ръката си. Но въпреки това — колко бе хубава тази жена, извънредно хубава, — щом пожелаеше, тя можеше всекиго да привлече и да го завладее.

Но тя не само е хубава, но и богата, поне така мислеха хората. Нима можеше да бъде иначе? Имаше дворец на брега на Нева, където живееше буржоазията на руската столица.

Имаше слуги, държеше прекрасни екипажи, даваше големи приеми, които даже надминаваха тези в самия дворец. При такава жена, разбира се, се събира най-разнообразно общество; и най-високопоставените считат за голямо щастие да я придружат до къщи. Изглеждаше, че в момента Феодора Бояновска никак не се стремеше към това, тъй като без много церемонии се бе отделила от очите на обожателите си в ъгъла на зимната градина, дето се дишаше по-свободно.

Зимната градина на великия княз наистина заслужаваше внимание. Тя бе талантливо произведение. Колосални мраморни стълбове се извисяваха из цялата градина. Този очарователен парк бе осветен отгоре и беше пълен с вечнозелени кипариси, елхи и други дървета, разпръснати между мраморните стълбове.

Високи палми ограждат най-красивия павилион, в който имаше златни канапета и маси за онези, които желаеха уединение и спокойствие — да могат да си починат.

В един от павилионите, който се намираше до входа на градината, влезе Бояновска. Подпря с ръка пълните си обли гърди и в

този миг нещо зашумя в листата; дългите палмови стъбла се разтвориха и се показа човек, който се приближи до нея.

Тя не се изненада никак при появяването му.

Наведе се съвсем леко от канапето и го попита тихо:

— Преди малко в салона ми пошепнахте, че желаете да говорите насаме с мене и че тук ще ме чакате. Какво има, Кардов, какви новини ми носите?

Кардов, който бе любимец на царя и бе дошъл по негова заповед и против волята на великия княз, приведе рамене и отговори с извинителен тон:

— Много съжалявам, че ви лиших за една минута от удоволствието да присъствувате на този сияен бал, но не мога да скрия една новина, която е много важна както за вас, така и за двама ни.

По лицето ѝ се изписаха страх и изненада; Феодора подскочи уплашено.

— За Бога, Кардов! — извика тя разтревожена и бледа. — Дали не става въпрос за Бояновски? Да не е умрял в Сибир? Вие извъръщате глава? Значи той е още жив в сибирските рудници?

— Избягал е — каза задавено Кардов.

— Избягал! — извика Феодора. — Значи той е избягал от гроба на живо заровените? Значи пак е свободен?

— Как е избягал — каза навъсено Кардов, — както на вас, Феодора, така и на мене не ми е известно! Но за съжаление нямаме причини да се съмняваме в това. Тази новина научих от официално място и досега никой друг освен мене не знае; дори самият цар. Заточениците решили да убият капитан Николин, за да се отърват от теглилата си.

— И това е било възможно? — каза Феодора. — Ха, ха, ха, тогава тези ужаси в Сибир са гола измислица, щом затворниците се радват на неограничена свобода!

— Но съзаклятието не е успяло — прибави Кардов, като не обърна внимание на присмеха на тази жена. — Затворниците са хванати, да, те не успяха. Бояновски единствен успял да избяга: а всички други са върнати обратно в рудника. Николин не е умрял, въпреки тежките си рани. Той е на път за Петербург, където ще се лекува при прочути лекари.

— Какво ме интересува Николин? — каза Феодора с разтреперан глас и блеснали очи. — Дали ще живее, или ще умре ми е безразлично, важното е, че Бояновски е свободен! Докато ние говорим тука, той може да е на път за Петербург? Ах, настръхвам, като си помисля, че ще го видя, че ще се явя пак пред очите му!

Хубавата жена покри лицето си с ръце и падна на канапето, като въздишаше тежко.

Кардов се приближи до нея. Очите му светеха от пламенна страст и на неговото винаги хладнокръвно лице се изписа горещо чувство.

— Защо се плашите и измъчвате така; това е излишно — шепнеше ѝ той на ухото. — Въпреки че Бояновски е свободен, за да пристигне в Петербург, му е необходимо много време. Мислите ли, че ще му е лесно да премине през пространните сибирски гори, степи и дефилета? На всяка стъпка го преследват казаци на бързоходи коне. От хиляди бегълци рядко се случва да се спаси някой и този един едва ли ще бъде Бояновски.

Хубавата Феодора стисна нежно двете ръце на Кардов, като го гледаше с измъчен поглед.

— Вие ми възвръщате наново живота — каза тя. — Ах, не се смейте, приятелю! Вие не можете да си представите колко ме мъчи сянката на Бояновски. Често сънувам, че сянката му е до мене и хладно ме пита: Жено, какво направи с мен? И думите му преминават в страшен гръм. Предателко, звучи в ушите ми. Нещастнице, ти трябва да умреш, и то от моите ръце. Аз ще те удуша! И тогава, Кардов, ми се струва, че две ледени ръце ме душат, а аз, треперейки от страх, се пробуждам.

— Сънят е измама, прекрасна приятелко — отговори Кардов. — Няма защо да се тревожите, че вие сте причината на заточението му в Сибир! Аз съм уверен, че той още ви обича и не се съмнява във вас.

Феодора отпусна рамене.

— Мислите ли, че той не знае кой го е предал в ръцете на полицията? Наистина аз се преструвах, че нищо не зная и когато го откарвах от къщи, той се хвърли на врата ми и започна горко да плаче. Аз проклинах стражарите, легнах на пода, тъй че те трябваше през мене да преминат. При все това много спокойно отидох в будоара си и

там получих от очаквания ме чиновник на тайната полиция голямо възнаграждение за предаването на Бояновски.

— Наистина щастлива трябва да се смята полицията, че има такава хубава и изкусна агентка. Жертвата, която направихте, прекрасна госпожо, е най-скъпата в цялата държава. Кой би могъл да ви се възпротиви? Кой би могъл да скрие от вас каквато и да било тайна, когато искате да я откриете?

Хубавата Бояновска се изправи, като се подпираше с ръка на масата, и погледна пред себе си.

— Право да си кажа, това не е на добро — каза тя — и често се кая, че съм го сторила. Нима в тая опасна игра не излагам живота си на опасност? Да предадеш невинни хорица на бесилка? Знайте, че един ден, ако някой от тях се освободи, първата му грижа ще бъде да забие ножа в сърцето ми! Тялото ѝ леко потрепера.

— Излишно е да се страхувате — отговори директорът, — защото нито един от тези, които отиват в Сибир, не се връща между живите. След това, хубава госпожо, вас ви осигуряват услугите, които правите на полицията — а това е доброто възнаграждение. Представете си как скромно щяхте да живеете, ако ви отнемеха палата, тройката и слугите. Доколкото зная, Бояновски не ви е оставил Бог знае какво имущество и всичко, което имате сега, се дължи на умението ви и на прелестите ви. Наистина какво направихте с последните разследвания, които ви възложихме?

— Ах, да, вие навярно имате предвид младия барон Фон Пал — каза вдовицата, като повдигна внимателно главата си.

— Във всеки случай аз мисля за него — отговори Кардов. — Полицията се съмнява в него, защото ѝ е известно, че той е бил член на прогресивната партия в Германия. Сега той е в Петербург и като че ли се е обявил за нихилист. Доверил ли ви е това, Феодоро?

— Нещо повече. Изповяда ми своята любов. Знаете ли, че аз го познавам отпреди 3 години, от Берлин? Нашето запознанство стана при твърде особени обстоятелства. Но за това ще ви кажа по-късно. Ще се огранича само да ви кажа, че барон Хуго ме придружаваше до Петербург и оттогава лежи в краката ми. От деня, когато полицията ми повери задачата да разбере дали той е в нихилистическия кръжок, личността му повече не ме интересува.

— Той повери ли ви? — попита Кардов.

— Още не е — отговори Феодора, като наблегна на последната дума, — но очаквам всеки ден, всеки час и минута да стори това.

— Но тогава ще изпълните ли задължението си своевременно да съобщите на полицията?

Хубавата жена се изправи и го прониза с изпитателния си поглед.

— Какво ме питате, Кардов? Не съм ли била изправна досега? Защо пък именно той да е привилегированият?

— Защото се носи мълва, че вие го отделяте от останалите, Феодора; знае се също, че той идва при вас нощно време, а след това ходи и по други места...

Феодора се изсмя.

— Никога не съм предполагала, че полицията ще се усъмни в мене, като се имат предвид големите услуги, които ѝ правя в качеството си на неин агент. Не мислех, че следят всяка моя крачка. Каквото искат да правят, аз не се боя. Истина е, че баронът идва у дома често и при това твърде късно вечер, но тези посещения са в полза и в интереса на работата.

— Заклевате ли ми се, че не любите барон Фон Пал? — пошепна Кардов.

— На какво основание искате да сторя това?

— На какво основание ли? — попита Кардов. — Не знаете ли, че аз ви любя? Искам да станете моя жена. Най-голямото щастие за мене ще е да ви нарека моя жена. Спомняте ли си, Феодора, какво ми отговорихте веднъж на това?

— Спомням си наистина — отговори хубавата жена; очите ѝ заблестяха с особен пламък, който отразяваше победата ѝ над този човек. — Тогава аз ви рекох, ако искате да станете ваша жена, че вие трябва да станете велик човек, Кардов.

— Трябва да станете велик човек — каза Кардов развълнувано. — Оттогава не мога да забравя тия думи. Те ме съпровождат насън и наяве, звучат ми непрестанно: ти трябва да станеш велик човек, велик като... и ето, оттогава аз все се възвишавам, Феодора, От обикновен офицер на тайната полиция станах директор на тайната петербургска полиция. Тази длъжност не е така незначителна както в обществото, така и в държавата. Питам ви сега: Феодора, желаете ли да ми станете жена?

— Повтарям, както по-рано: трябва да станете още по-голям човек, Кардов!

Бледното лице на Кардов се свъси, веждите му се свиха и той напразно поглаждаше брадата си.

— Знам, вие искате да стана още по-велик, Феодора — каза ѝ той тихо. — Добре, аз ви разбирам, вие държите на своето; това, което не давате на полицейския директор, ще благоволите да дадете на министъра на полицията?

Той млъкна, като че очакваше от нея отговор, но хубавата вдовица не отговори, само лека усмивка се показва на устните ѝ.

— Министър на полицията. Нали звучи по-добре? Аз ще ви докажа, Феодора, че пред нищо не ще се спра, за да ви придобия.

Той се поклонил и си отиде.

Феодора го изпрати с поглед, в който се четеше присмех и ирония.

— Никога няма да бъда в твоите прегръдки — каза тя. — По-скоро бих прегърнала змия, отколкото тебе.

Тя се запъти към салона, където в това време свиреха и танцуваха валс.

Двойките се обръщаха след нея. Няколко кавалери изтичаха при хубавата Феодора и я поканиха да танцува.

Феодора не бе разположена. Тя стана умислена, след като чу думите на Кардов. Не можеше да забрави, че Бояновски е свободен от робството.

Отказваше на всички покани за танц и си помисли: не беше ли по-добре да напусна това общество? Но изведнъж някой извика:

— Хубава вдовице, ще ми откажете ли, ако ви поканя на валс? Феодора се обърна: пред нея се представи млад хубав момък с руса брада и с живи пламенни очи.

— Хуго — извика учудено тя. — Вие тук? На бала на великия княз?

— Като научих, че си тук, веднага си взех входен билет — каза той с ясен глас. — Надявам се, че не ти е неприятно да ме видиш тук.

— Що за въпрос? — каза тя, смеейки се. — Но слушай, знаеш ли, че никой не трябва да забележи нашите близки отношения? Затова не ми говори на ти, нито ме наричай Феодора. За тебе трябва да съм госпожа Бояновска, както ти за мен си Хуго барон фон Пал.

— Добре тогава, госпожо Бояновска — отговори Хуго сърдито, — моля ви да потанцувате с мен.

За един миг тя се намери в прегръдките на младия курландски барон. Въртяха се из салона под звуците на чудесната музика, гърди до гърди и сърце до сърце.

Хубавата двойка правеше особено впечатление. Другите двойки се оттеглиха и ги оставиха сами.

Феодора бе опряла красивата си главица до рамото на младия танцьор. Топлият ѝ и приятен дъх го унасяше и опиваше и той все по-силно я притискаше до гърдите си.

А тя! Все повече и повече се отдаваше на това сладко чувство, защото той, той бе човекът, когото любеше, на чиито гърди би желала вечно да сънува.

Да, гърдите ѝ се повдигаха от силна страст към този млад човек. Хуго също се смяташе за най-щастливия човек, тъй като имаше най-хубавата жена в целия Петербург. Той беше луд за нея.

Най-после придружи дамата до едно канапе с червена корона на облегалката.

— Това беше чудесно, неизказано хубаво! — каза Феодора. — След такъв хубав танц празненството вече няма значение, затова те моля, Хуго, придружи ме до вкъщи. Искаш ли да ти предложи чай?

Преди Хуго да отговори, адютантът на великия княз се изправи пред него, поклони се ниско и каза:

— Господине, Негово царско височество великият княз иска да се запознае с вас. Имайте добрината да ме придружите.

Нищо не му оставаше на Хуго, освен да се отзове на поканата. С поглед, пълен с любов, той се прости с Феодора и тръгна след адютанта към мястото, където го очакваше великият княз.

Константин го поздрави с леко кимване.

— Току-що научих, че вие сте барон Фон Пал...

— Хуго барон фон Пал, Ваше Височество — каза младият човек и учтиво се поклони.

— Доколкото помня, тази фамилия води началото си от Курландия — каза великият княз, без да издаде възмущението си.

— Глава на фамилията е баща ми Фридрих фон Пал, който се намира от дълго време в източната провинция.

— Фридрих фон Пал ваш баща ли е? — попита раздразнен Константин. — Той има някакъв имот в околностите на Рига.

— Тъй вярно, Ваше Царско Височество! Моят баща живее в имението си в Паулинкс.

— Веднъж бях гост на баща ви — каза великият княз с колеблив глас. — Не си спомням да съм ви виждал. Тогава имаше големи флотски маневри в Рига.

— Аз прекарах няколко години в Берлин, където завърших образованието си.

— Спомням си, баща ви ми разправяше, че имал син в Берлин. Ако не се лъжа, имате и една сестра?

Гласът на великия княз потрепваше предателски и той се облегна на стола, който се намираше пред него.

Челото на Хуго се свъси, устните му потрепераха и той едва проговори:

— Да, имах една сестра, Ваше Височество, имах, обаче сега нямам!

— Значи е умряла? — попита великият княз.

— За нас е умряла, за баща ми и за мене. Тя избяга от къщи, за да се съедини с човека, който я отвлече. Кой е този нещастник ние не знаем, дори не успяхме да открием следите ѝ, въпреки голямото търсене. Като че в земята е пропаднала.

— Как понесе баща ви този удар? — попита с разтреперани устни Константин.

— Той стана мълчалив, а черната му коса съвсем побеля.

— Навярно проклина човека, който е отвлъкъл дъщеря му.

— Не толкова него, колкото самата нея — отговори Хуго. — Елисавета беше неговата любимка и той по-скоро би повярвал, че светът ще пропадне, отколкото, че тя ще избяга от къщата му, за да се отдаде на този срамен живот.

Великият княз кимна в знак на одобрение и след това прибави:

— Не трябва така жестоко да осъждате сестра си. Вие може би не знаете какво я е принудило да постъпи така. Може би тя е искала да бъде мъртва за своето семейство? Може би по независещи от нея причини не ви се обажда?

Великият княз се обърна и покри лицето си с ръце.

Хуго помисли, че аудиенцията е свършила, затова се върна при Феодора.

— Какво искаше от тебе великият княз? — попита тя.

— Ти искаш да знаеш твърде много — отговори Хуго. — Желаете само да се запознаем, а когато бях пред него, ме разпита за семейството ни, особено за сестра ми, от която отдавна сме вдигнали ръце и която вече сме оплакали, както знаеш.

— Ах, онази нещастница Елисавета? Значи за нея разпитваше великият княз?

— И то с такъв интерес, та човек би помислил, че тя му е добре позната.

— Наистина това е много чудно — каза унесено Феодора. — Но хайде, изпрати ме до файтона и ела с мене у дома.

Хуго я взе под ръка. Гордо преминаха салона и излязоха през малката врата. Феодора се притисна до младия човек. После отиде да си вземе наметалото. Нейната тройка я очакваше: конете нетърпеливо ровеха замята.

Хуго повдигна хубавата жена и ѝ помогна да влезе във файтона. Тя с разтревожен глас му извика:

— Ела и седни по-скоро до мене.

Тъкмо когато Хуго понечи да скочи в колата, една ръка го сграбчи силно и един глас, при звука на който той цял потрепера, извика гръмко:

— Барон Хуго, само за минутка, само една дума.

Хуго побледня. Пред него стоеше стар човек, загърнат в пелерина.

— Тате — извика Хуго, — ти си тук?

— Виждам, че не ти е много приятно, като ме виждаш тук. Лишавам те от едно приятно развлечение, но ти трябва да ми посветиш няколко минути, тъй като имам да ти съобща нещо твърде важно.

— Хайде елате, бароне — извика хубавата жена. — Не е кавалерски да ме оставяте да чакам така дълго на този студ.

— Тате — извика с нетърпение Хуго. — Ти няма да ми се разсърдиш, ако най-напред изпълня дълга си като кавалер. Можем да си поговорим и утре, ако щеш и днес. Каж ми само в кой хотел си отседнал и аз след един час ще бъда там. Ти сам ще се увериш, че...

— Аз не зная нищо друго, освен че твоето време принадлежи първо на баща ти — извика старецът сърдито. — Кочияш, карай, младият господин няма да се качи.

Повелителният тон, с който старецът каза тези думи, така подействува на кочияша, че той без колебание дръпна юздите на конете и те потеглиха в галоп.

— Тате, какво направи? — извика Хуго.

— Аз те задържам за един час, това е всичко — късо и грубо отговори главата на високата баронска фамилия от Курландия. — Навярно ти ще имаш случай пак да се срещнеш с тази хубава дама. Сега ми кажи откъде идеш.

— От двореца на великия княз. Имах честта да бъда поканен на бал.

— Имал си честта! — извика баронът и се усмихна. — Видя ли те лично великият княз? Знае ли, че си Пал?...

— Да, тате. Той живо се интересува за нашето семейство, за тебе, за тайнственото изчезване на Елисавета. Иронична усмивка заигра по устните на стареца.

— Разпитвал е за Елисавета? — извика той, като стисна ръката на сина си и я дръпна към себе си. — Той е разпитвал, казваш ти? Глупак! Той знае сто пъти по-добре от тебе къде е тя.

— Тате, как да тълкувам думите ти? Говориш двусмислено! Аз се боя за тебе, защото очите ти така необикновено светят. Това, което говориш, пада като удар върху мене.

— О, аз бих желал да е като удар с чукове — говореше старият съвсем извън себе си, като стискаше юмруци. — Удар на чук, който ще унищожи похитителя на моята чест, опропастителя на детето ми. Виждаш ли свещите горе в салона? Мислиш ли, че те светят за удоволствие и радост? Аз ти казвам, че това са свещи на смъртта, които осветяват ковчега, в който лежи сестра ти, моето чедо. Чуваш ли музиката горе? Ти мислиш, че музиката, под чийто такт танцуват, е весела? Ха, ха, ха, лъжеш се, синко! Това е погребална музика. Там горе носят една нещастница към вечното ѝ жилище.

— Тате, в името на Бога, моля те, утеши се. Бягай оттука. Ти не знаеш колко шпиони обикалят наоколо и могат да те чуят.

— Нека чуят тайната, която ще ти съобщя. Ако ме ядосаш, знай, така високо ще я кажа, че целият свят ще ме чуе. Слушай! Великият

княз Константин е този, който измами твоята сестра. Заради него тя пожертвува своята чест.

Вик на изненада и болка се изтръгна от гърдите на Хуго.

— Това е невъзможно, тате, не може да бъде.

— Не може да бъде! — извика старецът. — На твоите години сега може би така ти се струва, но после ще разбереш, че на тоя свят всичко е възможно. Възможно ли е князът да постъпи така с жертвата си, след като тя му е родила син? Възможно ли е да ѝ се кълне в любов и вярност, а след това да я заточи в Сибир?

Синът гледаше учудено баща си. Бащата продължи:

— Не ме гледай така. Ти мислиш, че съм си загубил ума? Не, в главата ми всичко е ясно и всичко казано мога да докажа. Имам свидетел, който ще ти каже къде е Елисавета.

Синът отведе баща си в съседната улица.

— Тате, ако всичко, което ми каза преди малко, е истина, то ние отсега нататък имаме още една цел в живота си: да освободим Елисавета и да отмъстим за нея.

Фридрих фон Пал прегърна сина си.

— Онова, което ти извърши през последните години, се заличава с тези думи. Да, ако не можем да освободим Елисавета, ще си отмъстим за нея. Ще отидем при един човек, който ще ти разправи за съдбата на сестра ти. Той ще ти каже как е била окована във вериги. Как е лежала в тъмница, как после са я влекли по снеговете, докато я закарали във вечната тъмница на сибирските рудници.

Гласът на стареца се задави от сълзи и той немощно сложи побелялата си глава на рамото на своя син, чиито очи също се напълниха със сълзи.

След малко старецът се съвзе и гордо се изправи на крака.

— Хайде сега да отидем при човека, който ще повдигне завесата на Елисаветиния живот. Бъди внимателен към него и му отдай нужната чест и уважение. Спомняй си винаги за момента, в който ще стоиш пред великия човек, пред гения, чието име ще бъде записано със златни букви в историята.

Хуго следваше баща си с решителни стъпки.

— Татко, къде ме водиш? — молеше го той. — Кой е човекът, дето ще ни разправи за Елисавета?

— Твоята уста хиляди пъти е изговаряла името му. Той е спасителят на своя народ — Михаил Бакунин.

VII. ЗАЛУТАН В СИБИРСКИТЕ ПУЩИНАЦИ

Най-ужасната от всички сибирски провинции бе Якутск.

Тя представляваше грамадно животно, спящо под снега. Там не бе проникнала културата. Грамадни вековни гори се простираха по цялата ѝ земя. Там рядко бе стъпвал кракът на европеец. Тези, които се бяха решили да дойдат в тази пустош, не се завръщаха вече назад в своето отечество. В грамадните африкански гори може да се изсече път за преминаване. Но кой би се решил да стори това тук, сред тези затрупани със сняг степи, където нямаше храна дори за зверовете? Якутск бе населен с азиатски племена, които бяха дотолкова примитивни, че живеяха заедно с животните в подземни дупки. Нечистотия, гнила слама, развален въздух — ето каква бе храната на жителя на Якутск.

Европеецът не може да яде тяхната храна. Готвеха без сол почти изгнило месо и цялото семейство се хранеше от една паница. Там никой не знаеше какво е това пране, къпане, вестници. Не знаеха да четат и пишат. Речникът им беше по-беден и от тоя на австралийците.

В техните бедни колиби винаги се намираще по някоя съмнителна за полицията личност, която тук бе съвсем в безопасност.

Много от заточениците, на които бе писано тук да прекарат живота си, свършваха със самоубийство или пък полудяваха — друг изход нямаше за тях. И самите диви якутци се страхуваха от дивите зверове, които върлуваха тук и които разкъсваха пътниците.

Беше цяло чудо, когато през 1860 година в пустите гори на Якутск се появи човек. Той със страх и несигурно се движеше напред. Бе олицетворение на бедата и изнемощението. През окъсаните дрехи се подаваше пожълтялото му от студ тяло.

Черната му коса вече се беше прошарила и сплъстила. Брадата и мустаците му бяха покрити със сняг. Под кожата на измършавялото му лице ясно изпъкваха костите. Голите му рамене бяха само кости и кожа.

Като че някакъв скелет се движеше. Но в очите се четеше твърда воля. Този самотен пътник беше Бояновски.

— Няма ли да свърши тази пуста гора? — каза си клетникът, изнемощял от път и мъки. — Ето че нощта приближава и вълците излизат от леговищата си. Денем те не се решават да нападат, но нощно време човек не може да се скрие от тях.

Той извади един малък револвер и го разгледа внимателно.

— Бива го — каза си, — щом мога да стрелям още 10–15 пъти с него. Това малко оръжие ме е спасявало много пъти от моите преследвачи. Не зная как да благодаря на провидението, че ме избави от казака, който ме преследваше и когото убих с оковите си.

През деня Бояновски вървеше бодро, с надежда, че ще попадне на добри хора, които ще го приберат и ще му помогнат в бягството.

Но когато настъпи нощта, тази ужасна нощ, той изгуби всяка надежда и отчаяно насочи оръжието към гърдите си, за да се спаси от мъките.

Мисълта за жена му го спираше. Неговата хубава жена, която мислеше за него. Искаше му се да я прегърне и след това да умре.

Когато го отвеждаха, тя беше почти като луда. Струваше му се, че още чува отчаяните ѝ молби и викове, отправени към този, който го отвеждаше.

Той знаеше, че като се върне в Петербург, пак ще го затворят, но въпреки това искаше да види още веднъж скъпата си и любима жена.

Да, само още веднъж искаше той да види жена си, образа от сънищата му, само веднъж да я прегърне, да я целуне и да почувствува дъха ѝ, а след това да свърши с измъчения си живот.

Обзет от тия мисли, Бояновски си легна на снега, като сложи ръка под главата си и револвера до себе си.

Мъките на глада бяха ужасни. Ако не стигнеше до някоя къщурка, ако не намереше някоя добра душа да го нахрани и напои, той беше сигурен, че не ще види вече изгряването на слънцето.

Но Бояновски предпочиташе да умре тук, в тази гъста гора, отколкото да живее в сибирските рудници.

— Бедна Елисавета! Как ми се къса сърцето, като си помисля, че не можах да те освободя! Тебе, която се пожертвува за всички ни.

Той се отдаде на мисли за онези сцени и приключения, които се бяха разиграли в рудника.

Когато Елисавета, под предлог, че иска да съобщи на коменданта някаква тайна, влезе в къщата на Николин, останалите заточеници, които се бяха заклели или да умрат, или да се освободят, започнаха да действуват бързо.

В това време Бояновски вече се беше освободил от тежките окови.

Как бе успял да ги счупи?

Още от първия ден на затвора си той пилеше веригите си, докато металът така се изтъни, че можеше да се счупи с камък.

И когато настъпи часът, той хвърли оковите. Но в същата минута някой подсвирна наблизко.

— Тук, всички братя на нещастieto! — извика Бояновски като тигър. — Минутата е близко. Нека Бог ни е на помощ!

— Ставай, псе! — извика един от приближаващите се казаци и насочи пълния си револвер към Бояновски.

Но преди той да успее да стреля, Бояновски му пръсна главата с чука си.

Казакът се строполи със силен вик на земята.

— Това заслужавате всички вие, безчовечни създания, всички, които така ни измъчихте — извика Бояновски.

В този момент заточениците нахлуха в изхода на рудниците. Никой не им попречи, защото те бяха избрали момент, когато казаците закусваха заедно със стражарите. Обикновено при смяна на караула казаците изпиваха по едно шише ракия, пък и по няколко чаши отгоре.

Днес сториха същото и Бояновски много се радваше.

— Сполучихме — пошепна той на другарите си по нещастие. — Останете тук, за да не вдигате шум със синджирите си, а аз ще отида да затворя вратата отвън, докато намерим време да я счупим. — Храброто сърце на Бояновски биеше силно, когато затваряше вратата.

Той се поколеба дали да завърти ключа, защото в това време се чу гласът на един казак, който викаше на другарите си да влизат вече в рудника. Казакът бутна вратата, но Бояновски успя да я заключи, след което се отправи към другарите си в рудника.

Казаците можеха да повярват в какво ли не, но не и в това, че заточениците могат да избягат. Те помислиха, че някой от другарите им се е пошегувал и ги е затворил в рудника. Удряха по вратата с юмруци, смееха се и викаха: „Отворете, хей, дяволи, отворете!“

Осъдените излязоха от рудника, предвождали от Бояновски. Пред караулното помещение се виждаха пушките на казаците, заточениците ги грабнаха и се запътиха към къщата на коменданта.

— Ние трябва да освободим Елисавета — каза Бояновски. — Тя трябва да е убила Николин и сигурно са я задържали. Чувате ли писък? Любовницата му вика за помощ, защото нещастникът май се търкаля на земята. Ускорете крачка, приятели! По-скоро да отървем Елисавета!...

— Напред! — извикаха заточениците и оковите им глухо издрънкаха. Бледните им лица пламнаха от възбуждение и стиснали оръжието с измършавелите си ръце, те влязоха в къщата на коменданта.

— Ето ни, Елисавета, идем — извика Бояновски и прескочи няколко стъпала, мислейки, че и другарите му го следват.

Но чу глас, който викаше за помощ.

Бояновски се обърна, сякаш предчувстваше, че се бе случило нещо лошо. Но косите му настръхнаха от онова, което видя. На пода, до вратата на стаята имаше друга врата, която водеше някъде надолу. Вратата изведнъж се отвори и нещастниците пропаднаха в мрачното подземие.

Бояновски бързо и ясно разбра какво става. В рудника се говореше, че в къщата на Николин се намирали някакви зимници, входът за които знаели само капитан Николин и любовницата му. Тези входи с врати водели нагоре. Нечия ръка трябва да ги бе отворила точно когато заточениците минаваха.

От дълбочините на зимника се чуха ужасни викове и охкания. Никой не знаеше колко дълбоки бяха тези зимници, но повечето от хората изпочупиха ръцете и краката си при падането.

Бояновски хвърли още един поглед върху тези нещастници и съобрази, че трябва да се спасява.

Пред него имаше открита пропаст. Ако слезеше по стълбите, щеше да попадне в ръцете на казаците. В същия миг няколко казаци, които навярно бяха разбили вратата, нахлуха вътре, за да си отмъстят на заточениците.

Бояновски мислеше, че е изгубен. Той бързо сграбчи револверите, които бе взел от казаците в рудника, и твърдо реши скъпо да продаде живота си.

След това вратата на къщата се отвори пред казаците и те се намериха пред зимника, откъдето нещастниците викаха за помощ.

— Млъкнете! — извика един от войниците, които веднага се приготвиха да стрелят.

— Огън!

Дванадесет пушки гръмнаха и дванадесет души се търколиха в зимника.

Скрит зад един стълб, Бояновски наблюдаваше страшното зрелище. Той яростно стискаше юмруци.

— Сега идва моят ред — каза си той, щом димът от пушките се разнесе, казаците се канеха да прескочат вратата на зимника; ала тъкмо когато реши да се остави на съдбата си или да се самоубие, забеляза едно прозорче, което гледаше към градината.

Той удари с юмрук по стъклото и то се разтроши на хиляди късчета.

Бояновски скочи бързо през прозореца и падна на снега.

Успя да се задържи на крака и хукна да бяга. Прескочи зида на градината и без да забележи, че от ръката му тече кръв, забърза напред, сигурен, че сега започват нови теглила и мъки.

— Невъзможно е още дълго да издържа на този път — каза си Бояновски, както бе легнал да си почине. — Трябва да избирам между свобода и живот! Ако не стигна скоро до някоя колиба, очаква ме смърт.

Бояновски не искаше да заспи и дълго се бори със съня, но най-после заспа дълбоко на снега.

— Щастлив си, Бояновски, защото сега не изпитваш мъка. Почивай тихо, защото пробуждането ти ще е ужасно и страшно.

Той чу страшен вой и изведнъж се сепна.

Изправи се и видя две блестящи очи, вперени в него.

— Вълци! — извика той, разтрепера се и отпусна ръцете си, с които стискаше револверите.

Съвсем тихо се изправи. Вълкът следеше всяко негово движение.

Щом направи няколко крачки, вълкът се изпречи отпреде му.

Бояновски се прицели с револвера в гладното животно, гръмна и вълкът се затъркаля в локва кръв.

Като си пое дъх, Бояновски погледна умиращото животно.

Силният гръм бе отекнал по целия път и му се стори, че цялата местност оживя.

Бояновски се заслушваше. Дали не бе сбъркал с този гърмеж?

Той дълго стоя в неведение, докато от всички страни се разнесе воят на гладните вълци.

Бояновски бе като попарен, защото знаеше, че скоро ще стане жертва на сибирските вълци.

Чуваше как вълците тичат, защото бяха подушили, че наблизо има човек.

Искаше му се да живее.

Изведнъж той се обърна и хукна да бяга. Зад него вълците се приближаваха все повече и повече.

Цялата гора ехтеше от вълчия вой. Той щеше да стане тяхна жертва, ако не си служеше с лукавството, което индианците употребяват, т.е. криволиченето.

Вълците бяха на три крачки зад него и на Бояновски се стори, че чува дишането им. Още веднъж се опита да им се опре. Още веднъж помисли за своята хубава, любима жена, след което се обърна бързо и гръмна в глутницата. Най-близкият вълк се свлече на земята. Останалите се събраха около него и мигом го разкъсаха на парчета. Бояновски се възползува от това и започна да бяга. Но скоро се убеди, че радостта му е била преждевременна. Вълците набързо унищожиха убития и пак почнаха да гонят човека.

Нещастният Бояновски напругаше последните си сили. Толкова бързаше, че въпреки студа се беше изпотил. Изведнъж му се стори, че забелязва бяла точка. Това го развесели, защото знаеше, че се намира на шосето. Ако можеше да стигне до него, имаше надежда да се спаси; знаеше, че сибирските вълци не излизат от гората. Гърдите му се издуваха. Кървава пяна излизаше от устата му. Той изнемоля съвсем, но все пак тичаше. Вик на радост се изтръгна от гърдите му, когато разбра, че е излязъл на сибирското шосе.

Вълците спряха край гората. Изръмжаха още веднъж, когато разбраха, че жертвата им се е изплъзнала, и се върнаха обратно в гората.

Бояновски залиташе. Той едва се държеше на краката си, но се утешаваше, че още малко му остава да върви.

Месечината осветяваше пътя с ясна светлина. Бог като че ли му помагаше да види накъде да върви.

Изведнъж се показва малка къщичка, покрита със слама.

Кой би могъл да опише радостта на Бояновски в тази минута?

Той не знаеше какви хора живеят тук. Но мисълта, че не е сам в гората, облекчи тежкия му товар.

Той се намираше само на няколко крачки от къщата и тъкмо когато вдигна ръка да почука на вратата ѝ, падна в безсъзнание. Денят настъпи, а той още лежеше. Вече усещаше, че го тресе, но не знаеше, че това бе начало на опасна болест. Мъчеше се да се повдигне, но не можеше. В отчаянието си той се търколи в снега и тъкмо когато затваряше отново очи, вратата се отвори и на прага се показва едно младо момиче. В ръцете си то държеше стомна, с която отиваше за вода.

Бояновски мислеше, че вижда свръхестествено създание.

Не можеше да каже нито думица. Вдигна ръце, като че молеше за милост. Момичето го погледна със съжаление.

То притича и сложи ръката си под главата му, за да го повдигне.

Като видя, че не ще може само да го вдигне, то се изправи и каза:

— Ще викна майка си. Не се страхувайте, зная, че сте беглец от рудниците, но сам Бог ви е изпратил в къщата ни. Тук ще бъдете спокоен, защото и ние с майка ми сме изгнаници. Тук живеем в усамотение, далеч от хората и света. Потърпете малко. Майка ми не позволява нещастните да мръзнат пред нашата къща.

VIII. РУСКАТА ЧАЙНА

Балът в палата на великия княз бе в разгара си, когато госпожа Бояновска си тръгна с кавалера си. Те не можаха да си отидат, без да бъдат забелязани, както се надяваха. Две светли очи внимателно ги следяха; те видяха излизането им из малката врата, както и това, че бяха хванати под ръка. Този ням наблюдател беше Кардов, директорът на петербургската полиция. Никак не му харесваше дружбата на госпожа Бояновска с младия барон Хуго. Макар че беше хладен и без чувства, той страстно любеше Феодора. Огънят на любовта се бе запалил в сърцето му и щеше да изригне като лавата на някой вулкан.

— Тя го люби — каза си Кардов, докато ги наблюдаваше. — Тя го обича и му се отдава, а мене ме отблъсква! Глупости! Нима не се досещам защо прави тя това? Целта ѝ е да го съблазни и да разбере дали той е от партията, която цели преустройството на нашата държава, а за да постигне, това, тя трябва да се преструва, че го люби, докато го улови в мрежата си.

Кардов се поразвлече малко, но балът не му се нравеше без Феодора. Четвърт час след излизането на Бояновска той забърза по улиците на Петербург, загърнат с палто с голяма качулка.

Оглеждаше се на всички страни и крачеше замислен, с отпусната глава.

На един ъгъл срещна пиан човек.

За да избегне срещата с него, той забави малко крачка, но онзи като че нарочно идваше насреща му и докато Кардов успее да се дръпне настрана, пиеният разтвори ръце и го прегърна.

— Пиано животно — канеше се да извика Кардов, но думите заседнаха на гърлото му, когато пианицата му каза тихо:

— Това съм аз, господин директоре!

— Ашинов?

— Вашият секретар иска да ви съобщи нещо много важно. Някой ви чака в канцеларията.

— Слушам! — каза Кардов тихо, като Ашинов.

Той забеляза, че някои любопитни минувачи го оглеждаха, удари Ашинов с оръжието си в гърдите и каза високо:

— Бягай оттука, пияницо. Иди си бързо вкъщи да се напиш. С голяма радост пияницата се оттегли и си отиде вкъщи. Той се махна и за голяма радост на зрителите.

Кардов вървеше бързо и никъде не се спря, докато не стигна до вратата на едно голямо здание. Отключи я с едно малко ключе и се качи по стълбите на втория етаж, където висеше надписът: III отделение на царската полиция.

Това отделение беше част от тайната царска полиция, чиито членове имаха за цел да се грижат за благоразположението на целия руски народ и да внушават на всеки русин любов към господаря му. И ако не съществуваше тази любов, всеки бе длъжен да съобщи за това в Трето отделение. Тази тайна царска полиция се състоеше от малък кръг чиновници, всеки един от тях имаше доста много частни агенти на служба при себе си, които донасяха каквото са научили и пазеха тишина и ред сред народа.

Никой в цяла Русия не бе сигурен, че не го шпионират; откриваха най-големи тайни; това, което бащата казваше на сина си, това, което младоженците си казваха в брачното легло — разбира се, имаше и неистини. Ако някой в Русия искаше да си отмъсти някому, достатъчно бе да пошепне няколко думи на тайната полиция и в същата минута клетият човек вече не можеше свободно да се чувства и радва на своя живот. Започваха да го преследват навсякъде и горко му, ако каже нещо в гнева си.

Такава бе задачата на III отделение на царската полиция, където Кардов бе едно от главните лица. Той влезе в стаята, където освен големите маси, имаше и едно канапе, сандък и чифт обуца. Телефонът беше сложен на една маса. Чрез него подчинените съобщаваха всичко на своя шеф.

Кардов се приближи до телефона и започна да прислушва.

След това взе бележника си и го запределиства отгоре-отгоре.

— Не е важно — каза, но после, като намери онова, което търсеше, зачете от един продълговат лист.

— Не е възможно — каза той, — тази вест няма да се потвърди. Той не е полудял да дойде насред Петербург! Главата му е оценена и не ще се намери човек в Русия, който да не го предаде. Но както и да е,

тази новина не може да е чиста измислица. Ашинов е бил винаги точен в работата си. Той никога не казва нещо, което не може да докаже, това не му е присъщо при неговото хладнокръвие.

Разхождайки се нагоре-надолу из стаята, той си говореше сам на себе си. Изправи се пред един шкаф — изглежда, бе се решил на нещо. Бързо го отвори.

Това бе неговият гардероб, където пазеше дрехите си; преобличаше се, когато ходеше да претърсва града. В този гардероб имаше всякакви дрехи — като се започнеше от просешка дреха, намираше се също и генералска униформа, както и попско расо.

Директорът взе едни вехти скъсани панталони, синьо палто с жълти копчета и със затворена яка, чийто цвят беше почти сив, стар цилиндър и бамбуков бастун с дебела метална дръжка.

Той напръска брадата си със сив прах, за да си преобрази лицето и си сложи сини очила.

Изглеждаше като старец на 60 години; никой не би му дал 30 години.

Преди да напусне стаята, погледна още веднъж онази записка, заради която се бе преоблякъл, и я постави в джоба си.

В нея пишеше:

„В Петербург, в къщата на евреина Абрахам Марголински, притежателя на чайна, се е настанил Михаил Бакунин, под името Армен Ибрахам.“

Чайната на евреина Абрахам Марголински се намираше в онази част на еврейския квартал на Петербург, където живееха бедните евреи — близо до Синагогата. Зданието беше двуетажно, с балкон, подпрян на здрави стълбове, който гледаше към Нева. Тук бе приятно да се живее лете, а през зимата никой не посещаваше чайната, тъй като стаите бяха съвсем ниски, стените опушени, а сводовете прости и вехти. Гостите бяха насядали около кръглите маси, на които вреше самоварът за чай.

Госпожа Марголинска с мъжа си Абрахам Марголински се намираха в най-голямата стая, където имаше най-много посетители, и ги обслужваха.

Запознахме ви вече с госпожа Марголинска, а сега ще кажем нещо и за Абрахам. Противно на красивата си жена, той бе нисък, краката му — сърпообразни и много големи, а ръцете му приличаха на ноктите на орел. Главата му беше покрита с къса къдрава коса, а лицето му бе обрасло с къдрава брада. То нямаше да изглежда грозно, ако не беше големият му нос с големите ноздри, дебелите устни и белоснежните зъби.

Когато тръгна към жена си, Абрахам пъхна ръце в джобовете си и човек би рекъл, че единият му крак е по-къс от другия.

— Махлен, мила моя, пипни ръката ми да видиш как гори, все едно че имам треска. Хич не е за чудене, когато всяка минута очаквам да дойде онзи човек.

Еврейката отпусна рамене.

— Абрахаме, да не си сбъркал, като си уведомил тайната полиция за него? Няма тъй лесно да се отървеш!

Абрахам се замисли, като сви горната си устна и се протегна.

— Махлен, не приказвай глупости — каза той. — Може ли да се мамя, когато чух името му от собствената му уста. Той разговаряше с онези буржоа и ей тука бе седнал. По произношението му човек би казал, че е от Курландия. Бях се скрил и чух добре, като каза: „Истина е, както е истина и това, че аз съм Михаил Бакунин. Вашата дъщеря ми разправи злочестата си история.“ Като чух името Михаил Бакунин, Махлен, все едно че скочих в ледените води на Нева. Бакунин! — казах си. — О, Боже, та неговата глава е оценена за 5000 рубли!

— Пет хиляди рубли! — възкликна алчно еврейката. — Нека Бог ни дава по толкова всеки месец, защото сумата е кръгла и добра, нали, Абрахаме?

— И аз така мисля — каза Марголински, като сви горната си устна чак до носа. — Затова изтичах да съобщя на моя господин Ашинов. Казах му: Ще делим наполовина, господин Ашинов.

— Мислиш ли, че ще дойдат да го арестуват? Марголински извади от джоба си часовник, погледна го и каза:

— Всяка минута трябва да са тук и затова не смея да оставя Бакунин да избяга; тогава ще бъда с 2500 рубли по-беден.

— Много добра сделка — каза еврейката, — но тазвечерната по ми се харесва. Ти що ще кажеш, Абрахам? Ако се доберем до златната диадема на госпожа Бояновска, ще спечелим повече от 2500 рубли.

— Уверена ли си, че тази вечер ще дойдат пияницата Янкович и жена му? — попита Марголински.

— Те дойдоха вече — отговори Махлен. — Заведох ги на втория етаж и им предложих да си пийнат малко ракия, за да бъдат посмели. Ще се промъкнем в къщата на Бояновска преди разсъмване.

Абрахам наведе глава, с което показва, че е съгласен напълно с нейния план. И в този миг се сблъска с един млад човек, който тъкмо влизаше в чайната.

— Къде беше, Исидоре? — извика той на младото момче. — Вместо да подслушваш гостите, ти навярно си се сгушил в някой ъгъл да спиш. Ако не беше син на умрялата ми сестра, щях да те изпъдя и тогава щеше да скиташ по улиците.

Шестнадесетгодишният младеж бе слабичък, но изглеждаше много голям за годините си. Показваше се страхлив и сдържан. Сви рамене и отвърна:

— Вуйчо, защо винаги ме заплашваш, че ще ме изпъдиш? Колко много съм те молил да не ми говориш така, а ти винаги ме заплашващ и с полицията.

— Уверен съм, че и ти като нас ще напуснеш всичко еврейско и ще се покръстиш!

— Никога не ще чуеш от мен какви са съкровените ми желания — каза Исидор с блеснали очи. — Много пъти те молих да не ме караш да работя онова, което не желая и което ме унижава, но нищо не помага! Майка ми, твоята сестра, ме записа в гимназията да уча и ти добре знаеш това. Но след смъртта ѝ бях принуден да остана в твоята къща.

— Ти си мързеливец — каза Марголински, — който не заслужава и 10 рубли месечно. Сега иди да поднасяш чай на посетителите и недей гледа само как да се скриеш с някоя книжка. Трябва да ме слушаш. Разбираш ли?

— Какво ще ми направиш, като не ми се ще да изпълнявам ролята на келнер! — каза смело момчето.

— Какво ще ти направя ли? — извика Марголински и се нахвърли като бесен върху племенника си, ала онзи се приготви да отбива ударите. — Като те хвана, ще ти дам...

Плесница, смяташе да каже, но една здрава ръка го хвана изотзад.

Това бе жена му, която сложи край на тази неприятна сцена.

— Опомни се, Абрахаме — каза тя на мъжа си. — Нима искаш да пропъдиш посетителите? Какво искаш от това дете? Той е невинен. Не трябва да го караш да върши това, което не желае. Най-хубаво щеше да бъде да му помогнеш да продължи образованието си, защото може да стане славен и велик.

Исидор погледна с благодарност тази жена.

Тя го изгледа особено. Кръглите ѝ пълни гърди бързо-бързо се повдигаха. Черните ѝ очи с дълги клепки заблестяха, като че искаха да изгорят младежа.

Марголински се канеше да отговори на жена си, ала погледът му се спря на двама души, които в тази минута влязоха в чайната.

Единият приличаше на руски гражданин, което личеше по вехтите му дрехи и смачкания цилиндър; той носеше сини очила. Неговият другар бе още по-сиромашки облечен. Шапката си бе нахлупил чак до ушите. Той нямаше брада, докато другият, с черното облекло, имаше голяма брада.

— Ето че вече са тука — каза Марголински на жена си, стискайки ръката ѝ, — тоя без брадата е Ашинов.

— Исидоре, бързо дай на господата самовара. Или остави, аз ще им услужа.

В силната си възбуда евреинът не знаеше що да стори. Взе единия пълен с вода самовар, притича при двамата мъже и го постави пред тях.

— Още сега ли ще го арестувате, господин Ашинов, или чакате някого от вашите?

— Мълчи! — извика Ашинов. — Кой е човекът, когото смяташ за Бакунин?

Евреинът наливаше спирт в самовара.

— Нека благоволят господата да погледнат на онази маса отсреща. Там има един човек в турски елек и чалма. Сега разговаря с момчето със сивата брада.

— Значи това е същият човек, казакът със сините очила?

— Той е, ваша милост — пошепна му Абрахам. — Аз чух от него самия, че се казва Бакунин.

— Бакунин! — извика един глас, пълен с изненада. Марголински се обърна, като че ли беше ударен от гръм. Евреинът изгледа своя

племенник, който при името Бакунин бе извикал така високо. В първия момент Абрахам като че ли искаше да го удари, но после се овладя, защото се сети, че така може да издаде тайната.

— Махни се оттук! — извика той, като сдържаше гнева си.

И Исидор се отдалечи, за да не видят гостите как го напада вуйчо му.

— Никой не чу нищо — каза Марголински на гостите, — а важното е, че и нашият човек не чу нищо. Какво още мога да сторя за вас?

— Затвори всички врати, за да не може никой да излезе навън, и когато аз извикам, ще изтичате заедно с жена ти в салона и ще изгасиш всички лампи.

— Тежко ми, ако трябва да изпочупя лампите, това ще ми струва много. Но аз смятам, че полицията не само ще ми заплати уговорената сума за главата на този човек, но и ще ми набави счупените лампи.

— Добре, гледай само по-скоро да се махнеш оттук, защото твоето присъствие ще ни издаде — каза човекът със сините очила.

И наистина нещастникът не предчувствуваше опасността. Той живо разговаряше с двамата си съседи. Той бе човекът, който с изпокъсаните си дрехи се бе скитал по сибирския път. Видяхме го като герой, който се притече на помощ на Елисавета, когато тя бе затворена в тъмницата.

За да не го познаят, се беше маскирал и се представяше под името Михаил Бакунин.

Старецът и младежът, с които седеше, бяха барон Фридрих фон Пал и синът му Хуго.

Хуго чу от Бакунин историята на сестра си. Но макар че тази история го беше развълнувала дълбоко, все пак не можеше да забрави Феодора. Той разсеяно слушаше стареца.

— Хуго, ти чу всичко за сестра си. Какво мислиш да правиш, за да си отмъстиш и да я спасиш?

Хуго изтри сълзите си с ръка, на която блестяха брилянтени пръстени.

— Моля те, тате, не ме питай за това. Ти знаеш, че аз ще направя всичко, за да я избавя от сибирските рудници. Но кажи ми как бих могъл да скроя план в тази минута?

— Време за разсъждения нямаш, защото ако не избавиш по-скоро сестра си, тя ще загине. После ще обмисляш всичките трудности, свързани с това пътешествие.

— Аз ще заловя всички виновници и ще освободя Елисавета. — Така буйно го каза, че Бакунин трепна. — Но сега ми се иска да се освободя за малко от тези мисли.

— Аз мисля, че според мен отмъщението трябва да бъде целта на живота ти!

— И аз мисля така, Михаиле — додаде баронът. — Но ще ви обясня защо му се иска да се отдели тази вечер от мене и от дълга към сестра си.

— Тате, моля те — каза умолително Хуго. — Ти нямаш право да разкриваш тайната ми...

Но Фридрих клатеше глава.

— Пред човека, който ни стори такава голяма услуга, не трябва да имаме никаква тайна — каза той. — Не трябва ли да кажа защо искаш да си отидеш и да забравиш за семейното ни нещастие? Хората добре познават този човек, той трябва отдавна да се е досетил, че тук има пръст някоя жена.

— Добре, тогава най-после можете да узнаете всичко — каза Хуго, като се обърна към Бакунин. — Касае се за една жена, на която обещах да се срещнем тази вечер. Заради известията, които ни донесохте, баща ми ме задържа, та досега не можах да устоя на обещанието си, Но вече знам всичко и от утре ще живея само за отмъщението.

— От утре — повтори баронът, — даваш ли ми честна дума, че ако те пусна тази вечер, след три дена ще отпътуваш за Сибир и ще спасиш сестра си?

След като размисли няколко минути, Хуго отговори:

— Давам честната си дума! След три дни ще тръгна да избавя сестра си.

— Знам, че дадената ти дума ще бъде свята. Ни един Пал не е престъпил дадената дума.

Слаба руменина се показва на лицето на Хуго. Пред очите му изплува образът на един нещастен човек, един млад учител-немец. Неговият дух се яви пред него. Той видя лицето му, погледа му, който

го укоряваше. Това лице имаше чертите на Конрад Фелзингер. Мъртвец се яви на Хуго и той покри лицето си с ръце.

— Далеч от мене, грозен спомен! Не искам никога да те виждам. Всичко е мъртво и заровено.

Той стана и подаде ръка на Бакунин.

— Сбогом — каза той. — Ще ви бъда длъжник! Позволете да се срещнем през малкото дни, които ми остават да прекарам в Петербург, за да ми дадете някои подробности за тежкото предприятие, което ми предстои да извърша!

— Утре по същото време ще ме намерите на това място — отвърна Бакунин, ала гласът му вече не звучеше с онази сърдечност, с която бе говорил преди малко на младежа. — Ние пак ще се видим — му каза той. — Аз имам да говоря с вас за благосъстоянието на Русия, барон Фон Пал.

Съпровождан от баща си, Хуго излезе от чайната. В същата минута човекът със скъсаните дрехи пошепна на другия със сините очила:

— Ще арестуваме ли и неговите събеседници или ще ги оставим да си отидат свободно.

— Остави ги да си вървят — отговори той. — Познавам единия от тях. Той е барон Хуго, а другият, изглежда, му е баща, чичо или някой роднина. Гледай, Бакунин стана! Ето че говори с евреина. Побързо, Ашинов, сега трябва да го заловим.

Човекът със сините очила понечи да стане, но другият го спря.

— Още малко почакайте — каза той. — Марголински ми смигна да кротуваме.

— Дявол да го вземе, какво е пък това? Сега той отива с евреина?

— Този евреин няма така лесно да го изпусне — каза събеседникът му.

— Не вярвам, той е прекалено страхлив, за да направи нещо против нас.

— Ей-сега ще разкрием лукавата му постъпка. Но ето че жена му идва. Като че иска да говори с нас...

— Мъжът ми току-що подмами оня човек в една стая, откъдето-никой не може да избяга. По-добре е да се справите с него там, тъй като тук не е удобно. Пред гостите кой знае какво може да стане!

— Те се боят от нихилистите — пошепна мъжът с дългата дреха на другия с очилата.

— Дали се боят или не — е наша работа. Преди няколко недели стана една случка, която наистина хубаво ме изплаши. Във Варшава открихме един мъртъв ученик. Той бе писал на началника на полицията, че искал да му съобщи някаква тайна, от която зависел животът на царя.

— Но не, по-добре да свършим тихо тая работа...

— Ще ни повика ли мъжът ви, когато стане време?

— Ще ви повика, бъдете сигурни в това — каза еврейката. Успокоени от отговора, двамата мъже от тайната полиция заеха местата си до масата.

В това време Бакунин се качваше заедно с евреина по стълбите, които водеха на горния етаж.

Марголински осветяваше пътя на гостенина си. Свещта, която той носеше, светеше много слабо.

— На кой етаж е стаята, в която ме водите? — попита Бакунин, като хвърли подозрителен поглед към домакина.

— На втория — отвърна евреинът. — Стаята е така хубава; все едно че ще бъдете в лоното Аврамово.

Евреинът го въведе в една стая на втория етаж. След като остави свещта на масата и посъветва гостенина да си легне по-скоро, той излезе и заключи вратата отвън.

Щом остана сам, Бакунин дръпна езичето на вратата, смъкна изкуствената си брада, взе свещта и внимателно започна да разглежда стаята. Опитвайки дебелината на стените, той внезапно забеляза, че една от тях, точно зад мръсното канапе, беше преградена с дъски, там изобщо нямаше стена и у него се появи съмнение.

— Трябва да бъда много внимателен, да не би някой да дойде зад стената и да подслушва що говоря. Ха. Що е това? Лош знак!

Тези думи се отнасяха за железните решетки, които видя на прозорците.

— Чудно — каза той, — стаята е също като затвор. Никога не съм бил тъй недоверчив, както към този евреин; тоя човек никак не ми се харесва. — Свали елека си и се оказа, че отдолу е облечен с модерно облекло. — У него има нещо съмнително; по лицето му се чете нехайство, а и струва ми се, че той потрепера, когато го погледнах

строго в очите. Но от тези хора не се боя. Напоследък никой не знае колко е ценна моята личност за тайната полиция.

Изведнъж Бакунин млъкна и огледа внимателно цялата стая. Не беше ли това познат глас? Той спря да диша и се послуша. Беше обезпокоен.

Бавно мушна ръка в джоба си и извади револвера.

— Струва ми се, че в последно време съм доста нервен, сякаш виждам духове там, където ги няма. Нима не съм сам в тази стая?

След като се поуспокои, продължи да се съблича, а после огледа наоколо, като държеше в едната ръка свещта, а в другата револвера. Така отиде и до леглото си.

Един черен предмет лежеше на пода под леглото. По всичко изглеждаше, че това е човек.

— Излез, глупецо! — извика Бакунин. — Вън, или ще продупча черепа ти, преди да съм видял лицето ти!

Изпод леглото изведнъж се показа една глава, а след това и тялото.

Бакунин се отдръпна назад, като не снемаше поглед от лицето на човека, срещу когото бе насочил револвера си.

— Какво дириш тук? — попита той. — Бързо ми дай оръжието си и кажи кой те е пратил да ме убиеш?

Непознатият уплашено показва вратата, като че искаше да му даде знак да говори по-тихо, след това падна на колене пред Бакунин, скръсти ръце и каза тихо:

— Аз те обожавам, Бакунин, ти си народен човек, спасител на нещастните.

Като ударен от гръм Бакунин отстъпи една крачка назад.

— Какво е това? — извика той. — Не може да е преструвка! Доколкото познавам хората, струва ми се, че този въодушевен поглед и този разтреперан глас са искрени.

— Прав сте. Намеренията ми са чисти като ясен ден — увери го младежът. — Откакто чух за вас, велики човече, аз ви уважавам и се стремя да се запозная с вас. Но ето че сега ми се удаде възможност да спася живота ви.

— Да спасиш живота ми? — извика Бакунин. — Значи някаква опасност ме грози?

— Голяма опасност — отговори Исидор, защото това бе той — и ако не ни помогне Бог, ще пропаднем!

— Трябва да има някакво предателство! — извика решително Бакунин.

— Черно и пъклено предателство — потвърди Исидор накъсо. — Ще ви разкажа що се случи. Аз съм племенник на вашия домакин. Бях седнал близо до вуйчо си, дочух думите, които той каза на жена си: „Махлен, тази работа навярно ще свърши тихо. Аз ще го заведа в стаята с решетките. Нека там да го нападнат, вържат и го отнесат с чувала. Тъй всеки ще помисли, че изнасят някаква стока, а не човек.“ Преди няколко минути чух как вуйчо ми произнесе вашето име пред две съмнителни личности и изведнъж се сетих, че това сте вие.

— Значи такава е работата — извика Бакунин и зареди револвера си. — Оставете ги да дойдат; ще ме намерят подготвен и ще отмъстя с кръв за това предателство.

— Моля ви в името Божие, не бъдете тъй безумен да смятате, че по този начин ще се спасите — каза Исидор. — Само бягството може да ви спаси. Но нямаме време! Струва ми се, че те приближават вече! Говорят за това как ще си поделят възнаграждението. Ще си поделят само лъвската кожа — додаде шеговито Исидор. — Аз ще ви спася, Михаил Бакунин!

Бакунин огледа подозрително стаята.

— Тогава трябва да сте магьосник, тъй като не виждам никакъв изход. На вратата са поставени стражари, а на прозорците има решетки. Няма никакъв таен изход! Как ще се измъкнем оттук?

— Вие сигурно мислите, че в тази стая няма таен изход — пошепна му Исидор. — Истината е, че за него знаем само аз и вуйчо ми.

След като каза това, той се приближи до едно изцапано обявление, залепено на стената. На него бяха напечатани разпорежданията на тайната царска полиция, отнасящи се до всеки ресторант в Петербург. Исидор повдигна това обявление и натисна някакво копче. Изведнъж една врата се отвори и Бакунин видя пред себе си мрачен вход и много стръмна стълба.

— Вървете подир мене и се дръжте за мене — рече младежът. — Време е вече, Михаил Бакунин. Ето, чувате ли, че идат?

— Отворете вратата, уважаеми господине — чу се отвън милият глас на Марголински. — Съжалявам, че съм принуден да ви безпокоя, но имам да ви съобща една много важна новина.

— Глупак! — каза Бакунин и додаде със спокоен глас: — Сега, сега, обличам се. Моля, почакайте една минутка.

И Бакунин, и Исидор се изгубиха в тъмния вход. Исидор затвори вратата и скри тайния изход.

Настъпи мъртва тишина. Марголински отново похлопа. Тишина, никакъв отговор. Той забарабани с юмрук и извика с писклив глас:

— Май не ви се иска да отворите, но полицията е тук и иска пътните ви документи. Полицията от шега не разбира, затова отворете.

— В името на закона, отворете! — прекъсна го Кардов.

Пак тишина. След това вратата изпращя и падна с трясък в стаята. Тайната царска полиция влезе заедно с гостилничаря.

— Хванахме го! — завика евреинът, като потриваше ръце. — Ние спечелихме заедно 5000 рубли!

Изведнъж започна да се оглежда уплашено, а лицето му пребледня.

— Къде е, дяволите да го вземат? — извика Кардов и махна очилата си, за да види по-хубаво.

— Къде е? — повтори Ашинов и хвърли строг поглед към евреина, който започна да трепери.

— Къде ли може да бъде! — охкаше Марголински и се мъчеше да придаде на гласа си известно хладнокръвие. — Не е могъл да изхвъркне през тавана или да избяга през пода.

Тъй като не вярваше на думите си, той огледа цялата стая и се увери, че Бакунин наистина го няма.

— Евреино! — извика Кардов. — Ако си ни излъгал, ще те пратя на 10-годишно заточение в Сибир.

Марголински падна на колене и като чупеше ръце и скубеше косата си, ги убеждаваше, че не е излъгал.

— Това е цяло чудо! — каза той с развълнуван глас. — Трябва Бог да е направил някое чудо. Ако не ви казвам истината, всемогъщи директоре, изпратете ме не за 20, а за 100 години в Сибир. Нима не ми се иска да спечеля такава голяма сума? Но ето...

— Не приказвай глупости! — извика Кардов и го блъсна като куче, което му се навираше в краката. — Сигурно ни мислиш за

глупаци, а? Прегледа ли навсякъде? Да не би да се е скрил някъде тук?

— Той е избягал — каза секретарят, — по всичко личи, че го е сторил с голяма бързина; ето му елека и фалшивата брада. Тези вещи показват, че той се е готвел да си легне. Някой трябва да го е предупредил за опасността, която го застрашава.

— Сега знам — извика Марголински като луд. — Работата е ясна! Той е избягал през тайната врата, която случайно е открил, тъй като освен мене и жена ми, никой друг в къщата ни не я знае.

Той се втурна като луд към стената; повдигна обявлението, което бе спуснато внимателно от Исидор, и отвори тайната врата.

— Оттук е избягал извика той. — Ето, вижте, че не съм ви лъгал. Сигурно е избягал в същата минута, когато ние бяхме на вратата.

Кардов прехапа устни така, че кръв потече от тях. Той трепереше от яд, задето жертвата бе избягала от ръцете му.

— Как е намерил изхода? — попита Кардов евреина. — Трябва някой да му го е показал!

Марголински се кълнеше във всичко на света, че той не е сторил подобно нещо.

— Накъде водят тези стълби? — попита Кардов.

Абрахам се уплаши; не му бе приятно да отговаря на такъв въпрос.

— Тези стълби... — мънкаше той, — ваша милост... тези стълби... да ми помогне Бог, са обикновени стълби, те са направени главно за да мога да наглеждам по-добре големия си дюкян, защото, както знае господин Ашинов, вашият секретар, освен че държа кафенето, работя и със залози, които крия в черния ъгъл на мазето. Тези стълби водят там.

— Във всеки случай беглецът трябва да е вътре, защото ти сигурно си затворил много добре.

— Дали съм го затворил добре, господине? Не се грижете! Голяма брава има на вратата. Истински затвор е тук. Но каква полза от това, когато за оня, който желае да излезе навън, е достатъчно да дръпне железата и да иде в градината.

— Ашинов, вижте дали този евреин говори истината!... Ашинов скочи като котка, Марголински и Кардов останаха в стаята, а евреинът размишляваше и си говореше сам:

— Кой ли ще е?... Аз не съм, Махлен още по-малко, тогава кой ще е тоя, който знае тайната на къщата ми? Исидор — викна той. — Защо се мъча и си бия главата? Той е сторил това; той е искал да ме измами, както и да измени вярата си.

Марголински гризеше ноктите си от яд.

— Тежко му и горко, ако моите предположения излязат верни. Ако и да е син на сестра ми, ще му отмъстя.

Ашинов се върна и потвърди пред Кардова, че Бакунин е избягал през същия изход, за който предполагаше евреинът, като е слязъл по стълбите и оттам се е измъкнал през прозореца.

— Ваша милост, не ви ли казах? — извика Марголински, смятайки, че по този начин доказва невинността си, но изведнъж млъкна, защото видя, че Ашинов извади от джоба си една червена копринена кърпа.

— Бакунин не е избягал сам — прибави секретарят. — Наличието на тази кърпа с двойна буква „М“ доказва това.

— Двойно „М“ — извика собственикът на чайната и веднага се сети, че тази марка имаха дрехите на жена му. — Какво означава двойно „М“, господин директоре? Нима не може да значи Марушка Манкович или?...

— Или Махлен Марголинска — прекъсна го подигравателно Ашинов. — Не се преструвай, евреино! Тази кърпа е собственост на жена ти.

— На жена му ли? — извика Кардов. — Това не може да бъде. Тя не е могла да помогне на Бакунин в бягството, защото през това време беше в гостилницата.

Абрахам държеше кърпата и я гледаше с голямо любопитство.

— Откъде-накъде кърпата на жена ми е тук? Да не би Исидор да я е изгубил?

В главата на Марголински се въртяха страшни черни мисли.

— Момъкът не е грозен. Тези ясни черни очи, после... това се харесва на жените...

Ясният глас на Кардов го изтръгна от дълбоките му мисли.

— Невъзможно е да се докаже, че си взел участие в бягството, но в бъдеще се пази добре. — Ашинов, ела, искам да ти говоря.

Кардов излезе от стаята, а Ашинов се престори, че разглежда нещо.

— Марголински — извика той и злобна усмивка се появи на устата му, — аз спечелих повече от залавянето на Бакунин.

— Какво искате да кажете с това, благородни господине? — попита евреинът, който не очакваше нищо добро.

— Там, в зимника, открих нещо твърде особено!

— Нещо особено? И какво е то?

— Не се преструвай, драги мой! В зимника има различни стоки от странство, а още по-важно е, че нито една не е преминала през митницата.

— Не можете да го докажете — мънкаше Марголински. — Няма да издадете, че стоката е укрита, за да не погубите един беден човек.

— Не само твърдя, че е укрита, но и ще докажа това — заяви решително Ашинов. — знайте, че това е знак да бъде затворен. Не го пускайте повече на свобода — нека завърши живота си в някой петербургски затвор или в Сибир! Разчитайте на мене и ми имайте доверие.

IX. ФЕОДОРА

Тя прочете още веднъж тайнствените редове, които бе написала, като я обливаше ту горещина, ту хлад.

Хуго не бе първият, когото тя предаваше на царската полиция, а след това и на палача. Не бе пръв, а тя знаеше, че няма да бъде и последен. За да продължи разкошния си живот, Феодора се нуждаеше от големи суми пари, които получаваше като агентка на тайната полиция. За пари тя бе готова да даде и собствената си кръв. Въпреки това, дори в този миг изпитваше съжаление към младия барон, като че някакъв тайнствен глас ѝ шепнеше да не го предава на неприятелите му. Тя се колебаеше. Изведнъж стана и се приближи към камината; през решетките ѝ бумтяха пламъци. Феодора се канеше да хвърли писмото в огъня, писмото, от което зависеше Хуговият живот, но изведнъж се сети за сцената, която се бе разиграла пред двореца на великия княз, и след като взе предателското писмо, приближи се до писалищната маса.

— Въздух — извика тя, — въздух, ще се задуша!

Кръвта нахлу в сърцето ѝ и за да облекчи развълнуваните си гърди, жената започна да къса балната рокля. Под дантелената риза се показаха пълни, закръглени гърди. След това тя сгъна писмото, сложи го в плика, но не го адресира. Хвана с трепереща ръка малкото сребърно звънче и позвъни. Вратата на стаята се отвори и слугинята французойка влезе.

Феодора ѝ даде знак да се приближи и ѝ връчи писмото.

— Това писмо ще предадеш на адреса, който ти е добре известен. Отнеси го бързо. Върви, върви, не искам да те гледам. Боже мой, защо се колебаеш? Хайде върви, Леония, до четвърт час трябва да бъде предадено.

— Да се върна ли да съблека милостивата госпожа? — попита слугинята.

— Чакам те след няколко минути — отвърна Феодора със слаб глас и съкрушено затвори очи.

Слугинята излезе и щом захлопна вратата след себе си, притисна писмото до гърдите си, като че искаше да го постави колкото е възможно по-близо до сърцето си и там да го пази. Тя се изкачи на третия етаж. Тук беше стаята ѝ — твърде хубаво наредена. Леония затвори вратата и спусна тъмнозелените завеси на прозорците... Запали бързо лампата и на светлината ѝ започна да разглежда писмото, предадено ѝ от Бояновска.

— Аз трябва да узная какво е написано вътре — шепнеше си французойката. — Сякаш някакъв вътрешен глас ми подсказва, че това писмо е свързано с този, когото обичам неизказано, без той да знае това. Тази вдовица го е подлудила. Тя го е вплеела в злите си мрежи и го мъчи безжалостно.

Като говореше това, слугинята отвори едно сандъче, което извади изпод кревата, и взе от него шишенце с някаква течност и едно остро ножче. С течността намокри пръстите си и ги прокара по лепилото, след което отвори плика с ножчето.

Прочете няколко реда и изпищя, колкото ѝ глас държеше.

— Значи тя го предава на враговете му? Тази сурова руския няма капка съжаление към човека, който я люби и обожаваше. Тя го хвърля в пропастта, защото това писмо е смъртна присъда за Хуго. Ала аз ще го спася. Не бива да злоупотребявам с това писмо, ще трябва да го предам, но и своевременно ще предупредя Хуго да не би да попадне в ноктите на тази тигрица.

— Дашков — заговори тя на руски, на който език се изразяваше твърде добре, тъй като живееше в Русия от петгодишна възраст.

— Ей ме, ида, хубаво дете — извика един мъжки глас и след няколко минути се показва вратарят — старец с побеляла коса.

— Дашков, милостивата госпожа те праща с това писмо пак на същото място. Ти го знаеш — дето си ходил много пъти; трябва тозчас да отидеш пак.

— Посреднощ ли? — запита Дашков. — По дяволите, писмото сигурно е бързо. Целувам краката на госпожата и отивам. Истина е, че ако моят покровител беше тука, това нямаше да се случи.

— Ах, да, ти мислиш за държавния съветник, някогашния ни господар? Кой знае къде ли почива сега в Сибир.

Старият Дашков заклати глава и на очите му се показаха сълзи.

— Той не е мъртъв, той пак ще дойде, казвам ти, миличка ми Леония, и то именно тогава, когато най-малко му се надяваме... Но някои хора едва ли ще се зарадват, ако нашият господар се завърне. Но какво ли си приказвам аз? Целувам дрехата на госпожата и тръгвам.

— За живота малко мисля, но весела песен пея. Да, това е една стара песен, а пък светът нека си казва, че Дашков е празноглав старец. Подир тези думи той взе писмото и някак особено се засмя.

— И това писмо няма адрес — бърбреше си старецът, — ще го занеса пак в тютюнджийския дюкян на Кременска улица. Оттам ще го приеме друг и ще го предаде другиму. Ха, ха, ха, то ще иде по-нататък... по-нататък и кой знае в чии ръце ще попадне.

Леония пак слезе по стълбите. Тя непрекъснато мислеше как да спаси от предстоящата опасност барон Хуго.

Неочаквано се намери в будоара на господарката си и вик на изненада се изтръгна от гърдите ѝ, когато видя мъжа, за когото най-малко можеше да предполага, че ще бъде тук. Това беше Хуго Пал.

— Господин бароне — извика прислужницата. — Вие тук, по това време?

— Тихо, момиче! — пошепна Хуго. — Влязох през тайния вход. Ти знаеш, че имам ключ от този вход, но остави всичко това и ме представи на госпожата си, будна или не.

— Милостивата госпожа още не е легнала, но не зная дали ще мога да ви представя по това време.

— Представи ме, на моя отговорност — рече младият барон, смеейки се. — Наистина ти си така хубава, както господарката си. Жалко, защо плачеш? Ти ме гледаш така особено, притискаш с ръце гърдите си, като че ли се боиш нещо да ми кажеш?

— Господин бароне! — извика тя, като въздъхна дълбоко. — Аз... аз...

Ясният звън на звънчето, което издрънка в будоара на госпожата, прекъсна разговора на Леония с Фон Пал.

— Няма нищо, няма какво да ви казвам — рече тя и изтича към стаята.

Когато Леония влезе при госпожата си, тя тъкмо се канеше да закопчее дантелената си нощница. В това облекло прелестите на хубавата снага на тази очарователна жена още повече се подчертаваха и изпъкваха.

— Занесохте ли писмото? — попита тя.

— Дашков отиде — отговори Леония. След това се приближи и ѝ каза тихо: — Господин баронът Хуго е тук и моли да го приеме.

Очите на хубавата жена засвяткаха с необикновен блясък. Тя почти се сепна.

— Барон Хуго! — извика тя. — Пусни го да влезе. Кажи му, че го чакам!

Слугинята излезе да предаде заповедта на господарката си. Сърцето ѝ се сви, когато Хуго влезе в будоара на госпожата. Стори и се, че той влиза в клетката на някое грабливо животно.

Напротив, баронът бе обзет от съвсем други чувства. С бързи крачки той се приближи до Феодора и я хвана за ръката.

— Ето ме. Ти видя, скъпа, че трябваше да се покоря на силата и да се отрека от щастието си, от моята любов...

Хубавата жена измъкна ръцете си от неговите, скръсти ги на гърдите си и каза:

— Изпуснеш ли веднъж щастието, втори път не се връща.

— Колко си несправедлива, Феодоро — отвърна Хуго. — Виждам, че ми се сърдиш, защото отстъпих на бащините си молби и не те придружих до вас, както ти бях обещал. Старецът имаше да ми говори неща от твърде важен характер, неща, които бяха неотложни. Не, аз не исках да те обидя, Феодоро. Щях да съм човек без честолюбие, без чувство, ако бих се поколебах да се отзова на твоята покана.

— Винаги съм си мислила, че сърцето ми принадлежи на тебе — каза госпожа Бояновска и на гладкото ѝ чело се появи една странна бръчка. — Ти знаеш, че аз съм с особени склонности и онова, което ми принадлежи, искам да е мое. Обичах те, Хуго, обичах те страстно и безмерно, но ти с държането си ми показва, че не ме обичаш и че съм ти отвратителна.

— Феодоро — извика младият курландски барон, — ти да си ми отвратителна? Нима не знаеш, че аз те любя с цялото си сърце и че за теб бих пожертвувал и най-милото на света?

— Ти веднъж вече ми каза това — отговори Феодора, като се усмихваше болно. — Аз ти повярвах. Хуго, това беше, когато се срещнахме в Берлин. Тогава ти тръгна след мене. Измина доста време

и ти вече не си същият, какъвто беше. Макар че баща ти застана между мене и тебе, ти не трябваше да се колебаеш дълго кого да избереш.

Баронът искаше да отговори на това, но Феодора го прекъсна:

— Тогава ти не се колеба да оставиш приятеля си — немския учител, когото обичаше като брат.

Хуго побледня. Пред очите му пак застана бледното лице на Конрад Фелзингер. Обзеха го пак онези мисли и чувства, които обикновено ни обземат, когато си спомним за някое престъпление или лошо дело.

— Накъде биеш с тези хладни укори, Феодоро? — попита той, като искаше да скрие черните спомени на миналото. — Не дойдох да слушам такива работи от твоите уста, а исках да чуя някоя дума за щастие и любов.

В страстно опиянение той прегърна хубавата жена и я притисна до гърдите си.

Феодора не му отказа. Както змия, която се обвива около жертвата си, прелестната ѝ и гъвкава снага се обви около младия барон. Ръцете му я бяха обгърнали и тя силно го притисна до развълнуваните си гърди. Лицето си беше наклонила до неговото и сложи продължителна, страстна целувка върху устните на Хуго.

— Феодоро — извика той с разтреперан глас, — Феодоро, разбрах ли те добре? Най-последно ти ме допускаш до рая на блаженството и щастieto?

— Не ме питай, Хуго! — извика тя, цяла опиянена в горещата си любов. — Не ме питай, а ме целувай, целувай!

Отново го прегърна, отново търсеше устните му, за да ги нацелува и да се унесе в сладък сън.

— Мила — извика младият барон, — искам да бъдеш моя. Ние сме сами, никой не ни подслушва и аз ти се заклевам, Феодоро, че ще пазя тайната ти навеки.

— О, остави, миличък — не ме насилвай с молби, които не мога да изпълня.

— Които не можеш да изпълниш ли? — извика Хуго с глас, който изразяваше скръб и горест. Същия отговор ти ми даде в Берлин, когато те видях за пръв път и коленичих пред краката ти. Днес, след толкова време, ти ми отговаряш както тогава.

— Бедни ми приятелю — каза Бояновска, като гледаше русите къдрици на момъка. — Да знаеш как ми е болно, че не мога да ти дам друг отговор. Аз се зарекох да не се женя и да се предам на човека, който ще стои много по-високо от другите.

Хуго стана от леглото, на което беше коленичил, и като скръсти ръце на гърдите си, впери тъжен поглед пред себе си.

— Феодоро, аз не разбирам какво искаш да кажеш с това. Думите ти звучат така, като че ли ще се жениш за цар или император.

— Човекът, на когото цяла ще се предам, не трябва да е цар, ни император, но той трябва да заповядва на много хора. Той трябва да раздвижи духовете за работа, за обща повсеместна работа!

— Дали те разбирам добре! — извика учуден Хуго. — Дали добре схващам смисъла на думите ти? Значи ти би обичала еднакво един революционер, както и един цар? Ти принадлежиш към свободните прогресисти, към които...

Красивата жена запуши устата му с ръце.

— Не изговаряй това — пошепна му тя, — защото и стените имат уши! Но ти имаш право — на човека, който командува безбройните маси на онеправданите, на него мога да бъда жена. Бих желала да бъда царица или императрица, но най-хубавият ден в моя живот ще дойде тогава, когато стана жена на човек, когото народът възпява като освободител на отечеството си.

— Колко си хубава, Феодоро — каза въодушевено Хуго. — Да, ти си родена да владееш човешките сърца; бих желал да сложа на главата ти диадемата, която нито една от земните царици не би могла по-заслужено от тебе да носи.

— Диадема ли? — повтори Феодора, усмихвайки се. — Добре, искам да ти се покажа с царски украшения.

След като каза това, тя се приближи до скъпоценното огледало, което бе подпряно на две мраморни ангелчета.

Натисна едно копче, скрито под огледалото. От долната му част се показа едно обковано с желяза чекмедже. Тук госпожа Бояновска пазеше своите накити. Големи и малки тапицирани с коприна кутии бяха разхвърляни в безредие. Хубавата жена не обърна внимание нито на една от тях, а се ограничи да вземе едно кожено сандъче и след това отново скри своите накити.

— Значи ти наистина искаш, драги ми приятелю — каза тя, — да ме видиш в пълното ми величие с княжеска диадема. Добре, аз ще ти се покажа с нея и бъди уверен, че подобна диадема няма и руската царица.

След това тя натисна едно копче и капакът на сандъчето се вдигна. Хуго стоеше като вцепенен. От устата му се изтръгна вик на изненада. Закри очите си с ръце пред бляскавата светлина на скъпоценната диадема.

— Тази диадема — извика той — трябва непременно да е на някоя коронована глава!

— Аз ти казах, че по-хубава от нея няма нито царицата, нито някоя владетелка на Европа, защото тази диадема си има своята тайна. Хуго, аз ще ти се доверя, но предварително ти казвам, че ти като човек на честта ще съумееш да я запазиш.

Тя се приближи решително до младия барон и му пошепна на ухото:

— В Русия съществува един закон, според който никой няма право да прави имитации на царските украшения. Нито един златар в Русия не може да направи накити като тези, които носят царят или царицата, защото знае, че за това строго ще бъде наказан. И както виждаш, въпреки тези запрещения, аз имам същия накит, какъвто царицата е носила при коронясването си.

— Как си могла тогава да се сдобиеш с такъв скъпоценен, но и опасен накит? — попита младият барон.

— Ще ти поверя това някой ден, когато ние с теб станем близки и когато между нас няма да съществуват никакви тайни — каза тя, като искаше да избегне отговора.

Младият барон гледаше с учудване жената, която носеше на главата си брилянтената диадема.

— Да, Феодоро, ти си родена да заповядваш — каза той страстно. — Приличаш ми на царица, която народът обожава. Аз ще направя така, че да ти се покланят стотици хиляди от народните поборници. Феодоро — прибави той, — ти знаеш, както и аз, че в тази земя, където играе камшикът, където селяните са роби на господарите си и самият министър трепери пред човека, комуто слугува, броят на недоволните е преголям и те се мъчат да избавят народа от тиранията.

Те са хиляди, но не след много ще станат стотици хиляди, додето най-сетне не станат милион.

— Ти говориш за нихилистите? — прошепна Феодора.

— Да, за тях говоря — рече Хуго — и от тази минута предавам целия си живот и щастието си в твоите ръце, защото тържествено ти заявявам, че аз отдавна съм нихилист. Те разчитат на мене, особено в Курландия. Досега се колебаех дали да бъда с тях, защото знаех, че животът ми ще бъде изложен на опасност, но сега вече зная какво да правя.

Неволен писък се изтръгна из устата на хубавата вдовица. Тя бързо хвана младия барон за ръката, като му пошепна:

— Колко съм щастлива, драги, че можа да ме разбереш, а още по-щастлива съм, че успях да разпаля в гърдите ти пламъка на любовта към нещастното руско отечество.

— Да, заради тебе, Феодоро, само заради тебе, божествена моя, за да мога да те нарека наистина моя, ще направя това, от което така дълго се плаших. Подир няколко дни ще положа клетвата, която нихилистите искат от всеки нов член; клетва, която ако някой потъпче, очаква го смърт.

— Къде и пред кого ще положиш тази клетва? — изпитваше го лицемерната жена, която в тази минута жадуваше да узнае мястото, където се събираха нихилистите.

Хуго се поколеба малко, а след това отговори, като я погледна строго.

— И това ще ти открия, въпреки че дадох дума никому да не казвам.

— Това не се отнася за жената, която любиш — отговори хубавата предателка, като обви ръцете си около кръста на младия барон. — Кажи ми и аз ще бъда духом с тебе, когато издигнеш ръка да се закълнеш.

— Събранието на нихилистите не става нощно време, както мисли полицията, а посред пладне.

— Какво казваш? — извика Феодора. — Как могат хиляди хора да се събират денем, когато навсякъде кръстосват царски шпиони?

— И това ще ти кажа. Полицията ги търси по най-скритите места. Тя едва ли не ги дири в петербургските канали. Не е останало нито едно място непретърсено, щом се отнася до нихилистите. Но

революционерите са по-хитри и вместо да се крият по тайните къшета, те се събират...

Силно потропване на вратата прекъсна Хуго и той се втурна към Феодора.

— Боже, да не са ни подслушвали? Виж кой е!

Хубавата вдовица слушаше внимателно разказа на барона. С наведена глава стоеше тя пред него. Изражението на лицето ѝ беше като на тигрица.

С голяма мъка въздържаше нетърпението си. Искаше да узнае това, което полицейските шпиони от дълги години търсеха. Искаше да узнае мястото, където се събираха нихилистите. И сега, когато великата тайна щеше да излезе от Хуговите уста, когато тя в себе си вече ликуваше, че ще чуе тази тайна, тъкмо сега се случи нещо, което накара Хуго да млъкне. В яда си Феодора се завтече към вратата, завъртя златния ключ в бравата и я отвори.

— Леонидо — извика тя сърдито на слугинята, която се показва. По лицето на момичето беше изписан страх и личеше, че се е случило нещо много важно.

Феодора излезе от будоара си, хвана слугинята за ръка и я повлече настрани.

— Какво има? — каза Феодора грубо. — Защо ме обезпокои?

— Милостива госпожо, не бих ви смущавала, но се случи нещо, което трябва веднага да узнаете. Лудата, о, Боже, не зная дали луда да я нарека или...

Феодора изтръпна, като да бе от гръм ударена.

— Какво е станало с лудата? — викна тя, като стисна силно ръката на Леония.

— Тя избяга от зимника и едва можах да я уловя и да я заведа в моята стая. Там я затворих.

Бояновска побледня като платно.

— Побягнала — бърбреше тя, — тя, тя да... Слугите навярно са я видели, пък може и да са говорили с нея.

— Не, милостива госпожо — утешаваше я слугинята, — защото аз успях навреме да я хвана. Навярно старият Дашков е забравил вратата отворена, когато ѝ прислужвал.

— Той е бил пиан, дъртака му неден, но аз ще го изпъдя, че тогава нека ходи по улиците гладен. Но не бива да губим време в

предположения, трябва отново да затворим лудата в тайната стая. Извини ме пред барона; кажи му каквото и да е, а след това веднага ела подире ми в твоята стая.

Тя взе ключовете и свещта от ръцете ѝ и като подгонена от вятър се спусна през коридора, а оттам по стълбите към стаята на слугинята. Твърде внимателно отключи вратата и влезе вътре. Една черна сянка, която стоеше до прозореца, веднага се изправи и се приближи към Феодора.

Това беше 50-годишна жена, представителна и елегантна, в очите ѝ гореше огънят на младостта, а по лицето ѝ, което изразяваше надменност и гордост, нямаше бръчки, макар че косите ѝ бяха побелели. Вдовицата държеше свещта и слабите ѝ лъчи осветяваха бледото лице на тази стара жена.

— Това ти ли си? — извика старата с глас, който сякаш излизаше от гроба. — Навярно идеш да видиш мъките ми или искаш да разбереш дали жертвата ти има още сила.

Феодора се показва кротка.

— Майко — каза тя тихо. — Ти знаеш, че никой не се мъчи така, както аз, и твоите мъки ми се отразяват така зле. Нима не ми бе достатъчно, че изгубих любимия си мъж, ами и още трябва да те гледам в такова положение. Това за мене е много, твърде много...

Устните ѝ затрепераха, а на очите ѝ се показаха сълзи. Старата майка на Бояновски ѝ хвърли презрителен поглед.

— Лицемернице — извика тя, — запази Каиновите си сълзи! Дали аз съм такава и за това, че изгубих сина си, знае само Бог. Благодаря Богу, че не съм луда, духът ми е така здрав, както и тялото, но ти, грешнице, ме държиш затворена, като че съм някоя опасна луда, не искаш да падне лъжливата маска, която ще покаже каква си всъщност.

— Ти твърдиш, че не си луда — извика Феодора. — Тъкмо това показва колко е болен мозъкът ти! Нима докторът не каза, че си луда? Не го ли чу от неговите уста? Нима той не ми даде удостоверение за това?

Майката на Бояновски се изправи гордо и величествено. Ако погледите ѝ бяха мълни, то хубавото тяло на Феодора щеше да се превърне на прах.

— Докторът бил казал — обади се тя, — във всеки случай той го е направил, защото ти си му платила хубаво за това. Повикай докторите, които аз ти бях посочила. Заведи ме в лудницата и тогава ще установят дали съм луда, или ти ме провъзгласяваш за такава.

— Нима трябва да те дам на чужди хора? — каза Феодора. — Не искам повече да те гледам. Това не е възможно. Какво ще каже мъжът ми, ако му помогне Бог да се завърне от Сибир?!

— Той не ще се върне вече — отговори убедено старата, — защото ти и твоите приятели ще се погрижите за това. Много бих искала да покажа на целия свят доколко една жена може да изневери на своя мъж, тъй като всички вярват, че ти оплакваш съдбата му, че за него чезнеш и лееш сълзи. Мене само не можеш излъга. Аз знам, че ти го предаде на тайната полиция. Ти доброволно се нарече вдовица и за да прикриеш срамното си дело, ме държиш в зимника — мене, единствената свидетелка, и ме провъзгласяваш за луда.

— Ти си луда! — викаше Феодора и махаше с ръце, като че ли искаше да отхвърли обвинението. — Ха, ха, ха, това е воал, зад който се криеш, и ако можех да разкажа измислиците ти, то всички щяха да се смеят, тъй както и аз се смея. Да, да, на такава голяма лудост би се смял всеки.

Тя започна да се смее. Така се смееше, че цялото ѝ тяло се тресеше. Но този смях беше пресилен. Явно беше, че нещо ѝ тежи.

— Смей се, смей се — извика майката на Бояновски, — смей се, но ще дойде време и да плачеш. Все един ден ще застанеш пред вечния съдия. Зная, че не мога да разчитам на твоето великодушие. Ти ще ме държиш и в бъдеще в зимника, докато тялото ми изгние. Тогава ще ми изкопаеш гроб, навярно в зимника, където толкова много страдах. Когато затрупваш тялото ми със земя и камъни, ще въздъхваш все по-леко, защото единствената уста, която може да изкрещи страшното обвинение против тебе, ще млъкне завинаги. Но това ще бъде второто ти убийство. Ще убиеш майката, както и сина, който може би отдавна вече е умрял в Сибир.

— Добре тогава — кресна Феодора. — Щом ми казваш това, и аз ще ти призная нещо: да, аз изпратих сина ти в Сибир, защото исках да прекратя неприятните брачни връзки, които ми дотегнаха. А теб ще те държа в зимника, докато наистина полудееш. Ти и синът ти искахте да ми заповядвате. Вие искахте да направите от мене къщовница, която да

тича из къщи с ключовете. Но горчиво се измавихте. Искяхте да ми отнемете свободата. Аз копнеех за нея, исках да бъда свободна като птица във въздуха, свободна, за да се наслаждавам на всички природни прелести. Но за да се издигне човек, трябва да мине през трупове. Този е пътят към славата.

Старицата наблюдаваше тази жена-демон.

— Не зная дали да те съжалявам, или да те проклинам. Ти наистина мислиш, че по този начин ще постигнеш щастие и благополучие: че пътят към спокойствието и тишината минава само през кървавите трупове. Клета безумнице! Ще дойде ден, когато ще разбереш заблуждението си, ще паднеш на колене и ще се разкаеш за злочинствата си, но тогава ще бъде късно и ти ще бъдеш жертва на суетата си.

— Не! — извика повелително вдовицата. — Твоето пророчество не ми влияе, защото добре зная от чии уста излиза. Не ме жали, не ме проклинай.

Тихото почукване на вратата беше знак, че Леония иска да влезе.

— Нито дума повече; върни се в своя зимник и да не си посмяла да излизаш друг път, защото ще намеря средства да ти попреча завинаги.

— Аз отивам в тъмницата си — каза майката на Бояновски. — Зная, че отивам в моя гроб, но няма да те дразня повече, защото виждам, че ти нямаш нито сърце, нито душа; ти си демон в женски образ.

След този отговор тя спусна черния воал върху лицето си и съпроводена от Феодора и Леония, излезе от стаята.

Трите жени сърдито се спуснаха по стълбите. Долу Леония отвори едната желязна врата и пред очите им се показва мрачният тесен зимник, в който печално влезе старата жена.

— Отсега аз сама ще нося ключа — каза Феодора. — Дашков нека го търси от мене, когато иска да ѝ занесе храна. — След това се обърна към Леония и попита: — Какво стана с барона? Отиде ли си или още чака?

— Той иска още нещо да говори на госпожата.

— Тогава да не го карам повече да ме чака — каза Феодора и се изкачи по стълбите, сигурна, че ще заvari в будоара си Хуго, та да измъкне тайната, която създаваше толкова грижи на полицията.

Да се върнем на мястото, където Феодора остави Хуго фон Пал. Той за няколко минути остана сам, а скоро след това Леония влезе в стаята.

— Нито думица повече за това, което говорихте с госпожа Бояновска преди малко. Ако ви е скъп животът, не казвайте нито думица.

Баронът учудено гледаше момичето, което стоеше пред него със скръстени ръце.

— Да не би това да е някакво предупреждение, драга ми Леония? — попита я той с тих глас. — Ако желаеш да ме предупредиш да не говоря с госпожата, значи ти си ни подслушвала и трябва да си чула всичко.

— Не мислете нищо лошо за мене — молеше го слугинята. — Бог ми е свидетел, че не съм подслушвала от любопитство, а защото вие, о, Боже мой, не мога да го кажа...

Хуго хвана ръката ѝ.

— Доверете ми се, Леония, кажете ми всичко, което сърцето ви чувства, което знаете.

Вместо отговор тя започна да плаче.

— Вие плачете, Леония — извика Хуго, обзет от съжаление към момичето. — Как да си обясня тези сълзи?

Леония не можеше да се сдържа повече, обля се в сълзи и падна в ръцете на младия барон.

— Ти ме обичаш — каза той. — Не, този поглед, пълен с нежност и преданост, не може да ме излъже; ти ме любиш, момиче, а аз минавах всеки ден покрай тебе, без да се досещам. Клетото ми дете, колко ли си плакала, защото няма нищо по-тежко от несподелената любов.

— Вие ще ми се подигравате — хълцаше Леония. — Вие няма да ме удостоите и с поглед, когато минавате покрай мене. Смее ли една слугиня като мене да ви погледне?

— Това е глупост — отговори младият барон, — защото любовта не прави разлика. Ако сърцето ми беше свободно, не бих се посвенил да поискам ръката ти.

— Вие любите госпожа Бояновска! — извика слугинята.

— Любя я, Леония, страстно я любя и не бих се помирил, докато не постигна своята цел...

— Никога няма да я постигнете, защото господарката ми се подиграва с любовта ви.

Хуго побледня и се отдръпна.

— Истина ли е това или у теб говори ревността? Заклевам те, Леония, бъди искрена към мене и ми кажи всичко.

— Това искам и аз. Искам да ви кажа всичко — раздразнено отговори слугинята, — но не сега, не тук, защото тя всяка минута може да влезе. Ето, чувате ли, че ме вика? Оставете ме, трябва да вървя.

— Не, остани, остани — молеше я Хуго. — Сторило ти се е, че те викат. Аз не съм чул нищо. Ако пък искаш, ела утре у дома, за да поговорим. Заповядай, ето визитната ми картичка. От нея ще разбереш къде живея.

Леония взе нерешително картичката и започна да я върти в ръцете си.

— Могат ли да ви доверят? — попита тя. — След всичко това трябва да ви посетя в дома ви. Но не се ли излагам по този начин?

— Макар и да си прелестна, Леония, все пак аз ще се постарая да се владея.

— Добре тогава, ще дойда — каза решително французойката. — Очаквайте ме утре, а дотогава бъдете внимателен и обмисляйте всяка дума, преди да я изговорите. Сбогом.

Леония излезе от стаята. Хуго крачеше възбудено по копринения килим. Това, което Леония му бе поверила, го накара да се замисли за бъдещето на Феодора.

— Истина е, в нея има нещо скрито и тайнствено. Особено животът и е твърде съмнителен — така разсъждаваше той.

Чудното беше, че тя имаше достъп в най-големите и благородни домове, дори в царското семейство, докато мъжът ѝ бе обвинен, че е революционер и беше заточен в Сибир.

Той знаеше, че Бояновски като държавен съветник бе притежавал доста завидно положение, но че той бе имал големи имоти — това не му беше известно. Заточиха го и държавата всичко му взе. Откъде тогава идваха тия пари, които Феодора пръскаше? Нямаше ли тя цял царски палат? Преди малко сама му бе заявила, че притежава накити, за които и самият цар би завидял? От кого бе получила тази диадема? Непременно ѝ я бе подарил някой княз. Но тя трябва да му беше заплатила.

Всичко това го наскърби. Обзе го горчиво чувство, прииска му се да вземе диадемата, да я хвърли в краката си и да я смачка.

Силното му желание да притежава Феодора сякаш изчезна. Като че ли нещо го подтикваше да напусне тази къща. Той изведнъж грабна шапката си и бързо излезе от стаята като някакъв престъпник, който бе извършил престъпление.

С наведена глава крачеше по петербургските улици, които бяха едва-едва осветени от утринната зора.

Будоарът на Бояновска, който бе в съседство със спалнята ѝ, остана празен, когато той затвори вратата след себе си.

На мраморната маса лъщяха диамантите на диадемата. Огънят в камината отдавна беше изгаснал.

Ненадейно от камината се показва човешка глава; очите на непознатия бяха отправени към бляскащите диаманти.

След това една ръка внимателно ги опипа и железните решетки на камината паднаха с трясък на земята.

Един черен призрак бавно се надигна, излезе от камината като хищен звяр.

Разпознахме отвратителното лице на Станислав Янкович.

Очите му особено блестяха, вървежът му беше колеблив, а ръцете, които посягаха към диадемата, трепереха. Още веднъж той се огледа предпазливо на всички страни, след това сграбчи брилянтената диадема.

Дълго не можеше да откъсне погледа си от нея.

— Евреинът не лъже — мърмореше си той. — Този предмет е скъпоценен, но мъчно може да се продаде, защото такива диадеми рядко се срещат в Русия. Ще трябва да се изважда камък по камък, а това означава загуба.

Той се приближи полека до прозореца и тихо го отвори. След това се подаде навън.

— Хиацинта — извика Янкович, — разгърни си престилката, сега ще пусна нещо. Внимавай!

— Побързай, човече! — извика жената. — Евреинът два пъти даде знак да бързаш.

— Постла ли дюшека да скоча?

— Ето го тук, под балкона. Скачай, няма нищо страшно. Янкович хвърли диадемата и жена му я улови в престилката си, след което той

затвори прозорците и скочи от балкона в градината.

Мекият дюшек беше твърде удобен за скачане и не му позволи да се осакати. Янкович стана и заедно с жена си излезе от градината.

В този миг насреща им се показва Абрахам Марголински.

— Значи предметът вече е в ръцете ви?

— Всичко е наред — отговори му жената. Бързо елате в колата, ще обиколим града, за да видим дали някой не ни е шпионирал.

Тримата се приближиха към каляската, която ги чакаше на края на улицата.

Тя тръгна, скъпоценният предмет беше в сигурни ръце.

Няколко минути след тази кражба Феодора влезе в будоара си. Лицето ѝ бе пламнало от препирните с майката на Бояновски, а освен това тя очакваше с трескаво любопитство да чуе от Хуго важната тайна — къде се събираха нихилистите.

Много се изненада, когато видя, че барона го няма в стаята.

— Той си е отишъл, без да ме дочака? Това не е току-тъй. Непременно си има причина. Във всеки случай някое непредвидено обстоятелство е разколебало любовта на Хуго, иначе той не би си тръгнал, без да ме прегърне.

Феодора нетърпеливо тропаше с крака.

— Тази вечер ми върви наопаки! Наистина всичко беше добре наредено, докарах работата дотам, че той да ми изповяда тайната и тая луда ми попречи.

„Успокой се, Феодоро — мислеше си тя. — Онова, която днес не можа да постигнеш, ще постигнеш утре. Твоята хубост е подлудила Хуго.“

Тя се изправи гордо и бавно закрачи из стаята, като оглеждаше хубавото си лице в огледалото.

— Как го очарова блясъкът от диадемата, когато я сложих на главата си! Той не можа да откъсне поглед от мене. Ако в тази минута бях поискала да убие баща си, надали щеше да се поколебае да го стори.

След това тя потърси диадемата, която наред с нейната хубост го беше очаровала.

Потърси я, но никъде не я намери. Побледня като мъртвец.

Тапицираното с кожа сандъче беше тук, но диадемата я нямаше.

— Аз съм ограбена! — извика тя и побледня. — Откраднаха ми скъпоценното съкровище — моята диадема.

Започна да плаче и да се разхожда като луда из стаята. Изведнъж спря. Страшна мисъл я завладя. Колкото и да бе страшна тази мисъл, тя зарадва Бояновска, защото на устните ѝ се появи демонска усмивка.

— Значи той я е откраднал? Той и никой друг. Сега е в ръцете ми. Той е мой. На ръба на пропастта си ти днес, драги ми Хуго.

Радостно възклицание се изтръгна от гърдите ѝ.

— Ще покажа на света, че си прост крадец — извика тя. — Щом не можа да умреш като политически престъпник, умри тогава като разбойник.

Феодора се разхождаше из стаята със скръстени ръце.

— Това обвинение не е неоснователно, защото той беше сам в стаята ми, следователно той е откраднал диадемата. Аз видях как блясъкът ѝ му омая главата. Той навярно е останал без пари. Зная, че баща му не е особено щедър. Ще претърся цялата му къща и съм напълно уверена, че ще я намеря. Тогава ще му кажа: Сбогом, Хуго, ще отидеш в килиите на Петербургската крепост и вместо да прегръщаш нежно нечие женско тяло, ще прегръщаш студените влажни камъни в тъмницата. И когато излезеш съкрушен като престъпник, ще узнаеш как Феодора си отмъщава за нанесеното ѝ оскърбление.

Х. ДВЕ ПОСЕЩЕНИЯ

На другия ден, докато Абрахам закусваше заедно с жена си, тя не можеше да се начупи защо мъжът ѝ е така неразположен.

— Абрахаме — каза еврейката, като поглеждаше крадешком мъжа си и наливаше чай в чашата. — Абрахаме, да пукна, ако ти днес не си станал с левия крак. Какво мълчиш такъв, какво се блещиш, като пиеш чая си? Да не би да искаш да прочетеш мъдростта на Талмуда? Сега поне имаш причини да се радваш, защото миналата нощ успяхме да откраднем брилянтите на госпожа Бояновска. Просто не можеш да си представиш колко ще спечелим от тях.

Абрахам кимаше неодобрително с глава.

— Какво ли разбираш! Само аз зная колко мъчно ще продадем този предмет. Ако открият кражбата, нямаш представа колко тежко ще бъде наказанието. Ако пък извадим камъните един по един, ще изгубим по 10% от всеки камък.

Махлен се намръщи.

— Това е лошо — каза тя. — Нима не можем да намерим някакъв начин, та друг да свърши това?

— Ако ги поверим другиму, това ще бие на очи и може да ни струва главите.

В тази минута Исидор влезе в стаята.

— Вуйчо — каза той тъжно, защото все още мислеше за избавлението на Бакунин от преследвачите му. — Долу чака един господин, с когото често пъти сте пазарували. Той желае незабавно да говори с тебе.

— Не ти ли каза името си? — попита евреинът.

— Не ми го каза, но аз го познавам. Той е младият барон Хуго фон Пал.

— Хубавият рус барон? — извика еврейката, но веднага се разкая за думите си, защото мъжът ѝ я изгледа ядно.

— Младият барон — извика Марголински. — Всемиловичи Боже, той навярно иде да заложи нещо, защото е потънал в дългове.

— Ако не заплати той, заради него ще заплати старият барон — каза Махлен.

— Мислиш ли? — рече почти сърдито Абрахам. — Старият барон сигурно умее да пести и не изплаща грамадните дългове на сина си. Боже мой, когато имаш работа със странни хора, нищо не е сигурно. По няколко месеца съм принуден да чакам, за да си събера парите.

— Да, но получаващ четири пъти повече от това, което си дал — забеляза Исидор.

Абрахам изтръпна.

— Ах, ти, подозрително същество! — извика той. — Какво ли ще стане с тебе, ако те изпъдя на улицата? Не, мили мой, не искам повече да се мъча и да тегля, за да храня един ленивец, който нищо не работи!

— Не бъди такъв — опитваше се да го укроти еврейката. — Нали ти е племенник, син на покойната ти сестра, твоя плът и твоя кръв?

— Ти го защитаващ — прибави жално Марголински. — А защо ли пък не? Нали е млад, пък има и хубаво лице? Заповядай, върни кърпичката, която си му дала и която той загуби, когато пусна нихилиста да избяга, а аз загубих 2000 рубли.

Махлен и Исидор стояха като вкаменени: не можеха и дума да продумат. Те бяха ужасени и поглеждаха крадешком кърпата, която Абрахам тържествено размахваше пред тях.

— Ти да не си полудял, Абрахам? — проговори най сетне Махлен. — Какво бърбориш? Нима не ти е мила дори честта на жена ти?

— Добре, добре — каза Абрахам, който омекна от този й отговор. — Исидоре, повикай барона.

— Махлен — каза Абрахам, когато остана насаме с жена си. — Може би аз не съм прав, като се съмнявам в тебе, но ако искаш да съм спокоен, то Исидор непременно трябва да напусне къщата ни. Съмнението ми в него е пуснало дълбоки корени.

— Добре — каза Махлен, като се преструваше, че е равнодушна. — Нека си отиде, но ти трябва да му дадеш средства, за да продължи учението си...

Ако Абрахам беше наблюдателен, той щеше да забележи, че въпреки спокойния си тон, Махлен говореше с вълнение и притискаше

с ръка туптящото си сърце.

Но преди да успее да и отговори, в стаята влезе Хуго.

— Мисля, че ви обезпокоих — каза той и учтиво се поклони. — Но ако е така, мога да дойда и друг път.

— Как може да ни безпокоите, господин бароне! — рече Махлен, като му поднесе един стол, който избърса с престилката си.

Хуго благодари и седна на стола, а Абрахам започна силно да кашля, което беше знак за жена му. Тя разбра и след като поздрави Хуго, излезе от стаята.

— Не е нужно да ми казвате причината на вашето посещение, защото аз и без това я разбрах. Вие искате пари назаем?

Хуго се усмихна.

— Наистина много добре отгатнахте. Но без заобикалки; можете ли да ми дадете 5 хиляди срещу 8000 рубли?

— Пет/хиляди! — с плачлив тон извика Абрахам. — Как мислите, бароне, колко време трябва да работи човек, за да спечели такава сума?! Минават години, години на пот и труд. Аз да ви дам тази сума от 5000 рубли, да ви я сложа в ръцете?

— Тъй е, драги ми приятелю, но в замяна на това аз ще ви дам полица — отговори Хуго.

— Полица! — възкликна Марголински, като подскочи от мястото си. — Какво ще правя с вашата полица? Златото ми е по-ценно и мило.

Хуго прехапа устни и поглади русата си брадичка.

— Драги ми Марголински, не ме оставяйте този път без пари. Казвам ви искрено, че са ми нужни, за да изплатя друг дълг.

— Значи така стои работата, господин барон? Ще отворите нова дупка, за да запушите старата? Такъв е старият ви обичай, но не е добър. Мисля, че преди малко ме нарекохте „драг приятел“? Добре, аз като добър ваш приятел ще ви дам един съвет: Обърнете се към баща си.

Хуго подскочи като попарен.

— Наистина това ще е най-добре — каза той. — Тогави ще трябва да взема списъка с дълговете си и да му кажа: плати го или ще се убия. Но с баща си такива работи не бива да говоря. Той ги разбира по друг начин. Осъжда всекиго, който харчи повече, отколкото трябва.

— На колко години е господин баща ви?

— На 64 години, но изглежда на 70 — отговори младият барон.

— Това е добре — каза тихо лихварят. — Навярно старият е отпаднал и не след дълго ще свърши, а вие ще го жалеете. Тогава ще притежавате цялото му имущество в Курландия...

— Това сигурно няма да стане скоро. Наистина наследството ще бъде мое, но баща ми може би ще живее още 10–12 години. Пък и аз не мога да мисля за такива тъжни работи.

Евреинът сви рамене, като почукваше с пръсти по масата и се преструваше, че съжалява барона.

— Жалко, в този случай не ще мога да ви помогна, господин Хуго — каза той. — И аз нямам повече от 100 рубли.

— О, Боже, днес искате да ми откажете — рече Хуго, като бършеше потта от челото си. — Не бива да го правите, Марголински. Вие трябва да се смилите над мене. Нуждата ни учи да се молим.

Младият аристократ, който се гнусеше от този евреин, се забрави дотолкова, че го умоляваше със скръстени ръце.

— Помогнете ми, вземете каквато щете лихва, но този път не ме оставяйте да си тръгна без пари.

Марголински не отстъпи. По-скоро камък би се смилил, отколкото този човек.

Хуго изведнъж се огледа, за да се увери, че няма никой друг в стаята, защото искаше да каже нещо. Той привлече Абрахам към себе си и му пошепна:

— Бъдете милостив, Марголински, дайте ми пари и ме спасете.

— Навярно днес изтича срокът на някоя ваша полица, а? — попита евреинът, като хвърляше презрителен поглед на този лекомислен човек.

Хуго наведе глава в знак на потвърждение.

— Една полица, която носи името на баща ми — каза той и се отпусна на стола.

— Но не я е подписал баща ви — каза набързо Марголински, — подписал я е друг и този друг...

— Съм аз — пошепна Хуго.

За момент в стаята настъпи тишина. Лихварят наблюдаваше жертвата си.

— Значи вие сте я фалшифицирани? Значи аз намерих човека, когото търсех. Няма да изгубя нищо от цената на скъпоценните си диаманти.

Той се приближи до Хуго и сложи ръка на рамото му.

— Господин бароне — каза той, като му се поклони ниско. — Вие ще имате желаните 5000 рубли.

Хуго възкликна от радост:

— Вие спасявате живота ми, но аз няма никога да забравя това.

— Казах го и държа на думата си. Но има едно условие...

— Условие ли? — малко смутено попита Хуго. — Да чуя.

— Аз ще ви дам парите — каза лихварят, — но вие ще ми направите малка услуга; ще продадете един предмет, който аз не мога да продам.

Хуго клатеше глава.

— Трябва да продам един накит, който вие не можете да продадете? Тази работа ми се вижда съмнителна. Тук се прикрива кражба и както разбирам, вместо да си помогна, като взема 5000 рубли, аз ще си напакостя.

— Как можете да наречете това кражба? — кресна Марголински. — Нима аз не съм честен човек? Но чуйте. Ще ви обясня защо не искам сам аз да продам този предмет. Полицията ме преследва на всяка стъпка. От християните взема данък 1 рубли, а от мене 10. И ако се научат, че съм продал на някой златар такъв скъпоценен накит, ще ме считат за богат и ще ми сложат такъв данък, че ще бъда разорен.

— Кому трябва да предложи този накит? — попита Хуго.

— Може и да не го продадете в Петербург. Идете в Москва или в Новгород, а аз ще ви заплатя пътните разноски предварително.

— Тогава този предмет трябва да е твърде скъп?

— Ако искате, мога да ви го покажа веднага — каза Марголински и отиде в съседната стая. Като се върна, той носеше в ръцете си един предмет, обвит в кърпа, и го сложи на масата.

— Господин бароне — каза евреинът гордо. — Доверие за доверие. Аз разбрах, господин бароне, че вие сте способен да фалшифицирате записи само заради благоразположението на някоя хубавица, но да излъжете Абрахам Марголински не вярвам.

Кръвта нахлу в главата на младия човек, като чу думите на евреина, но се въздържа, защото знаеше, че ще си напакости.

— Погледнете само, господин бароне — извика Марголински и му показва предмета. — Признайте, че не сте виждали досега такова нещо...

Евреинът очакваше, че Хуго ще се учуди, но стана тъкмо обратното — блясъкът на диадемата го ужаси. Той извика колкото му глас държи и хвана евреина за реверите.

— Тази диадема... — каза пресекливо, а из очите му изскачаха искри... — Признай, евреино, че си я откраднал или от царския палат, или от будоара на най-красивата жена в Петербург Феодора Бояновска.

Евреинът го погледна. Думите заседнаха на гърлото му и напразно се мъчеше да си поеме въздух, за да дойде на себе си. Но изведнъж бледото му лице се оживи и той каза през смях:

— Да съм я откраднал ли? Може и да съм я откраднал! Един открадва накита на суетна жена, друг подписва полици от името на баща си. И единият, и другият са мошеници.

— Аз зная чия е тази диадема — каза Хуго след кратка пауза, а погледът му беше вперен в накита.

— Толкова по-добре — рече иронично скъперникът. — Този накит никога няма да украсяват главата на госпожа Бояновска. Но, господин бароне, сложете ръкава сърцето си и ми кажете: не е ли все едно дали ще целунете главата на госпожа Бояновска, когато тя е украсена с просто цвете, или със скъпоценна диадема, струваща 100000 рубли? Значи вие ще продадете диадемата, а аз ще ви дам не 5 хиляди, а още 5 хиляди рубли за тази продажба.

Хуго потрепера и притисна слепите си очи. Пред него зееше пропастта.

Той трябваше да стане съучастник в кражбата, а диадемата бе на жената, която доскоро любеше най-много на света.

Предложението на Марголински беше чудовищно, но той нямаше куража да го отхвърли. Страхът, че евреинът ще го издаде, не му позволяваше да откаже и когато последният го попита ще продаде ли диадемата, той отговори: Да.

Марголински бързо взе полицата на Хуго и му заплати 5000 рубли. Хуго пое машинално парите. Стори му се, че за тези пари продава душата си на дявола.

— Вземете със себе си диадемата — каза евреинът — и гледайте да ми съобщите по-скоро какво сте направили с нея.

— Ще направя всичко възможно — каза Хуго и с разтреперана ръка сложи скъпоценния накит в джоба на палтото си.

— Внимавайте да не я изгубите. Не забравяйте, че със себе си носите пари, с които можете да купите огромно имение в Сибир.

— Сибир!

Студена вълна обля тялото на Хуго, защото знаеше, че наказанието за кражба е заточение в Сибир.

Като пиян той излезе от къщата на евреина. Страшни картини се рисуваха пред очите му. У всеки полицай той виждаше своя преследвач, уплашено и предпазливо се прокрадваше покрай стените и като пиян говореше сам на себе си:

— Това не може да бъде, това не трябва да стане; да падна толкова ниско и да ме затворят като крадец. Ще върна накита на Феодора — на нея ще кажа всичко, всичко. Още днес ще я подиря.

Така си говореше сам на себе си нещастният Хуго, защото знаеше, че връщане назад не може да има, че едно зло ражда Друго.

Да, докосне ли се дяволът до косите на някого, то и главата му отива.

Посещението, което Хуго бе направил на Марголински, не беше по-малко бурно от едно друго, което стана на друго място.

Пътят, по който читателите трябва да ни придружават, е дълъг, защото от къщата на лихваря ние ще отидем в двореца на Александър II.

„Златната къща“ — така се казваше дворецът на Александър II в Петербург и с право носеше това име, защото ако се намерите зад колосалните каменни сгради, които са противостояли на столетията със сияйната си красота и разкош, ще помислите, че сте във времето на арабските приказки от хиляда и една нощ.

Достъп в този палат имаха само избрани личности, защото бе заобиколен със силна стража. За да се влезе вътре, не бе достатъчна паролата, която царят даваше всяка вечер, но човек трябваше да плати входен билет, който се менеше както по съдържание, тъй и по цвят.

Същия ден преди обяд един човек с тъмносин капишон и с бяла сламена шапка крачеше покрай часовите право към царския дворец.

Без всякакви спънки той стигна до мраморната градина в замъка, чиито колони бяха издялани от най-хубав мрамор, а бели мечки от чисто сребро ги държаха на плещите си.

Ако човек не бе идвал тук, той би замрял от удивление пред тези колони, без да може да разбере къде е входът, през които да влезе.

Мраморните стени обграждаха това пространство, както прочутата Никейска стена, за която така много се е говорило.

Но Кардов, полицейският директор, който беше и човекът с наметалото, умееше да се владее добре. Той с уверени крачки се приближи към стената, натисна едно копче и това отвори тайна врата. Той се намери в някакъв коридор, който стигаше до преддверие, водещо към царската стая. В преддверието стояха двама офицери в пълна униформа с извадени шашки.

Те кръстосаха шашките си и го пропуснаха едва когато им показва червения билет.

Оттук Кардов се запъти към друг коридор. Вървеше през него по скъпия килим, без да обръща внимание на прекрасните картини със сюжети от митологията, поставени от двете му страни.

Най-после Кардов стигна до така наречения „пурпурен салон“, салон, който носеше това име, защото в него се простираше огромен балдахин от червено кадифе. Тук се събираха всички големци, които идваха при императора. Въпреки че до определеното време оставаше повече от един час, в салона имаше много посетители. По дрехите им личеше, че бяха от разни краища на Русия.

На едната страна се виждаше група руски интелегенти, а на другата страна имаше сибирски селяни. До прозореца стояха двама азиатци, а близо до тях разговаряха двама генерали с пъстри униформи, окичени с медали за заслуги. През широкия вход сновяха двама слуги, облечени по френската мода: с панталони до коленете и с палта, обшити с червена златна сърма.

Кардов премина през салона със съзнанието, че той е най-важният. След като се разбра с един лакей, влезе в тесен коридор и се спря в една тъмна стая. Тъмнината в тази стая беше толкова плътна, че нищо не можеше да се види. Но оттук се минаваше за царската приемна. Тази стая си имаше своето предназначение. С помощта на едно огледало царят можеше да види всеки, който влизаше в преддверието.

Кардов знаеше това. Той тихо очакваше една невидима ръка да го въведе в царската стая.

Император Александър II седеше при малката маса, отрупана с книжа, и четеше внимателно едно писмо. От време на време вземаше грозде от малка позлатена кошничка и ядеше.

Кардов унизително чакаше да му обърне внимание.

— Ах, Кардов — каза царят, меко усмихнат, — много добре направихте, че дойдохте, защото имам да говоря с вас нещо твърде важно.

— Навярно за писмото, което Ваше величество получи преди обяд — каза Кардов, като се приближи една крачка по-близо до него.

Александър беше изненадан.

— Какво, нима вие знаете за това писмо? — попита царят.

— Съдържанието му зная — отговори Кардов кратко, но уверено.

— Съдържанието му? Повярвайте ми, току-що го отворих и едва успях да прочета няколко реда, а вие твърдите, че знаете съдържанието му.

— В писмото ви умоляват, Ваше величество — каза Кардов, — да присъствувате на полагането на основния камък на новостроящата се черква в Москва, защото някои смахнати хора са се заклели да ви убият там.

Царят побледня, после пламна.

— Вие сте цял вълшебник — каза той и подскочи от стола, на който седеше. — Как така знаете съдържанието на това писмо?

Кардов се поклони ниско и рече:

— Нямаше да съм достоен за царските ви милости, ако не знаех най-малко 24 часа преди вас какво се тъкми.

— Да, като е тъй, аз не трябва да разпитвам откъде знаете, Кардов! Но въпреки това ще присъствувам на полагането на основния камък на новата черква в Москва и още тази вечер заминавам със специален влак за Москва.

— Можете да го сторите съвсем спокойно, защото четирима от съзаклятниците са в ръцете на полицията. За това аз получих известия още на бала при великия княз Константин.

Преди царят да похвали Кардова за ревностната му служба, вниманието му бе привлечено от ясния звън на телефона.

Царят се наведе към сребърната розетка. Тя скриваше тайния телефон, който свързваше царската приемна с друга стая и служеше за предаване на извънредни съобщения.

— Да, там — извика царят по телефона. След това се обърна към директора с думите:

— Прелюбезната ми снаха желае да ми каже нещо. Вие няма да ни смуцавате, Кардов. Останете тук, защото имам още да говоря с вас.

След няколко минути завесата се отвори и великата княгиня Хела влезе вътре. Съпругата на Константин днес изглеждаше похубава от всякога, но все пак лицето ѝ беше бледно, а очите ѝ бяха тъжни.

Императорът я посрещна, като и подаде ръка. Александър II добре познаваше хората и веднага забеляза, че Хела е неразположена.

— Какво ви е, Хела? — рече императорът съчувствено. — Да не са ви наскърбили или обидили? Не вярвам, защото моят гняв ще се излее върху този, който го е сторил.

Но тъй като Хела мълчеше, той прибави кротко, стараейки се да скрие сърдития си вид:

— Аз не ви доведох от топлата Гърция в студената Русия, миличка ми Хела, да вехнете като цвете! Аз искам да разцъфтите още повече при нас суровите деца на Севера. Затова кажете ми кой се е осмелил да ви наскърби; заклевам се, че ще го накажа.

В отговор на това великата княгиня падна на колене пред императора и каза с треперещ глас:

— Не мислете, Ваше Величество, че съм немилостива, но аз не мога да търпя извънбрачния син на моя мъж.

Царят учудено наблюдаваше прекрасната жена, която със скръстени ръце, просълзена стоеше пред него на колене.

— Станете, велика княгиньо — каза Александър II, — и ми разтълкувайте смисъла на думите, които преди малко произнесохте.

Хела стана, но преди да започне да говори, подозрително погледна Кардов.

— Влезте в съседната стая Кардов — каза царят.

По израза на Кардов беше ясно, че никак не му се понрави тая заповед. Тези няколко думи бяха достатъчни, за да го уверят, че тук има някаква семейна тайна, която за него беше от значение.

Полека той влезе в другата стая, отделена със завеса от приемната.

Александър II хвана за ръка Хела и я отведе до един стол да седне.

— Драга ми, Хело — започна царят, — представете си, че говорите с баща си и ми кажете кое мъчи сърцето ви.

— Ваше Величество — каза младата княгиня, — добродушието и благодтта ви ми дават решителност да ви поверя и тайната си, която ще разруши брачното ни щастие. Вие знаете, Ваше Величество, че съдбата на този, когото хладната дипломация и държавният интерес направляват, е тежка.

Александър сложи ръка на рамото на княгинята и каза:

— Мое дете, не само съдбата на княжеските дъщери е такава, но и самите владетели са длъжни да се отказват от щастието си. Нашият живот, който на външния свят се представлява така бляскав, защото сме заобиколени от богатство и разкош, е поредица от жертви, които ние всеки ден и час принасяме на нашия народ. Всеки е творец на щастието си, казва една стара поговорка, но тя не се отнася и за князете, защото на тях не е позволено да създават своето щастие.

По време на този разговор погледът на царя потъмня и веждите му се навъсиха. Дълго време той мълча, като гледаше неподвижно в килима. В тази минута си мислеше за жертвите, които той бе принесъл на своя народ, и как горчиво бе излъган, как всичкото му стремление и честни намерения за работа, които бе посветил на Русия, бяха осуетени и изопачени от други.

Той се сепна като от сън и прокара ръка по челото си, като да искаше да се отърве от тъжните и тежки мисли. След това се обърна към княгинята:

— Мило дете, не вярвам да се считаш за жертва. Аз разбрах, че ти любиш Константин.

— Аз учих Константин да люби каза страстно княгинята. — Ваше Величество, позволете ми да бъда искрена. Отначало аз се плаших от студената Русия. Трябваше да се разделя с класическото си отечество, люлката на поезията, на изкуството и науката, с милата си Гърция, да дойда в студената Русия. Аз мислех, че тук е сърцето на науката. Тук учих Константин на наука, тук той ме срещна, макар и не по своя воля, но като човек, който с пристъп взе сърцето ми. Как бях щастлива, че Константин ме любеше! Да, аз любя Константин с всичката жар на младата си душа.

— Това е прекрасно, дете мое — отговори Александър II, смеейки се. — Ние сме длъжни да ви любим, като ви опознаем.

— Но аз ревнувам мъжа си от неговото минало — каза княгинята, която въздъхна тежко. — Не мога да понеса мисълта, че

Константин е любил друга преди мене...

Императорът вдигна глава и погледна строго младата жена.

— Предполагам, че нямате повод да мислите подобно нещо — каза сухо господарят на Русия. — Кажете ми само кой е бил този, който ви е втълпил в главата подобна мисъл, за да излея още начаса царския ми гняв върху него, дори той да е и самият Константин.

Великата княгиня се отдръпна, като го молеше с вдигнати ръце.

— В името Божие, Ваше Величество — извика тя, — аз не исках да ви тревожа толкова, защото всичкият яд ще се изсипе върху главата на моя мъж. Позволете ми, Ваше Величество, да бъда откровена.

Преди венчавката ни Константин трябва да е бил в близки сношения с някоя жена. И от тези сношения, Боже мой... срам ме е да кажа.

— По-нататък, по-нататък настояваше царят, като тропаше нетърпеливо с крака си. Цялото му лице се беше променило. Нямаше вече и следа от доброта, а гневният му поглед, гордото му държане, стиснатите юмруци, пресекливият му глас предсказваха бурята, която щеше да се разрази.

— Константин е баща — пошепна Хела и погледът ѝ блуждаеше из стаята. — Макар че е забравил и напуснал жената, която е любил, от детето си не е могъл да се откаже.

— Не се е отказал! — извика Александър, като сграбчи и стисна стоящия пред него стол така силно, че дървото изпращя. — Не е могъл да се отдели от това дете. А моята заповед? А неговото обещание? Но кажете, какво се е случило с детето?

Как се каеше сега княгинята, че бе открила тази тайна на царя! Как би се отрекла доброволно от всичко казано, но не можеше да го направи, защото гневните погледи на царя и неговото повелително „говорете“ не ѝ позволяваха да мълчи и тя с препълнени със сълзи очи прибави:

— Константин държи тайно в къщата си детето от първата си любов, без да зная аз за това. Щом се отдели от мене, той отива в къщата на градинаря, където се радва на детето си. О, Боже, колко съм лоша, като не му позволявам това щастие! Но аз нямаше да бъда жена, която люби, ако му позволих хладнокръвно да се наслаждава и да търси щастието си при детето на някоя друга... друга.

Тя започна да хълца като покри лицето си с ръце, отпусна се на стола.

Александър II крачеше нагоре-надолу из стаята, размисляйки върху чутоото.

— От кого знаете всичко това, Хела? — каза след няколко минути.

— Господжата на градинаря ми съобщи тази тайна. Тя, грешницата, види се, е разчитала на възнаграждение.

— Изпъдете тази жена прекъсна я Александър II. — Що се отнася до детето, аз ще ви отърва от него. Ето ти честната ми царска дума, че до три дни детето няма да е под вашата стряха.

Хела с благодарност подаде ръка на царя. Въпреки отговора му обаче ѝ се стори някак особено обещанието. Долавяше се скрита закана към нещастното дете.

— Ваше Величество — каза Хела с едва чул глас, а лицето ѝ заруменя, — от известно време аз знам, че съм майка и ще съм щастлива да подаря на Романовия дом един нов потомък. Трябва да запазя всичките права на детето си, а най-вече любовта на баща му. Затова настоявам другото дете да бъде отстранено. Аз ви моля да не му правите нищо лошо. Бъдете милостив към него, защото то е тяло Константиново, душа и кръв негова, то е Романовец.

— Романовец! — желязо, кръв и огън се съединиха в гласа, с който Александър II изговори тази дума. — Княгиньо, вие казахте Романовец. За щастие вие сте още млада и неопитна и не знаете колко е опасна кръвта на този род.

— Но той не трябва да узнае, че има високо произхождение. Дайте го на възпитание в някое обикновено семейство, за да го научат на занаят или на търговия, а вие му помагайте тайно, без той да разбере това. Нека стане уважаван търговец и когато легне на смъртното легло, никой не ще се сети, че в лицето на умирация губим един Романовец.

Император Александър каза:

— Ние, хората, сме слаби да променим тайните пътища на съдбата. Вие, Хело, като гъркиня знаете приказката за нещастния Едип. При раждането на сина на Едип му предрекли, че ще умре от ръката на детето си и после ще се ожени за майка си.

Царят се възмутил от това пророчество и решил да се противопостави на волята на боговете, като наредил да убият новороденото дете. Дал заповед на един овчар, на когото най-много разчитал да убие детето. Той го взел, занесъл го в една гора и щял да го убие, но не можал и решил да го остави в гората, за да го изядат дивите зверове. Но не било писано детето да загине. Щом овчарят си отишъл, дошъл друг един цар с жена си, взел детето, кръстили го Едип и го възпитали като свое дете.

Когато Едип пораснал, тръгнал да пътува и срещнал един богат човек. Пътят бил тесен, не могли да минат и двамата, а нито единият, нито другият отстъпвал, та стигнали до бой. В тази борба Едип убил стария, който бил неговият баща. Тъй като първата част от пророчеството се сбъднала, то сбъднала се и втората. Станало така, че той наистина се оженил за майка си. По-после, като разбрал това, той си извадил очите и тръгнал като слепец по света. Разказах ти тази приказка, за да разбереш, че онова, което е отредено на човека, никой не може да измени, ето защо, ако ние не отстраним детето и ако не го премахнем съвсем, ще си навлечем беля на главите.

Великата княгиня понечи да отговори, но царят я прекъсна:

— Върни се у дома си, брачното ти спокойствие не ще бъде нарушено. Само бъди предпазлива, не казвай на мъжа си какво сме говорили, а останалото остави на мене, аз ще го свърша.

Тези думи бяха казани с такъв тон, от който ѝ стана ясно, че посещението е свършило.

Тя се поклони мълчешком пред царя, целуна ръката му, а той в отговор поглади русата ѝ коса. Княгинята тръгна към вратата.

— Не минавай оттука извика бързо Александър II. — Не бива никой да види, че си била при мене. Мини през този таен вход.

Като каза това, той отиде до един голям портрет на руския цар Петър Велики.

Художникът не беше нарисувал великия основател на цивилизована Русия в царска униформа или с дрехи на борец, а с народните дрехи на беден моряк.

Знае се, че така облечен, Петър Велики изучавал мореплаването, което впоследствие развил в най-голяма степен в държавата си.

На тази картина Петър Велики държеше в ръцете си голяма брадва.

Императорът бутна с пръст брадвата и изведнъж картината се повдигна и пред княгинята се показа един тесен таен изход.

Александър мълчаливо ѝ показва този изход. Той спусна картината, когато стъпките на Хела отекнаха в тайния изход; на стената не се забелязваше и следа.

— Кардов! — извика сърдито царят.

Завесата се вдигна и полицейският директор влезе при царя. Лицето му бе бледо и Кардов забеляза, че царят, който умееше да се владее, сега не можеше да скрие гнева си.

— Не ти ли заповядах да премахнеш детето на онази нещастница?

— Всичко извърших точно — каза полицейският директор, — но по някаква нещастна случайност детето е изчезнало от ръцете на онези хора, на които го предадох.

— Вие пак се лутате из мрака, Кардов, тъй като само Бог знае как това дете е намерило приют в собственото си семейство.

Кардов пребледня и отговори бързо:

— Ако не бях чул това от вашите уста, не бих повярвал. Не зная що да мисля.

— Детето се намира у градинаря на великия княз Константин.

— Най-добре щеше да е — каза тихо Кардов, — ако детето не беше...

— Мълчи — прекъсна го цар Александър, — не изговаряй страшните ей мисли. Не искам и да зная какво ще стане с детето, доста кървави сцени са се разигравали в моята къща. Давам ви тридневен срок да премахнете детето. Ако трябва за това пари, искайте от моята каса. Засега толкова, имам нещо важно да говоря с вас.

Императорът се приближи към масата, на която беше поставено едно сребърно сандъче. Той разкопча мундира си, извади едно ключе и отключи сандъчето.

В това сандъче се намираха тайните писма на царя.

Александър II прерови живо книжата, докато намери онова, което търсеше. То бе някаква записка. Той даде знак на Кардов да се приближи и ката се обърна още веднъж да види дали някой не подслушва, отвори продълговатата записка, подаде му я и със заповеднически тон му каза:

— Четете, Кардов!

Щом прочете няколко реда, Кардов побледня и се разтрепера.

— Как е попаднало това в ръцете ви, Ваше Величество? На записката с червено мастило бяха написани следните думи:

Първо напомняне!

Цар Александре,

Мъки и нещастия съсипват синовете на нещастния ви народ. Робите въстават, за да се освободят от тежките окови. Премахни веднъж завинаги позора на 19-тия век. Дай на народа ни конституция, иначе потиснатите синове на Русия ще извоюват желаната свобода през твоя труп.

Това е второ напомняне ще следват още две.

А сетне...

Нищожни хора

Царят сгъна полека тайнственото писмо и го постави в сандъчето, което затвори внимателно.

— Аз не бих обърнал внимание и на това заплашване, както и на другите, които получих тази седмица, но ме учудва начинът, по който ги получавам. Как мислите, Кардов, по какъв начин съм получил това напомняне?

— Сигурно са го хвърлили във файтона ви или са ви го изпратили заедно с някое прошение.

— Нито едното, нито другото — прекъсна го царят. — Това нямаше да ме смути, но когато си лягах снощи, намерих писъмцето, забодено с игла на копринената ми възглавничка. Забелязвате ли, Кардов, че нихилистите са се вмъкнали и в палата; някой от слугите непременно е с тях.

— Ваше Величество, аз се учудвам — каза полицейският директор. — Моля ви най-учтиво да ми кажете в кого се съмнявате.

— Не зная в кого да се съмнявам. Може би се съмнявам във всички, затова бъдете нащрек, Кардов, не щадете парите, удвоете броя

на шпионите.

— Ваше Величество, ще бъдете доволен от мене отговори Кардов. — Тук главно чужденци всяват раздор против вас. Те са повечето немци и ще трябва да ги премахнем.

— Възможно е и да сте прав — рече Александър II, — макар че те имат и симпатии към мене. С какви доказателства разполагате?

— Във всеки случай, Ваше Величество, най-известните и заможни фамилии от Курландия са против вас. Особено бароните Фон Пал; тях трябва да унищожим.

Той изговори това със задавен глас и светнали очи. Императорът го наблюдаваше със съмнение.

— Вие погубихте дъщерята на барона, като ми съобщихте за отношенията ѝ с великия княз. Сега пък искате да погубите бащата и сина. Като че ли мразите тази фамилия. Да не са ви обидили с нещо?

Тежка въздишка се изтръгна от гърдите на Кардов. Той отговори:

— Ваше Величество, моята длъжност ми налага да изложа живота си на опасност. Може би след няколко дни ще ви представя доказателства, че младият барон е нихилист.

— Тогава нека свърши живота си в Сибир! — извика гневно императорът.

Кардов измъкна една бележка и я сложи на масата пред царя.

— Ваше Величество, давате ли ми веднъж завинаги правото да арестувам барон Хуго? Вие знаете, че той може да бъде затворен само по царска заповед, защото е курландски барон.

Царят взе перото и сложи подписа си на книжката.

— Нека и братът отиде при сестра си — извика той. — Струва ми се, че някоя невидима ръка сваля тази звезда Пал от хоризонта, и то така изкусно и тайнствено, че тя постепенно ще се сблъска с величествената и бляскава комета на Романовците. Добре тогава, ще видим дали ще можете да унищожите, да превърнете в атоми тази звезда, щото тя да не заблести никога вече.

XI. САМОТНАТА КЪЩА НА СИБИРСКИЯ ПЪТ

Ето вече от няколко дни Бояновски живееше сред хора.

В малката къща, пред която той бе паднал в несвяст, живееха две жени, които не бяха тук по свое желание. Младото момиче се стори на Бояновски като ангел-хранител. То се казваше Наталия. Живееше с майка си в тази самотна къща.

Не всякога руското правителство изпращаше тези, които му изглеждаха съмнителни, в рудниците и сибирските тъмници. В повечето случаи то се задоволяваше да ги изпрати в тази тайнствена пустиня. Там полицията ги държеше винаги под око. Въпреки че можеха да си построят къщи, те не се чувствуваха сигурни, защото стражарите можеха по всяко време да влязат у тях. Нощем ги смъкваха от леглата им, претърсваха дрехите им, най-много опипваха жените и момичетата.

На тези изгнаници руското правителство не дава нито копейка, нито храна, с която да живеят. С работа те изкарваха само насъщния си хляб...

Повечето от заточениците умираха от лишения и глад. Изкарваха прехраната си, като обработваха земята, но често не успяваха да приберат плодовете на труда си; дохождат и ги отвеждат на 500 мили далече от къщичката им и така ги лишават от онова, за което се бяха трудили цяла година.

Няколко дни Бояновски бе между живота и смъртта, но здравият му организъм издържа и един ден, когато бабата, в чиято къща живееше, запали лампата, той отвори очи и погледна плахо наоколо.

На чистата постеля, върху която той лежеше, беше седнало младото момиче. Като видя, че Бояновски отвори очи, тя радостно извика:

— Той ще живее, мамо! Бог чу молитвата ми.

Бояновски се понадигна, подпря главата си с ръка, полека започна да идва на себе си и да си спомня за миналото. Спомни си, че

вече е виждал ангелското лице на момичето — преди да падне в несвяст.

— Ангеле на моите сънища пошепна той, — тебе видях, когато силният огън ме зашемети. Оттогава ти не излизаш от ума ми. Страхувах се да не би да изчезнеш, но ти си жива, ти си пред мене. О, сега зная, че съм попаднал при добри хора.

— Да, вие сте при добри хора каза старата жена, на чието лице се отразяваха доброта и гордост. — Дъщеря ми Наталия ви намери един ден пред къщи и ние ви прибрахме, макар че ни е забранено да прибираме когото и да било без позволения на полицията.

— Дали ви разбирам добре? — каза Бояновски. — Значи и вие не сте свободни, и вие сте заточеници в тази земя на бедите и отчаянието.

— Ние сме изгнаници — каза старата. — Поне аз, а Наталия не искаше да ме остави сама и дойде с мене. От осем години живеем в беда и отчаяние. Каква е вината ми и досега не зная. Но по-сетне ще говорим за това. Сега да поговорим за вас, страннико.

— Мамо, недей му казва още нищо — молеше дъщеря й. — Той не е здрав, не може да си отиде.

Колко хубаво беше това момиче! В сивите му очи блеснаха сълзи.

— Моля ви, кажете ми. Какво искате да ми кажете? — попита Бояновски. — Аз разбирам, че не мога да остана за по-дълго време при вас.

— Бог ми е свидетел, че бих желала да останете по-дълго, но вие знаете какво тежко наказание ни чака, ако узнаят, че сме прибрали в къщата си беглец.

— Да, аз съм беглец. Избягах от сибирските рудници, но не съм осъден за някое престъпно деяние. Какво да ви кажа и аз сам не зная защо съм осъден. Не зная как да ви благодаря за това, че вие, две слаби жени, сте ме прибрали под вашия покрив, при това добре знаете на каква опасност се излагате. Вие сте така добри и благородни! Но аз не искам да ви излагам повече на опасност. Чувствувам се съвършено здрав и ще продължа пътуването си. Няма да остана и минутка повече, за да не излагам нито вас, нито любимото ви дете.

— Вървете и нека Бог ви пази и закриля! — каза старата жена. — Нека той ви защити от хилядите опасности и с негова помощ да достигнете желаната цел.

— Не, не, днес не, трябва, да тръгвате извика Наталия. — Не виждате ли, че навън е истинска сибирска нощ. Ще замръзнете и вълците ще ви разкъсат, ако тръгнете сега.

— Но какво от това дали ще умра един ден по-рано или по-късно?

— Направете това заради мене каза Наталия, като го молеше със скръстени ръце.

— Добре, тогава утре рано тръгвам.

— Благодаря, хиляди пъти благодаря — радостно извика Наталия, като стискаше ръцете му.

След това отидоха с майка си да приготвят вечеря за гостенина.

В това време Бояновски използва случая да се повдигне от постелята и забеляза една блуза, сложена на най-близкия стол. Блузата беше от платнище и изработена твърде добре.

Наталия бе ушила тази блуза през нощта, когато стоеше до леглото му, беше забелязала, че дрехите му са съвсем изпокъсани. Той взе една ножичка, която намери пред огледалото, и подряза дългата си брада.

Макар че беше блед, правото му и гордо телосложение и сериозното му лице бяха запазили приятния си вид.

Когато Наталия влезе с вечерята, извика от изненада и цялата пламна.

Четвърт час по-късно Бояновски и двете жени седяха около масата, на която вреше самоварът.

Пръв Бояновски почна да разправя и винаги с нежност изговаряше имената на жена си и на майка си.

— Вярвате ли, че сред оня светски шум и разкош в Петербург тя ви е останала вярна и мисли за вас?

— Майко, как можа да помислиш подобно нещо и да задаваш такива въпроси! — добави Наталия. — Възможно ли е жената да не мисли за знаменития си мъж, толкова повече, че той нито е бил виновен, нито пък длъжен.

Майката сложи ръката си върху главата на дъщеря си.

— Нека Бог увеличи светлата ти вяра. Но когато се разочароваш в мъжа си, нека това стане късно, много късно. Но все пак прибави тя с разтреперан глас тъкмо ти знаеш как се лъжат любещите сърца.

Помисли за брат си, за това как ме направи нещастна. — Очите ѝ заблестяха.

— Нейната история е твърде скръбна пошепна Наталия на Бояновски. — Вижте как погрешно разсъждава майка ми. Тя мисли, че причината за нейното заточение е брат ми. Но това е нейно предположение, невъзможно е синовете да бъдат толкова лоши, че да пращат майките си на заточение.

— Все пак това е вярно — каза старата, като скочи от мястото си. — Тя е още дете и не умее да се преструва, господине! Но вие като възрастен, вие трябва да ми кажете дали това е въображение или е истина, че моят син, когото съм носила в утробата си, продаде майка си, както Юда Христа. Чуйте моята история.

За няколко минути старата жена впери поглед в пода, след което започна отначало полека, а после по-бързо да разправя историята си:

— Мъжът ми беше лекар в Петербург, когато се ожени за мене, бедната. Макар че бяхме сиромаси, роди ни се дете и го кръстихме Иван. То беше всичката ни надежда и мъжът ми много се трудеше. По това време в Петербург имаше много лекари и ние често живеехме в оскъдица и може би отдавна щяхме да пропаднем, ако мъжът ми нямаше един приятел, който ни спаси и ни помогна. Този човек се казваше Фридрих фон Пал. Той принадлежеше към най-добрите семейства в Курландия. Имаше голям имот в околностите на Рига. Никога не ни оставяше в нужда.

Един ден пристигна у нас и убеди мъжа ми да напусне Петербург и да се засели в едно негово село, където щял да има добра работа. До неговия замък имало една вила, той щял да ни я даде без наем. Радваше се, че ще бъдем близо до него.

След един месец се преселихме в селото и наистина ни тръгна много добре. Мъжът ми имаше добра работа и скоро стана известен. За нещастие един ден се разболя жената на графа и моят мъж трябваше да я лекува. Въпреки големите му старания, тя почина.

Оттогава баронът се грижеше повече за нас и за децата си един син и една дъщеря, те идваха всеки ден у дома и ние ходехме у тях и така изминаха доста години на веселие и щастие, докато ни сполетя нещастieto.

Мъжът ми падна от коня си ѝ умря. Тогава Фридрих фон Пал се показва истински приятел. За мене беше добър съветник, а за децата

истински баща. Но за съжаление трябваше да доживея да видя как получи лоша награда за добрите си дела.

Иван, моят син, който бързо израсна, се спречка с барон Фон Пал. Говореха си по политически въпроси, но не се разбираха.

Аз бях много щастлива, когато Иван напусна селото и постъпи в университета.

Тъй като имотът, който ми остави покойният ми мъж, не даваше достатъчно доходи, за да задоволя нуждите на Иван като студент, то баронът ни помагаше, без да казва на Иван.

Три години Иван не се върна от Петербург, чухме, че бил прилежен в учението и в някои петербургски вестници писали, че Иван получил някаква награда за научна работа. Никой се не радваше толкова на това, колкото Фридрих фон Пал, който като чуеше за неговата прилежност, пожелаваше в големия град да се измени и характерът му. Най-после дойде писмо, в което синът ми пишеше, че във ваканцията ще дойде да види майка си и сестра си.

Ние с Наталия много се зарадвахме и един ден преди пристигането му украсихме цялата градина с цветя в чест на посрещането му. Тогава именно ни завари барон Фридрих фон Пал, който дойде разтревожен и тъжен и ме помоли да поговорим насаме.

Когато останахме сами, той отвори една книжка и каза с развълнуван глас:

— Госпожо, по-добре позволете да ви нарека приятелко, ще ви помоля за една услуга. Недоволни от работите на правителството, курландските богаташи имахме събрание и протестирахме против начина му на действие. Тези книжа са много важни. Това са плановете на тайното ни събрание. Досега ги пазих у мене. Научих се, че полицията знае за тайното ни събрание и тия дни щяла да ни претърсва. Заповядано било на тези нещастници да ни уловят. Не можем да изгорим книжата, защото са много важни, затова трябва да ги скрием на такова място, че никой шпионин да не може да ги намери. Не бихте ли ги скрили у вас, скъпа приятелко, докато мине опасността?

Вместо да му отговоря, аз стиснах ръцете на приятеля си и заключих писмата в писалището.

Баронът ми благодари и като си тръгваше, ме попита:

— Венците, които сте окачили, са навярно за вашия Иван? И аз искрено се радвам. Вярвам, че петербургският живот го е изменил и поукротил.

На следния ден Иван си дойде. Притиснах го до гърдите си, изпълнена с майчинска обич, и го гледах с гордост.

Той бе станал голям и сериозен. Смелостта и бързината не приличаха на годините му. Приказваше малко, но това, което казваше, бе разумно и енергично, като че говореше възрастен човек. Държеше се като интелигентен човек, бе общителен и Фридрих разбра, че онази прежна упоритост бе изчезнала.

Иван прекара доста седмици в нашето село и за голямо мое учудване, не странеше вече от хората. Обиколи всички села наоколо; интересувахе се от курландските богаташи. Когато оставаше у дома, пишеше дълги писма до разни лица в Петербург.

Един ден се случи нещо ужасно; няколко полицейски офицери влязоха в къщата ми. Единият от тях, без да каже думица, заповяда да разбият писалището.

Обзе ме страшно предчувствие. Офицерът искаше да вземе на всяка цена писмата, оставени от Фридрих фон Пал. Разбиха писалището и взеха онова, което търсеха.

Иван беше блед и стоеше до мене, навел поглед към земята. Когато искаха да ме арестуват, аз извиках: „Синко, не ме давай, не давай да затворят насила майка ти. Ти не смееш да ми помогнеш?“ Той се обърна гърбом, отблъсна ръката ми и каза:

— Ти си извършила предателство към царя, сега търпи наказанието си.

— Клетнико — казах. — Това ли имаш да отговориш на майка си?

Фридрих фон Пал се изправи между мен и сина ми, спря се пред Иван и каза:

— Навън, клетнико, иначе ще те убия! Никой освен тебе не е могъл да извърши това предателство. Сега виждам кой е бил шпионинът, когото руското правителство изпрати в Курландия.

Със свити юмруци Иван се нахвърли върху барона, но в същия миг Фридрих фон Пал вдигна камшика и удари Ивана през лицето.

На удареното място се яви синкав белег.

— Ето ти, клетнико. Нека клеймото на Юда завинаги остане върху лицето ти, като знак, че си продал майка си.

Какво се случи после не зная, защото припаднах. След като се свестих, разбрах, че пътувам за Петербург, заобиколена от казаци. Казаха ми, че без съд съм осъдена на вечно заточение в Сибир.

— Какво стана после с Фридрих фон Пал? — запита Бояновски.

— Аз не го издадох, затова не му сториха нищо. В книгата нямаше нищо, което да го издаде, че той е бил между съзаклятниците. Най-лошото е, че обесиха тринадесет души в Петропавловската крепост. Те бяха от най-добрите фамилии.

Докато тя разказваше тази история, Наталия хълцаше.

— Какво стана с Иван? — попита след малко Бояновски.

— Не е възможно да узнаем нещо за него, но ако Бог ви помогне да се върнете в Петербург, разпитайте и ще се уверите, че руската държава добре възнаграждава ония, които продават майките си.

Щом старата жена изрече последната дума, Наталия скочи и отиде да отвори прозореца. Отдалеч се чуваха звънчетата на някаква шейна.

— Мълчете, за Бога! — каза момичето и затрепера. — Бояновски, скрийте се, това може да са руски шпиони.

Старата жена скочи и отвори един шкаф, пълен с дрехи. Бояновски се скри вътре. Щом тя затвори вратата, в стаята влезе една дама, загърната с топла шуба.

— Вие сте заточеници, нали? — попита тя със суров, заповеднически тон, като огледа Наталия и майка ѝ отгоре додолу. — Виждам, че имате вкъщи топла вода, пригответе ни чай. Господинът в шейната е капитан Николин, комендантът на рудниците в Тоболск.

Двете жени настръхнаха, като чува това име. Капитан Николин бе познат в целия Сибир като човек без чувства и без сърце.

— Бързо, избършете масата и сложете каквото имате за ядене нареди повелително дамата, която се казваше Марушка.

Тя се обърна и тръгна към вратата; в същата минута прозвуча суровият глас на капитан Николин.

Бояновски слушаше внимателно всяка думица, която каза Марушка. Като си помисли, че смъртният му, непримирим враг се намира наблизо, силно се развълнува. С големи усилия се сдържа да не излезе и да не удуши тази ужасна жена.

Двама души вдигнаха Николин от шейната и го донесоха в стаята на ръце. Раната му беше зарасла, но върхът на единия му дроб беше закачен с ножа и затова Николин беше толкова изнемощял, че не можеше да се държи на краката си. Седна на един стол и се подпря на шашката си, като огледа с остър поглед цялата стая. В това време Марушка наливаше чай и мажеше масло на хляба.

Госпожа Кардова и дъщеря ѝ следяха всяко движение на този човек.

— Вие сте се настанили добре — каза Николин. — Както изглежда, полицията не си върши работата, щом е позволила да си строите къщички като палати.

Той посочи няколко картини на стената, изработени от Наталия.

— Ей, Михаиле, Петре, Осипе, къде сте, по дяволите? — извика той. И когато един мъж застана до вратата, каза: — Свалете тези дрипи от стената. Не ми трябва картини на заточениците, вместо тях нека рисуват с въглен бесилки по стените.

Слугинята се канеше да изпълни заповедта, но госпожа Кардова се изпречи пред Николина и му каза:

— Съжалете се над нас, капитане. Не вземайте единствената ни радост. На всяка картина е едно възпоминание, дъщеря ми е забравяла за минутка бедата, която ни заобикаля, когато ги е рисувала.

Николин полека се обърна да види Наталия. Той нахално я изглежда. В това време Марушка беше излязла да донесе приборите за вечеря.

— Това дъщеря ви ли е? — попита той. — Ела насам, момиче!

Наталия се приближи плахо и свенливо. Тя се разтрепера като сърна, която съглежда хиена в гората.

— Ела по-близо и седни при мене, детето ми! — каза Николин с усмивка, закашля се и не можа да продължи.

— Стой настрана, Наталия каза госпожа Кардова, — дори най-голямото зло да ни сполети, не ще позволя детето ми да бъде осквернено от дъха на капитан Николин.

Нечовешки вик се изтръгна от устата на капитана. Той скочи като рис, извади шашката си и я заби право в гърдите на старата. Гневът навярно му даде сили, тъй като ударът беше страшен.

Госпожа Кардова падна на земята и струя кръв потече из устата ѝ. Наталия с вик се хвърли върху тялото на умиращата си майка.

Когато Николин разбра, че е извършил убийство, отиде до вратата и извика Марушка и слугите. Той се страхуваше да остане сам с жертвата си.

За голямо щастие веднага се качи на шейната, тъй като Бояновски, забравил, че е в опасност, изскочи от клетката си с намерение да го убие с юмруци.

— Ще го убия — извика Бояновски, — това е краят на безчовечните им дела. — Остави ме, Наталия, аз трябва да го настигна и да го...

— Стойте! — хълцаше Наталия, като стискаше ръката му. — Вижте, освен вас, нямам никого, погледнете в какво състояние е майка ми. Майко, майко, не ме оставяй!...

Бояновски взе умиращата на ръце и я положи на леглото. Тя въздъхна дълбоко и затвори очи завинаги.

— Тя е мъртва! — отчаяно извика момичето. — Аз нямам вече майка. Сам-самичка съм в страшния Сибир!...

Покъртен дълбоко, Бояновски стоеше край трупа на умрялата. В стаята царуваше мъртва тишина, която се нарушаваше само от плача на бедната Наталия.

— Стани, майко, стани! — викаше скръбно момичето, като се мъчеше да повдигне мъртвото тяло на майка си. — Нима не чуваш, че твоята Наталия те зове. Майко, майко, стани!

Изведнъж момичето се отдръпна и извика отчаяно:

— Студена е — каза тя, — лед студена е. Тя е мъртва, майка ми е умряла!

— Нека Бог я приюти във вечния мир! — каза Бояновски, трогнат дълбоко, наведе се над старата жена и затвори очите ѝ.

Наталия гледаше пред себе си като обезумяла.

— Нека са проклети! — извика тя. — Убиха я. Сега съм сираче.

— Не сте самичка, Наталия — каза Бояновски, като ѝ подаде ръката си. — Въпреки че съм непознат за вас, вие сте ми близка. Тези няколко часа ни сближиха.

Наталия не отговори, но закри лицето си с ръце и заплака горчиво.

— Вие плачете, Наталия — каза Бояновски. Не — ще ви прекъсна в тази скръбна минута. Вашата майка не е мъртва, тя само се освободи от земните тегла и мъки.

Момичето вдигна глава към небето и каза тържествено:

— Спи спокойно, майко! — Приблѐжи до трупа и целуна майка си по студеното чело. — Не, аз не ще оплаквам твоята смърт, тъй като ти се отърва от теглата си. Погледни, изтривам сълзите си и няма да плача повече... На вас благодаря за утехата и ви се доверявам, въпреки че се познаваме едва от вчера. Ще се опитам да дойда с вас в Петербург, стига да не ви преча.

— Вие не ще се измамите в мен, Наталия — каза Бояновски искрено, — за мен ще бъдете свята като честта на жена ми, но едно искам да знаете, преди да тръгнем. Аз съм беглец и ме заплашват опасности. Не се плашете от смъртта!

— Аз не се страхувам; ако умра, поне ще отида при мама. Бояновски стисна сърдечно ръката ѝ.

— Добре дошла, съдружнице в бедите и нещастията! Имате ли поне приятели в Петербург?

— Никого нямам в Петербург, а при брат си няма да отида, защото съм сигурна, че той предаде майка ми.

— Това е честно и благородно от ваша страна, Наталия! Не очаквах друго от вас.

— Не ме е страх, че ще трябва да търпя лишения в Петербург — отговори момичето. — Не рисувам само на книга, но и на порцелан и дърво. И затова все ще се намери някой, който да плати. Ден и нощ ще работя, но ще запазя девическата си чест.

— Не, вие няма да живеете в нужда — отговори Бояновски, — защото ако Бог ни помотае заедно да пристигнем в Петербург, аз ще имам достатъчно средства, за да ви осигуря бъдеще. Въпреки че когато ме заточиха, нямах милиони, пак разполагах с достатъчно имот, който жена ми навярно добре е опазила.

Те си стиснаха ръцете и си обещаха, че ще се борят заедно с трудния път.

Когато се съмна и слънцето разпръсна гъстата утринна мъгла, Наталия и Бояновски стояха в градинката пред малката къщица. След като изкопа гроб за мъртвата, Бояновски каза на Наталия:

— Гробът за майка ти е готов, Наталия.

После изнесе на ръце покойната със сандъка, който бе направен предния ден.

В този сандък почиваше убитата заточеница. Спуснаха го в гроба, след което Бояновски скръсти ръце и каза:

— Почивай тихо и спокойно! Прости на неприятелите си и благослови тия, които са ти били предани. Почивай в студения Сибир, чиито буци хвърляме върху гроба ти.

Наталия взе три буци и ги хвърли върху сандъка, в който почиваше майка ѝ.

— За това място, където си погребана, майко, ще си спомням през целия си живот. За мен в тоя свят нищо не е по-свещено от него.

Бояновски нежно отдръпна от гроба плачещото момиче. Когато първите слънчеви лъчи осветиха студения Сибир и проникнаха в самотната къщичка, Бояновски и Наталия потеглиха на път, а на дървения кръст, поставен на гроба, кацна гарван, който махаше с крила и тъй грозно грачеше, сякаш пееше песен на смъртта.

ХІІ. ПОСРАМЕНІЯТ

Хуго се върна в кафенето на скъперника Марголински, влезе в стаята си и се хвърли на канапето. В едната си ръка държеше диадемата, но светлите ѝ диаманти не го радваха. Като че ли всеки лъч, с който светеше диадемата, пареше душата му. Съвестта го измъчваше.

Той предчувствуваше, че тази диадема ще го погуби.

Евреинът му нареди да я продаде и възнаграждението за това беше 10000 рубли.

Хуго се стресна, защото самата мисъл, че бе влязъл в заговор с крадци и разбойници, го отвращаваше.

Но пък какво ли можеше да направи? Та нали ако се колебаеше, щеше да бъде изгубен?

Марголински знаеше неговата тайна и ако не продадеше диадемата, евреинът щеше да го погуби.

Пък и споразумението между него и лихваря беше свършена работа. Не носеше ли той в джоба си 5000 рубли, за които всъщност се беше продал на евреина?

Хуго тежко дишаше. Той чувствуваше, че честта му е изгубена.

— Не бива да се колебае, трябва да продам диадемата и да се избавя от това мъчително положение. А после евреинът не ще може да ми откаже, когато му поискам пари. Нима и за Бояновска не е добре да я отървем от тази диадема? Смъртната присъда няма да ѝ се размине, ако при нея намерят накита на царската фамилия.

Хуго сам се залъгваше, приспиваше съвестта си.

— Какво ще стане с диадемата? — извика той. — Подир някой ден ще отпътувам за Москва да я продам и тогава цялата история ще бъде свършена и погребана.

Като каза това, той отвори едно куфарче, в което държеше дрехите си.

Тук, между хубавите бели ризи, скри накита.

— Никой няма да може да го намери — каза си той.

Тъкмо затвори куфарчето и ето че се почука на вратата.

Той я отвори — Феодора Бояновска стоеше пред него.

Хуго изтръпна, като че видя призрак. Пред него стоеше прекрасната жена, която до вчера бе любил с толкова плам и която отведнъж му бе станала чужда след няколкото думи, чути от Леония.

— Аз съм, Хуго — рече Феодора, след като прекрачи прага и затвори след себе си вратата. — Какво стоиш като вкаменен и защо ме гледаш така странно? Така ли ме очакваш?

— Пардон — каза младият барон, след като ѝ се поклони ниско и ѝ целуна ръката. — Така се изненадах от това неочаквано посещение. Не можех да очаквам, че прочутата хубавица така рано ще ме посети, и то в тази моя бедна колиба.

— Охо-хо, това жилище би могло да се сравни с царски палати — каза вдовицата с усмивка и грациозно му подхвърли шубата си. — При тебе всичко е наредено с вкус. А какъв прекрасен ъгъл има тук до камината. — Тя седна на едно кресло близо до камината и започна да кокетничи. Главата си бе отметнала назад, краката отпуснати, а с черните си очи гледаше нагоре. Така тя бе прекрасна.

Хуго не можеше да откъсне очи от нея. Тя отново го завладя и той забрави всички предупреждения на Леония.

— Дай ми една цигара, драги ми приятелю.

Хуго извади една сребърна кутия и ѝ я подаде, а тя си взе цигара и я сложи между хубавите си устни.

— Защо избяга от будоара ми като крадец? Хей, барон Пал, защо направи това?

Нарочно натърти на думата крадец, а Хуго се обля в червенина.

— Какво, няма ли да получа отговор? Ти си лош — пошепна Феодора. — Знаеш ли, че много, много се разсърдих? Аз така се радвах, че ще прекарам малко в забавление с тебе, а ти изведнъж се измъкна.

Тя го привлече към себе си.

Хуго обхвана главата ѝ с двете си ръце и я целуна по устните.

Някой почука на вратата и един познат глас извика отвън:

— Хей, момче, отвори. Да не си заспал?

— Това е гласът на баща ми — извика младият барон.

— На баща ти ли? — повтори Феодора. — Ах, дявол, какъв сюрприз! — На устните ѝ се появи подигравателна усмивка. — Защо се боиш от него?

— Защото ще те заvari при мене и тогава ще стане лошо и за двама ни.

— Ни най-малко. Ти ще ме представиш, ще кажеш, че ме любиш и той ще може да ни даде веднага своята благословия. Мълчиш? Да не би пък той да ти е избрал някоя друга жена?

— Не, не — извика Хуго, — надали е дошъл затова, защото баща ми... Боже мой, ето го пак ме вика. Той идва да ме подсети за ужасното обещание.

— Не ме оставяй да чакам повече — извика Фридрих фон Пал нетърпеливо. — Не бива да се срамуваш пред баща си, макар и да не си облечен...

Като въздъхна дълбоко, Хуго отвори вратата и старият барон влезе вътре. Бе облечен с шуба, а в ръцете си държеше бастун.

Като забеляза Феодора, отдръпна се и започна да я наблюдава враждебно.

— Ти имаш посещение, Хуго? — каза той късо, но строго. — Отпрати тази жена, не е хубаво, че се е задържала повече при тебе.

Феодора подскочи, като чу думите на стария барон, но се овладя и след като се изправи, гордо каза:

— Хуго, представи ме на баща си и му кажи, че моето присъствие не трябва ни най-малко да го смущава.

Старецът учтиво свали шапка.

— Извинете ме, госпожо Бояновска, за заблуждението ми — каза той хладно. — Но аз можех и да предположа, че госпожа Бояновска ще бъде по това време при моя син.

Феодора прехапа устните си така, че потече кръв.

— Навярно моето необикновено посещение си има своята причина — каза тя късо, като подчертаваше всяка дума.

— Да, навярно — беше краткият отговор на Фридрих фон Пал; след това се обърна към сина си: — Разбира се, Хуго, това посещение противоречи на нашето условие. Доколкото си спомням, ти искаше да бъдеш свободен само една нощ, а утре сутринта щеше да заминеш по работа, която те очаква.

— Тате, не ме осъждайте така строго — помоли Хуго. — Освобождението на Елисавета не е въпрос на един ден, затова моля да ми подарите още една седмица.

— Нито един час. Ти веднага трябва да тръгнеш с мене, защото се налага да се приготиш за път.

— Ти ще заминеш? — извика Феодора. — Искаш да ме оставиш? Добре, но аз мисля, че скоро ще се върнеш, че не ще отидеш много далеч.

— Само до Сибир — рече старецът, — и то с ваше позволение, хубава госпожо.

Феодора стана. Тя се приближи до Хуго и като го прониза с поглед, сложи ръка на рамото му, с което искаше да каже: Ти си мой и на палача.

— Макар вие да не го пускате — каза Фридрих фон Пал, — той няма да ви послуша, защото е дал клетва да изпълни обещанието си.

Когато бащата припомни клетвата, синът потрепери, защото знаеше, че сега е невъзможно да отпътува; трябваша му най-малко 8 дни, за да отиде в Москва и да продаде диадемата.

— Не може да престъпиш думата си, дадена на жената, която обичаш — рече предизвикателно Феодора.

Старият барон подскочи от мястото си и извика сърдито:

— Госпожо, нито един Фон Пал до днес не е погазвал дадената си дума; дори Венера да слезеше на земята и да му се покажеше в чаровната си прелест, той щеше да я отблъсне с погнуса.

— Хуго, кажи на баща си, че ще останеш при своята Венера дори да си дал хиляди обещания.

Хуго мълчеше. Погледите на баща му и на любовницата му бяха отправени към него. Той се колебаеше какво да реши.

— Тате, колко си жесток! Ти не искаш да ми подариш нито един ден от уреченото време. Аз ти обещах, че ще освободя сестра си или ще отмъстя за нея, но това не зависи от един час или от една минута.

— За тебе не зависи — извика старецът, — защото ти забравяш своя дълг. На сестра ти, която гние в грозните сибирски рудници, не ѝ е за чакане. Не чуваш ли дрънченето на синджирите, с които е окована сестра ти? Нима не чуваш отчаяните ѝ писъци под ударите на казашките камшици? Но защо да ти обяснявам всичко това, когато знаеш, че си дал честна дума! Внимавай, моето момче! Ти трябва веднага да тръгнеш с мене!

Това „да тръгнеш с мене“ прозвуча така повелително, че Хуго неволно се приближи до баща си.

Феодора побледня.

Фридрих фон Пал се обърна към нея с презрение и ликуване и ѝ каза:

— Вие, госпожо, без съмнение виждате, че не ви остава нищо друго, освен да си отидете, защото онова, което имам да говоря на сина си, не търпи свидетели. По-добре е да се приберете вкъщи и да се молите за вашия мъж, който, както ми е известно, прекарва нещастни дни в Сибир.

Нежните черти на лицето ѝ се промениха. Гърдите ѝ се повдигаха буйно от обидите на Фридрих фон Пал.

— За тези думи ще отговаряте, бароне — каза тя сърдито, — знайте, че няма защо да ликувате като победител.

Бързо се приближи към Хуго, конвулсивно го хвана за ръката и го повлече настрана.

— Остани при мене, Хуго — пошепна му тя. — Райските врата се отварят, за да се наслаждаваш, пък и младостта не е нищо друго освен поредица от щастие, сладост и удоволствие. Още веднъж — остани при мен, Хуго, аз съм твоя.

Хуго не можа да устои, пламенно стисна ръката на Феодора и извика:

— Твой съм, ще остана при тебе, прави с мене каквото искаш.

Старецът се изправи гордо и като че ли изглеждаше по-висок, хвана дръжката на камшика и с необикновена усмивка и странен пламък в очите каза:

— С този камшик аз белязах един нещастник, едно нищожество, което предаде своето семейство. А сега, сега ръката ми трепери, защото трябва пак да я вдигна, но този път против родния си син, който иска да посрами името Пал.

— Татко, вземи си думите назад! — извика Хуго, като се мъчеше да предаде на гласа си някаква решителност — нещо, което не му се удаде.

Фридрих погледна презрително сина си и рече:

— Нещастнико, аз те проклинам, проклинам и твоята блудница, която те е погубила.

От устата на Феодора се изтръгна вик на отчаяние.

— Блудница? — повтори тя. — Вие, бароне, ме нарекохте блудница? Добре, щом аз съм блудница, тогава вашият син е

разбойник.

— Татко, не я слушай, тя си е загубила ума — извика Хуго в отчаянието си — и ти си причината за това.

— Вие, господа курландци, не трябва да се страхувате за моя разсъдък — каза хубавата вдовица с тих глас. — Аз съм с ума си и зная, че съм наистина блудница на един разбойник.

Хуго побледня. Грозното изражение на Феодориното лице, дивият ѝ поглед, отправен към него — всичко това го ужасяваше.

— На един разбойник? — възкликна той. — Какво искаш да кажеш с това, Феодоро? Аз искам сметка за тези думи. Не се смей, а кажи какво значи това, което каза?

— Какво исках да кажа ли, драги мой? — извика тя. — Исках да кажа, че скоро ще съберем сватба и ще тръгнем на венчавка. Ха, ха, ха, каква прекрасна сватба ще бъде: мъж и жена — блудница и разбойник. Остава ни само да повикаме свидетели за венчавката.

И докато двамата се опомнят, тя се приближи към прозореца и дръпна завесата.

След това направи знак с кърпичката си, като цяла се тресеше от смях.

— Хуго — извика баронът и сложи ръка на рамото на своя син. — Тази жена има нечестни намерения.

Хуго нищо не можеше да отговори. Блед, като вкаменен той гледаше пред себе си, без да продума, за да се оправдае.

— Отговори ми, Хуго, сине мой! — каза старецът. — Отговори ми и ме увери, че тази жена те клевети.

— Отговорете на баща си, господин бароне — каза Феодора. — Уверете го, че не сте разбойник и че не сте откраднали моята скъпоценна диадема преди няколко часа в стаята ми.

Хуго извика отчаяно и като падна на колене пред Феодора, започна да я моли:

— Милост, милост, Феодоро. Смили се над мене.

— Милост! — пошепна тя. — Феодора не знае милост. Да, ето свидетелите за нашата венчавка вече идват. Остани така, на колене пред една блудница! О, това би било прекрасен момент, стига баща ти да ни благослови така.

В коридора се чува тежки стъпки и неясни викове, скоро се почука на вратата.

— В името на закона — отворете!

— Влезте, влезте! — извика Феодора и изтича да отвори вратата.

Нахлуха шестима полицаи начело със секретаря на царската полиция Ашинов.

— Никой да не посмее да излезе от стаята! — извика Ашинов, който беше с униформа на царски полицейски офицер.

Точно в минутата, когато Феодора намяташе шала си, той учтиво се обърна към нея и снизходително каза:

— Госпожо, вие мислите, че вашата скъпоценна диадема се намира тук, в къщата на барон Хуго, така ли?

— Не само че мисля, но съм и уверена в това.

— Чухте ли обвинението против вас, бароне? Какво ще кажете?

— Полицейско куче! — изписка старият барон и лицето му се покри със слаба розовина. — Синът ми не е виновен и аз гарантирам за него.

— Тъкмо това ще видим, господин бароне. А сега позволете ни да претърсим това жилище.

— Какъв срам! — извика старият барон.

Бледен като смъртник, Хуго безпаметно наблюдаваше какво става около него.

По знак на Ашинов започнаха полицейски обиск на къщата. Разхвърляха книжа из стаята, разпаряха тапицерията на канапетата, късаха калъфите на възглавниците, за да търсят там откраднатата диадема.

— И ти допускаш да правят това в твоята къща! — кресна старият барон. — Защо държиш револверите си в шкафа? Пръсни главите на тези нещастници! Да не би, сине, вината да е у тебе, че така мълчиш?

— Не, татко — каза Хуго, — аз не съм виновен.

— Защо го казваш с колеблив глас, Хуго? Струва ми се, че от твоите уста излезе лъжа, но не мога да повярвам, че ти, един потомък на прочутата фамилия Пал, ще паднеш толкова ниско, че да станеш крадец. Не, това никога няма да повярвам.

— Не можем да намерим диадемата — викна един полицаи. — Напразно, нашият труд е безцелен.

— Търсете я! — извика Феодора. — И онзи, който я намери, от мене ще получи 1000 рубли награда.

Започнаха още веднъж претърсването, но този път не продължи много, защото един от полицаите извика весело:

— Ето я! Намерихме я между дрехите на барон Пал! — И той триумфално издигна диадемата над главата си.

Хуго нададе отчаян вик. Той се беше превил одве, отиде до един стол и седна.

Фридрих фон Пал покри лицето си с ръце. Сълзи течаха между пръстите му.

— Оставете го още малко, няма да ви избегне. След това Феодора се приближи към Фридрих Пал.

— Искам да се простя с вас, господин бароне — подигравателно каза тя. — Но преди да си отида, позволете ми да ви кажа, че до венчавката ни има още доста време и макар че блудницата е лоша, тя няма желание да се венчае с един крадец и да прекара първите дни след сватбата по пътя за Сибир.

Нещастният баща не можеше да отговори нищо на това. Болката го беше съкрушила така, че нищо не помнеше.

Феодора взе бързо диадемата, сложи я в джоба си и излезе от стаята, без да погледне Хуго. Тя остави жертвата си в здрави ръце, защото знаеше, че от Ашинов не ще може да се измъкне.

Ашинов имаше кораво сърце. Не го трогнаха нито сълзите на стария барон, нито отчаянието на младия Хуго. Той съвсем хладно доближи Хуго, сложи ръка на рамото му и каза:

— В тъмницата, приятелю, и недейте се противи, защото иначе ще ви окова със синджири.

— Водете ме по-бързо. По-скоро бих желал да съм в най-дълбоката тъмница, отколкото да остана при този човек.

Ашинов искаше веднага да го повлече насила, но в тази минута пред него застана Фридрих Пал и го помоли да го остави за няколко минути насаме със сина му.

Ашинов надуши, че тука ще има добра печалба, и след като даде знак на останалите стражари да се отдалечат, отиде заедно с барона в един ъгъл.

— Син ми е разбойник — каза старият барон, — всяка мисъл да го отърва от справедливото наказание ми е чужда, съвсем безразлично ми е дали той ще свърши живота си в някой сибирски рудник, или на бесилката.

— Жал ми е за вас, господине, но вие виждате, че аз точно трябва да изпълня задължението си.

— Да, напълно — отговори старият барон, — но вие ще разберете, че е нужно поне 5 минути да ме оставите насаме с моя син, за да му кажа последно сбогом.

— Невъзможно е, господине — трябва да ви отстраня, защото това ще ми струва службата.

— Успокойте се, господине, мисля, че с тези 2000 рубли ще ви заплатя за риска.

Ашинов погледна към стражарите и след като мушна вързопата под мундира си, каза твърде меко:

— Бих бил човек без сърце и чувство, господине, ако не ви позволих да се простите с вашия син. Но ви давам само 5 минути, бароне, недейте злоупотребява с моята добрина. Аз и моите хора през това време ще ви чакаме в коридора.

— Благодаря ви, господин секретар — каза старият барон и в очите му блесна искра надежда. — Давам ви моята честна дума, че след нашия разговор вие ще намерите сина ми тук.

Ашинов даде знак на стражарите да излязат, а след това и той излезе навън. Фридрих приближи до вратата и я затвори. Баща и син останаха сами.

Когато Хуго видя, че не остана никой друг освен баща му, по тялото му преминаха тръпки. Той предпочиташе Ашинов да го отведе в тъмницата, отколкото да гледа укорителния поглед на баща си.

Нито един съдия не би могъл така да го уплаши, както този старец, когото така лекомислено бе засегнал дълбоко в бащиното му сърце.

— Сега сме сами, синко — каза той тъжно и се приближи до Хуго. — Нека да говорим така, както прилича на баща и син.

Хуго очакваше укори, кавги и проклетия, но как се изненада, когато чу тихия глас, който идеше направо от нараненото бащино сърце:

— Синко, стореното е сторено, то не може да се върне назад. Ти потъпка дадената дума. Така ниско си паднал! Разбойник! Сега не ти остава нищо друго, освен да те изгонят в Сибир, но не като борец за погазените народни права, не, а като прост разбойник, злосторник.

— Татко — извика Хуго, задущавайки се от сълзи, — аз сгреших, много сгреших! Но ако ме закарат в Сибир, аз съм още тъй млад, имам време да се покая и поправа.

— Нещастнико — извика старецът, — нима с този срам на челото мислиш още да живееш? Ти говориш за бъдеше? За хубави дни? Нима ти не можеш да разбереш, че завинаги си свършил както с миналото, така и с бъдещето и че стоиш на края на безличието и гроба? Гроба, казвам, защото само той може да измие петното от моето име.

— Как да разбере тези твои думи, тате? — извика Хуго уплашено.

— Не се страхувай, няма да останеш за дълго в неизвестност — каза Фридрих тихо и много строго. — Сам произнеси присъдата си в зависимост от вината.

— Най-тежкото наказание, на което ще ме осъди съдията, няма да ми се види тежко.

Старецът клатеше глава.

— Не трябва да чакаш присъдата от съдията, а сам трябва да се осъдиш.

— Сам себе си да осъдя? Татко, тогава не ми остава никакво друго средство, освен да понижа с куршум гърдите си. Но все пак аз мисля, че ти не ме съветваш да го сторя.

— Защо да не ти покажа пътя, по който ще изличиш петното? Нима мислиш, че като са ми побелели косите, аз съм забравил честта на своя дом? Само един е пътят, по който човек от нашите кръгове може да измие своята чест; този единствен път се казва смърт.

Хуго се изплаши от тия думи.

— Татко! — извика той. — Ти си ужасно безмилостен. Ти искаш да убиеш единствения си син. Добре тогава, сам ти ще ми дадеш револвера в ръцете, но знай, че губиш единствената си подкрепа за стари години — единствения, който може да се грижи за тебе.

— Разбойник не може да ми бъде подкрепа — отговори грубо Фридрих. — По-скоро мисли за себе си и за мира на душата си. Мислиш ли ти, дете мое — каза старецът гордо, — че бих избрал този път, ако имаше други? Аз бих желал хиляди пъти да те видя мъртъв, отколкото жив в мрака на сибирските рудници. Над твоя труп аз бих

проливал горко сълзи, но за живия син само клетви щяха да излизат от моите уста.

Старецът приближи до гардероба, извади бързо един револвер и като го гледаше, попита:

— Пълен ли е?

— Пълен е — рече Хуго.

— Добре, тогава вземи го и стреляй. Само така благородникът измива своята опетнена чест.

Той насила искаше да сложи револвера в ръцете на сина, но Хуго се отдръпна назад.

— Татко, не мога! — извика Хуго, плачейки. — Аз съм млад, искам да живея. Обвиняват ме в кражба, макар и да не съм крадец. Мога да ти се закълна в това.

— Значи ти не си извършил кражбата? — извика старецът и радостна искра блесна в очите му. — Заклевам те, Хуго, в паметта на твоята майка, пред чието лице стоиш сега, кажи ми истината. Ти ли извърши кражбата?

Хуго мънкаше; той въздъхна дълбоко.

— И да, и не, татко, аз не извърших кражбата, но взех диадемата от ръцете на онзи, който я е откраднал, с цел да я продам някъде.

— Това не променя нищо — каза старецът, — тъй като съучастникът е толкова виновен, колкото и крадецът.

— Нуждата ме накара да сторя това, татко.

— Нищо на този свят не може да накара един Пал да стане нищожество.

— Виновен съм тогава — каза Хуго, — нищо повече няма да кажа.

— Не искам нищо повече да чувам; вземи този револвер от ръцете ми и стреляй — каза строго старецът.

Хуго коленичи пред баща си и прегърна коленете му.

— Съжали ме, татко, не искам да умра толкова млад. Искам да живея още.

Старецът стоеше, твърд като стена. Нито един мускул на старческото му лице не мръдна, само устните му затрепериха.

— Всичко ще сторя, каквото пожелаеш — каза синът, като плачеше горко. — Ще си излежа наказанието и ако ти пожелаеш, ще

отида в Америка, никой там не ще знае, че аз нося името Пал — само ме остави да живея.

— Пълзи като куче и се моли за живота си! Той няма смелостта с кръв да измие окалялата си чест. На такъв син дадох живот! Бягай далече от мене, клетнико, и ако до няколко минути не загинеш от собствените си ръце, знай, че аз сам ще те убия. Не ще те дам жив на полицията.

Като каза това, старецът вдигна револвера и го насочи към сина си.

— Предай Богу душата си, клетнико! Бог ще ми прости това убийство, той знае всичко, що става в душата ми.

— Чакай, татко! — извика Хуго и отблъсна револвера. — Не ставай мой убиец. Аз реших, заклевам ти се, че сам ще сторя това.

Старецът издигна ръце и каза радостно:

— Благодаря ти, Боже, че в последния час вля дух и смелост в сърцето на един Пал. Револверът е тук и щом се застреляш, ти измиваш своята чест като всеки честен и благороден човек.

Хуго взе револвера, очите му блуждаеха из стаята, като че искаше да се прости с нея.

— Сбогом, татко! — пошепна той. — Сбогом, остави ме сам да умра.

Старецът разтвори ръце и едри сълзи закапаха от очите му. Той извика:

— Прегърни ме, Хуго, целуни ме и ме прегърни, мое нещастно дете, за последен път на този свят!

Хуго плачеше, той прегърна стария си баща.

Старецът го целуваше по лицето, по устата и челото. Баща и син останаха за дълго прегърнати.

Изведнъж на вратата се чу силно тропане и Ашинов извика отвън: „Изминаха пет минути.“

Старецът освободи сина си от прегръдките си и пошепна:

— Аз ще ги забавя още няколко минути, а ти побързай, нека Бог се смили над тебе.

Старецът се прегърби и едва се дотътри до вратата. Щом я отвори, Ашинов се изправи пред него.

— Почакайте още малко — помоли Фон Пал, — нека клетникът прочете късата молитва пред лицето на майка си.

— Добре, господине, няколко минути не струват много, но изглежда, че тази молитва на сина ви ви е трогнала, тъй като вие едва се държите на краката си.

Старецът така силно трепереше, че за да не падне, трябваше да се хване за рамото на Ашинов.

— Не чувате ли как чете молитвата? — попита той с отпаднал глас. — Сине мой, сине мой, ела бързо тук! Той ще се убие, той не чете молитва! Не се убивай, синко, по-добре живеј без чест, но само живеј. Ах, вече е късно!

В стаята се чу гръм и като че ли нещо се търколи на земята.

— По дяволите, що е това! — каза Ашинов. — Аз съм измамен. Той избегна заслуженото наказание.

Фридрих фон Пал издигна ръце нагоре и каза със строг глас:

— Той сега е там горе пред вечния съдия. Прости му, Боже, както и аз му простих.

— Разбийте вратата! — заповяда Ашинов. Стражарите натиснаха вратата и я счупиха.

— Къде е самоубиецът? — извика Ашинов. — Повикайте лекар, може да е жив още.

— Вие ще намерите само трупа му — каза Фридрих фон Пал, а очите му светнаха с необикновен огън. — Бог не би пожелал да ме накаже така строго. Ръката му не е трепнала, когато е стрелял в сърцето си.

— Труп? — каза Ашинов. — Не виждам никакъв труп, нито пък затворника.

Погледите на всички се лутаха из стаята. От Хуго нямаше ни следа, нито глас.

В средата на стаята лежеше револверът, който още пушеше. Ашинов разбра веднага каква е работата.

— Прозорецът, който гледа към градината, е счупен — каза той, — избягал е през прозореца!

Като вкаменен стоеше Фридрих фон Пал и гледаше ту револвера, ту прозореца.

— Страхливец! — бърбеше. — Той е страхливец. Живей, клетнико, живеј, но бащиното проклятие нека те преследва през целия ти живот!

ХІІІ. ЖИВОТ БЕЗ ЛЮБОВ

Този ден гърбавата Петровна не работеше, бе неделя.

Макар че беше много прилежна, Петровна празнуваше всяка неделя. Това бе повече от необходимо за нейния слаб организъм.

Днес тя не беше така тъжна, както обикновено: леко и весело подскачаше от една стая в друга на своето зимниче и чистеше маси, столове и писалищни принадлежности.

„Когато се върне той, всичко трябва да е чисто и с вкус наредено, за да ме похвали като вчера и ми рече със своя акцент, който звучи тъй хубаво, както вчера, когато каза: «Вие, Петровна, обичате чистотата.»“

Петровна се смееше сама. Дълго време не беше се смяла така весело.

Този „той“, за когото гърбавата шивачка говореше, бе господинът, настанил се преди известно време в нейната стаичка.

Тя отдавна си мислеше, че такава голяма къща не ѝ е нужна. Един ден купи от отсрещната книжарница по-големичко парче картон и написа с хубави букви: „Дава се под наем една стая.“ Не след дълго започнаха да дохождат хора да видят стаята. Но Петровна бе придиричива и им отказваше, като искаше голям наем.

Много обиди трябваше да понесе тя от тия груби хора, на които отказваше.

Вече бе решила да свали обявата, когато един момък дойде да пита за стаята.

От пръв поглед момъкът се хареса на Петровна. Лицето му изразяваше честност и твърд характер. Такъв изглеждаше той. Сам каза, че малката стаичка му е съвсем достатъчна и се е решил да я наеме.

Петровна поиска много нисък наем и момъкът веднага извади няколко рубли и ѝ ги даде срещу месечния наем, а след това назова името си.

— Казвам се Конрад Фелзингер, учител съм по професия, но сега съм без работа.

Следобед Фелзингер се премести в новата си квартира, като донесе сам багажа си.

Денят беше много студен и когато Петровна видя, че пръстите на Конрад са посинели от студ, сметна за свой дълг да предложи на наемателя голяма чаша чай.

Врящият в самовара чай издаваше приятно ухание, което се разнасяше из цялата малка стая.

Петровна бързо покри масата с бяла покривка, сложи две пъстри чаши, постави самовара в средата и след това се втурна към хлебаря, за да купи хляб за няколко копейки.

Наряза повече парчета хляб и като сложи захар, ром и лимон на масата, весело продължи работата си. Всичко изглеждаше така апетитно, та Петровна мислеше, че и царската трапеза не може да бъде по-приятна и по-богата от нейната.

Весело почука на вратата на своя наемател. Той отвори и Петровна смутено помоли момъка да ѝ направи чест и да пие чаша чай.

— На драго сърце — отговори Фелзингер. — Благодаря ви за любезността. Сегичка ще дойда. Трябва да ви помоля обаче да ми позволите да взема чибук си.

Петровна започна да го уверява, че няма нищо против това, толкова повече, че за нея щяло да бъде занимателно да го гледа как пие чай и пуши.

След малко двамата седяха, пиеха чай и разказваха случки от живота си.

Конрад започна да разказва за своята Елена — годеницата, която бе принуден да остави в Германия. Описваше я като най-хубава и най-добра девойка, в чиято вярност той бе сигурен. Постоянно ѝ пишеше и знаеше как живее. А тя пишеше, че с нетърпение очаква деня, в който ще се съберат, и това ще стане, когато си осигурят поне толкова, че да могат да живеят скромно.

— И скоро щях да изпълня отдавна бленуваното си намерение — довърши той своя разказ. — Имах си вече добро място и хубава заплата, ала едно нищожество ме изгони и аз трябваше да напусна тази служба, защото в Русия немските учители не се приемат на драго сърце. Беше ми много мъчно, когато трябваше да съобщя на моята Елена за това, тъй като знаех, че тя много ще се разтревожи.

Като слушаше младия учител, Петровна завиждаше на девойката, без да я познава.

Той забеляза какво става в нейната душа и започна да говори за други неща. От този ден между двамата се завърза близко приятелство. Петровна четеше в очите на Фелзингер всички негови мисли и във всичко му угаждаше.

Тя нареждаше днес стаята си, защото бе забелязала, че той обича да е чисто и добре наредено. В това време Фелзингер влезе в стаята и тутакси седна на писалищната маса.

— Госпожице — каза той, след като си поотпочина, — днес ще имам едно посещение. Един обикновен работник ще попита за мене. Оставете го да влезе и се погрижете никой да не ни безпокои. Имаме да си говорим нещо.

Вече беше доста късно, но човекът още не бе дошъл. Най-после, около десет часа вечерта, един човек спря пред входа на зимничето и след като се увери, че е открил търсеното място, слезе надолу по стълбите.

Когато работникът се изправи пред Петровна, тя не можа да познае дали това е младеж или старец, защото той нарочно бе нахлупил калпака си чак до ушите и не го свали, когато запита:

— Тук ли живее господин Конрад Фелзингер? Може ли да говоря с него?

— Влезте вътре, той ви чака — каза Петровна и показа с ръка вратата. Непознатият похлопа.

— Влезте! — чу се от стаята и той влезе.

Петровна затвори вратата и излезе навън, за да не подслушва. Но все пак подир малко се приближи до вратата и чу съвсем ясно как Фелзингер каза:

— Да, драги приятелю, не се лъжете. Вие наистина се намирате в същата къща, в която малкият Владимир едва не стана жертва на ужасния пожар.

— Малкият Владимир жертва на пожар?

Само тези думи бяха достатъчни, за да изпъкне пред очите на Петровна образът на нейния любимец. Образът на нещастното малко дете, което тя на ръце бе измъкнала от пожара и за което повече не можа да научи нищо.

А сега зад стените на стаята ѝ се говореше за нейния любимец. Не можа повече да търпи, искаше да чуе нещо повече за него. Тя трябваше да научи какво е станало с Владимир. Успя да чуе всяка дума, казана от Фелзингер на непознатия.

— Разкажете ми всичко, що знаете за него. Как Владимир изчезна от сиропиталището?

— Много просто — каза учителят. — Един ден великият княз хареса красивото дете и още същия ден дойде заповед до директора да предаде детето на един човек, който, както по-късно се оказа, бил довереник на великия княз.

— Във всеки случай този човек не е бил лъжец — каза непознатият.

— Няма съмнение — отвърна Фелзингер. — За това говори и обстоятелството, че детето се намира в дома на великия княз.

— В бащиния си дом — изрече непознатият. Последните думи бяха казани така ясно, че Фелзингер ги чу.

Петровна също чу, когато Фелзингер извика изненадан:

— Що говорите? Владимир — син на великия княз? Съвсем изоставеното сираче, което аз грижливо отгледах? Храненичето на сиропиталището значи е син на княз Константин? Той е Романовец?

— Да — отвърна непознатият. — Той с Романовец, въпреки че неговият баща и чичо му, царят, не искат да го признаят за свой потомък. Защото Владимир е плод на незаконна любов. Вам, Конраде, поверявам тази тайна и вярвам, че вие ще съумееете да я опазите.

— Тържествено ви се заклевам в това. Никой няма да я чуе от моите уста.

— Навярно вие сте предчувствували, че има такова нещо — подхвана непознатият, — понеже аз ви дадох брилянтеното кръстче да го сложите на врата на детето и да внимавате да не му го вземе някой.

— Това и сторих — каза Конрад; — когато взеха Владимир от сиропиталището, кръстчето остана под ризката му. Но право Да ви кажа, аз мислех, че това са прости камъни, които според родителите трябва да пазят детето от зло.

— Кръстчето е златно и е украсено с истински брилянти — каза непознатият. — Аз го донесох от бедната му майка и го предадох на детето. Тя ме назова покровител и втори баща на Владимир.

— Да ви кажа истината, смятах ви за баща на детето, тъй като вие показахте голяма грижа и заинтересованост към него.

— Така е наистина — каза непознатият. — Из целия Петербург търсих детето. Отначало мислех, че ще го намеря из тъмниците на Петропавловската крепост, затова го търсих там, но скоро разбрах, че детето е отстранено по друг начин. От един мой стар приятел, когото настаних в тайната полиция, научих, че директорът на полицията дал Владимир на някакъв пияница. Разбрах веднага защо е сторил това. Искали са да направят с детето също както със сина на нещастния френски крал, дадено на обуцаря Симон, за да го мъчи и тормози, докато умре.

— Това е ужасно — прекъсна го Фелзингер. — Навярно целият образован свят ги е проклинал.

— Да, драги приятелю — каза непознатият, — великите хора не подбират нито средство, нито начин, за да постигнат целта си. Аз търсих детето там, където вирее злото, и го намерих. Попитах някой си Янкович, при когото беше детето: „Къде е Владимир?“ Но този твърд човек ми отговори накъсо: „Откъде да знам. В големия Петербург иди, та го намери.“ Не ми остана друго, освен да го търся по-нататък и най-после го намерих в сиропиталището. Благодарение на добрия случай, ето че се запознах и с вас. Но изглежда, че вие не сте в завидно положение?

— Не се мамите, така е. Аз наистина съм без служба — каза Фелзингер. — Ще ви бъда много признателен, ако ми намерите някое място. Макар че носите дрехи на прост работник, вашата външност ви издава за човек от висок ранг.

— Конраде — каза непознатият. — Въпреки че не съм ви казал името си, сигурен съм, че вие го знаете. Виждам, че сте честен човек, комуто може да се повери тайна; добре тогава, ще ви кажа истинското си име: аз се казвам Михаил Бакунин.

Петровна не можа да чуе повече, тъй като двамата така тихо си приказваха, че въпреки усилието ѝ, това бе невъзможно. Тя се отдалечи, тъй като бе развълнувана от чутото. Разбра, че детето, което тя бе спасила от пожара, на което бе правила толкова добрини, е било от царски род — син на княз Константин. Това никак не ѝ се вярваше и тя никому не би повярвала, ако не бе го чула със собствените си уши по един такъв тайнствен начин.

Двамата мъже си шепнеха още няколко минути, след това вратата се отвори и човекът с работническото облекло излезе от стаята. Конрад го изпрати до вратата.

— Ние ще се видим пак — каза работникът и подаде ръка на Конрад.

— Пишете и ми съобщете къде мога да ви намеря, бъдете сигурен, че аз ще дойда.

Непознатият се изгуби в тъмнината, а Конрад затвори вратата след себе си.

Хуго фон Пал можа да се отърве с един скок, който решително направи през прозореца. Твърдо бе решил със смъртта да накаже своята лекомисленост.

Но в последния миг, когато насочи револвера към челото си, ръката му потрепера и той не извърши това, що честта и достолепието му диктуваха.

Хвърляше почти безумни погледи наоколо си. Искаше да се спаси. Изведнъж погледът му се спря на прозореца.

— Прозорец! Спасение! Живот! — извика Хуго и скочи през него в градината.

Падна благополучно на земята, без да се нарани.

Като се увери, че нищо му няма, започна да тича, сякаш го гонеха зли духове. Той не тичаше, защото се страхуваше полицията да не го хване, а бягаше от строгия и осъдителен поглед на баща си.

Хуго тичаше като луд и спря чак на брега на Нева. Тук седна на една пейка и заплака горчиво. След като се успокои малко, започна да размишлява за себе си и за своята съдба. Кесията с парите бе забравил на масата по време на посещението на Феодора.

Ха, Феодора? Какъв ужас го обхвана, като си помисли за тази жена, която го бе погубила.

— Аз ще отмъстя на тази жена. Затова не се самоубих и не ще направя крачка от Петербург, додето не й отмъстя.

Така, замаян от тези мисли, Хуго започна да затваря очи и заспа на пейката. Наоколо нямаше никого. Нощта се спускаше бавно и със своите ледени криле докосваше бледото Хугово тяло. Цареше тишина, само Нева тайнствено шумеше. Изведнъж в тъмнината се появи един човек с кръстосани ръце и с учуден поглед взе да наблюдава заспалия младеж.

Външният вид на този човек бе отвратителен. Той бе облечен като просяк.

Хуго спеше спокойно. Непознатият се наведе над него и започна да претърсва джобовете му.

— По дяволите, няма нищо. Да видим ще има ли по-нататък щастие?

И внимателно претърси и другите джобове на Хуго.

— Ха, ето часовника. По дяволите, трудът ми не отиде напразно.

Той взе часовника и започна да го обръща в дланта си, но внезапно бутна едно винтче и часовникът затрака ясно. Разбойникът се отдръпна от Хуго и му каза учтиво:

— Защо ме гледате уплашено? Мисля, че трябва да ми благодарите, наблизко обикаля полицията и ако ви види...

Хуго се сепна.

— Кой сте вие?

— Аз съм Ягодкин, брат на известния богаташ Никола Ягодкин, който ме докара, кажи-речи, до просешка тояга. Не ми плати 100 000 рубли от наследството ми и така станах просяк. Но какво ви е? Вие много се озъртате? Познавам, че се боите от полицията. Кой сте, ако смея да попитам?

— Аз съм мъртъв.

— Мъртъв? Разбирам, тогава елате с мен.

— Къде?...

— Ще видите.

И като насън Хуго тръгна с този човек.

Вървяха дълго, докато стигнаха до един пуст край на града; имаше кръчма, в която се събираха хора от този род.

В кръчмата разбойникът се приближи до един човек и му каза:

— На вас ви е нужен един верен човек, който да отнесе тази пратка от митницата на евреина Марголински: ето ви човека.

Онзи се обърна към Хуго.

— Ще ви платя 30 рубли, ако за три дни занесете тази пратка в ръцете на Марголински. Не обичам да правя дългове. Вземете тези 30 рубли, в аванс ви ги давам.

Хуго се съгласи и взе предложените му пари.

В същото време в кръчмата се вдигна голяма глъчка:

— Предателство, да осъдим предателите!

Изведнъж стотина ръце нападнаха един човек, който, пребледнял и окаян, викаше:

— Аз не съм виновен, не ме осъждайте.

— Твоята жена ни съобщи, че ти си ни предал, когато носехме хайвера — чуха се много гласове.

— Да го осъдим!...

— Да го осъдим!...

— Смърт!

— Смърт!

Изгърмя пушка. Когато димът се разнесе, човекът, окървавен, издъхваше на пода.

Той бе пияницата Станислав Янкович.

Хуго потрепера. Едва сега видя в какво общество се намираше.

И тъкмо се канеше да избяга от кръчмата, той чу един познат глас, който се провикна:

— Ще пътувате по морето и ще отидете на един остров при един гостилничар, ще му кажете следните думи: „Русия плаче, дайте ни кърпа да изтрием сълзите й.“ А в отговор той ще ви даде пакет с печатани в Берлин книги, който ще занесете от острова в Калеч. Обещайте ми, приятели, че по-скоро бихте изгорили тези книги, отколкото да ги оставите да попаднат в ръцете на държавните пазачи.

Щом свърши, Хуго извика:

— Михаил Бакунин, вие тук?

— Мълчете, не споменавайте името ми.

Хуго се приближи до Бакунин, стисна ръката му и каза тихо:

— Вие ще ме спасите.

— Как?

— Ще ви кажа насаме.

И двамата излязоха незабелязано от кръчмата.

Хуго разказа на Бакунин всичко, що му се бе случило, и когато спомена името на Феодора Бояновска, Бакунин се подсмихна:

— Оставете сега, това е интересна работа, но утре ще поговорим. Сега сте уморен, елате с мене. Ще ви заведа на безопасно място, където полицията не може да ви намери.

Той заведе Хуго при гърбавата шивачка Петровна, която го посрещна любезно и му отстъпи своето легло. На тръгване Хуго каза на Бакунин: „Довиждане до утре, починете си спокойно.“ След като

Бакунин си отиде, Хуго си легна; а подир малко Петровна влезе с лампата, погледна спящия младеж и каза тихо:

— Колко е красив! Ако някой се влюби в мене, наказаната, то бих молила Бог да бъде този.

Хуго чу всичко, скочи от леглото и хвана ръката на гърбавата шивачка.

— Аз съм нещастен, но въпреки това се чувствавам щастлив, че съм у такива добри хора.

Шивачката му даде знак да говори по-тихо, като сочеше с ръка към вратата на съседната стая, където живееше Конрад.

— Вие имате квартирант?

— Да, един млад учител, който е без работа и е отскоро при мене.

— Как преживявате, ако позволите да ви попитам?

— Аз съм шивачка и изкарвам прехраната си с десетте си пръста.

— Как, вие сама се грижите за прехраната си? Значи много работите? Не ви ли тежи?

— Никак — каза Петровна, — само едно ме измъчва — че съм самичка, без семейство.

— Как, нима нямате близки?

— Не, съвсем сама съм. От първия си баща имам една сестра, родена в Париж. Не зная къде се намира сега. Леония, да бих те намерила, нямаше да бъда така самотна!

— Вашата сестра се нарича Леония и по рождение е францужойка? Тогава аз я познавам, ако не се мамя. Тя се намира наблизо, тя е в Петербург и няма да е трудно да я видите. Трябва само да изтичате и да я прегърнете.

— Значи вие знаете къде се намира тя, така ли?

— Да, тя е прислужница при госпожа Феодора Бояновска.

— Много съм щастлива! Ще отида да я видя още утре. Но не! Тя много ще се изненада от моето отиване; по-добре ще е да ѝ пиша.

— И аз мисля така — рече Хуго. — Това е най-добрият начин.

Хуго каза това, защото се страхуваше Леония да не го заvari тук. Петровна седна до масата и започна да пише:

„Мила ми сестричке,

Нека Бог и Богородица те покровителствуват. Така започвам писмото си, сестро. Узнах неочаквано, след дългата раздяла, че ти си в Петербург. Дори самият дух на майка ни ще се радва, ако се видим пак и се прегърнем сестрински. Възможно е да си подарила сърцето си на някой мъж, тъй като ти си красива. Твоята сестра Петровна е онеправдана и никой не иска да я знае. Ах, Леония, аз живея без любов и това именно искам от тебе.

Дай ми сестринска обич и така ще ме направиш щастлива. Така ще има една душа, която ще ми бъде предана завинаги. Ако си готова да сториш това, то ела утре вечер при мене между пет и седем часа.

Очаквам те с нетърпение.

Твоя сестра Петровна.“

Сълзи потекоха от очите ѝ и измокриха написаните редове. Тя препрочете писмото и допълни:

„Не трябва да се срамуваш от мене. Аз си имам своя къща и мебели. Изкарвам колкото ми е необходимо. Ела, моля те, ела при твоята Петровна.“

Тя написа адреса, който ѝ каза Хуго, и постави писмото в плика.
— Готово е, сега ще трябва да го занеса сама в пощенската кутия.
Утре Леония навярно ще го получи.

Тя си върза кърпа на главата и излезе.

Върна се бързо, тъй като беше доста късно и бе време за лягане. Оправи набързо леглото в кухнята и си легна развълнувана. Никога Петровна не е била по-щастлива и никога не е била по-добре от тази вечер. При мисълта, че ще се види със сестра си, че ще я прегърне, не можеше да заспи. С буден поглед виждаше пред себе си цялото си щастие.

Не само образът на Леония не позволяваше на Петровна да заспи, но и красивото лице на младия Хуго, което се мяркаше непрестанно пред очите ѝ.

Хуго също не можеше да заспи. Той бе седнал в ъгъла на стаята. Главата си бе подпрял с ръце. Обзеха го тежки мисли. Спомни си отминалите събития, сети се изведнъж и за Конрад Фелзингер.

Стори му се, че нечий жален глас го вика: „Хуго, защо ме съсипа?“

— И то защото една жена-демон, на която се довериха повече, отколкото трябваше, безмилостно ме отблъсна от себе си и ме провали. Заради нея, заради тази хиена аз презрях своя приятел, своя брат, когото обичах с всичката жар на сърцето си.

— Ах, Конраде, ако можеше само да видиш колко съм отпаднал, как живея в този зимник, ако можеше да надвърнеш в моето сърце, ти би ми простил, да, би ми простил, защото щеше да съжалиш мене, нещастника.

Той покри лицето си с ръце и горко заплака. Изведнъж над него изникна една черна фигура, сложи ръка на рамото му и се чу един глас, който го накара да затрепери:

— Той ти прощава, прощава ти от все сърце.

Хуго скочи: стори му се, че небето се е отворило и ангел говори оттам.

Той пребледня и въздъхна тежко. Мъчеше се да проговори, но напразно: бе онемял от изненада и тревога. Само мълчеше и наблюдаваше фигурата, която смяташе за дух от другия свят.

Като трепереше, той улови фигурата за главата и я привлече към себе си.

— Ти не си дух — каза Хуго с мек и тих глас. — Това не е плод на раздразнената ми фантазия. Това си ти, ти! Ето, аз те държа, аз усещам дъха ти, гледам очите ти! Това си ти, Конраде?

— Това съм аз — каза младият учител с благ глас. — Аз съм клетникът и душата ми се къса, като те виждам в това състояние, защото смятах, че не си вече между живите и затова не си устоял на думата си. Но ето че ти си тук жив, но опетнен, и скърбя, защото сега виждам, че съм изгубил приятел.

Хуго стисна силно ръцете на приятеля си, който бе с влажни очи, и се обърна да си отиде.

— Не си отивай, почакай и ме изслушай — рече Хуго. — Ти имаш добро сърце, Конраде, и си много справедлив. Позволи ми да ти разкажа защо те измахих.

— Недей — каза Конрад, — не мога да слушам самообвиненията ти. Още не мога да повярвам, че нещо би могло да ти попречи да устоиш на дадената дума. На тебе, на когото тъй безгранично вярвах, за когото бих дал и последната си капка кръв...

Хуго заплака.

— Не знаеш ли, Конраде, че Бог направи първия грях, като създаде жената? Жената бе причина Адам да съгреша. Жената често е била причина за много войни. Много велики мъже са пропаднали заради жена. Аз също съм жертва на една жена.

Хуго отчаяно падна на колене пред Конрад и скръсти ръце.

Конрад гледаше състрадателно своя беден приятел.

Лампата на масата бледо осветяваше тази сцена.

Среща на двама приятели след дълга раздяла. Но каква разлика? Единият — на колене пред другия, като престъпник, който очаква присъда.

Цареше гробна тишина.

Хуго пръв заговори:

— Аз не те моля да ми простиш, Конраде, тъй като не можеш да го сториш. Моето лекомислие напълно те погуби.

— Твърде скъпо ми струваше твоето лекомислие — отговори Конрад. — Зле се отнесе ти с мене; но аз не съм те търсил, въпреки че по едно време мислех да го сторя, а сега, като те виждам така унил и тъй нещастен на колене пред мене, виждам, че Бог те е наказал.

— Да, Конраде, той ме наказва строго. Аз загубих всичко — бащина любов, уважение, състояние, имот и всичко, каквото имах... Аз съм просяк.

Хуго стискаше главата си с ръце, а Конрад го гледаше състрадателно. Той се доближи до Хуго, сложи кротко ръка на рамото му и каза:

— Не се отчайвай, Хуго. Ти си още млад, не бива да се отчайваш. Готов съм да те слушам, ела и ми разкажи всичко, що ти тежи; каквото кажеш, и Бог ще го чуе.

Той заведе приятеля си в единия ъгъл на стаята и като седна на стола до него, рече:

— Разказвай!

Хуго поглади челото си с ръка и започна с тих глас:

— Ти си спомняш, Конраде, за живота ми в Германия. Тогава бях буен младеж и много безсънни нощи прекарвах. Аз опитах всички удоволствия, които ни предлагаше пруската столица.

— Да, спомням си — отговори Фелзингер. — Много пъти ти казвах да се откажеш от този живот, ала ти всякога ми отговаряше, че ходиш в тези берлински заведения с цел да се запознаеш отблизо с тях, а не за удоволствие.

— И това беше истината — отговори Хуго. — Никъде не опознах човешките страсти така, както в берлинските заведения. Там е люлката на всички пороци. Там видях, Конраде, чудни хора с порочна душа, които за някоя пара продават своята чест и почит. Берлин е училище за опознаване на хората. Дъщери на пенсионери, които са имали отлична работа, се сдружават с непознати лица и скитат с тях по вечеринките. А знаеш ли защо правят това, Конраде? За да са сигурни, че в утрешния ден ще имат хляб. И затова стават роби на страстта. Но стига, Конраде. Сега ще ти разправа за личните си грехове, а не за хорските.

Няколко дена преди да дойда при тебе и да те помоля за парите, отидох на един голям маскиран бал. Беше в едно голямо здание, недалеч от зоологическата градина, Ако не се лъжа, казваше се „Крол“.

Аз бях облечен като персийски княз.

Всички ме гледаха и се питаха: „Кой е този персийски княз?“

Имаше богати кавалери от най-висшите кръгове, офицери и студенти, придружени от любовниците си, скрити под маските, прекарват весело вечерта.

Аз отидох самичък, без дама, или да кажа истината — онази, за която сърцето ми копнееше, не бе там.

— Така значи — каза Конрад, — ти си бил влюбен. Не си ми казал това. Може би тази любов е била безнадеждна?

Тежка въздишка се изтръгна от гърдите на Хуго.

— Да, аз я обичах безнадеждно. Та същата вечер бяха ме налегнали тъжни мисли — захвана Хуго — и реших да напусна бала. Но ето, изведнъж погледът ми се спря на една прекрасна фигура. Една жена мина край мене. Тя ме изгледа продължително.

Тръгнах след нея и въпреки усилията ѝ да се скрие в множеството, то не ѝ се удаде. Стигнах я и я хванах за ръката. Сега вече видях колко хубава беше. Жълтата копринена рокля покриваше

облото ѝ тяло. Пълните ѝ рамена и валчестите и гърди не бяха покрити и вярвай ми, Конраде, художник не е рисувал още такава женска хубост.

Аз я държах за ръката ала какво съм ѝ казал — и досега не зная. По всяка вероятност думите ми трябва да са били пълни със страст, пълни с молби, от които всяка честна жена би се уплашила. Тя сладко се усмихна, изтръгна се от ръцете ми и избяга. Този път няха щастието да я настигна, но щом излезе от салона, пак я видях. Забелязах как се приближи до една каляска, конете удариха в галоп и се изгубиха в съседната улица.

Веднага отидох да си взема горното палто от гардероба и се завтекох след файтона. Бях решил да издиря красивата жена.

Файтонът се спря пред един доста хубав хотел между липите. Моята красавица тъкмо излизаше от него и се канеше да влезе в хотела, когато пред нея се изправи портиерът и ѝ каза:

— Госпожо, днес няма да влезете в стаята си, докато не заплатите разходите, които сте направили от 4 седмици насам. Господарят ми не желае да чака повече и да го лъжете.

Аз се бях скрил в ъгъла близо до входа и се готвех да скоча и да накажа нещастника, който ѝ нанесе тази обида, но се въздържах, като чух думите на моята хубавица.

— Аз обясних на господаря ви, че съм учудена защо парите ми не пристигат от Петербург. Навярно утре или вдругиден ще ги получа.

— Макар че сте му обяснили, не ви вярваме повече, тъй че или заплатете, или...

Не му дадох повече да говори, излязох и сърдито му извиках:

— Забранявам ви да обиждате тази госпожа. Аз съм на ваше разположение и утре ще получите сумата, която ви дължи госпожата, колкото и голяма да е тя.

Вратарят ме погледна с присмех и каза:

— За тази госпожа се застъпвате, а кой ще се застъпи за вас, любезни господине?

— Студентската ми карта — отговорих аз и му подадох картата си.

Портиерът прочете името ми на картата и си спомни, че често ме е виждал с баща ми, който е отсядал в хотела, когато е пристигал от Берлин.

— Добре, господин бароне, работата е уредена. Ще внесете утре в касата ми 2000 талера — на толкова възлиза сметката.

Каква сума каза вратарят не чух, защото очите ми непрестанно бяха отправени към красавицата, която с упоителен глас ми каза:

— Как да ви се отблагодаря, господине, за благородното застъпничество? Повярвайте ми, аз не съм развалена жена. Един нещастен случай ме поставя в такова положение. Утре около обяд ви очаквам, за да ви докажа невинността си.

Май няма нужда да ти казвам, че не заспах през тази нощ. Бях прещастлив — безпокояха ме само парите.

Да се обърна към баща си не смеех, тъй като от дълго време бяхме в лоши отношения. Нямаше към кого да се обърна, а сумата трябваше да се изплати, защото бях дал дума.

За минутка си спомних за тебе — единствения верен приятел. Спомних си, че в тебе е народната каса.

Дълго се колебах дали да те помоля за пари. Утешавах се с това, че щях да успея да поискам от баща си и в три дена да ти ги върна.

На другия ден наистина дойдох при тебе и молбите ми те тласнаха в пропастта. Ах, Конраде, Конраде, ако можех да сторя това днес, на драго сърце бих жертвувал десет години от живота си. Бог е единствен свидетел, че не предполагах тогава какво може да се случи. Не знаех що върша; бях като луд.

Тази лудост не ме остави, а още повече ме завладя на другия ден, когато красавицата пак ми благодари. Казва се Феодора Бояновска — от видна петербургска фамилия.

Мъжът ѝ бил заточен в Сибир три месеца преди пристигането ѝ в Берлин. Властите конфискували имотите им и затова тя била в такова парично затруднение!

Не е нужно да ти казвам, че тя окончателно ме завладя. Аз я боготворях.

Паднах на колене пред нея и ѝ се заклех, че до гроб ще я любя.

Тя се смееше, белите ѝ меки ръце ме погалиха по главата, след което се наведе и ми прошепна на ухото:

— Който иска да съм негова, трябва да ме завоюва.

Каза ми след това, че на другия ден ще отпътува за Петербург, а после за Азия, Америка или Австралия — и самата тя не знае закъде. Казах ѝ, че ще я придружавам и накрай света.

На другия ден напуснахме заедно Берлин.

— Нима не помисли за приятеля си, когото остави в затруднение? — прекъсна го Конрад. — Защо не съобщи поне на хазайката си какво е станало?

— Защото не исках да оставям следа — каза Хуго, свеждайки очи към земята.

За минута Фелзингер замълча, а след това попита:

— Възнагради ли обожателката ти своята вяност?

Хуго стана, очите му светнаха с необичаен блясък, когато Конрад каза това.

— Изневери ми. Нещо повече, когато вече не й бях нужен, искаше да ме унищожи. Трябва да знаеш, Конраде, че тя ме принуди да извърша кражба.

— Кражба? — извика поразен Фелзингер. — И ти не можеш, нещастнико, да отстраниш от себе си този порок?

Хуго измъчено наведе глава.

— Та това е най-лошото! — каза той. — Едно престъпление ражда друго. Повярвах на тази жена. С една дума тя можеше да ме погуби напълно. На тебе мога да поверя, Конраде, че й казах, че съм нихилист.

— Ти нихилист? — бавно попита Фелзингер.

Хуго не успя да отговори и се случи нещо особено, което изплаши двамата приятели.

Някой похлопа на вратата. Отначало по-тихо, а после все по-силно.

Хуго побледня и се скри зад вратата, водеща в стаята на Конрад.

— Както изглежда, мене търсят, това е полицията. Аз съм изгубен.

Изведнъж лицето на Конрад стана сериозно. Той взе лампата от масата, каза на Хуго да стои тихо и решително отиде до вратата.

— Кой е? — попита той. — Кой хлопа толкова късно на вратата?

— Аз съм, аз съм!

Това бе тих и приятен женски глас. Като го чу, Конрад цял изтръпна. Кръвта нахлу в главата му и той щеше да падне, ако не се подпираше на стената.

— Не, не, това е невъзможно — извика той, — кажи ми името си, името ти искам да чуя. Коя си ти?

— Твоята Елена — чу се отвън. Възклицание се изтръгна от Конрадовите гърди.

— Отваряй, бързо отваряй, драги мой. Вън е много студено.

— Само минутка, да вдигна резето на вратата. Чу ли? Зърр... Сега се вдигна и вратата е отворена. Елена, милинката ми Елена!

Те се прегърнаха и дълго не продумваха нито дума.

Конрад вдигна любимата си и я сложи да седне на стола. После се завтече да затвори вратата, за да не види някой щастieto му и да му го отнеме.

— Колко си студена, Елена — каза той, като топлеше ръцете ѝ в своите. — Трябва много да си се измъчила от дългия път.

— Да, пътят беше много труден — отговори Елена, — но когато ми съобщи, че си без служба, повече не можех да трая. Моето място е при тебе, желая и аз да се измъчвам и да издържа докрай.

Фелзингер се наведе, хвана посинелите ѝ от студ ръце и страстно започна да ги целува. После се втурна към кухнята, гдето лежеше Петровна, и нетърпеливо започна да хлопа на вратата и да вика:

— Ей, драга Петровна, ставай скоро, ставай и направи чай. Тя дойде, тази, за която ти разказвах, Боже мой, моята Елена дойде!

След това той изтича назад при любимата си, която за него бе всичко: отечество, щастие и живот — и скри лицето си в роклята ѝ.

Но къде ли беше Хуго през това време?

Тихо, съвсем тихо той се дотътри до съседната стая. Падна на колене, заскуба коси, казвайки:

— Тя трябва да ме види още и посрамен! Нейният поглед трябва да ми причини нови мъки, нови изкушения. Струва ми се, че някаква невидима ръка ме тегли към бездната, дето змии изпиват жертвата си.

XIV. СЪЗАКЛЯТИЕ НА ЖИВОТ И СМЪРТ

Зимният ден беше рядко хубав. Да ти е драго да се погрееш на зимното слънце и да дишаш пресния чист въздух, който зимата носеше.

На обяд, когато слънцето бе най-силно, Ашинов, способният полицаи, бе излязъл на слънце; разхождаше се нагоре-надолу пред полицейското здание. В устата си имаше цигара, която изпускаше кълба дим. Той отговаряше на поздравите на минувачите с леко кимване. Явно не бе излязъл на разходка; щом стигнеше до ъгъла, поглеждаше съседната улица, като че очакваше някого.

Не след дълго по съседната улица се зададе един човек, който крачеше бързо и се приближи до Ашинов. Това беше Марголински.

Ашинов го поведе към един ъгъл.

— Как е работата? — попита той евреина. — Узна ли къде е барон Фон Пал.

Евреинът се усмихна лукаво.

— Благородни господине — каза той. — Денем и нощем го търсим навсякъде из цял Петербург, но ни следа от него.

— Избягал ли е? — извика Ашинов.

— Избягал е, но не е работа на полицията да търси едно нищожество. Той не ще се отърве от бесилката.

— Да го вземат дяволите, на мене ми е все едно, но господин директорът се интересува от него. Мисля, че имаше да урежда малки сметки.

— Какво ли прави Кардов? Пуснал е навсякъде шпиони, за да уловят барон Фон Пал, а не мисли как да намери мястото, където нихилистите правят събранията си.

Ашинов се огледа, наведе се и пошепна на Марголински:

— Той се погрижи и за това. Вече е съобщено на всички полицейски органи, че оня, който съобщи къде заседават нихилистите...

Тъкмо когато Ашинов искаше да отговори на Марголински, един изнемощял старец, облечен много бедно, попита, кашляйки:

— Моля, господине, можете ли ми каза къде е аптеката на аптекаря Яники, оня, дето има някакви хапове против гръдна болест?

— Намира се до самото полицейско управление.

— Прекрасен човек е и неговите хапчета два пъти ми помогнаха. Страдах от катар. Ето го тук. Той е наш съсед. Поздравете го от мене.

— Благодаря, господине, ще му предам поздрава ви. Старецът тръгна по пътя, който Ашинов му бе показал, и спря на втория етаж в една къща пред стъклена врата, над която беше написано със златни букви:

„Аптекар Яники, откривател на прочутите хапове против гръдни болести“

Немощният старик дръпна звънеца и вратата веднага се отвори.

Девојка като капка, млада и с прекрасна външност, се показва насреща му и попита какво желае.

Старецът се изправи и отговори:

— Болен съм и искам да се лекувам. Дайте ми от ония хапчета, които всеки русин трябва да има.

Думите му направиха странно впечатление на девојката. Тя улови стареца за ръка и му прошепна:

— Добре дошли, брате по съзаклатие. Михаил Бакунин е очакван с нетърпение.

Немощният старец се изправи и каза:

— Говорете тихо, сестро, за да не ни чуе някой.

Той се запъти към съседната стая, на чиито стени бяха окачени разни оръжия.

Момичето го придружи до една малка врата, която беше прикрита с възглавници, и каза:

— Баща ми ви очаква в лабораторията.

За Бакунин тук всичко бе добре познато. Той прекоси няколко стаи, мина по един коридор и най-после стигна една стълба, водеща към тъмна стая; ако не бе осветена с кандило, нищо нямаше да се вижда. Тук се събираха нихилистите.

Докато полицията ги диреше из най-затънтените краища, те се събираха сред Петербург, и то в сградата, която само една стена делеше от полицейското управление.

Около покрита с черно кадифе маса бяха насядали хора, по чиито лица се четеше интелигентност, образованост и гений. Още от пръв поглед се виждаше, че те не бяха от долни кръгове, а хора, които нуждата заставяше да се крият зад тази тайнствена завеса. Два свещника бяха поставени на единия край на масата и в тях горяха две големи свещи. До свещниците имаше череп със затъкнат в него нож, а пред всекиго от съзаклятниците имаше по един револвер и една кама. Държаха ги готови за всеки случай: ако полицията ги откриеше, щяха да продадат скъпо живота си.

При влизането на Бакунин всички станаха и сложиха ръце на гърдите си в знак на поздрав.

Бакунин сне фалшивата си брада и зае председателското място. След като прегледа предадените му книжа, стана, взе един нож и го заби в масата, което означаваше, че заседанието се открива.

— Поздравявам всички ви, братя, ако между вас няма предатели. Погрижихте ли се да сме готови в случай на неочаквано нападение?

Аптекарят Яники, към когото бяха отправени тези думи, бе човек висок, жив, с къса рижа коса, с прошарена брада и със златни очила, зад които светеха две живи очи.

— Брате, ние сме в безопасност тук — каза той на Бакунин. — Ако сред нас има някой, готов да стане предател, горко му. Той ще намери смъртта си в съседната стая, където е динамитът.

— Всичко наред ли е там? Прегледа ли добре жиците? Да не би да ни изневерят в най-решителния час?

Аптекарят посочи закачените на стената кръстосани ками.

— Щом дъщеря ми види опасност, ще ни съобщи по тайния телеграф. Тогава аз ще откача камите и жиците ще започнат да мърдат, а в стаята с динамита ще стане ужасна експлозия. Ние ще имаме време да избягаме през тайния изход, докато предната част на къщата ще хвъркне във въздуха.

На лицето на Бакунин се изписа смущение и неловкост.

— Колко е лошо — каза той, обръщайки се към другарите си, — че винаги трябва да сте готови да понасяте нещастия и злочинства. Нищо не бива да ни плаши, щом искаме да постигнем великата цел. Всички ние тук сме дали клетва, че ще жертвуваме бащи, майки, братя и приятели, жена и деца, ако за святото дело трябва да го сторим. За това именно се обърнах към вас, стария, с този въпрос, с който и

откривам събранието. Има ли някой между вас, който се е разкалял за дадената клетва? Нека се изповяда пред всички ни и ние ще го освободим, при условие че няма да ни предаде.

Настана тишина. Бакунин весело продължи:

— Щом е така, вие сте длъжни да пазите клетвата си още една година. Тогава ще ви представя какво е направила партията ни, въпреки големите пречки от страна на полицията, която ни преследва на всяка крачка. Макар че 2730 от нашите другари са изчезнали в Сибир, все пак ние имаме грамаден успех. Знаете добре, че мястото, където нихилистите се събират, се казва гробовете на нихилистите, което значи, че всеки от членовете ни е готов да умре за великата идея. Тези гробове са се увеличили: има ги в Петербург, в Киев, Рига, Долни Новгород, Харков, Варшава и Тоболск. Има ги не само в обширната Русия, но и в Париж, Виена и Берлин. Това не е достатъчно, те трябва да са повече. Дълг на всеки е да привлече нови членове за нашата цел. Нас не ни интересува дали новият ще е дворянин или мужик; това е съвсем без значение. Ние не правим разлика между князе и дворяни, ние работим за премахването на тази разлика. У нас князът стои до бедния майстор и генералът — до простия войник. Днес ще ви представя двама нови членове. Първият е Хуго фон Пал, за когото аз гарантирам.

Един от по-старите анархисти стана и поиска думата да говори.

— Аз съм съдебен следовател и в ръцете ми попадна един акт, според който някой си Пал откраднал брилянтена диадема. Искам да зная, Бакунин, дали си посветен в тази работа и ако е така, ще го покровителствува ли?

— Да, зная всичко — каза Бакунин, — зная и това, че Пал е невинен.

— Тогава нямам какво повече да кажа — добави и старецът и седна.

Бакунин кимна на Яники и той се отдалечи, върна се скоро, придружен от Хуго.

Хуго трябваше да се качи на най-горното стъпало, а Бакунин каза:

— Върни се назад, Хуго, защото после ще бъде късно и няма да можеш вече да се върнеш назад.

— Аз сам избрах този път и не ще се върна назад. Ще се боря за освобождението на Русия.

— Твоята смърт не е достатъчна, тъй като щом се закълнеш, ти вече не принадлежиш на себе си, а на дружината и нищо свое не ще имаш, всичко ще споделяш с братята си.

— Това ми е известно. Аз съм беден като просяк и нищо не ще изгубя.

— Както искаш, работа има в изобилие — каза Бакунин. — Ела насам, Хуго, сложи ръка на сабята и се закълни.

Хуго се приближи полека, но Бакунин насочи към него револвера и каза:

— Предай се, клетнико, ти си в ръцете на полицията. Хуго не се стресна, а се засмя и отговори:

— Напразно ме изпитваш, Бакунин. Както сега не се уплаших, така не ще се уплаша и тогава, когато неприятелят ме окове с вериги.

Той се доближи до масата, където бяха поставени череп и кама.

Хуго вдигна ръка за клетва и така той стана нихилист.

Бакунин се приближи. В едната си ръка държеше зареден револвер, а другата постави на рамото на младия аристократ.

— Говори след мене, но мисли всяка дума и по-добре не я казвай, ако не ти е по сърце.

— Аз ще мисля, а ти ще говориш — каза Хуго.

— Заклевам се пред всички съзаклятници, че от цялото си сърце приемам идеята, която ще бъде свята за мен, и че ще бъда завинаги верен на нихилистите. Всичко, което ми заповядат братята ми, ще изпълнявам и ако трябва, ще убия и майка си.

Не ще пощадя и баща си, не ще мамя и изневерявам на приятелите си, жената, която обичам, ще напусна веднага, ако това се иска от мен.

Ще живея само за общото дело, от всяка друга любов ще се откажа.

Ако не спазя тази клетва, то нека ме погубят, нека с нож понижат гърдите ми.

Заклевам се с чиста съвест и от тази минута принадлежа на нихилистите и на тяхната свята цел.

Като произнесе последната дума от клетвата, всички членове се изправиха, а Бакунин прегърна приятеля си. Той го целуна по устата,

същото сториха и останалите.

Хуго беше вече нихилист. По даден от Бакунин знак всички заеха местата си.

— Приятели — каза Бакунин, — ще ви дам сведения за работата ни от последното събрание до днес.

Известно ви е, че нашата цел е да отваряме очите на мъжете за тяхното положение. За постигането ѝ ние избрахме 10 души, които преоблечени ходеха из селата и руските провинции, за да разправят на хората как би трябвало да бъде.

Ще ви съобща с радост, че от тези 10 души осем се върнаха невредими, с добри резултати, защото са били добре посрещнати навсякъде.

Робите на богатите, които са ограбвани не само от господарите си, но и руската полиция ги прогонва от жилищата им, коленичили и целували ръцете и краката на нашите хора, когато им разправили, че работим за тяхното освобождение.

— Знаете ли, братя, как ги привлякохме? Аз ще ви разправа: Бакунин се е преобличал и е ходил навсякъде да говори за тяхната свобода.

— На Бакунин винаги се е падало най-тежкото — каза аптекарят Яники. — Разкажи ни, Бакунин, как си ги спечелил на наша страна, защото наистина е трудно да накараш пропаднали пияници да мислят за съдбата си.

— Аз им давах за пример немския селянин. Вижте — казах им, — няма немско село, немски селянин, който не се весели и не мисли свободно. Вижте техните жилища, имоти и ги сравнете с вашите, ще забележите, че има голяма разлика.

Немският селянин работи с воля и знае, че онова, което изработи, е негово. Той не дава на господарите си нищо, както правите вие, нито пък иска позволение от полицията, за да продаде урожая си.

Така е у немците, а нали виждате как е у вас.

Вие, клети мъченици, знаете добре, че не можете да се наслаждавате на труда си, а това правят само благородниците и стражарите. Те вземат всичко, що имате, и вие съвсем оголявате. И ви карат да скитате по света. Вие не жените дъщерите си като момичета, тъй като господарите им отнемат девствеността. Децата ви не се учат на друго, освен да пиянствуват.

Ракията ви опива и ви прави глупави и така понасяте безропотно всички срамотии и безчестия.

Вие нямате право да се оплаквате, а те ви бият. Едничкото ваше право е в гроба, когато умрете.

Сега, руски селяни, помислете дали и вие сте хора като немските братя. Защо живеете като животни и като такива умираете, а те още приживе се радват на живота?

Вие трябва да скъсате тези окови, защото само свободният човек е щастлив и силен.

Бакунин млъкна за малко, като наблюдаваше впечатлението, което казаното от него бе направило. Той прибави:

— След такава реч мъжиците така се разбунтуваха, че едва можах да ги спра да не убият мъчителите си.

Като каза това, Бакунин доста се развълнува. Из очите му изскачаха искри, а гърдите му бурно се повдигаха. После... той се обърна към съдебния следовател, който бе направил забележката за Хуго, и каза:

— Събранието очаква да чуе отговор. Тайните предупреждения, изпратени от нас на царя, оказали ли са нужното въздействие? Той вече е получил тези предупреждения — продължи Бакунин. — Първия път листчето му е било подхвърлено в каляската, а втория път го намерил под възглавницата си. Призовахме го да премахне деспотизма, за да покаже на нещастния си народ, че наистина милее за него. Досега не е сторил нищо и ми се струва, че нашите предупреждения не са му направили достатъчно впечатление.

— Тогава трябва да му покажем, че наистина можем да сторим това и че с един замах можем да го погубим.

— Аз съм за това да произнесем тутакси смъртната му присъда. Той отдавна щеше да се прости с този свят, ако Бакунин не протакаше.

— И днес не съм на мнение, че трябва да го убием веднага — рече Бакунин. — Император Александър не е жесток, пък и трябва да почакаме, за да се увери в лъжите и преструвките на своите приближени, докато сам се убеди, че на Русия е нужна свобода. Че Александър мисли добро за народа си, в това съм уверен, понеже знам всичко, що говори и върши. Тези неща са ми казани от един негов приближен.

— Това лице постоянно и вярно ли е? — попита Яники.

— Като злато е неизменно — каза Бакунин. — Ние обаче не можем да предприемем нищо против Александър II, преди да го предупредим за трети път.

— Но кога ще бъде това? — попита един от съзаклятниците. В този миг се случи нещо, което прекъсна Бакунин и той не можа да отговори.

В ъгъла на стаята имаше един скелет. Вътре в скелета изведнъж нещо започна да шуми; някакъв апарат навярно се беше раздвижил. После се чу свиркане, а след това скелетът започна да се движи из стаята.

Съзаклятниците наскочаха от местата си и гледаха това странно явление, всички взеха стоящото пред тях оръжие.

— Това означава, че дъщеря ми изпраща знак, че има някаква опасност — каза Яники.

— Предадени сме! — извика един от нихилистите.

— Полицията ни е надушила — каза друг.

— Да бягаме, а Яники да възпламени динамита горе в стаята — извикаха мнозина.

Бакунин стана от стола си. Никаква следа от страх не се виждаше по лицето му. С гръмовен глас той ги призова към опомняне и тишина.

— Такава ли е храбростта ви, нихилисти? — кресна той. — Не чухте ли, че свирна само един път, докато не свирне три пъти, няма сериозна опасност. Заповядвам всички да седнат по местата си и никой да не е посмял да каже нещо.

За миг всички съзаклятници насядаха по местата си и нито един не продума; стояха като вкаменени.

— Аптекарю Яники — каза Бакунин. — Ти познаваш апарата на скелета — разбери какво иска да ни каже дъщеря ти.

Мълчаливо Яники кимна с глава, доближи се до скелета, натисна копчето, което беше на челюстта му, и черепът незабавно се затвори, а отвътре излезе една хартия, като да беше телеграф.

— Какво известява дъщеря ти? — попита Бакунин.

— В магазина влезе един младеж — четеше Яники — и не иска да излезе, казва, че трябва да говори с Бакунин. Да го изпъдя насила не искам, защото ще се вдигне шум, а това може да ни издаде. Мисля, че той е полицейски шпионин. Съобщете ми какво да правя.

— Какво да отговоря на дъщеря си? — попита Яники.

— Ще отида да говоря с него.

Бакунин стана и когато стигна до вратата, нихилистите му препречиха пътя. Опасяваха се, че това е капан и затова не му позволяваха да се излага на опасност.

— Остави аз да отида вместо тебе — каза Хуго. — И да ме убият, няма значение, но ти трябва да живееш, защото си необходим на нашето дело.

— Благодаря, братко, за готовността ти да се жертвуваш, но ако наистина ни застрашава някаква опасност, по-добре е аз да се жертвувам, отколкото някой от вас.

Със зареден револвер в ръцете той излезе в коридора, готов, ако стане нужда, да продаде живота си.

В магазина той се изсмя, защото младият човек, който го очакваше, бе Исидор.

Като съгледа Бакунин, Исидор радостно подскочи и извика:

— Прави с мен каквото пожелаеш, аз обаче не можех повече: следих те и видях, че влезе тук.

— Като котка значи си ме дебнал. Знаеш ли, човече Божи, че ако те бе забелязал някой полицейски шпионин, можеше да ни издадеш?

— Полицейски шпиони! Те нищо не знаят и не могат да ви намерят. Аз непрекъснато ви следях и въпреки че се бяхте облекли като немощен старец, видях как влязохте в тази къща. А Ашинов, под чийто нос минахте преди малко, дори не е помислил, че човекът, за когото говореше с аптекаря, е самият Бакунин.

— Но какво искаш от мене?

Исидор падна на колене пред Бакунин и умолително рече:

— Искам да ти бъда в услуга, Бакунин, и ще ти служа като роб, само не ме отблъсквай от себе си. Искам да бъда с тебе, защото те обичам, народни освободителю!

— Много ме ласкаеш, Исидоре! Но хайде тръгвай, ти ме спаси и аз не мога да те отблъсна. Идвай с мен.

Като забелязаха чуждия човек, който влезе заедно с Бакунин, съзаклятниците отправиха към него изпитателни погледи.

Свикнали да слушат Бакунин, нихилистите се успокоиха, когато Исидор положи клетва за вярност.

Всички заеха местата си и Бакунин започна:

— Братя, споменах ви, че от десетте наши пратеници двама не се върнаха; станаха жертва на смелото ни предприятие. Някакъв селянин на име Врашински е предал единия от тях, когато се е опитвал да спечели селяни на наша страна. Предал го на полицията, която го хвърлила в киевския затвор, а оттам го изпратили в Сибир и вероятно е свършил живота си в някой рудник.

— Смърт на предателя! — извикаха всички в един глас.

— И моето мнение е, че трябва добре да заплатим за това предателство. Ако и вие сте съгласни, тогава имотът му до осем дни ще бъде в пламъци.

— Всички сме за това — викнаха едновременно. — Той трябва да послужи за урок на другите.

— Но какво е станало с другия брат? — попита един, когато всички насядаха по местата си.

— И той не е видял нищо по-добро — отговори Бакунин. — Сам си е теглил куршума в главата, когато разбрал, че не ще може да избяга. Той почива в едно селце, недалеч от Москва, ала над него няма никакъв паметник. Ще дойде ден обаче, когато ще му издигнем славен паметник, защото той падна за своя народ.

След това един от съзаклятниците поиска да зададе въпрос на Бакунин.

— Кой е заставил вашия брат да си тегли куршума? Бакунин, кажи името му, за да накажем и него като Врашински.

— Богатият спекулант, милионерът Ягодкин. Настана страшна олелия.

— Да, Ягодкин — каза Бакунин. — Около Москва има грамадни имения и когато ходи там през лятото, той изтезава селяните и безчести жените и дъщерите им.

— Нека и той умре тогава! — викнаха всички в един глас.

— И той трябва да умре — извика Бакунин, — но по друг начин. Ако опожарим една къща или фабрика, нищо няма да постигнем, защото той има много. Не, това не. Трябва да му вземем най-скъпото и най-милото. А това е дъщеря му Клариса, която наскоро се е завърнала от парижки пансион. Ще погубим младата девойка и с това ще му причиним сто пъти по-голямо зло, отколкото ако му отнемем дори живота.

— Значи трябва да убием девойката? — попита Яники.

— Да я убием? Не. Той ще я оплаче и ще я забрави. Няма да убиваме Клариса, но ще я погубим, обезчестим и отвлечем. Това ще съсипе милионера повече, отколкото ако му забием нож в сърцето.

— Планът ти е добър, Бакунин — каза един нихилист, — но не зная как ще го изпълним, защото тази работа не е лека.

— Аз ще се заема с това, но ще ми е нужен един млад красив помощник, който с това ще докаже колко му е драго да бъде полезен за нашето свято дело. Хуго фон Пал, приближи се до мене!

Младежът се разтрепера и лицето му пребледня.

— Тук съм, Бакунин. Какво искаш от мене?

— Избирам тебе — каза той, след като сложи ръка на рамото му. — Ти ще отвлечеш и ще осрамиш Клариса Ягодкина.

— Мене ли избра, Бакунин? — каза поразен Хуго. — Мене? Защо именно мене? Кажи ми да стрелям срещу неприятел или предател и аз не ще се поколебая нито минутка, но да осрамя една невинна девойка — това не отговаря на моята чест и положение.

— Да ти обяснявам защо искам това от тебе няма нужда — каза строго Бакунин. — Аз заповядвам, а ти, Хуго фон Пал, трябва да слушаш!

— Слушам — отговори едва чуто Хуго. — Зная, че трябва да слушам.

— Добре, щом разбираш длъжността си. Утре трябва да пристъпиш към делото.

Хуго се приближи до него и му пошепна:

— Известно ли ти е, Бакунин, че заради полицията аз не мога да се появя в Петербург. А ти, преди да положи клетва, ми обеща, че под някакъв предлог ще ме изпратиш във Франция или Германия.

— Както виждаш, намеренията ми се измениха. А колкото до полицията, няма защо да се страхуваш от нея. С маска и преоблечен можеш да живееш и тук, още повече че ще живееш разкошно, със слуги, коне, екипажи, ще имаш лятна резиденция, така че богатият Ягодкин не ще се колебае да те вземе за зет. Утре ще узнаеш повече за това. И най-после, другарите ти очакват да направиш всичко, що можеш.

Хуго се върна на мястото, подпря главата си с ръка, като че нищо не чуваше и виждаше около себе си.

Неочаквано обаче се стресна.

Дочу едно име, което го порази.

Това беше името Феодора Бояновска.

То беше произнесено от Бакунин, който каза още няколко думи и се вдигна голям шум в стаята.

— Феодора Бояновска, да, аз я соча като най-срамна предателка. Знаете всички, че нейният мъж, държавният съветник Бояновски, беше наш член. Една вечер неочаквано го заловили и отвели в Сибир. Той е заточен от собствената си жена — тази красива змия. Тя е агентка на тайната полиция и нейната цел е да привлича съмнителни лица и после да ги предава на полицията. Феодора е погубила някои от нашите другари. И затова, докато още не е предала някого на полицията, предявявам иск срещу нея.

Известно време съзаклятниците мълчаха и шепнеха помежду си.

Бакунин нетърпеливо тропаше с крак.

— Ако не се лъжа, Феодора е подлудила и някои от вас. Иначе нямаше тъй дълго да се колебаете, когато става въпрос да прочетем смъртната ѝ присъда.

— Остави ни да решим — каза един от събраните.

По знак на Бакунин Янаки донесе два съда. В единия имаше черни, а в другия бели топки. В средата на масата поставиха широк съд, покрит с черна кърпа. Всеки нихилист взе по една бяла и по една черна топка. Подир това настъпи гробна тишина. Пръв Бакунин се приближи до масата и хвърли една от топките, като метна черната кърпа така, че да не може да се види каква е топката. Другата остави в единия ъгъл на стаята.

Същото сториха и другите. Последният, който реши съдбата на красивата жена, бе Хуго фон Пал.

Омраза и възмущение се появиха в очите му. Бакунин остана доволен, като забеляза това.

След няколко минути Янаки съобщи резултата:

— Феодора е осъдена на смърт!

— Сега, драги приятели, да изберем човек за отмъщението. — И отправи поглед към Исидор. Нашата дружина прие двама нови члена: на единия дадохме задача да отмъсти на Ягодкин, а на другия — да убие Бояновска.

Исидор скочи, очите му блестяха и той страстно изрече:

— Какво искаш, заповядай, велики човече, аз те слушам, без да размишлявам.

— Тъй те искам — рече Бакунин, като се смееше. — На тебе възлагам задачата да убиеш Бояновска. За тази цел имаш 8 дни на разположение. След 8 тези дни Бояновска да е мъртва.

Исидор се поклонил и целунал ръка на Бакунин.

— Ти ще бъдеш доволен от мене — каза той. — Дори да е самата Венера, няма да ме заслепи; аз ненавиждам женската любов.

— Днешното заседание е закрито — каза Бакунин. — Разпръснете се в различни посоки, братя, но гледайте при първия зов пак да се съберете.

— Сбогом, братя, помнете това, що ни въодушевява.

— Смърт на сегашната власт, да живее свободна Русия!

Нихилистите станаха, запрегръщаха се, разцелуваха се и подир това се разотидоха през задния изход, посочен им от Яники.

След Бакунин излезе с наведена глава и Хуго.

Бе блед и замислен. Може би за него бе голямо щастие, че Бакунин не чу думите, що треперещите му устни изрекоха: „Бедната Клариса Ягодкина!“

XV. ЦАРСКАТА МАГЪОСНИЦА

Същата вечер, когато се състоя събранието на нихилистите, Михаил Бакунин вървеше по площада „Св. Апостол“ е зави по Марина улица, която водеше към тъмния град.

На площада човек се възхищаваше на хубавите грамадни здания, дойдеше ли на Марина улица, виждаше тесни мръсни улички, четири стари казарми, все едно че гледаш декорациите на някой театър!

Толкова очебийна беше разликата между аристократичната и плебейската част на града, от величието — до нищетата, от изобилието — до оскъдността.

Бакунин гледаше с измъчен поглед бедно облечените хора, които срещаше по пътя. Взираше се в полуголите деца, които си играеха пред къщи и закачаха минаващите пияници.

Великият повелител се бе прикрил с маска.

Гъстата хубава брада му придаваше горд вид. Той бе облечен като руски търговец. Сребърни шпори дрънчаха на ботушите му. Шапка покриваше косата му. В ръцете си имаше бастун със сребърна дръжка.

Бакунин влезе в седмата къща на Марина улица, която не бе тъй красива, както другите. Той се изкачи на първия етаж.

На картичката до звънеца пишеше: „Госпожа Балони“.

Щом Бакунин позвъни, вратата се отвори, появи се едно грозно момиче и го попита какво желае.

— Желая Да говоря с госпожа Балони — каза заповеднически Бакунин.

Грозното дете отговори на италиански:

— Господжата сега разговаря със звездите, та няма време за вас.

— По дяволите! — каза Бакунин също на Италиански. — Не си играй с мене, ако не искаш да усетиш камшика ми. Веднага иди и кажи на господжата си, че „приятелят от гората“ желае да говори с нея, а аз ще почакам в чакалнята.

Като каза това, той сам отвори вратата и влезе.

Стените на стаята, в която влезе Бакунин, бяха изписани със звезди и животни и това правеше впечатление на посетителя. Пъстър килим покриваше целия под.

В единия ъгъл се виждаше казан, от който излизаше по малко пара. Тежки завеси покриваха кръглите прозорци, което правеше стаята доста тъмна, а слабата светлина на кандилото ѝ придаваше тайнствен вид.

Никакво впечатление не направи на Бакунин тази стая. Изглеждаше, че бе добре запознат с обстановката. Той знаеше, че всичката тази тайнственост бе преднамерена, та затова се усмихна и каза:

— Добре си разбира от работата тази вещица Балони. Тя знае човешките слабости и едва ли би избрала по-хубаво място от Петербург, тъй като всеки руснак се ражда за известна цел. Чувам слабата ѝ кашлица, която не я оставя от десет години. Разбира се, ако не се преструва. Но ето че идва...

Изведнъж вратата се отвори и един чуден призрак влезе в стаята — стара мършава жена, чиито очи блестяха като два въглена.

Тя бе южен тип, кривият ѝ нос, бляскавите ѝ очи и жълтеникавата ѝ кожа показваха, че старата госпожа Балони — така се казваше — е италианка, а и самото име я издаваше.

Тя се подпираше на тръстиково бастунче, роклята ѝ имаше такъв жалък вид, като че нарочно бе снаждала парцали, за да си придаде по-немоощен вид.

Когато видя Михаил Бакунин, тя се доближи до него и му подаде ръка.

— Това си ти Бакунин — каза с тих глас. — Поздравявам те и много се радвам да те видя.

— Без малко нямаше да ме видиш, защото твоята жълта прислужница не искаше да ме пусне да вляза.

— Наистина строго бях заповядала на Бети да не пуска никого. Ти най-добре знаеш, Бакунин, какво голямо посещение очаквам днес — каза тя и очите ѝ светнаха.

— Затова и аз дойдох — рече водителят на нихилистите. — Ти може и да не си съгласна, но все пак трябва да ми позволиш да остана да гледам от някой ъгъл.

Старата обърна глава.

— Това няма да стане — каза тя. — Когато аз предсказвам бъдещето, не искам да присъствува трети човек. Опасно е това, Михаиле, както за тебе, така и за мене. Ако царят се научи, че не е бил насаме с мене, това би струвало главата ми!

— Не бъди глупава, Балони, аз зная по-добре какво ще му предскажеш. Нали двамата говорихме за това? Не е ли така, както ти бях казал?

— Нищо не е забравено, всичко е наред. Той ще види в огледалото картината, която ти му приготви — ха, ха, не мисля, че ще остане доволен. Страхувам се да не припадне от страх.

— Това именно искам да видя — каза сърдито Бакунин. — Желая да видя какво впечатление ще му направи картината, искам също да видя колко далеч ще го отведе суеверието. Не ми отказвай, изпълни желанието ми. Нима в тази стая няма някое къшенице, където да се скрия? Покажи ми къде!

— Добре тогава — отговори магьосницата, като сви рамене. — Щом настояваш, не мога да ти откажа.

— Разбира се, че не можеш. Знаеш, че аз трябва да си мълча за някои работи и ако те издам, ще идеш на бесилото.

— Добре тогава, нека и занапред бъдем добри приятели. Нали, Михаил Бакунин? Ти се сърдиш, че аз се двоумях.

Тя плахо очакваше да чуе какво ще ѝ отговори. Като видя страха ѝ, Михаил каза:

— Ние с тебе ще бъдем приятели, докато ти слушаш заповедите ми.

— А парите, които ми обеща, Михаиле, за да предсказвам на царя?

— Ето ги. Винаги държа на думата си.

Той извади една кесия и я хвърли на масата. Кесията бе пълна със злато. Старата алчно докопа парите и ги сложи в джоба на фустата си. Тя даде знак на Бакунин да я придружи.

Тръгнаха към една врата, която сама се отвори пред Балони; показва се едно младо момиче.

— Ще ми позволиш ли, бабо, да отида там, където бях миналата седмица? Моля ти се, не отказвай, ти знаеш колко е весело там. Свири музика, играхме, пяхме. О, аз обичам такова общество!

Лицето на младото момиче светеше от радост, то бе много красиво.

Като видя това момиче, старицата се намръщи.

— Изглежда, че веселието те привлича, Франциска: твоята кръв е буйна, ти приличаш на майка си. Аз приказвам на вятъра, всичките ми съвети останаха нечути.

Момичето молеше старата жена и я прегръщаше.

— Не бъди така строга към мене, бабо. Ти знаеш къде отивам — у нашите съседи. Господин Михаил, помогнете ми да я убедим.

— Никакви молби няма да помогнат, върви си в стаята. Каквото кажа, това ще бъде.

— Ами ако не искам? — каза момичето и започна да плаче.

— Ако ти не искаш, аз ще те накарам — каза сърдито старицата. — Не ми дотягай повече, Франциска. Аз те отгледах като дете на благородна фамилия. Не вгорчавай живота ми на старини.

Момичето заплака и преди старата да успее да каже нещо, се втурна в съседната стая. Старицата я изгледа строго.

— Жал ми е, че трябва да съм тъй строга с нея, но какво да сторя, като зная буйната ѝ кръв и не бих искала да сгреша.

— Ако работата е такава, ти ще я отучиш от всяко зло — каза Бакунин.

— Това знам — каза старата. — Аз я отгледах като мое дете, а не като истинската ѝ майка, която дава само пари и нищо повече.

— Майката на Франциска жива ли е още? — запита учудено, Бакунин. — Аз предполагам, че ти нищо не знаеш за нея.

— Веднъж я видях на една пейка в Екатерининския парк — каза врачката. — Детето беше загърнато в копринено юрганче. До него бе оставена една кесийка.

— Пари ли имаше в нея?

— Да, пара и една бележка: „Съжалете се над детето ми. Нека Бог прости клетата му майка, която е принудена да го изостави.“ Аз прибрах детето и се помъчих да намеря майка му.

— Намери ли я? — попита Бакунин.

— Това беше трудна работа, но щом Балони се залови за нещо, тя го изкарва до край. Балони е хитра жена. Не след дълго научих това, което исках да зная.

— По-късно Франциска позна ли майка си? — запита Бакунин.

— Тя я познава, но не знае, че ѝ е майка — отговори старата. — На всеки осем дни жената идва при мен да ѝ гледам на карти, но всъщност идва за детето.

— Как се казва тази жена? Надявам се, че ще ми кажеш?

— Защо не! — Тя се доближи до Бакунин и му рече на ухото: — Майка и е една от най-богатите жени на Петербург. Тя е жива.

Не успя да се доизкаже, тъй като Бети изплашено влезе в стаята:

— Те пристигат! Ето ги на стълбите!

Балони хвана Бакунин за ръката и го въведе в една стая, където го заключи. След малко вратата се отвори и двама души, добре облечени, влязоха в стаята. Това бяха царят и полицейският инспектор Кардов.

— Ето ни тук — каза Кардов, — в къщата на магьосницата Балони.

— Не смяташ ли, Кардов, че някой може да ни е видял, като влязохме тука?

— Не мисля, че ни е познал някой. Нито пък някой ще предположи, че единият от двамата мъже, които слязоха от обикновения файтон, е Негово величество царят.

— Уверен ли си, че никой не се е скрил тука?

— Това не мога да зная, Аз ви молих да не идвате.

— Да, вярно е — каза царят, — но аз много искам да видя бъдещето си.

— Нима вярвате, че тази жена ще ви го разкрие?

— Много чудни работи чух от нея и всичките се сбъднаха.

— Тя е много хитра — каза Кардов, — преди да предскаже нещо, добре разпитва и събира сведения за всичко.

— Нали вие не сте ѝ казали, че аз ще дойда?

— Разбира се, не. Аз ѝ казах, че ще дойде един богат търговец.

На вратата се похлопа. Царят и Кардов си сложиха добре маските.

Бети влезе и каза:

— Госпожата моли господина, който иска да види бъдещето си, да дойде в тази стая.

— Сам ли? — попита Кардов.

— Съвсем сам — каза Бети и застана до отворената врата, като пропусна царя.

Магьосницата Балони го посрещна и му посочи един стол. До този стол имаше черна завеса, която отделяше една част от стаята.

— Ти желаеш да видиш бъдещето си? — каза врачката с пресипнал глас.

— Да — отговори царят.

— Помислил ли си, че не всякога картината на бъдещето е щастлива, когато се вдигне завесата?

— Каквато и да е — каза царят, — желая да я видя, аз не се страхувам. Затова започвай!

— Добре тогава. — Тя се доближи до двата казана, които се намираха до пердето. Изведнъж нещо взе да шуми, да пука и от казаните започна да излиза пара, която скоро напълни цялата стая. От нея царят все повече се унасяше.

Врачката бърбореше някакви думи и изведнъж започна да вика:

— Бъдеще, отвори се, отвори, ако и да си бяло или черно, добро или зло, щастливо или нещастно, покажи се!

Черната завеса се вдигна и пред царя се видя картина, която смръзна кръвта в жилите му:

Прекрасна каляска с впрегнати коне стоеше пред него. Той сам седеше наведен. Черни призраци го заобиколиха, държаха нещо в ръце. Изведнъж се чу гърмеж, от който се разтърси целият салон. Каляската и конете бяха вдигнати във въздуха.

— Нещастие, нещастие! — викаше старата. — Някой ще бъде убит. Горко на Русия; горко на света!

Александър цял потрепера. Той стана блед като мъртвец. Едри капки пот обляха челото му. Това, което видя, страшно го изплаши.

Няколко минути той остана като вкаменен.

Черната завеса се спусна и той видя врачката — бе паднала на колене и плачеше.

— Прости ме, прости, аз не знаех, че ти си царят, иначе не бих смяла да ти предскажа такова нещо.

Тези думи накараха царя да дойде на себе си. Той потри очите си с ръце и с тих глас каза:

— Изведи ме навън, доста видях и чух.

— Ела с мене — каза Балони.

Преди да отвори вратата, Александър улови магьосницата за ръка и рече:

— В името Божие, заповядвам ти да ми кажеш дали това, що видях, е шмекерия, или наистина имаш сила да предсказваш бъдещето?

Балони падна на колене пред царя и каза:

— Заклевам се. На драго сърце бих променила това, ако бях в състояние да го сторя.

Царят мълчаливо влезе в салона, където Кардов го очакваше. Той изглеждаше така унил, че Кардов каза:

— За Бога, какво има? Какво ви се е случило?

— Няма нищо — каза Александър, — хайде да тръгваме.

— Ваше Величество, искам да зная истината. Моля ви най-покорно. На вашето лице е изписан ужас, като че ли сте чули смъртната си присъда.

Александър се усмихна и каза:

— Ето що, видях смъртното си шествие, видях своето падане, своята смърт. И аз сам не зная какво беше!

— Тук се крие някаква шмекерия. Навярно са ви показали някаква картина в огледалото и аз се заклевам, че това е работа на нихилистите!

— На нихилистите ли? Спомнете си, Кардов, врачката не знаеше, че аз съм царят.

— Тогава, изглежда, съм се измамил. Навярно някой ни е подслушвал. Позволете, Ваше Величество, да вляза в онази стая и да пробода със сабята си човека, който ви заслепи.

— Не мърдайте от мястото си, Кардов! Веднага ще напуснете с мене тази къща и никому, дори и в смъртния си час, няма да издадете, че съм бил при тази жена. Желая да забравите всичко. Чухте ли, Кардов?

— Нима ще оставите тази нахална жена ненаказана?

— Не съм сигурен дали тя заслужава наказание, пък и така да е, аз ще я оставя на мира; по-добре така, отколкото да се разчуе. Хайде тръгвайте, Кардов!

След няколко минути двамата мъже излязоха от къщата и завиха по Марина улица, където ги чакаше файтонът.

Бакунин ги последва и като разбра, че си отидоха, съобщи това на врачката. Двамата влязоха в чакалнята.

Врачката цялата трепереше. Лицето ѝ съвсем се бе променило.

— Не, не, те така лесно не можаха да разберат — каза тя на Бакунин. — Но животът ми висеше на косъм през цялото време, защото ако царят се беше усъмнил и бе повдигнал завесата, щеше да види, че там има само картина на художник. И тогава щях да бъда загубена.

— За щастие това не се случи — рече Бакунин. — И право да си кажа, аз никак не се уплаших. Ти изигра ролята си така, че дори аз се разтреперах, а какво ли му беше на оня, който видя бъдещето си.

— Отсега нататък вече няма да се чувствавам сигурна в Петербург. Царят не ще забрави това, което му предсказах.

— Ти се мамиш, Балони, базирам се, че Александър II не ще каже думица за това, което е видял тук.

Звънецът иззвъня и Бети съобщи, че едно младо момиче иска да говори с госпожата.

— Нека влезе — отговори Балони. — Не се безпокойте — каза тя на Бакунин. — Няма нужда да се криете, това е една гъска, която иска да ѝ кажа кога ще се сгоди.

Вратата се отвори и влезе едно младо момиче.

— Франциска! — извикаха едновременно врачката и Бакунин. Това момиче много приличаше на Франциска, храненицата на врачката — както в тялото, в лицето, така и в гласа, човек можеше мъчно да ги различи.

— С госпожа Балони ли имам удоволствието да говоря? — попита момичето.

— Да, аз съм пророчицата Балони. — Такъв беше отговорът. Момичето плахо слушаше ту пророчицата, ту Бакунин.

— Чувала съм, госпожо, че вие можете да гледате на карти и да предсказвате човешката съдба, та затова ви моля...

Тя млъкна и поглеждаше ту врачката, ту Бакунин.

— Няма нужда да се срамувате от този господин — каза магьосницата, — и на него току-що хвърлих карти.

— Бих желала да опитате своята сила и с мене.

— Но дали ще можете да понесете истината, госпожице? — попита Бакунин. — Вие навярно очаквате да чуете нещо хубаво, но ако тя ви каже обратното, тогава какво ще правите?

— Право да си кажа, аз съм слабо същество, но вярвах, че съм безстрашна, и се уповавам на Бога, надявам се да имам сила да чуя

всичко, без да се уплаша.

— Дайте ръката си, госпожице. Свалете дясната си ръкавица — рече Балони.

Момичето свали дясната си ръкавица и я подаде на врачката.

Балони внимателно гледаше линиите на дланта ѝ, като че искаше да прочете по тях бъдещето на момичето.

— Какво виждате? — попита то.

— Където и да погледна, виждам злато, пари, имот — каза старицата. Вие сте богато Момиче от една от най-богатите фамилии в Петербург. И ще ви кажа коя сте.

Вие се казвате Клариса Ягодкина!

Непознатата изпищя и каза с разтреперан глас:

— Аз никога не съм ви виждала. Откъде ме познавате?

— Това ми дава сила да надзърна във вашето бъдеще.

— Какво ще ми кажете за бъдещето? — попита Клариса.

— Нека помисля малко — каза старата, като наведе глава. Бакунин също се учуди, като видя, че старицата позна кое е това момиче. Това хубаво същество, което стоеше пред него, беше дъщеря на смъртния враг на нихилистите — на него преди време събранието на нихилистите бе издало страшната присъда.

Това бе момичето, което Хуго трябваше да съсипе и обезчести — Клариса. Тя именно стоеше пред него.

Защо ли тези чувства обзеха Бакунин? Сякаш се касаеше за издадената присъда над това момиче.

„Глупости! — каза си той. — Що за слабост проявявам? Тази присъда е решена от смъртния съд и нищо не може да я измени. Жалко е — каза си той, като въздишаше — такава красота, такава хубост да изчезне!...“

— Бъдещето на милионерската дъщеря — започна врачката — се осветлява от чиста слънчева светлина; пътят ѝ е покрит само с рози, няма нито един трън по него. Но що е това? — рече уплашено старата. — На пътя пълзи една черна сянка, ето че приближава. Това не изглежда да е на добро.

— Навярно ще ми се случи някакво зло? — запита тревожно Клариса.

— Нещо много лошо.

— Какво е? Какво е то?

— Спомни си, дете, дали нямаш някой враг или неприятелка, тъй като ми прилича на жена.

— Не мога да си спомня да съм сторила някому зло, дори съм помагала, когато съм могла. Не може да бъде, нямам неприятелка.

— Пак така е, както ти казах — рече Балони. — Пази се от съперница, не се доверявай дори на приятелката си.

Клариса затули лицето с ръцете си и заплака.

— Никому да не се доверявам, никого да не обичам. Това е ужасно. Съдбата, която ми предсказахте, е най-лошата.

Балони равнодушно сви рамене.

— Ако искате да чуете от мене само хубаво, трябваше да ми кажете — рече тя. — Аз ви казах всичко, което чух от духа.

— Простете, ако ви обидих с нещо. Благодаря и вземете това.

Тя отвори малка кесийка и даде на старата няколко златни монети. Поклони се вежливо и тръгна да си отива.

Преди да стигне вратата, Бети се показа.

— Госпожата, която идва много често при Франциска, се качва по стълбите.

Балони страшно се уплаши, но не изгуби присъствие на духа.

— Изпратете госпожицата през стаята, където врачувам, а госпожата ще намери сама пътя за Франциска. Тя си има ключ от вратата.

Клариса последва слугинята и като си помисли, че някой може да я види тук, се разбърза.

Въздишайки дълбоко, Балони се обърна към Бакунин.

— Без малко щеше да се случи нещастие; майка и дъщеря щяха да се срещнат.

— Сега разбирам, че тази, която идва при Франциска, е жената на милионера — каза Бакунин със затаен дъх.

— Тя е, никоя друга!

— Значи жената на богатия Ягодкин е имала дете в ранните си години? — Разпитваше Бакунин.

— Преди да се ожени още — засмя се Балони. — Това до известна степен извинява госпожата.

— Не е ли могла да остави детето на по-добро място, отколкото на пейката в Екатерининския парк?

— Това дете не е било от богат род — каза Балони. — Майката е дъщеря на шивач, ала била много красива.

— Нима клетникът не е сторил нищо за детето?

— Разбира се. Платил е всички разходи около раждането.

— А след това?

— Изпарила се онази прелест, която го е привличала, и той оставил жената безпомощна.

— А после какво е станало с клетницата — попита Бакунин.

— Тя оставила детето на пейката в Екатерининския парк и станала слугиня у майката на Ягодкина.

— Навярно там я е срещнал Ягодкин и се е влюбил — каза Бакунин.

— Той се оженил за слугинята на майка си — рече старата на ухото му.

— Навярно обича дъщеря си? — попита Бакунин.

— Той е луд за Клариса, но за него не говорят хубави работи. Бил спечелил милионите си по нечестен начин, но въпреки това той обича дъщеря си толкова, че би жертвувал милионите си, за да я избави от зло.

— А майката обича ли дъщеря си? — попита Бакунин.

— Това не мога да кажа. Тя я обича, но колко — ще разберете от разговора с дъщеря ѝ. Няма да ни видят, когато ги подслушваме.

Врачката и Бакунин прекосиха коридора и влязоха в една стая.

Балони каза на Бакунин да пази тишина, доближи се до стената и откачи една картина. Показа се бяло копче, което тя натисна и се отвори едно прозорче, през което се виждаше в другата стая.

Балони предложи на Бакунин да гледа през прозорчето. Това, което видя, го заинтересува.

Франциска бе седнала на един стол, а до нея се бе настанила една жена на средна възраст.

Тя бе госпожа Ягодкина. Богатата жена още бе красива и горда, но лицето ѝ показваше, че не е щастлива.

Франциска не можеше да разбере чувствата на тази жена.

— Старата ми майка ще ви чака — каза Франциска, като се канеше да стане от стола, ала госпожата я задържа.

— Нека си поприказваме още малко — помоли тя, — освен ако не бързате.

— Аз имам много време, но вие скучаете с мене, навярно аз не умея да ви забавлявам.

— Вие не можете си представи какво удоволствие е за мен да говоря с вас — каза госпожата. — Вие споменахте, че имате някакво желание? Кажете го, възможно е да мога да го изпълня.

Франциска почервения от срам.

— Срамувам се да го кажа гласно, но вие сте така любезна с мене, че ще ви го кажа. Аз съм на деветнадесет години и още нищо не съм видяла. По-далече от тази улица не съм ходила. Имам голямо желание да видя хубавия свят, бих желала да пътувам, да се радвам и веселя, както моите другарки.

— Защо се срамувате от желанието си, дете мое? Както виждам, вие живеете тук като в затвор и желаете да се веселите, нали?

— Да, така бих искала да живея — каза Франциска и очите ѝ светнаха от радост.

— Това е прекрасно — отговори милионерката — за един млад и неопитен човек. Някъде свири музика, вие се оглеждате в очите на всеки младеж, мечтаете за щастие, за любов и вярвате на всичко, което чуете.

— Вие така тъжно говорите, госпожо; карате ме да мисля, че много сте преживели, но вашата външност говори обратното — че сте щастлива. Скъпото ви кожено палто, което струва няколко хиляди рубли, този брилянтен медальон...

— Не говорете така, мое дете, не съдете по това за душевното ми спокойствие. Ако така разсъждавате, често ще ви мамят в живота. Харесвате ли този медальон?

— Не съм виждала по-красив — каза момичето. — Надали има по-красив.

— Вземете го за спомен от мене — каза госпожата и откачи медальона.

Франциска стана от стола.

— Как бих могла да взема такова скъпо украшение, любезна госпожо? След малко може да се разкайвате за това.

— Вземете го, моля ви, аз съм богата и у дома имам много такива. Не им обръщам внимание.

Тъкмо когато Франциска се готвеше да вземе подаръка, вратата на съседната стая се отвори.

Старицата отправи пронизателен, строг поглед към госпожа Ягодкина, тя схвана причината и отпусна ръката си с медальона.

— Нека останем сами, Франциска — каза врачката. Франциска напусна стаята. Тя се сърдеше на себе си, че не бе взел медальона, който така много ѝ харесваше.

— За последен път идвате в моята къща — каза старата.

— Какво казвате, за Бога? — извика уплашено госпожата.

— Вие добре знаете при какви условия се съгласих да идвате и да говорите с Франциска. Или е необходимо да ви ги напомня? Аз ви помолих да се радвате на детето си, обаче при едно условие: никога да не ѝ казвате, че сте ѝ майка.

— Такова нещо досега не съм ѝ казала. Заклевам ви се.

— Вярвам ви, но аз ви казах и да не проявявате никаква слабост към нея, а вие искате със скъпи подаръци да ѝ покажете колко сте ѝ близка.

— Аз внимавам, Боже мой! — възкликна тя и сълзи бликнаха от очите ѝ.

— А медальонът? Това как го наричате? Такова нещо само майка подарява.

— Моля ви се, разрешете ми да ѝ направя това удоволствие. Най-хубавите ѝ дни минават безцелно, тя живее като в затвор.

— Да я оставя свободна! — каза строго старата. — Нима трябва да я оставя да ходи с весели компании, докато някое зло я сполети? А после цял живот да съжалява?

Госпожа Ягодкина закри лице с копринената си кърпа и заплака горчиво. Балони не се трогна.

— Аз съм ви много благодарна — каза госпожата, ала вие никак не ме съжалявате.

— Не ви съжалявам ли? Какво повече мога да сторя, освен да ви позволявам да се виждате с дъщеря си винаги, когато пожелаете?

— Разбира се, че не се сещате колко ми е мъчно, когато се разделям с дъщеря си. А после, дори без да я прегърна, си отивам у дома, където имам само неприятности.

— Вие не сте щастлива у дома си, но затова сте обкръжена от изобилие и разкош.

— На драго сърце бих дала всичко, за да взема дъщеря си! Тя се приближи до врачката и ѝ каза:

— Нещастна съм, защото не обичам мъжа си.

— Защо си се оженила тогава за него, дете мое?

— Нима не трябва да благодаря на съдбата, че един богаташ ме взе такава бедна? Аз още тогава разбрах, че няма да го обичам, но поне ще го уважавам. А трябваше да го презирам, защото Ягодкин е най-лошият човек на света.

— Да не би да ви измъчва?

— Не, той дори ме обожаваше. Но са ми известни някои негови лоши деяния. Зная по какъв недостоеен начин той спечели парите си. Гледах сълзите, с цената на които са спечелени тези милиони, и ако аз заговоря...

Тя замлъкна — бе забелязала любопитството на врачката, изписано на лицето ѝ.

— Нима нямате други деца? — запита Балони.

— Да, дъщеря ми Клариса, която е същинска близначка на моята Франциска.

— Тогава защо не отдадете на дъщеря си всичката си обич, ами лудеете за другата?

Госпожата наведе очи и разсеяно се загледа в земята.

— Сигурно не обичате Клариса.

— Не, не мога да я обичам, въпреки че тя заслужава това. Клариса е хубаво, мило дете. Тя има много добри страни, но все пак в моето сърце я няма онази истинска майчина любов. Тя е дъщеря на баща си.

Балони я гледаше удивено.

— Омразата към Ягодкин тъй дълбоко е проникнала във вашето сърце, че дори забравяте собственото си дете, детето, което сте родили — каза тя. — Животът ви трябва да е тогава истински ад.

— Ад? Тъй е, чини ми се — рече госпожа Ягодкина. — Слушайте моя план. Ще гледам да оженя Клара. Баща ѝ ще я приготви като царица; тъй я обожаваше, че за нищо няма да се скъпи. После Франциска ще дойде къщи като гувернантка и тъй като много прилича на Клариса, тя постоянно ще му напомня за нея и той постепенно ще я почувствува като своя. Разбрахте ли?

— Добре нагласено. Жалко, че аз само с една дума мога всичко да разваля.

— Вие няма да сторите това! — извика умолително госпожа Ягодкина. — Да ми отнемете Франциска за цял живот вие не можете.

— Ами ако го сторя?

— Ще успея да попреча на това. Магьосницата се изкикоти.

— Вие искате да попречите на, това? Мога ли да попитам с какво?

— Ти питаш с какво ще ти попреча? Добре, ще ти кажа: с един милион рубли!

— Един милион рубли?

Тези думи прозвучаха като някакъв демонски крясък. Един милион. Точно това, което тя очакваше с нетърпение.

— Вие значи искате да ми дадете за Франциска един милион? Добре, ако устоите на думата си, тогава и аз ще удържа своята. А как ще се сдобие с един милион, когато Ягодкин пази като дявол милионите си?

— Ще поискам от мъжа ми и той ще ми даде.

— Ха, ха, ха, лукавият Ягодкин да ми даде един милион.

— Двойно ще му взема тогава. Сега разбирате ли?

— Започвам да разбирам; ще го заплашите с нещо, което знаете за него, и той иска — не иска, ще ви даде. Разбирам сега...

— Тъй е.

Вратата се отвори и в стаята влезе Бети.

— Какво ново? — попита Балони.

— Една госпожа — каза прислужницата.

— Боже мой! Ами ако ме видят тук!

— Не се страхувайте, Бети ще ви изпрати през задната врата. Нещастната майка се запъти към изхода, но преди да отвори вратата, се обърна и запита:

— Ще мога ли идната седмица пак да видя Франциска?

— Заповядайте пак, заповядайте.

След като госпожа Ягодкина си отиде, врачката чукна с пръст по стената, попита, като се смееше:

— Михаиле, чу ли?

— Чух всичко — отговори Бакунин. — Много сръчно умееш да измъкваш парите на хората.

— Трябва да се живее. Цял разбойник е, това го знам, но и той скоро ще си изпати.

— Кого очакваш сега, вещице?

— Не зная. Бети не назова никого. Ето чувам стъпки и вратата се отваря. По дяволите, това е красивата вдовица Бояновска.

Тези последни думи бяха изречени със страх, след което вещицата погледна ядосано стената, зад която стоеше Михаил Бакунин. Вероятно тя искаше да говори за някои тайни работи с Бояновска.

Красивата вдовица се приближи плътно до вратичката, тъй че освен нея, никой друг не можеше да я чуе.

— Готово ли е онова, което бях поръчала? — попита Бояновска.

Вещицата кимна с глава в знак на потвърждение.

— Дайте ми го по-скоро тогава туй. Ще заплатя, каквото съм обещала.

— Веднага ще ви го дам — каза вещицата. — Но трябва да ви напомня още един път да не го давате никому, защото това е страшна отрова.

— Колко пъти ви казах вече: никой не ще узнае кой е приготвил тази течност!

— Тъй говорите сега, но ако ви изправят пред съдебния следовател, сигурно ще заприказвате по друг начин.

— Какво говорите! Глупости, бих желала да зная кой ще се осмели да се оплаче от Бояновска... Впрочем знаете ли защо ми е тази отрова?

— Не за вас сигурно. За такова нещо ми изглеждате доста млада и красива. Такава отрова обикновено се купува за добри приятели, на които не желаем много да се мъчат на този свят.

— Ако можех да ви се доверя, на драго сърце щях да ви кажа това и да поискам съвет!

— Балони знае да мълчи като гроб — каза вещицата. — Говорете, никой не ни чува.

Феодора се колебаеше дали да ѝ се довери. Най-после се реши.

— Желая да премахна болките на една налудничава жена. Но това мога да сторя само ако отровата не оставя белег.

Вместо отговор, Балони извади едно шишенце, пълно с тъмносиня течност, и го разклати. В гърлото на шишенцето се показва зелена пяна.

— Вземете — каза тя и го подаде на Бояновска. — Тази отрова е точно такава, каквато вие търсите.

— Но няма ли да остави следа?

— И най-изкусният лекар не ще познае, че човекът е отровен.

— Добре! Ето възнаграждението за труда ви.

Тя извади от джоба си копринена кесийка и я подаде на вещицата.

— Не би ли желала уважаемата госпожа да ѝ гледам на карти? — ниско се поклони вещицата.

— Благодаря, уверена съм, че питиетата ти са по-сигурни от предсказанията ти!

— Моите предсказания са истински — отговори Балони.

— Не искам да зная за бъдещето, желая да се насладя на настоящето. Бог знае какво ме чака.

И тя излезе. Не след дълго в стаята влезе Бакунин, който със светещи очи улови мършавата вещица за ръка и извика:

— Ще ми кажеш какво искаше да врачуваш на тази жена. Вещицата се изсмя.

— Виж ти, той започна да се меси дори в моята работа. Нищо чудно след време да стане и пророк! Право ти казвам, любопитно ми е да разбера как ти би разгадал звездите на Бояновска.

— Смърт! — каза неясно Бакунин.

— Смърт! — извика с демонска радост вещицата. — Нима ще умре тази прелестна жена?

— Ще умре — каза Бакунин, — и то преди да свърши месецът. Нима не чуваш тихите стъпки след нея? Виждаш ли черната сянка, която прекосява пътя ѝ, и блясъка на мълнията, която се е устремила към развълнуваните ѝ гърди? Виждаш ли бледото лице, което вдъхновено се преобразява, подобно на лик на светия? Това е отмъстителят, това е отмъстителят!

Пази се, красива госпожо Бояновска, той е по следите ти! Този отмъстител е твоят убиец!

XVI. ОТМЪСТИТЕЛЯТ

Като напусна къщата на магьосницата, Феодора измина няколко пресечки и спря на един ъгъл, където я чакаше файтон. Феодора не бе пожелала да го остави пред къщата на врачката, за да не бъде забелязана. Не искаше дори файтонджията да знае къде отива.

Като се качи на тройката, тя се облегна на възглавниците и каза на файтонджията да я закара у Абрахам Марголински.

Файтонът бързо потегли и скоро спря пред чайната на Абрахам.

Феодора нямаше защо да се крие, тъй като желаше да купи къща от Абрахам. Нейната къща ѝ напомняше за Бояновски и за майка му, та искаше да се махне оттам, за да не я гризе съвестта. Тя искаше да си купи своя къща и да си я нареди както ѝ харесва.

„Моят дом е моята крепост, казва англичанинът. Аз искам да се укрепя, та да не може врагът да ме нападне. — Така си мислеше Феодора, когато влезе в градината на Абрахам. — Самият Кардов ме убеждава да си купя една вила, за да не ме подозират, че съм във връзки с полицията, като живея винаги в града. Тайната полиция ще ми даде нужните пари. Аз имам отровата и ще премахна оная жена, която така мразя и която е тъй опасна за мене. Само майката на Бояновски знае, че аз съм предала мъжа си на полицията. Тази отрова ще ѝ затвори завинаги устата. След като сторя това, ще закопая тялото ѝ в зимника. Първо ще я закопая и тогава ще напусна тази къща.“

Като си мислеше така, тя се изкачи по стълбите и почука на една врата.

Някакъв младеж отвори вратата. Той погледна учудено Феодора с големите си черни очи.

— Какво желае, уважаемата госпожа? — попита той.

— Искам да говоря с господин Абрахам Марголински — отговори Феодора, която забеляза впечатлението, което направи на момчето. — Но преди всичко бъдете кавалер и не ме дръжте пред полуотворената врата.

Исидор, който не умееше да се държи в обществото, тъй като не ходеше никъде, се извини и помоли госпожата да влезе в стаята. Феодора седна на едно канапе, върху което имаше възглавничка.

— Веднага ще повикам вуйчо си — рече Исидор, но не се помръдна от мястото си: гледаше захласнато хубавата жена.

Бояновска забеляза това и го попита:

— Вие ли сте племенникът на Абрахам Марголински?

— Да, госпожо. Син съм на починалата му сестра.

— Добре, аз бих желала да купя една къща от вуйчо ви. Може би вие познавате неговата търговия?

— Не, аз мразя търговията.

— Как така, възможно, ли е еврейин да не се занимава с търговия? Тогава с какво се занимавате?

— Това няма да мога да ви обясня с две думи. Интересува ме всеки просяк, когото срещна на пътя, всеки осъден затворник, когото видя. Най-сетне ме интересува царският папагал и аз бих искал да зная дали като са го научили да яде захар, са го научили да казва: „Сибир е хубава земя, батюшка.“ Феодора учудено вдигна поглед и рече:

— Не разбирам това, което казахте, но ми е ясно, че вие не сте обикновен човек. Аз мисля, че ако имаше кой да ви протежира, щяхте да стигнете далече.

— Аз винаги съм мечтал за слава и блясък — отговори Исидор, — но вуйчо ми намира, че първата длъжност на всеки е да се грижи за стомаха си.

— Нима не искате да се махнете оттук?

— На драго сърце, почитаема госпожо, но е много мъчно да се измъкна от примката, в която съм хванат по рождение.

— Да, разбирам, но и вие трябва да разберете, че острият нож може да разреже всички пречки.

— Да, но кой ще го стори с такава готовност?

— Аз! — извика Феодора и стана от стола.

— Какво говорите, многоуважаема госпожо? Вие искате да ми помогнете?

— О, аз на драго сърце се занимавам с откриване на таланти. Имам хора с положение, които ми помагат в това. О, повярвайте, силата ми е голяма.

— А как е името на моята благодетелка и къде ще я търся?

— Потърсете ме в моя дворец. Лесно ще ме намерите, като ви кажа името си. Аз съм Феодора Бояновска!

— Феодора Бояновска? — извика учудено Исидор.

Той стоеше пред жената, която трябваше да убие по решение на нихилистите.

Тази хубава жена нямаше да живее и един месец; ножът, който щеше да прободне гърдите ѝ, вече висеше над нея.

Исидор едва стоеше на крака. Той знаеше, че трябва да изпълни присъдата.

— Защо се ужасихте така? Нима толкова лоши неща сте слушали за мен, та така се стреснахте от името ми?

Исидор обмисляше някакъв отговор, за да се оправдае.

— Извинете ме, но аз толкова много съм слушал за вашата хубост, че копнеех да ви видя. И ето, желанието ми се изпълни, вие сте пред мене и аз мога да ви гледам.

Феодора подаде грациозно ръка.

— Доколкото вашето бъдеще зависи от мене, то отсега мога да ви кажа, че няма да е лошо.

В коридора се чува стъпки.

— Вуйчо ми иде — каза Исидор.

— Утре ви чакам — отвърна тихо Феодора.

Вратата се отвори и Марголински се показва заедно с жена си.

Марголински даде знак на жена си и на Исидор да се отдалечат.

Скъперникът веднага разбра, че тук ще има голяма печалба.

Когато останаха сами, Феодора седна на един стол, Абрахам седна срещу нея и кръстоса крака. Той я изглежда доста дръзко и попита какво желае.

— Вероятно на госпожата са нужни пари?

— Не, не ми трябва нито злато, нито сребро, нито пък книжни пари, а камъни...

— Камъни ли ви трябват? Как да ви разбирам? — отговори той.

— Аз не продавам камъни.

— Камъни, които с помощта на човешки ръце са съградени така, че образуват цяла пирамида. С две думи аз искам да купя една къща от вас.

— Значи къща ви трябва? Че така ми кажете. Как искате да изглежда тази къща? — каза той и лукаво погледна Феодора.

— Нужен ми е един палат извън града, на брега на Нева или да не е далеч от парка и да е съвсем усамотен.

— Така? Аз зная такъв палат. Като по поръчка е. Няма по-хубав от него в света. Лошото е, че името му е грозно.

— Грозно име? Как се казва? — попита любопитно Феодора.

— Къща на духовете.

— Къща на духовете — засмя се тя. — Това е име от приказките.

— Да, за учените хора, разбира се, няма дукове. Затова можете да го купите — каза радостно Марголински, като видя, че Феодора не вярва в духовете. — Като знаете какво се разправя за къщата, сигурно ще се сетите, че можете да я купите на ниска цена. Помислете си: за двадесет хиляди, и то на брега на Нева.

— Двадесет хиляди рубли! — каза Феодора и просто не повярва. — В Петербург за тези пари не може да се купи и една колиба, камо ли палат. Кой е притежателят на този палат? — попита тя.

— Доста заможен човек е. Казва се Ягодкин.

— Ах, Ягодкин, железният цар. Аз го познавам. С него повече от сто пъти съм се срещала. Ако той наистина продава този палат за такава нищожна цена, сигурно си има причина, защото този човек не си хвърля току-така парите.

— Най-добре ще е вие да поговорите с него. А сега мога ли да ви съпроводя?

Тя обаче съумя да отхвърли набързо това предложение, като обясни, че не желае да се движи по улиците с Марголински.

— Имам да правя и някои покупки в града.

Извади от джоба си малкия, украсен с брилянти часовник и каза:

— Точно в 12 часа ще бъда в къщата на милионера. Надявам се да ви сваря там.

— Абрахам е точен — рече твърдо Марголински. — Ще ви чакам в коридора заедно с Ягодкин.

Феодора се сбогува с Абрахам, слезе долу и се качи в чакащата я тройка. Тройката потегли, а от втория етаж на къщата през вдигнатите завеси на прозорците я следяха две огнени очи. Това бяха очите на отмъстителя.

Милионерът Ягодкин привършваше закуската си. Изпи една чаша шампанско и избърса устните си с бяла чиста кърпичка.

Стана полека от богатата трапеза и като сложи ръце на кръста, започна да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

Ягодкин не беше на повече от 50 години, а изглеждаше като старец! Тези разходки из стаята бяха най-сигурният знак, че милионерът е неразположен. Навярно имаше някаква причина за това.

— Той сигурно се е излъгал — шепнеше Ягодкин. — Навярно се е припознал, но все пак аз трябва да се уверя, да се уверя, макар че това ще ми струва скъпо. Искане ми се да попитам стареца още веднъж.

Той натисна звънеца с всичка сила. Влезе портиерът.

— Идете долу и помолете да дойде Пристов.

След малко в стаята влезе един много висок човек, който се поклони дълбоко на шефа си.

— Преди малко вие казахте нещо, което не ми излиза из главата — каза Ягодкин. — Разкажете ми кой беше този човек, когото сте видели пред къщата ни?

Преди Пристов да отговори, Ягодкин продължи:

— Не е нужно да ви напомням, че вие сте у дома вече четирийсет години. Моля да ми кажете истината, без да я преувеличавате. Та кажете, кого видяхте вчера?

— Аз видях вашия брат, господин Ягодкин. Заклевам се, това беше той.

— Не ми се иска да вярвам, че е бил той, тъй като чух, че се е поминал.

— Възможно е да е била сянката му, тъй като аз добре го познавам и не може да съм се измамил.

— С какви дрехи беше? Пристов вдигна рамене.

— Като че ли със сюртук — каза той. — Дрехите му бяха доста извехтели.

— Не мислите ли, че брат ми е просил?

— Човек, когато проси, господин Ягодкин, не казва нищо.

— Нима той не каза нищо? — запита Ягодкин. — Разправете какво точно каза, но тихо, да не чуе някой.

Старецът се двоумеше, но после твърдо заяви:

— Щом искате да знаете, ще ви го кажа така, че никой да не чуе, защото не е много хубаво. Като ме видя, той ме позна и рече: „Какво ти плащат, Пристов, за лъжливата клетва? Много здраве на брат ми и му

кажи, че тази къща, която е съградил с лъжливи клетви, един ден ще се събори.“

Милионерът се намръщи, сбърчи вежди, стисна ръце, очите му светнаха.

— Ако това куче продължава да говори така, ще му дам да разбере. Нека докаже това. Искаш ли да напиша заявление, Пристов? Той ще бъде строго наказан, ако не докаже думите си пред съда.

Ако Ягодкин бе видял подигравателната усмивка на Пристов, щеше да се уплаши.

— Стойте! — каза Ягодкин. — Какво ли ще му стане, ако излежи няколко месеца в затвора за обида? С това ще опетня само името си, и то сега, когато искам да оженя дъщеря си.

— Такъв процес няма да е много приятен — каза Пристов. — Господицата не може да се гордее със своя чичо. Ще позволите ли, господарю, да ви попитам избрали ли сте годеник за дъщеря ви?

— Не съм го намерил още и да си кажа право, тежко ми е да я оженя за когото и да е. Той трябва да е известен човек и достоен за нея — такъв искам да бъде. — Вас ви е известно, Пристов — рече Ягодкин и постави доверчиво ръка на рамото му, — че с голям труд съм спечелил милионите си. За какво съм го направил? Защо денем и нощем съм работил и защо сега хиляди хора ме проклинат? За кого направих всичко, ако не за Клариса? Колко много я обичам, това знаете, Пристов. Треперех при мисълта, че моята Клариса може да заболее и да умре; когато я прегръщам, разбирам, че ненапразно съм се трудил толкова, че с моите милиони трябва да постигна една висока цел: да създам щастие на Клариса.

— Свята идея, господин Ягодкин — каза Пристов, — бих искал целият Петербург да чуе това, тогава нямаше да приказват за вас, че сте...

— Какво искате да кажете? Смятат ме за пестелив, за скъперник! Знам, че всички ме имат за такъв. Разбира се, аз не съм чак толкова глупав, че да пръскам парите си и да ги хвърлям през прозорците. Имам си цел. За в бъдеще ще продължавам същото, нека си приказват хората каквото си искат. Часовникът удари дванадесет.

— Време е вече за посетители, часът е дванадесет — каза Ягодкин. — Вървете си по работа и никому нищо не казвайте за братата ми. Предполагам, че никой нищо не ще узнае.

— На мене можете да разчитате напълно — отговори Пристов официално. — Приемете моите благодарности.

— Благодарности! Защо? Пристов се засмя иронично.

— Не казахте ли преди малко, че ще увеличите заплатата ми с 300 рубли? Това е чудесно и прекрасно, господин Ягодкин, и аз не знаех как да ви изразя моята признателност.

Ягодкин разбра нахалството на този човек, но не можеше да му откаже заради направената услуга и му обеща да повиши заплатата му.

Той кимна с глава и даде знак на Пристов да излезе. Сетне се погледна бързо в огледалото и като се увери, че сърдитият вид е изчезнал от лицето му, влезе в другата стая. Седна пред една маса и започна да преглежда визитните картички, които слугата беше донесъл преди малко.

Погледът му се спря на една картичка, на която бе написано: „Феодора Бояновска“.

— В салона ме очаква най-красивата жена на Петербург — каза Ягодкин, като оправил добре очилата на кривия си нос. — Ще видим какво означава всичко това.

Той натисна електрическия звънец и каза да влезе госпожа Бояновска.

След малко вратата се отвори и се появи госпожа Бояновска.

Марголински я следваше.

Ягодкин се приближи галантно до нея, взе учтиво ръката ѝ и я целуна.

— Много се радвам да ви видя, почитаема госпожо; по-голяма чест от тази не съм имал: вие лично да посетите моите салони.

— Много сте любезен, господин Ягодкин — рече красивата вдовица. — Вашата къща е наредена, като че ще посрещате царицата.

— Това е вярно — каза Ягодкин, — тъй като между стените ѝ се намира царицата на красотата.

Той погледна красивата жена.

От пръв поглед всеки психолог би разбрал как страстно се вълнуваха гърдите на милионера, когато гледаше Феодора.

Феодора седна на канапето. След това се появи и прегърбеният Марголински.

Лицето на милионера се намръщи, като видя тази „стипца“.

Марголински се поклони дълбоко, а Ягодкин го посрещна студено с думите:

— Вие тук? Как сте се решили да дойдете, щом никой не ви е поканил? Вървете си или ще накарам слугата да ви изпъди!

Това никак не уплаши евреина, той потри ръце и каза:

— Заповядайте да ме изпъдят, но в същото време разпоредете да ме спрат на стълбите, защото след четвърт час ще трябва да ме върнете обратно, тъй като ще ви бъда много нужен.

Ягодкин го гледаше и мълчеше. Той не можеше да разбере значението на думите му.

— Оставете го — каза Феодора. — Той е посредникът в една сделка, която ще направим сега. Имам желание да купя една къща от вас.

Тогава Абрахам стана и започна да разправя на Ягодкин цялата работа. Докато той разправяше, Ягодкин бе много замислен.

— Значи вие искате да купите „Къщата на духовете“? Наистина това е добър избор, ако не сте суеверна и не се страхувате от духове.

— Аз съм любопитна и искам да зная защо наричате тази вила така. Не вярвам в духове — рече Феодора.

— Затова ще ви разкажа — отговори Ягодкин и седна срещу Феодора. — Дълга е тази история... Слепият случай, признавам, така е наредил тези странни неща, че и аз като умен човек не зная какво да кажа.

Тази вила е била построена от някакъв английски лорд, който се запознал тук с една актриса и се влюбил до уши. Била италианка, артистка, известна под името синьора Аделина. Тя не само била хубава, но и маниерите ѝ на сцената били прекрасни, както и изящната ѝ снага — изобщо нейната красота обайвала всеки, който я видел.

Обожаваше я цял свят, но никой не можеше да се похвали, че е бил удостоен от нея поне с един мил поглед. Посещения Аделина не приемала, но казваха, че някаква загърната с черна наметка фигура обикаляла около къщата ѝ. Този нощен обожател, облечен с женски дрехи, както твърдяха, успял да завладее сърцето на Аделина. Ала и това не можеше да се докаже. Неколцина веселяци се хванали на бас, че ще отгатнат тази гатанка.

Нападнали непознатия, когато излизал от къщата на Аделина, и останали удивени, когато забелязали, че това всъщност е една стара

жена.

Половин година след тази случка се появил някакъв си лорд Дъглас — един от най-богатите аристократи на Англия, който пилеел парите с шепи.

Видял той Аделина и още от пръв поглед я харесал.

Тя отначало го отблъснала, но той бил упорит: умеел винаги да обърне внимание върху себе си, докато най-после тя поомекнала, приела да му бъде любовница, но при известни условия, които останали тайна за другите.

Лордът построил на брега на Нева най-хубавия дворец, та хората се чудели и възхищавали — дворецът бил великолепен.

По негово желание италианката напуснала театъра и заживяла самотно, та хората започнали постепенно да я забравят. Но станало едно грозно приключение и ето че започнали пак да говорят за нея.

Един ден се разнесъл слух, че Аделина е убита.

Съдията наистина я намерил на пода в стаята ѝ със забит в гърдите нож.

Отначало помислили, че сам лордът от ревност е убил любовницата си.

През това време обаче лордът не е бил в Петербург, от няколко дни се намирал в Париж.

По думите на слугите никакви външни хора не били влизали в къщата.

Полицията поставила под строг арест слугинята, която казала, че госпожата и лордът живеели добре, че се обичали и никога не била забелязала да е имало между тях някакви недоразумения. Казала и това, че един ден преди случката госпожата била излязла в парка и после се върнала много възбудена вкъщи.

Няколко пъти била питала госпожата да не ѝ се е случило нещо лошо, но онази отговаряла само с клатене на глава.

Полицията много внимателно издирвала убиеца, но на никаква следа не попаднала.

Погребали Аделина, а лордът ѝ издигна много красив паметник и постепенно всичко се забравило.

Поради тъжните спомени лордът не искал да живее повече във вилата и я продал на княз Понятовски, последен потомък на този род.

Князът беше млад, обичаше веселия живот и в тихите стаи на вилата започна да свири музика. Прислугата казвала, че той нощем не спял, а още преди съмване се обличал и се разхождал или пък яздел на кон.

Запитван от приятелите си защо не спи, в началото той се колебаел да им отговори; по-късно обаче им признал, че някакво видение всяка вечер го безпокояло.

В леглото му идвала една много хубава, но бледа жена. Тя сядала в леглото му и го гледала дълго с големите си очи. Отначало помислил, че сънува, но по-късно призракът започнал да говори, казвал му, че всеки, който живее в тази къща, ще го сполети нещастие, тъй като къщата е прокълнатата заради грозното убийство, извършено в нея и останало неразкрито.

Естествено приятелите на Понятовски весело се смели на това, но скоро престанали, защото след няколко седмици младият княз бил затворен в Петропавловската крепост.

Отначало младият княз бил затворен в една килия, а след това го изпратили в Сибир.

Имотите му били конфискувани от държавата, а също и вилата, която след време подарили на един заслужил генерал.

Генералът имал три деца на възраст от 6 до 11 години.

Още първата нощ децата се оплакали на баща си, че някаква бледна жена ги милвала през нощта, като им казвала: „Клети дечица! Клети дечица!“

Като човек с твърд характер, генералът се смеел, когато децата му разправяли това, и им заповядвал да си легнат и мирно да спят.

Шест дни децата всяка утрина отивали при баща си с плач и треперейки от страх, му се оплаквали от бледната жена. На седмата вечер генералът бил събуден от хлопане, което идвало откъм детската стая. Станал и изтичал при децата. Свещта, която държал, осветила страшна картина.

Покривката на леглата била вдигната, а децата — мъртви...

Хората започнали да приказват, че във вилата живеят лоши духове.

Генералът напуснал вилата и тя била наета от австрийския консул.

Не минало много и консултът започнал да става меланхоличен. Често се спирал в парка и сам разговарял със себе си.

От ден на ден той ставал все по-бледен и по-слаб. Лекарите му казали, че това се дължи на душевна болест и за да се спаси, трябва да повери някому тайната, която го измъчва.

Жена му се мъчила да узнае тайната от него, но той само мълчал или понякога казвал: „Не мога нищо да ви кажа, защото е страшно, то е ужасно.“

Един ден намерили консула обесен на тавана във вилата. В стаята му открили една бележка, написана от него в предсмъртния час. Тя гласяла: „Не мога повече да живея, защото едно видение всяка нощ ми предсказва смъртта.“

Учудена, Феодора наблюдавала Ягодкин.

— Това е невъзможно — казала тя. — Признавам, човешкото въображение може да бъде тъй възбудено, че да му се привиди някакъв дух, но и Понятовски, и децата, и консултът да са видели дух — това е необяснимо. Трябва да са имали болно въображение. Това е чиста фантазия и нищо друго.

— Тогава слушайте по-нататък — отговори Ягодкин. — Сега иде моят ред, защото след тях аз купих вилата, като нямах намерение да довеждам семейството си в нея.

Една вечер се бяхме събрали с приятели във вилата и там ни свари нощта. Не зная как, файтонът ми си отиде празен в Петербург. Не искахме да вървим пеша, понеже времето беше лошо, и затова останахме да нощуваме във вилата.

Право да си кажа, не беше съвсем по мое желание, бяхме принудени да останем там, но тъй като не се бях настанил във вилата за постоянно, мислех, че духът ще бъде така учтив да ни остави да пренощуваме спокойно. Въпреки това обаче аз наредих на Клариса да спи съвсем близо до моята стая.

Посреднощ ме пробуди викът на дъщеря ми.

Скочих от леглото и преди да пристигнем с жена ми до стаята на Клариса, момичето изтича насреща ни. Лицето ѝ беше като на мъртвец.

— Клариса, какво ти е? — извиках аз. Тя коленичи пред мене, положи глава на коленете си и горко заплака. След това се поуспокои и започна да ми разправя, че легнала и заспала, но веднага се събудила,

понеже усетила една студена ръка върху лицето си. Като отворила очи, видяла пред себе си хубава бледна жена. От една рана течала кръв. Тя искала да повдигне ръка, но нощното видение я притискало до гърдите си и дълго, дълго я целувало.

После станала и казала: „И ти, нещастно дете, ще бъдеш жертва на проклятието. И ти... пази се... пази се!“

Клариса изпищяла и духът изчезнал. След това, привърши Ягодкин разказа си, аз се отказах да живея в тази вила. Треперех за Клариса, за моята любимка, едничкото съкровище в живота ми.

Казах ви всичко, що знаех. Имате ли пак намерение да купите „Къщата на духовете“?

— Имам такова намерение — каза Феодора и стана от мястото си. — Въпреки че може да преживея същото, което са преживели княз Понятовски, децата на генерала и консула, понеже здравият ми разсъдък обяснява всичко това по два начина: или в тази къща има някой, който си прави шега, или пък, тъй като случаят е един и същ — всички, които са живели в тази къща, страдат от едно и също болно въображение.

— Да, да, уважаема госпожо, това е само случайност и нищо повече — каза Марголински, за когото бе много изгодно някой най-сетне да купи вилата му.

Ягодкин с усилие скриваше радостта си, че е намерил купувач и подаде ръка на Феодора.

— Вашата ръка, госпожо. Давам ви вилата за двадесет хиляди рубли и съм напълно уверен, че духът едва ли ще безпокои такава хубавица като вас.

Красивата вдовица не обърна внимание нито на ласкателствата, нито на страстните му погледи. Без да му подаде ръка, тя рече, като се смееше:

— Котка не се купува, докато е в торбата. Така казва една стара поговорка. Първо трябва да видя вилата.

— Ще позволите ли да предложа моя файтон, госпожо? В такъв случай може веднага да тръгнем.

— Благодаря за предложението, моята тройка ме очаква. Свикнала съм моите коне да ме возят. Днес-утре аз ще разгледам вилата и след това ще ви уведомя за намерението си.

— Ще ми позволите ли поне да ви придружа, когато разглеждате вилата? Бих желал да видя впечатлението, което ще произведе тази величествена вила върху вас.

— Не бих желала да отнемам скъпоценното ви време, тъй като хората говорят, че господин Ягодкин постоянно е зает с работа.

— За нищо по-добро не бих могъл да употребя времето си, освен за развлечение с вас. Затова ви моля да не отблъсквате молбата ми.

Тя помисли малко и след това отвърна, като се смееше:

— Добре, ще ви се обадя, когато реша да отида там. — И като се поклони, тръгна към колата си.

Когато Марголински и Ягодкин останаха насаме, първият попита втория:

— Смя ли, любезни господине, да ви попитам какво ще получа за посредничеството?

— Ще бъдеш доволен от възнаграждението си, евреино. И аз бих ти дал сто пъти повече — каза Ягодкин, — ако не водеше тази жена като купувачка, а като дреха за продан.

Известно време Марголински мълча, след което кимна в знак, че е разбрал добре, и като извади тефтерчето си, подигравателно каза:

— Това, което сега не стана, по-нататък може да стане. Абрахам може всичко да направи. Позволете ми да запиша в бележника си онова, което сега ми казахте: красивата вдовица Бояновска да се продаде на милионера Ягодкин като дреха. Боже мой, каква стока и какъв търговец! Такова нещо всеки ден не може да се случи, а редките неща са най-хубави. Ще се постарая, господин Ягодкин!

XVII. СИБИРСКИТЕ МЪЧЕНИЦИ

Вече няколко дни Бояновски и Наталия бяха на път. Само такива здрави и яки натури, каквито бяха двамата, можеха да превъзмогнат всички пречки, без да се отчайват, и да продължават пътя си.

Вървяха пеша. А да се върви пеш в Сибир в онзи студ и беди значеше да изпаднеш в пълно отчаяние. Единствената им грижа беше да намират хубаво място за нощуване. Защото иначе щяха да измръзнат — нещо много трудно, тъй като не можеха да се доверяват на всеки селянин.

Страхуваха се да не ги предадат на полицията.

Във всяко сибирско село руското правителство имаше по няколко селяни, на които бе възложено да улавят сибирските бежанци, за да бъдат върнати в заточение. Тези селяни наричаха преследвачи.

Руският селянин естествено не правеше това за бог да прости, а искаше беглецът да му заплати. Ако беглецът нямаше пари, то на преследвачите бяха добре известни така наречените „сиромашки квитанции“.

Когато в къщата на някой селянин дойдеше беглец и си заминеше, без да плати, оставяше разписка, чрез която гарантираше с честта си, че когато се освободи и се залови за работа, ще даде парите.

В действителност, след като беглецът се освободеше благополучно, веднага изплащаше парите, обещани в разписката. Поради това за руския селянин тези разписки имаха стойност на готови пари и той без колебание ги вземаше.

На всяка разписка Бояновски подписваше името на жена си, та в случай че той умре, сумата да се изплати на приносителя от жена му.

С такива разписки Бояновски и Наталия бяха стигнали до село Ферхоленск и тъкмо сега се сбогуваха с един такъв селянин.

Бояновски му подаде сиромашката квитанция, която селянинът взе с поклон.

— Хайде сега сбогом — каза селянинът. — Всички светии да ви бъдат на помощ по пътя.

— Тръгвай, Наталия, ако бързаме, ще стигнем в съседното село още преди мръкване.

— Да побързаме тогава, Бояновски — помоли Наталия, — няма нищо по-лошо от това да прекараш нощта по сибирския път.

Един до друг двамата крачеха мълчаливо, всеки потънал в своите мисли. Бояновски сегиз-тогиз казваше по някоя дума за утеха и надежда.

Неочаквано Бояновски спря и хвана Наталия за ръката — пред тях се виждаше бяла ледена повърхност, като че там имаше море.

— Ако не се решим да минем по леда, не можем да продължим нататък.

Наталия уплашено го погледна.

— Да минем тогава по леда, колкото и да е тъмно. Ако е писано, ще се спасим.

— Храбра девойка сте вие, Наталия — каза Бояновски. — Не ни остава нищо друго, освен да минем по леда. Бог да ни е на помощ! Да вървим, Наталия!

Наталия здраво държеше ръката на Бояновски и когато ледът изпращеше под краката им, тя цялата се разтреперваше.

— Не трябва да се боим, Наталия — каза Бояновски. — Понататък ледът става все по-тънък.

— Тихо — каза Наталия, — струва ми се, че ледът пука под краката ни. Ето, нима не чуваш, Бояновски, как пращи? Всемогъщи Боже, ледът се чупи!

Този смел човек, който се противопоставяше на всякакви опасности, побледня като мъртвец. Той прегърна младата си спътница и каза:

— Нека умрем наедно, Наталия! Вятърът тласка към брега ледения блок, на който сме стъпили.

— Изгубени сме тогава — каза Наталия тихо. — Майчице, помогни ни!

Ледът още не беше се откъснал и Бояновски извика:

— Само един решителен скок може да ни спаси! Положението на Бояновски и Наталия бе много опасно. Двамата стояха на тънко парче лед, което се мяташе ту насам, ту нататък.

Всеки миг можеха да се сгромолясат във водата и така да свършат по най-ужасен начин.

Застанала на колене до Бояновски, Наталия гледаше небето.

Бояновски я прегърна през кръста; не помнеше как стана това, но сега, когато се намираше между живота и смъртта, когато само една крачка го делеше от гроба, той не се страхуваше за себе си, страхуваше се за младото храбро същество, което се опираше на него. Искаше да го спаси, да го спаси.

— Искам да живея — викаше тя. — Не искам да умра! Спаси ме от тази ужасна смърт, приятелю, аз съм още млада...

За малко щяха да се сгромолясат в бездната, тъй като една вълна издигна високо леда, на който се намираха.

За щастие ледът не се преобърна и двамата успяха да се задържат да не паднат.

— На драго сърце бих дал живота си за вас, Наталия, за да ви избавя. Но се страхувам да не загинем и двамата; ледът все повече изтънява и ние ще загинем, ако не стигнем скоро на брега.

Щом каза последната дума, ледът се пропука и се раздели на парчета.

Наталия изпищя.

— Толкова съм млада! Да загина тъй млада! Дръжте ме, Бояновски... хванете ме... ще загина...

И двамата клетници попаднаха в бездната под леда.

Додето се помнеше, до последния миг Наталия силно прегръщаше Бояновски.

Много чудно бе наистина, че бесните морски вълни не ги разделиха.

Той се остави на съдбата си; бе сигурен, че е загубен, и в последната минута си припомни за милата си родина, за красивата си жена и за старата си майка.

Но като се замята заедно с Наталия сред морските вълни, у него се появи желание да живее.

Той се бореше отчаяно с вълните.

Непрекъснатото движение в хладната вода го постопли и той най-после с големи усилия успя да стигне до брега.

Дънерът на едно дърво, израсло на брега, се виждаше.

Бояновски се мъчеше да се хване за корените му. Когато простираше ръка да се хване за него, вълните го отблъскваха назад. Той се почувствува изнемощял, силите го напускаха, виждаше как

Наталия го дърпа към студения гроб и реши за сетен път да опита да се спаси.

Избра момента, когато коренът беше над водата и се хвана за него. Простря ръка и радостен вик се изтръгна от гърдите му. Бе сполучил да се хване за един клон.

Здраво стискаше клона, въпреки че вълните напиреха да го завлекат със себе си. Все повече се приближаваше до брега. Най-после двамата с Наталия бяха на брега.

Щом усети твърдата почва под себе си, Бояновски се почувствува отпаднал и започна да губи съзнание. Паднаха и двамата в безсъзнание.

Така лежаха няколко минути.

Силната натура на Бояновски победи първата слабост. Той се събуди; тресеше го и за да не отпадне съвсем, се сети за шишето с ракия, което селянинът му бе дал.

Извади го и изпи голямо количество.

Почувствува как ракията премина през цялото му тяло и му стана по-добре. Хвърли поглед към Наталия, която лежеше до него.

Лежеше на една страна с разтворени уста и затворени очи. Имаше вид на мъртва.

Бояновски коленичи до нея и като я видя така бледа, уплаши се за живота ѝ.

— Наталия — шепнеше той, — събуди се, отвори очи! Клетата жена не мърдаше, Бояновски хвана ръцете ѝ, за да ги стопли в своите. Той я прегърна и я сложи при себе си. — Колко е красива, чудно красива — каза тихо той.

Не можеше да снее погледа си от нея, гледаше я нежно.

Той бе сам, сам с това мило и красиво момиче, което държеше в обятията си. Не можа да устои на изкушението, наведе се над нея и я целуна горещо по бледото лице.

Това бе дълга и сладка целувка. Той за пръв път почувствува радост, лъч на щастие го озари, за пръв път, откакто нещастieto го бе сполетяло, откакто бе прокуден в тази пуста земя...

Като че от тази целувка тя започна да се съживява, започна да мърда, въздъхна леко и отвори очи.

Бояновски разтревожено стана.

— Дали бе почувствувала тя целувката му, дали знаеше, че той я е целунал?

Той помисли, че с това е загубил доверието на Наталия и започна да се укорява за слабостта си.

Знаеше, че Наталия му харесва, но каква любов можеше да има между едно седемнадесетгодишно момиче и един толкова възрастен мъж?

Като между дъщеря и баща поне или между сестра и брат.

Наталия произнесе името му и той се стресна.

— Спасена съм! Спасена съм наистина!

Като видя, че тя трепери, Бояновски ѝ помогна да стане и ѝ подаде шишето с ракията.

Наталия се подвоуми, но взе шишето и изпи няколко глътки.

Това помогна и на нея. Измина половин час и тя каза, че вече е добре и може да продължи пътя.

Тръгнаха пак на път през сибирската равнина.

Сняг започна да вали, все по-силно валеше, докато Наталия и Бояновски бяха почти затрупани от него.

— Не бива да спираме — каза той на Наталия, която бе съвсем капнала. — Ако спрем, снегът ще ни затрупа. Трябва да вървим все напред и Бог ще ни помогне да стигнем до някое село.

Те забързаха, а след четвърт час снегът спря да вали и слънцето огря.

— Да влезем ли направо в селото? — запита Бояновски. — Опасно е да се влезе денем. По-добре е да спрем тук, докато се стъмни, и тогава да отидем да потърсим подслон.

Наталия наведе глава.

— Досега успях да се държа на краката си — каза тя — и ви слушах, но ето че ме втриса, струва ми се, че някоя тежка болест ще ме хване.

— Тогава ще идем в селото още сега, но трябва да бъдем много предпазливи, за да не ни хванат.

Той я хвана за ръка и искаше да я води, но тя го спря:

— Не бива да се жертвате за мене, Бояновски. Не искам аз да усложнявам положението ви. Най-добре е вие да продължите пътя си, а мен оставете тук да умра.

Тя не можеше повече да говори, тъй като се задуши от хълцане.

— Нима заслужавам да ми говорите така? Искате да ви оставя тук сама и болна, а аз да продължа? Не, дете, аз дадох клетва на гроба на майка ви, че ще ви изведа от Сибир или пък ще загина и така ще изпълня клетвата си.

— Вие сте благороден човек. Това разбрах — каза Наталия тихо. — Но грешите, като искате да се жертвувате за мене. Трябва да живеете, за да извършите големи дела. Вие не принадлежите само на себе си; трябва да направите щастливи и други. Спомнете си за майка си, а също и за жена си.

Като че нещо прободеше като с нож Бояновски в сърцето; той цял потрепера.

Никога досега Наталия не бе му напомняла за Феодора. Той се чудеше защо това му бе така неприятно.

— Напразно се стараете, Наталия, да се отървете от мене — каза той твърдо. — Ако се спася, то ще бъде с вас, иначе ще загинем заедно. Облегнете се на мен и аз ще ви заведа в селото.

Наталия едва вървеше. Треската ѝ се усили, не усещаше какво става около нея. Не се противопостави, когато Бояновски я прегърна през кръста и повече я носеше, отколкото да ѝ помага да върви.

Бяха много близко до първата къща на селото, когато Бояновски спря и се помъчи да разбере какво се чернееше в снега пред него.

Отначало искаше да се върне, мислейки, че това е някой селянин, който търси нещо в снега, но после по дрехите и по жълтия белег разбра, че вижда сибирски затворник.

— Значи той е мой другар — каза Бояновски. — Навярно ще може да ми каже къде да преспим тази нощ.

Той се приближи тихо до този човек и можа да види ясно чертите му.

Лицето му имаше интелигентен вид, но на него бе изписано отчаяние.

Той бе скръстил ръце и гледаше втренчено едно покрито със сняг хълмче, върху което се издигаше черен кръст. Непознатият простираше ръце, като че искаше да прегърне кръста. Той шепнеше:

— Жено, бедна жено, никога не ще те видя вече! Бояновски се приближи и му каза:

— Не се отчайвайте, ние пак ще срещнем близките си, но там, горе, на по-добро място, където няма мъки и изтезания.

Заточеникът стана и учудено започна да наблюдава Бояновски и Наталия.

— За Бога, откъде идете и как попаднахте в това село? Аз виждам, че сте бегълци, но по-добре ще е да се върнете веднага назад. Щом стъпите в първата къща, ще бъдете погубени.

— Не можем да избираме — каза Бояновски, — спътницата ми е болна и ако някой лекар не ѝ помогне, страхувам се, че ще стане по-зле.

— Провидението ви е изпратило при мене — каза заточеникът. — Казвам се Белон и съм лекар, или бях такъв, когато бях свободен.

Като каза това, той се приближи до Наталия, опипа пулса ѝ и като избърса с ръка челото си, каза на Бояновски:

— Вече не може да ѝ се помогне. Предполагам, че е тифус.

— Тифус! — извика Бояновски. — Този сибирски ангел, който души хората! Тогава тя е загубена!?

— Нека имаме надежда — каза докторът. — Важното е да намерим топло място за почивка; аз ще ви заведа в моята къща.

— Вие искате да ни заведете у вас? — възкликна Бояновски. — Няма да приемем това, тъй като и вие сте заточеник и ако се научат, че сте ни прибрали в къщата си, ще ви убият.

Докторът се усмихна болезнено.

— Нищо не може да ми попречи да ви прибера, тъй като аз не се боя от смъртта. Елате с мене, моята къща е първата в края на селото. Може да имаме щастieto никой да не ни види, а като се настаните, лесно не ще ви намерят.

Наталия се опираше на Бояновски и така тръгнаха, а Белон почна да им разправя своята история. Толкова бе тъжна, че от очите на Бояновски започнаха да капят сълзи.

— В 1859 година — започна историята си той — аз живях в Иваногород — едно хубаво градче в провинцията Чернигов.

Завърших образованието си без никаква помощ. В скоро време успях да спечеля доверието на гражданите и така практикувах четири години като добър лекар.

Аз се числях към либералите, но да ви кажа право, никога не съм бил бунтовник и не се обърках в политиката.

Свободното си време прекарвах при жена си, която обичах и за която се ожених през 1858 година.

Един ден при мене дойдоха две медички, предадоха ми препоръките си и поискаха да работят при мене.

Поради политическите си убеждения били изключени от университета.

Стана ми много неловко, тъй като трябваше да ги предам на полицията. Не го сторих, защото не исках да стана предател. Заведох ги у дома, представих ги на жена си и им обещах, че ще им дам работа.

Заедно идваха двете и заедно си отиваха от моята къща.

Животът бе много лош тогава, бунтовници имаше из цяла Русия и затова полицията бе станала още по-бдителна. Тя бе много подозрителна.

Честите посещения на двете момичета привлякоха вниманието на полицията. Претърсили ги и разбрали, че едната имала фалшив паспорт, а другата изобщо нямала.

Мен затвориха и после изпратиха в Сибир — тъй като за полицията това беше достатъчно обвинение.

Нещастие ме сполетя. С един удар съсипаха щастието ми и ме докараха тука между тези диваци. Измъчваше ме мисълта, че жената е бременна на пет месеца. Бях заставен да се разделя с нея в най-лош час. И досега не зная син ли имам или дъщеря.

Молах на колене чиновниците да ме оставят, докато роди жена ми, след това да ме закарат където искат, но те дори не ме погледнаха.

Взех перо и написах писмо до царя.

Причината, която ме накара да напиша това писмо, бе отчаянието, любовта и светите чувства, които ме изпълваха, но по-скоро камък би се покъртил, отколкото императорът. Той дори не ми отговори.

— Възможно е Александър да не е получил писмото ви — каза Бояновски.

— Представете си какво е било моето състояние, когато насила ме отделиха от жена ми и вързан ме откараха от Ивановгород.

Тя не заплака, не прокле никого, само ме прегърна и каза решително:

— Ние ще се видим пак, аз ще дойда след теб, ако и да е накрай света. Повярвай ми, ние пак ще се видим.

Решителността на тази жена ме окуражи. Аз я целунах и се оставих да ме закарат където искат.

Разбира се, накрай света не ме закараха, но ме заведоха в Сибир.

Аз бях отдалечен на десет хиляди километра от жена си, от близките си, от всички, които имах на този свят.

Денем и нощем мислех за жена си, Бог ми е свидетел, молах се за нея, за да ѝ помогне в нуждата. Той чу молбата ми.

Тя родила благополучно и щом се пооправила, тръгнала за Петербург. Там дала детето на свои роднини, тръгнала за Сибир при мене.

Жена ми бе от бедно семейство и нямаше пари за такъв дълъг път. Поискала разрешение от министъра на вътрешните работи да пътува с кервана и той ѝ позволил.

Знаете, че до Тоболск заточениците пътуват с железница, а оттам нататък — пеш.

За да дойде при мене, жена ми трябваше да пътува шестнайсет месеца. Но не ѝ било писано да измине този път.

Доктор Белон закри лицето си с ръце и заплака горко. След малко продължи да разправя тъжната си история.

— Тя изтърпяла много мъки по пътя, повече, отколкото силите ѝ позволявали, много повече.

Но и човешките сили имат край.

Дълги месеци търпяла всякакви лишения, ала най-после силите ѝ свършили.

Добила кураж, когато наближила Иркутск, тъй като била вече близо до целта.

Из целия път тя приказвала за мене.

Когато ѝ съобщили, че са ме преместили във Ферхоленск, тъй като се научили, че жена ми пристига, тогава съвсем се отчаяла.

За да я измъчат още повече, казали ѝ, че съм на 5000 километра далеч и че ще ѝ трябва повече от година, за да стигне до мъжа си, че трябва да премине през гори и планини.

Тя нищо не отговорила повече.

Погледнала чиновника с особен поглед и започнала да се смее. Тя обезумяла.

— Колко много си преживял и претърпял, клети човече — каза Бояновски.

— И то без да съм виновен — рече той, като стисна юмруци. — Всичкото това зло ми сториха без вина. Аз скърбя, че убиха жената и

детето ми, никому нищо не съм направил, нито пък враг съм бил.

— И на това се чудят в Европа — добави Бояновски — Ако образованият свят чуе какво става, какво слушам всеки ден, всеки ден, ще се възмути и ще си отмъсти. А какво стана с жена ви?

— След няколко месеца узнах, че тя е в болницата на затвора в Якутск. Не можа да ме види — каза докторът с тих глас. — Беше вече мъртва.

С първия транспорт, който идва тука от Афкузк, донесли жена ми в чувал. Като ринех снега една сутрин, намерих този чувал в снега. Отворих го и какво е станало по-нататък с мен не зная, зная само, че след това са ме намерили в несвяст до трупа на жена ми.

На другия ден погребях жена си, най-скъпото ми същество на този свят, и всеки ден по няколко часа прекарвах в разговор със студената земя, сякаш тя ме разбираше!

Устоя жена ми на думата си, дойде при мене, ако не жива, то поне мъртва — за да почива до мене в Сибир.

Белон замълча и докато вървяха към селото, думица не продума.

Там посочи една малка къща и каза:

— Пред къщи сме. Влезте.

Колибата, в която живееше доктор Белон, не беше обикновена колиба на заточеник: имаше две стаички, в едната от които бяха поставени походно легло и един стол, който служеше и за маса. Това бе цялата му покъщнина.

Когато Бояновски сложи Наталия на походното легло, тя още не беше се свестила. С мокри кърпи докторът се опитваше да свали огъня ѝ, появил се поради силната треска, но изглежда, че мокрите кърпи не помагаша, защото все повече се покачваше.

Той печално поглеждаше полумъртвото момиче.

През това време Бояновски се подкрепи с храна и питие, които докторът бе сложил на масата, макар да се грижеше за Наталия. Гладът искаше своето.

— Знаете ли — обърна се Белон към Бояновски, след като наля няколко капки червена течност в устата на Наталия, — че ако полицията узнае за това тъй просто лечение, ще бъда наказан най-строго?

— Възможно ли е да се наказва лекар, който прави благодеяние на болник в тази пустиня? Напротив, трябва да му благодарят.

Лицето на доктора се намръщи ядно. Той съблече палтото си, разкопча дебелия си риза и Бояновски видя няколко сини петна на плещите му — следи от скорошно изтезание.

— Гледайте, това обезобразяване получих само защото спасих живота на един човек чрез операция. Може би знаете — рече докторът, след като оправи дрехите си, — че на руския колонист не е разрешено да се занимава с каквато и да е било частна работа, а трябва цял ден да работи с надничарите. Лекарската практика е най-строго забранена; навярно мислят, че ще даваме отрова вместо лекарства.

— Тъй, тъй — каза Бояновски, — в очите на руското правителство заточеникът е най-долното нищожество.

— Един богат селянин ме повика един ден да лекувам жена му, която имаше голяма рана на крака. Отидох и след като я прегледах, намерих, че ако раната не се изчисти, ще започне да гние. Настана голяма врява в къщата на селянина; обвиняваха ме, че искам да си отмъстя на тях.

Аз обаче не обърнах внимание на това; взех инструментите и направих операцията. Жената изгуби много кръв и падна в безсъзнание. Като я видя, мъжът веднага отиде в полицията и ме наклевети. Но той много се изненада, защото когато се върна оттам, видя жена си здрава в леглото.

В очите му се четеше благодарност, разбрах, че се разкайва, но вече беше късно. Капитанът заповяда да ме откарат, а след няколко часа ме вързаха за една дъска и ме биха като някое животно. След това ми забраниха да лекувам хората и страшно ме заплашиха.

Бояновски протегна ръце към доктора.

— Вие сте още по-благороден сега, щом при тия обстоятелства оказвате помощ на това момиче. С това излагате на опасност живота си.

— Казвам ви, че не бих могъл да изтърпя петдесет удара, но не се боя от смъртта. Какви са отношенията ви с девойката, да не ви е годеница?

Бояновски поклати отрицателно глава и руменина заля лицето му.

— Не, случаят ни събра с Наталия — каза той. — Майката на Наталия беше заточеница в Сибир и като вас ми оказа голямо гостоприемство. Един грубиянин влезе в къщата ѝ, хвърляше

безсрамни погледи на дъщеря ѝ, а когато тя стана да защити дъщеря си, бе осъдена да умре от неговите ръце.

— Това е ужасно — извика доктор Белон. — Кой е бил този нещастник?

— Това е най-лошият човек в целия Сибир — отвърна Бояновски. — Ако сте чували за ужасите в Сибир, чули сте вероятно и името на този човек. Той е капитан Николин.

— Капитан Николин! — извика докторът и очите му странно заблестяха. — Значи Николин, който от няколко седмици е при нас, на село?

Бояновски посърна.

— Какво? — извика той. — Възможно ли е това? Николин, смъртният ми враг, е тук? Два пъти се срещяхме на сибирския път и самото провидение ми дава възможност да си отмъстя на този човек за всички мъки, които ми е причинил. С него имам да уреждам една сметка. Ей Богу, още тази вечер бих желал да разчистя тази сметка.

— Толкова ли злини ви е сторил, че смятате да разчистите сметките си с него?

— Той ме е измъчвал, унижавал, тъпкал ме е с краката си и дори е плюл в лицето ми, когато бях в окови — каза Бояновски.

— Още тогава се заклех, че ще му отмъстя.

— Човек трябва да удържи на думата си дори като стане убиец — каза Белон.

В тази минута Наталия се обърна в леглото и започна да бълнува.

— Болестта ѝ се влошава — рече Белон. — Това е тифус; най-много се боях, че е болна от тифус.

Бояновски коленичи до болната.

— Ако и тя умре, не ще мога да я прежаля, ще трябва и аз след нея...

Наталия повдигна глава и започна да се оглежда около себе си, без да може да различи нещо, и започна да говори на глас:

— Обичай ме, ах, обичай ме, без теб не мога да живея, мила майко, благослови ни!

— Въображение на болен мозък — каза докторът.

— Естествено това е въображение на болен мозък, иначе не може и да бъде — обади се Бояновски.

Докторът наля в устата на болната още една глътка от онази течност. Тя се укроти и след няколко минути пак заспа.

Гробна тишина владееше в малката стая. Двамата се заслушваха за всяко дихание, за всеки удар на сърцето на младото момиче.

Така ги свари нощта.

— Трябва да си легнете — каза Белон на Бояновски. — Достатъчно е само един да наглежда болната и във всеки случай аз съм по-нужен от вас. Приготвих ви легло в съседната стая; малко слама и една завивка. Това е всичко, с което мога да ви услужа.

Двамата още веднъж си стиснаха ръцете и Бояновски отиде в съседната стая. Легна на сламата край пещта, склопи очи и се помъчи да заспи, но не можа. Образът на Наталия не го напускаше. Струваше му се, че и сега още слуша сладките думи, които тя в бълнуването си каза:

— Ах, обичай ме, обичай ме, не мога да живея без тебе, мили мой.

Бояновски дълго лежа, без да може да заспи.

Изведнъж подскочи в леглото. Чу ясно, че някой хлопа на вратата. Първата мисъл, която му мина през главата, бе, че полицията иде да го арестува. „Загубени сме.“

Наистина той бе чул добре, защото и доктор Белон стана и няколко минути стоя неподвижно. След това с решителни крачки се отправи към вратата и ритна камъка, с който беше подпряна.

Той помисли, че е полицията, но колко се изненада, когато видя пред себе си женска фигура с капишон, загърната като някакъв призрак.

— Виели сте доктор Белон? — попита жената. — Чувала съм, че сте много опитен лекар.

— Да, госпожо, бях някога — каза той, без да я покани да седне.

— И сега сте такъв — отвърна жената с наметката. — Няма време да говорим за това; по-скоро се облечете и веднага елате с мене.

— Но къде ще ме водите? — запита Белон.

— При един болен, който има нужда от вашата помощ. Казва се капитан Николин.

Докторът се усмихна печално.

— Господин капитанът отдавна живее в Сибир и много добре знае, че заточеник не може да влиза в ролята на лекар. Най-после той

трябва да попита своя приятел капитана колко камшика съм изял, защото се осмелих да окажа помощ на един болен.

Тогава Марушка, любовницата на капитана — друга не можеше и да бъде, — сърдито се обърна и ядосано тропна с крак:

— Значи не се отзовавате на моята покана! Не знаете ли, че това ще ви струва главата? Но ако тръгнете с мене сега и спасите капитана, той ще ви бъде благодарен за това и ще се старае да облекчи вашите мъки.

Докторът помълча.

— Не — каза той, — не, няма да дойда. Трябваше да откажа на толкова нещастници, които на колене ме молиха да им се притека на помощ. Не мога да помогна на човека, когото наричат „сибирски тигър“. Години наред капитанът не знаеше що е съжаление. Нека сега сам види колко е тежко, когато не може да се спаси.

— Клетнико, ще заплатиш за това! — извика Марушка. — За последен път те питам, ще дойдеш ли с мен или не?

„Не!“ — искаше да каже Белон, но преди това някой го улови за ръката и му пошепна:

— Моля ви, съгласете се. Това бе Бояновски.

Доктор Белон разбра, че Бояновски иска да го помоли за нещо, затова се обърна към Марушка и каза:

— Аз ще дойда. Но почакайте, докато си облека шинела. Сетне затвори вратата и изтича уплашено в стаята, където лежеше Наталия.

Тук го очакваше Бояновски.

— Благодаря ви, приятелю — каза той на доктора. — Вие бързо се досетихте. Знаете ли, че часът на отмъщението дойде?

— Не ви разбирам — отговори Белон.

— Добре тогава, ще разберете веднага. Николин очаква лекар, но вместо него ще отиде отмъстител. Дайте ми бързо шинела си, Белон, аз ще отида вместо вас!

Белон не отговори, той донесе бързо шинела и му помогна да го облече.

— Оръжие искате ли? — попита лекарят.

— Не ми трябва никакво оръжие; аз съм се заклел, че с ръце ще го удуша и искам точно да изпълня клетвата си.

— Мислите ли, че ще успеете да се доберете до леглото му и че няма да ви познаят?

— Ще ми помогне тъмнината. И вие имате брада, както и аз.

Той стисна ръката на лекаря и се приближи до леглото на Наталия. Две сълзи капнаха от очите му върху скръстените ръце на младата жена.

— Прощавай, Наталия! — прошепна той. — Аз реших да извърша делото и сигурно няма да се върна вече. Нека бог от небето те закриля.

Марушка стана нетърпелива.

— Този нещастник толкова дълго ме накара да чакам на снега. Не мога да го накажа. Тогава какво ще стане с мен, ако моят Николин умре на сибирския път? Но аз ще се отплатя добре на този човек, само нека помогне. Ще го възнаградя с приклада.

Вратата се отвори и Бояновски, добре загърнат с шинела, излезе.

— Взехте ли всичко необходимо? — попита Марушка.

— Да — отговори Бояновски.

Минаха през селото и спряха пред една хубава сграда. Отвътре се чуваха пъшкания и охкания.

Марушка ритна вратата и извика:

— Бързайте! Крайно време е.

Отмъстителят прекрачи прага и влезе в стаята...

XVIII. КРАСОТАТА ПОБЕЖДАВА

Феодора Бояновска се готвеше да си легне.

Тя седеше на края на леглото и размишляваше.

Чудно нещо, откакто бе съсипала Хуго, някакъв вътрешен глас я безпокоеше.

Феодора не се разкайваше за стореното. Човек като Феодора не е способен да изпитва разкаяние, но като че ли с това бе изгубила едно от най-приятните си забавления. Тя се чувстваше като дете, което е захвърлило играчката си във водата, а после скърби за нея.

Феодора знаеше, че такъв внимателен и мил кавалер като Хуго няма да намери никога. Времето, прекарано с него, бе най-хубавото и най-милото през целия й живот.

— Бедният — каза си тя с въздишка. — Той ме обичаше и само бог знае дали някога някой друг ще ме обича така искрено. Той толкова ме обиди, че не можах да забравя това. Но аз често ще си спомням за него. Бедният Хуго! Как ли си сега и къде ли скиташ в това лошо време, без подслон, като човек, който завинаги е отхвърлен от човешкото общество!

Казвайки това, тя се отпусна на възглавницата; вдигна завивката, която бе отгоре й, и се настани на мекия дюшек.

Дълго лежа с отворени очи, сложи ръка на гърдите си, за да успокои сърцето си, което биеше силно, а буйните й гърди, красиви като на Венера, бурно се повдигаха.

— Днес пак съм много възбудена — каза си тя. — Образът на Бояновски не ме напуска. Веднъж да напусна тази къща! Всеки час ми се явяват духове и от всеки ъгъл ме преследват спомени. Ах, във Вилата на духовете няма да бъде както тука, където всичко ми напомня за Бояновски. Това е поради буйната ми кръв. Само някое хладно питие ще ме успокои.

Изправи се полека на леглото и дръпна звънеца. Надяваше се, че Леония ще дойде, но никой не се появи.

— Къде може да е Леония? — каза си сърдито тя. — За Бога, аз вече не ѝ вярвам. От известно време в погледа ѝ има нещо, което не ми харесва. Страхувам се, че крие нещо. Може би иска да спаси майката на Бояновски. Къде ли е ключът на зимника? Ключът! Аз го сложих под възглавницата, както обикновено.

Тя се надигна и започна да търси малкия ключ. Най-после го намери.

Сега дишаше по-леко; легна си и пак дръпна звънеца.

След малко влезе Леония и попита какво иска госпожата.

Леония наистина се бе променила. Известно е на читателите, че гърбавата шивачка Петровна бе писала писмо на Леония. Като получи писмото, тя отиде в зимника, където живееше Петровна, и оттогава често я посещаваше.

Там Леония намери още един познат човек — Хуго фон Пал.

Хуго искаше да използва случая и чрез нея да си отмъсти на Бояновска, както знаят читателите, Леония обичаше Хуго и му издаде тайната за лудата.

Пред Хуго се откри обширно поле за действие. Той трябваше да освободи майката на Бояновски, а тя щеше да даде под съд снаха си.

Хуго поиска от Леония да го остави да отиде при лудата и да поговори с нея. Тя му обеща да се сдобие с ключа.

По какъвто и да е начин тази нощ Леония трябваше да вземе ключа.

Тя знаеше, че Феодора го крие под възглавницата си, но пак се надяваше да го вземе.

— Донеси ми една лимонада — каза тя на Леония. Французойката веднага стори това и ѝ подаде пълната чаша. Феодора поднесе чашата към устните си, но преди да отпие, погледна недоверчиво Леония.

— Навярно не си ми направила отрова?

— Почитаема госпожо, как можахте да си помислите такова нещо! — каза Леония.

— Знам, аз само се шегувам, ти си ми вярна и искаш да живея дълго. Нали така, Леония? Нали аз не се мамя?

— Не, милостива госпожо, аз съм, аз съм...

— Добре — прекъсна я Феодора, — ти си върви, аз съм уморена.

— Да изгася ли лампата, госпожо, или да я оставя да гори? Феодора ѝ даде знак да я изгаси.

След малко в стаята настана гробна тишина.

Феодора чу как слугинята затвори вратата. Тя бе сама, съвсем сама и искаше да спи спокойно. Но Феодора се мамеше — тя не бе самичка, както си мислеше.

Леония не бе излязла, тя само отвори и затвори вратата, но не излезе, а се скри зад пердето, което разделяше двете стаи.

Тя искаше да почака, докато заспи Феодора, и после да вземе ключа за зимника, където се намираше майката на Бояновски.

Остана така четвърт час. Освен дишането на красивата вдовица, в стаята нищо не се чуваше.

Леония полека напусна скривалището си, но веднага се върна, цяла разтреперана от страх.

Бе видяла нещо ужасно:

Под леглото на вдовицата имаше една черна фигура, която явно бе стояла дълго там. Фигурата стана.

Това бе един младеж. В ръцете му светеше нож.

Той се наведе над леглото, а с дясната ръка вдигна святкащия нож.

Леония не знаеше какво да прави — дали да вика за помощ или да мълчи.

От гърдите на младежа се изтръгна дълбока въздишка: той се разтрепера и посърна. Красотата го омая — победи го...

Ръката, с която държеше ножа, се отпусна. Той бе зашеметен от хубостта на Феодора. С прикован поглед съзерцаваше тази чудесна жена. Из гърдите му се изтръгна възклицание и камата падна на меката покривка. Той наблюдаваше красивата жена, която тихо спеше на копринените възглавници пред него. Кръглите ѝ гърди се издигаха и спадаха. Той не можеше да смене поглед от нея.

— Колко е прелестна — казваше си, — колко е красива! Наведе се над Феодора.

Дали се бе разкажал за намерението си да убие жертвата?

Не, той не се наведе с цел да я убие. В погледа му не се четеше желание за убийство. Той бе заслепен от любов.

Искаше да целуне румените уста в знак на горещата си любов.

И когато устните му бяха само на един пръст от Феодорините, тя се отдръпна и изпищя.

Ужас се изписа на лицето ѝ. Тя сложи ръка на сърцето си, сякаш искаше да го запази от ножа. Най-после устните ѝ потрепераха и тя продума:

— Бояновски! Значи наистина си дошъл. Милост, милост! За минутка лицето ѝ се промени, тъй като човекът застина пред нея и каза:

— Не мога да сторя това, макар че ще платя с главата си. Щом Бояновска се увери, че това не е мъжът ѝ, изведнъж доби кураж.

Тя протегна ръка, взе свещта и освети цялата стая.

Убиецът неподвижно лежеше на мечешката кожа. Бе закрил лицето си с ръце, сякаш искаше да се скрие от Феодора — да не го познае. Тя обаче го позна още от пръв поглед.

Това бе Исидор — племенникът на Марголински.

Феодора се изсмя, а после се обърна към Исидор:

— Че станете де, млади човече! Аз не очаквах да се видим тъй скоро.

Полекичка Исидор се повдигна и с отпуснати ръце застана пред Феодора.

— Наистина досега не съм имала по-необикновено посещение. Вие не ме познавате още добре и влизате в стаята ми без предварително предупреждение. Ей Богу, вашите деди май са живели под ясното египетско слънце, защото такава буйна и гореща кръв като вашата в студената Русия няма.

Исидор не промълви нито думичка; погледът му ставаше все по-мрачен.

— Не се подигравайте с мен, Феодора. Вие дори не предчувствувахте, че можехте много лесно да умрете. Не можете и да предположите в каква опасност се намирахте.

— Опасност? В каква опасност съм могла да се намирам, когато вие сте с мене?

Исидор я изгледа и вдигна ножа от килима.

— Виждате ли острието на този нож? За вас беше предназначено.

— Кой, кой трябваше да направи това?

— Аз — отвърна Исидор, — мен избраха.

— Избрали са вас, за да станете мой убиец? Какви глупости говорите! Кой е могъл да ви застави да станете убиец и защо?

Исидор обори глава.

— Не мога да ви отговоря на този въпрос. Не ви ли е достатъчно, че ви пощадох, и то в моя вреда?

Тя непременно искаше да узнае истинската причина.

— Имам чувството, Исидоре, че сме запознати не от няколко дена, а сякаш са се изминали цели месеци и години, откакто се видяхме за пръв път. На еднаквите ни натури се дължи това. Сърцето ви бие много по-силно и буйно, отколкото на другите младежи, тъй както и моето. Ние ще бъдем добри, много добри приятели, Исидоре.

Младежът почувствува как две ръце го хванаха за рамената и как топлият дъх на Феодорините устни погали устните му.

— Добрите приятели обаче трябва да бъдат искрени един към друг, а с това, Исидоре, вие не можете да се похвалите — прибави Феодора. — Иначе отдавна щяхте да ми кажете кой ви даде ножа, за да ме убие.

— Не мога да ви кажа — рече Исидор, — дори ако в тази минута ми обещаете и най-голямото щастие. Устата ми ще останат затворени, защото ме обвързва клетва.

Вдовицата сърдито се надигна и силно стисна ръката на Исидор.

— Човече! — раздруса го тя, сякаш искаше да го пробуди от тежък сън. — Не ме заставяй да прибегвам до крайност. Размисли: в моите ръце си, само да дръпна тази верижка и моите хора веднага ще бъдат тук. Мога да те арестувам и онова, което не желаеш да кажеш на мен, ще трябва да го кажеш на съдията.

— Нито вие, нито полицията ще успеете в това — отвърна Исидор.

— Глупак! — извика Феодора. — Ти нищо не знаеш за големите мъки и изтезания, с които ще си послужи полицията, за да те накара да проговориш.

— От никакви мъки не се страхувам — каза Исидор. — И на бесилка да ме окачат, думица не ще продумам.

Феодора го хвана за ръка и го притегли към себе си.

— Значи ме заставяш да ти открия тайната на сърцето си? — каза тя. — Трябва ли да ти кажа и това, че не мога да издържа да те гледам в нещастие? Не, ти не бива да попаднеш в ръцете на палачите,

ти не трябва да имаш работа с руската полиция. Не ми казваш кой те е заставил да ме убиеш. Добре, тогава кажи ми защо не ме уби? Защо не ме уби, докато спях. Тогава щеше да изпълниш желанието на онзи, който те е пратил, а аз нямаше да зная кой е пролял кръвта ми.

Исидор не продума нито думица, а Феодора го притегли още по-близо към себе си и обори глава.

— Но отговори, защо не ме уби, когато спях?

Исидор трепна. Големите му черни очи заблестяха с необикновен пламък и той улови лицето на Феодора.

— Защото твоята красота ме увлече, защото прелестите ти ме обезоръжиха, защото те любя до полуда.

Иронична усмивка се изписа на Феодорините устни. После тя се изтръгна от прегръдките на Исидор и се облегна на възглавницата.

— И това наричаш любов, а не искаш да изпълниш първото ми желание. — Тя хвана Исидор, притисна го до себе си и като облегна на гърдите му хубавата си глава, каза:

— Ако наистина ме обичаш, кажи ми, Исидоре, кой ти нареди да ме убиеш?

— Ако ти кажа, загубен съм!

— Но ако ми кажеш, от мен ще получиш най-голямата награда, каквато мога да ти дам.

Исидор се бореше със себе си. Искаше да отблъсне тази жена, но тя само го притискаше още по-силно и той се отпусна и дълбоко въздъхна на гърдите ѝ.

Вдовицата го помилва по меките коси, а устните ѝ диреха неговите.

Исидор разбра, че тази жена съвсем го е завладяла. Той знаеше, че е достатъчно да го целуне и ще бъде неин. Стараеше се да се изтръгне от прегръдките ѝ, ала тя не го оставяше.

— Ще трябва да избираш между мене и онзи, който те е изпратил да ме убиеш. Мъчно ли ти е да решиш на коя страна да застанеш?

Феодора го целуна по лицето, после по устните.

Много продължи тази прегръдка.

Зад завесата стоеше Леония, която стана свидетел на целия им разговор. Тя се възползува от случая да излезе от стаята.

Исидор продължаваше да лежи в прегръдките на тази жена.

Феодора тържествуващо погледна Исидор, който я пронизваше със страстния си поглед. Той не можеше повече да мълчи — трябваше да ѝ се изповяда.

— Кажи ми, любими, името на този, който те изпрати да ме убиеш.

— Ако ти го кажа, ще бъдеш ли моя? — извика Исидор.

— Твоя, съвсем твоя, само твоя.

— Тогава добре — извика той, — ще ти кажа. Нихилистите искат да те погубят.

— Нихилистите! Така и предполагах. Исидор извика и се наведе до леглото.

— Изгубен съм! Това предателство ще ми струва живота. Издадох другарите си и защо? За да задоволя страстта си! Никой досега не се е измъквал жив от тези силни хора. Отмъщението им ще ме връхлети и един ден, когато намерят трупа ми да се облива в собствената си кръв, никой не ще отговаря за моето убийство.

— Щом си толкова луд да чакаш да те убият! Не можеш ли да избягаш и да се скриеш някъде?

— Да се скрия от тях! — извика Исидор, кършейки ръце. — Досега никой не е избегнал тяхното зорко око. Не, аз съм изгубен; дори да се скрия и в най-затънтеното място на света, пак ще ме намерят.

— То се знае, че ще те намерят, но ако се скриеш сред многобройната тълпа на някой милионен град, не вярвам да те намерят.

— И ти желаеш това? — извика Исидор и в очите му светна искра от надежда.

— Да, искам го, желая го — каза Феодора и простря ръце, за да го привлече по-близо. — Трябва да ми отговориш на въпросите, които ще ти задам сега.

— Още неща да ти казвам, значи да предам другарите си. Не, Феодоро, избий това от главата си.

— Слушал ли си, Исидоре, за Париж — пошепна тя, — слушал ли си за Париж, за оня очарователен град, където животът е весел? Ще отидем там, любими, там ще отнесем нашата любов и весело ще прекарваме дните си. Представи си една малка виличка между Париж и Версай — там можем да бъдем радостни и да се обичаме. Представи си, че можем да бъдем радостни и да се обичаме. Представи си, че

вървиш по булевардите, а аз съм до тебе. А вечер, когато се върнем във вилата, когато ни обгърне тъмнина, ще бъда при тебе.

— Питай, питай каквото искаш и аз на всичко ще ти отговоря! — страстно извика Исидор.

— Кажи ми тогава кой е водач на събранията на нихилистите?

Исидор постави длани на лицето си, сякаш искаше да скрие онова, което щеше да каже.

— Михаил Бакунин — тихо каза той.

— Бакунин! — извика учудено Феодора. — Възможно ли е той да се намира в Петербург, когато главата му е оценена?

— В Петербург е и всеки ден ходи по улиците. Правителството може да оцени главата му за колкото иска и пак няма да се намери човек, който да издаде Бакунин.

— И той произнесе моята смъртна присъда?

— Той е първият, който иска твоята смърт.

— А в какво ме обвиняват?

— В това, че си предала мъжа си, който също бил нихилист. Феодора пребледня и макар да се стараеше да се покаже спокойна, гласът ѝ пак трепереше.

— Как, нима вярват, че аз съм предала мъжа си? Какво подло обвинение! Имат ли доказателства за това?

— Когато Михаил Бакунин каже нещо, доказателства не са нужни.

— Значи Бакунин повдигна обвинението срещу мене?

— Да, така е. Нещо повече: той твърди, че ти си подкупена агентка на полицията, която има за цел да подмамва съмнителни лица, а сетне да ги продава скъпо на Кардов.

Красивата вдовица се сепна и падна на възглавниците на леглото си.

Тя мислеше, че никой не знае тайните ѝ, а трябваше да се увери, че неприятелите ѝ добре ги знаят.

И то тъкмо Михаил Бакунин бе узнал за отношенията ѝ с полицията!

Тя не познаваше лично този човек, за когото говореше цяла Русия, но тя знаеше, че той е неустрашим, непоколебим и може да унищожи хиляди, за да спаси само един. Сигурно не е човек, а дух —

каза си тя. Въпреки това у нея се появи желание да се запознае с този странен човек.

„Трябва да се запозная с него и да го погубя.“

— Никой ли не се намери да ме защити? — запита Феодора племенника на Марголински.

— Никой — отвърна Исидор.

— Благодаря ти, всичко ми каза. Почакай, още едно искам да ми кажеш, Исидоре. Чудно ми е как нихилистите правят събранията си в Петербург при такава усилена полицейска охрана? Кажи ми къде правят събранията си.

Исидор се двоумеше да ѝ отговори, защото бе сигурен, че ако ѝ кажеше това, неговите другари заедно с Бакунин щяха да бъдат погубени.

Той си спомни за дадената клетва и разбра колко много ще сглупи, ако стори това.

— Кажи ми — настоя Феодора, като се досети, че той се двоуми.

Исидор дълбоко въздъхна и каза една лъжа:

— Нихилистите се събират в къщата на вуйчо ми.

— Нима е възможно този хитър и предпазлив Абрахам да допусне нихилистите в къщата си?

— Абрахам Марголински има нужда от пари, а той получава добри пари от нихилистите.

Феодора едва можа да скрие радостта си.

Тя знаеше вече това, което полицията отдавна търсеше, и сега можеше с един удар да съсипе опасните нихилисти.

Още същия ден щеше да съобщи тайната на Кардов, ала скъпо щеше да му я продаде.

Исидор я събуди от мечтанията ѝ.

— Аз изпълних своето, сега е вашият ред — каза той, като се доближи до нея, — изпълнете обещанието си.

Подла усмивка плъзна по устата ѝ, тя погали косите на Исидор.

— Голямото щастие не пада в ръцете ни така скоро, млади човече, както узрелият плод от дървото. Нужно му е време.

Евреинът се намуси.

— Какво значи това? Ти си ме измамила?

— Клетнико, нима смееш да ми говориш такива работи? Исидор се хвана за главата, наведе се и взе ножа, който бе на пода.

— Клетник! — скръцна със зъбите си той. — Не си въобразявай, че можеш да си играеш с мене. Този нож ще прободне фалшивото ти сърце, ти си още в моите ръце, пригответи се да умреш или изпълни обещанието си.

Феодора отпусна ръце и каза:

— Аз съм твоя, само твоя. Ако ме вземеш насила, ще загубиш щастието си — това, което ти обещах. Не знаеш ли, че доброволната любов е по-сладка от насилствената?

— Добре, нека бъде както желаш — рече той. — Но не си въобразявай, че ще ме измамиш: напомням ти го, Феодоро. Отмъщението ми ще бъде страшно.

Вместо отговор тя пхна ръка под дрехата и извади едно ключе, което бе вързано с копринен конец на врата ѝ.

— Вземи това ключе; с него сама се предавам в ръцете ти. То отваря малката врата на южната страна на къщата. Когато пожелаеш, можеш да идваш при мене без всякакви церемонии. Ако те измамя, можеш да ме убиеш.

Исидор взе ключа и го постави в джоба на жилетката си. Сега бе сигурен, че Феодора не го лъже. Той се хвърли още веднъж в обятията ѝ и я целуна по устата. След това си отиде.

Когато той затвори вратата, Феодора вдигна заканително юмруци, лицето ѝ се промени и тя каза:

— Глупак, мислиш ли, че природата ме е дарила с толкова прелести, за да им се радваш ти? Ще платиш скъпо за мръсните целувки, които горят още на устата ми. Ще те унищожа, както другите. Е, Михаил Бакунин, не знаех, че ти си ми бил смъртен враг. Ние с тебе ще се борим на живот и смърт и ще видим кой ще победи — ти или аз!

ХІХ. УБИЙСТВОТО НА ДЕТЕТО

Ашинов, заслужилият секретар на царската тайна полиция, се преоблече с дрехите, с които обикаляше и шпионираше петербургските улици.

Този довереник на Кардов знаеше много добре, че е роден джентълмен и затова именно винаги се обличаше с един стар кожух и слагаше половин цилиндър. В ръцете си държеше бамбуков бастун с метална топка. Когато се готвеше да си сложи ръкавиците, часовникът на стената започна да звъни особено.

Ашинов знаеше добре какво означава това звънене — шефът му искаше да говори с него.

Той бързо премина през няколко стаи и се спря пред една врата, на която похлопа.

Отвътре не особено приятен глас каза: „Влез!“

Ашинов влезе в стаята на шефа си.

Иван Кардов бе застанал зад една голяма зелена маса.

Ашинов схвана от пръв поглед, че днес шефът му не е в добро настроение.

— Както виждам, вие сте се приготвили за излизане — рече Кардов. — Какво ли още ще откривате? В последно време вие сте станали нехаен към службата си и аз ви казвам, че трябва да сложа друг, по-сериозен човек на вашето място.

Ашинов пребледня.

— С какво ли съм заслужил лошото разположение на шефа си? — запита Ашинов. — Доколкото си спомням, аз съм...

— Стига! — строго каза Кардов. — Запомнете добре, че аз държа само на хора, които изпълняват точно моите заповеди.

— Не съм ли изпълнявал винаги дълга си?

— Не се мъчете да ме убеждавате — прекъсна го Кардов.

— Достатъчно е да ви припомня само едно име. Иван се приближи до своя подчинен и му каза:

— Спомнете си за Владимир.

Ашинов трепна, ала след малко се изправи гордо и заяви:

— Това дете утре няма да е живо, Ваше благородие. Кардов се усмихна подигравателно.

— Благодаря ви за утешението — сърдито каза той. — Вие навярно си въобразявате, че някоя богиня ще посети детето тази вечер или пък то ще си счупи крака и ще умре.

— Няма нужда от такива случайности, Ваше благородие. Аз съм напълно убеден, че утре ще мога да ви съобщя за смъртта на детето.

— Това ми се харесва. По дяволите, Ашинов, нима не знаеш, че съществуването на това дете може да бъде фатално за нас? Една високопоставена личност желае гибелта на Владимира. Аз ви заповядах да се заемете с това, а вие и до днес не сте изпълнили заповедта ми.

Ашинов отпусна рамене.

— Добре знаете, Ваше благородие, че имам големи затруднения с това дете. То не се намира в някоя обикновена къща, а в павилиона на великия княз. Единствен великият княз отива да види детето в къщата на градинаря. То е под негова закрила.

— Обикновено е загърнат с пелерина — каза Кардов. — Той не чука на вратата, а свирва някак особено и вратата се отваря. Така ли е, Ашинов?

С един дълбок поклон секретарят скри учудването си.

— Аз смятах да ви открия това, Ваше благородие, но виждам, че ви е известно по-добре, отколкото на мене.

— Ако разчитах на вас, отдавна щях да бъда загубен!

— Къщата на градинаря тази вечер ще стане жертва на пламъците — каза Ашинов, като наблюдаваше внимателно какво впечатление ще произведе това на Кардов.

— И детето ще изгори в пламъците? — рече Кардов.

— Не, Ваше благородие, един човек ще го спаси от пожара.

— Кой е този човек? — запита Кардов.

— Хиацинта Янкович, жената на онзи пияница, който изчезна преди известно време. Тя ще умъртви детето и ще скрие трупа му, за да не го намерят.

— Кой ще подпали къщата?

— Имам свои хора за това — каза Ашинов. — Важното е утре детето да не е вече между живите.

— Това ми стига — рече Кардов. — Сега си идете, но не забравяйте утре да ми съобщите какво е станало с детето.

Ашинов се поклони и си отиде по същия път, по който бе дошъл.

Кардов го проследи с поглед, докато излезе от стаята.

— Такъв човек ми трябва. Той се плаши от дребни работи, а иначе изглежда, че е от ластик и мога да го дърпам, както си искам. Вярвам, че царят ще ми е много благодарен. Тъкмо това ми е необходимо — царят да ми е благодарен, тъй като министърът е, кажи-речи, мъртъв.

Сетне извади от джоба на горното си палто едно писмо и започна да чете:

„След дълга консултация лекарите намериха, че министърът на полицията е болен от катар на стомаха. Казаха, че ще живее още един месец. Ако се интересувате за хода на болестта, на всеки три дни искайте сведения от служителите на съответното място. Слугата ми ще чака за вашия отговор.“

Писмото не бе подписано.

— Добре е да си имаш шпионин във всяка къща. Значи катар на стомаха. Не може да се отърве от тази болест. Като го сложат в студения гроб, мястото на министъра ще е свободно. Веднъж да стана министър, цялото земно щастие ще е в ръцете ми.

Тогава и жената, която любя като луд, ще стане моя. Тогава Феодора не ще се поколебае да ми стане жена.

Той млъкна — на вратата се потропа.

Един чиновник влезе и каза, че някаква жена желае да говори с него.

— Не си ли каза името? — попита Кардов.

— В случай че не я приемете, тя ми даде това писмо. Кардов отвори писмото и намери визитната ѝ картичка. На нея бе написано Феодора Бояновска.

— Доведи госпожата веднага! — каза Кардов и когато чиновникът се отдалечи, той почна да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

„Феодора трябва да идва по много важна работа. Ето я.“ Кардов я посрещна, хвана я за ръката и я целуна.

— Наистина ли идвате при мене? Не се надявах на такова щастие днес.

— Вие не знаете колко се измъчих, докато се реша да дойда тук! Трябваше да дойда самичка, тъй като не бе възможно да кажа всичко с писмото.

— Значи толкова е важно това, което ще ми кажете?

— Такова важно нещо не сте чували от устата ми досега. Зная една тайна, ако ви я кажа, императорът ще може да спи спокойно и денем, и нощем. Аз съм в състояние да възвърна спокойствието и сигурността му. Знам мястото, където нихилистите правят събранията си.

Кардов се изненада.

— Феодора — каза той и взе разтреперан ръката ѝ, — ако не ме лъжете и ако можете да докажете това с факти, тогава нашето щастие е сигурно. Не, не, не мога да повярвам.

Феодора сви рамене.

— Вие се учудвате, любезни ми Кардов, но това е истина. Една красива жена може да узнае повече от хиляди полицаи.

— Не ме измъчвайте повече. Разкажете ми всичко, което знаете.

— Чакайте, господине, работата не е дошла дотам — каза Феодора. — Преди да се продаде стоката, се определя цената. Какво мислите, колко коства това, което ще ви кажа?

Кардов не отговори веднага. Той поглади брадата си с ръка, което показваше, че желае да помисли.

— Навярно полицията ще ви плати дълговете.

— Дълговете ми? Какво знаете за тях?

— Че дължите повече от 100 000 рубли. Това го знаех добре. Той отиде до една маса и извади нашарен с цифри лист.

— Ако погледнете само този лист, ще разберете, че никой баща не е записвал така щателно дълговете на сина си, както полицията — вашите. Кажете ми тайната и аз още по обяд ще изпратя разписките ви.

— Добре; съгласна съм, но искам още нещо от полицията. Императорът да ми подари Вилата на духовете, която е собственост на милионера Ягодкин. Смятах да я купя сега. Тя струва много евтино, само 20000 рубли. Удобна е и за работата ми. Ако полицията заплати и

това, ще кажа всичко. Е, слушайте тогава: нихилистите се събират в къщата на Абрахам Марголински в определено време. Той се преструва, че помага на полицията, а всъщност помага на нихилистите.

— Клетникът — каза Кардов, — това ще му изяде главата.

— Водач на нихилистите е Михаил Бакунин, който е в Петербург.

— Не може да бъде! — възкликна Кардов. — Полицията следи щателно стъпките му и е сигурна, че той не е в Русия.

— Аз ще ви кажа, че чиновниците ви нищо не знаят. Бакунин се намира в Петербург, а също и Хуго фон Пал.

— Във ваше лице, Феодора, винаги съм виждал една много умна жена, но този път не сте добре осведомена. Откъде научихте това? Кой ви го каза?

— Човекът, който ми го каза, е нихилист. Името му не е важно, той бе влязъл в стаята ми, за да ме убие.

— Да ви убие? Как успяхте да се отървете?

— Красотата ми го е заслепила и когато вдигна ръка, трепна и ножът падна на пода.

— Бих искал да видя този човек и да поприказвам с него.

— Това може да се уреди. Той е твърде честен човек и би бил полезен на полицията, ако му дадете служба, разбира се. Не тука, а в някое далечно място.

— Изглежда, се интересувате от този човек, Феодоро?

— Пак започвате да ревнувате.

— Нямам ли право на това? Известно ви е, че за вас се трудя и ще работя, докато стана министър.

— Кой знае колко много време ще мине — каза Феодора.

— Няма да е дълго, Феодоро. И когато се сбъдне, ще бъдеш само моя.

— Възможно е да очаквам някой княз — рече тя кокетно. Кардов се стресна, взе я за ръка и каза:

— Аз мисля, че съм достоен и за княз, дай ми само време. И княз ще бъда! — заяви Кардов. Веждите му се свиха, тъй че на челото му се показва една бръчка, и очите му светнаха.

Ето това е най-новият знак; само онези имат такъв знак, които не се страхуват нито от кръв, нито от убийство, за да постигнат своята цел.

След два дни великият княз Константин трябваше да замине по служба и щеше да се бави няколко седмици.

Като гръм от ясно небе дойде тази царска заповед. Въпреки че като адмирал бе свикнал да се отдалечава по служба от Петербург, този път заповедта му бе неприятна.

Беше му много криво да се отдели от младата си жена, тъй като от ден на ден все повече я обичаше. Той се опита да помоли царя да отмени заповедта, но Александър II не искаше и да знае, тъй че на Константин не му оставаше нищо друго, освен да се прости с Хела и да замине.

Тази първа раздяла бе тежка за младата княгиня.

Цялото изражение на лицето ѝ показваше мъката ѝ.

Константин отдаваше това отчаяние на раздялата. Той не искаше да ѝ каже тайната, прегърна я и замина.

Няколко минути младата жена стоя в това положение, след това отиде в стаята си, хвърли се на кревата и заплака горчиво.

— Всичко е свършено! Аз нямам сила да призная вината си, сега ще се случи най-ужасното.

Тя се каеше, че бе съобщила на царя за детето.

— Сега вече е късно, царят е заповядал да премахнат детето. Това бе същият ден, когато Ашинов уверяваше Кардов, че ще открадне Владимир. Тази вечер Хела си легна рано, но не можа да заспи. Тя скочи изведнъж от леглото си и започна да се облича.

— Сега зная какво трябва да правя — каза тя. — Ще пиша писмо на Константин и ще му обясня всичко. Като научи за това, той може би ще спаси детето.

Тя седна веднага да пише.

От очите ѝ теч аха сълзи, които показваха колко мъчно ѝ бе да признае вината си.

Изведнъж се дръпна и изпусна перото. Какво стана? Някакъв вик се чу в градината, червено-жълта светлина озари стаята ѝ.

Викове за помощ и страшни възклицания отекнаха. Тя изтича до прозореца.

Извика и падна.

Това, което видя, бе страшно. От къщата на градинаря изригваха пламъци.

— Павилионът в градината гори! — извика Хела и изтича по стълбите.

Всички слуги бяха станали и тихо гледаха как госпожата тича към пожара.

Единствената ѝ мисъл бе, че Владимир е в павилиона. Взе от масата една кесия, пълна със злато, стори го по-скоро машинално, отколкото с някаква цел.

Смяташе, че парите може да ѝ потрябват, затова държеше кесията над главата си.

— Има едно дете в тази къща и който го спаси, ще получи тази кесия.

Виковете бяха толкова силни, че никой не можа да я чуе. Тя извика още веднъж колкото ѝ глас държи:

— Хора, елате! Кой иска да получи тази кесия? Много хора погледнаха кесията.

— В тази къща има едно дете — каза Хела. — Навярно са забравили да го изнесат. Кой от вас иска да влезе и да спаси детето?

Никой не се осмеляваше да направи това. Пожарът бе страшен. Къщата гореше отвсякъде.

Хела извика още веднъж и един глас се обади:

— Който се осмели да влезе в къщата, ще загине.

— Тогава детето трябва да загине — извика Хела.

— Бог да помисли за него — рече някой.

Княгинята се обърна, за да види кой говори. Видя жената на градинаря, която със склучени ръце гледаше към небето.

— Госпожо, на вас е било поверено детето — извика княгинята. — И от вас ще искат да знаят къде сте го оставили. Не беше ли първата ви мисъл да го спасите?

Жената на градинаря коленичи пред княгинята и каза с жален глас:

— Повярвайте ми, в името на Бога ви се кълна, че за мен и за мъжа ми животът на детето беше по-скъп от нашия.

— Уверения не са ми нужни. Къде е детето? Кажете!

— В леглото си беше и спеше, когато пожарът обхвана къщата от всички страни. Завтекох се веднага в стаята, където беше детето, но не го намерих там.

Учудена, княгинята впери поглед в жената и се увери, че тя говори истината.

Чу се прашене и в същия миг, когато тя се обърна, покривът падна.

— Свършено е всичко — каза тя и се завърна в двореца. Като пристигна в стаята си, прегледа писмото, което беше започнала да пише.

— Константине, сега не трябва да знаеш какво е станало с детето. Ах, аз сгрехих много, че съобщих на царя. Константине, Константине, не мога вече да те гледам свободно в очите, не мога да се наслаждавам на радостите на живота. Мисълта за детето непрестанно ще ме измъчва: пред очите ми ще бъде пожарът, ръчичките, които се подават от него, и виковете — ах, спаси ме, Всевишни! Боже! Помощ, помощ, спасете ме, помощ!

Със страшен писък тя изтича към звънеца и започна да дърпа шнура. Закри лицето си с ръце, сякаш не искаше да гледа нищо.

— Какво се е случило, Ваше Величество? Чухме, че викате — каза влязлата придворна дама. — Боже, що е това? Великата княгиня лежи на пода.

Като видя придворната дама, великата княгиня се надигна полека. Беше бледа като мрамор: очите ѝ блуждаеха безизразно, устните се движеха, като че говореше на себе си.

Като я видяха в това положение, придворната дама и прислугата останаха много зачудени. Дамата каза тихо:

— Изглежда, че Ваше величество е болна.

А после се обърна към една от прислужниците и ѝ каза да повика лекаря. В този миг княгинята хвана ръката на придворната дама и я заведе в един ъгъл на стаята.

— Мила моя, как се казвахте... Не мога да си спомня името ви — каза тя тихо. — Пригответе пътническия куфар, защото ще трябва да заминем.

— Да заминем! — каза придворната дама. — Но какъде? Че какво ще каже Негово величество великият княз?

Като чу името на великия княз, клетницата цяла потрепера.

— Той нищо не трябва да знае. Аз трябва да бягам, и то бързо, много бързо, защото иначе ще ме изправят пред съда.

— Пред съд? — повтори придворната дама. — Ваше височество пред съд? Вие, най-милото същество, което на всички прави добрини?

Великата княгиня кършеше ръце.

— Да, аз убих детето, аз съм загубена, ако той узнае това. Придворната дама не знаеше какво да й отговори.

— Дайте стълбата, аз ще го спася. Пуснете ме! То е негово дете, то е Романовец. — И в миг, без някой да може да я задържи, тя се втурна към прозореца и се опита да го отвори.

За щастие в стаята влезе дворцовият лекар и разбра веднага какво се е случило. Той хвана великата княгиня за ръката и я отведе в стаята. Искаше да я сложи на леглото, но тя се противеше и се мъчеше да се изтръгне от ръцете му.

— Пламъците ще задушат детето... аз трябва да го спася... после, после, стой мирно, не плачи, аз ще те заведа в милото си отечество — в Гърция. Там ще си играеш по полето. Ах, палачът му слага въжето около врата. Ще ме удавиш, Константине, татко... майко... царят заповяда.

Бълнуването ѝ премина и тя се успокои. Придворният лекар тъжно се обърна към влезлия в стаята дворецов управител и му каза:

— Станалото — станало. Телеграфирайте на великия княз, че съпругата му е полудяла!

А сега нека се върнем малко назад — преди пожарът да разруши целия дворец на великия княз.

В къщата на градинаря Стефанович лампите бяха изгасени.

Малкият Владимир лежеше в леглото си, но не беше заспал. Играеше си с малкото кръстче, което висеше на лъскавата верижка.

Детето нямаше представа каква е стойността на тази скъпоценност, повече го занимаваше блясъкът на диамантите. То ги беше сграбчило с две ръце, като че се страхуваше да не би някой да му ги отнеме. То веднага си спомни, че оня горд и хубав човек, който всяка вечер по това време идваше да си играе с него, вече две вечери го нямаше.

„Татко — шепнеше то, — мили татко, къде си?“

Детето несъзнателно обикна този човек като свой баща и така го назоваваше.

Изведнъж то се стресна.

Пушек изпълни цялата стая и детето започна да се задушава. Сред пушека малкият Владимир видя един черен призрак с отвратително лице, който се приближаваше към него.

— Ела, миличко, ела с мен, аз ще те взема със себе си и ще ти дам сладкиши и бонбони.

Уплашен, малкият Владимир се скри под завивката. Жената се приближи до леглото, вдигна завивката и взе детето, което се пазеше и тихичко плачеше.

— Не плачи, детенце, аз съм добра жена и много те обичам. Не си ли спомняш, че сме стари приятели?

Това бе Хиацента Янкович.

Като го притискаше в прегръдките си, тя тичаше. За да не крещи детето, бе запушила устата му с престилката си.

Тя избираше тихи улици и гледаше час по скоро да пристигне в дома си, за да скрие добре жертвата си.

Беше вече късно вечерта, но гърбавата Петровна, която стоеше на прага, я причакваше.

— По дяволите, страхувам се да не ме види! — рече тя. Петровна ѝ каза добър вечер и тя ѝ отговори.

— Да ви благослови Бог, драга Петровна, сторете ми път да мина. Нося една голяма риба в престилката си.

Петровна не бе склонна да разговаря с тази отвратителна жена, затова свърна, за да си влезе в стаята, но в същия миг повдигна глава.

Сподавен тих гласец достигна до ушите ѝ. Той идеше от престилката на Янкович.

Преди Петровна да успее да я попита нещо, онази изтича, като че някой я гони. Влезе в стаята и започна безмилостно да бие малкия Владимир.

Едва когато детето престана да дава всякакви признаци на живот, тя спря да го бие и го изрита в един ъгъл на стаята.

— Като риба, ха, ха — кикотеше се тя. След това намери ракиеното шише и започна да пие до забрава. Не след дълго я налегна сън.

Измина доста време, докато изтрезнее.

Вече се разсъмваше, когато тя стана от стола си.

— Вече мина доста време — каза тя. — Трябва да гледам своята работа. Хей, момче, къде си се скрило?

Малкият Владимир лежеше до огнището. Тя взе една тухла от огнището, приближи до Владимира и му каза:

— Ти не трябва да се показваш, защото тази тухла ще я обеса на врата ти.

След това излезе от стаята. На стълбите беше тъмно, но за да не я забележат, не взе свещ. Пътната врата беше само притворена. Тя сграбчи детето и изтича на улицата.

Сняг се трупаеше по улиците, а вятърът непрекъснато свиреше. И в такова лошо време тази ужасна жена не се подвоуми да тръгне.

— Тази нощ сякаш е отредена за убийство — каза тя. — Дали е лошо или добро времето, за теб, дете, е все едно. Ти ще отидеш в Нева и там ще си останеш, а пък аз се оплаквам от времето, защото ще трябва да се връщам. Не всекиму върви като на тебе, детето ми.

— Хей, старо, ти накъде с това дете? — попита един минувач. Пред нея застана призрак с висок цилиндър на главата.

Тази среща никак не се понрави на старата и затова тя остро му отвърна:

— Твоя работа ли е какво върша и къде отивам, палячо такъв! И ти си един от онези, които убиха мъжа ми.

— Убил съм мъжа ти! — викна той учуден. — Нима още не са го намерили? Тогава трябва да е бил пьян и някой го е бутнал в Нева.

— Аз по-добре зная какво е станало с него. Какво ли ми дрънкаш, върви си по пътя. Хайде сбогом!

Тя понечи да тръгне, но той я спря.

— Какво ще правиш с това дете? Тя не можеше да не отговори.

— Болно е, нося го на лекар — продума най-сетне.

— Тогава ти желая успех.

След няколко минути тя се намери до един малък мост на Нева.

Никой нямаше наоколо.

— Тъкмо такова място търся — каза си тя. — Тук ще го хвърля.

Наведе се от моста и започна да гледа водното огледало. Повърхността на водата бе покрита с ледена кора.

— Като хвърля детето, ледът ще се счупи. Пък и да не се счупи, детето пак ще се убие. Затова напред, дете, ти трябва да паднеш долу, а аз след това ще имам 100 рубли в джоба си.

Тя постави на парапета детето, което — било от страх, било от студ — цяло трепереше.

Огледа се още един път наоколо да не би някой да я види и само след миг детето щеше да бъде в реката.

Само всемогъщият Бог можеше да ѝ попречи да извърши това ужасно дело.

Тя отдръпна ръце от детето.

Децата имат ангели-хранители.

Къде е твоят ангел-хранител, клети Владимире, защо не разпери крилата си да те спаси?

XX. БАЛ У МИЛИОНЕРА

Никъде в Петербург гостите не прекарваха така хубаво, както в къщата на милионера Ягодкин. Не бяха само баловете, за чието великолепие се говореше, не бе само прислугата, която в нищо не отстъпваше на царската, нито богатата трапеза, на която канеше той своите гости — най-интересно беше обществото, което всеки месец се събираше у Ягодкин.

Една покана от такова семейство бе голяма чест и привилегия, защото поканените биваха само най-отбрани хора.

Бе девет вечерта.

Салоните бяха още празни. Около водостока се разхождаха само домакините — Ягодкин, жена му и дъщеря му.

Дамите носеха вечерни тоалети. Госпожа Ягодкина бе с черна копринена рокля, украсена със скъпа дантела, а дъщерята — с бял тоалет и изглеждаше необикновено прелестна.

Макар че бащата желаше дъщеря му да носи скъпоценности, тя си бе сложила само една тънка златна верижка и медальон с портрета на майка си.

Това бе портрет на госпожа Ягодкина от младите ѝ години.

Опрян на облегалото на един стол, Ягодкин си играеше с верижката на часовника си.

— Право да ти кажа, тази вечер с голям интерес очаквам гостите — подхвана той, — защото сред нас ще бъде млад кавалер, заслужаващ внимание.

— Навярно говориш за немския барон, който вчера ти направи посещение? — каза госпожа Ягодкина, като си вееше с ветрилото. — Трябва да призная, че не мога да разбера защо обсипваш с хвалебствия тоя млад буржоа. Ами че ти само един път си го видял и говорил с него.

— Мила, мисля, че много пъти съм ти доказвал, че съм добър психолог. Достатъчен ми е само един поглед, за да позная човека.

— Само да не се мамиш, миличък.

— Досега никога не съм се измамил и вярвам, че и в бъдеще не ще се измамя.

Наистина барон Бронт вчера ме посети за първи път, но той е тук само от четири дни. Пръв той ми направи посещение. Донесе ми писмо от руския консул в Неапол, в чиято къща той бил винаги добре приеман по време на пребиваването си по здравословни причини.

— Млад ли е баронът? — попита госпожа Ягодкина, като погледна изкосо Клариса.

— Красив, млад, богат, самостоятелен — побърза да отговори Ягодкин и също погледна Клариса, която не обръщаше никакво внимание на разговора.

— Нека оставим този разговор, той е получил поканата ми и ще дойде довечера. Тогава ще имаме случай по-добре да се опознаем.

Младото момиче се бе унесло в мисли, та не бе чуло думите на баща си.

— На тебе говоря, Клариса.

Клариса се стресна като събудена от сън.

— Какво желаеш, тате? — попита тя.

— Довечера ще ти представя барон Бронт, бъди към него внимателна, дете мое, за да остане с добро впечатление от тебе.

— Ще се постарая да му се харесам, папа — каза тя наивно.

— Ще му се харесаш, за тебе няма да е трудно. Ти много се интересуваш от всичко немско.

— Аз обичам Германия — отговори Клариса и очите ѝ светнаха, — бих искала Германия да е мое отечество. Знаеш ли, татко, откако обичам Германия? Откакто бяхме в Берлин и на Рейн.

Немските момичета са по-мили, отколкото руските. Те са приятни, кротки и общителни.

— Не са по-добри от тебе, Клариса — каза Ягодкин, като я милваше по русата коса.

— Барон Бронт смята навярно да се върне в Германия — каза госпожа Ягодкина.

— Съвсем не, смята да остане в Русия и затова ще постои няколко месеца в Петербург. Той е много богат, но поради някои семейни неприятности се преселва тук. Така разбрах от разговора ни.

Влезе един слуга и съобщи, че са дошли много гости.

Скоро салоните се напълниха. Тук бяха хора от най-висшето петербургско общество.

Покрай фраковете не липсваха и украсените мундири, което показваше, че Ягодкин има връзки с най-добрите фамилии.

Богаташът поздрави гостите с галантността на общителен човек. Той умееше да каже нещо приятно на всекиго.

Вратата се отвори и влезе един елегантен възрастен господин. Ягодкин се поклони дълбоко и го съпроводи до едно канапе.

Една звезда светеше на гърдите на този човек, а маниерите му подсказваха, че е от висшето общество...

— Господин министър-председателю — каза Ягодкин, — позволете ми да ви благодаря за честта, която ми оказахте с посещението си. Никога салонът на Ягодкин не е бил удостояван с такава чест.

Министърът подаде колебливо ръка на Ягодкин.

— Искам да поговорим насаме, драги господин Ягодкин, на четири очи. Много е важно — каза тихо министър-председателят.

— Надявам се, че не е нещо неприятно — рече Ягодкин.

— Както искате, така го вземете, но оставете това, после ще поговорим нашироко.

Ягодкин желаше да продължи разговора, но многото гости не му позволяваха да стори това.

Слугите донесоха разнообразни питиета.

Ягодкин вече жадно пиеше, когато една ръка го тупна по рамото. Като се обърна, видя, че това е госпожа Бояновска.

— Не забелязахте ли, че съм тук, любезни приятелю? Или не очаквахте да дойда?

— Вие придавате голям блясък на тържеството — каза милионерът, като целуна ръката ѝ. — Позволете ми да ви представя жена си и дъщеря си.

— Моля.

В тази минута пристигна Клариса и се изправи до баща си. Ягодкин я хвана за ръка и я представи на Бояновска.

— Вие имате прекрасна дъщеря, господин Ягодкин — каза тя. — Сякаш не ми се вярва, че вие сте бащата на това момиче.

С този комплимент тя ядоса Ягодкин. Той не разбираше, че Феодора го подиграва.

— Нека станем добри приятели, мила госпожице — рече Феодора, като ѝ подаде ръка. — Във вас виждам образа на моята младост, бих искала винаги да го имам пред очите си.

Клариса наведе глава и не каза нищо.

— Вие не се решавате да приемете поканата ми — изрече покачено Феодора. — Няма ли една приятелска дума за мене? Поне отговорете на ръкостискането ми. Любезни господин Ягодкин, дъщеря ви ме гледа доста недоверчиво.

Мълчанието на Клариса много я оскърби и горделивата жена се обърна.

Щом останаха сами, Ягодкин поклати заканително глава и каза строго на дъщеря си:

— Сърдя ти се, ти днес ме засегна много. Не те разбирам. Защо не ѝ проговори като на приятелка?

— Не искам да приема поканата ѝ.

— Защо, ако смея да попитам?

— Защото се отвращавам от това приятелство.

— Мило дете, много прибързано решаваш. Страхувам се, че съм ти дал повечко свобода. Какво имаш против тази жена?

— От погледа ѝ чета, че е без сърце, че зад бялото ѝ чело се таи суровост. Не виждаш ли колко театрално говори? Тя е фалшива и неискрена. Извини ме, тате, но аз те предупреждавам: пази се от тази жена.

Въпреки че тези думи не се харесаха на Ягодкин, той се зарадва в себе си, защото Клариса имаше право.

— Мила Клариса, аз съм ти дал пълна свобода, но не бих искал да се отнасяш така строго с тази жена.

— Господин барон Бронт — съобщи слугата. Двукрилата врата се отвори и баронът влезе. Всички зашушукаха.

Пристигането на барона заинтересува събраното общество.

Той бе висок широкоплещест господин — немски тип. Чертите на лицето му, устата, брадата и русата коса му придаваха интелигентен вид, вид на човек с добро сърце.

Бе облечен елегантно; на фрака си носеше железен кръст и ордена на червения орел.

Ягодкин го посрещна, хвана го за ръка и го заведе при гостите.

На никому не се удаде да се запознае по-отблизо с барона, тъй като той се държеше много хладно и говореше малко.

— Любезни Ягодкин — каза Феодора. — Откога познавате този господин барон Бронт?

— От няколко дни.

— Уверен ли сте, че е немец?

— Да, представи ми го един мой добър приятел.

— Не е ли бил по-рано в Петербург?

— Той ми каза, че за пръв път идва тук.

— Навярно и тук има приятели?

— Няма нито един — каза Ягодкин. — Неговото семейство живее в Германия.

— Чудно е как човек може да се измами понякога. Преди малко стоях зад барона и слушах как говореше, кълна ви се, че съм чувала някъде този глас. И в очите му има нещо познато.

— Изглежда, че сте го гледали по-продължително. Познавате ли се?

— Не, но ви моля да ме представите. Бих желала да се запозная с него по-отблизо.

— Смя ли да ви предложи ръката си? Заедно ще го потърсим. Ето, баронът е там, забавлява се с Клариса — каза Ягодкин.

— Да не го смуцаваме? — каза шеговито Феодора. — С това навярно още по-малко ще се понравя на дъщеря ви.

— Изглежда, че криво сте схванали двоумението на Клариса. Тя е още малка, на 17 години, ще си поправи поведението. Ще ви помоли за прошка.

— Не искам да ме моли за прошка. Ще се помъча с кротост и доброта да я спечеля.

— Уважаема госпожо, да купите Вилата на духовете? — каза Ягодкин високо, за да се чуе, че са разговаряли за купуването на вилата.

— Да, реших и ако искате, можем утре да отидем да я видим. Тя се поклони и изчезна сред палмите.

Щом останаха сами, министърът пръв продума:

— Аз имам да ви съобщя една твърде лоша новина. Ягодкин побледня.

— Спомняте си, че миналата година бяхме се заели да правите в Сибир разни неща: захар, кафе, масло, обуца и др.

— Спомням си — рече Ягодкин. — Трябва да благодарите на мене.

— Зная и това — отговори Ягодкин, — но предполагам, че показвах благодарността си на дело, господин министре.

— Не говорим за това — възрази министърът. — Няколко пъти сте ми помагали да се спася от неприятности и още съм ви признателен.

— Работата не е чак толкова сериозна, господин министре. Аз не съм сбъркал, никой освен нас двамата не знае, че имам двете полици от по 50 000 рубли.

— Не споменавайте за тези дребни работи. 50 000 ми подарихте, а останалото е нищо в сравнение с това, което спечелихме от доставката. Нека говорим за друго. Знаете ли, че вашата фалшификация е разкрита?

Ягодкин стана и каза:

— Не е само моя, господине, но и наша, тъй като знаете добре, че аз не бих могъл да изплатя 50 000 рубли, ако не изпращах стоката според условието. Нека не говорим за това, а да унищожим договорите.

— Не е много лесна работа, защото това са документи.

— По дяволите, документите могат да изчезнат, да се изгорят.

— Обаче са минали през много ръце.

— Дайте тогава на всекиго по 1000 рубли. С две думи, господин министре, аз ще жертвувам още 50 000 рубли. Какво смятате да правите с тези пари не искам да знам, само искам от вас доказателство, че пратките ми за Сибир са били точно според условието.

— С такова потвърждение бих подписал сам смъртната си присъда — каза министърът.

— Ще унищожа тогава и последните ваши полици — рече Ягодкин.

Министърът се замисли.

— Вие имате дъщеря за женене — прошепна министърът на ухото му. — Не желаете ли да осигурите наследството на детето си? Утре ще ви чакам в кантората си.

— А 50 000 рубли?

— И те ще бъдат готови. Вие знаете, че съм платежоспособен.
Министърът си отиде.

Щом остана сам, милионерът избърса потта от челото си, оправи косата и дрехите си.

— С пари всичко ще придобия, важното е да имаме винаги необходимата сума. Надявам се, че касата ми няма да се изпразни така скоро.

След това той се скри зад палмите. Щом направи няколко крачки, дочу нечий шепот и като се поогледа, забеляза, че на същото място, където бяха стояли двамата с Феодора, сега стояха барон Бронт и дъщеря му и си говореха скришно.

Той се приближи и започна да ги наблюдава.

Клариса слушаше, а баронът говореше.

Ягодкин много искаше да чуе какво си приказват, затова се приближи до тях между палмите.

— Значи вие копнеете много за Германия — каза баронът. — И аз обичам родината си повече, отколкото мога с думи да кажа, и ми е много мъчно, че трябва да остана в студената Русия, и при това съвсем сам!

— От думите ви разбирам, че сте сам, без майка и сестра?

— Аз съм осъден да живея сам.

— Оженете се тогава и при жена си ще намерите щастие и покой — отвърна наивно Клариса.

Очите на младежа светнаха.

— Да търся щастие при някоя добра жена? Добрата жена без съмнение е голяма благодат, но да намериш такава не е лесно, мила госпожице! Една на хилядата е добра!

Клариса се засмя.

— Това не е много хубаво от ваша страна; навярно сте патили от жена, та затова говорите така.

— Навярно — каза Бронт, — имах причина да оставя родината си. Самата дума родина не показва ли, че това е обектът на нашата любов и на нашите скърби? Аз обърнах гръб на всички, които ме обичаха. Не зная дали в студена Русия ще намеря обич. Аз я търся, както престъпникът желае да заличи лошото си минало.

Клариса го гледаше развълнувано, очите ѝ се наляха със сълзи.

Тя го гледаше със съжаление, а Ягодкин потриваше ръце от радост.

„Тя го съжالياва, а казват, че първата стъпка към любовта е съжалението. По дяволите, бих желал да видя Клариса жена на този немски барон.“

— Успокойте се, господин бароне — каза тя мило. — Както на всеки цвят блести по една капка роса, тъй и за всеки човек има надежда за любов. Та защо трябва да се лишите вие от нея?

Някак несъзнателно баронът улови ръката на Клариса.

— Как да ви благодаря? — каза той. — Вие не знаете каква добрина ми сторихте с тези думи. Бих ви изказал всичката си болка, ако ми позволите. Струва ми се обаче, че вие желаете да отидете в салона.

— О, не, напротив, тук ми е по-приятно.

— Искан ми се никога да не се отделям от вас; позволете ми да ви кажа какво чувства в този миг моето сърце. Едва преди няколко часа се запознах с вас, но струва ми се, че намерих във ваше лице отдавна търсения ангел на спокойствието. Досега аз водех разсипнически, неестествен живот. Изпих до дъно чашата на радостта и животът ми вече стана отегчителен. Навсякъде съм пътувал и скитал. Пътувах по море и исках отново да освежа нервите си; исках да забравя миналото и да започна нов живот. Да забравя исках и една кървава сцена, която ме преследва повече от година.

— Кървава сцена! — повтори Клариса, която започна да трепери. — Във всеки случай тази кръв сигурно не тежи на душата ви; не е оцапала ръцете ви, не сте я пролели вие, барон Бронт!

— Тъкмо на моята душа тежи тази кръв. Бог ми е свидетел обаче, че честно я пролях. Вие навярно бихте желали да се върнете в салона?

— Не, не, нека останем тук. Няма да си отидете оттук, докато не ми се доверите и не ви олекне на душата.

— Добре тогава — рече баронът и започна да разказва: — Принадлежа към едно от най-благородните семейства в Прусия. Младостта ми бе чиста и непорочна. Бях офицер в царската гвардия и мога да кажа — способен войник. Родителите ми умряха и оставиха голям имот, който аз и сестра ми трябваше да си поделим. Сестра ми беше млада и хубава, дори най-хубава в цялата околност. Обичах я

извънредно много, а останалата част от любовта ми принадлежеше на един мой приятел — един испанец на име Христомо. Той завърши учението си в Берлин и понеже беше от благороден произход, имаше достъп и в най-благородните семейства.

Скоро станахме неразделни приятели. Той беше много красив и спечели любовта на сестра ми.

Един ден ми съобщиха и двамата, че са се сгодили — което много ме зарадва.

Пред мен сестра ми постави на пръста му един брилянтен пръстен, семейно наследство, с цел да му напомня постоянно за нея.

Изтече половин година. Ние се радвахме на много голяма обич.

Сватбата приближаваше.

Аз забелязах, че Христомо от ден на ден ставаше все по-студен и по-мълчалив, но като го попитах, той ми отговори, че нищо му няма.

Бях тогава млад и живеех весело, прекарвах времето си с една красива и лекомислена оперна актриса.

Като отидох един ден при нея, тя ми подаде бялата си ръка, за да я поздравя. Аз се сепнах и за малко щях да падна, когато забелязах на ръката ѝ същия брилянтен пръстен, който сестра ми бе подарила на годеника си.

Пред очите ми притъмня; спомням си само как раздрусих ръката ѝ и я попитах:

— Откъде имате този пръстен?

— Подари ми го хубавият испанец; това не е тайна.

— Ти не говориш истината, не е възможно да е сторил това!

— Той ми го даде и ми каза: Вземи този пръстен, за теб е. Нека всеки го види и когато искат да знаят откъде го имаш, кажи им, че един испанец на име Христомо, който е най-нещастният човек на света, ти го е подарил.

Достатъчно бях чул.

Предложих ѝ кесия с пари и я помолих да ми даде пръстена.

След като се подвоуми, тя ми подаде пръстена и аз като луд избягах от това място.

Беше ясно какво трябва да правя.

Извиках го на дуел.

Моят секундант го разпита за причината за постъпката му, а той му отговорил подигравателно, тъй че бе излишно да се говори повече.

Определеното място за дуела се намираше в една скрита алея на зоологическата градина.

Без да се видим предварително, ние излязохме един срещу ДРУГ.

По даден знак стреляхме и двамата и когато димът се разпръсна, Христомо лежеше, облян в кръв.

Докторът се наведе над него, прегледа раната и каза, че е смъртоносна.

Аз отидох у дома, събрах нещата си и се запътих към сестра си, за да се простя с нея.

Щом влязох в стаята, тя ме накара да ѝ разправа всичко, що се бе случило.

— Аз сторих това.

— Никога не ще го забравя — каза тя, като падна на колене и заплака.

След това ми разказа за безчестието си.

Дълго време преди да се сгоди тя имала близки отношения с някакъв мъж, който не бил от нашия ранг. Тя се срещала тайно с този човек, макар че беше сгодена за друг.

Испанецът я сварил един ден в прегръдките на другия.

Тогава отишъл и дал пръстена на онази лека жена. Сега ми стана ясно всичко. Видях каква голяма неправда бях извършил към Христомо — бях убил приятеля си, който е бил толкова благороден, че е премълчал безчестието на сестра ми.

Изтичах при умиращия и коленопреклонно го помолих да ми прости.

Той си вдигна главата и ме погледна унесено, каза ми „убиец, убиец“ и издъхна.

Барон Бронт замълча. Клариса каза тихо:

— Ужасно. Нека Бог ви възвърне спокойствието.

— Пролятата кръв на приятеля ми ме преследва винаги и ме измъчва. Не мога да се успокоя. Образът на Христомо ме преследва на всяка стъпка.

— Не се ли обърнахте към някой лекар за съвет? — попита Клариса.

— Лекарските съвети се оказваха безполезни. Един лекар в Холандия ме посъветва да се освободя от този душевен тормоз, като се влюбя в някое невинно момиче, и преди да стане моя, ѝ разкажа

всичко. Старият лекар не знаеше, че ми разкъсва с това сърцето. Коя ли би се решила да ме вземе?

Баронът чакаше отговор от Клариса, която мълчеше с наведена глава.

— Клариса, нали и вие не вярвате, че ще мога да намеря такава?

Клариса не отговори и избягваше погледа му. На лицето на барона се изписа незадоволство, той потрепера.

— Прощавайте — каза той, — задето ви отнех няколко часа с моята история, която може би съвсем не ви интересува. Прощавайте, госпожице, ще ви занимавам вече само с весели работи.

Той се поклони студено и се отдалечи.

Спря се по стъпалата, които водеха в салона, като очакваше, че тя ще го повика да се върне, но Клариса не проговори нищо и той влезе в салона.

Клариса постоя още малко в градината, след това стана и слезе по стълбите.

Като приближи до тях, тя чу, че някой я вика.

— Само една дума, мое дете. Клариса изтича при баща си.

— Ти си тук, тате. Изглежда, си бил зад някоя палма и си ни подслушвал.

— Да, вярно, дете мое — каза Ягодкин, — аз чух трогателната история, която баронът ти разказа. Какво нещастие, но и какъв характер има той! Не вярвам да има някой, който не би му съчувствувал, ако чуеше този разказ.

— И аз мисля същото — рече Клариса. — Много го съжалявам.

— Малко е да го съжаляваш само. Право Да ти кажа, когато ти стоеше пред него и слушаше със съчувствие за мъката му, останах учуден, защо най-накрая му отговори с мълчание.

— Какво можеш да сторя, когато той каза, че само онова момиче, което щяло да му стане жена, би могло да излекува болката му?

— Нима не можа да разбереш, мое дете — рече Ягодкин, — какво целеше той с това? Не мислиш ли, че той ти разказа цялата история с определена цел?

— С цел ли, с каква цел?

— Да завладее сърцето ти. Ти трябваше да станеш онзи ангел, който да го избави от страшния образ на Христомо. Той се е надявал с твоя помощ да се избави и да стане щастлив. Цялата история за

болката му представляваше всъщност любовна изповед, а моето наивно дете не разбра това.

Клариса побледня, отстъпи няколко крачки и каза с треперещ глас:

— Любовна изповед? Не мисля, че баронът е имал такова намерение, тате. Иначе щеше да ме постави в затруднено положение.

— Какво затруднено положение, моя малка глупачке? Напротив, на това аз много бих се радвал. Не знаеш ли, че съм добър психолог? Когато се скрих зад палмите, наблюдавах начина, по който ти говореше баронът, и разбрах, че те обича. Да, той те обича и ти трябва да се съгласиш да му станеш жена.

— Мислиш ли, че с тази женитба ще направиш щастлива дъщеря си? — попита тихо Клариса.

— Това ще е голямо щастие за всички ни. Баронът е богат и от най-благородна фамилия. Най-много ми харесват възвишеният му характер и външността му, която би се харесала на всяко момиче.

— Да, татко, баронът притежава всички тези качества. Но ти какво искаш?

— Да станеш негова жена — отговори Ягодкин, — защото съм сигурен, че ще бъдеш щастлива с него.

— Тате, отговори ми на още един въпрос. Да не би да искаш той да ти помогне с неговите милиони да увеличиш кредита си! Затова ли ме принуждаваш да се омъжа?

Ягодкин се засмя.

— Наивно дете, ти мислиш, че когато бащата кара детето си да се жени, той го прави заради някакъв свой интерес? Право да ти кажа, имам желание с милионите на бъдещия си зет да започна едно голямо предприятие, на което цял свят ще се чуди.

— Не разчитай тогава на милионите на барона — каза Клариса сърдито, — тъй като никога няма да бъде негова.

Ягодкин остана като вкаменен.

— И ми го казваш с такъв тон, като че отдавна си била готова с отговора? Какво значи това, Клариса?

— Аз обичам друг — каза тя и падна на колене пред баща си. Ягодкин се поогледа, като че се страхуваше да не би някой да ги подслушва.

— Успокой се, детето ми. Това, което говорим, никой не трябва да го знае. Значи ти обичаш някой друг? Тогава добре. Аз не съм от ония бащи, които насилват дъщерите си и ги принуждават да се женят за човека, когото не обичат, само защото той е от техния кръг.

— Той стои над всички тези хора около нас; превъзхожда ги и с тяло, и с дух, но е беден.

— Беден е значи. Така си и помислих. В Петербург ли живее?

— Той е немец, живееше тук доскоро — каза момичето. — Името му е Конрад Фелзингер, бил е учител в сиропиталището.

— Значи беден немски учител — каза той. — Затова ли се трудих толкова и разчитах толкова на тебе? За да ми стане зет един немски учител?! Благодаря ти за сюрприза, който си ми приготвила, но с времето ще видиш, че нищо не ще излезе от тази женитба.

— Да, татко, тя е невъзможна. Ала не защото аз ще престана да го любя, а защото той не ме люби.

Ягодкин посърна.

— Шегуваш ли се с мене, Клариса, или аз започвам да полудявам? Ти обичаш един беден учител, който не ти подхожда. Значи се унижаваш, защото натрапваш любовта си на човек, който не е достоен и обувката ти да целуне!

— Ако искаш да остана с теб — каза тя и очите ѝ необикновено заблестяха, — не говори така за Конрад Фелзингер. Аз го обичам, признавам, защото с добротата, вдъхновението и гениалния си дух той ме е завладял напълно. С мама често посещавахме сиропиталището, където се запознах с Конрад, и в него видях човека, когото цял живот ще обичам. След това аз сама ходех в сиропиталището и колкото по-често ходех там, толкова повече ми ставаше ясно, че той не ме обича. Един ден ми показа на писалищната си маса портрета на една девойка и рече:

— Често пъти, любезна госпожице, хората се оплакват, че на малко хора в този свят могат да се доверят. Тази, която е на портрета, ме върна отново към хората, защото е добра и ми е вярна.

Тогава разбрах, че никой друг не може да ме люби, нито аз ще любя друг.

— Глупости! Ще се жертвуваш за човек, който не те обича! Клариса, досега бях с тебе добър, не ме заставяй да бъда по-строг от

обикновено. От моята строгост всички треперят — аз зная да заповядвам.

— Не се страхувам от строгостта ти — каза Клариса, — защото реших, че ако провидението не ме събере с този човек, ще отида в манастир и никой няма да знае, че някога е съществувала Клариса Ягодкина.

Като вцепенен стоеше милионерът и замаяно гледаше дъщеря си.

— Значи това ще бъде накрая — тихо каза той. — Всички мои планове и надежди ще се свършат с манастир. Това няма да го бъде, чуваш ли, Клариса! Знай, че баща ти минава през трупове и стъпква всичко под краката си, когато иска да постигне нещо. Помисли върху това.

И той си отиде разгневен.

Клариса гледаше след него и по лицето ѝ нямаше и следа от някакъв страх.

— Ще видим, татко — каза тя тихо, — дали и ти, който имаш навик да направляваш с немилостивата си и желязна ръка хората, ще успееш да изкорениш от сърцето любовта на дъщеря си, любов, която за нея е всичко в света, най-скъпото богатство в живота.

Сред гостите в залата настъпи разочарование. Ягодкин се беше замислил, министърът стана нетърпелив. Баронът отдавна мълчеше, а Клариса след разговора с баща си се оттегли в своята стая. Балът свърши много по-скоро, отколкото се надяваха, и гостите започнаха един по един да се разотиват.

Когато барон Бронт се канеше да прекрачи последното стъпало, един глас неочаквано му извика:

— Барон Хуго!

Чул истинското си име, той остана като гръмнат. Полека се обърна и се заклати като пиян напред.

Зад него стоеше Феодора Бояновска и му се усмихваше. Тя тържествуваше.

— Само за минутка, господин бароне — каза тя, забелязвайки, че той ускори крачка.

— Какво желаете, госпожо?

Феодора сложи бялата си ръка на рамото му.

— Хуго фон Пал, познах ви.

Лицето на барона никак не се промени.

— Не ви разбирам, уважаема госпожо. Чини ми се, че сте се припознали.

— Не се мъчете да се скриете, Хуго — каза вдовицата. — И под прекрасната маска ви познах. И последното ми съмнение изчезна, когато ви назовах с истинското ви име и вие се обърнахте.

— Уважаема госпожо — съвсем тихо рече Хуго, — вие искате да си правите шеги с мен като на маскиран бал, но аз най-настойтелно ви заявявам, че се мамите и името, което преди малко произнесохте, ми е съвсем непознато. Мога ли да ви придружа до файтона ви?

Феодора изгледа барона твърде смутено. Спокойствието и обноските му почнаха да разколебават убеждението ѝ, че барон Бронт и Хуго са едно и също лице.

— Много ви благодаря, нямам нужда от вашите услуги — каза тя и бързо изчезна в градината.

С поглед, пълен с гняв и омраза, я проследи баронът.

— Няма да ме хванеш тъй лесно, змия такава — измърмори той. — Знам, че мога да ти се противопоставя.

Като каза това, той излезе от къщата на милионера и забърза по улицата.

Щом свърна зад ъгъла, насреща му се появи една висока, добре загърната с шал фигура, която му каза:

— Моля само за минутка, барон Бронт! Подаде ръка, без да продума.

— Ах, това сте вие, Бакунин! — възкликна баронът. — Имате да ми съобщите някаква новина, иначе не бихте ме причаквали нощем на улицата.

— Не, няма какво да ви съобщя — каза Бакунин. — Само бих желал да зная как свърши посещението у Ягодкин. Успя ли някой да узнае, че под маската ви се крие отдавна търсеният от полицията Хуго.

— Никои освен Тази, от която най-много се страхувам — Феодора Бояновска.

— Клетницата, значи ви позна! — извика той. — По дяволите, време е отмъстителят да забие ножа си, преди тя още един път да ви предаде. Не зная защо Исидор се забави. Тази жена отдавна вече трябваше да бъде между мъртвите.

— Позна ме, но аз решително ѝ казах, че се лъже и тя започна да се колебае и сега сигурно смята, че се е припознала.

— А какво впечатление направихте на Клариса? Вярвате ли, че сте я завладели?

— Отначало помислих, че съм успял, но после разбрах, че се мамя. Внимателно слушаше историята, която вие измислихте, и ми съчувствуваше на тъжните места, но това бе всичко — нищо повече.

— Вие обаче не трябва да се отчайвате, защото с един замах дърво не се отсича, както и женско сърце не се спечелва изведнъж.

Барон Бронт поклати глава.

— Ако искате да знаете моето мнение, ще ви кажа, че напразно се мъчим. Стори ми се, че девойката обича друг.

— Как? Вие мислите, че обича друг без знанието на баща си?

— Така ми се струва и изглежда, че много трудно ще успея да го изместя от сърцето ѝ.

— Преди всичко трябва да узнаете кого обича и след това да я уверите, че е дала сърцето си на недостоеен човек. Но как се държа към вас Ягодкин?

— Отлично, ако утре поискам ръката на дъщеря му, веднага ще се съгласи и ще каже амин.

— Глупак — рече Бакунин. — Отмъщението ни скоро ще го сповети и милионите не ще му помогнат. А имате ли достатъчно пари? Невъзможно е четиристотинте рубли, които ви дадох вчера, да ви стигнат.

— Благодаря, половината са още в джоба ми — каза барон Бронт.

— За Бога, не правете толкова икономии. Знаете, че когато става въпрос за отмъщение, не се мисли за това. Искате ли да дойдете с мене? След половин час имам среща с няколко наши другари. Искате ли да присъствувате?

— Моля ви днес да ме освободите. Вие знаете, че винаги съм готов да вървя подир вас, но тъкмо днес ви моля да ме оставите сам.

Бакунин изпитателно погледна Хуго.

— Щом е така, останете си със здраве. Довиждане, бароне! Бакунин тръгна, а барон Бронт отвори с малкия ключ вратата на къщата и се изгуби в нея.

След няколко минути излезе.

Предпазливо се огледа наоколо и изведнъж тръгна, като че се сепна от нещо.

Далече на улицата се мяркаше призрак на жена, който вървеше към него и колкото повече се приближаваше, толкова повече ускоряваше крачките си.

Когато се приближи съвсем, Хуго разтвори ръце и с възклицание се хвърли в обятията на тази жена.

— Хуго — шепнеше тя, — Хуго, аз цяла треперя, защото се боя да не би случайно някой да ме е следил. В такъв случай загубена съм.

Барон Бронт я хвана за ръката и я въведе в къщата.

— Сега си на сигурно място, миличка — пошепна той. После обхвана с ръце стройната ѝ снага, притисна я до гърдите си и я понесе по стълбите.

Докато я носеше по стълбите, тя непрекъснато го целуваше.

XXI. ИЗМЯНАТА

С парите от касата на нихилистите Бакунин купи една къща, която имаше величествен вид и бе наредена като някой княжески дворец.

Тя имаше пет добре и с вкус наредени стаи.

Стаята, където барон Бронт въведе жената, бе наредена в персийски стил. Пердетата и килимите бяха също такива.

— Тука не бива да се страхуваш — рече барон Бронт, като я прегърна горещо, — тук никой не може да те намери.

— Сгрехих много, че дойдох тук, всичко между нас трябва да свърши.

Като съблече горната си дреха, тя погледна любезно Хуго.

Това бе Елена, годеницата на Конрад Фелзингер.

Хуго махна маската си и пред нея застана един млад хубав мъж.

Елена закри лицето си с ръце и горко заплака.

— Защо плачеш, мила моя, нима не ти е добре при мене? Елена се опря на рамото му и го погледна измъчено.

— Не ми е лошо при тебе, не, никак. Тук ми е много хубаво и аз бих искала да остана при тебе през целия си живот, но някакво предчувствие ме плаши.

Хуго я помилва.

— Защо се плашиш, та ти не за първи път идваш при мене; толкова дълго време в Берлин се радвахме на нашето щастие.

— Нима не е грях това?

— Любовта никога не е грях.

— Ти разсъждаваш глупаво. С това искаш да ме окуражиш, но аз съм годеница на твоя приятел Конрад Фелзингер. Той много ме обича и не би понесъл безчестието, ако разбере за тези наши нощни срещи. Ние двама го лъжем и затова грешим; той е добър като най-хубавия пролетен ден, той е благороден и ни се доверява.

— Не, ние не го мамим. Нима е измама това, че се обичаме, че сърцата ни копнеят едно за друго и че страстта ни е по-силна от волята

ни?

— Така е — каза замислено Елена. — Отначало смятах, че него обичам; докато не те срещнах, него обичах, но после разбрах, че обичам само тебе. Когато ти изчезна внезапно от Берлин, уверих се, че не мога да живея без тебе, а като получих писмото ти и разбрах, че си в Петербург, прибрах нещата си и дойдох.

— Значи не си дошла в Петербург заради Фелзингер?

— Заради тебе, само за тебе, мили мой.

— Как успя да се отървеш от Фелзингер? — запита Хуго.

— И тази вечер, както друг път, Конрад остана дълго при мене — почти до единадесет часа, но като разбрах, че не смята да си отива скоро, казах му: „Вече е единадесет часът, Конраде, хората ще помислят нещо лошо, ако видят, че годеникът ми стои до късно при мене.“ Тогава той си отиде, а след малко и аз излязох. Ти виждаш колко съм лоша и това именно ме измъчва.

— Какво ли ще бъде по-нататък, щом още отсега си се заприщеснявала?

Елена стана, погледна Хуго в очите и рече:

— Затова и дойдох тази вечер, за да ти съобщя, че реших да се омъжа за Конрад. Той всеки ден настоява да не продължаваме повече така.

Хуго се изсмя.

— Ако за теб няма друга възможност, омъжи се, но аз мисля, че и тогава не бива да скриваме нашите отношения. Ти ще останеш в Петербург и аз ще бъда тук и ще можем да се виждаме понякога.

Елена вдигна ръце и каза:

— За бога, Хуго, не казвай това. Нито дума повече. Щом стана негова жена и се обрека да му бъда вярна, с теб няма да се срещаме, Хуго.

Той я улови за ръката.

— И ти смяташ, че ще можеш да изтърпиш? Не се мами, Елена. Ти сама ще се покориш на желанието дори когато си негова жена.

— Това няма да бъде, хиляди пъти не! — каза немкинята. — Днес за сетен път съм при тебе, Хуго. Трябва да се разделим и никога да не се срещаме повече. Прегърни ме, Хуго, още веднъж и ме целуни.

— Щом като желаеш, така ще бъде — каза Хуго. — Ела при мене, мила, сложи глава на гърдите ми за сетен път, ах, за сетен път...

за сетен път.

Тя сложи глава на гърдите му и го целуваше много... много.

— Защо не можеш да бъдеш мой, защо трябва да съм годеница на друг?

Вместо отговор той я прегърна силно и силно я целуваше.

Изминаха няколко часа. Тази нощ бе една от най-ужасните в Русия. Вятърът духаше силно и натрупваше големи преспи сняг по улиците. Край къщата на барон Бронт две сенки се движеха и разговаряха.

Това бяха Конрад Фелзингер и Петровна. Конрад бе блед, а очите му светеха като нажежени въглени.

— Вие сте видели някоя жена, която прилича на вашата годеница — каза Петровна. — Какво ще търси вашата Елена в тази къща нощем?

— Какво ще търси ли? — каза Конрад и се засмя. — Какво търси жена, която нощем отива при някой мъж?

— Да изневери — каза Петровна, — да задоволи своето желание и да изневери.

— Смятате ли да я чакате цяла нощ тука? — попита Петровна. — Ще се простудите и ще заболееете и ще видите, че сте се измамили.

— Не, аз не се мамя. Още днес разбрах, че тя искаше да се освободи от мен, когато бях у тях. Като че някой дявол ме накара да изляза от къщи. Забелязах колко предпазливо тя заключи вратата и тръгна. След това покри главата си с качулката, но аз пак я познах. Проследих я и видях как един мъж я пресрещна, прегърна я и я въведе въкъщи. Ще чакам, ако ще до утре, докато излезе! Горко й, ако не успее да се оправдае!

— Как ли ще свърши и това? Боже, Боже мой! — въздишаше Петровна.

— Тихо! — каза Фелзингер.

— Чува се, като че се отключва отвътре. Сега ще отвори. Ах, ето я!

Елена излезе навън, покри се добре с шала и затрепера от студ.

„Бях щастлива досега — каза си. — Прощавай, прощавай завинаги!“

Тя тръгна, но не беше направила няколко крачки и една фигура се изправи пред нея, като че изникна от земята.

— Спри, не мърдай! Елена цяла изтръпна.

— Познаваш ли ме? — попита Фелзингер.

— Познавам те и това значи, че съм загубена.

— Значи признаваш, че си виновна? — възкликна Фелзингер.
Елена падна на колене пред него.

— Милост, смили се над мене, защото пред тебе е една умираща девойка — молеше тя.

Фелзингер вдигна юмруци, очите му блестяха, той я ритна с крак и я събори в снега. Елена скочи изведнъж.

— Значи толкова ме жалиш — каза тя, като вдигна ръце към небето, сякаш да търсеше закрила от него. — Тогава добре, на твоята съвест ще тежи един човешки живот.

Като каза това, тя изчезна.

— Вървете подире й! — рече Петровна. — Не виждате ли, че отива към смърт!

Фелзингер се сепна като от сън. Трудно можеше да се различи в тъмнината отдалечаващата се Елена. Той изтича след нея; забеляза как светеше мостът на Нева.

— Ако не мога да я настигна, тя е изгубена.

Той усили ход и скоро достигна моста. Но какво видя? Пред него се изпречи страшна картина: една лошо облечена жена с малко дете на ръце, което искаше да хвърли във водата.

Фелзингер застана зад нея; той улови ръката, която държеше детето, а с другата си ръка хвана самото дете.

— Бедна жено — рече Фелзингер, — какво щеше да направиш? Убийство, страшно убийство на едно малко невинно детенце!

От страх и изненада Хиацинта — защото това бе тя — не можа да отговори нищо.

Фелзингер прегърна детето.

— Благодарете на Бога, че минавайки оттук, ви попречих да извършите убийство, което по-късно щеше да ви струва живота. Аз мога да ви издам на полицията, но не ще го направя. А сега вървете си и да не ви виждам вече.

Хиацинта се окуражи и отговори нахално:

— Вие искате да ми отнемете детето? Пазете се да не съобща на полицията!

— Няма да ти дам вече детето, клетнице. Видях, че искаше да го убиеш.

Жената се засмя иронично.

— За Бога, вие, изглежда, нямате очи, защото иначе щяхте да видите, че аз само исках да заплаша детето, а не да го хвърля във водата. Детето плачеше и аз му казах да спре, иначе ще го хвърля във водата.

— Не ви вярвам — рече Фелзингер — и ако бях закъснял, детето щеше да е във водата отдавна. Бедното дете, и при това е толкова красиво! Всемогъщи Боже! Какво е това? Аз познавам това лице, това е Владимир, детето, което аз покровителствах.

Хиацинта прехапа устни. Този непознат човек познаваше детето, а това беше много опасно за нея.

— Вие още твърдите, клетнице, че това дете е ваше — каза сърдито Фелзингер. — Ще идем двама в полицията и ще разберем защо това дете се намира във вашите ръце.

— Полицията няма да ме пипне — каза ужасната жена, като се смееше. — Но този изрод няма да живее повече.

Фелзингер видя как двата ѝ юмрука се вдигнаха. Те щяха да смажат главата на Владимира, ако учителят не бе дръпнал ръцете ѝ.

Той се огледа наоколо и видя, че Хиацинта бе изчезнала, след като не бе успяла да убие детето...

Той остана сам на моста, като не знаеше какво да прави с детето. Снегът валеше все по-силно. Учителят искаше да следи Елена; той спаси това дете, сега трябваше да спаси и любимата си.

Не смееше да остави Владимир на такава постеля, налагаше се да го заведе в някоя топла стая.

— Благодаря ти, Богородице, че го намерих — чу се добре погнатият глас на Петровна.

— Добрият ангел на Владимир трябва да те е изпратил тук.

— Аз тичах след вас, но вие сте по-силен от мене. Благодаря Богу, че ви намерих. Но какво е това? — възкликна тя, като видя детето в ръцете му. — Вие държите някакво дете, господин Конрад!

— Току-що го взех от ръцете на убиеца. Вижте го само, Петровна, това е нашият любимец, малкият Владимир.

— Мили Владимире, моето дете — целуваше го тя. — Колко е студен, а челото му гори. Боже мой, боже мой, той е болен.

— Изглежда, сте права, той е болен. Страхувам се да не стане по-зле. Побързайте да го заведете вкъщи, сложете го на леглото и му дайте нещо да пие. Имате ли пари?

— Винаги имам у себе си по няколко рубли.

— Щом видите някой файтон, качете се и го закарайте вкъщи. Пазете добре детето, не го оставяйте, пазете го от една жена със стари дрехи, която може да ви срещне. Аз трябва да бързам, страхувам се да не е късно.

Той се втурна да тича, та не можа да чуе благопожеланието на Петровна.

— Нека Бог ви помогне да се помирите.

След малко Фелзингер видя Елена. Тя бе коленичила на брега със скръстени ръце. На това място брегът бе стръмен; само едно леко движение бе достатъчно и тя щеше да се сгромоляса във водата.

Конрад я чу да говори на висок глас.

Вятърът грабна думите ѝ и той чуваше как тя предава духа си на бога.

— Господи боже, спасителю мой, съдия мой — плачеше Елена, — след малко ще дойда при тебе и ти ще трябва да приемеш моята грешна душа. Имай милост към мене, Боже, бъди милостив. Сгреших, ала ти знаеш, че друг път не съм сгрешавала. Като отговорих тогава на Конрад, аз не го мамех, защото наистина го обожавах и го смятах за най-добър и благороден човек, но завладяна от грешен копнеж и страст, загубих най-святото — невинността си. Зная, че не ще ми простиш и затова не се моля повече за себе си. Не, аз не те моля за себе си, а за другите девизи, за да ги запазиш от изкушение.

От плач тя не можеше повече да говори и падна в снега.

„Тъй много и истински се разкайва, а аз стоя и гледам как ще стане жертва на студения вятър — каза си Фелзингер. — Не, макар и да е сторила такъв голям грях към мене, аз не трябва да я оставя да умре тъй млада!“

Съвсем полека и тихо той се приближи към Елена, ала скриптенето на снега го издаде.

Тя се обърна и като го съгледа на десетина крачки от себе си, разтвори ръце и каза:

— Назад! Не приближавай и не се опитвай да ме спасяваш. Не ме наказвай така тежко, не ме оставяй да живея повече. Ти разби моето

сърце.

— Елена — рече плачешком Конрад, — ти съсипа живота ми, но аз ти прощавам, защото виждам, че си стократно по-нещастна от мен.

— О, ти си златен човек! — каза тя. — На тебе ли трябваше да изневеря! Да бъде трижди проклета страстта, която ме заслепи!

Като изрече това, тя вдигна ръка, сякаш искаше да го благослови.

— Бъди благословен Конрад Фелзингер, да даде Бог цял живот да бъдеш щастлив. Забрави ме и нека Бог ти подари друга, която ще знае по-добре да те уважава. Нека тя бъде най-хубава и най-невинна, ти си възвишен човек и заслужаваш такава. Сбогом, Конраде, сбогом, забрави ме, ала не ме презирай!

Като изрече това, тя стъпи на стръмнината. Конрад видя, че се олюлява и тръгна към нея.

— Аз ти прощавам, Елена, само остани, остани при мене!

— Късно, късно е вече!

Нещастницата изпищя и след това... тя се търкулна и падна върху тънката ледена кора, която се счупи от тежестта ѝ.

— Какво стори, нещастнице! — извика Фелзингер. В отговор на това се чу глухо стенание.

След това всичко затихна; само вятърът свиреше и снегът валеше и се чуваше плачът на Конрад.

XXIII. ЖЕНАТА С ЖЕЛЯЗНАТА МАСКА

Град Иркутск, един от най-красивите градове в Сибир, лежи на северния бряг на река Ангара.

Белите камбанарии със своите позлатени кубета се извисяват над къщите и предават на Иркутск изглед на източен град. Но когато гледа улиците му, човек забелязва, че това е град на голямата работническа провинция.

Само на 40 мили блести брегът на планинско езеро.

Шест години преди нашия разговор в Иркутск избухнал пожар, който опустошил всички къщи и от тях останала само една ковачница в долния край на града. По покрива на тази къща израснали трева и дръвчета — нещо, което му придаваше запуснат и необитаем вид. Все пак някой живееше в нея, защото една вечер, когато валеше сняг, подпрян на вратата, стоеше човек с малка брадичка. Това лице бе познато и на децата в Иркутск.

Той бе Волков — ковачът.

Старият Волков, тъй го наричаха всички, живееше от 18 години в Иркутск, ала не бе дошъл тук доброволно.

Когато разправял историята си, старите хора му се чудели.

На младини старият Волков бил много знатен московски гражданин, притежавал собствен дом и градина, файтони и голямо богатство в пари, но не се гордеел с това.

Голямото му богатство бил неговият син.

Този син не беше негова плът и кръв, а Волков бе прибрал от съжаление както него, така и майка му, понеже бяха станали жертва на кредитори, които ги изпъдили от дома им.

Тогава Волков не бе женен, тъй че се смили и прибра жената и детето при себе си. След две години се ожени за нея и по този начин стана баща на детето.

Волков обичаше много малкия Михаил — такава бе името на детето — и употреби богатството си за образованието на детето. Когато порасна, Волков го прати в университета и Михаил се разви

добре телесно и умствено, защото запомняше всичко много лесно и беше много чувствителен.

От ранните си години Михаил разбра що е беднотия и лишение, почувствува тормоза на богаташите, които бяха съсипали първия му баща.

Не след дълго той стана член на бунтовнически дружества, борещи се за правдивите народни. Скоро той стана опасен за правителството.

За да се осведоми за народните теглила, той пропътува цялата държава. Чу риданията на окаяниците против господаря им, чу за тяхната тирания и видя окаяния живот на селяните. Като се върна у дома, по цели дни не ставаше от писалищната маса: пишеше труд, който щеше да ужаси правителството.

Заглавието на този труд бе: „Люлка на бедните“. В него се разказваше как чрез потисничество и отнемането на народните права, на лишение от наука и свободно развитие на човешкия дух Русия се бе превърнала в окаяна страна.

Волков не се радваше на това, но клатеше загрижено глава, като гледаше сина си, тъй като той бе привърженик на царя и никак не можеше да си представи как така изведнъж в Русия могат да се появят злини.

— Щом Михаил казва това, значи има право — казваше си той понякога с въздишка. — Той е умен и никога не лъже.

Един ден преди обяд някакъв офицер и няколко казаци влязоха в къщата на Волков и поискаха да им предаде сина си, за да го затворят, както било заповядано.

Волков успя навреме да съобщи на сина си да избяга.

Офицерът — млад и буен човек — се нахвърли върху Волков, наричайки го изменник на царя, и искаше да влезе насила.

Волков грабна чука, замахна и удари офицера, който падна на земята с пукната глава.

Волков стана убиец, ала даде време на любимия си Михаил да избяга. Цяла Москва съжаляваше Волков, ала никой не бе в състояние да му помогне.

Изпратиха го в Сибир — именно в Иркутск, ала по особено царско благоразположение му разрешиха да упражнява занаята си. Оттогава Волков живееше в Иркутск.

А полицията не му напомняше, че е заточеник.

Старецът бягаше от хората, защото ги мразеше. Скоро след като го пратиха на заточение умря жена му, а за любимеца си нищо не знаеше, защото на заточениците бе строго забранено да четат вестници. Писмата първо им се преглеждаха от полицията и тогава им се предаваха. Мисълта за Михаил измъчваше Волков и затова странеше от хората. Ех, ако знаеше, че Михаил е жив! Но той не знаеше между кои да го смята — между живите или умрелите, и може ли да се надява, че ще го види още един път, за да го притисне до старческите си гърди.

— Предчувствие някакво ми подсказва, че пак ще го видя — бърбреше си той, — че няма да пропадне, защото е по-умен от всички тях.

След това влезе в една стая и като се разхождаше, започна сам да си говори.

— Докога ще лежа като заточеник на това креватче тук? Няма да е за дълго. Току виж, един ден ме намерили вкочанясал на него. Да, смъртта разкъсва всички вериги, ако ще да ги е направил и самият Волков, който е добър майстор.

Старикът замълча. След няколко минути в стаята се чуваше тихото му равномерно дишане.

Беше около полунощ, когато на вратата се чу глухо почукване, след което един глас извика отвън:

— Отвори, стари Волков! Отвори, в името на закона, отвори!

Старият Волков спеше много дълбоко, ала колкото и дълбоко да спи, щом чуе думите „в името на закона“, сибирският заточеник трябва да се събуди. Волков се стресна и започна да трие очите си.

Отново се чуа гласът и чуването.

— Много бързате! Ами не знаете ли, че ще трябва да запаля първо свещта и да се облека.

— Та побързайте, старче — извика някой отвън. — Капитан Масковски ме изпрати, има да ви съобщя нещо много важно.

Изминаха няколко минути, след това се чу как ключът щракна в бравата.

Вратата се отвори и един полицейски офицер влезе. Като видя офицера, Волков се разсмя.

— Такова нощно посещение никак не съм очаквал. В последните години полицията ме щадеше, защото бе уверена, че старият Волков никога няма да избяга. Не зная на кого трябва да благодаря за тази услуга? Полицията започна пак да се съмнява в мене.

Офицерът доверчиво сложи ръка на рамото на Волков.

— Ами че чуйте ме, преди да сте започнали да осъждате. Нека всяка мисъл за съмнение стои далеко от нас. Щяхме ли да ви търсим нощно време, ако не бяхме заставени от важни причини. Има обаче нещо много важно, тъй като капитан Масковски ми заповяда още тази вечер да ви заведа при него.

— Добре. Все едно ми е — отвърна старият Волков, като навъси вежди. — Та какво ще иска от мене капитанът? Ще ме пуснат може би на свобода. Види се, моето присъствие в Петербург е необходимо.

— Може би — каза офицерът, като сви рамена.

В това време Волков наметна кожуха и сложи шапка на главата си. Подир малко излязоха на улицата.

— В полицейското управление ли ме очаква капитанът? — попита Волков.

— Не, в градския затвор!

Няколко минути след това двамата стояха пред едно двуетажно здание.

Офицерът прошепна нещо на стражаря, който ги пропусти през двора, откъдето се изкачиха по едни стълби и се намериха в един коридор.

Полицейският тихичко похлопа на една врата и отвътре се чу глас: „Влез!“

Волков влезе и застана мирно пред един млад човек с приятна външност.

Последният даде знак на полицаия да излезе, след което сложи резето на вратата и сърдечно подаде ръка на Волков.

— Значи вие сте старият Волков — каза той. — Много съм слушал за вас. От Петербург ни заповядват да се носим добре единствено с вас. Мисля, няма да се оплачете от стоенето си тук, в Иркутск.

— Не, аз трябва да благодаря на полицията, защото в Иркутск намерих второто си отечество. Ако имате намерение да ме върнете в Москва, аз ви моля да не правите това, а да остана в Иркутск.

— Не, Волков, такова намерение нямам. Повиках ви, за да ви кажа, че властта иска от вас една услуга.

Волков се дръпна.

— Властта... иска... от мене услуга? От мене, един изгнаник, когото е изтръгнала от отечеството, на когото е отнела всичко, каквото е имал: жена, син, състояние, имот.

— Тъкмо сега можете да видите какво доверие има във вас държавата — каза шефът на полицията, — поне държавата знае, че сте от ония хора, които ако се закълнат, ще изпълнят клетвата си.

— До днес старият Волков не е престъпил клетва, нито пък е пропуснал да удържи на дадената си дума — рече Волков.

— Само честен човек може да говори така — каза шефът на полицията. — Ела до масата. Виждаш кръста и Евангелието. Ето Евангелието, сложи ръка и се закълни, че това, което видиш зад оградата на затвора, никому и никога няма да кажеш.

Волков колебливо се приближи до масата и хубаво изгледа полицейския. Чудна усмивка заигра на лицето му.

— Да се закълна, без да знам за какво? Това ми изглежда съмнително, господин капитан, тъй като не зная какво ще върша и каква награда ще получа.

— Всякакво възнаграждение можеш да искаш!

— Пари не искам — каза Волков, — но имам едно условие и, ако го изпълните, ще се съглася.

Капитанът поглади брада.

— Кажете условието си.

Очите на стария Волков светнаха. Той бе дочакал тъй дълго желанието час.

— Желая да узная съдбата на един човек, за когото отдавна копнее сърцето ми. Цели 18 години нищо не съм чул за него. Ще трябва да ми обещаете, че като научите името му, ще се погрижите да разузнаете и после да ми кажете жив ли е и ако е жив, какво става с него.

— Но защо искате да узнаете за него? — попита капитанът.

— Кълна ви се, че разпитвам за него, защото искам да спася царя от някаква опасност.

— Давам тогава честна дума, че ще се осведомя за него — и той сърдечно стисна ръката на Волков.

— Сега ще се закълна — каза Волков. Той се доближи до масата и се закле.

— Благодаря, Волков, надявам се, че ще опазиш клетвата си. Седни сега при мене и аз ще ти доверя една тайна, която е само за теб, царя, неговия помощник Кардов, за мене и за никой Друг.

Капитанът се облегна на стола и почна да разправя:

— От една седмица зад стените на затвора в Иркутск има една млада хубава жена, която бе доведена една нощ, добре загърната с наметало. Тя имаше блед вид, изглеждаше болна и отпаднала. По лицето ѝ личеше, че дълго е работила в някой живачен рудник. Въпреки че не ви е нужно нейното име, ще ви го кажа — Елисавета. С нея заедно получих и един акт, който капитан Николин е пратил в Петербург до Иван Кардов. От него разбрах в какво е обвинена тази жена. Тя направила опит да убие капитан Николин и след това да избяга заедно с другарите си. Не се знае защо е била пратена в Сибир, тъй като не се споменава нищо за това в акта. Причина все ще има, но това ще разберем по-после. Заповядаха ми да приема Елисавета и да я пазя добре. Почувствувах състрадание към нея и още в началото ѝ дадох най-добрата стая в тази къща. Тя ми благодари с поглед. Това, което ще ти съобща сега, Волков, никой не трябва да знае. Право да ти кажа, омръзнала ми е службата, защото много пъти онова, което ни заповядват, е ужасно и трябва да имаме в гърдите си не сърце, а камък. Желаех да смекча колкото мога съдбата на Елисавета, но не успях, тъй като на другия ден дойде телеграма, от която останах учуден.

Елисавета бе осъдена на смърт!

В телеграмата се казваше, че на утрешния ден трябва да умре. Това много ме трогна, но аз не можах да отложа присъдата.

Отидох в стаята на осъдената. Когато влязох, тя стана и ме посрещна.

— Знам какво ще ми кажете — рече тя. — В ръцете си държите смъртна присъда.

Подадох ѝ мълком телеграмата.

Тя я прочете, без да каже ни думица, падна на колене и изрече с треперещ глас:

— Благодаря ти, Боже, че ме избави от мъките. Как ще ме убиеете? — попита, като стана.

— Чрез разстрел — отговорих аз.

— Това е хубаво, защото мисълта, че ще ме обесите, ме измъчваше.

Попитах я дали иска да ѝ пратя свещеник, но тя отклони думите ми.

— Ще свърша и без поп. След това си отидох.

Цялата нощ не можах да заспя, пред мен постоянно се явяваше образът на Елисавета, която — така хубава и млада — трябваше да умре.

Сутринта в четири часа изпратих да изведат Елисавета, а на няколко казаци наредих да направят дървен кръст.

Вързаха Елисавета за този кръст, така че куршумът да я улучи право в сърцето.

— Не мога ли да умра свободна в Русия? — извика тя. Заповядах да я отвържат.

След това изкомандувах: „Стреляй!“ Пушките на казаците изтракаха.

— Сбогом, Владимире! — каза Елисавета. — Сбогом, дете мое, нека Бог чуе молитвите ми. Сбогом!

Слънцето разпръсна мъглата и първите утринни лъчи озариха лицето на тази мъченица.

Не можех повече да чакам, вдигнах сабята; барабаните започнаха да бият.

Започнах да броя с разтреперан глас: „Едно, две...“

В тази минута гласът на куриера извика: „Стой!“

Конникът слезе от коня и ми даде едно писмо.

Писмото беше от дирекцията на полицията в Петербург.

Като прочетох първите редове, онемях; след като дойдох на себе си, изкомандувах: „При нозе!“ Осъдената бе помилвана.

Елисавета извика:

— Значи искат още да ме мъчат? Какви ли мъки ми са приготвени?

— Тя бе права, бе помилвана, но на каква цена?! Ето, четете, Волков, кръвта ще замръзне в жилите ви — на каква цена я помилват. В този акт е означено какво ще правите. Клетата Елисавета е осъдена никога да не види човешко лице. Не бе достатъчно, че я затвориха между тези стени, но са измислили нещо по-страшно и по-странно, за да не би някой да я познае. Лицето ще бъде закрито с желязна маска.

Никой не ще дръзне да махне тази маска от лицето ѝ. Две дупки ще има — едната за очите, а другата за устата. Заповедта гласи по-нататък, че маската не може да бъде махната и когато Елисавета умре: ще я погребат с нея. Вие трябва да направите тази маска, Волков, и при това още тази вечер, за да може утре преди разсъмване да ѝ я поставят. Ще направите ли това?

Волков стана, лицето му гореше като от треска, гърдите му се повдигаха бурно — душата му се мъчеше.

— Заклех се — каза той.

— Вие сте почтен човек, Волков, подайте ръката си и бъдете уверен, че и на мен е толкова тежко, колкото и на вас.

— Знам, знам — каза Волков, — ако искате да свърша работата до утре, не ме задържайте.

— Кога ще дойдете пак? — попита капитанът.

— След два часа най-късно; ще трябва да взема мярка.

— Аз съм направил това. — И като му подаде едно парче картон, каза: — Ето я.

Волков се отдалечи; това, което научи, бе страшно, невероятно. И тъкмо той трябваше да помогне за изпълнението на тази ужасна присъда.

Но не можеше да не го направи.

Беше се заклел, че ще изработи маската, сега трябваше да изпълни клетвата си.

Влезе в ковачницата, запали огъня в огнището и сложи една желязна пръчка.

Не след дълго маската бе готова. Като изтри потта от лицето си, той зави маската в една кърпа.

Затвори след това ковачницата и след няколко минути се яви в полицията.

Масковски прегледа добре маската. Очите му се напълниха със сълзи.

— Волков, елате — каза той толкова тихо, че гласът му едва се чу.

Взе една малка лампа и тръгна напред, а Волков след него.

Започнаха да се изкачват по някаква стълба и стигнаха до най-високата част на една камбанария. Човек не можеше и да помисли, че някой е живял на тази камбанария.

Капитанът и Волков се спряха пред една вратичка, на която беше окачена голяма картина, и никой не можеше да се досети, че тук може да има някаква врата.

С леко натискане картината се отмести встрани и зад нея се откри една врата, която беше замрежена с желязна тел.

Капитан Масковски извади ключове и отвори вратата. Влязоха в един долап — това наистина беше долап, защото на дължина дори не беше и шест крачки.

През едно малко прозорче с решетка проникваше светлина.

В тази стаичка беше окована с железен синджир Елисавета. Нямаше нито легло, нито слама, за да може нещастницата да си отпочине, когато сънят я налегне.

Пред нея имаше една пръстена паница, в която Волков забеляза остатъци от храна.

Като видя капитана, Елисавета каза:

— Капитане, защо не заповядахте на войниците малко по-рано да стрелят? Тогава нямаше да се мъча повече.

— Много съжалявам, Елисавета, че съм заставен да увелича мъките ви. Вие сте помилвана, ала едновременно с това сте осъдена отсега нататък да носите маска, за да не може никой да ви познае.

Елисавета изпищя и падна на пода.

— Такива мъки само дяволите могат да измислят — извика тя. — Това е много повече, отколкото съм в състояние да изтърпя.

— Но нареждането трябва да бъде изпълнено. Този човек дойде с мене, за да извърши грозното дело.

Елисавета плачеше.

— Ще бъда скрита зад маска значи! — каза си тя. Волков се приближи до нея.

— Извинявайте, трябва да изпълня длъжността си. Клетва ме обвързва.

Той я повдигна, за да постави маската на лицето ѝ, но тя го отблъсна с думите:

— Искам още един път да погледам наоколо и да видя човешки лица. Ах, аз не можех и да помисля, че ще е толкова ужасно да ме покрият с вечен мрак. Изпълнете длъжността си, майсторе! — рече след това.

Наведе глава и я опря на гърдите на Волков. Тихо, съвсем тихичко се спусна през лицето ѝ тъмната маска. След това се чуха тъпи звуци и маската се затвори. Елисавета се строполи на пода.

— А сега, Волков, никой не бива да узнае тази тайна — каза капитанът. — Като излезем от този затвор, трябва да забравим случилото се.

Капитанът даде знак на Волков да тръгват.

— Една минутка — каза Волков. — Аз искам тук, на това място, наградата, задето изпълних длъжността си. Отговорете на въпроса, който ще ви задам.

— Ах, да, вие се интересувате за съдбата на оня човек. Добре, питайте тогава.

— Какво стана с моя син Михаил? — попита той.

— Син ви Михаил ли? Това име ми е съвсем непознато.

— То не е Михаил Волков — прекъсна го ковачът. — Той не е мой роден син. Неговият баща, първият мъж на жена ми, се казваше...

— Кажете тогава истинското име на вашия син. Как му е името?

— Михаил Бакунин — отговори Волков. — Тъй се казва. Масковски посърна и отскочи назад. За да не падне, се улови за стената. Лицето му пребледня и като трепереше, каза:

— Михаил Бакунин е ваш син? Значи за този човек копнее вашето сърце?

— Да, това е той — каза ковачът почти тържествуващо. — Моят Михаил, Михаил, когото обичам безгранично, заради когото ме заточиха в Сибир, за когото бих умрял, ако с това мога да го спася. Той живее, той е жив — това ми говори вашето лице, вашата уплаха, когато споменах името му. Да, той е жив и от неговото име мнозина треперят.

Масковски улови двете ръце на стареца и го дръпна към себе си.

— Ако искате да се ползвате с добро име пред полицията, не говорете повече за вашия син — прошепна му той.

— Да не говоря за сина си Михаил? — попита простодушно ковачът. — Че защо?

— Защото Михаил е най-опасният враг на царя, от него царят най-много се е страхувал. Видни хора също се страхуват от него, защото е водач на едно дружество, което има за цел да премахне сегашното положение в Русия, като унищожи и изгори всичко.

— И върху праха да съградят по-добър свят! — извика в този миг един женски глас.

Елисавета чу всичко и добави:

— Само гнилото и деморализираното иска да унищожи Михаил. Онова, що е добро, той пази. Той не е разбойник, а спасител и отмъстител на поробените!

Волков плачеше от радост.

— Михаиле! — извика той. — Значи ти удържа обещанието си. Ти се издигна над праха на днешните хора и си човек, който живее за народа. На драго сърце ще прекарам останалата малка част от живота си тук, в Сибир. За теб ще сложа побелялата си глава и на смъртната си постеля ще извикам: Слава на тебе, Михаиле, слава на тебе, Бакунин.

— Слава на тебе, Бакунин! — чу се изпод маската на Елисавета. — Да, старче, ти с право можеш да се гордееш със сина си. Милиони го благославят и милиони се надяват на него да ги избави от тиранията.

Сълзи течаха от очите на стареца. Той неспирно повтаряше:

— Слава на тебе, Бакунин. Слава на теб, велики сине.

XXIII. ШПИОНИНЪТ

Клариса Ягодкина лежеше в своя будоар и в ръцете си държеше една хубаво подвързана книга.

Не четеше. Погледът ѝ блуждаеше, а мислите ѝ бяха съвсем на друго място. Милионерката мислеше за човека, когото тъй много, тъй много обичаше.

Мислеше за Конрад Фелзингер.

Тя го видя на мястото, където обитават най-големите бедняци; видя го между първите, които се стараят да помагат на тези бедняци.

Отначало тя се влюби в неговото благородно и великодушно сърце. Неговото лице от ден на ден ѝ ставаше все по-симпатично и тя се убеждаваше, че ако стане негова жена, ще бъде напълно щастлива.

Един чуден призрак, влязъл в стаята ѝ, без да почука, я изтръгна от тези мисли.

Това беше човек, облечен във вехти дрехи.

Уплашена, Клариса се отдръпна.

— Защо се страхувате, девойко? — каза той. — Така ли трябва да поздравяваме роднините си?

Тези думи на непознатия Клариса можеше да приеме само като шега и затова му посочи с ръка вратата.

— Какво искате? Как можахте да влезете тук, без да съобщите предварително? Идете си и не ме карайте да повикам слугите.

Той се засмя подигравателно.

— Мила моя племеннице, ако повикате слугите, ще сбъркате, тъй като ще научите от мене за безчестието на баща си. Вие не трябва да се плашите, нищо зло не ще ви направя.

Клариса се засмя, тъй като го взе за побъркан, и му каза:

— На роднините си, разбира се, не бива да посочваме вратата; влезте и седнете.

Човекът се приближи, ала не искаше да седне; той наблюдаваше внимателно Клариса.

— Ти много приличаш на баща си, същи Ягодкин.

— Познавате ли баща ми? — прекъсна го Клариса.

— Как не ще познавам брата си? Наистина изтекоха много години на нищета, а той живееше в изобилие; но макар че е богат, съвестта му не е спокойна, тъй като заради него аз станах просяк.

Клариса се отдръпна; ако и да смяташе, че има работа с побъркан човек, започна по-внимателно да слуша разказа му.

— Седнете. Преди малко вие казахте, че моят баща е ваш брат. Аз никога не съм чувала от него, че има брат. И как е било възможно баща ми да живее в изобилие и охолство, а вие да нямате хляб?

Комедиантът се засмя иронично.

— Това е чудна история — каза той, — която за нищо на света не трябва да ти разкажа. Ако ти я разправам, ти не би могла да спиш спокойно. Съвестта ще те изобличава. Ти би скъсала тези хубави дрехи, би захвърлила накита, който носиш, защото те ще изгорят мястото, до което се допират. Не ме гледай, като че съм някакъв луд. Аз говоря истината и всяка дума, която казах, мога да докажа.

— Като не искате да ми обясните нищо, защо дойдохте при мене?

— Защо съм дошъл ли? Ти ще ми се надсмееш, защото е глупаво. Аз се бях зарекъл никога да не престъпя прага на къщата на брата си, но както виждаш, дойдох в къщата му и за какво — за една изпокъсана, вехта картина — за портрета на майка ми.

Той покри лицето си с ръце и така стоя известно време.

Клариса не познаваше изкуството да се преструва, затова, дълбоко покъртена, се доближи до комедианта — защото такъв беше той — и му каза:

— Вие сте дошли тук, в тази къща, за да видите портрета на майка си?

— Това е най-голямото ми желание — каза комедиантът, като плачеше. — Толкова години отлетяха, откакто не съм виждал милите й черти. Надявам се, че само близката смърт ще ме избави от беднотията и патилата ми.

Клариса се замисли.

— Елате, аз ще ви заведа при портрета на майка ви — каза тя смело.

Комедиантът стана и я улови за ръката.

— Мило дете, как да ти благодаря за това? Аз не смея да дойда въпреки твоята готовност, защото ще имаш неприятности, ако ни видят двамата.

— Няма от какво да се страхуваме, майка ми и баща ми не са у дома, а слугите не ще кажат нищо. Вземете шапката си и елате с мен.

Комедиантът взе шапката си и тръгна подире ѝ.

— В коя стая е портретът на майка ми? — запита той.

— В моята спалня. Поставих го над леглото си.

— Вашата стая не е ли на този етаж? — попита зачудено чичо ѝ.

— Тя е на първия етаж, но прозорците ѝ са към двора, а не към улицата. Елате и ще видите.

Момичето вървеше напред, а след нея — комедиантът, който се смееше лукаво. Преминаха дългия украсен коридор и се спряха пред една врата, украсена с дървени шарки.

— Ето ни — каза Клариса, като отваряше тихо вратата. Влязоха в стаята на Клариса, която бе богато украсена.

— Това е портретът — рече Клариса, като посочи с ръка един доста стар портрет на стената над леглото и.

Комедиантът погледна портрета и като коленичи, започна да се кръсти.

Клариса не желаше да го смущава, затова излезе.

Щом се затвори вратата, той стана и демонично изражение се изписа на лицето му.

— Сам, сам! — каза той. — Сам в нейната стая. Сега бързо на работа, за да задоволя онзи, който ме изпрати тук.

Приближи до вратата и като разбра, че няма никой наблизо, извади бяло меко вещество от джоба си и го мушна в дупката на бравата. Веществото прие формата на ключа, който постави в джоба си. Човекът се доближи след това до прозореца и започна да гледа навън.

— Обикновена стълба ще е достатъчна — каза си той. Покачи се на леглото, след това прегледа добре прозореца. Над леглото се намираше шнурът на звънеца. Комедиантът извади клещи от джоба си, преряза шнур и го залепи с восък.

— Такъв звънец е безполезен, щом някой дръпне единия край, ще се раздели на две, точно на мястото, където е залепен.

Той слезе полека от леглото. Времето беше изтекло, чуха се стъпките на Клариса. Клариса бързо влезе в стаята.

— Прощавайте, че ви прекъсвам молитвата, но баща ми и майка ми току-що дойдоха.

Комедиантът потрепера.

Той в никакъв случай не искаше да се види с брата си; не желаше никой да разбере, че е бил в къщата му.

— Дошъл е брат ми — каза тихо той, — време е да си вървя. Канеше се да се приближи до вратата, но Клариса го задържа.

— По този път ще се срещнете с баща ми.

— Посочете ми тогава някой друг изход, защото, ако се срещнем, ще стане много лошо.

— Не, вие мислите зле за баща ми — каза тя, — ако той ви види в такова окаяно положение, ще ви помогне.

— Що казваш, момиче? — рече грубо той. — Между нас никога не може да има мир.

— Аз не ви пускам — каза смело Клариса, — и аз съм Ягодкина, чичо, и правя всичко, каквото искам.

— Глупости! Остави ме, иначе ще скоча през балкона. Той опита вратата на балкона, но тя бе заключена.

— Нали виждате, чичо, че не можете да излезете? Писано ви е да се срещнете и помирите с брата си.

Отвън се чу гласът на милионера и комедиантът като луд скочи към прозореца.

— Клариса, къде си? — извика баща ѝ. Вратата се отвори и бащата на Клариса влезе. Двамата братя останаха като вкаменени един срещу друг. Злоба и омраза се четеше по лицето на богаташа; той стисна юмруци и погледна странно комедианта.

Клариса се приближи до баща си и сложи ръка на рамото му. — Овладей се, тате. Помисли само, че той ти е брат.

— Престани, Клариса. Излез веднага оттук и ни остави сами.

— Не, аз няма да си отида. Дай ръка и ти, чичо, и се простете. — Тя дръпна баща си по-близо до брат му. — Погледнете този портрет, това е майка ви...

— Аз ти заповядвам да мълчиш, Клариса!

— Няма да мълча, ще говоря. Ако брат ти живееше при други условия, ако не беше беден, а богат като тебе, и ти беше сторил зло,

тогава щях да ви оставя да се разправяте. Но сега виж колко е жалък, подай ръка и се помирете.

Комедиантът се засмя подигравателно.

— Не се старай, момичето ми. Твоят баща е глух за такива думи, ако ставаше дума за парички, той щеше да те послуша.

— Млъкни, клетнико. Не говори повече, заклевам се, че ще заплатиш скъпо за това.

Комедиантът се приближи до него.

— Не се заричай, защото твоите клетви не струват нищо. Ягодкин стана блед като платно.

Без да каже нищо, той улови момичето за ръка, отвори вратата и го накара насила да излезе, след което затвори вратата.

— Сега, братко Андрей, ще ми разправиш защо си дръзнал да дойдеш в къщата ми като крадец.

— Благодаря ти, братко Николай — каза комедиантът, — няма защо да се страхуваш. Няма да сторя зло на детето ти, не й казах дори, че си престъпил клетвата си.

— Ще те убия, нищожество! — кресна, побледнял от злоба, милионерът.

Комедиантът стоеше със скръстени ръце.

— Трябва да станеш и братоубиец — каза той. — Никой не ме видя, че съм в дома ти. Няма причина да се страхуваш, нали, брате Николай? Мамиш се много, дъщеря ти няма да мълчи, ако ме убиеш.

Ягодкин се разтрепера от злоба, но скоро се опомни и попита студено:

— Пари ти са нужни, нали? Добре, братко Андрей, намерил си ме в добро разположение, вземи тез 100 рубли и си купи по-хубави дрехи.

— Не говори така, ти знаеш, че не искам милостиня. Искам законното си наследство, което ми се пада и което ти ми отне.

— Какво има още да искаш от мене? Ако 100 рубли ти са малко, ще ти дам 300.

— Нещастнико, дай ми онова, което ми открадна, не искам милостиня! — извика комедиантът. — Искам да ми върнеш онова, което ми отне пред съда, и то като прибавиш голяма лихва. Ако не ми го върнеш, ще те удуша с ей тези ръце.

— Какво ще направиш, ако и тогава не ти дам нищо?

— Тогава от дома ти ще изчезне онова, което най-много обичаш — каза комедиантът.

— Моята дъщеря Клариса! — извика милионерът.

— Ти не си честен човек, щом издаваш кое е най-скъпото ти нещо на света — каза комедиантът. — Дъщеря ти е рядко добра и благородна.

— Не те разбирам — каза милионерът. — Само се досещам, че трябва по-добре да пазя дъщеря си. Послушай ме, братко, аз няма да те оставя да си тръгнеш с празни ръце. Не си въобразявай, че съм се уплашил от заканите ти, но като погледнах образа на майка ни, стори ми се, че тя ми каза: „Бъди милостив, Николай, и се помири с брата си.“

Комедиантът се изсмя подигравателно.

— Бъди искрен, братко, не се преструвай. Наистина ли желаш да се помирим?

— Ще ти кажа истината. Ти мислиш, че аз имам милиони и че за мен милионите са нищо, така мисли и светът. Не бива да мислиш така.

Истина е, че съм богат, но целият ми капитал е вложен в големи предприятия, които не струват много сега, но които ще донесат милиони след десетина години. Истина е също, че сега съм в затруднено положение, но при все това ще ти дам една добра сума. Предлагам ти пет хиляди рубли. И казвам пет хиляди с едничкото условие да заминеш за Америка и там да си получиш парите. Ти не си прост човек; с тези пари ще почнеш търговия и ще станеш богат.

— Искаш да ме заслепиш с тази незначителна сума? Не, братко Николай, когато бях артист, ти по-добре пресмяташе от мен. А сега искам да ти покажа, че аз съм по-добър от тебе, велики милионере!

Милионерът искаше да се отдръпне, но брат му го настигна и каза:

— Нали е истина, че ти дадох 100 000 рубли и ти ми ги открадна? Ние сме сами, не се плаши, кажи истината. За 40 години тези пари се увеличиха четири пъти само от лихвите. Значи ще ми изплатиш 300 000 рубли, щом искаш да замина и да се отървеш от мене.

— Махни се отгук, ти си луд! — викна милионерът и се улови за гърдите.

И двамата се хванаха за гушите.

Викаха колкото можаха и всеки се стремеше да удуши противника си.

Изведнъж милионерът се спъна и падна на леглото на дъщеря си.

— Куче, клетвопрестъпник! — викаше комедиантът. — Ще видим сега кой ще падне, ти или аз.

Стисна го за врата и започна здравата да го души. Милионерът мислеше, че е изгубен, затова се развика с цяло гърло.

— Колкото щеш викай, братко. Помощта ще дойде късно.

— Всемогъщи Боже! Брат брата да души! Помощ, господин бароне! Елате, помогнете! Спасете баща ми! Бог ви изпраща тука в това време!

Чуха се стъпки и след малко влезе барон Бронт.

— Там — каза Клариса, — там, господин бароне, отървете жертвата.

Баронът почти тичаше: той стигна до леглото, хвана убиеца и изтръгна жертвата от ръцете му.

— Да повикам ли слугите? — попита Клариса, разтреперана от това, което видя.

— Не ги викайте, госпожице, те не трябва да научат за този срам.

Той се обърна към комедианта:

— Идете си и друг път не престъпвайте прага на тази къща. Комедиантът си тръгна, без да каже дума.

Баронът му направи знак да побърза и докато Клариса се мъчеше да помогне на баща си, той излезе вън и каза тихо на комедианта:

— Човекът, който ви е изпратил тук, ви чака на уреченото място.

Комедиантът го погледна с изпитателен поглед и каза:

— Ако това е истина, то кажете и името му.

— Михаил Бакунин — отговори баронът. Комедиантът побърза да излезе на улицата.

— Благодаря Богу, че на баща ми му няма нищо — каза Клариса, като видя, че започва да идва на себе си.

Милионерът стана.

— Отиде ли си? — попита, като трепереше цял.

— Отиде си и никога няма да се върне — каза Клариса. — Трябва да благодариш на барон Бронт, че те спаси.

— Той тук ли е?

Баронът се приближи и започна да го успокоява.

— Аз не чух нищо. Радвам се, че можах да ви избавя от този нищожен човек.

Лицето на Ягодкин светна, като разбра, че баронът и дъщеря му не бяха чули нищо. Той се успокои. Засмя се и подаде ръка на барона.

— Искам да изкажа благодарността си, задето ми спасихте живота. Не обичам да бъда длъжник. Кажете какво желаете и аз ви се заклевам, че ще го изпълня.

— Не се заклевайте, защото няма да можете да го изпълните.

— Казвам ви още веднъж, че ще удържа на думата си.

— Дори да става въпрос за най-скъпото нещо на света — каза барон Бронт, — ако поискам ръката на госпожица дъщеря ви, пак ли няма да ми откажете.

Клариса затрепера.

— Надявам се, че дъщеря ми ще ми помогне да изпълня обещанието.

— Не, татко, аз не мога да изпълня молбата на барона. Ти добре знаеш, че обичам другиго.

Ягодкин се разсърди.

— Не слушайте това, което казва дъщеря ми; не е сериозно. Вие знаете, че в такъв важен момент думата има бащата.

— Аз ви казах, господин бароне, цялата истина, тъй като сама мога да разполагам със съдбата си. Зная, че всяка жена би била щастлива да получи такова предложение, но се надявам, че вие не бихте я взели, ако обича другиго. Клариса закри лицето си и заплака.

— И дума не може да става да ви карам насила. Аз много ви обичам и вярвам, че ще станете моя. Вашето признание ме прави нещастен. Всяка мисъл да ви насилвам ще стои далеч от мене.

— Много те обичам, но да ти е ясно, че трябва да ме слушаш. Аз искам това — каза Ягодкин. — Дадох честната си дума на барона и ти трябва да ми помогнеш да я изпълня.

— Много ми е мъчно, татко, но ще ти кажа, че не трябваше да даваш дума, щом не си сигурен, че ще можеш да я удържиш. Предпочитам да умра, но няма да изневеря на любовта си.

— Това ли е последната ти дума? — попита Ягодкин.

— Да, татко — каза тя и заплака. — Съжали ме и не ме измъчвай, друго не мога да ти кажа.

Тя коленичи разплакана.

На Ягодкин стана мъчно, че тя целуваше краката му.

— Успокой се, детето ми, аз те обичам толкова много, че не мога да те принудя. Успокой се, аз няма да пожертвувам любовта ти заради този човек, който е пред нас. Вие виждате сам, господин бароне, че не мога да откажа на дъщеря си.

— Разбирам всичко, господин Ягодкин — каза баронът. — Истината ви казвам, много ми харесва откровеността на дъщеря ви, въпреки че ми е тежко.

Той улови ръката на Клариса, целуна я и излезе.

— Ти отказваш на този благороден човек? Нека бъде както искаш. Тогава ще ти докажа моята любов към теб. Кажи ми къде мога да видя човека, който е успял да завладее сърцето ти? Искам да го опозная добре и ако наистина е достоен да ми стане зет, тогава всички ще се веселим.

— Как да ти благодаря, татко! Потърси Конрад Фелзингер и се помъчи да го опознаеш. Тогава ще разбереш, че той е най-добрият и най-благородният човек на света. Моля ти се, татко, бъди предпазлив и повече не предлагай дъщеря си като някоя дреха!

Ягодкин се стараеше да се усмихне.

— Съвсем друго очаквах; мислех си, че моят зет ще бъде някой княз, а ето че сега трябва сам да го диря между бедняците. Трябва като някой дипломат да го доведе при дъщеря си, която е наследница на няколко милиона. Ти ми каза, че е учител, добре, тогава можем да го въведем в дома ни като учител по немски език.

— Прекрасно, татко — каза девойката, — искам да те целуна за това.

Тя го прегърна и целуна по лицето. Ягодкин я помилва по косата и страните.

— Чудно нещо, противопоставял съм се на държавници и на самия владетел, а в ръцете на това момиче омекнах като восък.

Тъй е: всеки има в света нещо, което му е най-скъпо. И най-могъщите често се покоряват пред децата си. Барон Бронт побърза да си отиде вкъщи. Като влезе в салона, един глас му каза:

— Е, най-после дойдохте, господин барон. От половин час ви очаквам.

Баронът подаде ръка.

— Нося ви важни новини, но за това по-късно. Разрешете ми — най-напред да съблека палтото си.

Той позвъни и подаде палтото и шапката си на влезлия слуга.

— Днес доведох работата до край и зная, че съм на чисто.

— Поискахте ли Клариса?

Баронът му разказа всичко, дори и онова, което се бе случило с брата на милионера.

— Значи тя ви отказа? — попита Бакунин.

— Тъй е, отказа ми, и то така решително, сякаш е на тридесет години, а не на седемнадесет.

— Във всеки случай тя е изгубена — каза Бакунин. — Ще трябва да я пожертвуваме само за да отмъстим на баща й.

— Какво? Вие искате да убием Клариса заради баща й!

— Не, това не. Ала Клариса трябва да бъде заменена с някоя друга, да бъде отстранена от баща си. Тя е неговият ангел-пазител.

— Не ви разбирам, Бакунин!

— Добре, ще ви обясня.

Той се приближи до една кошничка с цветя и взе две еднакви рози.

— Погледнете тези рози, бароне. Нали не можете да ги различите? Имат еднакъв цвят и еднаква миризма.

— Наистина чудна игра на природата.

— Същото е, видите ли, и с хората — добави Бакунин. — Както тези две рози са еднакви, така природата е създала и две еднакви девойки — и двете хубави, красиви, човек не може да ги различи. Клариса е едната от тях.

— А другата? — запитва учудено баронът. — Къде е?

— Това е моя тайна — мило отвърна Бакунин — и аз реших да използвам тази игра на природата.

Приблужи се до барона и му пошепна:

— Клариса ще изчезне, а на нейно място ще се появи друга, която и самият баща на Клариса ще вземе за своя дъщеря. След това Николай Ягодкин ще бъде и осрамен.

— Мислите ли, че ще успеете, Бакунин? Мислите ли, че и майката няма да познае дъщеря си?

— Има основания да се страхуваме от майка й. Но за щастие тя след няколко дни ще отпътува за Париж и ще остане там половин

година.

Барон Бронт искаше да зададе още един въпрос, нов този миг слугата потропа и влезе.

— Една гърбава жена отдавна стои вън и очаква барона. Днес вече три пъти идва и иска непременно да говори с господин барона. Ето я!

— Извинете, господа, може би видът ми е твърде безобразен, ала става въпрос за живота на един човек.

Баронът и Бакунин веднага познаха Петровна, но тя не ги позна, защото бяха маскирани.

— Спасете го, господа, спасете го, ако е възможно.

— Успокойте се, госпожице, и по-разбрано ни обяснете кого трябва да спасим и защо именно нас викате — каза Бакунин.

— Слушайте, господа, в тази къща вчера влезе една госпожица и остана дълго време тук. Когато излезе навън, срещна я един младеж, който имал право да я пита какво дири по това време тук.

Барон Бронт започна да трепери.

— А какво отговори госпожицата!

— Нищо не можа да му отговори. Вместо това тя се разплака и се затича към Нева, а той тръгна след нея. О, Боже, те не се върнаха вече у дома си. Само света Богородица знае какво е станало с тях.

— Този момък се нарича Конрад Фелзингер — рече Бакунин. Той се досети за какво става дума.

— Вие трябва да се притечете на помощ, господа. Злото иде от тази къща.

Бакунин строго наблюдаваше барон Бронт.

— Казвате, че отишли към брега на Нева? Аз съм с вас; тръгвайте да спасим, каквото може да се спаси.

Двамата излязоха.

Барон Бронт клюмна съвсем.

— Ужасно! — каза той. — Само аз вкарах Елена в гроба!

Зората се сипваше.

На брега на Нева — там, където Елена подири смъртта си, неколцина души чупеха леда, за да я подирят с мрежа.

Чу се изненадан писък, защото разбраха, че се е хванало нещо в мрежата. Не след дълго извадиха замръзналото и сковано тяло на Елена.

Конрад погледна мъртвото вкочанясало тяло на своята любима — най-скъпото същество на света.

Дълго той стоя неподвижен, вперил поглед във вдървения труп.

— Сбогом, Елено, сбогом! — шепнеше си той тихичко. — Бог е милостив към тебе. Аз от цялото си сърце ти прощавам.

Рибарите стояха настрана и молеха Бога да се смили над грешницата.

Изведнъж някой сложи ръка на рамото на Конрад и му рече:

— Не падай духом, Конраде. Човек трябва да понася и най-тежките удари на съдбата, а не да пада духом.

Като се обърна, Конрад видя Бакунин и с плач се хвърли към него.

— Обичах я, обожавах я! — каза той. — Най-голямото ми желание е, ако мога да легна и аз мъртъв до нея и да сложа край на всички тегла.

— Не говорете така, Конрад. Да се убиете заради една жена, която изневери! Това би било лудост и малодушие!

— Как ще живея без нея, не мога да я...

— Тъй, тъй, за една невярна жена да се убиете. Оставете. Вие сте цяло дете, Конраде.

По даден от Бакунин знак рибарите вдигнаха трупа и го отнесоха в стаята на Петровна.

На другия ден оттам изнесоха ковчега и тръгнаха към гробищата. Петровна старателно бе украсила ковчега.

Фелзингер не продума нито думица, отдели се в един ъгъл на стаята и плачеше като дете.

След ковчега вървяха само Петровна, Фелзингер и Бакунин.

На края на гробищата бяха изкопали една дупка, в която спуснаха Елена. Фелзингер прочете „отче наш“ и след това гробът завинаги се затвори.

Петровна бързаше да се върне вкъщи, защото не искаше задълго да остави Владимир самичък, а другите двама бавно вървяха по отрупания със сняг път.

Фелзингер не продума нито думица. Изглеждаше, че се движи машинално, а мислите му сякаш бяха останали на гробищата.

Бакунин сложи неочаквано ръката си на рамото на младежа и каза:

— Не така, приятелю! Аз също бях лудо влюбен, ала какво излезе накрая от тази любов? Любимата ми един ден ми изневери. Заради нея изгубих имота си и най-после ме тикнаха в затвора. Такива са жените. Човек никога не може да ги разбере. Затова кураж, приятелю!

В знак на благодарност Конрад стисна сърдечно ръката на приятеля си и след малко двамата изчезнаха зад тъгъла на една къща.

XXIV. СМЪКНАТИЯТ ОТ БЕСИЛКАТА

Държанката на Николин — Марушка — искаше да влезе при Николин заедно с Бояновски, който, както читателите знаят, се представи за доктор. Но Бояновски решително я отклони, като каза, че основно трябва да прегледа болния, поради което не е удобно да присъства жена.

Въпреки желанието си, Марушка трябваше да остане отвън; това ѝ подсказа и малкото останал у нея срам.

Бояновски влезе в стаята и видя смъртния си враг да лежи на едно ниско легло.

Можеше да тържествува, като видя здравословното състояние на най-непримиримия си враг.

Болестта тъй го бе съсипала, че той приличаше на същински скелет.

Бояновски вдигна голямата яка на шинела си, за да не може Николин да го познае.

— Ти ли си изкусният лекар, за когото са ми говорили? — попита толкова тихо болният, че едва можеше да се чуе.

— Да, аз съм — каза с престолен глас Бояновски.

— И живееш като заточеник в това скромно село?

— Тук съм по дипломатически причини — каза подигравателно Бояновски.

— Но сигурно копнееш за свобода?

— Денят, в който ще бъда освободен, ще бъде за мен празник за цял живот.

— Този ден приближава — прибързано рече Николин. — Кълна ти се, че ако ми възвърнеш здравето, аз ще те снабдя с позволение за връщане в Европа.

— Дайте да видя пулса ви — рече Бояновски и хвана ръката на болния. — Значи ми се заклевате, че ако ви излекувам, ще ми възвърнете свободата.

Очите на Николин необикновено заблестяха.

— Заклевам ви се в името на Бога — рече той. Бояновски се изсмя.

— Тогава предпочитам да остана вечно в Сибир като заточеник — заяви той на Николин, след като приближи до него, — защото ти, драги, ще умреш още преди стрелката на часовника да измине веднъж пътя си.

Николин започна да трепери от студ.

— Върви по дяволите, ти, пророк на нещастieto! — възкликна той. — Не искам да умра, не искам да умра! Охо, ще видим кой е по-силен — аз или смъртта.

— Смъртта е по-силна — каза Бояновски, — защото тя има и помагач. Желаш ли да го видиш?

— Кого? — попита Николин със страх. — Смъртта или помагача?

— Помагача. Погледни ме, клетнико, ако искаш да го видиш. Яката на шинела се смъкна и пред него се появи лицето на Бояновски.

Николин падна в леглото и с мършавите си ръце заскуба косата си.

— Ти си дошъл да ме убиеш? — каза той. — Ти искаш да ме убиеш, нещастнико?

Бояновски хладно се изсмя.

— Да те убия или да те удуша, както щеш. Ужасът, който се изписа на лицето ти, страхът, от който трепериш, ми показват, че съвестта сама ти говори какво трябва да очакваш от мене. Дошъл е часът на разплатата, Николин. Аз не стоя вече пред тебе като твой подчинен, нито съм окован във вериги. Погледни, ръцете ми са свободни поне толкова, че да мога да те удуша с тях. По-скоро се моли на Бога, защото ти остават броени минути живот.

Бояновски каза всичко това тихо и разбрано, след което се надвеси над леглото и додаде:

— Слушай, ако викаш за помощ, виждаш ли тези ръце? С тях ще удрям по главата и тогава ти сам ще станеш причина за смъртта си.

Николин умолително склочи ръце.

Лицето му бе бледо като стена, а от челото му капеше студена пот, което предричаше, че смъртта наближава.

— Остави ме да живея, Бояновски. Недей става убиец, защото душата ти никога няма да има спокойствие.

Не бери грижа за моето душевно спокойствие — каза Бояновски, — но помисли за твоя живот. Ти си убивал стотици пъти, клетнико, и най-безбожно си мъчил жертвите си само за да удовлетвориш животинския си инстинкт. Недей ме гледа така уплашено, а си спомни за миналото си. Дълбините на рудниците се отварят и се показват стотиците хора, които ти навеки си затворил там. Кръв тече по лицата им, тежки вериги се влачат след тях, а жалбите им изпълват пространството. Към теб, Николин, са отправени тези клетви. Тези хора ти бяха предадени от правителството, за да ги пазиш в рудниците, но ти превърна техните тъмници в клетки, а хората, които са имали същите права, каквито имаш и ти, превърна в животни, чиито страдания ти доставяха наслада. Само Нерон си е устройвал такива наслади. Но дойде часът да разчистим сметките си, Николин!

Николин се опитваше да се надигне в леглото, но не можеше, защото цялото му тяло трепереше. Погледът му беше насочен към отмъстителя.

— Дяволи! — извика той и пяна започна да излиза от устата му. — Ха, ха, ха, те се смеят! Дяволи, огън, пламъци, огън, ад... Те ме заобикалят... Стойте... назад... аз съм капитан Николин. Не се смейте... Аз... аз... ах... огън, пламъци, на помощ, горя!...

Бояновски го сложи отново на леглото и за да не вика, запуши устата му с покривката.

— Повече не трябва да протакам — каза той, — защото ще ме издаде. Умри, нещастнико, умри, страхливецо, убиецо, сибирски звяр!

Бояновски искаше да го удуши с покривката, но не сполучи.

Страхът от смъртта даде сили на болния.

Той се изтръгна от ръцете на Бояновски.

Бояновски цял пламна. Той разбра, че е крайно време да привърши своето дело, защото Николин ще го издаде.

Той вдигна ръка да го удари по главата.

Още една секунда само и Николин щеше да свърши.

Тъкмо в този миг обаче някой го хвана за ръката и го повлече назад.

— Убиец! — извика женски глас. — Убиец! Ще се каеш за това!

Бояновски се изтръгна; един глас му казваше, че е загубен. Когато се обърна, видя, че стаята е пълна с хора. Марушка, която стоеше до леглото, изкрещя:

— Капитанът умира! Хора, помогнете!

След това се нахвърли върху Бояновски. Скочи като тигрица и го стисна за шията.

— Убиец — извика тя. — Ако той умре, и ти няма да живееш. Аз ще те удуша.

Бояновски се мъчеше да се отърве от тази жена, но не успя, тя го държеше здраво като с клещи.

Той усети, че кръвта нахлу в главата му, че дишането му спира.

Селяните се забавляваха, като гледаха тази сцена — една жена се бореше с един силен мъж.

Бояновски събра сили още веднъж и се помъчи да се освободи, обаче по-скоро можеше желязо да счупи, отколкото да се освободиш от ноктите на тази разярена жена.

Пред очите му притъмня, краката му отмаляха и той падна заедно с Марушка на земята.

Последната му мисъл бе за Наталия.

Това бе страшна картина: Бояновски лежеше на пода, а Марушка се забавляваше да удря, да души, да драци този обезоръжен човек, като викаше непрекъснато:

— Ето ти бягство от рудниците!

Тя го удряше, без да спре, по устата, докато потече кръв.

— Ето ти, убиецо, това е за предателството ти! — Тя забиваше нокти в тялото му.

Селяните видяха, че тя може да го убие и я дръпнаха назад.

— Какво искате? Искате убиецът да остане ненаказан? Вие, сибирски голтаци, се страхувате от нашето отмъщение! Ха, ха, ха, не ме гледайте така безсрамно! Аз знам какво си мислите и ако ви пуснат, ще освободите всички затворници! Само да заведе Николин жив в Петербург, той ще ви научи. Той ще разкаже всичко на министъра на полицията и тогава ще си получите наказанието.

Селяните знаеха добре, че ако не послушат любовницата на капитана, злото няма да им се размине.

Един доста възрастен човек се приближи до Марушка и като й целуна полата, каза:

— Защо се сърдите, Марушке? Не бива да се ядосвате, от това ще се сбръчка лицето ви. Вие само кажете какво да правим и ние ще го изпълним.

— Всичко ще забравим, ако ме послушате. Какво ще кажете, ако за идущата година ви намалим данъка?

Чуха се радостни викове. Всички се приближиха до Марушка и един по един целунаха полата ѝ.

— Спрете! — каза тя. — Сега имаме друга работа. — И като посочи лежащия безчувствен Бояновски, каза: — Вържете го здраво за ръцете и краката, така че да не може да се развърже.

След малко Бояновски бе вързан здраво. От силните болки той дойде на себе си.

Като отвори очи, този смел човек не се оплака. Марушка го ритна с крак в слабините, но той не трепна.

— Имали в това село затвор, не, нещо по-лошо от затвор под земята?

Селяните се спогледаха въпросително:

— Ние нямаме затвор, но все ще намерим подслон за това куче. Спомням си за една клетка, в която пазехме мечка.

— Каква е тя? — попита Марушка.

— Селският капитан бе уловил миналата година една мечка, не я уби, защото животното го развличаше, а я затвори в тази клетка. Един ден я намериха умряла. Според доктор Белон тя е умряла от липса на достатъчно въздух.

Марушка се усмихна доволно.

— Затворете го тогава в тази клетка! — каза тя. — Занесете го при вашия капитан и му кажете, че го моля да затвори това куче в мечешката клетка до ново разпореждане.

Вдигнаха Бояновски и го отнесоха.

Той се опита да се спаси и тъй като Марушка вече я нямаше, реши да помоли тези хора.

— Една дума само — каза бързо той, — чуйте последното желание на един нещастник.

Те продължиха пътя си, като се изсмяха грубо.

— Ако ме послушате, всеки от вас може да получи по 100 рубли.

— Говорете тогава — каза един от тях, — но накратко.

— Селяни! Аз знам, че вие не искахте да ме вържете, но сте принудени да сторите това. Вие всички ненавиждате вашите мъчителы, но не можете да се отървете от тях; имате нужда от водач. Такъв човек аз бях в Петербург, затова ме хванаха и ме закараха в Сибир. За

нещастие попаднах в ноктите на Николин. Той така нечовешки се отнасяше с мене, а също и с другарите ми, че аз исках да му отмъстя. Не съм обикновен убиец, а държавният съветник Бояновски и ще възнаградя добре ония, които ми помогнат.

— Що искате от нас? — попита един.

— Ако ме пуснете, ще дам на всекиго по една полица за 100 рубли.

Преди още да завърши Бояновски, друг го прекъсна.

— После ще ни изгорят къщите, няма да ни подмамиш със сто рубли, защото отмъщението на Николина ще ни струва десет пъти по-скъпо.

Той даде знак на другарите си да тръгнат.

Оставиха Бояновски пред стълбите на доста хубава къща, а един от тях влезе вътре, след малко се върна, като водеше някакъв добре облечен човек.

Този бе околийският началник.

— Моето село ли избра, клетнико, за мръсните си дела? Знаеш ли, че ако капитан Николин се оплаче в Петербург, ще ми хвъркне службата?

Той ритна с крак Бояновски.

— Куче такова, преди да те затворя в клетката, ще ти ударя един хубав бой.

И го стори. Удържа дадената дума. Даде заповед на няколко стражари да го съборят на земята и да го бият с камшиците. Биха го, докато бликна кръв.

— Или днес ще умре под ударите на камшиците, или утре — на бесилката.

— Не е все същото, това куче трябва да умре на бесилката. Това каза Марушка, която бе дошла да узнае дали е докаран нещастникът.

Капитанът даде знак да прекратят побоя, приближи се до Марушка и попита за здравето на Николин.

— Той дойде на себе си — радостно извика тя. — Няма да умре.

— Той няма да умре! — каза капитанът. — Каква голяма радост за Русия! Един такъв велик човек ще остане жив!

— Няма да забравим думите ви — каза Марушка. — Сега нека видим какво да направим с онзи нещастник.

— Ако искате, още утре ще го окачим на бесилката. Както знаете, в Петербург такива работи се отлагат, но тук, в Сибир, стават бързо.

— Сторете това, което е най-добро — каза Марушка.

— Ще присъствува ли капитан Николин на обесването? — попита капитанът.

— Едва ли. Николин е много слаб, затова ще побързам да го закарам в Петербург, там ще го лекувам по-добре.

— Нека Богородица да му помага! — рече капитанът. Той се обърна към подчинените си и нареди:

— Хвърлете това куче в клетката.

Те вдигнаха Бояновски, който, макар че чувствуваше страшни болки, не бе изгубил съзнание, и го хвърлиха в клетката.

Клетката бе голяма, колкото да се изправи един човек в нея. Тя бе оградена с големи железни прътове.

След като селяните си тръгнаха, Бояновски лежеше и гледаше пред себе си.

Едва сега можеше да размисли върху случилото се.

Преди един час надежда изпълваше душата му, вярваше, че ще може да се спаси. Мислеше, като отиде в Петербург, да продаде имотите си, да се оттегли в някой затънт край и... да вземе със себе си и Наталия. Той искаше да ѝ бъде като истински брат.

Бояновски не се съмняваше, че се намира на крачка от смъртта.

Сибирският звяр не знае що е съжаление.

Бояновски бе сигурен, че на следващия ден трябва да умре.

Смущаваше го мисълта за Наталия. Какво ли щеше да стане с нея? Той предварително знаеше какво ще сполети нея и нейната красота.

Този железен човек се наведе да хване железните пръчки, за да ги счупи и да излезе.

— Наталия! — викаше през плач. — Не оставай без мене на тази земя, не оставай без мене. По-добре умри, докато не са те унищожили — тебе, свежото цвете.

Той прекара цялата нощ, без да мигне. Денят вече приближаваше. Снегът престана да вали и слънцето се показва на изток.

— Моят последен ден! — каза си Бояновски. — Още тази вечер гарваните ще грачат около трупа ми.

Щом съмна, всички жители побързаха да отидат да видят човека в клетката. Вратата на полицейската градина беше отворена и всеки можеше да влезе.

Мъжете го мушкаха с тоягите си, а децата му хвърляха горящи сламки.

Още малко и Бояновски щеше да полудее.

Хора, и то разумни, постъпваха с него като с някакво животно. Бояновски сподавяше гнева си, иначе сам щеше да си причини още по-голямо зло.

На обяд толкова много хора се бяха насъбрали около клетката, че капитанът беше принуден да ги разгони, за да може да мине.

— Внимавайте да не нараните тежко това нищожество, защото, ако умре, тази вечер няма да имате удоволствието да го видите обесен — каза им той.

Бояновски разбра вече какво го очаква.

Значи щеше да свърши на бесилката.

Каква позорна смърт за един дворянин! Той легна безчувствен в клетката. Когато се събуди, чу, че някой говори наблизо.

Не говореше, както другите; в думите проникваше съжаление.

— Жалко, че трябва да умре.

Значи имаше някой, който скърбеше за него. Бояновски се огледа и забеляза една интересна фигура. Това бе красива горда жена, облечена по-добре от другите.

Изглежда, че принадлежеше към някое от видните семейства в селото, тъй като никой не я осъди за казаното. Капитанът се приближи до нея и подаде ръка.

— Значи тука е красивата и богата вдовица Симонова? Изглежда; че тя е решила да дойде да види убиеца. Харесва ли ви този клетник?

— Очите му го издават, че е убиец — каза вдовицата.

— Нали е голям вагабонтин?

— По-голям не съм виждала — заяви вдовицата.

— Не изпускайте случая да дойдете довечера на обесването му. Това ще бъде чудесна картина, госпожо Симонова.

— Ако не умре преди това.

— Да пази Господ — каза капитанът, който бе се изправил до Марушка. — Простите селяни няма да посмеят да го убият, аз ще ги пропъдя.

Симонова се засмя.

Ако капитанът бе забелязал тази усмивка, той нямаше да прогони селяните.

Като чу тези думи, Бояновски въздъхна дълбоко.

— Значи онова, което чух, беше чисто въображение!

Той се молеше по-скоро да се мръкне, за да се избави от мъките си.

Нощта най-после настъпи.

Никой не е очаквал толкова силно своята смърт, както Бояновски.

Внезапно се чуха стъпки.

— Те идват, ето ги — каза си Бояновски.

Той млъкна. Учуди се, като видя доктор Белон, но това го и зарадва много.

— Доктор Белон, това сте вие? — обади се той.

— За Бога, моля ви, не произнасяйте името ми. Той подаде ръка на приятеля си през решетката.

— Дойдох да се простя с вас, бедни човече — каза тихо Белон, — да се простя завинаги, тъй като не знаете що ви очаква!

— Всичко знам — отвърна Бояновски. — Щом се пукне зората, ще бъда обесен. Ах, приятелю, вие наистина сте верен приятел — аз не роптая против съдбата си, но ме мъчи мисълта за Наталия. Не зная какво ще стане с нея.

— Заклевам се, че аз няма да я оставя.

— Но как е тя? По-добре ли е?

— Още има треска и не е на себе си, но това е голямо щастие за нея, защото ако ви види така, ще умре. Тя бълнува и постоянно произнася вашето име.

— Пригответе се, докато не са дошли палачите ви. Бояновски се изправи и избърса сълзите си.

— Нека да дойдат, аз съм готов да умира.

— Ако действително сте готов, имам нещо, което може да ви спаси от бесилката.

Като каза това, той извади едно шишенце, пълно с тъмнозелена течност, и го подаде на Бояновски.

— Ако имате смелост, приятелю, да умрете един час по-скоро, изпийте тази течност. Това е отрова, която действа бързо и тогава

тези безчовечни същества не ще могат да се наслаждават на вашата смърт.

— Отрова! — възкликна Бояновски, обзет от ужас. — Признавам, че нямам смелост, приятелю, като някое псе. Но вие имате право, защото в такъв случай няма да ме видят как се мъча и боря на бесилката със смъртта.

Докторът отвори шишенцето и го поднесе на Бояновски. Бояновски го взе, поднесе го към устата си, но веднага отдръпна ръка и падна на земята.

— Какво правите, приятелю? Нямам друго шишенце.

— Нека да ме обесят. Не желая да ставам самоубиец. Искам с чиста душа да застана пред Всевишния.

— Тогава Бог да ви е на помощ, аз не мога да ви помогна — каза докторът.

Той поиска да се отдалечи, но Бояновски го спря.

— Искам да ви помоля за нещо, но не отблъсквайте молбата ми. Моля ви да присъствувате, когато ме окачат на бесилката, защото ще знам, че в минутата на последното ми издихание ще отправите към небето една молитва и за мене.

— Давам ви обещание.

— Благодаря ви за това, а сега и една друга молба: щом си помисля за смъртта и един вътрешен глас ми казва, че ще ме закопаят полумъртъв в гроба. Затова ви моля, след като ме обесят и всички се разотидат, да дойдете и да разрежете вените ми; когато видите, че от тях излиза вода вместо кръв, вървете си.

— Това е ужасно, но и за него ви давам обещание.

— Сбогом тогава. Хиляди пъти ви благодаря, добри човече. Нека Бог ви награди за това, което ще направите за Наталия.

За да крие сълзите си, докторът се обърна и след това се отдалечи.

Когато се пукна зората, в къщата на капитана всички вече се бяха събудили.

Бояновски знаеше, че смъртта му приближава И наистина палачите му идваха.

Една кола с няколко души влезе в двора и приближи до клетката, от която извадиха Бояновски.

Развързаха въжетата и му поднесоха шише ракия, но той го отблъсна и се качи на колата. До него седна селският свещеник и зачете молитви. Бояновски не обръщаше никакво внимание нито на брътвежа на свещеника, нито на цялото село, което бе тръгнало след колата; погледът му бе насочен към къщата на доктор Белон.

Това тъжно шествие продължаваше да се движи и спря на един хълм, където се виждаше бесилката, покрита със сняг. До бесилката стояха двама души, в чиито очи се четеше жажда за кръв.

Щом свалиха Бояновски от колата, една жена дойде при него.

— Капитан Николин ти праща това — каза тя и му удари една плесница. Това бе Марушка.

От всички мъки, които бе изтърпял, най-много го заболя от тази плесница.

Той сви пестници, из гърдите му се изтръгна рев, какъвто издават кръвожадните животни, когато нападат жертвата си, и се спусна върху тази жена, но тя, защитена от стоящите до бесилката, успя да избяга.

— Заведете го на бесилката, но преди това го набийте с камшиците.

Камшиците започнаха да играят по гърба на Бояновски, който, за да ги избегне, изтича до бесилката.

Свещеникът се приближи до него, но Бояновски го отблъсна. Той коленичи и с вдигнати нагоре ръце сам се помоли Богу.

По време на молитвата погледът му диреше доктор Белон, за да се увери, че е тук. Той стоеше на една малка височинка зад тълпата и се молеше. Но не бе сам — до него се виждаше една жена. В нейно лице Бояновски позна Симонова.

Но ето че тя приближи до него. Той продължаваше молитвата си, но въпреки това я чу да пита капитана:

— Сложихте ли кръста на шията му? Капитанът кимна отрицателно и се усмихна.

— Не е необходимо един престъпник да го отнесе в гроба, той не ще бъде опростен и горе, тъй като много грехове е сторил на земята.

Симонова рече сериозно:

— Не бива да разсъждавате така, господин капитан. Никой мъртвец не може да се погребее без кръст. Ако не направим това, ние самите съгрешаваме. Нали ще ми разрешите, господин капитан, да сторя онова, което вие пропуснахте?

Тя разкопча дрехата си и свали кръста, който носеше на шията си.

— Това е една семейна реликва — каза тя на полицейския, като му показва кръста. — Моята свекърва го е носила само в празник; на драго сърце ще го дам на този клетник, само Бог да ми прости греховете. Разрешете ми да сложа кръста на врата му.

— Не бих могъл да откажа на такава красива жена като вас — галантно рече капитанът и даде знак.

Палачът се приближи до Бояновски, скъса дрехата му около врата.

Заповядаха му да се изкачи по стълбата. Преди да стори това, вдовицата Симонова се приближи до него, постави кръста на шията му и му пошепна:

— Когато сложат въжето около врата ти, стисни кръста и не се отчайвай. Нека Бог ти помогне.

Каза това и се отдалечи, като го гледаше със съжаление.

Бояновски почувствува в сърцето си някаква топлина. Присъствието на тази жена го разстрои, тъй като за него нямаше надежда за живот.

— Вдигнете по-скоро това животно — каза Марушка, която вече нямаше търпение.

Един от палачите го повлече по стълбата и сложи халката на врата му.

Някой дръпна малкото сандъче под краката му. Тялото на Бояновски увисна и остана във въздуха между земята и небето.

Всички паднаха на колене и започнаха да се молят.

Трупът на обесения се мятеше ту наляво, ту надясно; очите му бяха изскочили от орбитите, потрепера още веднъж и след това се усмири. Бояновски беше мъртъв.

Селяните изпяха една погребална песен и започнаха да си отиват. Зловещо звучеше тази песен в снежната пустиня.

Изгрялото утринно слънце се скри зад тъмните облаци. Започна да вали сняг на големи парцали.

Капитанът и Белон си отидоха — с тази разлика обаче, че Белон скърбеше за загубата на приятеля си. В лицето на Бояновски той бе изгубил истински брат.

Скоро мястото, където висеше тялото на Бояновски, опустя. Само врани летяха във въздуха и се събираха около мъртвия Бояновски.

Защо ли и птиците не са без сърца като хората?!

Те го наобиколиха и се канеха да започнат да го кълват.

Изведнъж като подплашени гарваните хвъркнаха в небесните висини. Разпериха широко криле и отлетяха.

Гарваните не са глупави, те разбраха, че тази вечер няма да има храна за тях.

Те отлетяха далеч, далеч, в Сибир, за да намерят някоя друга жертва.

И без съмнение щяха да я открият, тъй като в Сибир лесно се намират трупове, незаровени край пътищата.

Съвсем отпаднал, докторът влезе в колибата си. Това, което видя и преживя, бе ужасно.

— Проклетата земя — каза той, като седна на леглото на Наталия. — Ти умъртвяваш най-добрите си синове, така и себе си погубващ. По твоите долини има само мъки и страдания. Кога ли ще изгрее слънце в Русия?!

Наталия се събуди от треската и поиска да пие вода. Докторът веднага ѝ направи едно много хранително питие и ѝ подаде чашата.

Като го изпи, тя легна пак на възглавницата. Доктор Белон поклати несигурно глава.

— Кризата не е минала още и няма подобрене — каза той. — Тя още бълнува; трябва да приложи всичките си познания, за да прекратя треската.

Той се приближи до Наталия и впери внимателен поглед в нея.

Тя непрестанно повтаряше името на Бояновски и от несвързаните думи докторът можа да схване, че тя го предупреждава да се пази от някаква лоша жена.

— Ти си ми верен и предан — бълнуваше Наталия, — но тя не ти е вярна. Пази се; ако си отидеш, тя ще те убие.

Започна да се върти в леглото и да вика:

— Той е загубен, той е загубен!

— Да, той е загубен — каза докторът и сълзи напълниха очите му. — Аз не успях да го спася. Те го убиха.

Като каза това, той издърпа едно чекмедже на масата, отвори докторската си чанта, извади най-острия скалпел и го постави в джоба си. Излезе внимателно от колибата и тръгна към мястото, където бе обесен Бояновски.

Времето му помагаше, тъй като снегът валеше на големи парцали. Земята вече бе покрита със сняг.

Лекарят се приближи до бесилката и улови ръката на обесения; бе студена, но не вдървена.

— Трупът още не е вкочанен — каза докторът. — Но при все това ще е много глупаво да не прережа жилите ти, тъй като ти си мъртъв и няма да се пробудиш никога. Ти пожела това и съм длъжен да го сторя.

Той взе ножа и се готвеше да прободете крака на Бояновски, когато някой улови ръката му и я отстрани.

— Стой настрана от обесения. Кой ти позволи да оскверняваш тялото? — каза вдовицата Симонова, която бе дошла тук.

Докторът учудено се обърна и погледна жената в лицето.

— И ти си също заточеник! За тебе съм слушала, че си благороден и великодушен, а си дошъл тук и искаш да прободеш крака му с нож?!

Докторът ѝ разправи накратко всичко.

— Бог те е пратил — каза тя, след като той млъкна. — Ти не си дошъл тук да убиеш приятеля си, а за да го спасиш. Разбра ли, за да го спасиш?

— И най-прочутият лекар в света не е в състояние да го стори — каза той. — Бояновски е мъртъв, въжето е разкъсало врата му.

— Ако не бе моят кръст, това щеше да стане — каза вдовицата. — Аз повтарям, че приятелят ти не е мъртъв. Помогни по-скоро да го махнем от бесилката и ще видиш, че ще го съживим.

Докторът остана учуден.

Като помогна на селянката да повдигнат стълбата, каза:

— Как можа нещастният ми приятел да привлече вниманието ти? Симонова се изчерви.

— Сега не е време да отговоря на въпроса ви — каза тя. — Друг път ще ти разправа. Трябва да го съживим и да го пренесем на някое безопасно място.

— На безопасно място — повтори лекарят. — Ако приятелят ми оживее, къде ще може да се скрие в Сибир?

— Това остави на мене, аз ще се погрижа. Ето я моята кола, ще го закарам там, където никой няма да го намери.

Тя се покачи на стълбата, в ръката ѝ блесна нож; отрязва въжето, на което висеше Бояновски. Докторът пое тялото в ръцете си.

Завиха го с един вълнен плат и започнаха да го разтриват.

Бояновски бе затворил очи, но на лицето му се четеше радост.

Белон скъса дрехата му, допря глава до гърдите му и го прислуша щателно.

С разтуптяно сърце вдовицата очакваше да чуе какво ще каже докторът.

— Нищо не мога да чуя — каза той, — всичко е спокойно, като че няма живот.

— Не е възможно — рече Симонова. — Не може да бъде, верижката трябва да го е запазила. Прешлените ѝ не са дървени, а от камък и халката не е могла да се счупи. Тя не е стегнала толкова силно врата, че той да не може да диша. Значи не е възможно да е мъртъв.

— Ще се помъча още веднъж да го преслушам, само стой тихо — каза лекарят.

— Добре — каза тя, като притисна ръце на гърдите си. Докторът се наведе и се опита да разтрие Бояновски, за да раздвижи кръвта му. И двамата полагаха големи усилия за съживяването на Бояновски.

Пет минути се изминаха в мълчание и ето че Белон извика радостно:

— Чува се слабо туптене на сърцето, продължавайте да разтривате, госпожо Симонова. Ние ще му върнем живота.

— Ела на помощ, пресвета Богородице!

Тя започна с радост да разтрива вдървеното тяло на Бояновски и не след дълго той започна да диша. Тялото оживя, на лицето му се появи червенина.

Симонова извади от джоба си едно шишенце и го сложи под носа на Бояновски.

— Това е едно лекарство, което има силата да съживява духа — каза Белон. — Моята майка много пъти изпадаше в безсъзнание и щом вдъхнеше от това лекарство, идваше на себе си. Вижте, той отваря очи.

Очите на Бояновски полека се отвориха и той се огледа наоколо си.

Помъчи се да проговори, но от устата му излязоха неясни слова, след което се отпусна на земята.

— Кръвта му още не се е раздвижила хубаво, затова не може да говори. Но и това ще стане — каза лекарят.

— Той е спасен — възкликна красивата вдовица и очите ѝ светнаха от радост.

— Спасен е от смъртта, но дали ще се оправи напълно ще видим по-после.

— Нека се съживи само, аз ще го избавя от неприятелите му.

— Как? Ние живеем в една земя, която е препълнена с шпиони. Ако го открият при тебе, ще загинете и двамата.

— На драго сърце бих се пожертвувала, за него — рече Симонова. — Няма защо да се страхуваме, тъй като има начин да се спасим с Бояновски.

Тя се доближи до лекаря и го улови за ръката.

— Ти си странник в тази земя, докторе, и не познаваш законите на Сибир. Слушай от моите уста един стар чуден закон, който е в сила тук.

Тя се изправи и тържествено каза:

— Законът гласи: Ако на някой сибирски заточеник се удаде да влезе в къщата на някоя вдовица и ако тя в срок от четири недели реши да му стане жена, заточеникът се освобождава както от наказанието, така и от заточението.

— Ти искаш да се ожениш за приятеля ми навярно за да го избавиш?

— Аз го обичам и затова искам да му стана жена.

— Помогнете ми сега да го пренесем на колата. Трябва да го заведа на сигурно място в моята вила, която е на една миля разстояние оттук.

Занесоха Бояновски в колата. Симонова хвана юздите и конете тръгнаха.

— Бедният ти приятел има нужда от теб, затова утре те очаквам.

— Разчитайте на мене, утре ще дойда.

Тя шибна конете и колата се изгуби от погледа на Белон.

Той стоеше неподвижно и се чудеше на преживяното. Неговият приятел бе жив, Бояновски не бе умрял. Вече нямаше защо да се страхува, когато Наталия го питаше къде е Бояновски. Щеше да ѝ разкаже истината.

— Аз ще излекувам Наталия и тя ще живее.

Като размишляваше така, той бързаше за дома си. Когато влезе вкъщи, пот течеше от челото му. Отиде в стаята на Наталия. Погледът му се спря на леглото на Наталия и той се сепна — там нямаше никой! Всичко бе разхвърляно.

— Къде ли са дрехите ѝ? — рече си Белон. И те липсваха.

Докторът претърси цялата къща, но не намери никаква следа от Наталия.

— Трябва да е минала оттам.

Прозорецът бе отворен. Всичко му стана ясно — в бълнуването си тя е скочила през прозореца.

Той го отвори бързо и изскочи навън, за да я настигне. Обходи цялото село, но никъде не я намери.

— Тя е изгубена — каза Белон. — Ще попадне в ръцете на тези ужасни хора. Бедната Наталия!

На другия ден се носеше мълва в селото, че Бояновски бил изчезнал от бесилката. Мълвата тръгна от уста на уста и стигна до капитана. Той счете за нужно да иде на мястото да провери.

И наистина така беше. Бояновски го нямаше на бесилката. Стана ясно, че и въжето е прерязано. Ако Николин се научеше за това, лошо се пишеше на капитана. Николин можеше да съобщи в Петербург, че той немарливо изпълнява службата си.

Капитанът не желаше повече да се занимава с това, познаваше добре своите хора и бе сигурен, че никому нищо не ще издадат. Той се върна назад и каза на първия, когото срещна, че Бояновски е невинно обесен. Тялото било изчезнало, до бесилката той видял пет пламъка във вид на кръст.

Селянинът, на когото каза това, го съобщи на други и на трети и така в разстояние на един час из цялото село се разпръсна новината за изчезналия труп и петте пламъка.

Когато селяните минаваха покрай мястото, кръстеха се и четяха молитви. Само една жена не можеше да повярва: това бе Марушка. Тя изтича като луда в канцеларията на полицията.

— Къде е това нищожество полицейският? — извика Марушка.

Чиновникът се приближи до нея и целуна дрехата ѝ.

— Истина ли е, че тялото е изчезнало? — сърдито попита тя.

— Да, истина е. Бог е направил чудо, защото и аз видях пламъци до бесилката.

— Глупак! — извика Марушка. — Не ми разправяй такива басни. Кажи ми, че ти си го направил и че обесването е било привидно.

Бедният полицейски убеждаваше Марушка, че той не е виновен, ала нищо не помота.

— Готвех се днес да замина с капитана — каза Марушка, — но сега ще отложим пътуването, докато намерим Бояновски, жив или мъртъв. Ти ще ми помогнеш, капитане, иначе да му мислиш.

Тя си отиде, като се заканваше на полицейския.

— Би било жалко развратницата на някой си Николин да ме лиши от служба. Ние, бедните руски чиновници — въздъхна той, — ние сме за съжаление.

XXV. ЗЛАТО ИЛИ ДЕМОН

Гърбавата Петровна бе седнала в стаята си и усърдно работеше, както бе правила от години и както щеше да прави и занапред: шиеше.

Малкият Владимир си играеше до краката ѝ. Понякога тя нежно поглеждаше малкия или пък го милваше по косата.

— Така весело ме гледай винаги — каза Петровна, усмихвайки се, — аз съм ти сега майка и няма да те оставя никога. Когато пораснеш и аз имам голямо ателие, ще ти давам много пари, че да учиш в университета и да станеш велик човек, пред когото всеки ще се прекланя, дори самият цар.

А когато бъдеш на почит и уважение, ще ме вземеш при себе си и ще кажеш на всички: Това е майка ми, на която трябва да благодаря за всичко.

Тези нейни размисли на глас неочаквано бяха прекъснати. Вратата на зимника се отвори и един висок човек влезе вътре. Той беше облечен много добре. Изправи се на прага и огледа стаята. После се приближи до Петровна и я попита:

— Тук ли живее някой си Конрад Фелзингер? Петровна стана и посочи с ръка:

— Ако искате да говорите с господин Фелзингер, почукайте, моля, на тази врата.

— Значи той си е вкъщи — рече непознатият, без да се приближава до вратата. — Работи ли господин Фелзингер?

— Вие нямате представа колко много работи той — отвърна Петровна. — Ден и нощ е все над книгите, особено откакто скръб го сполетя.

— Скръб ли? Но кой е умрял?

— Това е една тъжна история, любезни господине, за която не искам да говоря.

— Добре, да не говорим тогава за това. Кажете ми само как така господин Фелзингер при богатите познания, които притежава, е дошъл до това жалко положение. Но не смятайте, че тая нещо лошо, госпожо.

— Аз не съм, госпожа — прекъсна го Петровна.

— Ах, извинете, помислих, че това дете...

— Не е мое.

— Не е ваше? Още веднъж извинете. Искам да кажа, че с такива познания той не би трябвало да живее в Тъмния град, и то в такъв зимник. С преподавателска работа той не може да спечели много пари. Да не би да е заради това дете?

— Детето не е негово — прекъсна го Петровна. — Той само се грижи за него.

— Грижи се за него? Тогава трябва да има причина за това.

— Само една — човеколюбието.

— Човеколюбие? Това звучи някак странно.

Като каза това, той се приближи до Петровна и небрежно извади от джоба си една банкнота. Петровна поглеждаше ту Ягодкин, ту банкнотата.

— Та вземете — каза Ягодкин. — Защо се колебаете? Когато се вземат пари, не трябва да се разсъждава.

— Не, не — рече Петровна и отстъпи няколко крачки назад, — не, няма да взема. Струва ми се, че ще извърша някакво престъпление спрямо господин Фелзингер. Моля ви, не ме разпитвайте повече, не ми говорете нищо. Ако искате да говорите с господин Фелзингер, идете при него.

Петровна каза това с такъв тон, та Ягодкин се убеди, че с гърбавата нищо не може да се направи.

Той сърдито се обърна и каза полушепнешком:

— Живеят като в ада, а не искат да вземат една петдесетарка.

След това се изправи.

Преди да тръгне обаче още един път се обърна и погледна малкия Владимир, който се занимаваше с едно калемче.

— Чудно — каза си той, — това дете да не е негово! На лицето му се изписа демонично изражение.

— Ако това беше истина, то щеше да е най-доброто за Клариса. Нейният идеал е бащата на едно незаконно дете, майката на което живее безчестно. Иначе нейната любов ще изстине.

Той енергично похлопа на вратата.

Отвътре се чу ясно: „Влез.“

След малко Ягодкин и Конрад бяха заедно.

— Господине — каза Ягодкин, след като се запознаха, — много съм слушал за вас и вашите дела и дойдох да ви съобща само, че аз имам нужда от учител като вас.

— Господине — рече Фелзингер, — вие преувеличавате, като казвате, че съм много учен човек. Наистина старал съм се да напредвам в науката, ала аз не съм толкова учен, както вие казвате. Бях започнал работа на едно място и бях много благодарен, но скоро поради една нещастна случка се лиших от него.

— Каквото сте изгубили, аз ще ви го върна. Аз съм Ягодкин, за мен хората казват, че съм милионер. Вижда се, че отскоро сте в Петербург, защото иначе вероятно щяхте да ме познавате. Вие обаче не сте за мене така непознат, както мислите. Доколкото си спомням, виждал съм ви в сиропиталището да говорите с едно момиче.

Милионерът се разсмя и започна весело да потрива ръце.

— Видите ли, господин Фелзингер, вие отивате в дома на една девойка и трябва да сте благодарен, че съм сега пред вас.

— Ах, да, за мен това е голяма чест, аз ще съумея да я оценя.

— Това мило създание, за което говорите, господин Фелзингер, е моята дъщеря — едничкото ми чедо. Дявол го взел, не виждате ли, че си приличаме.

— Ваша дъщеря, значи! — каза Фелзингер почти със съжаление.

— Единствената ми дъщеря, при това наследница на много милиони. Но както и да е, вие виждате, че тя иска да придобие образование и иска вие да ѝ преподавате.

— Аз? Но в каква област желае да придобие знания: сиреч какво иска да учи?

— Немски език преди всичко. Моята Клариса обича всичко, що е немско. Не му мислете дълго, любезни господине, а кажете кога бихте желали да се настаните в моята къща. Другите условия ще определите пак вие. Учуден, Фелзингер се отдръпна.

— Какво има да мислите цял ден? Истинско щастие е за вас, уверявам ви, щастие, на което хиляди ще завидят. Ще живеете при мене, ще бъдете въведен в обществото, което идва у нас. Мисля, че не е трудно да направите избор между този зимник и дома на Ягодкин. Конрад мълчеше.

— Моля ви да ми дадете срок от 24 часа, Утре, ако позволите, ще ви направя посещение и ще ви съобща какво съм решил.

— Добре, нека бъде тъй, господине — рече сърдито Ягодкин. — А дотогава довиждане.

И като подаде ръка на Фелзингер, излезе от стаята.

Когато Ягодкин беше вече на улицата, Фелзингер отиде при Петровна.

— Драга Петровна, току-що ми направиха едно предложение, за което искам да ви кажа.

— Аз вече предчувствувам, вие ще ме напуснете.

— Да, Петровна, току-що господин Ягодкин ме покани в своята къща да стана учител на дъщеря му.

Петровна плесна с ръце.

— В дома на Ягодкин? — каза тя. — Та това е цяло щастие за вас, господин Фелзингер! — Ала на очите ѝ се показаха сълзи.

Трогнат дълбоко, той я хвана за ръка.

— Зная защо плачете — каза той. — Жално ви е и ви боли, задето ще се разделим. И аз също съжалявам, защото вие, Петровна, сте ми много добра приятелка. Ако вие ме посъветвате да отхвърля предложението на Ягодкин, бих го сторил.

Петровна се позамисли. Бореше се със себе си.

— Не, не, вие не трябва да отблъсквате това предложение; то може да ви направи щастлив.

— Мислите ли, че е наистина?

— Да, не ще и съмнение. За Ягодкин всичко е възможно, а вие сте успели да го заинтересувате. Иначе той не би се обърнал към вас, нито би дошъл самолично да ви покани в къщата си.

— Съветвате ли ме да приема предложението му?

— Да, съветвам ви, тъй като в това виждам вашето щастие.

— Щастие? — каза Фелзингер. — Какво е щастие, Петровна? В какво се състои човешкото щастие?

— Парите и властта — ето щастиято. Друго няма. За него постоянно бленуват хората. За този идеал те жертвуват най-милото и най-святото.

— Добре тогава, ще се запозная с този демон, носещ името злато. Ще отида при Ягодкин!

Като каза това, той излезе, защото се нуждаеше от чист въздух.

Петровна се отпусна на стола и докато сълзите капеха по страните ѝ, постоянно повтаряше:

— Дьяволско злато, дьяволско злато!

XXVI. В ТИФУСНАТА БОЛНИЦА

За човек, който живее в Сибир, няма нищо по-ужасно от думата „Сибир“, ала и тя не е нищо пред думите „болен в Сибир“. Беди, нещастия и болест в Сибир, където никой не може да те наглежда, никой не мисли за теб, нито пък го е грижа дали ще умреш, или ще продължаваш мъченическия си живот — това е наистина живот, пълен със скърби и нещастия.

Когато в Сибир някой се разболееше, не му оставаше нищо друго, освен да отиде в една от тези болници, което бе наистина цял ужас. Те бяха нечисти. Поради оскъдицата там чиновниците неохотно влизаха в такава болница. Намирахме се в болницата в Красноярск. Тя се състоеше от три ниски палатки. От три години правеха опити да се построи нормална болница.

Имаше няколко готови плана, но те с години бяха затрупани между канцеларските книжа и в края на краищата се оказа, че и пари няма за строежа, поради което трябваше да се изчака още няколко години. Дотогава болните трябваше и в най-лошо време да лежат в палатки, а болниците бяха винаги претъпкани. Влагата и нечистотиите правеха въздуха непоносимо задушлив. Самият лекар — човек доста стар — се отвращаваше от това. Болните постоянно му се оплакваха.

— Тука, господине, от детски писъци и от студ човек не може да дремне — каза един от болните.

— Е, братче — каза с приятния си глас лекарят, — аз с нищо не мога да ти помогна. Но ще те изпратим по-нататък, където ще ти бъде по-добре.

Където и да минеше, лекарят виждаше все бледи лица и чуваше по-тъжни въздишки.

Едно младо момиче лежеше на дървено легло. От треската то бе поруменяло и като въртеше глава ту наляво, ту надясно, постоянно повтаряше името на Бояновски. Това беше Наталия.

Срещу нея имаше един друг болен, който непрекъснато се надигаше на леглото си. Лицето му бе бледно, чертите изопнати. Той

беше свил юмруци и постоянно викаше: „Кръв! Кръв!“

Подир това се приближи към мястото, където лежеше Наталия, и малко оставаше да я хване за шията.

Но тъкмо в този миг един млад човек се притече на помощ на Наталия и отблъсна лудия. Той беше младият княз Понятовски, който лежеше близо до Наталия. Младият поляк се надвеси над главата ѝ.

— Колко е красива — каза той. — Никога не съм виждал такова миловидно, такова красиво женско лице. Като си помисля само, че преди малко можеше да бъде удушена, просто цял изтръпвам! Ала ненапразно случаят ме доведе при тази прелестна девойка. Досега е била сама, но отсега нататък няма да бъде. Заклевам се в този час, че отсега нататък ще я пазя, дори да трябва да жертвувам живота си.

Болната започна да се мята в леглото и в бълнуването си повтаряше името на Бояновски. С жален глас повтори повече от десет пъти името на Бояновски. Княз Феликс чуваше всичко и помисли, че Бояновски трябва да ѝ е брат или роднина.

На другия ден в Красноярск се разнесе слух, че от Петербург е пристигнал един знаменит лекар. В Петербург често пристигаха оплаквания. По тази причина там бяха решили да изпратят човек на самото място, който да узнае същността на работата.

Часът за спасението на тези окаяници значи бе ударил. Щяха да ги преместят от палатките в някоя къща от здрав материал. Нетърпеливо очакваха те този час.

Тъй дълго очакваният господин най-после пристигна. Един ден преди обяд в болницата заедно с познатия лекар влезе един изящно облечен господин с очила. Зад тези очила се криеха две студени очи.

— На самото място сме, господин професоре — каза лекарят, щом прекрачиха прага. — Сам ще се уверите в печалното ни положение. Не могат ли от Петербург да помогнат с нещо да се поправи това?

През цялото време, докато беше в болницата, професорът държеше кърпичка на носа си.

— Наистина тук мирише нетърпимо — каза той. — Няма да остана много, тъй като не бих желал и аз да се заразя от сибирски тиф.

Обикновеният лекар с презрение изгледа професора.

— Аз съм принуден по цели часове да прекарвам тук като лекар.

— Цял ад е — каза професорът. — Но какво да се прави? Държавата няма пари. Няма значение, казват в Петербург, дали заточениците ще умрат един месец по-рано от тиф или един месец по-късно в рудниците. Но какво искат тия хора от мен, че така страшно ме гледат?

— Те навярно искат да ви покажат мъките и теглилата си — вие виждате, че има такива.

Неколцина от болните паднаха на колене и заприказваха:

— Милост, имайте милост над нас, господине!

— Но какво искате от мене? Аз с нищо не мога да ви помогна.

— Че как да не можете? Нали са ви изпратили от Петербург, за да чуете за нашите мъки и да видите ужасите и грозотиите, сред които живеем?

Професорът вдигна рамена.

— Те съвсем не са луди, защото говорят умно — каза той. — Те се мамят, тъй като аз съм дошъл тук по собствено желание, а не по заповед на някаква висша власт.

— Как, вие не сте ли изпратен за ревизия?

— Не, ето защо съм дошъл. Известно ви е, че в Русия всяка година се появява азиатска холера.

— Няма нищо по-ужасно от това.

— Несъмнено — каза професорът. — Тъкмо затова властта определя награда за онзи, който изнамери лек срещу това зло и както виждате, аз съм определен, за да открия този лек. Съгласях се и оттогава непрестанно работя над това, нощем лампата ми не угасваше и най-после открих този лек. Да, приятелю, аз мисля, че съм изнамерил вече средство против тази болест, остава ми още да направя някои опити. За нещастие обаче тази година холера не се яви... Напразно я очаквах цяло лято. Реших най-после да дам голяма награда на този, който се съгласи да му поставя серум срещу тази болест, но никой не се съгласи.

— Какво, и вие наистина бихте сложили този серум на някой здрав човек? — попита обикновеният лекар.

Това никак не се хареса на професора.

— Сам аз зная какво дължа на науката. Какво е един живот в сравнение със славата, която ще спечеля от тези опити? Повече не искам да говоря с вас. Затова по-добре е да ви кажа защо съм дошъл.

Аз помолих министъра на полицията да разреши да ми дадат един осъден на смърт престъпник, когото да използвам за опитите си. Той ми отговори, че ако замина за Сибир, ще ми даде двама. Без много колебание аз, разбира се, се съгласих да предприема това пътуване.

Обикновеният лекар побледня като платно.

— Тук, тъкмо тук значи сте решили да правите опитите си? Право да ви кажа, аз не бих се съгласил доброволно да ви дам мои болни за такива опити.

— По ваше желание или не, това ми е все едно. Ето разрешението, четете! От него ще узнаете дали имате право или не — каза той и подаде документа на колегата си.

Той го прочете и рече на професора:

— Когато заповядват по-силните, по-слабите трябва да слушат. Ала аз ви уверявам, господин професоре, че няма да присъствувам на тези ваши опити. А сега заповядайте и си изберете когото обичате.

След като премина покрай всички болни, професорът най-после се спря пред леглата на Наталия и Понятовски. Няколко минути преди това Наталия бе отворила очи за първи път, откакто е пренесена тук.

Най-напред видя Понятовски.

— Къде се намирам? — попита тя.

— На добро място сте — отговори младият княз, който не искаше да ѝ каже самата истина.

— Къде е Бояновски?

В това време професорът се приближи до нея.

— Тази е най-тежко болната тук — каза докторът.

— Как е могла да дойде?

— По един много странен начин. Нощният стражар я намерил и я доведе.

— Това момиче ще ми послужи за опитите — заяви той.

— Бедното дете, толкова красиво и толкова младо да умре — каза докторът на себе си, а след това изрече високо: — Моля ви, господин професоре, съжалете тази жертва.

— Милост, жертва, не ви разбирам, господин колега. За жертви говорите, като че човек ги води на смърт. Аз съм в състояние да я разболея, а също и да я излекувам.

От тези несвързани думи младият княз разбра, че опасност грози Наталия. Той схвана, че професорът ще извърши страшния опит с

Наталия и затова побърза да улови ръката на доктора.

— Какво казвате? Искате да погубите това младо същество, за да удовлетворите суетата си? Вие се мамите, господине. Макар да сме сибирски заточеници, ние няма да позволим да погубите един човешки живот без всякаква вина, само и само защото ви се иска да си играете с живота на човека.

— Можете ли да четете? — запита студено професорът, като му даде своя документ.

— Тази клетница е загубена и вие ще бъдете нейният убиец, ако извършите това, което пише в документа.

Професорът се разгневи.

— Още днес ми изпратете това момиче, господин колега, а заедно с него и този човек. И двамата ще използвам за своите опити — каза подигравателно той. — Съмнявам се дали опитът ще бъде напълно сполучлив.

Погледна го още веднъж с омраза и излезе. Докторът разбра какво искаше професорът — отмъщение святкаше в очите му.

— Клетнико, какво стори? — възкликна тихо докторът. — Вие разсърдихте този човек и знайте, че животът ви е в ръцете му. Помолете го за милост!

Младият княз се изправи гордо и каза:

— Един Понятовски никога не моли; по-скоро ще умра.

XXVII. ГОСПОЖА КРЪЧМАРКАТА

Макар че отдавна бе нощ, светлината в будоара на красивата вдовица Бояновска все още гореше.

Тази хубава и много опасна жена бе седнала на края на едно кресло и замислено поглеждаше Исидор, който се бе настанил до камината близо до нея.

Исидор бе бледен и замислен.

— Изглежда, че предложението ми не ти харесва, Исидоре, но ти ще се увериш, че това, което казах, е разумно.

Исидор горчиво се усмихна.

— Сега вече е късно, трябваше да ми го предложите, преди да ви бях казал тайната.

— Аз те обичам и затова те съветвам да напуснеш Петербург.

— Разбрах колко ме обичаш — каза Исидор. — Позволи ми да ти говоря открито — ти не изплати моята полица. Нека да се обясним: това ще бъде последният ни разговор.

Очите на Исидор светнаха особено. Феодора много се изплаши; тя се страхуваше от буйната кръв на Исидор, но не желаше да се издаде.

— Какво искаш от мен? — попита тя.

— Да се сбогуваме — рече смутено Исидор.

— Да се сбогуваме? — каза тя. — Значи ти си съгласен с мене? Ще заминеш ли от Петербург?

— Още не зная — отговори грубо Исидор. — Едно зная, че кракът ми повече не ще прекрачи прага ти.

Вдовицата се престори, че съжалява.

— И това чувам от твоята уста, Исидоре? Не знаеш ли, че разкъсваш сърцето ми?

— Не се мъчи да ме мамиш. Не ти ли стига, че ме води за носа толкова време?

— Искам да ти кажа всичко, Исидоре. Запращава те опасност; аз искам да ти помогна да се отървеш от полицията и затова те карам да

заминеш от Петербург.

Исидор извика като луд:

— Драга яредателко, полицията е тръгнала по стъпките на нихилистите, а никой друг освен тебе не ги е предал. Ти си им съобщила мястото, където се събират.

— Заклевам се, че не е вярно, Исидоре.

— Млъкни — каза Исидор, — аз всичко зная. Зная, че съм в ръцете на една хиена, на една безсърдечна жена, без душа. Ти ме примамаш на гърдите си, за да изкопчиш тайната, но знай, че ще си отмъстя!

Феодора изпищя от страх и изтича към звънеца. Исидор не помръдна.

— Нещастнице, защо се боиш от смъртта? — каза презрително той. — Не се страхувай, сега няма да ти отмъстя, а тогава, когато съвсем не очакваш.

Казвайки това, той си тръгна.

— Ние не трябва да се разделяме, Исидоре. Съветвах те преди малко да заминеш за Париж. Разбира се, без пари не можеш да отидеш. Ела с мене.

Тя го дръпна към себе си, отвори едно чекмедже на масата и му посочи парите в него.

— Вземи си колкото искаш; ще имаш нужда от тях. „Щеше ли така да се грижи за мен, ако не ме обичаше?“ — размишляваше Исидор.

— Замини още днес — молеше го тя. — Един човек ще те чака на гарата след два дена и ще те заведе на сигурно място. Заклевам ти се, че няма да измине един месец и аз ще дойда и ние ще бъдем щастливи. Заклевам ти се, че ще дойда при тебе, Исидоре, и ще бъдем щастливи — каза тя, като го привлече към себе си.

— Вярвам ти, Феодоро — каза той, — при все че се мъча да открия причината, задето не ми даде обещаното възнаграждение.

— В Петербург не смея да бъда твоя — тихо каза тя. — Навсякъде има шпиони, които ще ни издадат и тогава ще опетня името си.

— В Париж, на брега на Сена, ще бъдеш свободна.

— Свободна, което значи — само твоя. Затова не отлагай, имай ми доверие и всичко ще е наред.

— Добре, Феодоро, утре привечер ще замина. Заклевах ли ми се, че и ти ще дойдеш подир мене?

— Заклевам се — каза Феодора. — Заклевам се, че пак ще се срещнем в Париж.

Тя се обърна и му подаде една кесия с пари. Той я взе и се сбогува с Феодора.

— Довиждане в Париж, Феодоро!

Щом Исидор излезе, Феодора отвори вратата на съседната стая и Кардов влезе вътре, като се смееше.

— Право да ти кажа, аз чух всичко, никога не съм прекарвал по-добре. Този евреин е добър любовник. Смятам, че не е нужно да заминеш с него в Париж, когато можем и в Петербург да го затворим.

— За да понесе отмъщението на нихилистите? — възкликна вдовицата. — Не, Кардов, планът ни ще бъде изпълнен, както решихме. Дайте си ръката, любезни директоре, и ме придружете в салона, защото не можете да си представите колко съм гладна!

Кардов подаде галантно ръка.

— Елате да прием за здравето на вашия Исидор — каза той. Като се шегуваха и се смееха, те отидоха в стаята на втория етаж.

Исидор напусна дома на красивата вдовица Бояновска и едва бе направил няколко крачки навън, когато една черна фигура се изправи пред него и му извика „Стой!“.

Той се отдръпна и извади револвера от бастуна си, за да се защити.

— Напред, убиецо! — извика той. — Няма да избягаш така лесно, както си въобразяваш. Един от двама ни трябва да падне мъртъв — аз или ти.

— Спри, Исидоре, дотам ли я докара, че искаш да ме убиеш! — извика един познат глас.

Той отпусна ръката, в която държеше револвера.

— Ти ли си, Махлен? — попита той.

Това бе жената на Абрахам Марголински, която желаше да разбере къде ходи Исидор нощем.

Тя изглеждаше ядосана, приближи се до племенника и каза:

— Имам да ти говоря нещо много важно. Ела с мене. Без да мисли, Исидор тръгна подир нея.

— Ти излезе оттук, не се опитвай да ме лъжеш — караше му се тя. — С очите си видях, че си навярно роб на тази горделива жена. Какво имаш с нея, ако е истина това?

— Нямах право да ме разпитваш. Еврейката го погледна хубаво в очите.

— Само Бог знае, че ми принадлежиш; всичко, каквото имах, пожертвувах го за тебе. Заради тебе изневерих на мъжа си, тъй като чувствавам, че те обичам много. И погледни...

— Спри — каза Исидор. — Улицата не е място за такива приказки. Аз мисля, че трябва още веднъж да се видим и затова трябва да идем в зимника на мъжа ти.

Изминаха няколко пресечки, без да продумат.

Спряха се пред една врата, която беше ниско до земята. Марголинска извади ключе и отвори вратата.

И двамата влязоха вътре, като прескочиха няколко стъпала. Зимникът бе пълен с разнообразна стока: бали, книги, лампи, часовници, картини. И всичко бе разхвърляно в голям безпорядък.

Една дребна черна фигура се скри зад балите, когато Махлен и Исидор влязоха в зимника. Човекът внимателно наблюдаваше какво ще стане.

Това бе Абрахам Марголински. Той бе дошъл в зимника да вземе нещо, когато изведнъж чу гласа на жена си.

Исидор и Махлен не предполагаха на каква опасност са изложени.

— Не искам от тебе ни дума повече — каза Махлен и започна да плаче. — Не мислиш ли, че мога да чета мислите ти?

— Какво четеш сега по лицето ми? — попита бързо Исидор.

— Смяташ да ме оставиш — каза Махлен. — При все че ти се отдадох, аз няма да бъда толкова нахална, че да ти натрапвам любовта си. Все пак трябва да знаеш какво съм направила за тебе. Слушай тогава: помолих мъжа си да те вземем вкъщи и да те праждаме на училище, за да станеш някога прочут човек.

След това тя се разплака и падна в обятията му. Започна да го разтърсва, сякаш се мъчеше да го пробуди от дълбок сън.

— Върви — каза тя, — върви, ала знай, че никога няма да намериш жена, която да те обича колкото мен. Заради тебе жертвувах всичко, изневерих, лъгах. А мъжът ми не знае за това, защото...

— Защото се отвращаваш от неговото лице — прекъсна я Исидор. — Това не един път си ми признавала.

— Той ми е отвратителен, не отричам.

В тази минута стоящият зад балите евреин се закле, че страшно ще отмъсти на жена си. Неговата жена, която той обичаше повече от живота си, била невярна.

„Ще я убия, ще я убия. Не, не, трябва да измисля нещо по-страшно. Нещо, което човешкият ум едва ли може да измисли. А този Исидор, това нищожество! Какво щеше да бъде той, ако аз не го бях измъкнал от тинята? Един скитник, който не би носил никога нови дрехи, нищо друго.“

Тези мисли минаха през главата на евреина. Защо работеше той? Защо трупаше богатство, защо крадеше? За кого, ако не за своята жена, за своята Махлен? Тя беше единственото същество на света, което той обичаше. Цял потънал в мисли, той не слушаше вече какво говорят и дори не забеляза, когато Махлен и Исидор си тръгнаха.

Когато остана сам, той не можа да се сдържи.

Като луд изтича към вратата, откъдето бяха излезли Махлен и Исидор.

— Ех, ти, кучко — викаше той, — обичах те като очите си и пак ми изневери!

Той приближи до една бала, върху която бе оставен нож, взе го и започна да го разглежда.

— Кръвта ти, кръвта ти ще пролея, ще те убия, защото ми изневери, защото си нечестна!

В същия миг се сепна, защото чу, че някой хлопа на вратата. „Седем пъти похлопа, значи това е някой от моите хора.“ След като скри ножа, той бързо закричи към вратата. Като отвори, влезе комедиантът.

— Ех, господин комедианте, голяма чест правите на моя дом сега. По-рано идвахте по-често, донасяхте понякога ту часовник, ту пръстен, ту някоя верижка или палто. А сега, господин комедиант — добави Марголински, — сега трябва да сте се сдобрили с брат си. Той навярно ви е дал една хубавичка сума, която ще ви стигне за цял живот.

— Млъкни веднага — извика комедиантът — и никога повече да не ми напомняш за брата ми, когото мразя повече от всичко и комуто кога и да е ще отмъстя. Аз съм на мнение, че е глупав онзи, който

веднага мисли за отмъщение. Трябва според мене да се дочака удобният момент. Хубаво, когато заедно с отмъщението се получи и лихва за минало време.

— Много добре! — каза Марголински. — А сега на работа, защото не ми се вярва да си дошъл без работа.

— Това е вярно — отговори комедиантът.

— В какво се състои работата? — попита Марголински. — Да купя, да продам или да скрия нещо? Какво да направя?

— Нищо подобно. Една хубава работа. Трябва да пансионирате една млада и хубава девойка.

Евреинът учудено го изгледа.

— Как се казва тази девойка? Ако е украшение за някоя мома — добре, но на момичета пенсия не давам.

Комедиантът се приближи до него и като го потупа по рамото, пошепна:

— Като ти разправя по-подробно, тогава ще ме разбереш. Нужно е едно лице да изчезне, сиреч то трябва да бъде задълго скрито, да не го вижда никой. Понеже знам, че вашата къща е удобна за такава цел, затова дойдох при вас.

— Какво ще получа, ако се съглася? — попита Марголински.

— По петстотин рубли месечно — каза комедиантът.

— Но кой ще ми гарантира тази сума?

— Ще отивате при един банкер, който в началото на всеки месец ще ви я брой.

Евреинът поглади брада.

— Петстотин рубли е порядъчна сума — каза той, — но ако пресметна колко ще изхарча за ядене и пиене и най важното — опасността, на която ще се излагам, трябва да кажа, че мога да приема само ако ми заплащат осемстотин рубли.

— Не се колебайте, господин Марголински — рече комедиантът.

— Иначе ще отида при друг. Това, което се иска от вас, не е убийство.

— То е равносилно на убийство — каза евреинът. — Е, най-сетне дайте седемстотин рубли. Имате ли нещо против?

— Добре, но ако се съгласи този, който ме прати тук.

— Някой ви е пратил значи? А не можеше ли той сам да дойде при мене?

— Известно време ще се крие, ала после може да дойде при вас — каза комедиантът.

— А кога ще доведете момичето? — запита евреинът.

— Утре вечер. Но дотогава всичко трябва да е приготвено. И още нещо — никому не трябва да казвате за това.

— Разбирам — отвърна евреинът. — Утре ще ви чакам.

— Ще дойдем към полунощ, погрижете се едната врата да остане отворена.

Комедиантът сърдечно стисна ръката му и двамата излязоха от зимника.

Марголински тръгна към стаята на жена си, която си беше легнала отдавна. Тя не предчувствуваше, че в лицето на мъжа си има най-големия си враг.

Тя въздъхна в съня си.

Марголински я стрелна със сатанински поглед. — Тя го сънува — промълви той и в същия миг се сети, че е забравил ножа в зимника.

XXVIII. ОТКРАДВАНЕТО НА МОМИЧЕТО

Вечер — на другия ден след срещата на Марголински с комедианта.

Никога в Петербург не бе валяло толкова много сняг, както тази вечер. От силния вятър фенерите се клатеха непрестанно.

Улиците бяха затрупани с купчини сняг, които изглеждаха като бели рътлини.

Теглените от конете шейни едва-едва напредваха, а хората не можеха да се задържат на краката си.

Най-неприятно беше за ония, които бяха принудени да излязат по това време на улицата — толкова по приятно беше задругите, които се топлеха около горящите в салоните камини. В най-приятно настроение бяха Клариса Ягодкина и седящият до нея господин Конрад Фелзингер.

От три дни Конрад Фелзингер живееше у милионера.

Той не можа да откаже, тъй като мястото, което му предложи богатият Ягодкин, бе много хубаво.

Срещата с Клариса бе топла и естествена. Те си подадоха ръка като добри приятели, които се срещат след дълга раздяла.

А сега бяха седнали до камината и си говореха.

Конрад разказваше за своята родина, а Клариса го слушаше с пламнал поглед.

Конрад разказваше с болка, но Клариса го разбра Тя го улови за ръката, когато той свърши, и с развълнуван глас му каза:

— Кажете, че вие страдате и аз ще споделя мъката ви на драго сърце.

Конрад поклати отрицателно глава. Той мислеше за Елена.

Клариса го молеше непрестанно да си каже болката.

Това трогна Фелзингер, той взе ръката ѝ, притисна я и рече:

— Аз ще ви доверя сърдечната си тайна, госпожице.

— Не ми казвайте госпожице, а само Клариса.

— Какво ще каже баща ви? Не смея!

— Ще му бъде приятно, както и на мене. Назовавайте ме Клариса. Искам много да чуя името си от вашите уста.

— Добре, Клариса — продължи младият учител, — аз обичах едно момиче, което за мен бе всичко на света. Аз толкова й вярвах, че всичко бих жертвувал за нея. Тя ми изневери, измами ме!

— Как е могла да измами, да изневери! — възкликна Клариса. — Нима не е било щастие за нея да има любовта на един такъв човек като вас? Не мога да разбера как е възможно това?

— Вие сте наивно дете, Клариса — каза Фелзингер. — Вие не можете да разберете колко лоши хора има и колко малко са ония, на които можем да вярваме; и най-добрите сърца се покваряват.

— Нима не може да се помогне на един такъв човек? — попита Клариса.

— Да, има едно средство: болното сърце трябва да намери искрена и гореща любов.

Клариса го погледна с големите си черни очи, като че искаше да протегне ръце и да го прегърне, но когато челото ѝ се допря до рамото му, тя се отдръпна и като подплашена сърна избяга в ъгъла, гдето се намираше пианото.

С треперещи ръце го отвори и зазвучаха мелодични звуци, пълни с чувство, и се смесиха с благозвучния глас на Клариса.

Тя пееше една немска песен, която Конрад най-много обичаше да пее и да слуша. Руският акцент не нарушаваше чистотата ѝ, напротив, придаваше ѝ голяма приятност.

Песента беше мелодична, акомпаниментът на Клариса я разкрасяваше.

Километри разделят цветята и звездите, но те пак се сливат с погледи скрити.

Ала някога все пак ще спре светлината, звездите ще гаснат, ще вехнат цветята.

Когато Клариса стигна до този стих, Фелзингер с тихия си бас се присъедини към нея и заедно изпяха останалите куплети. И както звездата в копнеж за света затрептява, така и сърце за сърце и любов за любов копнеят.

Последният звук затихна на устните на младото момиче, то склони глава на пианото и заплака. Учуден, Фелзингер гледаше ученичката си.

— Защо плачете, Клариса? — попита той. — Какво ви е?

— Нищо, нищо — отвърна тя. — Оставете ме, моля, оставете ме самичка.

Тя стана от пианото и бързо се запъти към вратата, но преди да хване дръжката, Фелзингер я спря.

— Не така, Клариса — каза той и полекичка я дръпна, — не бива така да се разделяте с мене. Вие ме накарахте да изкажа болката си, за да ми олекне, мой ред е сега да споделя вашата. Кажете ми какво ви измъчва?

— Аз съм нещастна — каза тя, — защото няма да доживея да видя осъществено най-съкровено си желание.

— Как, възможно ли е? — извика Фелзингер. — Вие да сте нещастна, да не можете да изпълните желанието си? Това е необяснимо. Клариса, какво невъзможно може да има на този свят за едничката дъщеря на милионер?

Разплаканото младо момиче клатеше отрицателно глава.

— Има неща, Конрад, които не могат да се купят с пари — каза тя. — И провидението може би е отредило тъкмо богатите да не могат да купят с пари онова, което им е най-скъпо.

— На вас, Клариса — каза учителят, — на вас дори небето не може нищо да откаже. Каква ще бъде наградата за ангелите, които проявяват на земята само доброта и благородство?

Клариса поиска да отговори на това, но в тази минута вратата неочаквано се отвори и Ягодкин, жена му и прислугата влязоха. Последните държаха в ръце куфари и пътнически принадлежности.

Госпожа Ягодкина се приготвяше за път. Тя отиваше в Париж, където щеше да лекува нервната си болест.

Тя се сбогува съвсем тихо с Клариса, целуна я по челото и рече:

— Сбогом, мило дете. Бог нека те пази и закриля, не забравяй да пишеш на майка си.

И това беше всичко, което тя каза на дъщеря си преди тръгване. Ягодкин стисна ръката ѝ и рече:

— Ние ще се забавляваме, макар майка ти да не е тук, нали, Клариса?

— Ще ме изпратиш ли до гарата? — попита жена му.

— Разбира се, дете мое — побърза да каже Ягодкин; — аз ще дойда с тебе.

Като каза това, Ягодкин се ръкува с дъщеря си и всички излязоха. Клариса и Фелзингер отново останаха насаме.

Конрад поиска да поднови разговора, но Клариса се оплака, че я боли глава и поиска да отиде да си легне.

— Лека нощ тогава! — каза Фелзингер. — Нека Бог премахне всички тъмни мисли от сърцето ви! Спете тихо и спокойно, Клариса!

Клариса отиде в спалнята си.

Тя накара дошлата да я съблече слугиня да си отиде, защото желаше да остане сама.

— Той люби друга — шепнеше си тя, — а когато истински и вярно любиш, тогава в сърцето ти няма място за друга. Хора като Фелзингер обичат само един път в живота. Аз зная, че не мога да бъда щастлива без него.

Сълзите потекоха от очите ѝ.

— Зная какво още ми остава да правя — каза си тя. — Щастието и надеждата се губят от очите ми, но доколкото мога да видя моето бъдеще, разбирам, че ми предстои да ида в един-единствен дом. Този дом е манастирът. Вратите му се отварят и една милосърдна сестра влиза в него. Тя е бледна, а дрехите ѝ са черни. Това е цветът на смъртта. Ти си умряла за света, за радостта, надеждата и любовта! Камбаните глухо звънят. Калугерките ме обграждат, кръгът става все по-тесен и по-тесен. Те простират ръце и от устата им излиза глас:

— Прости се с живота, прости се с любовта! Тя падна без сваяст на пода.

Ала изведнъж стана и започна да маха с ръце.

— Оставете ме — викаше, — оставете ме, защо ми махате дрехите — аз нищо не съм ви направила! Махнете тези ножици, аз не позволявам да ми режете косата! Оставете ме, вие искате да ме завлечете в зимника! Нямате ли жалост към мене? Аз съм изгубена, значи жива съм заровена!

Тя изпищя и падна на пода.

Трябва да бяха изминали няколко часа, докато се събуди, защото свещта беше почти изгоряла. Тя погледна часовника и видя, че бе минало полунощ. Вятърът навън духаше силно и навяваше сняг в прозорците. Хлад прониза тялото на Клариса. Тя легна и затвори очи. Мъчеше се да заспи, но не можа — измина дълго време, докато най-после сънят я надви.

Изведнъж тя се стресна. Стори ѝ се, че някой шепне на прозореца.

Мислеше, че сънува.

Това обаче не беше сън, не беше фантазия, а наистина имаше някой, който през прозореца искаше да се доближи до леглото ѝ.

Тя се почувствува като пияна.

Стаята се изпълни с непоносимо сладка миризма.

Дишайки тихо, Клариса клюмна на леглото си. Часовникът на църквата удари три.

Утро! С това име назоваваме първата светлина, която всеки ден ни напомня за дневната работа. Това зимно утро беше много мрачно и само снегът, който застилаше улиците, осветяваше мрака. Петербургските улици бяха опустели: никъде не се виждаше нито човек, нито кола. Но кой ли ще има смелостта да излезе в тази тъмнина и студ?

На улицата, на която се намираше къщата на Ягодкин, въпреки това се виждаха няколко души. Това бяха четирима мъже и една жена. Жената беше загърната с дълга мантия, а качулката бе сложена на главата ѝ. Като стигнаха до къщата на Ягодкин, тези хора свърнаха в съседна уличка, която водеше към една градинка. Те се изправиха пред железната врата. Тогава един от тях, а това беше самият Бакунин, заговори:

— Намираме се пред къщата и трябва да влезем през прозореца, който е до балкона. Аз трябва да си отида, тъй като не бива да присъствувам на това, което вие ще правите. Утре, след като проверя дали работата е добре свършена, ще получите възнаграждението си. Само една дума още комедианте. На четири очи.

Комедиантът се приближи до Бакунин.

— Обещай, че няма да изнасилиш момичето. То трябва да остане непокътнато, защото иначе цялата работа пропада.

— Косъм от главата ѝ няма да падне, не се страхувайте.

— Вярвам ви — каза Бакунин, — макар да зная, че ненавиждате брат си повече от всичко на света.

— Така е, но ми е достатъчно да му отнема дъщерята.

— Ако свършиш тази работа, ще те възнаградя добре.

— Вие ще ми благодарите — каза комедиантът, — това момиче ще замести другото и никой нищо няма да разбере.

— Това е и моето желание — каза Бакунин. — Аз не идвам в дома на Ягодкин като крадец, а като отмъстител.

— Сега на работа, палячо! — рече Бакунин. — Ще те чакам във файтона — третата пресечка отгук.

Той тръгна, но се сети за нещо, обърна се и извика Франциска с истинското ѝ име. Младото момиче вдигна качулката и Бакунин видя лицето ѝ.

— Бъди честна, Франциска, и използвай случая да осъществиш мечтите си. Бъди предпазлива в желанията си, за да не се издадеш пред Ягодкин. Ако не се издадеш, скоро ще станеш милионерка.

Нещо необикновено блесна в очите на Франциска.

— Бъдете спокоен, Михаил Бакунин — каза тя. — Никой не ще познае, че не съм истинска дъщеря на Ягодкин. Аз ще изиграя добре ролята си.

— Ще те моля да оставиш старите си навици. Не е толкова мъчно.

— Време е — рече комедиантът. — Трябва да използваме тази тъмна нощ, сега е най-удобното време.

— Прощавайте, тогава — каза Бакунин, — нека Бог във всичко ви помогне.

След малко той се изгуби.

Палячото повика другите двама мъже и им заповяда да си поставят маските.

— Докато ви дам знак, Франциска ще чака тук. Комедиантът се приближи до оградата и като я прескочи, каза, че са стигнали на мястото.

— Светнете да видим дали не ни застрашава опасност. Този, който носеше затъмнения фенер, вдигна капака му; другият донесе една стълба.

Комедиантът нагласи стълбата така, че единият ѝ край достигаше до прозореца на Кларисината спалня.

След това се обърна към този, който го придружаваше, и каза:

— Пригответе револверите си и ако се наложи да се спасяваме, стреляйте.

Хората наведоха глави в знак на съгласие. Палячото като котарак се покатери по стълбата и стигна до прозореца.

Той извади от джоба си диамант и почна да реже стъклото. Парчетата нападаха с шум в стаята.

Комедиантът се послуша да не би някой да се е събудил от този шум.

Всичко бе тихо и спокойно.

— Това е младежки сън — каза си той през зъби.

Той мушна ръката си през направения отвор и завъртя отвътре резетата тъй, че при едно натискане крилата лесно да се отворят.

Пътят за стаята на Клариса бе осигурен. Комедиантът се мушна през отворения прозорец и влезе вътре.

Клариса се поразмърда в леглото.

Трябваше да бързат, докато не се е разсънила.

Андрей Ягодкин извади от джоба си една кърпа, напоена с хлороформ.

Той се приближи до леглото с извърната глава.

До ушите му достигнаха думите:

— За Бога, чичо, какво е това? Поне ти не ми причинявай зло.

Той доближи кърпата си до устата ѝ. Като въздъхна, Клариса падна на възглавницата си. Той се усмихна на делото си. Все спокойно дишаше Клариса, протегна се още един път и се успокои.

— По дяволите, не вярвам аптекарят да е сложил повече опиум, отколкото е нужно.

Той взе момичето на ръце, запъти се към прозореца и се обърна още веднъж, преди да излезе.

— Ти спиш още, братко Николай, но аз взех най-скъпото нещо и когато се пробудиш утре, ти ще си загубен човек. Аз взех от дома ти един ангел, а вместо него ти донесох дявол, който ще те съсипе. Защо ме гледаш така ти, мъртва картина на майка ми? Да не ме укоряваш за това, което правя? Макар че е престъпление, но аз го правя за отмъщение.

Казвайки това, той понесе Клариса и излезе с нея през прозореца. Двамата мъже протегнаха ръце, за да я поемат. Единият от тях я наметна със своето наметало.

Комедиантът слезе по стълбата.

— Едната излиза, а другата трябва да влезе — каза той и подсвири с уста.

След малко Франциска застана пред него.

— Ела тук — каза ѝ той. — Тук ще намериш едно топло гнездо, в което можеш да се търкаляш до насита.

Франциска се изкачи бързо по стълбата, но преди да влезе в стаята, видя, че прозорецът е счупен.

— Какво е това? Прозорецът е счупен и утре ще забележат, че тук е станало нещо.

— По дяволите! Ти все ще измислиш какво да кажеш.

— Аз все ще намеря какво да кажа. А сега бързо си вървете.

— На добър час! — рече Андрей Ягодкин. — Като се събудиш утре, поздрави баща си от мен.

Като затвори добре прозорците, той слезе. Накара другите да заличат всяка следа, след това излязоха с Клариса на улицата, където беше Михаил Бакунин.

— Благополучно ли свършихте всичко? Жива ли е тя? — попита Бакунин комедианта.

— Тя е жива, но трябва да бързаме, за да не дойде на себе си на улицата.

Сложиха Клариса във файтона. Бакунин и комедиантът също се настаниха.

Единият взе юздите, а другият седна отзад на мястото на слугата. Файтонът потегли и спря пред дома на Марголински.

Двамата внесоха упоената Клариса вътре. От зимника се зачу вик:

— Бързо, бързо, защото иначе ще е късно. Що ли се бе случило в дома на Абрахам?

XXIX. СТАРИЯТ СИБИРСКИ ЗАКОН

Къщата, където живееше вдовицата Симонова, бе по-добре уредена и това я различаваше от останалите.

Симоновци бяха добри търговци и от търговията се бяха обогатили, та в някои случаи дори даваха коне и коли на общината, която добре им плащаше за това.

Целият този имот бе останал на вдовицата Симонова. По тази причина около вдовицата се въртяха мнозина и ѝ правеха предложения за женитба.

Искаха я и чиновници, ала Симонова не бе само красива, но и много хитра и скоро разбираше мотива за предложенията, тъй че на всекиго отговаряше:

— Не бих се колебала да приема предложението ви, ако покойният ми съпруг не бе оставил завещание, според което, ако аз се ожена втори път, всичкия имот трябва да оставя на роднините си.

При този отговор всеки замълчаваше, не споменаваше повече за женитба и си отиваше, без да каже нищо повече.

Щом си отиваха, вдовицата прихваше да се смее, тъй като такова нещо нямаше в завещанието, но тя желаше по този начин да разбере дали са я искали заради самата нея или заради парите.

Жените от цивилизована Европа би трябвало да бъдат така разумни, както Симонова в Сибир.

Тогава ще има най-малко женитби.

Никой не е по-беззащитен от нашите жени.

Обикаляха я мъже, които непрестанно говореха за горещата си любов към нея, уверяваха я, че я обичат, а всъщност я мамеха, тъй като никаква любов нямаше, а всичко бе само за парите.

Съдбата на една вдовица не е завидна. Като загуби мъжа си, тя загубва всичко. Бе останала самичка на света, без да има кой да я съветва. Именно сега се нуждаеше от такъв съветник. Като премина мъката по загубата на мъжа ѝ, тя започна да чувства празнота в сърцето си, самотност — която ние наричаме нужда от мъж.

Без съмнение жени, останали самотни, очакват да се омъжат, те търсят човека, комуто ще се отдадат с душа и със сърце.

Бог е сътворил жената по-слаба, за да търси подкрепа от мъжа. Не са прави хората, когато осъждат вдовиците, които се омъжват повторно. Те не знаят колко е тежка самотата. А, от своя страна, вдовиците добре обмислят втората женитба. Тъй като не са вече млади и хубави, а жени, които трябва добре да изучат мъжа и причината, която го кара да се ожени; има и лоши мъже.

Това ще каже: да си отварят очите.

Много разумно постъпваше Симонова, като разправяше на кандидатите си, че е бедна.

Тя обичаше Бояновски.

Дали това бе нещастие за него? Тя не можеше да разбере с какво я привлече той, дали с мъжественото си лице — как можа от един път да се влюби в него.

За пръв път го видя в клетката, когато лежеше като животно пред жестоките хора. Погледна го, а в очите му нямаше ненавист и злоба, както у мъчителите му; погледът му бе благ. Стори й се, че един глас й казваше: „Ти трябва да спасиш този човек, не бива да го оставиш да умре като животно.“ За себе си? Дали тези думи бяха казани от нейните уста, или го бе казала веднъж, за да не го отрече вече. Думите я издадоха. Тя не спаси Бояновски само от хуманност, а защото хубавото гордо лице на този човек я плени. Мислеше си, че той не може да не отговори на любовта й, още повече че трябваше на нея да благодари за живота си, когато дойдеше на себе си.

Не го ли свали от бесилката с риск за живота си? Не бе ли тя, която по цели нощи не спеше, за да го наглежда? Не го ли спаси тя от смъртта? Колко много се зарадва Симонова, когато Бояновски отвори очи за пръв път и каза няколко думи със слаб глас.

— Спасен е! — възкликна тя и падна на колене до леглото му.

Прочете молитвата, която бе казвала в детството си.

Бояновски печално гледаше тази жена, паднала на колене пред него. Дали това бе сън или пък видение от оня свят? Той се напругаше да събере мислите си, но едва сега си спомни, че бе осъден на смърт, на бесилка.

Той си спомни, че го бяха обесили и че последната му мисъл бе за Наталия.

А ето че бе жив, буден, не беше в гроба, не беше на бесилката! Той се намираще в добре наредена стая, която вероятно принадлежеше на някой сибирски богаташ. А Бояновски седеше на някакво канапе и в неговите жили течеше кръв — той бе жив!

Щеше да е напълно щастлив, ако и Наталия бе тук.

Огледа добре стаята, но тази, която търсеше, я нямаше. Не Наталия, а друга жена бе коленичила и се молеше пред иконата. Обясняваше си, че по някакво чудо е спасен от бесилката.

Искаше да разбере какво се е случило, но един вътрешен глас не му позволяваше да смути молитвата на жената. Тя стана след малко и се приближи до него.

— Страннико, добре дошъл в дома ми. Не се плаши от нищо. Човешката злоба и ненавист не могат да те намерят тук.

— Как се казва мястото, където сте ме донесли, когато не бях между живите?

— Това е мой дом — рече гордо Симонова. — Аз съм вдовицата Симонова и ти си в моя дом. Ако искаш да знаеш кой те спаси, ще отговоря, че аз имах това щастие.

— Как е възможно? Та ти си слаба жена? — възкликна Бояновски.

— Не са слаби жените, както ти мислиш — отговори вдовицата, а очите ѝ светнаха. — Ролята понякога ни дава мъжка сила.

— Нима не ви убиха при опита да ме спасите? Учудва ме това, защото всички се бяха насъбрани около мен като зверове около жертвата си.

Вдовицата мило се засмя.

— Истина е, че са зверове, но не са толкова лоши, щом аз успях да ги излъжа.

Бояновски помисли за минутка.

— Сега си спомням. Ако не се лъжа, това бе една черна верижка.

— Не се мамиш — каза вдовицата, — верижката бе направена от големи черни прешлени. Когато поставиха халката около врата ти, прешлените са запазили врата ти цял. Позволи ми да видя дали прешлените не са ти разранили врата?

Тя се приближи до Бояновски.

— Има само малко кръв, но и това ще оздравее.

Преди Бояновски да вдигне глава, тя целуна мястото, където беше ранен. Дръпна се, като че се засрами от себе си.

Бояновски разбра защо имаше да благодари за своето избавление. Тръпки преминаха по тялото му и пред очите му се яви Наталия с естествената си чистота.

— Но при все това аз трябва да благодаря за живота си. Право да ти кажа, не зная да ти благодаря или не, защото въпреки че се отървах от смъртта, аз не съм нищо друго освен уловен дивеч и в тази клетка страна всеки може да си играе с моя живот. Още се усещам отмалял; още треперя, когато помисля за случилото се, и цял настръхвам, краката няма да ме удържат, ако стана от канапето. Още звучи в ушите ми оная дума, която насън или наяве дава могъща сила на беглеца, ако е отслабнал и отпаднал, думата, която ехти из Сибир като проклятие: „Не си почивай, продължавай, продължавай!“ Същото проклятие Исус Христос казал на клетника, когото помолил за малко почивка. Без да си починеш, ще обходиш цялата земя във всички времена до безкрай. Постоянно ме преследва това проклятие. А докога ще ме преследват тия безсърдечни хора?

— Няма да го направят — каза вдовицата Симонова, — защото има начин да им забраня да пристъпят прага на дома ми.

— Мамиш се — рече Бояновски. — Как е възможно да попречиш на тези изроди да преследват жертвата си?

Симонова се засмя някак особено.

— Друг път ще поговорим за това. Сега не бива да говориш дълго, ще ти навреди.

После тя изтича навън и Бояновски чу, че съдовете почнаха да дрънкат и усети приятната миризма на подкрепителната супа. Тази миризма имаше необикновено силно въздействие върху Бояновски. Апетитът му се увеличаваше все повече и повече и той чувствуваше нужда да се подкрепи с храна, за да може да продължи пътя си.

Симонова не се забави и отново дойде, като носеше пълна паница със супа.

— Супата е направена от сибирски зеленчук — каза тя, след като постави пред Бояновски едно малко столче, на което сложи паницата. — Този зеленчук се бере само през определено време на годината и се суши по особен начин.

Бояновски не дочака да го поканят втори път, взе лъжицата и като изяде всичката супа, почувствува се подкрепен и в приятно настроение, в каквото отдавна не се беше намирал.

В това време вдовицата седеше в един ъгъл и радостно наблюдаваше как гостенинът ѝ лакомо сърба супата.

— От колко дни съм при теб? — попита Бояновски.

— Три — отвърна тя. — Аз се бях отчаяла; мислех, че няма да се събудиш, а бях самичка. Страхувах се дори да повикам приятеля ти доктора, понеже някои можеше да разбере, че го викам за болен човек.

Учуден, Бояновски попита:

— Какво? Ти познаваш доктор Белон? — възкликна той разтревожен, защото очакваше да научи нещо и за Наталия.

— Запознах се с вашия приятел, когато отидох да ви сменя от бесилката. Той беше дошъл да пререже вените ви, за да не би да ви закопаят жив.

Бояновски си спомни за обещанието, което му бе дал докторът. Сега му стана ясно какво щеше да го сполети, ако докторът бе прерязал вените му. Ако беше дошъл само няколко минути по-рано, преди Симонова, той щеше да пререже вените не на мъртвец, а на жив човек. Тогава щеше да умре не от ръцете на палача, а от ръцете на свой приятел.

— Да не би изчезването на моя труп да е предизвикало някакво съмнение? — попита Бояновски.

На лицето на вдовицата се появи весела усмивка.

— Тъй е. Наивните селяни по различни начини си обясняваха това. Предполагаха, че Бог е сторил някакво чудо и никой нямаше да те търси, ако не беше онази никаквица Марушка, която е разпратила навсякъде потери да те дирят.

— Марушка значи е мой смъртен враг! Тогава аз съм изгубен, защото тя ще ме търси, докато ме намери.

— Възможно е да дойде — съвсем тихо рече вдовицата. — Ала няма да те вземе. Мисля, че след като се е уверила, че те няма никъде, най-после е престанала да те дири.

Още не беше произнесла последната дума и на вратата тихичко се почука.

Вдовицата се стресна и лицето ѝ пребледня.

— Богородичке, кой ли идва сега?

Като събра сили, Бояновски стана прав и попита:

— Трябва ли да се скрия? Тя се замисли за минутка.

— Не — каза решително. — В случай, че са шпиони, те не могат да обискират къщата ми.

Отново се похлопа. Вдовицата изтича навън. След като въздъхна още един път, тя извика:

— Кой желае да влезе при вдовицата Симонова?

— В името на Бога, това съм аз, госпожо. Имам да ви съобща една важна новина.

На вдовицата се стори, че този глас ѝ е познат, ала за да се увери, още веднъж попита:

— Кажете си името, искам да зная името ви.

— Аз съм доктор Белон — чу се отвън.

Сибирската селянка веднага отвори вратата и пусна доктора да влезе.

Лицето му показваше, че носи някаква важна новина.

— Къде е Бояновски? — попита той.

Вдовицата мълчаливо посочи стаята, в която се намираше Бояновски.

Докторът затвори вратата и заедно с вдовицата се отправи към Бояновски.

— Това сте вие, приятелю — рече Бояновски. — А аз помислих, че са дошли моите убийци.

— Какво чудо наистина! Простих се с умиращ, а сега е жив и се здрависвам с него.

Бояновски протегна ръце към доктора. Последният сърдечно ги стисна и с колеблив глас каза:

— Трябва да ви съобща нещо неприятно. Марушка и убийците ви на всяка стъпка ви преследват.

Бояновски се разтрепера.

— Тогава те знаят, че съм тук.

— Всичко знаят и тази нещастница е дала клетва да ви отмъсти. Вържшила е и всички селяни и им е обещала богата награда, ако ви намерят и ви заведат при нея. Вие не знаете какво въздействие упражняват парите над тези жалки хорица.

Преди Бояновски да отговори, Симонова решително пристъпи. Никакъв признак на страх не се появи на лицето ѝ. Тя тихо приближи и

рече:

— Как е узнала тази блудница, че Бояновски е тук?

— Едно парче от въжето е останало в колата, с която бе доведен Бояновски — каза докторът. — Това намерили шпионите на Марушка и са ѝ го занесли. Веднага на мястото, където отишли, било намерено парчето и понеже наблизко няма друга къща освен вашата, решили, че Бояновски е при вас. Тя въоръжила веднага своите хора. Имат намерение да претърсят всички кътчета на къщата и в случай, че го намерят, той е загубен. Но ето ги, идат.

Една група хора шумно приближаваше. За да ги направи порешителни, Марушка им беше дала да пият доста ракия и почти всички селяни от групата бяха пияни.

— Ще ги дочакам — каза Симонова, — но първият, който прекрачи прага ми, ще бъде мъртъв.

Тя отиде в кухнята и след малко се върна с една цепеница в ръка.

— За Бога, какво мислите да правите? — извика докторът. — Вие, една слаба жена, искате да се борите с тази тълпа? От това не само че няма да има никаква полза, а наопаки, ще има вреда.

— Ако се страхувате, докторе, скрийте се — рече вдовицата. — И на двама ви ще покажа къде да се скриете, за да бъдете сигурни.

Бояновски поклати глава в знак на отказ. Силите и буйността му се възвърнаха.

— Да се скрия? Не, никога. Да оставя да убият тебе, моята спасителка! Не! Аз ще бъда с тебе, докато дойдат ония нещастници и ако не може друго — нека с тебе да умра.

Благодарният поглед на Симонова бе отговорът. Тя беше от ония жени, които се възхищават от геройските постъпки.

Времето минаваше. Шумът и крясъците се чуваха отблизо; лесно можеха да се различат отделните гласове.

— Да излезе обесеният! — крещяха селяните. — Искаме да ни го дадат в ръцете, да убием това животно.

— Вървете след мен — каза Симонова, — ако не се предадем, ще запалят къщата.

Тя даде знак на доктора да се приближи. Когато той беше вече наблизко, пошепна му на ухото:

— Качете се на покрива, вземете една главня и като видите, че падна мъртва, подпалете къщата.

— Ще го направя, защото искам по-скоро да умра в пламъците, отколкото да падна жив в ръцете им.

Докторът тръгна. Бояновски и вдовицата се запътиха към вратата. Крайно време беше, защото чуха хлопане.

— Разбийте вратата — извика в този миг Марушка. — Щом не ни пускат с добро, трябва насила да влезем. Вие с брадвите — напред!

Но преди да изпълнят заповедта, Симонова отвори вратата и се изправи на прага.

— Селяни, какво искате от мене? — извика тя. — Защо сте дошли в къщата ми и защо искате да ви пусна да влезете?

Любовницата на капитана я прекъсна:

— Аз ще отговоря на този въпрос, госпожо.

— От тебе нищо не искам да знам, аз питам моите съселяни. Това се понрави малко на селяните и те започнаха да си шушукат.

— Оставете Симонова да говори!

— Приятели — подхвана тази хубава жена. — Всеки един от вас ми е драг и е добре дошъл в моя дом. Не сме ли селяни от едно и също село? Между вас има и мои роднини и никой не може да се оплаче, че съм му причинила зло или пък, че съм отказала да изпълня някоя негова молба.

— Истина е — в един глас извикаха всички. — Вдовицата Симонова е била винаги добра към нас.

— Нищо лошо няма да ѝ направим — рече Марушка в този миг. — Искаме от нея само да ни предаде обесения, когото е скрила в къщата си.

— Ами ако не е при нея? — викна един от тях. — Това още не е доказано.

— Трябва да се докаже — извикаха всички. — Симонова е честна жена.

— Глупаци! — рече Симонова. — Насмукали сте се с ракия и не знаете какво вършите.

— Добре, госпожо, но се закълнете, че Бояновски не е у вас.

— Защо мълчите? — попита Марушка, след като вдовицата не отговори нищо.

Един старец отиде до нея и ѝ каза:

— Симонова, аз съм те носил на ръце, когато беше дете. Закълни се в името на всичко, че обесеният не е при теб.

— Да направя това, значи да се закълна в неистина — каза вдовицата.

Марушка нададе радостен вик.

— Видяхте ли? Не може да се закълне, защото не е права. Ужасна глъчка се вдигна след това, но старецът ги сгълча и после пак попита вдовицата:

— Значи ти си скрила човека, когото ние дирим? Тогава ти си го свалила от бесилката и си го довела тук. Ти си го избавила от справедливото наказание.

— Против правдата не извърших нищо — отвърна тази храбра жена. — Само отнех от гнусните убийци тяхната жертва. Да, клетникът, когото дирите, е в къщата ми. Какво искате, хора, от този човек? Какво ви е сторил? Да не е сгрешил към някого от вас? Който докаже такова нещо, ще му го предам.

Всички мълчаха.

Не след дълго пак се чу гласът на Марушка.

— Пред мен е сгрешил и аз имам право над него, защото искаше да убие моя мъж.

Вдовицата се изсмя.

— Слушайте, приятели мои, това е лъжа — извика тя. — Казва, че Бояновски искал да убие мъжа ѝ, а тя няма никакъв мъж. Тя е само държанка на човека, когото наричат Сибирски тигър.

Марушка побесня от гняв.

— За тези думи скъпо ще заплатиш — крещеше тя. — Капитан Николин къщата ще ти запали.

— Нека се опита — скромно отвърна Симонова. — Но трябва да знае, че за пас, бедните сибирски селяни, има правда. Очите на царя виждат всичко, дори и в най-затънтените сибирски краища.

— Царят не ще търпи да обиждат един негов верен служител. Аз съм ти сега цар, защото избавлението ти е в моите ръце. Не препречвай пътя ни, защото ще запалим къщата пред очите ти.

— Няма да ви пусна и няма да ви го предам, докато съм жива — каза Симонова.

— Влизайте тогава в къщата! — извика Марушка. — Защо сте взели тези брадви и тези сопи? Защо се двоумите? Запалете къщата и нека цялата лумне в пламъци!

Като видя, че селяните още се двоумят, тя добави:

— Славен ще бъде този пожар, защото ще утоля жаждата ви с ракия.

Казаното от нея стигаше, за да накара селяните да се нахвърлят върху къщата. Започнаха като бесни да се катерят по стълбите.

— Назад! — извика Симонова. — Не знаете ли старите сибирски закони?

— Кои закони? — викнаха селяните.

— Оня закон — подхвана вдовицата, — който казва: ако заточеник успее да намери убежище в къщата на някоя вдовица и ако тя иска да му стане жена, наказанието му се отменя. Забравихте ли този толкова познат закон?

Старецът вдигна ръка в знак, че иска да говори.

— Известен ни е този закон, дъще, и не ще се намери никой в Сибир, за когото да не е свят.

— Добре тогава, няма да прекрачите прага на къщата ми, щом законът е свят за вас. Слушайте, приятели, аз реших да стана жена на Бояновски.

След като изрече това, Бояновски излезе от къщата и се приближи до нея.

Щом го видяха, селяните отново се раздвижиха.

Симонова склочи ръце около врата на Бояновски и сложи глава на гърдите му.

— Вървете хора, убийте го, след като убиете и мене, защото още преди залез слънце ще бъде неговата жена.

Тя отправи към Бояновски поглед, пълен с неизказана нежност, и в този поглед Бояновски можеше да прочете само желанието ѝ да има неговата любов.

Старецът, когото всички слушаха, обясни на селяните, че Бояновски вече е свободен и никой да не смее косъм да откъсне от главата му, докато се намира в къщата на вдовица.

Марушка все още се опитваше да ги разколебае.

Тя обещавахе голяма сума на онзи, който предаде Бояновски жив в ръцете ѝ. Много работи обещавахе, ала нищо не помогна, защото всички тачеха сибирските закони като светиня.

— Нищо не можем да ви помогнем, госпожо — казваха селяните, като свиваха рамене. — Сега той е наш, свободен е вече.

— Всички ви ще съсипя! Ще видите какво мислят в Петербург за вашите стари сибирски закони. На тях там се надсмиват и се подиграват.

Селяните се начумериха.

— Тъй, а! Подиграват се с нашите закони! Нека, нека се надсмиват, но ние няма да им позволим да оскърбят нашите закони. И ако някой от Петербург посмее да ни нападне, ей Богу, ще има да помни. Ние си живеехме мирно и тихо. Ти и твоят капитан Николин докарахте нещастие в нашето село.

— Та и сам бог е против вас, защото, ако не беше тъй — каза един белобрад старец, — Бояновски нямаше да се спаси от бесилката.

Това тъй силно действа на селяните, че почти всички вече бяха на страната на Бояновски.

Като разбра, че нищо не ще й помогне, Марушка се обърна и негодувайки, си тръгна по пътя, по който бе дошла.

— Каня всички ви на сватба — каза вдовицата. — Сватбата ще бъде тъй весела, както никоя досега в нашето село.

Всички селяни радостно се развикаха и се разтичаха да й целуват полите.

Не след дълго всички се пръснаха и около къщата на вдовицата утихна.

— Спасен си! — извика тя, след като затвори вратата. — Спасен си. Ти си свободен!

Видяла го най-после спасен и свободен, тя не можа да се сдържи и започна да плаче.

Бояновски сложи ръка на пълните й рамене.

— Аз съм спасен и кому след Бога трябва да благодаря, ако не на тебе? Наистина ти стоеше сред онази навалица почти като някаква богиня. Но как да ти благодаря и за това, че си направи шега с тях, като им каза, че си ме избрала за свой мъж? И го стори само за да ме избавиш от смърт. Заради мене ти излъга, но Бог прощава такава лъжа.

Вдовицата стана от стола си.

— Как? Шега? Ти мислиш, че говоря лъжи? Не, Бояновски, между нас не трябва да съществува никаква тайна. Като казах, че те любя и че ще ти стана жена, не излъгах. То идеше от моето сърце. Признавам: аз те любя. Казвам ти, че моето сърце заби за тебе още от

първата ни среща, когато те видях в нещастие. Отначало това беше състрадание, но скоро се превърна в любов.

Отмаляла, тя падна пред него на колене.

— Значи не си говорила на шега, а всичко е излизало от дълбочината на душата ти? Къде бяха очите ми, за да видят твоя поглед? Поглед, пълен с копнеж, който тъй много говори.

Той поиска да я вдигне от пода, но тя държеше да остане на колене.

— Не стой пред мене на колене. Стани!

— Както сега стоя на колене, така ще стоя през целия си живот пред тебе, пред твоята воля и твоя ум, любими мой! Каквото ми заповядаш, ще бъде за мен свят завет. Твоята воля ще господствува в нашата къща. Ще се старая да подсладя колкото мога повече твоя живот. Зная, че сърцето ти не копнее за богатство. Изведнъж да ме обикнеш не можеш, защото едва от вчера се познаваме. Преди да се решиш да ме вземеш за жена, ти трябва добре да ме опознаеш.

Тя се доближи до един голям сандък и като го посочи с пръст, гордо каза:

— Всичко, което Симоновци са спечелили с труд и постоянство за шейсет години, се намира в този сандък. Тук има такова богатство, че с него може да се живее охолно в Петербург. Не го направих, защото не исках да живея самичка в Петербург. Може би някой щеше да се заслепи от това богатство и заради него щеше да ме вземе. Дойде часът, когато мога да го сложа в нозете на един способен човек.

Казвайки това, тя извади от пазвата си ключ и отключи сандъка.

Бояновски остана учуден: не му се вярваше, че сандъкът е препълнен със злато.

Вдовицата разтвори страстно ръце.

— Любими, вземи това богатство! — каза тя. — Вземи го заедно с мене и където пожелаеш, ще те последвам, дори и на края на света. Не ни отказвай, мили, смили се над нас и ни вземи.

Една красива, изпълнена с любов жена стоеше пред него, а освен това в сандъка имаше толкова много злато. Бояновски ненавиждаше парите, но откакто бе в Сибир, той разбра значението и необходимостта от парата.

Ако тези пари бяха негови, той би могъл да се върне в родината си. Желаше да стане почтен човек; искаше да отстрани както

красивата жена, така и златото.

Той беше женен.

Чуден беше този руски закон, който разрешаваше на жените, чиито мъже са в Сибир, да минават за вдовици и да се женят повторно, а на мъжете не бе разрешено.

Това не бе справедливо.

Покрай всичките мъки в Сибир заточеникът оставаше верен на жена си и ако някой неочакван случай му помогнеше да се върне в родината си и да прегърне жена си, можеше да я намери в чужди ръце и децата си с нов баща.

Образът на жена му този път не му се яви, а друг един — този на Наталия, която бе застанала между него и жена му.

Той си спомни за Наталия. Като че виждаше образа ѝ, нейното мило лице и като че тя му казваше тихо:

— По-добре пожертвувай живота си, Бояновски, за да спасиш сърцето си.

Той въздъхна тежко.

Наведе глава, приближи се до Симонова:

— Много щастлив би се чувствувал оня — промълви с разтреперан глас, — който с гореща страст и пропито с любов сърце може да се хвърли в прегръдките ти и да се свърже за цял живот с една такава благородна и възвишена жена. Аз не съм от щастливците, моята съдба е такава, че трябва да носи със себе си нещастieto където и да съм. Длъжен съм, мила, да се смиля над тебе, в чиито очи блести гореща и искрена любов. Не мога да приема това сладко блаженство!

— Ти не искаш? Ти ме отблъскваш? — извика Симонова.

— Не казвам това, драга Симонова. Човек трябва да е най-голямото нищожество, за да го стори, да не е достоен да го грее слънцето. Можех да уважавам тази любов и струва ми се, бих могъл да ѝ отговоря. Аз трябва да ненавиждам себе си. Изслушай ме, бедната ми. Ти ме свали от бесилката и ме направи свободен човек. Но ти не можеш да ме имаш за мъж, защото съм женен — имам си жена.

Симонова изпищя с пълен глас:

— Женен, женен!?

Тя объркано гледаше пред себе си. Бояновски се извърна, защото сърцето му се късаше. Подир малко той почувствува, че на рамото му се опряха две нежни ръце, а един нежен глас му шепнеше:

— Дори да принадлежиш на друга, аз пак те любя и не мога да се разделя с тебе. Ще дойда при тебе като прислужница, вземи ме със себе си и ме обичай.

Като се разплака, тя падна на гърдите му.

— Бях горда жена, един поглед само ме обиждаше; откакто умря мъжът ми, никого не съм обичала. Но тебе обикнах и за твоята любов съм готова и държанка да ти стана.

Бояновски я погледна със съжаление.

— Аз бих могъл да използвам слабостта ти — рече той. — Но зная, че с това ще те направя нещастна за цял живот. Аз съм ти толкова признателен, че не бих могъл да ти сторя зло, нито да те изложи на безчестие. Още утре може би ще се разкайваш за онова, що днес направи.

Вдовицата склочи вежди.

— Значи ме презираш! Не ме искаш, в твоето сърце няма място за мене. Добре тогава, зная какво ме очаква.

В тази минута влезе доктор Белон. Той беше ням свидетел на тази изповед. Пошепна на Бояновски:

— Какво направи, клетнико?

— Това, което сърцето и честта ми налагат — отговори той също така тихо.

— Не знаеш ли, нещастнико, че отхвърлената жена не забравя никога да си отмъсти на онзи, който я е отблъснал? Тя ще ти отмъсти, още повече че ти си в нейни ръце.

Бояновски понечи да му отговори, но някой похлопа на прозореца.

— Ей, хубавичка вдовичке, отвори. Ще ти съобща нещо важно — обади се отвън един глас, който бе познат на всички.

Беше на околийския началник.

— Какво ли иска този човек? — каза вдовицата, като се опомни. — Скрийте се, докторе; не трябва да ви види тука.

Докторът влезе в съседната стая, а тя отвори вратата на капитана, който влезе, като се смееше.

— Не се плашете — рече капитанът, като забеляза Бояновски в ъгъла. — Дойдох да се посъветвам с госпожа Симонова. Прерових стария сибирски закон и открих, че беглецът не може да живее в къщата ви, докато не се венчае, а това трябва да стане преди залез

слънце. За това и дойдох. Държанката на Николин прерови всичките закони и може да намери тази точка. Трябва да побързате да се венчаєте, за да не стане късно.

Той улови вдовицата за ръката и я заведе настрана, за да не чуе Бояновски онова, което щеше да ѝ каже.

— Аз ви дължа много, но дълг за дълг, гласи поговорката. Ще ви помоля да ми услужите с още 400 рубли.

— Ще ви дам — рече вдовицата. — Само бързайте да ми изпратите свещеника.

Капитанът се почеса по ухото.

— Ще ми дадете тогава вашата кола, тъй като на идване видях свещеника в една кръчма. Беше се понапил.

— Излей тогава една кофа вода на главата му. Венчавката трябва да стане след един час.

— Ако трябва, и на гръб ще го донеса. Той излезе, като се смееше.

Вдовицата остана с Бояновски, приближи се до него и с наведени очи каза:

— Съдбата ни свързва насила. Аз не бих могла да те покровителствувам, ако не станеш мой мъж. Насила няма да те принуждавам, трябва да се съ согласиш, ако ти е скъп животът.

— Не се двоуми, Бояновски — обади се докторът. — Днес имаш един случай да станеш свободен гражданин в Сибир, а утре ще бъде късно.

Бояновски започна да скубе косите си.

— Аз съм женен човек и не мога да се съглася, защото ще бъде голям грях. Вие, Белон, знаете какво очаква оня, който има две жени.

— В това положение друго не ти остава. Можеш да се ожениш само формално и след като се венчаеш, ще бъдеш свободен човек.

— Ще се съгласи ли на това вдовицата Симонова? — попита Бояновски.

— Съгласна съм — реч е вдовицата с кротък глас. — Щом свещеникът ни венчае, на другия ден това ще се забрави и аз ще те придружа през Сибир като свободен човек. Когато стигнем до границата между Европа и Азия, ще се разделим завинаги. В широкия свят ти ще забравяш жената, която чезне за тебе в Сибир!

Гласът ѝ се задави в сълзи.

Преди да вдигне глава, Бояновски взе ръката ѝ и горещо я целуна.

— Хиляди пъти ти благодаря за великодушието. Никога не ще те забравя и винаги когато си спомня за тебе, ще те благославям.

Изминаха няколко минути в мълчание. Зачу се трополене на кола, след малко двама души слязоха от нея. Това бяха капитанът и свещеникът, но влезе само първият.

— Свещеникът остана навън, защото се страхува да не го видите пиян. Той има едно условие.

— Условие? Какво? — запита вдовицата.

— Искате да ви венчае в тъмна стая. Вдовицата се изсмя на това.

— Ще изпълня това негово желание — каза тя. — Като затворя капациите на прозорците, стаята ще стане тъмна.

Каза това и начаса го изпълни.

Веднага в стаята стана много тъмно.

Капитанът доведе свещеника, който с колебливи крачки се доближи до младоженците.

Свидетели на венчаването бяха капитанът и доктор Белон.

С глас, който звучеше по-скоро като бучене, отколкото като пеене, той изчете обичайните молитви на церемонията, след което хвана ръцете на двамата и ги благослови.

То беше някаква особена венчавка, каквато никъде по света не бе ставала. Тия, които се венчаваха, не можеха да се видят.

Бояновски усещаше, че ръката на Симонова трепери.

След като чуха и последното амин, капитанът хвана свещеника за ръката и го изведе от стаята. Мимоходом прошепна на Симонова:

— Утре ще дойда за парите, а сега ви пожелавам щастие и дълъг живот. Ти наистина попадна на много добър човек.

След няколко минути колата потегли.

Свещеникът сне расото си и ако го беше видяла Симонова, щеше просто да се уплаши, това не беше свещеник, а писарят на капитана. Последният се смееше весело.

— Ха, ха, ха, хубавата вдовица сега ми падна вече в ръцете. Твоето венчаване не чини счупена пара. Сега ще имаш да ми даваш парици — толкоз, колкото искам, а моето искане е голямо. Че вдовицата има много пари, в това съм напълно уверен. Те се намират в сандъка в нейната стая. А зная и това, че когато я поисках за жена, тя

ме отхвърли и ми се подигра. За всичко ще съумея да ѝ отмъстя. Заклех се още тогава, че ще ѝ върна мило за драго и ето че днес му дойде времето. Може би тя сега е в обятията на този човек и го целува и му се любува, като мисли, че е неин мъж. Държанка си ти, вдовице Симонова, и нищо друго. На челото ти утре, когато станеш, ще има петно — петното на греха.

Като говореше така на себе си, той мушна ръка в джоба си, извади една банкнота от пет рубли и я подаде на писаря. — Това е за тебе, братле. Ти изигра така добре ролята си, че заслужаваш да пиеш едно шише хубаво винце за здравето на младоженците.

— Да са живи младоженците за дълги години! — извика писарят.

Надалеч, много надалеч се разнасяше гласът му, изпълнен с подигравка и злоба...

— Накъде? — запита Бояновски Симонова. Симонова се изчерви от срам.

— Отивам да приготвя леглото.

Тя изтича от стаята и от горния етаж се чува стъпките ѝ.

— Благородна жена, но не смятам да отговоря на любовта ѝ, макар че сърцето ме боли за това. Заради един час удоволствие не бива да я погубя завинаги. Не, не, това няма да го бъде — аз съм длъжен да ѝ бъда благодарен за живота си. Аз съм цял глупак, като се представям за светец пред жената, която ме люби — каза Бояновски. — Но не съм ли венчан за нея?

Подир малко пак добави:

— Не, не, аз няма да живея под тази стряха. Може един ден да надвият чувствата и да се отдам на страстта си. За да не се кая после, аз трябва да напусна тази къща.

— Леглото ти е вече готово — чу се глас зад него.

Със запалена свещ в ръце Симонова стоеше на вратата. Бояновски се приближи смело до нея.

— Вие искате тъй скоро да си вървите?

Тя потрепера, сякаш бе ударена с нож в сърцето.

— Искам да си ходя, защото присъствието ми те обижда. А като не ме виждаш, скоро ще ме забравиш.

Тя поклати глава в знак на отрицание. Сълзи потекоха от очите ѝ.

— Вярваш ли, че ще те пусна да пътуваш сам през Сибир — добави тя. — Това няма да стане. Не, аз ще изпълня обещанието си.

Ще те изпратя до границата на Европа.

Каквото и да кажеше Бояновски, тя държеше на своето.

— Лека нощ — рече Бояновски, — утре ще се разделим. Той притисна ръцете ѝ и я целуна горещо по лицето. Бояновски не мигна цяла нощ, защото слушаше непрестанния ѝ плач, който идеше отдолу.

Току-що бе задрямал на съмване и вдовицата го събуди, защото колата бе готова за път. Той стана и бързо се облече. Долу намери доктор Белон. Той беше дошъл да се сбогува с него. Сърдечно се прегърнаха и се сбогуваха.

Докато вдовицата оправяше юздите на конете, Бояновски дръпна доктора настрана и му пошепна:

— Как е Наталия? Ти не знаеш, приятелю, какво бих дал на онзи, който ми я доведе тук да се сбогуваме.

Докторът се колебаеше дали да му съобщи истината, но след малко реши да не му казва за случилото се.

— Защо ли пък да стоварвам още една болка на сърцето ти? — каза докторът. — Тя е още на легло тежко болна — добави той, като видя, че Бояновски настоява да узнае нещо за Наталия. — Но надявам се, че с божията помощ ще я спася.

— Ако не знаех, че Наталия се намира под вашата закрила, не бих се реши да тръгна.

— Конете повече не могат да стоят спокойно — рече Симонова. — Време е да се тръгва.

Белон сърдечно стисна ръката на приятеля си.

— Завиждам ти, Бояновски, че се връщаш в милото си отечество. Аз оставам в пустия Сибир, но мъчно бих се решил да замина, защото онова, което ми е най-скъпо, се намира в тази земя. Самотният гроб на сибирския път ме спира. За него ден и нощ ще мисля.

Те си стиснаха още един път ръцете, целуваха се, след което Бояновски се качи на колата. Симонова плесна с камшика и конете тръгнаха.

Дълго, много дълго докторът стоя на пътя, гледаше след колата, която все повече и повече се губеше от очите му. После се извърна и тръгна към гроба, в който беше погребано всичкото му богатство. Там отиваше да изкаже болките си.

XXX. ОТРАВЯНЕТО

В къщата на вдовицата Бояновска настана голяма бъркотия. Възглавници, сандъци и всякаква покъщнина бяха разхвърляни; пердетата бяха смъкнати. Бледни, бедно облечени хора влизаха и излизаха ту с едно, ту с друго в ръце и по стълбите отнасяха всичко навън, за да го натоварят на една кола.

Вдовицата Бояновска се местеше. Тя наистина бе купила вилата, известна като Вила на духовете или Къща на духовете.

Пренасяне! — една ужасна дума за порядъчната домакиня, дума, при която всяка се мръщи.

Има право онзи американски философ, който е казал, че да се пренесеш три пъти значи да преживееш един пожар.

Пренасянето е лекомислена работа, защото всеки, който се мести, непременно понася някаква материална загуба.

Като чуят думата „местене“, порядъчните домакини се разтреперват, тъй като знаят, че това, което им е най-скъпо и най-мило, трябва да попадне в груби ръце. Това, което с най-голямо внимание и предпазливост са пазили, по невнимание се чупи, измърсява, хвърля. Ако преместването мине с малка загуба, човек трябва да е доволен. Докато сложат всичко в ред, минават седмици и месеци. Нашите съвременни дами гледат само пренасянето да не им развали спокойствието и са доволни, когато свърши. Те не познават душевното състояние на добрата домакиня, която с голям труд и със собствените си ръце нарежда дома си до най-малките дреболии и вечер, уморена от тежката работа през деня, си ляга с думите:

— Всичко е наред вече у дома, мъжо.

Това преместване никак не безпокоеше Бояновска. Тя прекарваше времето си в будоара, откъдето даваше своите заповеди на слугите, също както главнокомандущият по време на война заповядва на войниците си от някое укрепление. Но при все това тя бе душевно неразположена. Разхождаше се нагоре-надолу по мекия

килим, а цветът на лицето ѝ току се менеше. Устните ѝ се движеха, като че говореше на себе си. Не можеше да се реши.

— Това трябва да стане — каза на глас. — Времето лети и преди да напусна тази къща, трябва да видя трупа ѝ. Не мога да взема със себе си тази луда. Искам да онемее, да онемее завинаги. Тя трябва да умре в зимника, където е живяла досега.

Ставаше въпрос за майката на Бояновски, за онази бедна жена, която Феодора бе затворила в зимника. Не ѝ стигаше, че затвори тая клетница в тъмния зимник, а искаше сега и да я убие.

Феодора се страхуваше да стори това сама. Притежаваше много пари и можеше да заплати на убиеца. На кого можеше да повери това дело? Тези мисли я измъчваха. Отвън се чуваше трополенето на ония, които пренасяха вещите ѝ. Може би между тях щеше да се намери някой, който да се съгласи да стори това. Какво щеше да му струва на един такъв човек да убие старата глупава жена, като с това щеше да спечели 1000 рубли? — така си мислеше Феодора. Тя не смееше да се довери никому, тъй като всички ѝ бяха непознати и можеше да си напакости. За тази цел Феодора имаше човек, на когото можеше да се довери. Тя реши да възложи това на слугинята си.

Леония знаеше цялата история с лудата, но от известно време Феодора взе да се съмнява в нея.

— Не трябва да се страхувам от нея — каза си тя. Феодора се реши, хвана звънеца на писалището и започна да звъни.

— Ела при мене, драга Леония — рече любезно Феодора — Искам да ти кажа нещо много важно.

Леония погледна въпросително господарката си.

— Ти знаеш, драга — каза с тих глас Феодора, — колко ми е тъжно за съдбата на свекърва ми. Тя е побъркана и лекарите твърдят, че никога не ще оздравее. Напоследък дори казаха, че имала признаци на бяс.

Феодора говореше с такъв тон, че всеки, който я чуеше, щеше да си каже, че скърби много за свекърва си. Леония знаеше добре, че това е преструвка. Феодора закри лицето си с ръка и рече жално:

— Горката, не заслужаваше такава участ. Решила съм най-послед да я освободя от мъките ѝ. Ела по-близо до мене, Леония. Желая да ти кажа нещо. Не мислиш ли, че е по-добре да ускорим смъртта ѝ?

Спокойна смърт, а? Не е ли по-добре да ѝ приготвим кротка, тиха смърт?

Леония я погледна учудено: не можеше или не искаше да разбере.

— Какво мислиш за това? Ами ако един ден старата не се събуди? Тогава няма да оплаква участието на сина си и умът ѝ ще се върне на оня свят.

Лицемерката вдигна очи нагоре, уж че се молеше Богу да прости греховете на старата жена. Дори след малко сълзи закапаха от очите ѝ.

Леония се усъмни за миг в искреността ѝ, но то бе само за миг. Разбра, че господарката ѝ готвеше смърт за старата жена.

Студени тръпки полазиха по тялото ѝ. Нима господарката ѝ я смяташе за толкова долна, че можеше да ѝ предложи да стане убийца? Без малко да стане и да отговори на господарката си заслуженото, но се въздържа, тъй като си помисли, че може провидението да е избрало тъкмо нея да спаси старата жена. Значи бедната добра старица трябваше да умре! На мъчителката не бе достатъчно, че я затвори в този студен зимник. Старата жена щеше да е свободна само когато я закопаеха в студения гроб. В тази минута Леония се закле да спаси старицата.

Тя трябваше да я убие. Добре, за да научи тайната, щеше да се престори, че приема.

— Защо си така загрижена, драга ми Леония? — попита Бояновска. — За какво мислиш? Добре ако размислиш, ще видиш, че по-добра приятелка от мене старата няма. Ти какво би предпочела — да страдаш или да се отървеш чрез смърт от тези теглила?

— Аз бих избрала смъртта — каза Леония.

— Това, що пожела на себе си, пожелай го и на измъчената старица. Не ни остава друго, освен смъртта да изберем.

— Какво смятате да правите, госпожо? — запита Леония.

— Но то е лесна работа.

Тя се наведе към Леония и каза тихо:

— Ти ще дадеш на старата едно лекарство за сън, от което тя няма да се събуди никога.

Леония отрицателно поклати глава.

— Какво мислите да направите, госпожо? — попита слугинята.

— Макар че го правите за нейно добро, ще се намерят хора, които ще го изтълкуват другояче.

— Какво мислиш ти за това, Леония? — попита Бояновска.

— Ще кажат, че сте убийца.

Феодора пребледня. Тази дума падна като гръм.

— Убийство? Мислиш ли, че има толкова лоши хора, та да сметнат това за убийство?

Слугинята поклати глава в знак на съгласие.

— Щуротия! — каза Феодора. — Не ме е страх, ще извърша не убийство, а едно добро дело. Пък и най-последно — додаде, приближавайки се до слугинята — кой ли ще знае за това? Никой не се грижи за нея, защото Бояновска няма роднини. Те отдавна са измрели. Само ние двете знаем, че старата е още жива и само ние пак ще знаем, че някоя сутрин тя няма да осъмне.

Леония поклати глава, за да потвърди, че е съгласна и разбира уверенията на господарката си. Феодора помисли, че е спечелила Леония и реши да пристъпи към самата работа.

— Казвала си ми, че моят брилянтен кръст ти харесва.

— Ах, да, много ми харесва — каза Леония. — Той е необикновено хубав, но трябва да е много скъп. Заради него и престъпница съм готова да стана.

Феодора приближи до една малка масичка, отвори я и извади украсен с диаманти кръст.

— Ето, погледни, може би вече не ти се вижда така привлекателен, както по-рано.

Леония го сграбчи с две ръце и го притисна до гърдите си.

— Напротив, сега ми се вижда по-красив от по-рано. Какъв блясък имат тези камъни!

— Добре, вземи тогава този кръст, можеш да го задържиш за себе си.

— За мен ли е? — извика Леония във възторг. — Не, не мога до го взема.

— Няма да го вземеш сега, а когато го заслужиш — рече Феодора и взе кръста.

— Когато го заслужи ли? Говорете по-ясно, госпожо. Феодора я привлече тихо към себе си.

— Мога ли да говоря по-ясно? Наистина значи мога. А ти, момиче, ще мълчиш. Заклевах ли ми се в това?

— Заклевам се.

— Добре, утре, когато ме събудиш и ми съобщиш, че в зимника има един труп, кръстът ще бъде твой.

Леония си даде вид, че размишлява.

— Аз ще ви събудя, госпожо, и вие ще дойдете заедно с мене, за да видите трупа в зимника.

— Не само ще ти дам кръста, но и ще живееш в къщата ми като моя приятелка, а не като слугиня. Така ли е, Леония? Ние се разбираме добре и можем да се доверяваме една на друга.

— Не сте се измамили в мене, госпожо? — каза Леония. — Въпреки че се реших да извърша тази работа, не зная как да започна и как да продължа. Много съм слаба, за да се боря с лудата, иначе щях да я удуша. Със сабя не зная да си служа, с револвер също.

— Нищо, аз разполагам с по-добро средство. Ще ѝ дадеш да пие отрова.

Леония се уплаши, като чу думата отрова. Старицата трябваше да бъде отровена!

Феодора се приближи до масата и извади от едно чекмедже малко шишенце.

— Това шишенце ще ни свърши работа. Сложи от него в супата на старата. Няма никаква миризма и тя нищо няма да усети. Щом го изпие, и ще свърши. Защо ти трепери ръката, Леония? Ако нямаш смелост да го извършиш, тогава ми кажи; аз ще намеря друга да го...

— Не, не, никоя друга — каза Леония. — Аз се заклевам, че ще го извърша, уважаема госпожо, но искам да ви помоля за едно нещо.

— Да ме помолиш? — попита Феодора, като сви вежди.

— Да, една молба, за да не ме гризе съвестта после. Преди да извърша това дело, ще ми разрешите да отида на черква и се помоля за опрощение на греховете си.

Феодора се изсмя. Преди да извърши убийството, искала да се помоли. Тя не отказа на тази молба на Леония.

— Иди, но побързай. Нямаме много време. Леония напусна стаята.

Феодора едва можа да я изтърпи, тъй като нямаше сили повече да се преструва.

— Клетнице — каза Леония, като слизаше по стълбите, — не ще избягаш от Божието наказание. Ти се мамиш, като мислиш, че в мое лице виждаш убийца. Трябва да ме смяташ, Феодоро, не за твоя приятелка, а за твой вечен враг. Аз винаги съм те презирала, но сега се отвращавам от тебе.

Тя бързо взе шапката и мантията си от стаята.

— Въобразява си, че отивам на черква да се помоля на Бог, за да имам кураж да извърша убийството. Няма да се моля, а ще се приготвя да спася старата.

Смяташе да отиде да се посъветва с Петровна.

Между Петровна и Леония вече съществуваша сестрински отношения. Леония знаеше, че Петровна е умна и затова искаше да се посъветва с нея.

Не я завари, както винаги, над работата; бе седнала и размишляваше. Малкият Владимир си играеше пред краката ѝ.

— Какво ти е, сестро? — попита Леония, като влезе в стаята. Петровна бе винаги бледна, но такава, както днес, сестра ѝ никога не бе я виждала.

— Тежко ми е на гърдите, болна съм — каза Петровна.

Тя се закашля. Леония се уплаши. Кашлицата и бледността на Петровна я безпокояха. Това приличаше на туберкулоза.

— Ще ми мине — каза Петровна. — Кашлям, защото живея в тази лоша квартира. Трябва да намеря някоя по-добра и по-хигиенична.

Леония хвана сестра си за ръката и рече:

— Ти, лошо момиче, защо не взе парите, които ти давах? Надявам се, че сега няма да ми откажеш? Аз ще ти намеря по-добра квартира; трябва да напуснеш тази. А сега слушай, искам да ти кажа нещо много важно.

Тя ѝ разказа какво искаше господарката ѝ от нея. Петровна закърши ръце.

— По-добре е да помолиш някой мъж за помощ. Може да е полезен от мене. Направо не ми стига умът. Аз познавам един подходящ човек и ще те заведа при него. Можеш спокойно да сториш всичко, каквото той ти каже.

Тя се приготви да излезе, като си покри главата с една вълнена кърпа.

— Той е най-добрият и най-великодушният, човек, той има възвишено сърце, той покровителствува сиромасите и потиснатите, той е най-благородният човек на света.

Леония се засмя.

— Ти го обичаш? — Петровна се изчерви цяла.

— Такъв човек можеш само да почиташ, а не да любиш. Това е най-съвършеният човек.

— Както го описваш, аз бих се страхувала от него. Петровна я дръпна по-близо и ѝ каза на ухото:

— Ти сигурно си чувала за Михаил Бакунин? Леония изпищя.

— За този бунтовник, който се е заклел да убие всички богаташи?

— Ти малко познаваш този човек, затова говориш така. Но щом го опознаеш, ще говориш съвсем иначе за него.

Леония боязливо се приближи до Петровна.

— Къщата, в която се намираме, на Михаил Бакунин ли е? — попита Леония.

Петровна я изгледа с презрение.

— Виждам, че се страхуваш от него, но този, чиято съвест е спокойна, няма защо да се страхува от Михаил Бакунин. Тихо, ето че и той пристига.

Михаил Бакунин влезе.

— Какво става? — запита той, когато тя се намери пред него.

— Искam да спася един човешки живот — каза тихо Петровна.
— Спасете тази нещастница, господине!

— Но кой смята да извърши убийство и кого ще убие? Петровна побутна сестра си.

— Леония, говори сега. Не премълчавай нищо, защото само той с в състояние да ти помогне.

Леония веднага разказа всичко, което знаеше. Разказа, че госпожата ѝ иска да отрови майката на Бояновски.

Като произнесе името на Бояновски, Бакунин още по-внимателно се заслуша в това, що разправяше Леония. Тя извади и шишенцето с отровата, което Бакунин бързо взе.

— Значи онази клетница ти го даде? — сърдито рече той.

— Взех го от нейните ръце и досега не вярвам, че течността в него е отровна.

— Веднага ще проверим.

След като каза това, Бакунин отиде зад една завеса и не след дълго се върна, като държеше в ръце едно малко кученце.

Той капна няколко капки от течността върху бучка захар и я даде на кученцето. То лакомо изхрупа захарта. И не след дълго падна като мъртво на земята. Очите му изскочиха из орбитите, то изплезе език, изпадна в предсмъртна агония.

— Виждате ли колко е силна отровата? — рече Бакунин. — Каквото стана с кученцето, същото щеше да се случи и със старата жена, ако беше изпила отровата.

Той запуши шишенцето и го сложи в джоба на горното си палто.

— Но какво ме съветвате да направя? — запита Леония. — По какъв начин да излъжа онази грешница?

— Има само един начин и той е да извършите убийството. Двете жени се спогледаха.

— Да извърша убийство! — възкликна Леония. — Не вярвам и вие да сте способен да го сторите, защото преди малко видях как се отвърщавате от това.

— Дали сте обещание на госпожицата утре да намери труп в зимника, но може да не е този, за който се надява. Отговорете ми, Леония, бихте ли могли да занесете в къщата на госпожата си един голям пакет, без тя да забележи?

— Това е много лесно сега, защото госпожата се мести.

— Е, много добре — каза Бакунин. — Тази вечер един преносвач ще донесе такъв пакет. Ще причакате този човек на стълбата и ще го заведете в зимника, където се намира старата. Ще направим една размяна. Изпратеният от мене труп ще остане в мазето, а носачът ще изнесе майката на Бояновски. Ние с Петровна ще чакаме старата и ще я качим на един файтон. Петровна, ти ще я вземеш временно при себе си.

Петровна каза, че е съгласна. Бакунин продължи:

— Веднага ще пратя да купят един труп от някой затвор. Там продават трупове на лекарите. И понеже в затворите всеки ден умират по десетина арестанти, не се съмнявам, че ще се намери един труп. А сега си вървете, за да не направи впечатление дългото ви отсъствие.

— Не се страхувам за това, защото онази клетница мисли, че съм отишла на църква.

Бакунин я хвана за ръката и внимателно я погледна в очите.

— Значи вие все пак сте били в църква, мое мило дете? Това е много похвално — чистото сърце на всяка девойка е олтар. А сега вървете си, ние ще се погрижим онази нещастница да не успее в онова, което е замислила.

Щом остана сам, Бакунин извади шишенцето от джоба си и го огледа с удоволствие.

— Сега ти си ми в ръцете, приятелко, не можеш се откопчи — каза си той. — Ще се добера до още доказателства и не след дълго ти ще се сгромолясаш от висините, в които сега се намиращ, и ще отидеш в затвора, а после може би и там, където изпрати нещастния си мъж — в Сибир.

Утрото настъпи, съмна се.

Феодора за последен път ношува в старата си квартира. Днес щеше да отиде в новата — във Вилата на духовете.

Нощта прекара неспокойно, защото мислеше, че докато тя спи, долу в избата се извърши страшно убийство. Струваше й се, че непрекъснато слуша предсмъртните стонове на старата. Внезапно скочи от леглото, стори й се, че някой зове името й. С нетърпение очакваше да се съмне.

Като се съмна, беше на крака. Веднага отиде до звънеца и започна да звъни. Колко дълго й се видя времето, докато дойде Леония! Най-сетне се чуха стъпките й. Феодора имаше чувството, че треска разкърва тялото й.

— Сега ще узная дали убийството е извършено. Леония влезе. Тя беше бледна.

Без да каже нещо, Феодора тихо приближи и я хвана за ръката. Колко бе студена!

— Елате с мене — каза тя. И се запътиха към избата.

— Колко мрачно и влажно е тук — рече Феодора, като влязоха в избата. — Как може човек да живее тук.

Стигнаха до желязната врата. Леония полека я отвори. Феодора пребледня.

— Каква отвратителна миризма на леш!

Тя надмогна страха си, защото на всяка цена искаше да види дали вече е затворена единствената уста, от която тъй много се страхуваше. Хвърли един бегъл поглед на избата, в която дълго бе

лежала нейната жертва. Краката и ръцете ѝ обаче започнаха да треперят и тя се улови за раменете на Леония. Феодора изпищя и се сви съвсем в един ъгъл.

В отсрещния ъгъл лежеше нейната жертва, бледна и вкочанясала. Устата ѝ бяха отворени, очите — също, косите ѝ — разрешени.

— Закопай я — изпищя Феодора. — По-скоро я зарови! Повече не мога да гледам.

Тя избяга, сякаш бе подгонена от някакъв зъл дух. Изтича по стълбите, без да се обърне.

— Светлина, въздух, дайте ми въздух, ще се задуша! — викаше Феодора. Като стигна в стаята си, тя се просна на канапето.

През всичкото време Леония бе спокойна, такава остана и когато се изправи до трупа в избата. Не се страхуваше, защото съвестта ѝ беше чиста. Тя с презрение погледна след господарката си, която тичаше като бясна. Тичаше, сякаш дяволите я гонеха в ада.

— Тя не е и сънувала, че един ден ще умре от ужас, когато види, че мъртвата е възкръснала. Да я закопая ми каза. Добре, ще го направя, защото за тази мъртва клетница е все едно къде ще бъде закопана — тук или на друго място.

Леония взе една копачка и започна да копае. Едно момиче само в една изба е един труп — това наистина е нещо необикновено!

Съвестта на Леония обаче беше чиста и нямаше защо да се страхува. Тя само съжаляваше мъртвата, която Бакунин бе изпратил да донесат.

Гробът беше изкопан и Леония спусна в него мъртвата жена. След това тихичко се помоли и излезе от зимника.

Бояновска, която лежеше в будоара, дойде на себе си. Първото нещо, което изрече след това, беше:

— Хиляди пъти предпочитам да живея във Вилата на духовете, отколкото в тази къща, пълна с ужас и страхотии.

XXXI. ХУСАРКА

(Параходът за заточеници)

На Волга нощта бе бурна.

Вълните се плискаха, светкавиците проблясваха и гръмотевиците ехтяха. Вълните на Волга се издигаха от разбеснялата се буря. Картината бе така страшна, че дори и най-смелото човешко сърце би се разтреперило. Като че се бяха събрали всички беди. И тези, които сега се намираха на Волга, бяха осъдени на смърт.

Вълните се издигаха все по-високо и параходът приличаше на орехова черупка, която се мятеше нагоре-надолу.

В парахода се чуваха викове и охкания. По палубата стотици хора се търкаляха като пияни. Мъжете къляха, жените се молеха, а децата плачеха и всичко това се смесваше с дрънкането на синджирите. Капитанът викаше, но никой не го чуваше. Сибирските заточеници бяха свободни, но не за да живеят, а да умрат.

Този параход бе пълен със заточеници. Пренасяше стотици сибирски заточеници, които щеше да остави на някое пристанище. Някои от тях вече бяха вързани с тежки окови. Това бе ужасен транспорт.

Всичко щеше да се свърши, ако параходът потънеше. Изглеждаше, че очакванията на заточениците ще се сбъднат. Като видяха, че на парахода всичко се клати, уплашиха се.

Бурята беснееше все по-силно. Изведнъж започна да гърми и да се святка. Волга приличаше на море. Тази голяма река се вълнуваше повече от океана.

Моряците изтичаха във вътрешността на парахода да извикат всички заточеници, тъй като бе настъпил последният час.

Заточениците започнаха да викат с диви гласове: те тичаха, като влачеха тежките си вериги. Щом видяха реката, направо се ужасиха. Всичко наоколо бе тъмно и параходът едва не бе потънал. Заточениците започнаха да викат. Наталия бе сред тях. Как бе попаднала тя на парахода ще обясним на читателите по-късно.

С всичка сила Наталия се държеше за една греда. Мощна вълна внезапно завлече мнозина от хората на дъното на реката. Тази вълна без малко щеше да завлече и Наталия, ако не се държеше здраво.

Тя погледна реката. Изтръпна пред тази страшна картина: параходът потъваше. Представи си всичко, което бе преживяла преди един ден — лекарят, който насила искаше да ѝ постави от серума против холера.

Бяха избрани двамата с Понятовски и после ги заведоха в жилището на доктора.

Професорът беше наел стаи при градоначалника на Красноярск, на когото бе донесъл препоръчителни писма от Петербург. Градоначалникът бе строг и ограничен човек. За него се говореха чудни неща.

Казваше се Гордански и бе започнал кариерата си с голям успех. Произхождаше от добро семейство, беше на служба в министерството в Петербург, а и като младеж имаше добри препоръки. От делата му личеше, че е човек с талант. Той можеше да стане голям дипломат. Приятелите му гледаха на него като на министър.

Говореше се така много за бъдещия министър, че след седемгодишна служба той стана секретар на господаря на цяла Русия — царя. Това бе най-завидната служба. Следваше министерското кресло.

Един ден се случи нещо особено. Разчу се в Петербург, че Гордански е уволнен и вместо да бъде пратен, както се предполагаше, посланик в Берлин, трябваше да тръгне за Сибир. Никой не повярва на това, докато той сам не каза, че е в лоши отношения с царя.

Наистина той отиваше в Сибир не като заточеник, а по царска заповед. Беше станал управител на Красноярск по царско благоволение. Оттогава бяха изтекли вече 20 години. Той се надяваше, че ще го повикат назад, но дните минаваха и като видя, че няма да го извикат обратно, изгуби надежда.

В дома на този човек, който бе повече нещастен, отколкото лош, лекарят доведе двамата заточеници, които бе взел за своите експерименти. Затвориха ги в една стая и докторът каза, че след два часа ще започне сеансът.

Наталия и Понятовски не искаха да се молят да ги сменят с други хора, тъй като знаеха, че ще е напразно.

Макар че Наталия бе още слаба, не ѝ разрешиха да си легне, а я оставиха да седи на един твърд стол. Младият княз се мъчеше да разсее Наталия, ала не успя.

— Защо ни докараха тук? Какво искат от нас? Какво, какво искаше да каже оня професор, когато говореше за някакъв опит?

Лицето на младия княз се помрачи. Той се двоумеше дали да каже истината.

— По-добре ще е да ти кажа истината — рече той след дълъг размисъл. — Очаква ни нещо ужасно, но не трябва да се учудваш и плашиш, а да се държиш храбро пред очите на мъчителя.

Наталия скочи.

— Какво говорите? Какъв мъчител? Има ли още някой да ни измъчва?

— Ще ни измъчат здравата — каза князът. — Няма по-страшни мъки от тези, които ни чакат.

Той се приближи до Наталия, хвана я за ръцете и рече:

— Бедно дете, сърцето ме принуждава да говоря: двамата сме загубени, ще ни убият, и то ни чака ужасна смърт. Този професор е дошъл от Петербург да прави опити, за да изнамери лечение на холерата. Той иска да вкара тази ужасна болест в кръвта ни. Не се съмнявам, че ще умрем от ужасна смърт.

Наталия падна на един стол.

— Ще станем жертва на холерата значи — каза тя. — Това е най-страшната смърт, която можеше да ни сполети. Като знаем това, по-добре е да предадем на Бога душите си още сега.

Наталия коленичи със скръстени ръце.

— Нека си спомним за всички, които сме обичали през живота си.

Младият княз не можа да се сдържи. Той падна на колене пред нея и каза страстно:

— На драго сърце бих дал живота си само да мога да те спася. Нека присъединя моите молитви към твоите!

Наталия се отдръпна като сърна.

— Какво значи това? — попита тя. — Тези думи, тези погледи?

— Това значи, че те обичам — рече тихо младият княз — и съм щастлив, че мога да умра с тебе, щом не мога да живея. Името ти още не зная, но аз те любя още от деня, когато в треска и бълнуване лежеше

пред мене. Не те питам дали ще отговориш на моята любов, защото само при мисълта, че можеш да ме отблъснеш, аз цял треперя. Едно само ми кажи, преди да умра — как ти е името?

Това дребно същество подаде ръка на Понятовски и каза:

— Аз се казвам Наталия Кардова.

— А аз — княз Понятовски — каза той. — На мен все ми се присънваше корона. Не можах да се пробудя от този сън и непрестанно се мъчех да взема царската корона на Полша — нещо, което ме съсипа и най-после ме докара тук, в Сибир.

Отвън се зачуха стъпки. Младият княз потрепера.

— Идат вече, Наталия. Те идат да ни закарат на смърт и аз не мога да изкажа всичко, което чувства сърцето ми в тази минута. Ти бледнееш, ти трепериш — това е страхът от смъртта, но бъди храбра и не давай да видят по лицето ти и следа от страх.

Вратата се отвори, професорът и управителят Гордански влязоха.

Двадесетте години, прекарани от Гордански в Сибир, бяха оставили доста белези по неговото лице. Косата му се беше прошарила, а лицето му се беше доста сбръчкало.

— Сам се уверете, господин управителю, че тези две същества са съвършено здрави и нямат никакви признаци на холера. Сега ще им присадя мая от азиатска холера, след което ще направя опит да ги излекувам.

Той плесна с ръце и двама слуги влязоха. Те държаха в ръце лекарски инструменти. Професорът им даде знак и те си излязоха. Той се приближи до Понятовски и с груб глас му заповяда да се съблече.

Младият княз не помръдна от мястото си. Той не се издаде колко е обиден от думите на лекаря и в отговор дори не трепна.

— Не чу ли, събличай дрехите — повтори докторът.

Като беше напълно уверен, че заточеникът ще се съблече, той взе едно шишенце, пълно с течност, и го отвори. Полекичка натопи върха на ножа в течността.

— Това е мая от холера — каза той, обръщайки се към Гордански. Но като видя, че Феликс не е започнал да се съблича, лекарят се вбеси.

— Моля ви, господин Гордански, дайте ми няколко здравеняци, които насила да съблекат този човек.

Гордански отиде до вратата и се канеше да излезе навън.

— Почакайте — каза княз Феликс Понятовски, — недейте вика вашите хора. Последният член на нашето семейство ще умре като княз и като болярин.

Чу се страшен вик на изненада и ужас.

— Кой извика? От чия уста излезе този вик?

Със свити юмруци професорът стоеше при инструментите. Наталия наблюдаваше от един ъгъл на стаята какво става.

Управителят бе застанал до вратата и гладеше брадата си. Той непрестанно гледаше Понятовски.

Князът гордо взе да се съблича. През скъсаната му риза се виждаха бели обли плещи.

— Довършете тогава престъплението, което сте замислили — каза ядосано той. — Аз съм готов да умра. Прощавай, Полша, сбогом, родино! С мене, без да се хваля, изчезва и последната надежда и никой не ще може да те спаси от кръвопиеца вълк, чиято уста е отворена, за да те погълне, тебе, бедна моя земя!

Професорът му се надсмиваше.

— Ако този човек не беше в Сибир, пак щяха да го заточат в Сибир за вечни времена. — След като изрече това, той се доближи до него с остро ножче в ръка.

Наталия заплака с глас.

— Милост! — извика тя и падна на колене пред професора. — Мене вземете, нека аз да бъда ваша жертва.

Вик на радост се изтръгна от устата на Понятовски.

— Благодаря ти за това, Наталия. Сега вече знам, че няма да умра, без да има кой да ме оплаче.

Професорът хвана ръката на Понятовски и скъса ризата му на мястото, където смяташе да присъди маята от холера. Повдигна след това инструмента и приближи иглата до ръката на нещастника.

Но неочаквано се чу:

— За минутка, господин професоре. Тези думи бяха изречени от Гордански.

— Сега не, господин управителю. Ако имате нещо да ми казвате, това ще стане след операцията. Не забелязвате ли колко съм развълнуван? Мисля, че най-сетне постигнах целта си? Ще видим след няколко часа дали в моето лице Европа ще добие един важен фактор.

Той отново се доближи до Понятовски, но Гордански застана между него и жертвата.

— Не бързайте, господин професоре. Току-що се сетих, че не са изпълнени още всички формалности.

— Формалности? — извика професорът. — Та и в Сибир ли има някакви формалности?

— За всеки случай — отговори студено Гордански. — Докато съм жив, щом се касае за човешкия живот, винаги ще съблюдавам законите.

— Какво желаете тогава, господин управителю?

— Удостоверение от управителя на болницата, че е останал на ваше разположение тези заточеници.

— Че нали ви съобщих устно за това?

— Съжалявам, че съм принуден да ви го кажа, но това за мен не е достатъчно — отвърна управителят. — Вие ще трябва да ми донесете писмено уверение от управителя на затвора, и то с истински доказателства.

Професорът сърдито удари толкова силно по масата, че инструментите издрънчаха.

— Погрижете се тогава сам да вземете това писмено уверение.

— Изглежда забравяте, че в този момент говорите с градоначалника на Красноярск.

От гняв професорът пребледня като платно.

— Изпратете някой от вашите слуги — каза той.

— Слугите са заети с работа.

— Добре тогава, аз сам ще отида, но знайте, господин управителю, че ще съобщя на съответното място как вие изпълнявате заповедите на по-високостоящите от вас.

Професорът излезе и скоро стъпките му заглъхнаха по стълбите.

Гордански се приближи до вратата, за да се увери, че професорът наистина си е заминал.

Веднага се обърна и отиде при Понятовски.

— Вие ли сте Понятовски? — попита той, като го хвана за ръката.

— Името ми е Феликс Понятовски.

— Майка ви се казва София Понятовска, нали? Князът започна да плаче.

— Моята майка умря много млада. Нещастieto на семейството ни я завлече преждевременно в гроба.

Гордански тутакси прегърна младия княз.

— Синът на моята мила София? Да — каза той, — същото лице. Благодаря на Бога, че на мен отреди да те избавя.

Когато младият княз и Наталия го погледнаха, той вече плачеше.

— Да, това бе отдавна. Тогава майка ти още не беше се омъжила за баща ти. Аз я любех, а нейните очи ми казваха, че и тя ме обича. Имах отлично положение — бях секретар на царя. Щастieto ми се усмихваше, можех да стана голям дипломат — никой не се съмняваше, че един ден ще бъда руски министър. Ала царят не желаше да държи около себе си човек, който има слабост към жените; всемогъщият цар се страхуваше, че такъв човек не умее да пази тайни. Моите приятели му съобщили, че обичам София и след това изгубих благоволенieto му. Вместо да стана министър, изпратиха ме в Сибир. Аз се борех със себе си. Една дума трябваше да кажа, за да тръгне София заедно с мене за Сибир. Обаче не исках да приема такава жертва от нейна страна. Разбрах, че с кариерата ми е свършено. Но ние не трябва да губим ни минута повече, ако не искате да попаднете в ръцете на тоя жестокосърдечен човек. Остава ни още само четвърт час. Аз мога да ви спася, и то само по един-едничък начин. На пристанището има параход, претъпкан със заточеници. Тази вечер той тръгва за друго пристанище. Капитанът е мой приятел. Той не би ми отказал, ако го помоля да ви вземе. Ще ви вземе като обикновени пътници и когато стигнете до някое европейско пристанище, ще ви пусне на свобода. А сега трябва да побързаме.

Князът прегърна своя благодетел и му благодари, но той отблъскваше всякакви благодарности и го подканяше да бърза.

След малко тримата, загърнати с дълги наметала, за да не ги познаят, се отдалечиха. Стигнаха до пристанището, като минаха по закътани улички. След като преминаха по една тясна дъсчена пътека, Гордански, князът и Наталия се качиха на парахода.

Гордански попита един от моряците къде е капитанът. Той изпрати да го повикат и след малко капитанът дойде.

Като влязоха в кабината, капитанът прегърна Гордански. Последният му даде знак да затвори вратата, защото трябваше да му говори нещо важно.

— Двамата ти спътници могат ли да чуят онова, което ще ми кажеш?

— То се отнася тъкмо за тях. Трябва да ги закараш в Петербург. Челото на капитана се набърчи.

— Драги Гордански, ти знаеш, че заради тебе съм готов всичко да направя, ала ако те са сибирски бегълци, това ще ми струва службата.

— Ти много често си рискувал службата си заради разни непочтени сделки, можеш и сега да рискуваш, тъй като се касае за живота на двама.

— Е, добре, ти знаеш, благодетелю мой, че заради теб всичко ще направя. Ще взема със себе си тази млада жена и този господин. Наистина аз не мога да ги храня, както е обичаят, а ще ги окова с вериги и ще ги сложа при другите заточеници — каза капитанът.

Тези думи никак не се харесаха на Гордански.

— Не може ли да стане по друг начин?

— Не може, братче, не може. Моряците следят ден и нощ всичко, защото съм строг с тях; ако има нещо нередно, ще ме издадат и тогава съм свършен.

— И аз тъй предполагам — каза Гордански. — Съжалявам много, че и занапред ще трябва да се измъчват двамата ми приятели.

— Като знаем, че това е пътят към свободата ни — рече Понятовски, — готов съм всичко да понеса.

— Добре тогава, моля ви, капитане, изпълнете длъжността си — каза Гордански.

Капитанът позвъни. Влязоха двама моряци.

— Вземете двамата заточеници, оковете ги и ги заведете при другите.

Подир няколко минути князът и Наталия се приближиха до избавителя си, за да му благодарят, но той ги отстрани и сурово им каза:

— Никаква милост за вас.

Макар да знаеше, че Гордански каза това, за да оправдае капитана пред ония двамата, на Феликс му стана много мъчно — защото не можа да благодари още един път на своя спасител.

Понятовски изпратиха при здравите заточеници, а Наталия — при болните.

Наталия носеше същите дрехи, с каквито бяха облечени стотици мъже, жени и деца. Сред тях върлуваше скорбут.

Тази болест се явява поради слаба храна и особено от сладката вода. Признаците ѝ са: бледност на лицето и водни мехури. Наталия се чувствуваше щастлива, че успя да се настани в един кът на парахода, за да може малко да поспи. Тя се събуди, когато ѝ донесоха хляб, сухо месо и вода в един нечист съд. Едва сега забеляза, че параходът е тръгнал.

Долната му част сигурно се намираше на твърде голяма дълбочина; чуваше се как вълните и рибите се удряха в корпуса му. Колко ли бе щастлив онзи, който знаеше да плува като тях, защото щеше да се отърве от тези лоши хора.

Заточениците имаха позволение да излизат на палубата само по половин час на ден, за да подишат чист въздух. През този половин час Наталия и Понятовски можаха да си разменят някоя и друга дума.

Беше по вечеря; Наталия бе излязла на палубата да подиша чист въздух. Водата бе тиха. Нито една вълна не се забелязваше по повърхността на Волга.

Капитанът стоеше на своето място и наблюдаваше с бинокъла си.

Наталия чу добре, когато той каза на своя помощник:

— Изглежда, че скоро ще има силна буря. А буря на Волга е нещо сто пъти по-страшно от буря по море, защото тук трябва най-внимателно да следим дълбочината.

Подир малко въздухът се разхлади и започна да духа вятър. Небето се покри с облаци, светкавици заблестяха.

В миг всичко се преобрази. Страшният ураган превърна Волга в развълнувано море.

Капитанът даваше своите заповеди. Той разпореди преди всичко да се приберат вътре заточениците, които се намираха на палубата. След това започна борбата с главните препятствия.

Но скоро стана ясно, че всичките му усилия остават напразни, понеже параходът започна силно да се клатушка. Мачтите и някои други части се счупиха и обитателите на парахода се втурнаха по палубата. Никой не слушаше заповедите на капитана.

Вълни, големи колкото цели планини, се надигаха и заливаха парахода. От долната му част започнаха да се чуват викове и писъци.

Водата вече беше нахлула вътре и окованите заточеници се мъчеха да излязат.

Моряците се насъбраха около капитана.

— Параходът потъва. Ние искаме да се спасим. Спасителните лодки ще стигнат само за нас, а за заточениците няма.

— Почакайте да се изкачат отдолу всички заточеници, тогава ще решим какво да правим със спасителните лодки. Но понеже заточениците са много повече от нас, работата е опасна.

Капитанът потъна в размисъл.

— Добре, пригответе ги!

Те се разтичаха, но в това време заточениците, които се бяха изкачили на кувертата, се нахвърлиха на спасителните лодки с радостни възклицания.

Читателите знаят, че Наталия бе излязла на кувертата и се бе подпряла на един стълб; така успя да се спаси от яростната вълна. Като хвърли поглед на парахода, през главата ѝ премина всичко, което бе преживяла през изминалия ден. Тя мислеше за Понятовски. Що ли се бе случило с него? Дали бе на парахода, или вълните вече си играеха с него в реката?

На парахода ставаха сцени, които перото мъчно може да опише.

Наталия видя как мнозина, уверили се, че няма спасение, се хвърляха в реката, а тежките окови можеха да завлекат и най-опитния плувец на дъното на Волга.

Голямо щастие бе за Наталия, че бе излязла на кувертата, когато започваше бурята.

Но сега дойде най-ужасното. Нещо запуши, започнаха да излизат пламъци. Параходът гореше. Заточениците се мъчеха да се освободят от оковите, ала напразно. Наталия видя всичко това. Но тя трябваше да помисли и за себе си, защото гредата, за която се бе хванала, не беше сигурна. Вълните се издигаха чак над главата ѝ и тя очакваше, че всеки момент ще я отвлекат. Вдигна глава към небето и започна да се моли. Ала, изглежда, никой не чуваше нейната молитва.

Бурята ставаше все по-силна и по-силна, вълните все по-големи и по-големи и Наталия виждаше как труповете на удавените плуваха редом с парахода. Предчувствуваше, че не ѝ остава много да живее. Пред очите ѝ започна да притъмнява, краката трепереха и тя едва се държеше за гредата. Съвсем изгуби сили. Но веднага забрави

опасността. Стори ѝ се, че се намира в някаква топла стая — нейната собствена. И бялата покривка я мамеше да си легне. Там беше прекрасно. Усмивка се появи на бледото ѝ лице.

— Най-последe съм спасена — шепнеше си тя и тръгна към леглото да си легне.

В този миг ръцете ѝ изпуснаха гредата. Наталия се намери сред разярените вълни.

Мракът над Волга се разпръсна. Една ракета освети реката. Лодка плуваше по Волга, като че някаква вълшебна сила я движеше. В нея имаше петима души, облечени с гумени дрехи.

— Хвърлете мрежата — чу се гласът на коменданта. — Един труп се удари в лодката.

Хвърлиха веднага мрежата и трябваше с всички сили да я дърпат, докато я извлякоха в лодката. Едно женско тяло се намираше в нея.

— Това е жена! — извика един.

— За бога, ловът ни е чудесен!

Хората се наведоха над Наталия, защото това бе тя, завиха я с вълнено одеяло и започнаха да я разтриват.

Когато Наталия показва признаци на живот, най-старият от тях, който беше капитанът, каза:

— Жива е, обърнете лодката към брега — към дома!

XXXII. ПОЛУДЯЛАТА КНЯГИНЯ

Когато се разчу, че княгиня Хела е полудяла, целият Петербург се раздвижи. На никого не му се вярваше. Някои си казваха, че не е вярно, а други, които вярваха, съжаляваха младата княгиня.

Бяха се минали само няколко месеца, откакто княгиня Хела бе пристигнала от родината си. Тогава народът я посрещна весело в Петербург. Тя спечели много приятели със своята доброта и благодарност, качества, които руският народ притежава и ценя.

Тогава цветя покриваха улиците и нейният портрет беше окачен навсякъде, бедни и богати го купуваха. След време се чу, че тя посещавала бедните и болните, голямо и мало я хвалеше за това. Младата княгиня спечели целия народ, затова толкова се интересуваха от семейното ѝ щастие, а също и от здравето ѝ.

След това се разнесе слух, че княз Константин не се бил оженил по любов за княгинята, а по заповед на брат си — царя. Всички съжаляваха малката княгиня, задето се бе омъжила за човек, който не я обичаше. И когато чуваха, че е щастлива всички се радваха. Цяла Русия отправяше погледите си към младата княгиня и се надяваше на нея. Не можеше да се отрече, че тя бе добра към царя и имаше и голямо влияние над него.

След пожара в градината я виждаха по-рядко. Тя бе болна; Едва ли пожарът ѝ бе под действувал толкова много, че да се разболе.

Но тази бе причината и никоя друга. Тя си въобразяваше, че е виновна за всичко. Малкият Владимир ѝ се явяваше и с разтворени ръце я молеше да го спаси.

Щом се разболя жена му, великият княз пристигна още същата вечер. Той коленичи до леглото ѝ, като плачеше и не се отделяше от нея. Като малко дете я гледаше. Най-мъчно му бе, че тя не можеше да го познае. Назоваваше я по име и хиляди пъти я молеше да види добре, че той е мъжът ѝ, Константин, но тя не го позна.

Константин се отказа да вземе участие в конференцията, дори не се отзова на поканата на брата си — царя. Един ден бе изненадан от

посещението на брат си! Той влезе в стаята на великия княз, без да съобщи никому, и Константин едва имаше време да си облече мундира, за да посрещне царя.

— Бедни ми братко — каза царят, като влезе в стаята, — аз те съжалявам много и тъй като не можех да понасям тази неизвестност, защото ти нищо не ми доверяваш, дойдох да се информирам за здравето на жена ти.

Великият княз клатеше тъжно глава.

— Ах, брате, тя вече не познава. Аз съм виждал полета, покрити с трупове, но това ми се струва по-ужасно от всичко.

Царят дръпна брата си и му каза тихо:

— Бедната, както чувам, говори се за някое дете, което я вика на помощ. Можеш ли да ми обясниш това, Константине?

Великият княз стана прав и като го погледна в очите, каза:

— Аз подозирам нещо.

— Какво?

В тези негови думи личеше лицемерие. Очите на великия княз светнаха. Той каза решително:

— Ти знаеш, брате, нейната лудост е от деня, когато изгоря къщата на градинаря.

— Знам — рече царят, — но не мога да проумея каква връзка има нейната лудост с тази къща?!

— Ти сам ще разбереш — каза великият княз, — че в тази къща имаше едно дете, мое дете — плод на любовта ми, Александре, която ти разруши с желязната си воля.

Нито един мускул не мръдна по лицето на царя, само малко пребледня.

— Какво стана с това дете? Великият княз отпусна рамене.

— Бог само знае какво е станало с него. След пожара никаква следа не се намери от детето. Рових из пепелта да намеря нещо негово, но напразно.

— Къде е детето? Нали не е изгоряло? Той се дръпна внезапно и каза:

— Нека отидем при болната. Премина през няколко стаи.

Тя не бе сама: пред леглото ѝ стояха две придворни дами, а в един ъгъл на стаята се бе изправил лекарят.

Хела бе коленичила до камината и държеше в ръцете си една кукла, която непрестанно целуваше и прегръщаше. Толкова трогателна бе тази картина, че всяко човешко сърце би се трогнало.

Царят застана на прага, после реши да влезе и се приближи с решителни стъпки. Когато дойде до нея, той я попита със сълзи на очите:

— Не ме ли познаваш, Хело?

Бедната хвърли един поглед на царя, започна да вика с всичка сила и да прегръща куклата. Ако Константин не бе я хванал, тя щеше да избяга.

— Този, който ти говори, е царят ни, мила и нещастна моя жено — каза той.

Тя се мъчеше да се освободи от прегръдките му.

— Оставете ме, трябва да скрия детето на някое сигурно място. Пожар, огън! Убийците са будни. Камбаните бият, викат ме на гробищата. И ти ли идеш, убиецо, да ме погубиш?

Тя падна на пода и започна да прегръща краката на мъжа си.

— Аз не съм убила детето, милост, милост.

Докторът се възползува от случая и успя да сложи княгинята на стола.

Трогнат дълбоко, Александър II се приближи до нея. Порой сълзи течеше от очите му. Човекът, който подписваше смъртната присъда на стотици хора, плачеше сега като малко дете.

Хела взе едно цвете и започна да го разглежда.

— Червено цвете — червена кръв — шепнеше тя. — Велика Русия е покрита с дебел сняг и лед, това е големият покрив.

— Какво говори? — запита царят брат си.

— Оплаква съдбините на Русия — каза великият княз. — Говори за някакъв голям покрив, с който е покрита цялата земя.

Александър II наведе глава.

— Може да има истина в думите на лудата — каза той. — Бедна Русия, колко големи грижи ми създаваш и колко малко мога да направя, за да премахна болките ти.

Хела повдигна глава. Необикновен блясък светеше в очите ѝ. Тя ги отправи нагоре — към небето.

— Какво прави сега? — запита царят, като я видя в това положение.

Лекарят се приближи до царя и му каза:

— Ваше Величество, забелязах преди малко, че Нейно височество княгинята страда от сомнамбулизъм. Тогава тя може да ви каже неща, които не са ви ясни и които ще ви се случат.

— Много чудно наистина! — каза царят. — Вие мислите, че снаха ми ще каже самата истина?

— Да, вярвам, Ваше Величество. Наблюдавал съм я в това положение и разбрах, че в думите ѝ има истина. Ще ви помоля, Ваше Величество, да изпратите всички навън и тогава княгинята ще ви предскаже бъдещето.

Константин се приближи до придворните и им каза да се отстранят. Когато завесата падна, лекарят се обърна към царя и рече:

— Ако желаете сега, Ваше Величество, можете да се обърнете към княгинята.

Царят се доближи до Хела и я запита.

— Кой съм аз?

Без да промени ни най-малко лицето си, княгинята отвърна:

— Най-нещастният между милиони нещастници, най-беден между бедните.

Царят потрепера.

— Има право — каза той. — Аз съм най-нещастният между всички нещастници в Русия. На моята любов ненавист е наградата, искам ли доверие — недоверие получавам. Аз съм готов да дам и най-голямата жертва; ако моята родина поиска от мен, дал бих и своя живот. Кой ще ми помогне — запита болно той — да излекувам раната на моята родина, из която безспирно тече кръв? Кой ще ми даде остър нож да изрежа тръните между добрите треви, за да очистя земята?

Хела отвори уста и всички се приготвиха да чуят какво ще каже.

— Преклони се пред работниците — рече Хела, — пред работниците, които чистят земята, пълна с камъни, за да поникнат добри плодове, пред работниците, които облагородяват земята. Целуни почернелите и попукани ръце, хванали ралото. Иди с уважение при земята, където живеят работниците. Този, който работи, не трябва да е роб. Робът само се страхува, той не може да обича. Не ги тъпчи, а ги повдигни. Не ги мачкай с крак, а разтвори ръце и ги притисни към гърдите си. Времената се променят. Кърваво поле се простира надалеч. Ще дойде денят, когато тази кръв ще пресъхне. Робът ще стане

свободен човек. Вековете летят. Само един век още ще продължава борбата между царя и народа. После ще царува мир. Русия е щастлива.

— Русия е щастлива — каза Александър, когато княгинята свърши предсказанията. — Това е най-хубавата картина на бъдещето, която желая да видя: Въпреки че слабея и не ще мога да доживея да видя този мир в царството си, то поне ще отнеса със себе си слаба надежда.

— Всичко разбрах добре — каза царят, като се обърна към великия княз. — Разбрах какво искаше да ми каже твоята нещастна жена. Робството трябва да изчезне, то притиска земята. Аз искам да бъда владетел на свободни братя, а не на роби. Аз не мога да направя Русия щастлива само с едно мръдване на перото. Трябва ли още да се двоумя?

— Сменя ли да кажа, брате мой — рече Константин. — Има хора, които са противници на премахването на робството. Всички дворяни ще се възбунтуват против това, тъй като всички имат големи имоти. Ако техните работници направиш свободни, то за дворяните ще бъде зле. Припомням ти, Александре, че болярите са крепители на владичеството.

Царят мълчеше. Лицето му бе бледо като платно.

— Що каза, брате? — запита царят. — Значи дворяните ще се противопоставят на желанието ми. Знай, че ще погубя всеки, който посмей да се противи на волята ми. Руските царе се раждат, за да въздигнат, а същевременно и за да погубват.

— Болярите ще погледнат с добро око — рече Константин — и ще са съгласни, докато ги въздигаш, но те ще покажат негодуванието си, щом започнеш да ги унищожаваш.

— Няма да ги щадя — рече царят. — Мина времето, когато болярите се сравняваха с царете. На сцената на деветнадесети век най-главната роля играе народът. Моят девиз е — за доброто на народа. Перото, с което ще подпиша унищожението на робството, ще ме направи безсмъртен. Нима ще потрепери ръката ми? Не, братко. Оттук ще отида право в кабинета си, ще повикам министрите, за да се съветвам с тях.

Царят се готвеше да излезе, но князът го помоли за още една дума.

— Брате, делото, което ще предприемеш, е велико. То ще бъде най-благородното дело на деветнайсети век и аз ще бъда последният, който ще ти се противопостави. Не е ли това голям срам за нашето отечество?

— Аз се сещам какво искаш да кажеш — рече царят.

— Сещаш се! Не е ли робството най-големият срам на деветнайсети век? Тези изтезания, които подобават само на средновековните варвари? Премахни Сибир и освободи безбройните нещастници, дай тази земя на Бога и на небето и направи така, че да не я наричат земен ад. Царю, не чуваш ли виковете на клетниците, които гинат в твоите рудници? Като че тези виковете ще изпълнят въздуха, който ще ни задуши. Много често насън чувам дрънкането на оковите и клетвите, които идват от дълбочината на земята, идват като отмъстителни около къщата на Романовци.

Царят стисна силно ръката на брат си.

— В този миг ти говориш за себе си, Константине.

— Как? Нима така мислиш, братко?

— Аз мисля, че твоето сърце още тупти за онази клетка жена, която трябваше да изпратя в Сибир.

Константин улови ръката на брат си и с разтреперан глас каза:

— Не, Александре, аз не заговорих първи за тази жена, ти го стори. Кажи ми тогава какво стана с нея?

Царят тежко въздъхна и каза:

— Най-добре я смятай за мъртва.

— Ако я смятам за такава, ще рече, че тя живее; кажи ми тогава, моля ти се, дали е лишена от нещо или се намира във влажна тъмница, или пък е в хубава стая?

— Не мога да ти отговоря — каза царят. — Аз направих това според законите на нашия дом. Забрави Елисавета, погледни към небето и се помоли Богу да върне разума на този ангел.

Царят стисна ръката на брат си, след това се доближи до кревата, на който лежеше Хела, и я целуна по бледото чело.

— Ако историята говори някога за великите дела на Александър II, за освобождението на руския народ и премахването на робството, никой не ще помисли, че за това велико дело е помогнала една млада невинна жена, една нещастна полудяла княгиня.

Царят отиде в палата. Щом влезе в кабинета си, той изпрати да повикат директора на полицията Кардов.

Когато Кардов дойде, Александър се изправи насреща му.

— Какво стана с детето, Кардов? Детето, което беше при градинаря на великия княз? — запита царят.

— Къщата изгоря, Ваше Величество. Царят тропна с крак.

— Аз не питам за къщата, а за детето — рече царят сърдито.

— Щом къщата е изгоряла, тогава и детето трябва да е изгоряло — отговори Кардов, като се изправи гордо.

Царят скочи като бесен. Той взе един порцеланов светилник и го хвърли в краката на Кардов, където се счупи на парчета.

— Нима смееш да мамиш царя си, животното такова — кресна царят в яда си. — Ти каза, че детето е изгоряло. Това не е вярно, тъй като никаква следа нямаше от него в пепелта. Казвай що стана с детето? На кого го даде?

Кардов изгуби присъствие на духа. За да не падне, той трябваше да се подпре здраво на сабята си.

— Аз изпълних заповедта ви, Ваше Величество — изрече колебливо.

Александър се изсмя горко.

— Моята заповед? Не вярвах, че ще си толкова нахален да настояваш, че аз съм заповядал да убият детето.

Кардов се разтрепера.

— Заповедта ви, Ваше Величество, не беше ясна — каза той, — аз мислех... аз разбрах...

— Така си разбрал — каза царят, — в това е нещастieto на всички царе, че нищожествата, които ги заобикалят, изменят думите им. Моята заповед бе да се потрудиш да отстраниш детето от дома на брат ми, а ти си разбрал да го убиеш.

Кардов падна на колене пред царя.

— Това е било недоразумение, Ваше Величество, и нищо друго — каза той. — Милост!

— Твоето недоразумение струва живота на един човек! Ти просиш милост? Нищо друго.

Царят почна да се разхожда нагоре-надолу из стаята. Внезапно той застана пред Кардов.

— Мъртво ли е детето? — запита гърлено.

— Една безсърдечна старица трябваше да го убие — каза Кардов. — Но аз мисля, че детето е още живо.

— Слушай сега какво ще ти кажа, Кардов — рече царят. — Давам ти срок от четири седмици да намериш детето. Ако дотогава не го намериш, ще загубиш свободата и живота си.

Заповедническият тон на царя прекъсна всеки отговор на Кардов. Той излезе от стаята като пиян.

— Малко ще ми бъдат четири седмици — говореше си тихо той, — за да спася главата си.

XXXIII. ПИРШЕСТВО С ШАМПАНСКО

Който познаваше милионера Ягодкин от по-рано, сега щеше да намери промяна у него.

Това можеха да забележат най-добре неговите слуги, които бяха около осемдесет души.

Напоследък Ягодкин бе станал търговец в пълния смисъл на думата, от глава до пети. Въпреки че не бе необходимо да наглежда работниците, както това правеше някога, той обикаляше големите колела, които движеха работната машина. Удължи работното време от 12 на 18 часа и затова стана милионер.

Ягодкин работеше без почивка и искаше същото от своите работници. Много често нощем в кабинета му светеше и заобиколен с книги, Ягодкин работеше сам.

По-рано се обличаше просто. Не обръщаше никога внимание на външността си и не търсеше развлечения. Той обичаше да си стои у дома.

През последната седмица се бе променил. Като че някаква вълшебна ръка се бе докоснала до него и той от тих и кротък човек бе станал човек, пълен с живот.

Най-прочутият шивач шиеше дрехите му, и то по последната парижка мода. По-рано отбягваше да носи украшения, а сега разни диаманти и брилянти блестяха на ръцете му. Ягодкин обръщаше голямо внимание на модата. Не му оставаше време да ходи в кантората си и затова по-рядко го виждаха там.

Касиерът на „Ягодкин и сие“ клатеше главата си, когато трябваше да изплаща по-големи суми.

Ягодкин теглеше значителни суми от касата и веднъж, когато касиерът трябваше да изплати 40000 рубли, ръката му затрепера и той си каза:

— Това не отива на добре.

Подчинените на Ягодкин се мъчеха да узнаят причината за тази промяна и не след дълго я откриха.

С проникателния си поглед гениалният пълководец Наполеон I в някои неприятни случаи казваше, като отпускате рамене:

— Къде е жената?

Това правеше и Фридрих Велики.

Тези двама велики мъже при лоши случаи винаги търсеха причината у някоя жена.

Понеже Фридрих Велики и Наполеон правеха така, защо да не сторят това и чиновниците на Николай Ягодкин? Те подозираха, че е замесена някоя красива жена. Това бе Феодора Бояновска. Феодора и Ягодкин бяха станали приятели.

Преди известно време Феодора се премести в Къщата на духовете и всеки ден Николай Ягодкин я посещаваше.

Актът на къщата бе в ръцете на Феодора, въпреки че не бе броила никакви пари. Тя бе подарък за Феодора. Последваха още много подаръци. Феодора казваше открито на Ягодкин, че не уважава неговата личност, а парите му. Тя му каза също, че посещенията му ще имат успех само когато той изпълнява всяко нейно желание.

Отговорът на това бе един — екипаж с четири коня, и то такива, каквито няма в цял Петербург. Следваха други подаръци; скъпоценности, мебели, дрехи, цветя.

Феодора постигна целта си. Тя разбра, че коленичилият пред нея човек е милионер.

Въпреки всичко, милионерът не можеше да каже, че е получил от нея дори един благ поглед.

Феодора търпеше вечерните му посещения; той идваше, добре загърнат с пелерината си. Не му отказваше да ѝ целуне ръка, но ако искаше нещо повече, му се надсмиваше.

— Дългоочакваното щастие — казваше тя — е най-сладко, затова чакай.

Това чакане, разбира се, не се харесваше на Ягодкин. Когато напускаше къщата ѝ, той свиваше юмруци от яд. Бе се заклел да спечели любовта на Феодора и не се отчайваше.

За пръв път той се отдаде така пламенно на една жена. Когато страстта се вмъкне под бяла коса, тогава е най-опасна.

Красивата вдовица Бояновска го бе завладяла напълно, особено откакто жена му бе отпътувала. Сега животът му бе взел съвсем друга посока.

Но защо ли и Клариса се бе изменила от известно време? По-рано тя не ходеше на балове, нито на театър, живееше настрана от хората. Тази самотност дразнеше самия Ягодкин — тя обичаше домашния живот. Ала неочаквано всичко се промени.

Ягодкин се зарадва, че дъщеря му изказва желание да ходи заедно с него в обществото. Той не се колебаеше да я води и по концерти, и в театри.

От своя страна, Клариса умееше да живее като истинска милионерска дъщеря.

Не е нужно да припомним на читателите, че това не бе истинската дъщеря на Ягодкин, а друга зае мястото на Клариса.

Един ден истинската Клариса изчезна от дома на милионера.

Онази, която зае мястото ѝ, бе пълна нейна противоположност. Клариса бе склонна към тих живот, а Франциска искаше да изпита всички сладости на живота. Със страх очакваше тя деня, когато за пръв път ще се покаже като милионерска дъщеря.

В онази вечер, веднага щом комедиантът се отдалечи с Клариса, Франциска се изтегна на Кларисиното легло и се помъчи да заспи. Но сънят не идеше. Сърцето ѝ бурно туптеше, а главата ѝ бе в огън. Мислеше си дали ще издържи първия изпит. Въпреки уверенията на Бакунин, че толкова много прилича на Клариса, та никой няма да може да узнае лъжата, тя все пак се страхуваше да не би да я познаят. Може ли собственият баща да не познае дъщеря си? Обезпокоена, тя стана, притискайки с пръсти слепите си очи. Сега разбра каква дръзка роля се е заела да играе. Бе заслепена от жаждата да играе в света голяма роля като милионерска дъщеря.

Ако Ягодкин забележеше, че истинската му дъщеря е отвлечена и на нейно място е поставена друга, тя е загубена. При тази мисъл Франциска се разтрепера. Но вече бе късно, жребият бе хвърлен.

— Не ми остава нищо друго, освен да играя смело ролята, с която се зах доброволно. — Като каза това, тя се отпусна на копринените възглавници и сънят я обори.

Колко бе спала, не знаеше, но когато се събуди, слънцето беше вече доста високо. До леглото ѝ тихо стоеше слугинята.

От разказа на Бакунин тя знаеше, че слугинята се казва Саша и че била духом и телом предана на господарката си.

Тази слугиня беше като трън в очите ѝ и затова тя си постави за цел да я отстрани от длъжността ѝ. Някакъв вътрешен глас ѝ говореше постоянно, че именно тя е най-опасна.

На Кларисината прислужница са били познати най-подробно всички привички на господарката ѝ и затова Франциска се страхуваше да не би един ден да я познае.

— Добро утро, мила Саша — каза лъжливата Клариса, след като се надигна от леглото. — Ела и по-скоро ме облечи, защото искам да пия чай с баща си.

Скоро бе облечена и можеше да отиде пред огледалото, за да оправи прислужницата косата ѝ.

— Но бъди внимателна, Саша, гледай да не ме скубеш, бавно минавай с гребена, докато се оправи косата ми.

Неочаквано Франциска прекъсна разговора. Тя забеляза, че прислужницата се смее.

— Но защо се смееш? — попита я тихо. — Изглежда, че тази сутрин си в добро разположение.

— Драга и милостива госпожице, учудва ме, че днес се обърнахте към мен на „ти“.

Клариса цяла пребледня. Тя разбра грешката си, но бързо се съвзе и отвърна:

— Но не мога ли, мила Саша, да си направя удоволствието да се обърна към теб на „ти“?

Прислужницата се поклони на Франциска и целуна ръката ѝ.

— Много съм щастлива, госпожице, тъй като това „ти“ от вашите уста звучи много хубаво, но вие си спомняте, драга госпожице, че когато постъпих на служба у вас и ви помолих да се обръщате към мен на „ти“, вие ми казахте, че с нищо и никаква слугиня няма да бъдете на „ти“. И сега аз се чувствам много щастлива, госпожице Клариса, че устояхте на думата си.

— Добре, момиче, добре, повече не говорете, заловете се за работа.

Саша започна да плете дългите къдрави коси на господарката си.

— Знаете ли, госпожице, нещо ми дойде на ума.

— Какво? — попита Франциска.

— Изглежда, че вашата коса за една нощ е станала по-тъмна.

— Възможно е поради слабата светлина през зимата. Но готова ли си вече?

Саша се отдръпна.

— Коя утринна рокля ще пожелаете да облечете? — попита тя.

— За Бога, не ме разпитвай толкова. Знаеш, че не обръщам чак толкова внимание на това.

— Истина е — отвърна с въздишка слугинята и извади от гардероба една синя като небето рокля.

— Ех, ако бях на ваше място, госпожице, щях да нося много по-хубави тоалети.

— Донякъде имаш право, Саша — отвърна Франциска. — Защо да не се радвам на по-хубави тоалети? Като дъщеря на милионер аз мисля, че тоалетът ми е твърде скромнен. Но отсега нататък няма да бъде така. Веднага пиши на моята модистка да дойде и да ми вземе мярка за няколко бални рокли.

— Ракурн да дойде при вас? Парижката модистка? Но нали знаете, госпожице, че тази горда жена не ходи при никого, а ако някой желае нещо, сам трябва да отиде при нея.

Франциска прехапа устни. Пак сгреша. По дяволите, не беше много лесно да играе ролята, с която се беше нагърбила.

— Мисля, че тази горда госпожица ще се откаже от глупостта си и ще дойде при мене, щом се касае за хубава печалба. Пиши й, че ще направя поръчка за няколко хиляди рубли. А сега няма да оставя баща си повече да ме очаква. Навярно той ме чака в трапезарията.

— Във всеки случай, почитаема госпожице, отпреди един час, както обикновено, четеше вестници.

Франциска излезе от спалнята и се отправи за трапезарията. Тя знаеше точно къде е. Бакунин й бе описал цялото разположение на къщата. Ягодкин закусваше.

Самоварът вреше, а на масата бяха сложени чинии, в които имаше кифли с масло, яйца, студено печено, шунка и хайвер.

— Добро утро, мило мое дете — каза Ягодкин при влизането на Клариса. — Как прекара нощта?

— Благодаря, татко, много добре — отвърна Франциска и се втурна към Ягодкин да го прегърне.

Бащата тихо я привлече до гърдите си. От безпокойство сърцето на Франциска силно биеше. Тя очакваше, че той може да я познае.

Настъпи най-решителната минута. Ако и сега Ягодкин не подозираше, че тя не му е дъщеря, играта бе спечелена. Ягодкин я милваше по русата коса.

— Колко си хубава, миличка — каза Ягодкин. — Но защо ми създаваш грижи, като изпускаш един такъв случай.

Франциска с признателност разбра какво означават тези думи.

— Ах, да не говорим за това, татко. Аз обичам Фелзингер и откровено ти го казах. Ти го доведе вкъщи. Вече се познаваш с него. Какво е мнението ти?

— Той е много даровит и честен човек — отвърна Ягодкин. — Ала ако кажа, че в негово лице виждам един идеален зет, няма да е истина. Аз искам мойт зет да принадлежи към по-други кръгове. Например като барон Бронт — прибави той колебливо.

— Баронът не — рече Франциска, — ти вече знаеш, че аз обичам Конрад Фелзингер. — След като каза това, тя стана от мястото си и седна до масата срещу Ягодкин.

— Значи си непреклонна, Клариса. Аз ти казвам, че ти още не умееш сама да вземаш решения за каквото и да било. Но това твое романтично бленуване не е нищо друго освен последица от лошото възпитание — виновница за което е майка ти. Вместо да блестиш във висшето общество, тя никъде не те водеше; ти все вкъщи си стоеше.

— Ако това зависеше от мене, аз съвсем по друг начин щях да постъпвам.

— Но знаеш ли какво, Клариса? Чини ми се, че и сега не е късно. Искаш ли да те въведа в петербургското общество? Аз щях да те въведа в общество и салони, където се събира пялата аристокрация. И сега, когато майка ти я няма, струва ми се, че имаме благоприятен случай. Само трябва да ми кажеш, че желаеш.

Франциска подаде ръка на Ягодкин.

— Ти знаеш, че твоето желание, татко, е заповед за мен дори когато се отнася до моето сърце. Че защо да не те придружавам в обществото? Мястото ми не е ли до теб?

— Превъзходно, дете мое — каза радостно Ягодкин. — Ако искаш, можеш още днес да ме придружиш.

— Но къде, тате?

— В салона на красивата вдовица Бояновска. Да, дете мое, аз ти казвам, че тази жена знае да живее и има вкус и грация като никоя

друга. Какво решавааш? Мога ли днес да разчитам на тебе?

— Добре, татко, но при едно условие.

— Някакво условие? В какво се състои това условие?

— Да дойде с нас и господин Фелзингер.

— Фелзингер! — извика Ягодкин. — Но какво ще търси Фелзингер в едно общество, където никога не е бил?

— Не те разбирам, татко. Ти ще ме заведеш за пръв път там. А нали и той трябва да бъде въведен в обществото, за да се сдобие с познати и приятели? Няма да откажеш на молбата ми, нали, татко? И те моля веднага да съобщиш на господин Фелзингер за това.

Милионерът гневно отпусна рамене.

— Чудна работа. Но както искаш.

Той натисна сребърния звънец на масата и в стаята влезе един слуга.

— Кажете на господин Фелзингер, че го моля да благоволит да дойде тук за няколко минути.

Слугата се поклони и излезе.

Останала отново насаме с Ягодкин, Франциска се обърна към него с думите:

— Татко, аз се съгласих да дойда с тебе на бал, но трябва и ти да проявиш своята любезност. Помисли си, аз нямам никакъв скъпоценен накит.

— Та това зависеше само от тебе, Клариса. Ти винаги си се отказвала от брилянтите и диамантите, които съм ти поднасял. Не си ли спомняш какво ми каза, когато ти дадох за Новата година златна огърлица?

— Как да не си спомням? — отговори Франциска, въпреки че тя не знаеше за какво ѝ говори Ягодкин.

— Ти ми каза тогава едни хубави, но непрактични думи — подзе Ягодкин. — Не искам да нося диаманти, защото блясъкът им ще ми напомня „за сълзите, бедите и нещастията“.

— И сега съм на същото мнение — отвърна Франциска. — Аз мисля, че ако всички жени се съгласят да жертвуват накитите си, нещастия и бедност няма да има.

Ягодкин се засмя доволно.

— Това звучи много добре, но на практика не може да стане, защото, ако всички жени жертвуват накитите си, те няма да имат онази

стойност, която имат днес, и няма да струват нищо.

— Да си призная, татко, този накит аз го искам не за себе си, а защото подхожда на нашия дом. Трябва ли да оставим онези горди жени да казват, че единствената дъщеря на милионера няма накити, че Ягодкин не е в състояние да и купи. Не, татко, не трябва да им позволяваме това. Името на нашия дом трябва да пазим, а чрез блясъка и да го издигнем.

Докато Франциска говореше, Ягодкин бе благоразположен. От радост той започна да пляска като малко дете.

— Браво — извика, — bravo! Това ще рече да говориш умно. И ти се увери най-после, драга моя Клариса, че трябва да държим сметка за обществото и да правим дори жертви. А у нас, мило мое дете, в къщата на Ягодкин, трябва да има още по-голям блясък. Ще дойдеш ли заедно с мен при златаря или да му кажа той да дойде тук?

— Той сам нека дойде, за да мога да си избира нещо по мой вкус и по моя воля.

— Искаш да избираш! Ето думите, които отдавна трябваше да чуя от устата на моята дъщеря. Самостоятелна, самостоятелна трябва да бъде една Ягодкина, защото богатството я издига до висотата на княгиня. Не зная защо, но струва ми се, че ти за една нощ си се изменила и ако не целувах лицето ти, което безброй пъти съм целувал, бих помислил, че това не е вчерашната Клариса.

Вратата се отвори. Влезе Конрад Фелзингер. Ягодкин го поздрави и той учтиво се поклони.

— Вие сте заповядали да дойда — каза Фелзингер.

— Знаете, че аз не мога нищо да ви заповядам, господин Фелзингер. Аз ви считам за гост в моята къща и ви моля и вие да се чувствувате така.

— Вие сте повикан по мое желание — присъедини се към разговора Франциска — и се надявам, че не сме ви събудили.

— От три часа съм на писалищната маса — отвърна Фелзингер.

— Тъй прилежен — каза Франциска. — Ас какво се занимавате? Фелзингер я погледна учудено.

— Това ме питате вие, госпожице Клариса? Вие знаете защо ставам толкова рано да работя.

Франциска се сепна. Усети, че бе невнимателна. Но имаше време да поправи грешката.

Тя отиде близо до Фелзингер и като го погледна любезно, сложи ръка на рамото му.

— Знам какво ви приковава към писалищната ви маса, но исках да го чуя още веднъж, и то пред баща ми.

— Вие имате тайни с дъщеря ми, господин Фелзингер? — запита Ягодкин. — Ако не ми кажете тайната, ще ви се разсърдя.

— Сега ще ви я кажа. Това е една невинна тайна. Прочетох стиховете на прочутия немски поет Хайнрих Хайне. Тези стихове харесаха много и на госпожица Клариса. Тя ме помоли да ѝ преведа няколко песни на руски. Например тя знае достатъчно немски, за да може да разбира всичко. Аз побързах да изпълня молбата ѝ.

Сега Франциска дишаше по-спокойно, защото знаеше това, което искаше.

— Колко сте добър, господин Фелзингер! — каза тя, като му стисна ръката. — Коя песен преведохте днес?

— Една много тъжна — каза Фелзингер. — Песен, която описва човешката съдба с няколко думи. Завършва с трагична любов.

— Дайте ми тази песен — замоли го Франциска.

— С най-голямо удоволствие, госпожице.

Фелзингер запя със своя печален тенор една песен, която разплака Франциска. Това не бяха престорени, а истински сълзи. Тези сълзи бяха предизвикани от проникновените стихове. Франциска нямаше лошо сърце, но бе суетна и лекомислена.

Като видя тези сълзи, Фелзингер каза:

— Ако Хайнрих Хайне не е получил друга награда за стиховете си, то вашите сълзи са достатъчни.

Конрад пееше, а Ягодкин често поглеждаше часовника. Бе време да тръгва, тъй като за вечерята у Бояновска имаше да се уреждат още някои работи.

— Бих ви помолил, драги господин Фелзингер, да ни придружите на гости у една наша домашна приятелка.

— Мислите ли, че ще бъда приятен гост на тази дама?

— Не ще и съмнение — каза Ягодкин. — Достатъчно е, че аз ви каня. Ще дойдете с нас, нали?

Фелзингер се поклони в знак на съгласие.

— Ще ми бъде приятно да ви придружа.

— Благодаря ви за това. А сега трябва да отида в кантората си и точно навреме ще се върна, за да те заведа, Клариса. Днес имам много работа, затова прощавай.

Той прегърна дъщеря си, целуна я по устата и челото и се сбогува с Фелзингер. След малко бе в кантората си. Седна до писалището и поиска да му донесат днешната поща. Влезе Пристов.

— Има ли нещо ново, Пристов? — запита Ягодкин.

— Да, нещо важно и печално — каза той, — Жак Листер и сие са спрели плащанията в Лондон.

— Жак Листер и сие са фалирали! — извика Ягодкин, като побледня. — По дяволите, Пристов, ако не се лъжа, тази фирма ни дължи повече от милион.

— Повече ще е, а не по-малко — рече Пристов. — Често съм ви казвал да не се доверявате на тези англичани, но...

— Стига, не ми трябва съветите ти. Ще отида сам в Лондон. Не, няма да замина. Работата може и с писмо да се уреди. Поне каквото можем, трябва да спасим.

— Говори се, че в касата им няма пукната пара — каза Пристов.

— Нека пропадне милионът тогава — рече Ягодкин изплашено. — Тази загуба няма да съсипе Никола Ягодкин и сие. Кредитът ми е толкова голям, че и да бяха пет милиона, пак бих могъл да го удвоя. Искам да остана самичък.

Пристов се отдалечи, като клатеше недоверчиво глава. Не му се вярваше, че може да се удвои тази сума.

Като остана сам, Ягодкин отвори чекмеджето на масата, взе една розова картичка и започна да пише:

„Скъпа ми приятелко,

Довечера ще доведе и дъщеря си Клариса.

Вярвам, че присъствието на дъщеря ми няма да ви е неприятно. Особени причини ме карат да доведе дъщеря си у вас. Ако ви е възможно да поканите барон Бронт, който е в Петербург, то ще ви бъде много благодарен. Вие сте виждали барона, той ви е познат.

Ветрилото от слонова кост, което харесахте наскоро, ще го имате. Казвам ви предварително, че ще блестите с

цялото величие на красотата си тази вечер.

Оставам ваш приятел, като целувам ръцете ви.

Ягодкин“

Свърши писмото, постави го в плик и го надписа за вдовицата Бояновска.

Разнообразно общество се бе събрало във Вилата на духовете.

Феодора канеше хора, които знаеха как да живеят. Имаше и богата вечеря. Феодора бе заповядала на готвача си, французин, да приготи разкошна вечеря, колкото и да струваше тя.

На никой княз не е била поднесена по-хубава вечеря от тази, която голямата красавица на Петербург бе подготвила тази вечер в своята вила. Какво ли впечатление направи това на Франциска? Където и да погледнеше, виждаше само богатства, коприни, бисери, брилянти, злато, ордени и други знаци за заслуги. Ще споменем и онази атмосфера, която само Феодора можеше да създаде. Тя целуваше и прегръщаше Клариса, не липсваха и ласкави думи. Лицето на Ягодкин сияеше от радост. Той бе толкова подъл, че се радваше, когато тази жена, която искаше да направи своя държанка, любезничеше с дъщеря му.

Когато шампанското започна да шуми в чашите, а сладкото вино зачерви страните на Франциска и кръвта ѝ взе да се вълнува, тя се сети, че трябваше докрай да изиграе ролята си. Един млад артист стоеше до нея — храбър, любимец на един от фаворитите на царския театър в Петербург. Той изпразваше чаша след чаша, като канеше и нея да пие. Очите ѝ блестяха, главата ѝ започна да се върти. Тя не можеше да се сдържи, стана и извика:

— Да живее веселието, да живее щастието!

Всички се зачудиха, като видяха това хубаво момиче, което държеше с пълните си ръце чаша шампанско.

— Колко е хубава! — шепнеха всички.

— Какъв огън, какво въодушевление! — казваха всички.

— Щастлив е наистина Ягодкин. Не само че стана милионер за кратко време, но Бог му е дал такава прелестна и мила дъщеря — казваха си трети на края на масата.

Само един-единствен човек от присъстващите гледаше с учудване. Всичко това му се видя странно. Този човек бе Конрад Фелзингер. Не му се вярваше, че това е същата Клариса, която държеше чашата с шампанско. Това ли бе онази тиха и блага Клариса, която избягваше обществата — като цвят, който не е осветен от слънцето? Не, това не бе дъщерята на Ягодкин, която той довчера знаеше. Човек би казал, че се е променила изцяло. Това не бяха кротките черти на Клариса.

Тя се бе изправила като някоя богиня, пълна с живот и дух, с чаша в ръка и канеше всички да се веселят. Очите ѝ светеха. Те бяха примамливи, една неискреност се забелязваше в гънчиците около устата ѝ, която Фелзингер не бе забелязал досега.

— Виното е причината — каза си Конрад. — То е причината, че възбуди наивното момиче и то изгуби всякакъв срам. Утре тя ще бъде пак същата Клариса и няма да ми повярва, когато ѝ разправа какво е правила тази вечер. Не искам да я видя такава. Никога не ще изчезне този образ от главата ми.

Той я съжаляваше и щеше на драго сърце да напусне къщата на вдовицата Бояновска, ако приличието не го задържаше. Право да си каже, това общество не му харесваше. Въпреки че тук присъствуваха дворяни, офицери и артисти, според мнението на Фелзингер това общество не бе подходящо за жени, тъй като тази вечер се разиграваха сцени, които го отегчаваха все повече. Не липсваха и оперни певици и танцьорки. До Конрад бяха седнали две госпожици от цирка, които разговаряха, без да се стесняват, за някакви подаръци, които получили от кавалерите си. Това го обиждаше, но той не издаде негодуванието си, нито пък напусна мястото си, но колкото и да е странно, започна по-внимателно да следи разговора на тези две госпожици.

Феодора, която не обичаше Клариса, ликуваше пред тази картина. Клариса така се бе отпуснала. Това ли беше същата оная Клариса, която познаваше? Феодора беше доста хитра, за да забележи, че момичето знае да се забавлява, да слуша пикантни истории и да поглежда мъжете с кокетни погледи. Тя не можа да се стърпи и каза на Ягодкин:

— Погледнете дъщеря си, любезни приятелю, струва ми се, че никога не е била така прелестна. От очите ѝ излиза огън. Струва ми се, че скоро ще има сватба.

— Това е най-голямото ми желание — рече Ягодкин. — Искam тя да вземе някой от нашето общество. Вие виждате, драга приятелко, че и Клариса иска това.

Феодора се засмя.

— Това е интересна новина — каза тя. — Аз мисля, че дъщеря ви не обича никого. Тази вечер наблюдавах дъщеря ви, мнението ми се измени, тъй като чета любовен огън в очите й; вие като баща трябва да й помогнете или пък да изкорените това от главата й.

— Да й помогна в любовта? — възкликна Ягодкин. — Да се омъжи за нищожен човек? Не, никога!

Феодора отпусна рамене.

— И това говорите вие? — рече, като го погледна кокетно. — Вие, който знаете силата на любовта?! Без съмнение вие ще й говорите да не се жени за него, ще я отстраните от Петербург. Но какво ще помогне това? Един ден тя ще забегне с любовника си.

— По дяволите, какво приказвате?

— Казвам ви какво може да се случи и нищо повече, драги мой, и с това свършвам. Какво ще правите, когато тя падне на колене пред вас и ви помоли за нещо?

Ягодкин хвана ръката й и я стисна с всичка сила.

— Спрете, спрете, Феодора, не говорете повече. Това, което казахте, разбунтува кръвта ми и ако чуя такова нещо от устата на дъщеря си, ще се откажа от нея. Бих могъл да стана и убиец — каза той.

— На кого е отдала Клариса своята любов?

— На един беден немски учител — отговори Ягодкин. — Доведох го тук по желанието на дъщеря си. Погледнете онзи, седнал е през осем стола от нас.

Вдовицата се обърна и видя хубавото лице на Конрад.

— Клариса има добър вкус — рече тя на любовника си. — Този Фелзингер е интересна личност.

— Само че е беден — каза Ягодкин. — Той има много непрактичен идеал. Такъв, като го оставиш пред пълни кесии със злато, няма да напълни джобовете си. Тези прехвъркнали тук немци остават бедняци през целия си живот, в случай че не са се родили богати. На такъв човек ли трябва да дам единствената си дъщеря! За

него ли спечелих тези милиони, за него ли се трудих? Не, хиляди пъти не, аз ще премахна тези романтични мисли от главата на дъщеря си.

— Зная един лек, с който можете да махнете тази любов от главата ѝ и всичко да забрави.

— Колко благодарен ще ти бъда! — възкликна Ягодкин.

— Да ви кажа ли какъв е? Колко ще ми платите за това? — попита Бояновска.

На лицето му се показва недоволство. Тази хубава и лукава жена все иска да ѝ се плаща. Както и да е, трябва да се покаже весел.

— Вие ми казахте преди малко, че ви харесва конят на княгиня Мешчинска? Не ѝ се иска да го продаде, тъй като се страхува животното да не осакати някого, защото е много буйно.

— Аз ще го укротя — прекъсна го Феодора. — Вие знаете, че съм способна да укротявам.

— Щом желаете да имате този кон, аз ще ви го купя, въпреки че княгинята иска много за него. Щом подаръкът е за вас, не ми струва скъпо.

— А аз ви обещавам, че ще излекувам дъщеря ви от тази любов към Фелзингер.

— Какво смятате да правите?

— Това е тайна — рече хубавата вдовица. — Но нека изпием по една чаша шампанско за моя план.

Чашите се чукнаха и докато пиеше, Феодора отправи странен поглед към Фелзингер, който бе застанал мирно в един ъгъл на стаята. Този поглед изразяваше не само страст и копнеж, но и демонско коварство.

Вечерята най-после свърши, всички станаха и се отправиха към съседния салон. Кавалерите отидоха да изпуснат по една цигара, а дамите да оправят тоалета си. Франциска излезе сама на балкона. Тя бе разгорещена от изпитото вино и от голяма душевна възбуда. Поиска да се поразхлади и посъбере мислите си. Беше прекрасна зимна нощ и тя от балкона ѝ се наслаждаваше. Погледът ѝ блуждаеше и почти не виждаше очарователната гледка. Стори ѝ се, че целият Петербург се намира под краката ѝ и сякаш в един миг можеше да завладее тази горда столица. Пламъкът на ужасна суета бушуваше в душата на това момиче. От една проста самотна къща тя изведнъж се бе намерила в милионерски дом. Но вече желаше нещо повече.

Ето отсреща се извисяваше гордо царският дворец. Как блестяха позлатените кубета и шарените полилеи! Нима не беше възможно да се вмъкне през някоя врата, да влезе и там? Колко бедни момичета са ставали княгини! Такива случаи имаше в руската история. Който разчиташе на красотата си, можеше да се надява на големи неща.

— Аз не съм бедна, а дъщеря на милионер. Защо тогава да не бъда щастлива? Но първо да изпълня дадената дума на Бакунин. Трябва да съсия този човек.

Балконската врата се отвори и Конрад Фелзингер влезе.

— Вие сте тук, Клариса? — възкликна Фелзингер. — Търсих ви. Имам нещо важно да говоря с вас.

Това не се хареса много на Франциска.

— Сега искате да приказвате с мене, а на вечерята думица не ми казахте.

— Но моля ви се, Клариса.

— Не заемайте веднага тази учителска поза. Аз видях какви погледи отправяхте към онази дама от цирка, забелязах и как внимателно слушахте онези две госпожици, а на мене не обърнахте никакво внимание.

— Повече, отколкото вие предполагате — прекъсна той момичето. — Да, аз често поглеждах ония момичета, но го правех заради вас. Стана ми много мъчно, като ви видях в такова общество. Желая да си кажа мнението, затова ви търсих, Клариса. Считам за свой дълг като ваш приятел да ви кажа това.

— Вие искате да ме съветвате — каза лъжливата дъщеря на Ягодкин и като се облегна на перилата на балкона, погледна Фелзингер: — Говорете тогава, аз слушам.

— Вие често сте ме назовавали ваш приятел, Клариса — започна Фелзингер, — и винаги съм бил горд от това. Тази дума чух от устата на едно момиче, което е идеал за жените. Срамежливостта, сдържаността, кроткостта, скромността и любезността ви, Клариса, ме възхитиха и щяха да бъдат опасни за мене, ако един лош спомен не затвори сърцето ми. Откакто сте в тази къща, вие не сте същата Клариса. Вие се отдръпвате, вашето стеснение ми говори, че одобрявате. Аз се срамувам, Клариса, че се намирате тук и че това общество ви се харесва. Въздухът в тази къща е така задушен, хората са без всякакъв характер и струва ми се, не е право да се допре човек

до челото на едно момиче. Под лъжливата интелигентност се крие просташко безсрамие. Махнете им кожата и ще видите безсрамието им.

— Помислете какво говорите, господин Фелзингер.

— Да, аз дълго обмислях дали да говоря откровенно с вас, но какво ще стане, ако злото не бъде унищожено из корен? Моля ви, не посещавайте тази къща. Отбягвайте тази красива жена, която има за цел да лови стари и доверчиви хора в мрежата си. Страхувам се, че тази жена ще ви донесе някое нещастие, затова ви моля, странете от Феодора Бояновска.

Клариса направи гримаса на досада.

— Стига, не искам повече да ви слушам, господин Фелзингер. Изслушах всичко, което се отнасяше за мене, и то защото съм ви дала голяма свобода. Вие споменахте преди малко за някакъв старец, без да кажете името му, но аз се сещам кой е. Длъжна съм да защитавам баща си от тези съмнения. Той не заслужава да го пренебрегвате пред детето му. — Гласът на лицемерката затрепера и тя се обърна, за да скрие сълзите си.

За минутка Фелзингер остана като вкаменен, а след малко прибави печално:

— Значи така изтълкувахте добрите ми намерения? Добре тогава, няма да ви отегчавам вече никога с учителските си наставления. Виждам, че и вас е завладял този демон — златото. Вие не сте същата Клариса, която познавах до вчера, която ненавиждаше богатството и веселието. Вие сте съвсем чужда за мен. Няма да ви смущавам повече с присъствието си. Аз дълго размислях, докато реша да приема молбата на баща ви да дойда да живея у вас. А сега се уверих, че съм бил прав в предчувствията си.

— Нима искате да ни оставите? — попита Франциска. Тя не можа да скрие радостта, която се появи на лицето ѝ. Искаше и се да отстрани всеки, който можеше да я познае.

— Ще напусна дома на баща ви — каза Фелзингер. — Още утре ще му кажа това. Но макар и далеч от вас, аз ще остана ваш приятел. Ако някога имате нужда от приятелска помощ, разчитайте на мене. Аз съм готов винаги да изпълня желанията ви. Сбогом засега, желая ви щастие.

Той я погледна още веднъж и излезе.

— Благодаря на Бога, че този човек няма да ме преследва като шпионин, най-много се страхувах от него, остава сега да отстраня слугинята и тогава пътят ми е свободен. Но време е вече. Тя трябва да си отиде още утре. Това момиче лесно може да ме познае.

От съседната стая долетя музика.

— Валсът е започнал, аз трябва да бъда царицата на бала. Тя отвори вратата на балкона и цяла група кавалери я заобиколи.

През това време Ягодкин и Феодора се бяха оттеглили в будоара на красивата Бояновска.

— Вие още не сте ми се похвалили, мила моя, с новото жилище. Харесва ли ви? — рече той, като се облегна на канапето.

— Вие сам виждате колко е хубаво — каза Феодора, като се приближи до огледалото и напръска с парфюм облите си гърди.

— Но аз исках да кажа друго. Известно ви е, че вашата вила се нарича Вила на духовете. Интересно дали сте забелязали нещо досега?

Феодора стана бледа като платно. Тя се овладя изведнъж и се засмя принудено.

— Суеверие, нищо друго. Досега не съм видяла никаква сянка и както виждате, жива и здрава съм.

— И при това чудно хубава — рече милионерът.

Той се приближи до нея и искаше да я прегърне, но тя се отдръпна и каза:

— Не така интимно, вие знаете, че съм ваша приятелка, но не и любовница.

— Напразно! — въздъхна Ягодкин. — Да знаете как копнея за вас, Феодора!

Феодора му се присмиваше открито.

— Вие, клети човече — каза тя с печален тон, — вие наистина ме обиждате, но ще се уверите, че не мога да излекувам болките ви.

— Колко сте лоша, Феодора!

— Лоша? Какво искате от мене? Нима искате толкова да се унижа, че да стана ваша държанка? Ако истински ме обичате, самата мисъл трябва да ви плаши.

— Феодора — каза Ягодкин, като я улови за ръката, — нима не пожертвувах за вас всичко, каквото пожелахте? Или имате още някое желание? Готов съм да изпълня и него.

Феодора въртеше цигара между пръстите си.

— Това е истина. Щедър сте като всеки милионер.

— Добре, какво още искате от мене?

Хубавата вдовица му разреши този път да се доближи и да я прегърне.

— Какво още искате, Феодора, кажете? Тя вдигна полека очи и го погледна.

— Желая да стана ваша жена, Ягодкин — рече тихо. Милионерът се изненада.

— Вие знаете, че съм женен.

— Ще изпълните желанието ми. Това няма значение.

— Това е невъзможно — рече Ягодкин. Феодора стана и го погледна право в очите.

— Когато човек иска, всичко може. Каза го кратко и ясно.

— Малко ли са случаите, когато мъжът напуска жена си?

— Какво ще кажат хората за мене! Това е невъзможно, Феодоро!

— Както всички, и вие се страхувате от хората. Вие сте страхливец.

— Аз имам право да се страхувам, защото работя с тях.

— А ако смъртта ви раздели с жена ви, тогава какво ще правите?

— Това е друго нещо; тогава щях да бъда вдовец и свободен.

Феодора се засмя лукаво.

— Помолете се тогава на дявола да ви раздели с жена ви. Ягодкин я погледна уплашено.

— За бога, какво говорите! — възкликна Ягодкин. — Ами ако ни чуе някой?

— Глупости, никой не ни слуша. Е, ако наистина ме обичате, ще отровите жена си.

— Да я убия? — каза Ягодкин.

— Да отстраниш от пътя си човек, който ти пречи, не е убийство, а егоизъм.

Ягодкин избърса потното си чело.

— Не ще успееш много, Феодора, с тази твоя философия — рече Ягодкин. — Законът ще нарече този егоизъм убийство. Тогава и двамата ни ще обесят. Кой ще извърши убийството?

— Аз.

— Вие, Феодора? Жена ми е в Париж.

— Това, че е в Париж, е щастие за нас. Аз ще отида там. Ако една чужденка изчезне в Париж, никой няма да обърне внимание.

Ягодкин се сви на стола. Планът на Феодора съвсем го изненада. В душата му се водеше борба.

Феодора го наблюдаваше, както доктор наблюдава кризата на болен.

— Струва ми се, че моят план не ви се нрави. Тогава да отидем в салона, музиката отдавна свири. — Тя се обърна, за да излезе.

— Почакайте, Феодоро — извика Ягодкин, след като стана от стола и се приближи до нея. Феодора остана за минутка.

— Какво желаете, приятелю?

— Слушайте.

— Казвайте.

— Мислите ли наистина, че това убийство може да остане скрито?

— А как ще го разкрият, когато госпожа Ягодкина няма да умре от насилствена смърт?

— Ненасилствена смърт? А каква тогава? Тя го хвана за ръка и му пошепна на ухото:

— От отрова.

— Но докторите ще познаят отровата.

— Нищо — каза Феодора, — има отрови, които не могат да се познаят. Аз знам една жена, която изпи такава отрова и след това не откриха следа.

Феодора внезапно замълча. Погледът ѝ се спря на вратата, която тъкмо се беше отворила. Тя изпищя като луда и устните ѝ замърдаха. След това започна уплашено да говори:

— Там, там... трупът на старата... трупът... ето го пак... както всяка вечер... иде към мене... иска...

Ягодкин отправи поглед натам, където гледаше и Феодора. Той цял се разтрепера. Истина ли бе или сън това, което виждаше? На вратата имаше едно бяло видение. Лицето на една стара жена ги гледаше. Той взе Феодора на ръце и я занесе до прозореца. Когато се обърна отново, видението беше изчезнало. Вдовицата Бояновска лежеше в несвяст в неговите ръце. Изби го студена пот и той я отнесе до масата, на която бе звънецът.

Веднага след като той позвъни, Леония се яви в стаята. Ягодкин предаде Феодора на слугинята, след което отново се върна в салона при гостите.

Щом съобщиха, че домакинята се е разболяла, музиката спря да свири. Не мина много време и цялото общество се разотиде по домовете си, а Вилата на духовете пак остана пуста.

Колата на Ягодкин също така бързо се носеше по улиците. В колата се беше излегнала Франциска, която, въпреки късния час, не се чувствуваше уморена. Тя бе сложила глава на меките възглавници и сладко сънуваше онова, което бе видяла тази вечер, а и една хубава бъдеща картина. Срещу нея беше седнал Фелзингер, който не продума през целия път.

Ягодкин също беше завладян от мислите си.

— Какво ли се е случило на Феодора? — питаше се Ягодкин. — Онова видение, което може да беше някаква игра, толкова я потресе? Дали в предишния ѝ живот няма някое черно петно?

— Но какво съм се замислил, нека става каквото ще — каза си той. — Феодора е хубава, аз я любя и тя трябва да бъде моя.

Най-после файтонът спря пред къщата на Ягодкин. И тримата излязоха от колата и тъкмо се приближиха до входа, един просяк клекна пред краката на Франциска и извика с тъжен глас:

— Смилете се, хубава госпожице, студено е, а аз съм стар и освен това гладен. Подарете каквото и да е!

Колко дързък беше този просяк! Той стискаше ръката ѝ и искаше да я целуне. Но какво беше това? Не мушна ли той в ръцете ѝ една смачкана хартийка? Франциска взе тази хартийка и изтича вкъщи. С нетърпение очакваше да се сбогува с баща си и да остане сама. Слугинята вече я очакваше в стаята ѝ. Саша запали лампата и попита дали госпожицата ще обича да ѝ свали дрехите.

— Сама ще се съблека — отговори Франциска.

По дяволите, защо ли слугинята така странно я погледна, като излизаше от стаята?

Тя сложи бележката, която ѝ беше дал просякът, на масата и след като свали шала и дрехите си, започна да чете:

Клариса,

Пази се най-вече от слугинята, която е започнала да се съмнява. Най-добре ще е, ако можеш още утре да я изпъдиш. Ние ще ти помогнем в това. Утре в дрехата и ще намерят твоята кесийка с два наполеона. Останалото оставяме на умението ти. С будно око следят всяка твоя стъпка и те пазят твоите приятели.

— Това пише Бакунин — рече Франциска. — Неговият план с кесията е твърде добър и аз ще работя по него.

На другия ден, когато Ягодкин влезе в кантората си, вратата се отвори и се появи Франциска.

— Как, Клариса, така рано? — извика Ягодкин. — Стават вече десет години, откакто не си влизала в канцеларията ми.

— Извънредна случка ме накара да дойда при вас, тате. Ах, аз съм още така развълнувана!

Като каза това, тя седна на едно канапе срещу баща си и изглеждаше, като че действително е развълнувана.

Ягодкин се тъкмеше да я попита кой е този, който е дръзнал да я смущава, но вратата се отвори и слугата заяви, че господин Фелзингер желае да говори с него.

Ягодкин хвърли поглед на дъщеря си.

— Пуснете го да влезе — отговори Франциска. Малко след това Фелзингер беше при тях. Франциска стана, приближи се до баща си и му каза:

— Тате, в къщата си имаме крадец.

— Крадец? — извика Ягодкин.

— Откраднах ми кесията, която неотдавна започнах да нося със себе си. В нея имаше няколко златни монети и макар че не ми е жал за парите, все пак мисълта, че в къщата ни има крадци, ме смущава.

— Права си, дете мое, няма нищо по-ужасно от това да имаш вкъщи нечестни хора. Но ти в кого се съмняваш?

— Слугинята ми Саша сигурно е крадла. Никой друг.

— Как? Нима Саша? Аз я смятах за честно момиче, не е възможно да е тя.

— Честно момиче — извика Франциска. — Някои изглеждат честни, но не са такива. Тя е крадла и се обзалагам, че в дрехите ѝ ще

се намери моята кесия с парите, но този път няма да ѝ се размине така леко. Аз ви моля да повикате полиция.

Думата полиция не се хареса на Ягодкин, но тъй като беше свикнал да се покорява на дъщеря си, той приближи до вратата, за да каже на Пристов да повика стражар.

Но Фелзингер го задържа.

— Малко по-после, господин Ягодкин, вие виждате в какво положение се намирате. Именно за това, т.е. преди да погубите едно бедно момиче, искам да ви кажа нещо.

— Какво е то, господине?

— Аз мисля, че ще бъде по-добре първо да проверите точно как стои работата, преди да подозирате когото и да било.

— И вие още мислите, господин Фелзингер, че тя е честна, при все че чухте обвинението срещу нея?

— Това е само обвинение, драга госпожице, къде ви са доказателствата?

— Те ще се намерят, щом дойде полицията.

Как отворителна се видя на Фелзингер дъщерята на Ягодкин! Но учителят се извърна, щом се загледа внимателно в лицето ѝ. Това не беше благото лице на Клариса, което той бе обикнал. Всичко бе странно. В него се зароди голямо съмнение, като че ли тя беше някоя чужденка, заела мястото на предишната Клариса. Особено очите ѝ и хладното изражение на лицето не бяха на Клариса.

— И аз, скъпо дете, мисля — каза Ягодкин, — че първо трябва да изслушахме обвиняемата, защото твърде е възможно и ти да си се излъгала.

— Както обичаш, тате, но с това ще изгубим само време и ще ѝ дадем възможност да скрие откраднатите неща.

Ягодкин приближи до вратата и каза на Пристов да доведе Саша.

— Желаете ли да се оттегля, докато разпитвате момичето? — попита Фелзингер.

— Не, останете, проникателният ви поглед може да ни помогне.

След няколко минути в стаята влезе Саша. Тя беше съвсем спокойна и попита какво желае господарят.

— Досега бяхме доволни от тебе — каза Ягодкин, — особено дъщеря ми всякога се е хвалила с теб, но нейната благосклонност бе

възнаградена зле. Сега ти остава едно — да оправдаеш постъпката си, като признаеш вината си.

Саша изглежда всички въпросително. Тя не разбра нищо.

— За Бога, аз не ви разбирам, господине. Нищо лошо не съм направила.

Франциска извика сърдито:

— Не се преструвай — ти, неблагодарно създание. Маската ти падна. Дълго време ме лъга, но сега знам каква лицемерка прибрах вкъщи и я награждавах. Ти си крадла!

Саша изпищя колкото сила имаше.

— Аз да съм крадла? Нима аз? Фелзингер изглежда враждебно Клариса.

— Има случаи — каза той, — когато човек не намира думи и не иска да се защитава, а този е тъкмо случаят, когато обвиняват невинен.

След това се доближи до Саша, на която каза:

— Момиче, ако си невинна, оправдай се. Ако си сгрешила, признай и искай прошка от господарката си.

Тя се изправи.

— Бог ми е свидетел, че съм невинна — извика решително.

— Значи вие настоявате, че не сте откраднали кесията ми?

— Настоявам — рече Саша, — невинна съм. Ах, госпожице — каза през плач, — аз вече не мога да ви позная — вас, която винаги сте били така добра, блага и доверлива. Защо сега изведнъж ме обвинявате, че съм крадла? Невъзможно е да сте казали вие това, моята госпожица Клариса не може да стори такова зло. Това не сте вие. Боже мой, от вчера това съмнение не ми излиза от главата.

— Млъкни, клетнице! — В същата минута Франциска вдигна ръка, за да я удари по главата, но Ягодкин я задържа.

— Не се тревожи, може да ти се отрази зле — каза той, като се обърна към Саша, на която каза, че ще провери дали действително е крадла.

Той отвори вратата и повика Пристов.

— Пристов — рече Ягодкин, — идете с няколко души в стаята на Саша и добре я претърсете. Вижте дали ще намерите една зелена кесийка.

Пристов излезе, след като се поклони на господаря си. Саша бе застанала като убита в един ъгъл на стаята. Ягодкин говореше с

дъщеря си, а Фелзингер непрестанно наблюдаваше Франциска.

— Помогни ми, Богородице, и измий този позор от лицето ми.

Като отговор на това от съседната стая се зачуха викове; влезе Пристов, който държеше една зелена кесийка в ръцете си.

— Намерихме я, ето я, парите са вътре.

Фелзингер побледня. Нима се бе измамил? Нима Саша бе крадла?

Франциска тържествуваше, а Саша бе побледняла като платно.

Ягодкин се приближи до Пристов, взе кесийката от него и я показва на Саша, като я държеше до очите ѝ.

— Ще отричате ли още, че не сте я откраднали, госпожице?

— Аз не съм откраднала, нито съм скрила тази кесийка. Не вярвам у мене да сте я намерили.

— Намерихме я във вашата стая, увита в един шал — каза Пристов.

— Някой друг трябва да я е сложил там, някой, който е искал да ми напакости — рече Саша. — Ей Богу, аз не съм я виждала.

— Че кой тогава ще отиде в стаята и ще я постави там? — дразнеше я Франциска.

— Някой е имал интерес от това — каза Саша.

— Никой няма да ви повярва — рече Франциска. — Истина е, че сте я откраднали.

Слугинята за миг забрави болката и отчаянието и гордо каза:

— Истината, цялата истина ще кажа. Ха, ха. Богатият Ягодкин е измамен, срамно изигран. Той смята, че прегръща собствената си дъщеря, а това не е тя!

— Клетницата полудя — обади се Ягодкин. — Защо пребледня, мило дете, защо се разтрепера? За Бога, опомнете се, Клариса!

Франциска се страхуваше да не би да я познаят. Саша я погледна радостно.

— Вижте как побледня — каза тя. — Тя е лъжкиня, само мене не може измами. Аз познавам много добре кроткото и благо лице на госпожица Клариса.

Фелзингер се приближи, улови я за ръката и рече:

— Какво приказваш, нещастнице? Ако не докажеш това, което твърдиш, ти си загубена.

— Да го докажа ли? Ще дам доказателства. Къде е малкият червен белег, който госпожица Клариса имаше на тила си? Като вчесвах заранта тази лъжла, забелязах, че го няма. Питам, къде е този белег?

— Това е прекалено — каза Ягодкин. — Пристов, повикай стражари, а вие изхвърлете тази жена оттук!

Заповедта на Ягодкин бе изпълнена веднага. Извлякоха насила Саша от стаята.

— Каквото и да става с мене — каза тя, — всичко съм готова да понеса, но поне си отмъстих на тази лъжкиня.

Слугите уважаваха Саша, знаеха, че е честна, и никой не искаше да повярва, че тя е откраднала кесията.

Когато тримата останаха сами, Конрад Фелзингер каза на Ягодкин:

— Нима смятате да затворите това нещастно момиче, господин Ягодкин?

Клариса стана.

— Вие я наричате нещастна. Значи сте тогава човек с особени разбирания.

— Особени! — възкликна Фелзингер. — В света наистина има чудни неща, стават такива чудни неща, че човек просто не може да повярва!

— Това е ужасно! — извика Франциска. Фелзингер се престори, че не е чул тази обида.

— Аз дойдох да се сбогувам с вас, господин Ягодкин — рече той, като се обърна към банкера. — Но няма да си отида, докато не ви кажа едно нещо.

Той посочи към Франциска, която го гледаше злобно.

— Пазете се от тази жена — каза той. — С нея в дома ви е влязло нещастieto, което ще ви съсипе рано или късно.

— Не забравяйте, господине, че говорите за дъщеря ми.

— Господин Ягодкин, това не е вашата дъщеря. Тази е лъжкиня!

Ягодкин гледаше захласнато младия учител, като да бе изгубил ума си.

— Сериозно ли говорите или се шегувате с мене, господин Фелзингер?

— Сериозно. Това момиче, което стои пред вас, господин Ягодкин, не е ваша дъщеря.

— Не е дъщеря ми? Луд ли съм или ще полудея? Клариса не била моя дъщеря — моя плът и кръв. Моля ви, господин Фелзингер, елате на себе си, страхувам се да нямате прилив на кръв в главата си.

— Това, което ще ви кажа, ще ви учуди и ще ви се види невероятно, но моля ви, изслушайте ме и ще разберете, че имам малко право.

— Не го слушай, татко — обади се Франциска, — ако ме обичаш; не виждаш ли, че всяка дума ме обижда.

Ягодкин гледаше ту Клариса, ту Фелзингер и не знаеше какво да прави. Фелзингер продължи:

— Спомнете си образа на вашата дъщеря, какъв беше преди, направете сравнение между онова кротко и мило създание Клариса и това сега. Аз ви питам: В състояние ли беше Клариса да причини някому зло? Беше ли толкова немилостива, че да погуби едно момиче, което я обича? Задайте си сам този въпрос и тогава всяко съмнение ще изчезне. Ще ви попитам после можеше ли дъщеря ви Клариса да се възхищава от общество като онова, което гостуваше у Бояновска? Не ме прекъсвайте, оставете ме да кажа всичко. Ако не сте уверен в това, тогава повярвайте на знака, за който преди малко ви казаха. Не зная познавате ли този белег, но ако не го знаете, телеграфирайте на жена си да се върне незабавно от Париж. Майката тутакси ще познае дъщеря си. Майчиното ухо ще познае гласа и сърцето ѝ ще усети кръвта на детето си. Майката знае всеки белег на детето си, тя ще познае и този.

Ягодкин бе обзет от нетърпение.

— Стига — каза той, — чух вече много, господине! Зная, че ми говорите така, защото искате да се усъмня в дъщеря си. Мислите ли, че нямам очи и не мога да позная собствената си дъщеря? Но аз се сещам какво може да се е случило между вас и Клариса, че тъй отведнъж станяхте неин враг. Отдавна вече съм забелязал, че вие се стараете да се харесате на дъщеря ми и не мога да разбера защо тя още не ви е изгонила.

Франциска тържествуваше. И как да не тържествува, когато всичко се развиваше благоприятно за нея.

— Вие улучихте, татко, но аз имам още нещо да прибавя към това. Известно ви е, че винаги съм защитавала господин Фелзингер,

когато някой го е нападал — смятала съм го за човек вдъхновен и надарен. Но преди малко разбрах, че с това приятелство той е имал друга цел. Държанието му ставаше все по-свободно, говореше ми за любов и това, не искам да скрия, ми се харесваше, но не можех да забравя, че съм дъщеря на Ягодкин. Вчера на бала у Бояновска той се възползува от случая, защото бях излязла на балкона, и ми се обясни в любов. От съжаление аз му отговорих, че го уважавам, но жена не мога да му стана. Но той не искаше да разбере и настояваше, като се мъчеше да ме прегърне. Като разбрах това, аз го отстраних. Оттогава ме намрази и търси случай да ми отмъсти.

Докато тя говореше, лицето на Конрад беше бледо и ако доскоро той се съмняваше, сега окончателно се увери, че има работа с лъжкия.

— Какво ще отговорите на това, господин Фелзингер? — попита предизвикателно Ягодкин.

— Нищо друго, освен че ви съжалявам.

— Благодаря ви, вашето съжаление не ми е потребно.

— Повече, отколкото можете да предполагате, вие, беден богаташ, защото само за една нощ са откраднали вашето добро и мило дете. И понеже виждам, че вие не се стараете да намерите дъщеря си, аз ще се помъча да сторя това и не ще се успокоя, докато не изоблича тази лъжкия.

Той се поклони и излезе от стаята.

Когато Ягодкин и Клариса останаха сами, той прегърна дъщеря си.

— Разбра ли сега, дете мое, аз имах право, когато ти напомнях да се пазиш от този човек! Ти лудееше по него и искаше да го издигнеш на висотата, на която ти се намираш, но плебейт си остава плебей. Глупаво дете, ти плачеш. Може би ти е жал, че той си отиде?

— Не, татко, тези сълзи не са за него. Плача, защото съм била толкова глупава. Не можах да разбера, че ти ми мислеше доброто, а аз се съмнявах в тебе.

Ягодкин я притисна до гърдите си.

— Мило мое дете, обично дете! И той още твърди, че не си мое дете! Ще видим, господин Фелзингер, няма ли да съжалявате, че излязохте от къщата ми.

От съседната стая се чуха странни гласове. Стражарите бяха дошли да отведат Саша. Вързаха ръцете ѝ на гърба и я повлякоха по

стълбите.

Когато я бяха извели навън, Фелзингер се приближи и каза:

— Сега нищо не мога да направя, Саша, но повярвайте, че в Петербург имате един добър приятел, който ще направи всички усилия, за да ви освободи. Наистина, Саша, уверена ли сте, че онази клетница е лъжкиня? — попита Фелзингер.

— Заклевам се в най-скъпото — отвърна тя, като сложи ръката на сърцето си. — Уверена съм, че тя не е Клариса.

— Добре, Саша, тогава и двамата знаем какво трябва да сторим.

Стражарят забеляза, че те разговаряха помежду си, и извика:

— Хайде, отстранете се от крадлата, преди съдията да я е разпитал.

Като каза това, той дръпна Саша.

— Тъй, момиче — обади се един стражар, — при това значи си и крадла!

XXXIV. МАНАСТИРЪТ

На три часа път от Москва на един хълм се намира манастирът „Света Дева Мария“.

Чудно е построен този манастир! Издигнат е на един съвсем гол хълм и е така самотен, така тайнствен, сякаш не е съграден от човешка ръка.

Наблизо течеше поток, който сякаш бе придобил същия цвят, какъвто имаше манастирът — тъй като водата му беше черна. Манастирът съществуваше от средните векове. По-рано там имало един красив замък, в който живеел някакъв татарски княз. Оттук той предприемал своите грабежи. Ограбвал и търговци, които пренасяли стоките си с кервани. Най-после и за него ударил последният час.

Когато Петър Велики поел управлението, той изпратил едно отделение войска, което обградило замъка, и князът се предал.

Петър Велики, който не бил от милостивите, заповядал да отрежат дясната ръка на княза, а след това заповядал да го вържат за опашката на един кон. Така разказва легендата, която се намира в една московска хроника.

Конят с вързания княз Ярбо се завърнал в стария замък, а князът, като се развързал от него, паднал някъде в полето. После той още веднъж се качил на кулата на замъка, огледал всичко наоколо, яхнал коня и си отишъл, като прокълел руската земя. Това проклятие се отнасяло за дома на Романовците и гласяло: От този замък да произлязат всички нещастия, които ще провалят Романовци. След като изрекъл тази клетва, отново се качил на коня си и заедно с него се хвърлил в потока. Водата го изхвърлила още веднъж на повърхността си — така разказвали овчарите — и след това нито ездачът, нито конят му се видели повече. Потънали във водата.

Народът не спирал да говори за татарския княз. Казвали, че той излизал с коня си обикновено в полунощ и когато се явял, винаги някое нещастие се случвало на Русия.

За да сложи край на тези неприятни народни тълкувания, Петър Велики направил от замъка манастир и го нарекъл „Дева Мария“.

Сега ние ще отведем нашия читател в този манастир. Като преминем през дългия коридор на манастира в самия му край, стигаме до стаята на игуменката.

Тя беше доста интелигентна жена. На лицето ѝ бе изписана и женска доброта, и мъжка решителност. Тя се казваше майка Ана. Миналото на майка Ана бе неизвестно както за калугерките, така и за околните жители. Преди да постъпи в манастира „Дева Мария“, игуменката била графиня.

Родена всред изобилие и богатство, тя се омъжила за един човек, когото обичала от цялото си сърце и от цялата си душа. Той бил момък от много благородно семейство, което било близко с царското. Бил и храбър офицер, отличил се във войните, и гърдите му били окичени с ордени. Но имал един порок — бил комарджия. След женитбата тази страст още повече се разпалила.

Графът напуснал имението си и се преселил в Петербург, където станал член на едно дружество. Там за една нощ можел да загуби или спечели цяло имение. В любовта графът бил щастлив, но на карти не му вървяло. Той постоянно губел и за кратко време изгубил целия си имот. Извадил и диамантите от ордените си и ги проиграл, а също и една златна сабя, подарена му от самия цар. Като изгубил всичко, той се обърнал към маркиза, който седял до него, с думите:

— Маркизе, отдавна съм забелязал, че жена ми ви харесва. Така ли е? Кажете!

— Така е!

— Вие знаете, че графиня Ана ме люби и обожава. — И като казал това, графът се спрял. — Само ако я помоля да ви послуша...

— Искате ли, господин графе, да чуете колко имате за графиня Ана?

Маркизът хладнокръвно взел торбичката с номерата и казал най-високия номер.

Пръв теглил графът. Той извадил числото 17.

— Осемнадесет печели — рекъл маркизът и ударил номерата в масата. — Осемнадесет! — извикал маркизът.

И тъй, маркизът спечелил. Графът лениво станал и дал знак на маркиза да го последва. Той го завел в къщата си — в стаята на жена

си.

Графиня Ана очаквала мъжа си. Колко много плакала, задето мъжът и толкова закъснявал! Графът обяснил защо е довел маркиза. Случило се нещо необикновено: преди той да се доизкаже, графинята изтичала към мъжа си, извадила нож и го забила в гърдите му. Като видяла, че от раната му тече кръв, тя не помръднала. После се обърнала към маркиза и му казала:

— Вие виждате, маркизе, колко е сладка моята любов. Искате ли да ѝ се наслаждавате?

Французинът се вкаменил от страх. Той се втурнал към вратата, като че вятър го гонел.

Графинята коленичила на пода и не се отделила от мъжа си, докато стражарите не дошли да я арестуват. Затворили я в Петропавловската крепост, където прекарала четири месеца, докато я осъдили. Присъдата гласяла смърт чрез обесване. Един ден я завели в двора при бесилките. Тя не се уплашила от тази картина. Застанала под бесилката и изслушала присъдата си. Когато палачът се доближил да постави халката около врата ѝ, вратата се отворила и царят влязъл.

Той се приближил до осъдената и казал:

— Чакайте, вие се държахте храбро. Като всяка честна жена, вие пазихте своята чест.

Освободили я и тя решила да отиде в манастир. Не ѝ оставало нищо друго, тъй като обичала мъжа си, въпреки че го убила. Обичала го с жара на млада жена. Отишла в манастира „Дева Мария“. С трудолюбието си и със сръчността си станала игуменка на манастира. Като че бе родена за игуменка; въпреки че бе взискателна към работата на всички, отнасяше се любезно с подчинените си.

Един ден тя бе в стаята си. Държеше някакво писмо, а срещу нея стоеше един калугер.

— Сестра Ана, ти прочете писмото. Искам да знам ще приемеш ли княгинята в твоя манастир.

— Искаш да знаеш, брат Еустахиус? Нали заповедта на царя така гласи, а той е господар над всички ни.

— Не е така, както ти мислиш, сестра Ана. Да, той е земен господар и стои над всички ни, даже е по-голям от митрополита, това формално е така, но всъщност ние трябва да бъдем над него. Затова именно казах на царския пратеник в този манастир да дойде болната

царска снаха Хела. Тъй като болестта ѝ навярно има нещо общо с царската фамилия и тази тайна се отнася и до царя. Това научих от сигурно място. Царят не спял нощем, откакто се разболяла княгиня Хела, и много често охкал. Ще ти кажа, драга сестро, че съществува някаква тайна между двамата, която ще струва много пари.

— Не мога да разбера защо искат да изпратят полудялата княгиня тук, в този манастир — каза игуменката.

— Защото е известно — рече малкият човек, — че вие сте най-добрата игуменка и само вие бихте могли да разберете тайната, която е причина за полудяването на княгинята. Княгиня Хела ще пристигне след няколко часа.

— Сама ли ще дойде? — запита игуменката.

— Великият княз е с нея. Той сам ще предаде в ръцете ви младата жена.

— Нали знаеш, брат Еустахиус, че според закона великият княз не може да влезе в манастир?

— Знам — рече игуменът. — Великият княз зачита законите и ще ви предаде жена си на вратата. Аз ще замина още днес, сестро, затова дойдох да ви съобщя това.

— Вие ще пътувате навярно из Русия. Преди да заминете, ще ви моля за една услуга. Интересувам се дали е жив един човек — мой добър приятел. Разпитайте за него, като пътувате. Казва се Михаил Бакунин.

Игуменът се дръпна, преди тя да изговори това име.

— Искате да разпитам за Михаил Бакунин? Не произнасяйте това име, защото той е разбойник, който е сторил много зло на цял свят.

За да се овладее, тя се изправи и каза равнодушно:

— Нима Михаил Бакунин е станал такъв лош човек? Игуменката пребледня и въздъхна тежко.

— Не мога да опиша колко е лош, сестра Ана. Той е предводител на едно зловредно дружество, чиито членове обикалят цяла Русия и проповядват недоволство сред народа. Мисля, че се казват нихилисти. За тези хора няма нищо свято и най-лошият от тях е Михаил Бакунин; той е способен, свободен и безстрашен. С тези негови таланти той би могъл да бъде най-великият човек в Русия, ако се бе отстранил от този свят. Какво виждам, сестра Ана? Сълзи на очите ти? Ти много се

разтревожи — каза царският изповедник. — Слушал съм да се говори, че сестра Ана завинаги се е отказала от света, но виждам, че тя не остана равнодушна, като чу името на един човек, и при това тя заплака. В името на светата ни църква, моля те, сестра Ана, да ми кажеш какво общо имаш с този Бакунин и защо плачеш за него?

Игуменката се изправи гордо.

— Аз проливам сълзи за всеки човек, надарен от Бога с талант и отрекъл се от света.

„Тя ме измами, но аз ще науча тази тайна“ — каза си игуменът и излезе.

— Ще се видим пак довечера. Нека Бог да бъде с тебе. Щом остана самичка, тя коленичи пред иконата на Богородица и като скръсти ръце, рече:

— Колко много ме заболя сърцето, брате мой, от това, що чух за тебе! Ти не си крив, аз не те проклинам. Причината е в кръвта на грешния ти баща, защото в грях си роден.

Скръсти ръце след това и започна да се моли Богу, и във всяка молитва споменаваше името на Михаил Бакунин.

Отдавна бе нощ — тъмна и студена; пред манастира спря една елегантна тройка. От герба личеше, че е царска каляска.

Вратата се отвори и великият княз излезе заедно с княгиня Хела, която бе завита с шал.

Тези, които го придружаваха, останаха в Москва. Не трябваше никой да знае къде жена му ще намери тихо пристанище.

— Ела с мене, Хела — каза тихо той, — горе, там, където светят прозорците, ще намериш място за успокоение.

Тя го последва полека, но спря изведнъж, като се заслушваше:

— Духовете пеят в хор, чуваш ли? Не, не — каза Хела, — ти ме водиш на небето, където пеят духовете. Вижда ми се, че е ад... като че дяволите си подават ръце... аз не убих детето... невинна съм... невинна съм.

Косите на Константин настръхнаха. Той я улови за ръката, ала тя не искаше да помръдне от мястото си. Като разбра, че не ще може иначе, той я взе на ръце и бързо притича до вратата на манастира. Спря се и дръпна звънеца. Щом вратата се отвори, пред него в кръг застанаха всички калугерки от манастира. Начело Константин видя

игуменката. Калугерките пееха. Константин занесе Хела и я положи на леглото, което бе в средата.

— Нека бъде благословено влизането ти в този манастир — каза игуменката — и нека Бог ти даде мир, от който се нуждаеш. — Наведе се над княгинята и я целуна по челото.

После стана и каза на княза:

— Вие не можете, княже, да влезете вътре, тъй като не е позволено мъжки крак да прекрачи прага на този дом. Дори и ти, чието чело е украсено с царска корона — стебло от Романовата лоза, и ти си длъжен да се подчиниш на законите на манастира. Върви си, върви!

Още веднъж той погледна младата си жена и каза:

— Сбогом, Хело, сбогом. Нека Бог те пази, нещастна моя! Сетне целуна ръката на калугерката и напусна манастира.

След като излезе, той се отправи по една пътечка и вървеше бавно.

Великият княз беше доста храбър войник. Той бе показал това в няколко войни и като адмирал на руската флота бе пропътувал целия свят.

Никога не се бе страхувал от опасности, но тази нощ той, без да иска, дотолкова се разтрепера, че дори понечи да се върне в манастира, за да пренощува. Но не желаше да се покаже толкова страхлив. Хвана здраво дръжката на сабята си и бързо закри.

Пътят ставаше все по-опасен. Непрекъснато валеше сняг и затрупваше всяка пътечка. Повече от десет пъти той пада и става, трябваше да бъде внимателен, още повече че пътят постоянно се стесняваше, а от двете му страни имаше бездни.

Изведнъж князът се сепна. Стори му се, че се намира пред една огромна стена, под която имаше просторна долина. Стори му се, че на самата стена видя главата на един призрак. Призракът се приближаваше към него и той можа да види, че това е човек с бяла брада и коса. Князът искаше да снесе шапката си, но нямаше време да направи това, защото човекът вече го бе хванал за гърдите и при всичките си усилия да се отскубне от ръцете му, не успя да стори това. Между двамата започна ожесточена борба. Старецът с все по-голяма и по-голяма сила теглеше Константин към пропастта. Ето че и двамата вече бяха до самата пропаст. Константин успя да се хване с една ръка

за скалата и да се откопчи от ръцете, които го бяха сграбчили през врата.

— Що искаш от мене, белобради старче? — попита князът. — Ако искаш пари, ето кесията ми, тя е пълна със злато. Ти не си и сънувал, клетнико, кого щеше да тласнеш в пропастта.

— Мамиш се, велики княже Константине, аз те познавам и зная, че ако те бях бутнал в пропастта, домът на Романовци щеше да се лиши от един свой член.

Константин никога не беше чувал този глас, но въпреки това силно се уплаши. Стори му се, че този глас му е познат. Но откъде се бе взел този човек тук?

— Добре, като знаеш, че аз съм великият княз Константин, тогава кажи ми какво те принуди да ме нападнеш? Доколкото си спомням, аз не съм сторил никому зло.

Старецът го погледна строго в очите.

— Зле си спомняш, велики, княже, защото иначе щеше да ме познаеш. Истина е, че понякога срамът кара хората да не познават някого. Името ми не ще да ти е съвсем непознато и само ако ти го кажа, ти ще знаеш вече всичко. Спомни си за Елисавета фон Пал, велики княже.

Великият княз с всички сили изкрещя:

— Значи ти си бащата на Елисавета?

— Да, аз съм нейният баща и като знаеш всичко, ще ти съобщя, че един от нас трябва да падне в тази пропаст.

Великият княз се сепна.

„Има право този човек — каза си той. — Наистина има право и трябва да ми е непримирим враг.“ Старецът силно, но престорено се засмя.

— Виждаш сега, велики княже, че аз не мога да ти бъда приятел. Един ден ти дойде в къщата ми, аз те посрещнах като гост и ти поверих всичко хубаво, що имах. Погледът ти се спря на най-скъпото ми — на моята дъщеря. Ти я взе със себе си не за да я издигнеш, а за да я захвърлиш в тинята. Но и това не ти беше достатъчно. Когато целувките на моето дете ти станаха отвратителни, ти я отблъсна и за да не гледаш този ужас, изпрати я в Сибир. Но защо е на Русия Сибир?

Той е нужен, за да се крият в него излъганите момичета и царските любовници, които са станали вече отвратителни на царя.

Елисавета изчезна. Аз не зная в кой рудник сега пролива тя сълзите си; също така не зная жива ли е или е окована във вериги.

Великият княз се опита да хване стареца за ръката, но той се отдръпна.

— Не — каза той, — ние нямаме нищо общо. Трябва само да ми кажеш дали дъщеря ми е жива и къде мога да я намеря.

— А ако не ти кажа това? — попита великият княз.

— Тогава ще продължим боя — бой на живот и на смърт.

— Барон Пал — рече достойно великият княз, — тук, под ясното небе, и в тази ужасна нощ заклевам ти се, че не зная нищо определено за Елисавета. Ако знаех къде мога да я намеря, кълна ти се, че щях да направя всичко само да я спася, защото, повярвай ми, старче, аз не се разделих доброволно с Елисавета. Аз не я прогоних от себе си, защото я обичах, както може да се обича собствената жена. Но трябваше да се подчиня на голяма сила — сила, която и днес властвува над мене.

— Коя по-голяма сила? — попита старецът. — Това може да бъде само царят. Сега започвам да разбирам всичко, велики княже. Ти си бил принуден да подпишеш заповедта за нейното заточение.

— Аз бях насилно принуден да жертвувам Елисавета, и то само за да я спася от бесилката, защото тя и детенцето ни бяха моето щастие.

— Детето? — възкликна старият барон. — Къде е детето, внукът ми?

— Изчезна по необясним начин — каза великият княз и му разправи за пожара и детето.

— Нима няма нито следа от детето? — попита старецът.

— Никаква следа, напразно търсих навсякъде, но нищо не намерих, нищо не чух за него. Въпреки това обаче детето трябва да е живо.

— Ако е живо, аз ще го намеря — рече баронът, — защото отсега нататък моята цел ще бъде да намеря Владимир. А ти, велики княже, върви си мирно по пътя, защото онова, което се случи между нас, не се нито забравя тъй лесно, нито пък се прощава.

Той се изгуби, а великият княз продължи пътя си.

Но щом двамата се отдалечиха от това място, веднага се появи едно привидение.

Това беше царският изповедник отец Еустахиус. На лицето му се четеше радост.

— Тази тайна, до която се добрах, струва милиони. Любовницата на великия княз, която е заточена в Сибир, детето, което е изчезнало така необикновено — това са тайни, които струват пари. Нашите хора ще подирят и жената, и детето и ще ги намерят.

XXXII. КЪЩАТА НА ЕВРЕИНА АБРАХАМ

От десет дни вече Клариса Ягодкина чезнеше в къщата на евреина Абрахам. Тя едва-що не полудя.

Пробуди се в един зимник; светлина проникваше през малък отвор в стената.

Не можеше да си обясни как е попаднала тук, а и нямаше кого да попита, понеже никой и не идваше. Два пъти дневно през едно малко прозорче на вратата ѝ подаваха храна, която тя не вкусваше. Молеше се на Бога и вярваше, че скоро ще се освободи, но досега изобщо не бе чула човешки стъпки.

Изглеждаше, че в тази къща няма жива душа или пък нарочно я бяха забравили.

Искаше ѝ се да се самоубие, но не се решаваше, щом се сетеше за баща си — какво щеше да си помисли и да каже той.

— Той ще ме търси, но едва ли ще ме намери, защото са ме сложили не в тъмница, а сигурно в някой зимник.

Цели десет дни тя прекара в тоя зимник, а на единадесетия по обед вратата се отвори и влезе един добре облечен човек с горда стойка.

По външен вид изглеждаше интелигентен и добър.

Той се приближи до Клариса и седна на един стол.

— Клариса Ягодкина, аз ида да ви известя за вашата съдба, която за жалост не е от най-добрите.

— Който и да сте, милостиви господине, съжалете се над мене, защото аз нищо лошо не съм направила и по-скоро ме заведете при родителите ми.

— Това е невъзможно — отговори Михаил Бакунин. Защото това беше той. — На света няма по-лош човек от баща ти и ти няма повече да го видиш.

— Няма да го видя вече? Това е невъзможно. Вие навярно смятате да ме държите цял живот затворена в този зимник?

Бакунин не отговори нищо.

— Тогава, моля ви, имайте милост към мене — каза Клариса. — Навярно аз съм сторила нещо много лошо, за да ме наказвате така строго.

— Вие не сте сторили нищо, клето дете, но не знаете ли, че според Библията децата изплащат греховете на бащите си? Баща ви е сторил много лоши дела. Вашият баща е вършил големи злини и ние сега, за да го накажем ужасно — вземаме вас.

— Заради злините на баща си ли трябва да страдам? Но кажете ми какво мислите да правите с мене? Нима мислите да ме държите в тази дупка, докато ми побелеят косите?

— Да те пуснем, но се боим да не ни издадеш — отговори Бакунин.

Клариса коленичи пред Бакунин.

— Милост — молеше го тя, — не ме довеждайте до лудост. Аз ви се заклевам, че няма да ви издам, защото вече не ще видя никой човек, ще се обрека на небето.

Бакунин се смили. Той нямаше кораво сърце. Отказваше да слуша сърцето си само тогава, когато трябваше да постигне известна цел. В такива случаи той газеше и през трупове. Като видя коленичилата и молеща се Клариса, той се трогна много.

— Клето дете, от все сърце бих желал да изменя съдбата ти. Бих те извадил от тази тъмница и бих те пуснал между хората, но не смея.

— Аз ви моля — извика Клариса, като видя колебанието на Бакунин. — Съжалете се над мене. Позволете ми още веднъж да ви видя и да ви чуя. Това, което искам от вас, не е свобода. Но мога ли да говоря?

— Говори, мило дете — каза Бакунин, — но преди всичко стани, защото не е прилично жена да стои на колене пред мъж.

Клариса стана.

Бакунин беше дълбоко трогнат. Бе дошъл да съобщи на Клариса, че тя е осъдена да остане в този зимник няколко години, а може би и през целия си живот. Той хранеше голяма омраза към този човек, който бе погубил толкова хора. Мислеше да и каже всичко това и бе сигурен, че не ще измени на решението си. Той бе хладнокръвен човек. Хладнокръвно бе гледал как умират хора, които той с една само дума е можел да спаси. Делото, на което се бе посветил, му диктуваше това.

Но какво се бе случило днес, че той стана друг? Разбра, че е изгубил твърдостта си. Започна да се разкайва. Ако бащата е предател, то защо заради него трябва дъщеря му да страда? И то каква дъщеря! Толкова мила, кротка и прекрасна девойка той не бе виждал досега. Макар че бе решил още при първата дума да я прекъсне, не можа да го стори, а кротко ѝ рече:

— Кажете ми, Клариса, кажете ми всичко, което тежи на сърцето ви.

— Вие мислите, че аз ви моля да ме пуснете на свобода, за да мога да се наслаждавам на всички прелести на живота като дъщеря на богат баща? Ако е така, много се мамите. В тази минута, когато моят живот се намира във вашите ръце, аз ще бъда много искрена. Да, в къщата на баща си аз не съм се чувствувала никога щастлива. И макар че той правеше всичко за мене, аз се ограничавах. Струва ми се, че усмивката му е лъжлива, че гласът му е престорен, че иска да ме излъже. Аз знаех, че той е бил груб с майка ми и че тя не беше нищо друго освен една топка за игра в неговите ръце. Говорили са ми, че богатството си е спечелил с лъжа и безчестие — неща, които ме отвращаваха от него. Майка ми е била винаги добра към мене, но все пак ми се струва, че не ме обича като дъщеря. Така аз преживях малкото години в къщата на родителите си. Често ми идваше наум да отида в някой манастир и малко остана да го сторя, но срещнах човек, който събуди моята любов. Но какво ви е? — попита уплашено Клариса, като забеляза промяна върху лицето на Бакунин.

Той бе станал и с една ръка се държеше за стола.

— Любов, казахте вие? Моля продължавайте тогава.

— Да, аз се запознах с един човек, когото трябваше да почитам. Той беше първият, когото съм срещала в живота си. Наистина прекрасен човек, такива сега се срещат рядко.

Аз обикнах този човек, навярно щях да спечеля неговата любов и по такъв начин щях да се помиря със света.

— Как — извика Бакунин, — вие сте го обичали? А той?

— Той не можеше да ме обича, защото оплакваше друга, ки ято дотогава е любил.

— Този човек знаеше ли, че Клариса Ягодкина го обича?

— Той не чу това от моите уста, но можеше да го чете в очите ми. Ах, думата стоеше хиляди пъти на устата ми и аз исках да извикам:

Аз те любя, Конрад Фелзингер!

Бакунин бързо се приближи до нея и я хвана за ръката.

— Как казахте? Този човек как се казва? — прекъсна я той.

— Той се казва Конрад Фелзингер и това име ще бъде за мене свято — каза Клариса.

— Винаги свято — каза Бакунин с особен глас, — но моля да се свърши веднъж завинаги с него.

— Краят ми е манастирът — рече Клариса. — Вие сте ме избрали, за да изкупя бащините ми грехове. Добре. Тогава аз ви моля, заведете ме в някой манастир и аз ви се заклевам, че никому не ще кажа за това, което се случи между нас. Тук само за няколко седмици аз бих полудяла и бих се простила с този свят.

— Вие не бива да умрете — рече Бакунин, — но ще живеете далеч от света и вашите родители никога няма да ви видят.

Клариса учудено го погледна с големите си очи.

— Нима в манастира няма да съм достатъчно скрита? Не ви ли стига моята клетва, че аз никога не ще се върна между хората?

Бакунин помисли една минутка.

— Клариса — каза той след малко, — сигурен съм, че ще изпълните клетвата си.

Клариса разтвори ръце и каза:

— Ето гърдите ми, можете всякога да ги прободете, ако не удържа клетвата си.

— За първи път в живота си аз се колебая. Струва ми се, че от днес животът ми взема друго направление. Аз ще ви повярвам, Клариса, макар и да зная, че това ще ми струва главата. Но закълни се, че няма да ни предадеш.

— Заклевам се — рече Клариса.

— Закълни се, че докато си жива, ще криеш името си.

— Заклевам се — отговори Клариса.

— Добре — каза Бакунин. — Аз ще те изведа от този зимник и ще те заведа в манастира „Св. Дева Мария“. Игуменката на тоя манастир ми е добре позната, приятели сме. Аз вярвам, че тя няма да ми откаже да те приеме в манастира. Още тази вечер ще те заведа. Пътят е доста опасен, но няма да можем да отидем с железницата.

Клариса се поклони и от очите ѝ капнаха две сълзи, които намокриха ръката на Бакунин.

Това бяха сълзи на благодарност.

— О — извика тя, — как съм ви благодарна, че няма да бъда закопана в този зимник! Всичко, което вие ми причинихте, ви е простено в тази минута.

Бакунин изговори нещо, което и Сам не можа да разбере. Той не можеше повече да се сдържа, затова се обърна и тръгна към вратата.

Като я отвори, видя черен призрак, който се скри зад един сандък в градината.

— Не се крий, Абрахаме. Аз те познах. Разбрах, че пак шпионираш. В друг случай бих те наказал, но сега, понеже ще отведе момичето, ти прощавам.

— Да си кажа право, аз се радвам, че това момиче ще си отиде, защото е най-опасно да криеш тук жив човек, че при това и дъщеря на милионер.

— Значи ти чу името на момичето? — каза Бакунин. — Абрахаме, напомням ти, че сам се осъждаш, ако се излъжеш да кажеш някому името ѝ. Един път ти простих, но втори път няма да го сторя. А как аз наказвам ти може би си чул вече. Евреинът започна да трепери.

— Заклевам се в името на Исака и Якова, че от устата ми не ще излезе нито дума — отговори той.

— Добре — каза Бакунин. — А сега до мръкнало трябва да приготвим два коня, единия ще оседлаеш с женско седло! Разбра ли?

— Разбрах — отговори Марголински, — но за това трябва пари.

— Вземи, ето ти тази кесия — рече Бакунин и му подаде една кесия, пълна със злато.

— Приятелите ти, дето носят откраднатите вещи в Петербург, кога ще тръгнат? И не се стеснявай — каза той, като видя, че евреинът се забърка. — Аз зная това твърде добре.

— Е, като знаете, заповядайте в един часа след полунощ — каза евреинът.

— Добре, ще дойда. Нека конете да бъдат оседлани дотогава, защото ще пътувам с тях.

Като каза това, Бакунин излезе и се скри в съседната улица.

На другия ден, след разговора между Бакунин и евреина, беше приготвен един керван от Петербург за Москва.

Бе нощ, но месечината така осветяваше пътя, че пътниците можеха да вървят спокойно. Мъжете бяха облечени грубо главите си

имаха шапки от овчи кожи, а на краката си чизми; всеки от тях носеше по едно малко фенерче. На гърбовете си мъкнеха денкове със стока и оръжие. Повечето носеха пушки, а някои и боздугани.

Между тях, възседнали коне, пътуваха Михаил Бакунин и Клариса.

Клариса беше загърната с камилска кожа, а лицето ѝ бе покрито с гъст воал.

Бакунин носеше скъпо палто. Той постоянно се обръщаше и пипаше една торба, пълна с револвери. Не се чувствуваше добре в това общество и постоянно поглеждаше към Клариса, като същевременно докосваше и оръжията си, като че искаше да се защити от някаква предстояща опасност.

До него вървеше един великан — Голиат, който не беше натоварен със стока, както другия. Това бе водачът на тези юнаци.

На лицето му се четеше решителност, брадата му бе увиснала до гърдите. От време на време той издаваше своите разпоредби.

— Колко дни остават още до Москва? — попита го Бакунин.

— Имаме още два дни и една нощ.

— Познавате ли манастира „Св. Дева Мария“? — попита Бакунин.

— Така, както и кесията си — отвърна той, — защото винаги, когато се връщаме, минаваме покрай него.

— А защо правите това? — попита Бакунин.

— Защото не сме толкова луди да се връщаме по същия път, по който сме дошли; полицията може веднага да узнае и за да я заблудим, за да изгубят следите ни; ние се преобличаме с други дрехи и отиваме в манастира — уж да ни благословят отците, и после минаваме по друг, по-дълъг път.

— Това е твърде умно — каза Бакунин, а в себе си помисли, че в такъв случай няма да има работа с полицията.

— Ще се спрем ли утре някъде?

— Щом се съмне, непременно ще се отбием в един хан, ще престоим там целия ден, а вечерта пак ще продължим пътя.

— Нима не се боите, че ханджията може да ви предаде? — попита Бакунин.

Главатарят се засмя. — Не — каза той, — защото всички, при които се отбиваме, са били от нашия еснаф. — След като каза това, той

изтича назад, защото изглеждаше, че ще се случи нещо твърде важно.

Бакунин дръпна машинално юздите на Кларисиния кон и го довлече близо до себе си. После извади един револвер и го зареди. Но скоро се увери, че няма опасност, защото наблизко не се виждаха стражари, а само едно малко момче. То се приближи до главатаря и му предаде писмо. Писмото беше от Марголински. Съобщаваше, че полицията е тръгнала по дирите им и им напомняше да се пазят от нея, защото тя ще мине по шосето.

— Загубени сме тогава — извикаха в един глас всички.

— Не — каза главатарят, — ние трябва да оставим този път и да вървим през гората. Лошото е, че не познавам пътя.

— Има ли някой от вас, който да го познава? — попита главатарят.

Всички мълчаха.

Бакунин се доближи до него и каза:

— Ей, хора, аз познавам този път. Ще ли ми се доверите? Всички изгледаха Бакунин, после се договориха помежду си и главатарят съобщи, че са съгласни Бакунин да бъде водач.

Бакунин удари коня си и застана начело.

Вече нямаше почивка, трябваше денонощно да пътуват, за да се отърват от преследвачите.

Клариса нямаше да издържи на този път, ако не беше на кон. Когато крадците си почиваха, Бакунин сваляше Клариса от коня и я слагаше на мека постеля, за да се поотмори.

Като видяха, че Бакунин търпи същите лишения като тях, те започнаха повече да му се доверяват и да го уважават, особено главатарят.

Седнали край огъня, те често си приказваха за безстрашния Михаил Бакунин — човека, от когото се боеше мало и голямо, — без да знаят, че този, който ги водеше през долини и рътлини, е сам той.

Като ги слушаше, Бакунин се подсмиваше и често си мислеше да им се обади, но се въздържахше да стори това и реши да се разкрие само на главатаря им, и то когато пристигнат в манастира. Но събитията го принудиха да стори това по-рано.

Това се случи вечерта — последната преди пристигането им в Москва.

В далечината се виждаха кубетата на манастира „Св. Дева Мария“ и разбойниците помислиха, че са спасени.

— Един час само, ако се движим бързо — каза Бакунин. — Тогава ще бъдем в Москва.

Всички радостно извикаха.

Скоро обаче денят се обърна на нощ. Пътниците гледаха да са близо един до друг, започнаха да теглят конете си, а Бакунин мъчно разпознаваше пътя.

Неочаквано конят вдигна предните си крака и се изправи като вкаменен.

— Някаква опасност е забелязало животното — рече водачът на „търговците“.

Неочаквано се чу гърмеж и светлина освети мрачния път.

— Това беше пушка — каза Бакунин. — Назад всички, опасност ни заплашва.

Ала вече бе късно.

Последните от дружината се скриха зад скалите. Веднага след това се зачуха няколко гърмежа, после писък. Един от тях падна, а други двама клюмнаха.

Обзе ги отчаяние.

— Ние трябва да се борим, ще продадем скъпо живота си — извика главатарят.

Бакунин пребледня, но скоро се опомни и извика заповеднически:

— Хвърляйте вещите настрана. Няма да ни трябват. Те го послушаха.

— Кой от вас има оръжие?

Десетина излязоха напред с оръжие, а другите — с тоягите си.

— Не ни остава друго, освен сами да си пробием път. Вие — каза той на водача — вземете петима от най-способните и тръгнете напред, гръмнете три пъти и след това атакувайте. Останалите ще бъдат зад нас.

Всичко това беше изпълнено начаса. Бакунин се обърна към Клариса:

— Клариса, трябва да ви съобщя, че се намираме в голяма опасност — всяка минута очакваме смъртта. Не е моя вината, че ни

сполетя тази опасност, но давам честната си дума, че куршумът ще пробие първо моите гърди, а после вашите.

— Аз не се боя от смъртта — каза Клариса.

— Може би опасността не е толкова голяма, както ми се стори, но във всеки случай качете се на моя кон, защото той е много бърз.

Започна бой. Повече от двадесет стражари се хвърлиха върху разбойниците. Изведнъж се чу гласът на вожда, който извика: „Огън!“ Пет изстрела свалиха четирима стражари. Сред хората бе и Бакунин, който ги насърчаваше, но напусто бе всичко, тъй като противниците бяха повече. Вождът бе паднал, а от другите бяха останали шестима.

Внезапно конят на Бакунин падна, защото бе ударен в главата. Бакунин вдигна Клариса, която беше в безсъзнание, и започна да бяга с нея. Но усещаше, че силите го напускат.

Притисна момичето до гърдите си и затича към манастира. Изведнъж той чу звъна на манастирските камбани. Само още няколко минути му трябваша, за да стигне до целта си.

Още веднъж напрегна сили и след малко се показва и светлината на манастира. Ето че беше пред вратата на манастира и вдигна ръка, за да дръпне звънеца. След това падна заедно с Клариса пред манастирската врата.

XXXVIII. ЗАВРЪЩАНЕ В ОТЕЧЕСТВОТО

Къщата, в която по-рано живееше Феодора Бояновска, бе запустяла. Тя я беше продала на строително дружество, което имаше намерение да я събори и да построи замък на същото място.

За да направят това, бяха нужни много пари; ето защо още не бяха започнали строежа.

Там живееше самичък старият Дашков — портиерът на семейство Бояновски.

Като се премести в новото си жилище, красивата вдовица го остави.

Неприятно ѝ бе присъствието на стария слуга. Той бе станал като дете. И затова тя го повика един ден и му каза, че му отпуска пенсия от 10 рубли.

Дашков ѝ поблагодари и като затвори вратата след себе си, като малко дете се разплака.

— Като остарее човек, така е. Колко хора имат същата съдба като моята!

Работа, но като дойде старостта и не сте така пъргави, както в млади години, изпъждат ви.

Десетте рубли, които му бе определила Феодора, бяха достатъчни за стария Дашков, като при това можеше да живее в старата къща.

Един ден по обед Дашков се качи на втория етаж на старата къща и взе да обикаля стаите. Това правеше често, защото си спомняше за младините, които бе прекарал в тази къща. В стаята, където се намираше сега, бе живял старият Бояновски — баща на по-сетнешния съветник Бояновски. Там той бе умрял.

Дашков си спомни как старецът на смъртното си легло бе съветвал сина си.

Четири седмици по-късно в съседната стая отвориха завещанието на стареца, в което той обявяваше сина си за единствен

наследник на целия имот. Изказваше желание синът да гледа майка си до последната ѝ минута.

Синът уважаваше последното желание на баща си. Но като си спомни всичко това, Дашков въздъхна. Ако знаеше синът, че добрата му стара майка бе умряла като луда! Умря луда — не е за чудене, че е полудяла при такава снаха. Не беше луда, въпреки че някои лекари твърдяха това.

Изведнъж старецът млъкна. Стори му се, че се звъни на вратата. Наистина, не се бе измамил; звънецът не спираше да звъни.

Старецът бързо слезе долу, отключи на един мъж.

Той бе висок, горд човек; дългата до гърдите брада обрамчваше хубавото му лице.

Старецът постави длан над очите си, за да види добре този човек.

— Това ли е къщата на семейство Бояновски? — запита господинът с плътен глас. Старецът се учуди, тъй като гласът на този човек трепереше.

— Едно време беше на Бояновски — каза Дашков.

— Беше? — повтори чужденецът. — Значи тази къща не е вече на семейство Бояновски?

Старецът поклати глава.

— След смъртта на свекърва си вдовицата Бояновска продаде къщата.

Чужденецът посърна.

— След смъртта на свекърва ѝ — повтори той. — Значи старата е починала, преди да види сина си. А той, ако не се мамя, е заточен в Сибир? Умряла... мъртва... майко моя, майко, защо не можах да те видя жива?

Старият Дашков се изправи и подаде ръце на човека, който стоеше пред него.

„Стара главо, спомни си тоя глас, спомни си, някога трябва да си го слушал, не си го забравил! Спомни си детето, което ти, Дашков, държеше и люлееше на колене, това малко дете порасна и стана мъж, той е... той е...“

Дашков падна на колене и заплака, а след това взе да целува дрехите на Бояновски.

Очите на Бояновски бяха пълни със сълзи.

— Тихо, старче, не произнасяй името ми. Старецът целуваше дрехите му.

— Като казвам името ти, аз се утешавам — рече той, като плачеше. — Това си ти, Коля, моят любимец, моят господар, синът на стария ми господар. О, простете, това сте вие, господин съветник Бояновски. Благодаря Богу, че ви върна у нас.

— Успокой се, старче, стани — каза той, — не целувай дрехите ми, а подай вярната си ръка.

Старият Дашков се изправи и се вгледа в господаря си, като че искаше да разбере дали очите не го мамат, дали това е действителност.

— Благодаря ти, Боже, че ми продължи дните, та да видя моя господар!

— Добри ми старче! — каза Бояновски и го улови за ръката.

— Всички мислеха, че ти, мили синко, не ще се върнеш никога, защото отиде ли човек веднъж в Сибир, там намира и гроба си. Но на мен, стария Дашков, един глас все ми шепнеше: „Не роптай, стари Дашков, той ще се върне, той е жив!“ И ето, той е жив, той не почива в Сибир, в оная ледена земя, а е тук пред мене — жив, весел, здрав, красив, както никога досега.

Старецът потропваше и триеше доволно ръце като дете, което притежава желаната си играчка.

— Сега ще започне нов живот — каза той. — Старият Дашков пак ще стане старото величие. Ще облека утре старата си униформа с лъскавите копчета и златната яка, ще си сложа и казашката шапка и ще се возим из целия Петербург. Ще плескам с камшика, за да видят минувачите, всички да видят, че не сте вече в Сибир, че сте си дошли, ще викам колкото глас имам: Хора, свалете шапки и се поклонете на съветника! Това ще направя и...

— Ще почакаш малко, старче — прекъсна го Бояновски. — Аз си дойдох от Сибир, но ония, които ме изпратиха, не искаха да ме върнат — аз сам избягах. Ако ме намерят или само ако научат, че съм тук, загубен съм.

— Това е лошо — каза старецът, — но нека те търсят. Аз се заклевам, че няма да те намерят.

— Можеш ли да ме скриеш? — попита Бояновски, като се смееше.

— Дали мога? — каза старият Дашков. — Тази къща е удобна. Много време ще мине, докато я съборят, тук ще можем да живеем добре, освен ако господин съветникът не иска от стария Дашков неща, които той не може да изпълни.

— Освен тебе, никой друг ли не живее в тази къща?

— Никой друг.

— Старче, къде да намеря жена си? Не можеш си представи колко копнея да я видя. След такава дълга раздяла не е за чудене.

Старият Дашков огледа добре своя господар.

— Уважаемата госпожа — мънкаше той, като прехвърляше бялата си коса зад ушите, — уважаемата госпожа, да, тя се премести в една чудесна вила близо до града, там ще я намерите.

— Защо е продала тази къща? Какво я е накарало да остави мястото, където живяхме така щастливо?

— Откакто майка ви умря, Коля, на уважаемата госпожа не ѝ се искаше да живее тука, като че някой я гонеше, та не можеше да остане.

Като чу отново името на майка си, Бояновски закри лицето си с ръце и дълго време мълча.

— От какво умря майка ми? — попита той Дашков.

Старецът се двоумеше.

— Кажи ми всичко, старче! — настояваше Бояновски.

— Полудя — колебливо каза Дашков.

— Луда — каза Бояновски, — луда! Възможно ли е това, всесилни Боже? Всичко си обяснявам: мисълта, че синът ѝ е в Сибир и е измъчван непрестанно, трябва да е причината да полудее тази клетница. Нима жена ми не можа да ѝ помогне в това нещастие?

— Не зная какво направи, та да облекчи болките на милостивата ви майка, това не зная, зная само, че много се стараеше хората да не научат, че свекърва ѝ е полудяла.

— Това си обяснявам добре; навярно тя не е искала да научат хората, за да не достигне до моите уши.

Старецът гледеше умислено господаря си.

— Тази тайна жена ви добре опази, тъй като премести майка ви от уютната ѝ стая в студения зимник. Такава бе нейната цел.

Бояновски се стресна.

— Казваш ми, старче, че моята майка е живяла в зимника. Повдигни старата си глава и ми кажи, че това не е вярно.

— Колко хубаво щеше да е, ако беше така, но, за Бога, това е истина. Старата бе захвърлена в зимника и ако не беше слугинята, едно добро момиче, Леония, дълго време щеше да чака за парченце хляб.

Бояновски се хвана за главата.

— Сънувам ли? — каза той. — Или пък ти внезапно изгуби ума си, Дашков? Така лошо ли се е отнасяла жена ми с майка ми? И то тогава, когато майка ми е полудяла?

— Дали е полудяла — каза старият Дашков, — това не зная, защото в града има хора, които твърдят, че тя не е била луда, а напротив — много умна, и затова жена ви трябваше да я отстрани, та да не говори пред хората за нещата, които се случиха, тъй като в последно време се говореше много, че синът ѝ е изпратен в Сибир и че жена ти те е предала на полицията като нихилист и...

Бояновски тихо извика:

— Спри, спри!

Той изтича към Дашков.

— Дай ми доказателства, че не говориш само от ненавист и злоба.

— Ненавист, злоба? — извика Дашков. — Наистина аз ненавиждам тази жена, която като куче ме изпъди, но всичко, което казах, е вярно и ще докарам свидетели да го потвърдят.

— Но кога почина майка ми? — попита Бояновски бързо, като че го гонеше някой.

— Преди два месеца.

— Къде е заровена?

— Там, гдето я измъчваха — в зимника. Закопах я като някоя грешница, която не заслужава да бъде погребана като хората.

Бояновски сви ръце, странен пламък блестеше в очите му.

— Старче, заведи ме в зимника. Тогава ще повярвам.

— Ей-сега, само почакай да запаля фенера, щото долу е много тъмно.

Той отвори вратата на своята стая и влезе вътре. Бояновски се облегна на стената, докато старецът се бавеше.

Той бе съкрушен от това, което чу.

„За Бога! Не е възможно да има толкова лоши хора. Нима Феодора не беше любезна към майка ми, а колко плака, когато ме затвориха, прегръщаше ме, като че не искаше да ме пусне. Колко

печално ме гледаше тя, безсилна да ми помогне. Не, не, творецът не може да направи жената тъй прикрита. Ако е истина това, което ми разправи Дашков, то трябва да пропадне светът и не ще има отмъщение, което да ме задоволи. Ще трябва тогава да отида в ада, да се съветвам с дявола как да ѝ отмъстя.

Феодоро, моли се на Бога това, което каза този старец, да не е истина и да се не открият престъпленията ти, защото...

Смили се ти, Боже в небесата, не ме оставяй да полудея, тъй като само мисълта за станалото ме смразява и ако престъпленията ѝ се докажат, то се страхувам да не се превърна в самия сатана или във вампир, който иска кръв!“

— Готов съм — извика в този миг старият Дашков. — Ще ме последват ли, господине?

— Добре, старче. Тръгнаха към зимника.

Като слизаха по стълбите, усетиха колко ужасен, плесенясал е въздухът вътре.

— Как живееше жена ми? — запита Бояновски, докато Дашков отключваше вратата.

— В игри и веселие, господин съветник. Когато желаете разпитайте в Петербург що се мълви за вдовицата Бояновска.

— Вдовица? Значи тя се е отказала от мене — възкликна печално Бояновски. — Да, да, нали съм сибирски заточеник!

— И обожателите ѝ не бяха малко — рече Дашков. — Тя има добри приятели, а най-добрият от тях е директорът на петербургската тайна полиция.

— Смили се над мене, Дашков, и не прибавяй нищо. Кажи ми само цялата истина, без да ме съжaliaваш.

— Знам много неща за почитаемата госпожа, а мене тя изпъди. Аз носех писмата ѝ до директора, макар че никога не бяха адресирани, но знаех за кого са предназначени — за Иван Кардов.

— Иван Кардов? Чие е това име, старче?

— На директора на полицията.

— Кардов — Шепнеше през зъби Бояновски. — — Какво ли ми напомня това име? — запита се Бояновски. — Да, Наталия, Наталия, ако ти беше тука, по твоето лице щях да прочета истината.

— Вратата е отворена, господине.

— Нека влезем тогава.

Дашков носеше в ръце фенерчето, което осветяваше едва-едва зимника.

— Тук е живяла майка ми! Тук е по-лошо, отколкото в сибирските рудници!

Дашков ровеше нещо в зимника.

— Ето стомната за вода, ето и чинията, в която е яла. Колко лошо мирише трупът, просто не мога да търпя.

Бояновски беше блед като платно. Не каза нито думица, стоеше като вдървен.

— Какво ли е това на стената, като че са издълбани някакви букви и после са замазани с въглен, за да не могат да се четат.

— Приближете се, господин съветник, тук ще намерите доказателствата, които търсите.

Бояновски се доближи до стената и се наведе.

— Това е заветът на майка ми — каза той. След това се поотдалечи и започна да чете с разтреперан глас думите, които бяха издълбани на стената.

„Затворена съм от две години — жената на клетия ми син ме провъзгласи за луда. Феодора е шпионка на полицията. Пази се, Коля, аз те благославям.“

Повече от десет пъти с тих глас прочете той тези думи.

— Ясно ми е, те са те убили, майко, и срамно са те убили! Гласът му се задави в сълзи.

— Затова значи си дойдох аз. Затова ли счупих оковите, затова ли търпях толкова мъки, докато дойда? За да намеря този ад?! Защо не можах да хвъркна и по-рано да дойда, за да предотвратя престъплението? Сега щях да прегръщам милата си майка. Много късно дойдох, за да те спася, ала не е късно да отмъстя за тебе. — Той се изправи и свали палтото си.

— Светни, Дашков, искам да видя трупа на майка си. Ще трябва да я изровим.

— Аз забравих лопатата — каза Дашков. — Но ще ида да я донеса.

Бояновски го спря.

— Не трябва да губим нито минутка. Аз ще изроя майка си с нокти, не ми е нужна лопата.

Той се наведе и започна да рови пръстта с пръсти. Пот течеше от челото му, но той все копаеше.

Старият Дашков се бе изправил до него и се чудеше на господаря си.

— Тук съм, майко, аз се завърнах, още малко и ще си в ръцете ми.

Той изведнъж извика — държеше една студена ръка.

— Мъртва е — каза Бояновски. — Ах, ето че си вече в ръцете ми. Махни се, махни се, пръст, не скривай майка ми, искам да я видя, да я прегърна. Каква страшна картина!

Наистина това бе страшна картина. Пред него лежеше един гниещ труп. Лицето не можеше да се познае, тъй като бе изядено от червеите, а вместо очи Бояновски видя две дупки.

Като видя трупа в това състояние, и той сам се уплаши.

Спомни си, че от тези две дупки някога са го гледали две любими очи и започна да плаче. Изправи се и погледна Дашков, който се уплаши от изражението на лицето му: на него се четеше ненавист и отмъщение.

Бояновски вдигна ръка и размаха закана̀телно пръст.

— Бъди проклета, убийце! Ще дойде ден, когато и теб ще убият. Умрелите възкръснаха от гроба, за да те обвинят. Сибирските рудници разпратиха своите отмъстители. За още едно ново отмъщение ще чуят хората и ще видят как се наказва невярната жена, която е продала и предала мъжа си. Моето отмъщение ще е страшно! Тук, над трупа на майка си, се заклевам, че ще те преследвам дотогава, докато не ми върнеш жива майка ми. Сега, Дашков, нека се помолим на Бога над гроба на майка ми и после ми разкажи подробно за всичко, което знаеш, ти, вярна душо, за да се увековечи отмъщението ми.

Господарят и слугата паднаха на колене и казаха по една молитва, станаха след това и напуснаха зимника. Влязоха в стаята и Бояновски каза:

— Ще чакам, докато се стъмни и тогава ще потърся неверницата, тъй като могат лесно да ме познаят.

— Господине, господине — рече Дашков, — пазете се добре, да не ви омотае в мрежите си тази лоша жена. Тя шпионира навсякъде и щом научи, че сте в Петербург, ще ви предаде. Всичко възможно ще направи, за да ви затворят, още повече че Иван Кардов е неин приятел.

— Тогава те ще ме убият, но аз заявявам, че това няма да стане, преди да ѝ отмъстя. Всичко зависи от тебе. Ти трябва да ми намериш скривалище.

— Няма ли да останете при мене?

— При тебе? Страхувам се, че ще ме потърсят първо в тази къща. Спомни си, Дашков, дали нямаш някой познат или роднина?

— Нека си помисля. — Той постави пръста начелото си и като помисли малко, каза: — Да, при него ще е най-безопасно. Евреин е, и то от най-лошите. Прави всичко за пари.

— Аз имам доста пари — каза Бояновски, — една жена, на която дължа живота си, ми даде толкова пари, че да мога да прекарам добре няколко месеца.

Бояновски си спомни за Симонова. Тя бе изпълнила обещанието си точно. Бе го изпратила до Европейска Русия и там се бе разделила с него. Раздялата беше много трогателна. Тя го прегръщаше и не искаше да го пусне.

— Прощавай — каза, — завинаги сбогом; аз си отивам пак в Сибир и ще мисля непрестанно за тебе, докато милостивият Бог ме повика в по-добрия свят.

Въпреки че Бояновски не обичаше тази жена, обзе го съжаление към нея. Струваше му се, че той я е използвал, докато се спаси, и като нямаше повече нужда от нея, остави я да си отиде, а знаеше колко мъчно се живее в Сибир без любов.

Те най-после се разделиха.

При раздялата тя му подаде едно пакетче и му каза:

— Не можеш да живееш без пари в Петербург, взemi това и ако някога имаш нужда от нещо или ти трябва вярна приятелка, да, вярна приятелка, спомни си за мене. Напиши ми само няколко реда и аз ще дойда.

Бояновски не искаше да приеме тези пари.

— Не ми са нужни — каза той. — В Петербург ще намеря големия си имот. Вярвам, че жена ми го е запазила.

— Жена ти! — каза тя грубо. — Страхувам се, че ти се лъжеш, защото ако мислеше за тебе, щеше да дойде с теб в Сибир, макар и с въоръжени хора.

— Жена ми е нежно петербургско цвете. Тя не е като теб, тя не е в състояние да понася тия опасности.

— Жените понасят всичко, когато обичат — рече тя, като се изчерви. После шибна конете и те потеглиха напред. — Върви при жена си и дано бъдеш щастлив.

Така се разделиха със Симонова.

— Как се казва този евреин? — попита той Дашков.

— Казва се Абрахам Марголински — отговори Дашков. — Той има хотел и чайна, която полицията не държи под око. При него за пари ще намериш всичко.

— Да ида там денем, струва ми се, ще е глупаво.

— Ще ви познаят — каза Дашков, — аз ще се помъча това да не стане. Ще се преоблечете.

И извади униформата си.

— Облечете тази дреха, господин съветник, носил съм я, когато бях млад и когато идвах на гости при баща ви високопоставени особи.

Бояновски се преоблече бързо и когато бе готов, Дашков се учуди колко добре стои на господаря му тази дреха. И двамата излязоха. Разговаряха и крачеха по Невския проспект. Бояновски често се спираше, за да събере мислите си — така му хареса тази улица, като че се намираше в някакъв нов свят. Преди един месец в сибирските рудници той бе загубен човек, а сега свободно и безгрижно се разхождаше по петербургските улици.

„Безгрижен и свободен — каза си той, — но кой знае? Сега ще играем с маски, ще има борба на живот и смърт и ще видим кой ще победи.“

Той спря внезапно и задърпа Дашков.

— Погледай там — каза Бояновски.

Една тройка спря пред магазина на най-богатия златар в Петербург. На седалката се бе разположила хубава млада жена, загърната с кожи. Тя носеше червена шапка със златни украшения, всеки се вглеждаше в хубавата, прелестна жена и казваше:

— Днес вдовицата Бояновска е по-хубава от всякога.

Бояновски чу всичко и думите се забиха като остър нож в сърцето му. Това бе жена му. Законната му жена бе седнала в тройката като владетелка.

— Оставете ме, аз трябва да отида при нея, трябва да я попитам... — Той искаше да се освободи от ръцете на стареца и да изтича сам.

Старият Дашков здраво го държеше.

— За Бога, човече, какво смятате да правите? На явна гибел отивате.

— Какво от това? — рече Бояновски. — Искам да я попитам какво е направила с майка ми. Колко е красива — каза тихо той, — похубава от по-рано. Колко издокарана е тя в каретата. Прилича ли на жена, която оплаква мъжа си, дето гние в Сибир? Не, хиляди пъти не. Тя е жена, която се радва на земните сладости, е царица на веселието, а не жена на скръбта. Тя ме е изтрила от тефтера си, назовава се вдовица, погребала ме е в сибирските рудници! Аз ще празнувам възкресението си така, че тя ще се уплаши.

— Чия ли е тройката? — попита той стария слуга.

— Тя е на най-богатия човек в Русия — на милионера Ягодкин.

— Сещам се. Той е лъжец, спекулант и крадец.

— Хората днес му клатят шапка, защото е необикновено богат.

— В какви отношения е той с жена ми?

— Вие не сте в такова положение, господине, че да можете всичко да знаете — каза Дашков.

— Всичко искам да зная, Дашков, всичко.

— Добре — каза той. — Носят се слухове, че Ягодкин е неин любовник.

Бояновски изрева като ранен тигър.

— Любовник на жена ми! — възкликна след няколко минути той.
— Хе, хе, значи докато съм бил в Сибир, те са проиграли и честта ми.

— При това Ягодкин е женен.

— Женен! Що думаш? И на това отгоре любовник на жена ми! Как мислиш, Дашков, не е ли по-добре да изтичам и пред очите на всички да я удуша с ръцете си?

— За Бога, недейте върши такава глупост, стойте си мирно и се успокойте. А ето че и Ягодкин иде.

Ягодкин излизаше от магазина. Лицето му бе бледно и по него се четеше гняв.

— Нещо неприятно трябва да е чул — каза Дашков.

— Гледай как интимно говори с жена ми — рече Бояновски. Банкерът не се качи при Бояновска, а само каза на кочияша накъде да кара.

Феодора му каза няколко думи и бързо замина, а той тръгна пешком.

Дашков повлече Бояновски, който още продължаваше да стои като слисан.

— Да си вървим. Този, когото търсим, не е вече тук, отиде си.

Бояновски се стресна и тежко въздъхна.

— Изгуби се, но аз ще съумея да я намеря. Весело, весело лети, хубава вдовице Бояновска, скоро ние ще отпразнуваме нашата среща, но както никога досега — на ужас и гибел.

Свел глава, той крачеше до Дашков, с нерешителни стъпки вървеше към дома на Марголински.

— В отечеството — шепнеше си той, — в отечеството. Но що е отечеството, когато я няма старата любов? По-лошо от сибирските рудници.

Ягодкин бързаше по лъкатушната улица закъм къщи. Лицето му трепереше от гняв.

Не виждаше дори хората, които учтиво му сваляха шапка. Бе потънал в собствените си мисли и затова никого не забелязваше.

Старият Пристов се изсмя, като видя, че господарят му влезе. Той взе от масата една телеграма и му я подаде.

Банкерът обаче не я взе, а блъсна ръката му.

— Остави ме, искам да бъда сам — каза той и гневно затвори вратата на кабинета си.

Хвърли палтото и шапката си на една страна, седна на един стол и дълго мисли.

— Е, хе, глупости, ще съумея да накажа безобразника. Този нещастник не иска да ми даде на кредит. Та не трябва ли да се счита за щастлив, че откупих сепиите му за триста хиляди рубли? А сега, когато пожелах да взема един обещан на Феодора накит за триста хиляди рубли, да ми откаже. Най-добре щеше да бъде, ако му бях залепил една плесница. Не зная какво да сторя, а трябваше да сдържа гнева си, понеже навън ме очакваше Феодора, на която обещах да купя накита.

Той започна да звъни.

Малко след това в стаята влезе един човек на средна възраст с дълга брада.

Ягодкин му даде една картичка, на която бе написал адреса на златаря.

— Изплатете по тази записка на този адрес двеста хиляди рубли — каза той.

— Още днес ли, господин Ягодкин?

— Разбира се, още днес. Та вървете и изпълнете заповедта ми. Защо стоите като вдървен?

— Защото нашата каса не може да изплати такава сума.

— Намерете пари, шкантирайте полици, а в най-лошия случай заемете от наши приятели банкери.

— Много съжалявам, че и това не мога да сторя, господин Ягодкин, тъй като вече си послужихме с това средство.

Ягодкин се отдръпна, сякаш че бе настъпил с крак някоя мишка.

— Клетнико, да не искаш да кажеш, че нашите източници са изчерпани и не можем да намерим такава нищожна сума?

— Боя се, господин Ягодкин, че може би сме близо до това. Ягодкин сне очилата си и започна да ги бърше с кърпичката си.

— Та помислете, човече. Сигурно още може да се намери някакъв изход — каза той.

Касиерът повдигна рамене.

— Вярвайте, господин Ягодкин. Ние вече сме загубили всякакъв кредит. Аз положих всички усилия — каза касиерът, — ходих и при банкерите, но всичко бе напразно, тъй като навсякъде сме лишени от кредит.

— Лошо — каза Ягодкин, — трябва обаче да опитаме всякакви средства, за да си помогнем.

— Фирмата „Ягодкин и съдружие“ не може тъй лесно да се спаси — отвърна касиерът. — А плащания от всички страни дохождат. Трябва да се намери един милион.

— Милион? Че това няма да е тъй трудно. Ако в Петербург нямаме кредит, на друго място ще намерим. Телеграфирайте незабавно в Брюксел да ми позволят да изтегля от тукашната им банка един милион.

В това време на вратата се показва високата фигура на книговодителя Пристов.

— Сега нямам време, Пристов. Това, що имаш да ми кажеш, не ще е толкова важно, че да не може да остане за друг път.

— Но все пак ще ви кажа, господине, понеже чух да говорите за Брюксел, нося ви телеграма оттам — рече Пристов и сви рамене.

— Телеграма от Брюксел? Дай я тук. Вероятно съдържа одобрение да изтеглим един милион от банката.

Той отвори телеграмата и проследи съдържанието ѝ. Изведнъж извика и ритна стоящия отпреди му стол.

— Да не би да ви е лошо? — попита Пристов.

— Значи и последната надежда е вече изгубена — каза той, като се разхождаше нагоре-надолу из стаята. След това прочете телеграмата още веднъж. Тя гласеше:

Експресът Париж-Брюксел дерайлира. Седем убити. Причината, за нещастieto открита. Материалът на релсите лош. Прекратете всякакви изплащания. За всички последствия виновен предприемачът.

Управление на Белгийските железници.

— Прекратете всякакви плащания! — повтори Ягодкин. — Сега вече се провалих, защото разчитах само на Брюксел.

Книгководителят наблюдаваше внимателно господаря си.

— Ще преустановим ли плащанията? — попита Пристов. Ягодкин гневно го изглежда.

— Струва ми се, че вие се радвате на нещастieto ми — рече той. — Ала много се мамите. Достатъчни ми са само 24 часа, за да намеря изход.

В тази минута касиерът се приближи до Ягодкин и тихо му каза:

— Един човек желае да говори с вас.

— Сега не мога да го приема.

— Страхувам се, че не иска да си отиде.

— Ще видим това. Кой ли е този, който непременно иска да говори с мене?

— Полицай, господин Ягодкин.

— Какво? Какво искате да кажете с това?

— Господинът е държавен съветник, каза ми, че имал да говори с вас за нещо много важно.

— Нека влезе — рече Ягодкин, след като избърса потта от челото си.

След няколко минути в стаята влезе един нисък човек, облечен с чер салонен костюм.

— Аз се казвам съветник Порфирий и ида от страна на полицията.

— Какво искате от мен? — попита Ягодкин, ставайки от стола.

— Имайте любезността да отпратите тези господа, тъй като работата се отнася само до вас.

Ягодкин даде знак да излязат.

— Повтарям въпроса си: какво искате от мене? — попита Ягодкин.

— Да ви задам въпроси за една фалшификация, в която сте обвинен от самото правителство.

Ягодкин клюмна на стола си.

XXXIX. ПОСЛЕДНИЯТ ЧАС

Директорът на тайната полиция Иван Кардов ядосано крачеше из стаята си. Той изглеждаше изплашен. Шепнеше си нещо, което сам не разбираше. Очите му светеха, а тялото му трепереше от гняв.

„Три дни само още и ще се сгромолясам от висотата на положението си и ще се превърна в нищожество. Познавам царя, той държи на думата си. Той ми каза, че ще изпитам гнева му, ако в срок от три дни не намеря малкия Владимир, който изчезна по такъв необикновен начин. Да го намеря, макар че той не е вече между живите.“

След това Кардов изтърча до вратата и бързо я отвори.

— Ашинов — извика той, — само една дума.

Ашинов весело влезе в стаята. Той добре усещаше неловкото положение, в което бе поставен Кардов, и сега бе доволен, че вижда своя директор в това състояние.

Кардов затвори вратата след него, улови го за ръката и го довлече сред стаята.

— Кажи, човече, още ли не си открил следите му? Мислиш ли, че детето е още живо? Подложи ли на разпит жената, която взе детето?

— Подложих я, но ми е много чудно, тъй като тя твърди, че е изпълнила заповедта ми и е хвърлила детето в Нева. Ако това обаче беше истина, водата щеше да го изхвърли на повърхността или на брега. Обиколих целия бряг на Нева, никаква следа. Ако не се мамя, тази жена ме е излъгала.

Като чу тези думи, Кардов не можа да скрие радостта си.

— Нима мислиш, че старата не го е убила? — попита той.

— Не бих могъл да кажа, че го е убила.

— Но тогава къде е детето?

— Тя трябва да го е продала, а ние трябва насила да я накараме да каже какво е направила с детето.

— Повикай я тогава — каза Кардов.

— Не е нужно, тя е в полицейското управление — отговори Ашинов.

— Да отговоря по-бързо, защото ще падне голям бой, ако не каже какво е направила с детето.

След няколко минути Ашинов доведе Хиацинта Янкович в стаята на полицейския директор.

Когато се намери пред Кардов, Хиацинта започна да трепери.

— Трепериш, а? Не си казала истината, нали? Излъгала си ни? Говори, но самата истина. Какво направи с детето, с малкия Владимир? Ако не ни кажеш истината, ще те пребием до смърт.

— Ще кажа самата истина, само, моля ви се, не ме бийте, почитаеми господине. Питайте и аз ще ви отговарям.

— Какво направи с детето? Къде си го дянала и още ли е живо?

— Господине, както ми заповядахте, аз го занесох на брега на Нева, но тъкмо когато щях да го хвърля... — Тя млъкна. — Милост, милост, уважаеми господине, но тъкмо в тази минута грабнаха детето от ръцете ми.

— Лъжеш! — изкрещя Кардов, като я ритна с крак. — Продала си го, ти си го продала на някоя циганка. Отведи я в зимника, Ашинов.

— Аз не мога да говоря друго освен истината — отвърна тя. — Един човек го грабна от ръцете ми.

— Познаваш ли този човек?

— Не, не ми е познат. Но струва ми се, че съм го виждала или съм слушала гласа му, защото ми се стори познат. Ах, да, мисля, че съм го виждала при гърбавата Петровна и ако не се лъжа, живее при нея.

Ашинов бе доволен. „От добре на по-добре върви работата. Сега поне имаме едно име.“

— Ашинов, прегледай в книгата къде живее тази Петровна — заповяда Кардов.

Ашинов се приближи до масата и отвори една книга.

— Ето — каза той, — Петровна, шивачка, бедна, но трудолюбива и безопасна.

Кардов даде знак на Ашинов да дойде при него.

— Веднага върви при тази шивачка — заповяда той, — сложи си маска и гледай да узнаеш как се казва човекът, който е грабнал детето от ръцете на Хиацинта.

— А тази? — попита Ашинов, показвайки Хиацинта.

— Задръж я тук — нареди Кардов. — Тя знае повече, отколкото трябва, и може да бъде опасна за нас.

Като чу, че ще я затворят в зимника, Хиацинта започна да плаче.

— Ах, братко, съжали се над мен, старата жена. В името на Бога, да не видя покойния си мъж Янкович, ако кажа някому нещо от това, което чух тук.

— Не плачи, жено, това, което казва директорът, е тъй свещено, както царската дума. Най-последно на тебе тук няма да ти е зле.

Директорът на полицията я улови за рамото и искаше да я повлече подире си, но тя започна да се дърпа.

— Няма да дам да ме затворите, аз нямам никаква вина. Зная какви са намеренията ви: искате да ме затворите в зимника и там да ме убиете.

— По дяволите, ако не кротуваш, ще ядеш и бой.

— Отведи тази жена в Петропавловската крепост! — каза Кардов, тъй като тя започна да му става отвратителна.

Ашинов веднага изпълни заповедта. Повика двама стражари и им предаде Хиацинта, а след това се обърна и каза:

— Сега можем да бъдем спокойни, господин директоре, във всеки случай детето е още живо.

— Имам на разположение още само три дни и три нощи — каза Кардов. — Ако не намеря до това време детето, загубен съм. А ти знаеш, че ако падна от високото си положение, ти пропадаш. Това е въпрос на живот и смърт.

Ашинов се поклони пред шефа си и каза:

— Ние ще издържим, господин директоре, разчитайте на мен.

Петровна прекарваше тежки дни. Владимир, нейният мил Владимир, когото обичаше като майка, беше болен. От няколко дни детето имаше главоболие, не беше весело и все искаше да си легне. Петровна плачеше, горко плачеше и много ѝ се искаше да поплаче заедно с малкия Владимир, но трябваше да бъде храбра.

Отскоро при нея живееше една старица, която винаги я утешаваше в скръбта ѝ. Ако Бояновски бе видял тази жена, би паднал на колена и би я прегърнал, защото това беше неговата майка.

Изтърпяла толкова мъки при снаха си, госпожа Бояновска намери при Петровна спокойствие още същата вечер, когато Бакунин и Леония я избавиха от явна смърт.

Тя беше много признателна на Петровна за това, което ѝ даваше, тъй като снаха ѝ бе отнела всичко.

Не бе ли за нея все едно дали ще живее, или ще умре?

Единственото ѝ богатство, нейният син, беше в Сибир и ни кой не знаеше дали е жив.

Всички, които тя обичаше, бяха мъртви, не можеше да се покаже на улицата, нито пък да осъди снаха си, тъй като тя самата бе обявена за луда.

Въпреки това нейната цел на живота бе да отмъсти на тази, която толкова я бе измъчила и унижила.

На лицето на старата се появяваше усмивка, когато си помислеше за това, и то отмъстителна усмивка.

Откакто бе дошла при Петровна, старицата бе по-весела. В нейно лице момичето виждаше втора майка. Бояновска бе интелигентна жена и можеше да научи нещо от Петровна, а се и радваше, че може да ѝ бъде полезна с нещо. Често ѝ разправяше за преселението на народите, за войните, за умните владетели и за земните красоти. Едновременно с работата си Петровна се учеше.

Но днес не работеше, а стоеше до леглото на Владимир. Детето спеше неспокойно, мятеше се в леглото си и кашляше по някога.

— Боже мой, дано не е някоя опасна болест — каза тя, като се обърна към Бояновска.

— Няма нищо опасно, детето е малко настинало — рече Бояновска, — утре ще е по-добре.

— Виж само колко са се зачервили страничките му. Това и е обикновена изстинка.

Старата се доближи до леглото и постави ръка на челото на Владимир.

— Има висока температура — каза тя. — Децата лесно простиват, постави мокра кърпа на челото му, това ще го облекчи.

— Нещо ми е много тежко, като че ме очаква някакво нещастие.

Тя млъкна изведнъж и погледна към вратата. Разтрепера се и побледня.

Един човек бе застанал на вратата и гледаше лукаво в зимника. Този човек бе на средна възраст и имаше прошарена коса.

— Аз съм от дружеството на милосърдието и дойдох да ви попитам дали искате да станете членове на това дружество.

— Как дръзнахте да влезете без позволение? — запита Бояновска.

Странникът се наведе над Владимир и го загледа.

— Мястото ми е там, където има болни — каза той, като се обърна към Бояновска. — Смърт следва след болестта, а моята работа е смъртта.

— Страшна работа — каза Петровна, — идете си, моля ви. Страхувам се, че ако детето се събуди, ще се уплаши от вас.

Странникът не искаше да си отиде.

— Докато не ви запиша в моя списък, няма да си ида. Не желаете ли, госпожице Петровна, да ви прочетем някоя молитва на гроба, когато умрете? — попита странникът.

— Това вече минава всяка граница — рече старата. — Аз настоявам да си вървите, а вашите глупости да си ги говорите другаде, не тук, при болния.

— Значи ме пъдите? — възкликна странникът.

— В името Божие, говорете тихо — каза Петровна, — детето се събужда.

— Жаден съм, дайте ми вода! — извика Владимир. Петровна изтича бързо до кухнята и донесе съд с мляко. Странникът още стоеше и не откъсваше очи от Владимир.

— Хубаво дете — каза той, като гледаше как детето лакомо сърба млякото.

В същата минута старата изтича до Владимир и като му разкопча яката на ризата, извика:

— Петровна, донеси бързо една лъжичка.

— За Бога, какво ти е, какво се е случило?

— Нищо — отговори старата. — Чувала ли си за онази болест, която най-много мори децата? Ето Владимир е болен от дифтерит. Дай скоро лъжичката.

Петровна подаде лъжичката на старата, като въздишаше.

— Какво ще стане с моя Владимир! О, Боже, той ще умре! Старата отвори устата на Владимира и с лъжичката му даваше по малко мляко.

— Болестта е опасна, но това не значи, че Владимир ще умре. Чрез операция или чрез добро лекуване ще можем да го спасим. А защо точно Владимир да не се спаси?

— Госпожо — каза странникът, — позволете ми като по-голям специалист да ви дам един съвет.

— Говорете — каза Петровна, — говорете.

— Всяка минута е скъпа — отговори странникът. — Трябва по-скоро да извикате лекар. Това ще е най-доброто. Идете двете при лекар.

Петровна се зави с шала и искаше да тръгне веднага, но Бояновска размисли и каза:

— Ако отидем двете, при детето няма да остане никой.

— Нима ме забравихте? — каза странникът. — Аз няма да се отделя от леглото.

— Ах, ако можех да ви се доверя! — възкликна Петровна.

— Кълна се в Бога — каза той. — Аз ще пазя малкия като свое дете.

Бояновска също се загърна с шала си.

— Ако ми обещаете, че ще пазите добре детето, съгласна съм. Ние ще се върнем скоро.

— Аз бих отишъл самичък, но понеже съм от дружеството на милосърдните, не ме гледат с добро око, та може и да не дойдат.

Двете жени не чуха последните му думи, защото вече бяха изчезнали. Щом разбра, че са излезли, той започна да тържествува.

— Сега съм сам с него — промърмори той, като поглеждаше малкия. — Сега е при мене това златно дете, от което зависи съдбата на полицейския директор и моето щастие.

Като каза това, той се засмя.

— Ха, ха, Ашинов, това е щастлив случай. Ти даде детето в ръцете на Иван Кардов, ти си спасен. Но, господин директоре, аз мисля, че ще платиш добре за услугата, която ти прави твой секретар, и ще му бъдеш благодарен. Благодарен? Големите господа рядко биват благодарни. — И като хвърли поглед на Владимир, добави: — Хубаво е детето, затова не е чудно, че самият цар се интересува от него. Царят се заканил на Кардов, че ако не намери детето, ще го уволни от работата му. Но ти, Ашинов, не ставай луд! Какво ти влиза тебе в работата Иван Кардов. Защо да не занесеш самичък детето на царя, пък да получиш възнаграждението ти, а не Кардов? Кардов да върви по дяволите. Поразмисли добре, Ашинов, и изпълни плана си. Ще отведе детето в някое сибирско село и там ще го скрия.

След това той се наведе над Владимир, който бълнуваше, повдигна го и го притисна до гърдите си. Не обръщаше внимание на плача на детето. Като си мислеше, че скоро ще стане господар на положението, изскочи от къщата.

Но на вратата го пресрещна Петровна, която му препречи пътя. Ашинов размисляше дали да бяга, или да изчака по-удобен случай. Той не искаше да разберат, че иска да вземе детето, и затова остана. Петровна беше застанала на вратата и гледаше човека, който искаше да избяга с детето.

Тя се бе върнала вкъщи, за да вземе пари; докторът ѝ бе казал, че първо трябва да му плати.

Като видя детето в ръцете на странника, тя извика:

— Къде сте тръгнали с детето?

— И аз не зная. Но детето щеше да се задуши, реших да го занеса при лекаря.

Петровна взе детето и като го притисна до гърдите си, изскочи навън.

— Полека, не бива да бързате — каза Ашинов. — Тъкмо сега ми дойде наум адресът на един човек, който може да ви помогне.

— О, моля ви, заведете ме при този ваш лекар.

— На драго сърце ще го направя. Това е човешки дълг. Но той живее много далече.

— Тогава да вземем файтон.

— Вие сте благородна — каза Ашинов. — Аз ще отида да повикам файтон.

Като каза това, той излезе.

Смяташе да отиде в полицията и там да предаде детето на полицейския лекар, а Петровна да заведе при директора на полицията.

Петровна се облегна до една врата и зачака Ашинов. Тя бе притиснала глава до гърдите на Владимир и се вслушваше в дишането на детето. Очите ѝ се насълзиха, като гледаше страданието му.

— Какво ви е? — чу се един глас зад гърба ѝ. Петровна се отдръпна уплашено.

Зад нея стоеше един чужд човек.

— Вие като че ли сте болна — каза той. — Аз ви мисля доброто, може би ще ви помогна нещо.

— Нищо ми няма — каза Петровна. — Детето е болно, много болно, господине, и се боя да не умре.

— Не бива да предполагате най-лошото, но все пак дайте да го видя. Вие се боите от мен — каза странникът, — но аз искам само да видя какво му е на детето. Не съм лекар, но като аптекар все мога да бъда полезен.

Когато Петровна чу, че господинът е аптекар, тя му даде детето.

Аптекарят взе детето, отметна кърпата от главата му и каза:

— Хубаво дете, но се боя, че тази висока температура е опасна.

— Значи наистина е много зле. О, то ще умре!

— Докато човек е жив, все има надежда и затова не трябва да мислите най-лошото. Знаете ли какво? Я донесете детето в моята къща; искам да го прегледам добре, за да видим какво трябва да се предприеме.

Петровна си помисли и си каза: „Тоя човек е толкова милостив, не мисли лошо на детето.“

След като хвърли още един поглед на странника, тя му каза, че е съгласна да отиде с него.

Яники, така се наричаше аптекарят, тръгна напред, а Петровна и детето след него.

Като влязоха в къщата, Яники сложи малкия Владимир на меко легло и започна да го преглежда.

— Той боледува от дифтерит. Още малко и детето можеше да се задуши. Трябва да повикаме лекар и да го оперира.

Петровна клюмна върху един стол и започна да плаче.

— Той ще загине под вашия нож — каза тя. — Ах, Владимире, Владимире, не искам да умреш така.

Аптекарят беше покрусен от всичко това и се боеше да извика лекар.

— Чакайте, да направим още един опит — каза той. — В аптеката си имам едно лекарство, което често пъти е помагало при дифтерита. Истина е, че като го дадеш на болния, може да се очаква смърт, както и оздравяване. Но все по-добре е вместо да разсъждаваме много, да дадем лекарството, отколкото да позволим на лекаря да използва ножа.

Като каза това, аптекарят изтича навън и след малко се върна обратно, като носеше едно шишенце с някаква течност.

— Ако детето живее един час след вземане на лекарството, значи е спасено.

Аптекарят капна няколко капки от течността в една кафена лъжичка и я даде на Владимир.

Щом наквасиха устните на детето, то потрепера. След това изглеждаше като заспало. Хъркането постепенно започна да затихва, дишането съвсем се успокои.

— Той спи — каза Яники, — това е добър знак. Аз мисля, че детето е вън от всякаква опасност. Детето е спасено!

— Спасено! — извика Петровна.

След това се втурна към леглото на Владимир и като коленичи пред него, започна най-нежно да го гали.

— Спасено! О, благодаря ти, Боже, че ми го спаси. Благодаря на тебе и на този човек, спасителите на детето.

— Аз изпълних човешкия си дълг. Но има и друго: вие ми казахте, че не сте майка на детето.

— Да, това дете не е мое. Аз съм госпожица, а детето ми е поверено.

— Тогава — каза Яники, — както виждате, детето е спасено, но ще боледува още дълго. Затова бих ви посъветвал да го оставите в къщата ми, докато оздравее. А ако искате, можете да останете и вие тук; ще се намери място в тази къща и за вас, а като се върне дъщеря ми, която излезе, и тя ще пази добре детето.

Тук Петровна се чувствуваше добре, дори много добре.

„Да, все още се намират добри хора — помисли си тя, — и тези, които в неверието си се отчайват, грешат много пред Бога.“

Няколко минути след влизането на Петровна в дома на аптекаря Ашинов се върна и за най-голямо учудване не я намери на мястото, където я бе оставил.

— Отишла си е, избягала е заедно с детето — каза си той и като полудял се озърна на всички страни. Скоро обаче се увери, че всичките му дирения ще останат напусто и си тръгна към къщи. По пътя хвърли поглед настрани и прочете фирмата „Аптекарь Яники“.

Веднага му хрумна, че Петровна в момент на нужда може да е подирила помощта на аптекаря. Съмнението му се оправда, тъй като пред вратата на аптекаря зърна една паднала ръкавица, същата преди малко бе видял на ръката на Петровна.

За да не предизвика подозрение, след няколко минути се отдалечи и се намери пред полицейския участък.

Иван Кардов го чакаше с нетърпение и когато Ашинов влезе, посрещна го с думите:

— Какво направи, Ашинов? Намери ли някаква следа от детето?

— Не само че попаднах на следите му, но намерих и самото дете. И Бога ми, ако самият дявол не бе се намесил, малкият Владимир сега щеше да бъде в ръцете ви.

— Наистина ли, Ашинов? Секретарят сложи ръка на сърцето си.

— Детето беше в ръцете ми, но само случаят ми го отне. То е живо и се намира в дома на аптекаря Яники.

— Яники — каза Кардов и злобно се усмихна. — Ти каза Яники. Това е същият човек, в когото полицията се съмнява, че приема нихилистите.

— Толкова по-добре — каза Ашинов, — ще го арестуваме незабавно и тъкмо тогава ще имаме случай да вземем детето.

Кардов се приближи до масата и без да проговори думица, написа името му на една книжка. Написа присъдата му. Приблжи до Ашинов и му каза:

— Още днес ще арестувам Яники, за да не би по някакъв начин да попречи на плана ни. Ако отрече, че е приемал нихилистите, ще го подложим на изтезания.

— Да го подложим на изтезания! — извика Ашинов. — Отдавна вече не сме мъчили никого — каза той и самодоволно потри ръце. — Ха, ха, ха, това ще бъде едно хубаво развлечение.

— Но детето ще ми донесеш, аз ще се грижа за него за в бъдеще. Ашинов се поклони.

— Ще изпълня всичко точно така, както ми заповядате — каза Ашинов — и ще бъдете доволен от мене, господин директоре.

Казвайки това, той излезе навън, взе със себе си двама стражари и се запъти към аптекаря Яники.

Този предприемчив и енергичен човек не предчувствуваше какво нещастие ще го сполети и какви последствия ще има неговото голямо предприятие.

XL. КАЛУГЕРКАТА

В манастира „Св. Дева Мария“ камбаните тържествено звъняха. Отдавна не бяха ехтели тъй тържествено и сякаш искаха да съобщят, че в манастира се е случило нещо радостно — нещо, което се нрави и на Бога, и на хората.

На изток се показва слънцето в най-приятна светлина и сякаш предсказваше, че денят ще бъде толкова хубав — както нито един ден през сегашната зима.

Манастирските врати се отвориха и цял ред калугерки излязоха навън. Гласовете им звучаха в унисон и тържествено. Една добре загърната с черен плащ жена вървеше сред тях. Тя вървеше, като залиташе ту на една, ту на друга страна.

Калугерките се бяха запътили към църквичката, която бе на няколко минути път от манастира. В това време игуменката крачеше неспокойно из стаята си.

Сестра Ана не бе сама.

Един красив мъж се бе навел от прозореца на стаята ѝ.

Това беше Михаил Бакунин.

— Не ми благодарете — каза игуменката, като се обърна към него. — Сторих го не заради вас, а заради момичето, което много ми хареса, тъй като чух от устата му, че е нещастно и че търси тихо прибежище в манастира.

— Благодаря ви много, че взехте в манастира Клариса. Това момиче много ме интересува и ще ви бъде винаги признателен, ако ми обещаете, че ще пазите Клариса при себе си.

— Обещавам — каза игуменката. — Но сега трябва да отида на служба в църквата.

— Мога ли и аз да дойда на церемонията? — попита Бакунин.

— Това е забранено, но аз ще ви скрия така в църквата, че никой няма да ви види, а вие ще можете всичко да виждате.

Те излязоха от стаята и тръгнаха към църквата. Величествено пееше хорът. Игуменката направи знак на Бакунин да влезе в съседната

до църквата стая, откъдето можеше да вижда всичко, каквото ставаше.

Клариса бе коленичила пред олтара, току-що бяха отрязали хубавите ѝ къдрави коси. До нея бе коленичила една калугерка, която държеше над главата ѝ иконата на Исуса Христа.

Бакунин силно се трогна и го заболя от видяното. Той се разтрепера. Разбра, че завинаги изгубва Клариса, която бе обикнал с цялото си сърце. Обрекоха я на небето и на Бога. Той трябваше да погребее всичките си надежди. Закри с ръце лицето си и остана като вцепенен. Игуменката разбра всичко, което ставаше, по очите му. Тя го дръпна настрана и му каза, като постави ръце на рамото му:

— Погледни ме, Михаиле! След това тя каза:

— Кажи си, Михаиле, тебе ти е мъчно за това момиче, което се обрича на Бога, защото в сърцето ти има грешни мисли. Ти обичаш Клариса, признай, Михаиле!

— Защо да крия? Аз я обичам — рече той. — Никога не съм виждал по-красиво, по-кротко и по-добро същество от нея и щях да бъда по-спокоен, ако можех да я взема със себе си.

— А защо не сториш това?

— Аз не съм човек, когото щастие то може да задържа вкъщи. Ти не знаеш, сестра Ана, каква буря е моят живот и какъв човек съм станал в последно време.

Игуменката поклати глава.

— Всичко зная — каза тя, — зная какъв си и каква цел преследваш и сърцето ми се къса, като помисля за... края.

— За края? — възкликна Бакунин.

— За края — каза игуменката. — Смяташ ли, че ще постигнеш целта си? Ти си станал голям враг както на царе, така и на князе. С нож в ръка ти ги преследваш и подкопаваш престола, но всеки, който се е опитвал да направи това, е загивал. Защо не избереш вместо този несигурен и неспокоен живот друг, спокоен и нормален? Бих искала да те видя, Бакунин, доволен и щастлив.

Бакунин поклати глава.

— Кръвта ми е такава, не мога другояче. Нека не говорим за мене, а за онази, която е така нежна и стана калугерка.

— Нека говорим за нея — рече игуменката. — Искам да те запитам откъде си намерил това момиче и дали тя сама е поискала да стане калугерка, или ти си я принудил да направи това?

— По нейно желание е — каза Бакунин. — Сигурно някой друг я е посъветвал да дойде в манастира, където ще намери мир и щастие.

— А ти къде я откри? — разпитваше игуменката.

— Не ме питай за това — молеше я Бакунин. — Това е тайна, която не мога да ти кажа сега, но по-късно ще се опитам.

Мелодията, която се чу от черквата, прекъсна разговора им.

— Моето присъствие е необходимо там, затова трябва да се разделим. Ти можеш да гледаш всичко оттук.

Като му подаде ръка, тя влезе в църквата.

Когато всички калугерки коленичиха и започнаха да пеят, шуменката влезе в църквата. Заведоха Клариса до олтара. Тя коленичи пред игуменката.

Игуменката се доближи и постави ръка на рамото ѝ.

— Решена ли си, Клариса, да се откажеш от моминския живот и да се обречеш на Бога? — попита тя с приятен глас.

— Да — каза Клариса, без да се колебае.

— Размисли добре, преди да отговориш, дъще моя. Не е лесно да убиеш душата си и да живееш за вярата. Може би ще дойде време, когато ще съжаляваш, по тогава ще е късно. Знай, че който се посвети на Бога веднъж, не може да се върне назад. Трябва да му посвети целия си живот и не може никога да се разкае.

Клариса наведе глава в знак, че добре е разбрала всичко, което ѝ каза игуменката.

— Аз не ще се разкая никога, защото няма нищо, което да ме свързва със света.

Тези думи трогнаха Бакунин.

— Нищо не ме свързва със света — повтори той и ако не бе скрит, щеше да изскочи, да прегърне скъпото същество и да каже: — Да, има нещо, което те свързва със света — това е любовта.

Но вече бе късно.

Игуменката даде едно наметало на Клариса и каза:

— Раздери това наметало, за да покажеш, че се отричаш от света. И както раздираш това наметало, така ще се простиш с всяко земно щастие, със себе си и със съществуването си. И ще принадлежиш не на себе си, а на Бога и църквата.

Клариса взе наметалото и с един замах го скъса, а след това игуменката постави един воал на, лицето ѝ.

— Сега се закрий, за да не те виждат грешните хора. Стани и ела да ме прегърнеш, сестра Клариса, мила обреченица на небето.

Клариса се хвърли в обятията на игуменката. Очите на Бакунин се изпълниха със сълзи. Той плачеше, защото видя как му отнеха най-любимото същество на земята.

— Тя сама пожела това — шепнеше той на себе си. — Ако имаше поне малко влечение към мене, щеше да се откаже в последния миг и да се хвърли в обятията ми.

Калугерките пак запяха и една по една започнаха да се изреждат да я наричат „сестра“. Клариса бе вече калугерка. Игуменката и Бакунин се върнаха в стаята.

— Какво искаш от мен, сестра Ана? — попита той, когато вече бяха насаме в стаята.

— Искам да ми дадеш само едно обещание — каза игуменката.

— Обещание ли?

— Обещай ми, че никога няма да се опиташ да възвърнеш сестра Клариса към света, защото в очите ѝ се четеше страстна любов. Видях как потрепера, когато ѝ сложих воала на главата.

Бакунин ѝ подаде ръка.

— Обещавам — каза колебливо той. — Ще те моля само да ми позволиш да се срещна още един път с нея, а след това тя никога вече не ще види Михаил Бакунин.

— Позволявам ти — каза игуменката.

Бакунин изтича навън, за да намери Клариса. Тя беше в своята килия.

— Клариса, само една думица още.

Тя се навдигна и болезнено го погледна.

— Дошли сте да ми кажете сбогом. Идете си с пълната увереност, че не ви се сърдя и че ще опазя клетвата си. Каквото и да се случи, никой няма да чуе от моите уста коя съм била и никога няма да помисля да се върна между хората.

— Аз не съм дошъл при вас, Клариса, за да чуя това каза Бакунин. — Дойдох да се сбогувам с вас. Подайте си ръката.

Клариса нерешително сложи ръката си в неговата. Като почувствува нейната ръка в своята, той я привлече към себе си и я притисна до гърдите си.

— Не се отдръпвайте, Клариса. Тази прегръдка — първа и последна — трябва да ви покаже какво изпитвам към вас. Чуйте ме, Клариса! Аз живях необуздан живот — живот без любов. Това, което проповядвах досега, не бе любов, а омраза. Омразата ме бе завладяла и така изтръгнах и вас от бащината ви къща. Но откакто ви видях, Клариса, разбрах, че е по-добре човек да люби, отколкото да мрази.

— Оставете — каза Клариса. — Грешни са тези думи и аз не мога да ги слушам, с манастирски стени сме заобиколени.

— Зная това — каза Бакунин, — но зная също, че тези стени ще ни разделят цял живот, а аз искам да ви кажа какво изпитва към вас моето сърце. И прощавайки се с вас, аз се прощавам с щастieto на живота си. За мене вече няма да грее слънце. Сбогом, Клариса, и ми простете, че ви причиних нещастие.

— От все сърце ви прощавам, защото от мрачна нощ ме доведохте на светлина.

— Няма ли да ми поръчате нещо? — попита Бакунин. Клариса помълча няколко минути, а след това каза:

— Баща ми е лош, нека ме смята за мъртва — това ще е най-хубаво.

В очите на Клариса светнаха сълзи. Тя много се смути.

Бакунин хвърли още един поглед, пълен с копнеж, на девойката, която стоеше пред него в калугерско одеяние. После каза още един път сбогом и си отиде.

Щом излезе от вратата и се запъти към стълбите, насреща му изникна гърбава фигура.

Това бе един хамалин, който от големите тежести, що всеки ден мъкнеше, се беше прегърбил. Бакунин бръкна в джоба си, за да му даде някоя и друга копейка, но в този миг просякът се изправи и каза:

— Тебе диря, Михаил Бакунин.

— Кой си ти и какво ми носиш? — попита Бакунин.

— Братята на смъртта те поздравяват, Бакунин, и ти изпращат скръбни новини: аптекарят Яники е арестуван.

— Яники е арестуван? А как е станало това?

— Не зная. Страхуваме се да не би между нас да има предатели.

— Яники арестуван! — извика Бакунин. — Те ще го изтезават, докато изкопчат тайната.

— Другарите се уплашиха от това и твоето присъствие в Петербург е много необходимо сега. Имах големи затруднения, докато узная къде си. Самият случай ме доведе тук, за да те намеря.

— Маската ти е превъзходна, толкова превъзходна, че никой не би могъл да те познае.

— На сигурно място ли си? Да не би да ни познае някой? — попита странникът.

— Съвсем сигурно е — отвърна Бакунин.

С едната си ръка непознатият улови неговата и го отведе настрана, а с другата свали маската си.

— Значи това е Хуго, който ми носи известия от Петербург?

— Да, аз съм. За щастие направих една опасна услуга на братята на смъртта. Бакунин, ти повече не трябва да се бавиш тук, а веднага трябва да тръгнеш за Петербург. Яники е затворен в една изба в Петропавловската крепост, където слънце никога не може да проникне, а Кардов му готви най-жестоки мъки, за да ни издаде. Как да го изтръгнем от ръцете им?

— Щом искаме да попречим на някого да стори нещо, което не е по волята ни, най-добре ще е да го отстраним оттам. Защото тогава няма да може нищо да направи.

Очите на Хуго светнаха с необикновен блясък.

— Добре ли те разбирам? — каза Хуго. — Значи ти искаш да убием Кардов, но аз се боя, че и неговата смърт не ще ни помогне; на мястото му ще дойде друг, който не ще бъде по-добър от него.

— Остава ни тогава само едно средство, а то е да спасим Яники от затвора.

— Как да влезем обаче в Петропавловската крепост, когато тя от всички страни е обградена с пазачи? — попита Хуго.

За минутка Бакунин се замисли.

— Да, добре, че се сетих — с хитрост. Но остави ме, Хуго, да отида до манастира и след това заедно ще тръгнем за Петербург.

— Добре, ще те чакам в падината, където започва пътят за Москва.

— Сбогом, брате съзаклятнико! — каза Бакунин. — Докато се срещнем, аз ще измисля как да избавим Яники.

Бакунин бързо закрачи към манастира. Читателите знаят, че ковачът Волков — вторият баща на Бакунин — се бе оженил за

неговата майка. Майката на Бакунин беше слугиня в едно графско семейство. Тя бе млада и слаба, но хубава жена. Графът, който беше женен и вече баща на малка дъщеря, успя да спечели сърцето на слугинята си и да я прелъсти. Когато нещастницата видя, че не може да скрие греха си, падна на колене пред графинята и всичко ѝ призна. Графинята бе от ония жени, които са готови да прощават всекиму, щом признае грешката си и се разкае.

В замъка живееше един стар вратар, който защитаваше хубавата слугиня. Той се наричаше Бакунин. Графинята повика този Бакунин при себе си и му разправи за случилото се с нейната слугиня. След известно време вратарят се съгласи да се ожени за нея. Сватбата стана и след това графът го освободи, като му даде един хубав хотел в съседния град.

Когато на младоженците се роди син, когото кръстиха Михаил, графинята изпрати на майката още много подаръци.

Не се мина много време и графът умря, без да спомене в завещанието си малкия Михаил. Графинята заповяда да доведат Михаил Бакунин в дома ѝ; детето беше добро и хубаво и скоро спечели любовта на графинята и дъщеря ѝ.

Младата жена трябваше много да тегли от мъжа си, тъй като в последно време той бе станал заклет пияница и комарджия, поради което не след дълго загуби всичкия си имот. Съвсем пиян, един ден той се спъна на стълбите и тъй лошо се подхлъзна и падна, че умря на място.

Младата слугиня прекара няколко години като вдовица в града, в който живееше, а после се пресели в Москва. Кредиторите на мъжа ѝ и тук започнаха да я преследват, като ѝ взеха и последния стол от къщата. Само едно писмо трябваше да напише на майка си, за да се избави от бедата, но гордостта не ѝ позволяваше да стори това.

В тези часове на оскъдица, които прекарваше младата жена със сина си Михаил, я срещна ковачът Волков, който от дълго време я следеше, и ѝ предложи да му стане жена.

По такъв начин Михаил — синът на графа — се сдоби с един способен човек за баща и, както знаем, той никога не се разкай за това.

Дъщерята на графа всъщност беше игуменката на манастира „Св. Дева Мария“.

И тъй, значи Бакунин отиде при сестра си, за да се сдобие със средства да спаси Яники.

Той намери игуменката да се разхожда в градината, макар че снегът беше до пояс.

— Навярно си дошъл да се сбогуваш с мен, Михаиле — каза тя, като го видя. — Няма да те моля да останеш повече, защото знаеш, че мъж не може да прекрачи прага на манастира. За тебе направих изключение, но го сторих, защото дойде гладен, уморен и жаден, а за такива хора ние не затваряме вратата.

— Дойдох да ти кажа сбогом — рече Бакунин. — Но преди да се разделим, искам да те помоля за една услуга. Имам един приятел, който няколко пъти е жертвувал живота си заради мене и който всякога и навсякъде ми е бил верен. Невинен го затвориха в най-дълбокия зимник на Петропавловската крепост, и то именно заради мене. Ти много добре знаеш, че никой — освен съдия, стражар или свещеник — не може да влезе там. Решил съм твърдо да спася този човек, преди да го умъртвят от мъки. Ти, мила сестро, само ти можеш да ми отвориш пътя, за да вляза там.

— Аз? Лъжеш се, драги приятелю. Ръката ми не може да достигне чак до Петропавловската крепост, за да ти помогне.

— Ръката ти може да стигне и до най-отдалечените кътчета на света, защото си сестра на милосърдието. Само една препоръка до свещеника и това е достатъчно да ме направиш щастлив. Друго не искам от тебе.

— Страхувам се, че е напразна надеждата ти, защото свещеникът, който има право да влиза в крепостта, мъчно ще се реши да ти послужи, като изведе затворника оттам.

— На мен остави това. Аз ще се погрижа. Тебе моля да ми дадеш едно писмо до свещеника, с което да ме препоръчаш като лорд под името Рочестър, богат човек, който желае да се запознае с тайните на Петропавловската крепост.

— Михаиле, ти ли ме караш да лъжа?

— Да, да излъжеш, за което ще ти бъде благодарно и небето! Защото ти не можеш си представи колко е отчаян и в какъв ужас се намира моят приятел, а и какви мъки още го очакват.

— Разбирам те, Михаиле. Ти искаш с една геройска постъпка да спасиш приятеля си и аз се колебая дали да излъжа, за да ти помогна.

— Сестро, това е първата ми молба, а може би и последната. Но ако много се колебаеш, аз няма и да настоявам; ще се простя с живота си, защото не мога да не умра заедно с моя приятел.

Бакунин се обърна и искаше да си тръгне, но викът на сестра му го задържа.

— Зли човече — каза тя, — нима наистина мислиш, че сърцето на сестра ти е от камък? Не, Михаиле, ти се лъжеш, ще получиш нужното ти писмо.

Тя хвана ръката му и дълго я държа в своята.

— Ах, как щях да бъда щастлива, ако можех да те виждам често. Че ние сме от един баща деца, макар че имаме различни майки, все пак една кръв тече в жилите ни. Сега се разделяме и ти пак отиваш там, където те застрашават хиляди опасности, а аз, аз оставам тука самичка да мисля за тебе с препълнено от болка сърце!

— Ние може би ще се видим при по-добри и по-щастливи обстоятелства.

— Дай Боже! — каза тя и даде знак на Бакунин да тръгне подир нея.

След един час Бакунин излезе от задната манастирска врата, носейки скъпоценното писмо.

— Яники е спасен — извика Михаил, когато дойде на уговореното място, където Хуго Пал го чакаше. — Ще отида сам в зимника, за да спася приятеля си.

Пал го изглежда.

— Как, вие искате да идете в Петропавловската крепост? Ами ако не се върнете?

— Тогава, тогава приятел за приятеля ще се жертвува — извика Бакунин съвършено спокойно. — Това е най-главната цел в живота ми и аз ще я постигна.

— Вярвам, че не ще закъснеем да го спасим — каза Хуго. Бакунин се начумери.

— Късно ли? — извика той. — Аз мисля, че Иван Кардов няма да пожелае, щото със смъртта на Яники да дойде и неговата.

XLI. ТАЙНАТА НА ПЕТРОПАВЛОВСКАТА КРЕПОСТ

Петербург е град, в който няма никакви стари сгради — трудно е да се намери здание, което да е отпреди 100 години. Русите са народ, който без колебание събаря старите и разрушени къщи. Има и друга причина за това — тия къщи са били повечето изградени от дървен материал.

Така и Петропавловската крепост представляваше величествена гледка. Като разглеждаше тези стени и кули, чужденецът не можеше да разбере за какво служи крепостта, би допуснал, че назначението ѝ е по-добро, отколкото бе всъщност.

И най-малкото дете в Русия знаеше за тази сграда и се плашеше само като чуеше името ѝ. Това, което руският народ говори за нея, и онова, което се шепнеше поради страха от полицията, бе ужасно.

Петропавловската крепост бе в пълния смисъл на думата дом на сълзите. Грамадният държавен затвор бе обвеян с ужасни и неизказани мъки.

Тази крепост е втори Сибир. Сибир в средата, в сърцето на Петербург, защото мъките, които затворниците търпяха в крепостта, не бяха нищо в сравнение със сибирските. Голяма рядкост бе да излезе жив и здрав този, който е бил затворен в Петропавловската крепост.

Руските съдии насилваха подсъдимия, за да измъкнат признание от устата му.

Щом руската полиция се усъмнеше в някого, макар да имаше съвсем малко доказателства, веднага го затваряше.

Нападаха нещастника по време на вечеря и веднага го завличаха при директора. Той кротко му съобщаваше защо е затворен и го питаше готов ли е да направи признания. Ако признаеше, престъплението се смяташе за доказано и веднага го затваряха в Петропавловската крепост, не признаеше ли, пак го затваряха, така че все едно бе дали е признал или не.

Тук килиите за наблюдение бяха и по-добри, но имаше и такива, в които и кучета не биха могли да живеят, а камо ли хора. Тъмниците са под земята и там слънчев лъч почти не прониква. А влагата прави въздуха съвсем задушлив. С тези тъмници ще се занимаем по-подробно, когато следваме стария Падок, който ги преглеждаше вечер.

Старият Падок бе позната личност в цял Петербург. Всеки знаеше, че старият Падок изпълнява тая служба повече от четиридесет години, докато всички преди него едва изтрайвали и осем години. Старият Падок бе прекарал със затворниците близо половин век и никой по-добре от него не знаеше тайните на крепостта.

Той беше здрав и с добре развита мускулатура.

Лицето му бе обрасло с дълга и гъста брада като четина.

Старият Падок рядко излизаше в другия свят. Той прекарваше седмици и месеци със затворниците, защото беше много недоверчив.

Поради постоянното стоене на тъмно той беше в състояние да разпознава всички предмети там, а светлината измъчваше очите му. Падок не беше женен. Наричаха го бялата врана, защото не можеха да го подкупят и с най-голямата сума пари.

Разправят, че някакъв руски княз, чиято жена била осъдена за обида на царя, му предложил две имения, а той се усмихнал и казал, че предпочита да гледа как княгинята се мъчи, вместо да притежава тези имения.

Всяка вечер старият Падок за два часа обикаляше затворниците. Той често ги събуждаше и по такъв начин ги лишаваше от спокойния им сън и почивка.

И тази вечер, за която става дума, той с фенер и камшик в ръка крачеше покрай килиите.

Камшикът бе единственото му оръжие, но удареше ли някого с него, той не можеше да стане от мястото си.

Полекичка слизаше той по стъпалата, които бяха повече от сто.

Задушен, плесенясал въздух лъхтеше от подземната дълбочина. Стълбите свършваха до един тесен коридор, в който имаше килии, наредени една до друга.

След като махна мрежата на една врата, Падок влезе в килията.

Тя приличаше повече на басейн, защото нивото на водата в нея бе три педи и тя всеки миг можеше да отнесе нещастника, който се беше свил в един ъгъл.

Това беше стар човек с буйна бяла брада, хлътнали очи и бледо лице.

— Спиш ли? — запита го Падок.

— Мога ли да спя? Ако позадрема, и ще се катурна във водата.

— И занапред стой буден, дъртако, само внимавай да не си измокриш краката.

— Цели седем години, откакто съм в тази килия, но никога водата не е била толкова много, колкото днес. Няма ли някакво средство да ми се помогне?

— Та ти искаш да забраниш на Нева да приижда, така ли?

— О, безсърдечна река, защо увеличаваш мъките на нещастниците, които живеят в този затвор?

— Остави Нева, не я познаваш като мен — каза Падок. — И нима наричате вода тези няколко капки? Това е нищо, казвам ви. Дори не е половината от онази Нева, която се беше разляла преди двайсет и четири години, когато само за една нощ водата се покачи осем педи. Ха, ха, каква изненада беше за нас, когато я видяхме на другия ден. Всички двайсет и четири души на брой, които бяха в килиите, се издавиха в онази нощ.

Старият Падок се смееше весело. Този спомен го развесели.

След малко затвори вратата и влезе в дълга тясна килия. В нея имаше една луда жена, която, като видя тъмничаря, започна да вика:

— Сгрешила съм, много съм сгрешила.

— Днес пак я е нападнал бесът — каза Падок. — Я виж как е изпокъсала дрехите си. Щом я види човек такава, ще си помисли, че тук е полудяла, но това не е истина. Тя само се преструва, за да намери случай да избяга.

— Ако царят не иска да ми прости, Бог ще ми прости — викаше тя.

— Далече е още прошката — извика старецът, след това затвори тази врата и отвори трета. В нея имаше повече вода — дълбочината беше по-голяма.

Отвътре се дочуваше сподавен плач. Тук се намираше един старец, който беше прикован към стената. Ръцете му бяха разперени като на Исуса Христа, когато е бил на кръста, а на главата му имаше верига, която не му позволяваше да помръдне врата си. Водата беше

толкова придошла, че беше достигнала до гърдите му и още малко оставаше да удави този клетник.

— Ей, ти, разпънатия — изкрещя старецът, — скоро за тебе ще дойде пратеник.

— Къде това щастие? Ще се простя с мъките си.

— Да, тъй е, тъй мъчим тук тези, които псуват. Изтрай до утре и тогава ще те отвържем.

— Още една нощ, значи още една дълга нощ, аз не бих могъл да преживея.

— Гладен ли си? Искаш ли едно парче хляб? — попита Падок.

— Не съм гладен, жаден съм. Вода ми дай.

— Вода, жаден си, каза Падок. — Почакай, докато водата стигне до устата ти, тогава ще можеш да пиеш колкото щеш. — Ще имаш тогава повече, отколкото ти е нужно.

Падок излезе и тъкмо се канеше да влезе в друга килия, по стълбите се чуха стъпки.

— Кой ли ще е? — си каза той. — Нима някой се осмелява да дойде тук без мое разрешение?

Тръгна към стълбите, но още не бе стигнал до третото стъпало, един малък фенер му се мярна и един познат глас каза:

— По дяволите, човек може да си строши главата. Ашинов, светни ми да не падна.

„Това е Иван Кардов — директор на полицията — каза си Падок. — Но какво ли търси тука?“ Той се приближи и рече:

— Поздравявам ви, Иван Кардов. Целувам полите на дрехите ви. Поздравявам ви в царството на вечната нощ. Всичко е благополучно в мишите дупки. Водата е придошла малко, ала нищо от това. Старата Нева знае как да се отнася със затворниците.

Кардов влизаеше за пръв път в Петропавловската крепост. Досега той избягваше да влиза в този подземен свят, защото нямаше и време. Идваше тук само по някоя важна работа. Отвратителният въздух на тази дупка започна да замайва и него, и придружителя му Ашинов.

— Не мога повече да стоя в тази воня — каза Кардов, обръщайки се към тъмничаря.

— То е до навик — отвърна Падок. — За мене тази миризма, мога да кажа, ми е приятна. А знаете ли на какво мирише? На смъртоносна пот.

— В коя килийка се намира аптекарят Яники? — попита Кардов.

— Яники ли? — рече Падок. — Трябва да е някой новак.

— Да, от осем дни е тук.

— Да, да, тъй е, къде ми е акълът. Това е шегобиецът, оня аптекар. Интересен човек — каза Падок. — Ха, ха, ха, да бяхте го видели как се опитваше със зъбите да скъса веригите.

— Значи е искал да се освободи?

— Всички се опитват в първите дни — каза Падок, — но после се примиряват, защото виждат, че нищо не могат да направят. Този аптекар три дена и три нощи се мъчи да гложди веригите, докато най-после бях принуден да му сложа руска кошничка на устата.

— Руска кошничка ли? — попита Кардов. — Какво е това?

— Мое изобретение — каза Падок. — Руската кошничка е нещо, направено от желязо и бодли, и се поставя на затворниците, които не мируват. Щом отвори уста, за да крещи, бодлите се набиват в устните му и от болки престава да вика.

— В такъв случай той не би могъл и въздух да си поеме — каза Кардов.

— С помощта на носа си може да изтрае два-три дена — отвърна Падок.

— Колко време носи Яники тази кошничка?

— Едно денонощие само и след това стана кротичък като агне, по-кротък от оня италиански абат, дето е тук повече от десет години.

— Ням ли е той? — попита Кардов.

— Не, с мълчанието си той иска да покаже на света колко го ненавижда.

— Какъв е този абат?

— Той дошъл тук преди петнайсет години, за да дири съзаклятници. Присъединил се към враговете на държавата и те го приели с отворени обятия. Беше противник на науката и казваше, че е изнамерил някакво вещество, което е сто пъти по-страшно от барута. Това е някакво вещество, което той нарича динамит.

— Какво, този абат да не е откривателят на динамита?

— Самият той, но за това си изобретение получи и награда.

— Руските съзаклятници дяволски са го пазили; смятали да завладеят с неговия динамит целия свят и върху неговите развалини да създадат нов.

Наели му квартира на Алеята на Екатерина и след малко на този дом поставили табелка:

ABEE ERNESTO FALLIERI

учител по езици

Учител по езици — това било маската, с която той влязъл в петербургското общество.

Няма съмнение, че никой друг учител не е имал толкова ученици, колкото тоя абат.

Като слепи тичали при него от цяла Русия. За забелязване е това, че учениците му дохождали обикновено вечерно време. Дохождал при него да учи италиански и един от най-способните полицаи и скоро видял какво може да научи човек при този италианец: в избата му цяла нощ се приготвял динамит.

Като узнал за това, главният директор на полицията заповядал стражари да обградят къщата на италианеца. Но, дявол да го вземе, тъкмо когато щели да го заловят, цялата къща заедно с хората хвъркнала във въздуха.

— А какво е станало с абата? — попита Кардов.

— След два дена го заловили на границата, докараха го в Петербург и го затвориха в същата килия, в която е сега. При разпита той отричал, че е абат Фалиери. Доведоха хора, които го познават: едни казваха, че го познават, други казваха, че не е той. Но после всичко се забрави. Забравиха и него, както и много други, за което спомогна обстоятелството, че не се намериха никакви документи. В течение на цяла година той беше като луд и проклинаше и царя, и цяла Русия. Каза ми, че това ще бъдат последните му думи. И действително след това този човек думица не продума. Неговата килия е до тази на аптекаря и ако желаете, мога да ви я покажа.

— Благодаря, заведи ни при аптекаря и ни остави насаме. Падок отиде до осемнадесетата врата и я отвори.

— Водата тук още не е стигнала. Той е на сухо място. Кардов и Ашинов влязоха вътре.

Яники бе седнал на една дървена пейка. Ръцете му бяха в окови. Лицето му бе станало бледо, но на очите му личеше старото упорство. Той бе тука само осем дни, а който постоеше по-дълго, цял се изменяше. Лицето на Яники не трепна, когато Кардов и Ашинов влязоха вътре.

— Яники — обади се Кардов.

Аптекарят вдигна очи и безразлично погледна Кардов.

— Ида да те освободя — каза Кардов.

— Мина времето, когато можехте да сторите това. Вие се шегувате с мене.

— Ако ти искаш, Яники, аз съм готов да те освободя.

— Кого трябва да предам? — запита Яники.

— От нихилистите никого. От тебе искам да ми кажеш къде е детето, което доскоро бе в къщата ти?

Яники се изсмя.

— Детето? Сетих се, че за него се касае. Изглежда, това дете ви интересува, но казвам ви, че от моята уста няма да чуете нищо за него. Убийте ме, но нищо няма да кажа.

— Ще те накараме тогава насила — каза Кардов.

— Насила ли? Опитайте само.

— Известни ли ти са мъченията в Петропавловската крепост? — попита Кардов.

— Не ми са известни, но зная, че в деветнадесети век в Русия са възможни насилия като в средните векове. Аз протестирам против това, защото насилията са забранени.

Кардов вдигна рамене.

— Кого ще питам дали са забранени или не? Аз съм господарят тука, а стените на Петропавловската крепост знаят да мълчат. Моля те още веднъж, Яники, кажи ми, преди да пристъпя към изтезанията, защото после ще е късно. Кажи ми къде е детето и аз ти обещавам, че ще те освободя и ще ти помогна да избягаш оттука, за да не се забъркаш пак с нихилистите.

Яники мълчеше и обмисляше.

Кардов наблюдаваше радостно какво впечатление произведеха думите му.

— Вчера при мене дойде едно момиче, което на колене ме молеше да се смиля над нея. Знаеш ли, Яники, кое беше това момиче?

Затворникът отпусна рамене и оковите задрънчаха.

— Това бе дъщеря ти — каза Кардов на ухото му.

— Моята дъщеря! — извика Яники. — Единственото ми дете!

— Искаш ли да направиш детето си сираче преждевременно?

— Напразно се стараеш, Кардов, да ме убедиш. Нека ме убият; аз не искам да стана предател. Това дете ще живее, Кардов, за да ви погуби всички, в жилите на това дете тече кръвта на този, който всички ненавижда и всичко ще съсипе. Слушаш ли, Иване, той ще погуби всички.

— Млъкни! — каза Кардов. — Твоята храброст ще изчезне, както се руши къща от карти. Още днес ще науча къде си скрил Владимир. Повикай мъчителите, Ашинов.

Ашинов излезе.

Кардов и Яники се гледаха враждебно, но никой не продума. Така минаха около десет минути, после се чуха стъпките на хора, които идваха от горе.

— Не е късно още, Яники!

— Аз няма да бъда предател, мъчете ме.

Вратата се отвори и Ашинов, Падок и още двама души с диви погледи влязоха вътре. Те носеха сандък с инструменти.

Единият от тях запали в един ъгъл на стаята огън и сложи в него едни клещи да се нагорещят.

— Поставете му първо винт в палеца! — заповяда Кардов. Единият от тях взе един инструмент, улови с него палеца на дясната ръка на Яники. Захвана след това да навива инструмента, който притискаше все повече палеца на Яники. От болки Яники скърцаше със зъби. Той не издаваше вик, но по разтрепераното му тяло личеше какви болки понася.

— Ще кажеш ли? — запита Кардов.

— Проклинам те! — каза Яники.

— Тогава дайте горещите клещи! — каза Кардов на мъчителите.

Съблякоха веднага дрехите на Яники и го вързаха с верига за един стълб, за да не може да се дърпа.

Един от слугите се доближи и поднесе горещите клещи до гърдите му.

— Къде е детето, Яники? — попита Кардов.

— Търсете и го намерете.

Кардов даде знак на мъчителя. Той улови нежното тяло на Яники. Яники извика и след това започна да пъшка, когато отново го стискаха с клещите.

— Аз трябва да го накарам да говори, затова късайте месо от тялото му.

— Много е силен този човек — каза Падок.

— Ще говориш ли сега, Яники. Къде е Владимир? — запита Кардов.

Яники не отговаряше.

— Казвай най-после! — извика Кардов.

— Казах ти, че не съм предател; можеш да ме измъчваш още, но това няма да ти помогне.

— Още не си изтърпял всички изтезания — каза Кардов. — Ти изтърпя да късат месо от тебе, но знаеш ли ти, че съществуват душевни мъки, които са по-страшни от тези на тялото?

— Душевни мъки? Не те разбирам.

— Ти имаш дъщеря. И какво ще кажеш, ако заповядам да я доведат при тебе? Ти можа да изтърпиш всичките изтезания, но дали ще може да ги понесе тя?

— Моята дъщеря? — прекъсна го Яники.

— Тя ще бъде тука след един час и ще бъде изтезавана като тебе.

— Нима ти искаш да мъчиш и дъщеря ми, клетнико?

— Всяко средство е свято за мене, стига да постигна целта си. Ти приказваш така, но ако видиш дъщеря си тук?

— Мълчи — каза Яники, — би било страшно.

— Да пратя ли за дъщеря ти?

Яники се колебаеше дали да жертвува дъщеря си за своята цел; не му оставаше нищо друго, освен да изпълни това, което Кардов желаше.

— Ако ми се закълнеш, че няма да измъчваш дъщеря ми, ще ти кажа къде се намира детето.

— Заклевам се — каза Кардов.

— Добре тогава, Владимир е... — Клетникът млъкна. Като че някой потропа на стената, с което му напомни да не става предател.

— Къде е Владимир? — попита Кардов.

— Аз няма да стана предател. Сигурен съм, че дъщеря ми ще направи същото.

Кардов скръцна със зъби.

— Значи ти жерткуваш дъщеря си?

— Тя ще изтърпи всичко — каза Яники, — тя е моя кръв. Измъчвай и двама ни, ние ще умрем заедно.

— Както изглежда, и това няма да помогне — рече тихо Кардов на Ашинов.

— Ще изнамерим тогава някое ново мъчение — каза Ашинов, — само нека имаме малко време.

— Давам ти двайсет и четири часа, Ашинов. За това време трябва да измислиш такова мъчение, каквото не е имало досега. Аз трябва да накарам този човек да говори, иначе ще загубя службата си. Сега ще отида при царя.

— Сега, по това време?

— При Александър II няма определено време за прием. Ако работата е много важна, той ще ме приеме, в това бъди сигурен. Аз ще му съобщя, че съм научил мястото, където се събират нихилистите, и че Яники е в моите ръце.

— Това ще го омилостиви. Александър II е твърд човек, но се страхува от нихилистите и като му съобщя, че те са в ръцете ми и че ще мога да ги унищожа, все едно че съм му спасил живота. Той трябва да възнагради спасителя си, най-малкото ще удължи времето за търсене на детето.

Ашинов потриваше ръце от доволство. Кардов и Ашинов излязоха, а след тях — Падок и мъчителите.

Бедният Яники остана сам; измъчен и изтощен, той легна на кревата.

Започна да го тресе и му се явяваха разни видения. Този благороден човек не мислеше за своите болки, а за своята дъщеря.

— Интересно — каза си той, — тук се чувства празнота, когато няма никой. Няма такова голямо нещастие, което човек да не може да понесе.

Когато дойде на себе си, не видя, че нещо се бе случило в неговата килия.

От стената, на която се беше облегал Яники, се чуваше шумолене, като че мишки се мъчеха да си пробият път в килията.

Един камък започна да се клати на стената, след малко падна и се отвори голяма дупка, колкото да може да мине човек.

Болките бяха толкова изтощили спящия Яники, че той не можа да чуе нищо, подкрепяше силите си със сън.

Една побеляла глава се показва през дупката. След главата се показва и тялото. Това бе абат Ернесто Фалиери. Той застана сред килията и започна да се оглежда наоколо.

— Също като моята дупка — каза си той. — Неудобна и лоша за живеене. Срам е за деветнайсети век жив човек да живее тук. Ето къде лежи клетникът — каза той, като погледна Яники, когото бяха измъчвали толкова много. — Ако имах динамит, щях да разруша това здание, макар да ми струва и главата. Аз съм затворник и това са само голи мечти. Има десет години, откакто не съм виждал човешко лице, и копнея да чуя поне човешки глас.

Той се приближи и започна да наблюдава спящия Яники.

— Възхитен съм от лицето му; мъките, които той изтърпя, показват, че е велик човек. Ще го събудя — каза той. — Искам да го зарадвам, че зад тези стени има още един човек, чието сърце тупти, както и неговото, и който ненавижда руската тирания като него.

Абатът коленичи до спящия и го побутна с ръка няколко пъти.

Яники се стресна, той помисли, че мъчителите му идват отново да го мъчат.

Тихият глас на абата го успокои.

— Не се плаши — каза Фалиери, — аз не дойдох да те мъча като другите, а да те утеша в усамотението.

— Кой си ти? — запита Яники, като триеше очите си с ръце. — Защо ме събуди?

— Кой съм аз? Клетник като тебе, който ненавижда мъчителите, както и самият ти.

— Значи и ти ненавиждаш Русия? Тогава добре си дошъл, подай си ръката и нека те прегърна. Чини ми се, че тази тъмница се преобрази в стая; вече не съм сам, имам приятели до мене. Как можа да дойдеш тука? Как можа да пробиеш тази стена? Какви средства употреби?

— Същите средства, с които си служи всеки човек: със сила и с постоянство.

Яники се обърна и погледна дупката на стената.

— Колко време си копал тази дупка?

— Девет години само — каза абат Фалиери, — и седем месеца още.

Яники извика от учудване.

— И не си се отчаял през това време?

— Щях да умра в това усамотение, ако не работех — каза абатът.
— Щом ме затвориха, от първия час почнах да се занимавам и ако дойдеш при мене, ще ти покажа хиляди полезни дреболии, които съм направил. Работата ми помогна да издържа десет години, иначе щях отдавна да умра.

— А какви неща си успял да направиш?

— Такива ти нямаш — каза абатът. — Имаш ли перо и книга като мене? Имаш ли ножици и нож като мене? Имаш ли такова дълго въже, че да можеш с него да се спуснеш от най-високото място на Петропавловската крепост?

Яники остана извънредно много зачуден.

— Нима имаш всичко това?

— Ела в моята стая и ще се увериш, ако не вярваш.

— Не мога да стана прав — каза Яники, — раните ме болят. Тези нещастници късаха месо от тялото ми.

— Ще ти донеса моя цяр, с който ще облекчиш раните си. Той се пхна в дупката на стената и след малко се върна, като носеше една кърпа, намазана с мехлем.

— Това лекарство направих от смолисто вещество, което намерих в един ъгъл на стаята си. Смесих го с лойта от ястието, което ми даваха, за да направя смолата по-мека. За всяка рана това лекарство ми е помагало.

— Изглежда, че и на мен ще помогне. Усещам, че болките отслабват и като че придобивам нови сили. Фалиери се смееше доволно.

— Нека се запознаем сега по-отблизо. Ела в моята килия. Яники стана, двамата минаха през дупката на стената и влязоха в килията на Фалиери, която бе почти като другите.

— Какво искаш да ти покажа най-напред от моите богатства? — попита Фалиери.

— Въжето, което си направил, тъй като ще ни помогне да избягаме.

— В това съм вярвал винаги и ако само една стотна част от надеждите ми се бяха сбъднали, то щях отдавна да съм в моята свободна Италия.

— Вие ли сте наистина абат Фалиери? Спомням си, като бях дете, целият Петербург се съмняваше дали сте абатът или някое друго лице.

Абатът се замисли.

— Дали съм абатът и аз сам не зная, знам само, че съм от Италия. Мисля, че не ви казах друго.

Яники се оттегли.

— Не, аз не съм недоверчив — каза абатът, — и най-малко от вас се страхувам, че може да ме предадете, но мисля, че за хората абатът е умрял и никога не ще оживее.

Тези думи увериха Яники, че пред него стои абат Фалиери и че той от страх скрива името си.

В това време абатът се пхна под кревата и извади въпросното въже.

— Кажи, моля те, как успя да направиш това въже от нищо?

— Няма нищо по-просто от това: изплетох го от ленените конци, които вадох от ризата си. Здравината на това въже зависи от умелото му изплитане. Работих цели четири години над него всеки ден и най-сетне го оплетох.

— А откъде знаеш, че въжето е толкова дълго, щото да стигне до земята, като се спусне от най-високото място на Петропавловската крепост?

— Пресметнах това точно, и то ето как: чух един ден от стария Падок, че крепостта е на седем етажа и че аз се намирам на най-ниския. И понеже разбирам от строежи, по височината на моята килия можах да пресметна и другите, а по този начин и дължината на въжето.

— Ако се не лъжа, ти спомена за някаква книга.

— Ето я — каза Фалиери и извади една хартия с вид на пергамент. — Гледай този документ, написан с малки букви. Той съдържа цялата история на Италия и мисля, че моето съчинение е най-вярно.

— Чудно нещо — каза Яники, — сега ми е ясно, че времето, прекарано в самота, за вас може и да не е дълго.

Абатът приятно се усмихна.

— Имам още много тайни, които ще бъда принуден да ти поверя един ден, защото вече съм стар и смъртта приближава. Ето, погледни сега ножа, който сам направих — каза абатът и му подаде един нож. —

Той е направен само от желязо, което изкъртих от вратата. Половин година ми беше нужна, докато го наостря на този камък. Направих след това и дървената дръжка. Сега вече имам голям нож, с който мога свободно да убия стария Падок — ако един ден се реша да извърша убийство.

— Чудно ми е тогава защо не си избягал досега — каза Яники.

— Не избягах, защото не исках да извърша убийство.

— Но щом с твоя динамит убиват хиляди хора, тогава не си ли убиец?

— Не, не съм убиец, защото се боря с враговете си и за да постигна преследваната цел, аз убивам духа им. Убийството е забранено, но това е друго нещо.

— Аз съм на същото мнение — каза Яники, — това има нихилистически смисъл. — Но кажи ми, абате, какво мога да очаквам от тези нещастници?

— Защо си арестуван? — запита Фалиери. — Може би си нихилист?

— Така и аз помислих най-напред — каза Яники, — наистина не се страхувам от вас. Аз съм нихилист и се числя към ония велики духове, които смятат да спасят Русия, като я освободят от тиранията. Макар че съм нихилист, не очаквах да ме арестуват още същата вечер, когато ме заловиха. Намирах се около леглото на едно дете, което намерих на улицата един ден преди това и което прибрах в дома си от съжаление. Детето беше болно и с Божия помощ успях да го спася. То е много красиво и бе дадено за отглеждане на една гърбава шивачка. Запитах я кой е бащата на детето и как се е добрала до него. Отначало се колебаеше дали да ми каже, но след като размисли, тя ми каза.

Знаеш ли, абате, чие е това дете? На великия княз Константин. То е плод на любовта му с едно младо момиче, което той измамил, с измама го отвлякъл от къщата му. По един чудноват начин майката изчезнала, детето било намерено в едно сиропиталище, а оттам попаднало в ръцете на гърбавата Петровна.

— А после, после? — попита Фалиери, когато Яники млъкна.

— Можеш ли да си представиш, че това дете много ме заинтересува — каза Яники, — тъй като в дома ми живееше потомък на Романовците. Тъкмо мислех върху това и влезе дъщеря ми, събщи ми, че чула да идват хора на тайната полиция, та да се спасявам, за да

не ме заловят. Тя много добре чула как някой си Ашинов казал на директора на тайната полиция, че непременно трябва да намерят детето. Като чух това, казах на дъщеря си да се преоблече и да отнесе детето в салона, дето се събираха нихилистите. Тя веднага направи това. Така взеха детето, което по заповед на царя трябваше да бъде убито. Аз не успях да избягам и попаднах в ръцете на полицията. Отнеха ми всичко, що бях събрал с дългогодишен труд, но малкия Владимир не можах да намерят. После Ашинов ме завлече в един ъгъл на стаята, извади револвер и го насочи към челото ми.

— Казвай къде скри детето? — изкрещя той. Аз му се изсмях в очите.

Клетият, той си въобразяваше, че с това ще ме сплаши, но се измами. После даде заповед да ме измъчват. Как измъчват тук ти сам знаеш, абате, ала и това не им помогна.

— Радвам се, че си издържал на всичко това — каза Фалиери. — Виждам, че си човек с характер, но кажи ми къде скрихте Владимир. Къде успяхте да го скриете, за да не могат хората на Ашинов да го намерят? Яники се изсмя.

— Както ти, абате, не поиска да ми кажеш дали си абат Фалиери, така и аз не мога да ти кажа туй, което е свято за мен. Дали ми харесва това, че си човек, който знае да пази тайни.

— Вече е късно, трябва да си починем. Доста говорихме днес.

— Яники се сбогува със стареца, после през отвора в стената се провря в своята килия и си легна на постелята.

Не след дълго заспа.

Абатът до късно остана да работи над италианската история, като пишеше неразбрани букви по пергамента.

Мъртва тишина владееше в затвора — бе тихо, както на гробища.

Само от време на време тишината се нарушаваше от плача на лудите и пликането на вълните на Нева.

Така измина още една нощ за нещастните жертви, които гинеха тук и които с една нощ се приближиха към смъртта.

Сегиз-тогиз абатът напускаше работата и се заслушваше във вълните на Нева.

— Приижда и намалява — каза той, — ала няма да мине много време и ще ни издави всички. Тогава ще се отървем от мъките си.

После подпря глава на ръката си и дълго мисли.

— Защо ли още живея — каза си той, — ако не заради тайната, която ще занеса със себе си в гроба!? Слаб и изнемощял стоя тук. Свободата ми е отнета. На оня, който ми я върне, бих дал голямо богатство.

След това се изправи, отиде до леглото си и се тръшна на него.

— Добре тогава. Нека тайната умре заедно с мене, а богатството остане в тайна навеки.

XLII. ИЗПОВЕДНИКЪТ НА ЦАРЯ

Брат Евстатий, изповедникът на царя, без съмнение беше едва ли не най-силната личност в цяла Русия.

Всички знаеха, че той има силно влияние над цар Александър II.

Този малък човек, за когото читателите се сещат, съзнаваше много добре своята важност. А понякога живееше със съзнанието за своето могъщество; мислеше, че той е владетел на Русия.

В своя извънредно красив дом, разположен до царския дворец, той приемаше посетителите си, които обикновено бяха високопоставени.

Най-много от всички покрай него се увърташе директорът на полицията Иван Кардов. Ето и сега бе в коридора, където разговаряше живо с калугера Бернард.

— Господин Бернард, съобщете, моля, на изповедника Евстатий, че бих желал да разменя с него няколко думи.

— Сега не мога да му обадя за вас, защото ми заповяда никого да не пускам при него. Днес, както всеки петък, желае да прочете молитвата си.

— Обаче аз трябва да говоря с него. Идете и му кажете, че го чакам тук — чака го директорът на полицията.

— Не вярвам да ви приеме, по най-сетне, за да ви задоволя, ще отида да му съобщя.

След няколко минути той се върна и събщи на Кардов, че за него се прави изключение и ще го приемат.

Калугерът Бернард преведе Кардов през няколко стаи, отвори една врата в самото дъно и го пусна вътре.

На една софа седеше брат Евстатий; като видя Кардов, той стана и твърде любезно го поздрави.

— Бог да благослови влизането ви в моята къща — каза изповедникът. — Но какво е заставило всесилния петербургски владетел да дойде при мене?

— Не ме назовавайте така, брат Евстатий. Ако след царя има друг, когото всички да обичаме и който може да се нарече петербургски владетел и тялом, и духом, това сте вие, брат Евстатий, а не аз.

— От думите ви съдя, че нещо важно ви е довело при мене.

— Познахте, нещо много важно. Ех, брат Евстатий, вижте ме — така изглежда всеки, който е изпаднал в царска немилост.

— В царска немилост? И то Иван Кардов, царският любимец? Не, не вярвам.

— Все пак обаче трябва да повярвате, защото е така, както казах: Случи се, че изпаднах в немилост.

— Но как е могло да стане това?

Кардов му призна откровенно как царят му заповядал по какъвто и да е начин да намери Владимир.

— Срокът измина, а аз не успях да намеря детето. Всъщност намерих го, но не можах да го задържа в ръцете си. Но ако не мога да върна детето, то мога да направя на царя друга, по-голяма услуга. Аз открих мястото, където се събират нихилистите. Единият от тях, главатарят им, е в ръцете ми — арестувах го в Петропавловската крепост. Първата ми мисъл естествено беше да доложя за това на Негово величество, за което поисках още тази вечер аудиенция от царя. В такива важни случаи, какъвто е този, никога не е отказвал да ме приеме, но днес направи изключение. Съобщи ми чрез служачия да доведе детето и едва след това ще бъда приет. А когато съобщих, че детето не е с мене, отговори ми, че моето посещение не го интересува. Дойдох именно за това при вас, брат Евстатий, да ви помоля — по-право казано, да коленича пред вас и да ви помоля да ми помогнете да си възвърна царското благоволение. Кажете му всичко, както е в действителност, не скривайте нищо от него. Кажете му, че всяка минута съм готов да жертвувам живота си за него.

По време на разговора си с Иван Кардов изповедникът си играеше с един диамантен пръстен, като го прехвърляше от една ръка в друга.

Този пръстен беше подарък от царя.

— На драго сърце ще ви направя тази услуга — каза изповедникът, — но вие знаете, Кардов, че ние с вас имаме да разчистваме една сметка.

Кардов се дръпна.

— Надявам се, че с нищо не съм ви обидил.

— Вие си спомняте навярно, че изказахте съмнение за един манастир, твърдахте, че в него се правели фалшиви пари.

— Да, това е истина, защото там има машина за правене на пари.

— Така е, намери се такава машина, но кой от тези дребосъци ще направи нещо сериозно? С това калугерите са искали да съкратят времето си, но за тяхно нещастие попаднаха в ръцете на полицията. Замолих ви тогава чрез трето лице да не разнищвате по-нататък тази работа, но вие искахте да се покажете по-велик и още същата вечер изпоарестувахте всички.

Пот закапа от челото на полицейския директор. Той добре знаеше, че изповедникът е непреклонен и че всичките негови усилия ще бъдат напразни. Калугерите бяха изправени пред съда, обвинени във фабрикуване на фалшиви пари, а след това изпратени в Сибир.

В продължение само на седем дни всички калугери ще бъдат освободени — каза Кардов. Изповедникът самодоволно клатеше глава. Можете ли да се закълнете в това, Кардов? — попита той. Заклевам се — отвърна Кардов.

Тогава веднага отивам при царя и ще говоря с него за вас. След малко Кардов излезе. Той бе постигнал целта си. Брат Евстатий не остана за дълго сам. Щом излезе Кардов, прислужникът му съобщи, че някой си лорд Рочестър желае да говори с него.

Аха, това ще е онзи, богатият лорд, на когото е влязла муха в главата. Иска да види затворниците в Петропавловската крепост и след това да напише за това някакво съчинение. Вчера ми донесе писмо от сестра Ана, с което игуменката ме молеше като благодетел на църквата да изпълня желанието му, а дали царят би му разрешил, защото няма да му е много приятно чужденци да се запознаят с тайните на Петропавловската крепост. Но лордът каза, че книгата ще се печата в Англия и че никой не ще узнае как е научил тези тайни, значи мога да му разреша. Толкова повече, че не е вредно царят да узнае за ужасите в своята страна.

— Спокойно можеш да го пуснеш, Евстатий — каза си той. Няколко минути след това пред царския изповедник стоеше горд и красив англичанин. Изповедникът го покани да седне.

— Зная защo сте дошли, лорд Рочестър! — каза той. — Искате да узнаете решението ми по вашата молба?

— Така е — каза англичанинът — и надявам се, че ще удовлетворите молбата ми, тъй като по време на обиколката си по света имах достъп навсякъде. Видях много нещастни жертви и не видях петербургските затвори, делото ми ще бъде праведно.

— В Петербург ще е навярно същото, което е в Бастилията в Париж и в Тауър в Лондон.

— Много се говори в Англия за ужасите и потайностите на Петропавловската тъмница, която се намира под река Нева. За да се запозная с тях, трябва да ги видя. Нали целта на християнството е да проповядва истината и в най-забутаните краища на света?

— Прав сте, лорд Рочестър — каза изповедникът. — Ще ви позволя да влезете вътре при едно условие. В Казан преди време изгоря една от църквите ни, а ни липсват пари, за да я възстановим.

— Обещавам — прекъсна го гордо Рочестър — да ви броя двадесет хиляди фунта стерлинги, за да поправите тази черква.

— Нека Бог и Богородица ви възнаградят за това.

— Ще съобща още днес телеграфически на банката в Англия да ви брой тази сума, но ще ви моля да не отлагате посещението ми в крепостта, тъй като по много важни работи трябва още днес да замина за Рим.

Изповедникът седна на масата и написа на парче хартия няколко реда, подписа се и постави своя печат. — Ще дадете това писмо — каза изповедникът — на ключаря на Петропавловската крепост — стария Падок. Но така не можете да отидете, трябва да се преоблечете и да си подстрижете брадата. Брат Бернард ще ви даде дрехите си и с тези дрехи ще се представите на стария Падок, като кажете, че сте дошли да благословите затворниците.

— По всяко време ли мога да отида там?

— Когато искате, дори и среднощ можете да отидете при всеки затворник и да приказвате с него насаме. Така ще имате случай да чуете болките на осъдените.

— Как да ви благодаря за това! — каза лордът, като целуна ръката на изповедника.

— Най-голямата благодарност ще бъде, ако не кажете никому нищо за това. Сега ви моля да ме извините, тъй като съм зает. Дългът

ме зове.

Той падна на колене пред иконата и започна да се моли на Бога.

Лордът с тихи стъпки излезе от стаята. Той притисна до гърдите си писмото, което бе взел от изповедника, и забърза.

На лицето му се четеше огромно задоволство; изглеждаше като човек, комуто се е удал случай да осъществи най-голямото желание в живота си.

Старият Падок тъкмо се готвеше да направи обичайната обиколка на затворниците си, когато пред него се появи един ключар.

— Вие ли сте, брат Бернард? — каза старецът. — Желаете ли да говорите на моите мишки? Това е твърде необходимо, тъй като водата приижда.

— Този път идва заместникът на брат Бернард.

— Неговият заместник? — учудено каза Падок. — В моето подземно царство не се влиза така лесно. Трябва да покажете книжа и документи, които са заверени от царя или от неговия изповедник.

Калугерът извади от джоба на горната си дреха писмото и го подаде на Падок.

— Ето, четете — каза той.

Падок хвърли поглед на писмото и каза:

— Вървете подир мене. Предполагам, че имате здрави нерви, защото иначе не ви съветвам да влизате в тъмницата.

— Мога да гледам и най-ужасната сцена и същевременно да владея себе си — каза калугерът, — заведете ме вътре.

Докато слизаха по стълбите, старият Падок сметна за необходимо да даде някои наставления на новака.

— С тях трябва да говорите за смъртта, ужасите и неизбежната пропаст. Това ги укротява и ги кара да се позамислят. Желаете ли да се запознаете най-напред с абат Фалиери? — попита Падок. — Този човек ще ви каже отначало, че няма Бог, а после, че всички мъртви ще възкръснат от гробовете си и ще се явят пред вечния съдия.

— Нещастник — отвърна калугерът. — Душата му е загубена, щом мисли така. Преди да отида обаче при абата, бих искал да отида при Яники. Сам директорът на полицията — добави той — ми поръча да отида при него и да го умилювам малко.

— Е, да, разбирам, тогава ще ви заведе при аптекаря. След малко калугерът беше насаме с Яники.

Като съзря калугера, нихилистът извика:

— Нямам нужда от тебе, не искам да слушам твоите съвети.

— Наистина ли този е Яники? — попита калугерът, като свали калимавката си.

Яники се отдръпна.

— Не ме ли познаваш, приятелю? — каза калугерът.

— Дали те познавам? Игра на въображението ли е това, породена от болките и страхотиите, които преживях в последно време, или е самата истина? Ти ли си човекът, у когото беше последната ми надежда, ти ли си наистина Бакунин?

— Мисля, че ме позна, Яники. Това съм аз, твоят приятел, дошъл тук, за да те избави, и бъди уверен, че ще го направя.

— Само за една вечер се превърнах в старец, защото страшните мъки, които изтърпях, са и душевни, и телесни.

После той хвана Бакунин за ръка и го погледна в очите.

— Приятелю — каза Яники, — и да не бях нихилист, тук щях да стана, защото тук видях ужасни хора.

— Няма нужда да ми разказваш, и без това зная всичко. Зная, че безчовечно са те мъчили и приятелското ми сърце трепери, ала повярвай ми, не можах да дойда по-рано.

— Чудя се как си успял да дойдеш тук. Не мога да си обясня наистина как си дошъл.

— Преоблякох се като свещеник и така дойдох при теб.

— На каква голяма опасност си се изложил! Не, не, ти не трябваше да правиш това, защото, ако те познаят, животът на двама ни ще бъде в опасност.

— Ако бъдем хитри, никой няма да може да ни познае.

— А сега слушай, Яники, тъй като минутите са скъпи. Ти ще трябва да облечеш моите дрехи и да избягаш оттук. Никой няма да те спре. Сам старият Падок ще те изведе, без да извикаш ни най-малко подозрение у него.

— Планът за моето бягство е добре скроен, но какво ще стане с тебе?

— Аз, аз ще остана вместо тебе — каза Бакунин, — а не след дълго ще намеря изход, за да избягам оттук.

Яники го отстрани с ръка.

— Мислиш ли, че ще приема от теб такава жертва? Аз да избягам, а ти да останеш на мястото, където те очаква сигурна смърт?

Бакунин сведе рамене.

— Казвам ти, недей бери грижа за мене. Мен няма да ме държат дълго време затворен, защото под тази мантия нося оръжия, които ще ми помогнат, за да избягам. Затова върви си и се радвай на свободата.

— Не мога, това е голяма жертва от твоя страна — каза трогнат Яники.

— Ще го направиш. Помисли само за детето си и тогава ще го направиш.

Той сложи ръката на рамото на приятеля си и му каза:

— Аз съм самичък на този свят и няма нито едно близко същество, което би останало след мен безпомощно. Аз живея и ще умра. А ти, Яники, трябва да се върнеш към света, защото те очаква дъщеря ти. Какво ще стане с нея, ако не си ти да я закриляш?

Яники не можа да отговори нищо на това. Той закри лицето си с ръце и започна горко да плаче.

— Дъщеря ми е дошла? Толкова по-добре, аз исках заради нея да живея. И да си кажа откровено, не можех да издържам повече в този затвор. Силите ме изоставят и кой знае дали ще мога да живея по-нататък.

Яники протегна ръце.

— Ела да те прегърна, скъпи приятелю! Ти не можеш да си представиш какво изтърпях, откак съм тук. Заради нашето свято дело ти трябва да приемеш предложението ми. Болният лесно се отпуска и лесно може да се предаде, макар и да зная, че духом си твърд и че няма да станеш предател. А нас и насън могат да ни предадат, защото тогава не сме господари на себе си.

Яники започна да отстъпва. Предложението беше твърде примамливо. Затворник, който дълго време не е дишал чист въздух и не е виждал дневна светлина, за да се измъкне, се улавя за сламка, ако са му останали още сили да се улови за нея.

— Недей говори повече, Бакунин. Страхувам се да не би слабостта да ме застави да приема предложението ти. Някога да не се разкайваш за това, което сега на драго сърце вършиш.

— Брате на смъртта — каза Бакунин, след като го прегърна. — Кълна се, Яники, в името на нашето отмъщение и на нашето

приятелство, че никога не ще се разкая за този час. Аз зная какво върша. Зная, че се излагам на опасност, ала по-добре е аз да погина, отколкото ти. И ще ти докажа, че смятам живота си за загубен и че решението не ми струва много. Чуй ме: Аз не съм вече оня Бакунин, който можеше всичко да жертвува за светото дело. Знаеш ли, че аз се смятам за предател?

— Ти, Бакунин, ти — предател! Ти, най-верният между най-верните, най-добрият между най-добрите?

— Но все пак е така, както ти казах, защото вече не мисля за делото, на което сме се посветили. И когато ни занимават съвсем други мисли, ние сме предатели.

— Но такъв ли е случаят с тебе?

— Завладя ме една жена, която аз трябваше да погубя. Но вместо да сторя това, аз я защитих и я вкарах в манастир. Яники, аз любя и знаеш ли коя е тя? Не се плаши, като чуеш. Това е дъщерята на Николай Ягодкин. Вече знаеш защо искам да вляза в твоята роля и защо желая смъртта.

— Щом я любиш, защо не се ожениш за нея? Аз не се съмнявам, че тя ще отговори на любовта ти.

— Сърцето ѝ не е свободно, то бие за друго — въздъхна Бакунин. — Тогава приеми предложението ми — каза Бакунин, — защото минутите са скъпи и Падок може да влезе всеки миг.

— Добре — въздъхна Яники, — приемам поканата ти и ти се заклевам, че когато поискаш да се освободиш, дори това да ми струва живота, няма да се подвоумя и ще се явя вместо тебе в полицията.

Бакунин се престори, че не го чува. Той мушна ръка под мантията си, извади едни клещи и моментално счупи оковите на Яники.

— А сега върви, на добър ти час, Яники, и нека Богът на отмъщението те закриля по пътя. А когато благополучно се освободиш и бъдеш вън от всяка опасност, спомняй си понякога и за мен.

Яники тръгна към вратата и се канеше да излезе, но отново се приближи към Бакунин.

— Още малко и щях да забравя да ти съобщя едно много важно нещо. Близко до тебе там гине един чуден човек, абат Ернесто Фалиери, който е колкото благороден, толкова и даровит. С него най-лесно ще можеш да избягаш.

— Тази вечер още ще се запозная с него — каза Бакунин, — но може ли той да чупи окови?

— Може да ги чупи и съединява, когато поиска — каза Яники.

— Тогава ще станем добри приятели. Чувал съм много за този абат, но мислих, че това са измислици.

— Не, не са никакви измислици, а самата истина. Чуха се стъпките на Падок, който се приближаваше.

— Побързай да излезеш, той не бива да влезе вътре. Всичко ще се уреди.

Яники нахлузи качулката ниско над очите си и след като хвърли един мил поглед на приятеля си, прости се с него. Сърцето му биеше от радост.

Падок причакваше в коридора младия калугер.

— Приказвахте ли с Яники? Видяхте ли какъв голям грешник е този аптекар?

— Много голям — каза с престорен глас Яники. — Аз ви моля, господин управителю на затвора, изведете ме оттук. Тежко ми е и не мога повече да остана в тази подземна дупка. Трябва по-скоро да се кача горе на чист въздух, защото ще се задуша.

Старият любезно се засмя.

— Веднага си помислих, че ще стане тъй. Човек, който няма здрави нерви, не може дълго да остане в тази дупка.

Старият Падок се отправи към стълбите, а Яники вървеше подире му. Когато стигнаха в двора, старецът му даде една картичка, без която пазачът нямаше да го пусне да излезе.

Яники по-скоро тичаше, отколкото вървеше. Пазачите седем пъти спираха Яники и толкова пъти трябваше да им показва картичката. Когато стигна до последния и се озова на улицата, той пое с пълни гърди колкото можеше повече въздух.

Колко щеше да е щастлив сега, ако не го измъчваше мисълта за Бакунин, който вместо него гинеше в онзи задушлив затвор. Като се отдалечи на няколко крачки от крепостта, той спря и започна да се ослушва. Стори му се, че Михаил Бакунин зове за помощ. Не, това беше само възбудената му фантазия.

Скоро той се изгуби в уличната гълчава. Яники остави назад всичко, забрави, както се забравя лош сън.

Като остана сам, Бакунин седна на същата скамейка, на която преди малко седеше Яники и мислеше за съдбата си; Никога в живота си не се бе чувствувал в по-критично положение — намираше се в затвора на Петропавловската крепост.

Бакунин тъжно се засмя. Наистина за първи път един смъртен сам се затваряше в тази тъмница и сам доброволно си слагаше окови.

„Но не, аз не се разкайвам за това, що сторих. Откакто Клариса се покалугери, моят живот вече няма цена.“ — Аз не те познавам вече, Бакунин — каза си той и бързо стана. — Ти, железният човек, както те наричат приятелите ти, водителят на светото дело, заклетият враг на Кардовци, чиито души са изпълнени с всевъзможни суети — ти страдаш за едно момиче.

Искаш ли да постигнеш целта и да бъдеш велик човек, не трябва и да помисляш за любов, защото тя те изпълва с приятни мисли и картини на спокойствие и желание за отмора в прегръдките на любимата жена.

Наистина има и жени нихилистки, трийсет-четирийсет на брой, тогава защо и Клариса да не сподели с мене идеята? Тогава ще мога да я любя, без да бъда предател.

Не, и това не. Не се мами сам, Бакунин! Клариса наистина е любезно и мило същество, но тя не се поддава лесно. Пред гърмежите на оръдията тя всякога ще предпочете манастирските камбани. На драго сърце ще отиде по-скоро при леглото на болния, отколкото на кървавото бойно поле, гдето се пролива човешка кръв. Не, не, голяма пропаст ме разделя от Клариса, но и да не беше тя, това щяха да направят манастирските стени.

После той скръсти ръце и дълго остана в това положение. Любовта беше завладяла този човек и го люшкаше, както бурята люшка крехките клончета.

Внезапно Бакунин се стресна. Той дочу, че някой отчаяно зове за помощ. Не знаеше, че обезумелият в лудостта си вика дяволите за помощ.

Вслушва се да чуе още веднъж този глас, но тъй като викът не се повтори, реши да си легне и да поспи малко.

Приближи се до леглото, легна и се мъчеше да заспи, но пред очите му постоянно заставаще образът на Клариса — държеше голям венец в ръце. Тя сложи сега този венец на главата му, наведе се и го

целуна по челото. С копнеж той простря ръце, за да прегърне това мило същество, но една голяма вълна му попречи. След тази първа вълна идваха и други, а след тях — цяло море. Той напразно се мъчеше да плува. Водата ставаше все по-голяма и по-голяма, а той все повече и повече изнемощяваше, бореше се с вълните, мъчеше се да се задържи на водната повърхнина, но оковите все по-силно и по-силно го завличаха към дъното.

Пред себе си виждаше пропаст. После устните му още един път се отвориха, за да произнесат скъпото име Клариса, а после...

— Че събуди се, клетнико, събуди се! — извика един непознат глас и той усети как нечия силна ръка го повдигна от леглото.

— По-скоро елате на себе си, защото опасност застрашава живота ви.

Тези думи бяха достатъчни, за да го свестят. Той погледна човека, който каза това, и видя, че пред него стоеше мършав старец с дълга брада.

Бакунин веднага се сети, че това трябва да е абат Фалиери.

— Какво желаете, абат? — промълви Бакунин. — Защо нарушихте съня ми?

Фалиери се отдръпна, защото бе изненадан от бързината, с която този човек го позна. После добави:

— Назовават ме винаги абат, макар че за това трябва да благодаря на моята известност.

Ако искате да узнаете защо ви събудих, тогава моля погледнете пред себе си и ще разберете всичко.

Бакунин се огледа и видя, че до колене е във вода.

— Какво е това? — извика той. — Не се ли намирам в Петропавловската крепост?

— Това е водата на Нева, стигнала е вече до нашите тавани. Бакунин се сепна. Той често бе слушал, че когато се топи снегът, водата заливала затворите на Петропавловската крепост.

— Не мислите ли, абате, че водата след един час ще спадне? Фалиери сви рамене и след това започна да глади дългата си брада.

— Точно пресметнах, че не само няма да спадне, но още три часа ще приижда. Сега е полунощ, след три часа ще бъдем трупове.

— Мислите ли, че ще ни оставят да загинем?

— Кой може да ни спаси? Като викаме, не се чува горе.

— Уверен ли сте в това, абате? — попита Бакунин.

— Изчислил съм го.

— И вие не се страхувате, не жалите живота си?

— Аз не се страхувам от смъртта — каза Фалиери. — Но съм уверен, че и Михаил Бакунин не ще се уплаши от нея.

Бакунин още повече се учуди.

— Вие знаете името ми?

— Мисля, че вие сте човекът, който така геройски замести приятеля си.

— Значи това ви е известно!

— Аз подслушах малко и вярвам, че няма да ми се сърдите за това. Уверявам ви, вие говорихте така високо, че за мен е необяснимо как старият Падок не ви е чул. Зад тази стена аз чух всяка ваша дума.

Двамата сърдечно си подадоха ръце. Абатът увери Бакунин, че нивото на водата от минута на минута расте:

— Ала ние лесно няма да се предадем на смъртта и да се издавим като псета, без да се опитаме по някакъв начин да се спасим.

Абатът сви рамене.

— Виждам, драги приятелю, че младото ви тяло има нужда от спасение. Но вие отдавна щяхте да се лишите от подобно желание, ако бяхте страдали тъй дълго като мене. Не, Бакунин! Ние трябва да умрем.

— Да умрем! — извика Бакунин. — Да умра, без още веднъж да видя Клариса! Това наистина значи да умра.

Абатът се засмя.

— Нали е така? Страх ви обзема, като помислите, че трябва да умрете — каза той. — И с мене беше същото в началото, както сега е с вас, но Петропавловската крепост може да излекува човека от това. За мене смъртта е спасителка — дар от Бога. Едно само обстоятелство ме отблъсква от смъртта.

— Значи все пак има нещо, което ви смущава? — пресече го Бакунин. — Винаги има нещо, което ни свързва със земния живот. — Абатът сведе глава. — Какво ли ми става? — каза той. — За мен смъртта е неприятна, защото знам едно огромно богатство. Нали ще се учудите, че в последния си час говоря за някакво земно богатство, за злато и брилянти — онези въображаеми ценности, които въздигат хората и които не струват повече от хубави детски играчки. Но аз пък

ще ви кажа, Бакунин, какво богатство притежавам. Пазих тази тайна цели двадесет години в гърдите си, тъй като се страхувах, че онзи, комуто я кажа, ще ме ограби. Богатството, което зная, струва повече от тридесет милиона — сума достатъчна, за да се сдобие човек с княжеска корона.

— Или да я свали — каза Бакунин. Абатът шеговито се изсмя:

— Онзи, който кове княжеска корона, по-добре ще стори, ако направи корона за своята глава. Ала слушай, Бакунин, на тебе ще разкажа как съм се добрал до това богатство и защо по-рано не съм го взел. Богатството, за което аз зная, е заровено — каза Ернесто Фалиери.

Силният трясък, който се чу в тъмницата, прекъсна Фалиери. Сякаш че някаква част от затвора се бе срутила.

— Трябва някоя килия да се е срутила — каза Фалиери. — Виждам, че водата приижда с необикновена бързина. На мен ми стигна до гърдите. Помотаете ми, страхувам се, че няма да мога да се държа на крака.

Бакунин обхвана Фалиери с две ръце.

Но какво се случи със стареца? Чертите на лицето му се отпуснаха, очите му се изцъклиха, а устните му затрепераха.

— За Бога, абате, какво ви е? Кажете ми, какво ви е? — извика Бакунин и го взе като малко дете на ръце.

— Това е парализа, отървах се от мъките.

— Не, не, не, вие не трябва да умрете. Вие, моят едничък приятел, когото Бог в самотата ми изпрати. Не, не, не, вие няма да умрете, абате, не бива да ме оставяте самичък.

Главата на Фалиери клюмна.

— Късно, късно — измърмори Фалиери, — късно — моето богатство, то е, аз, смъртта, смъртта, смъртта... На гърдите ми е документът, Бакунин. Вие сте моят наследник.

Нещастникът замълча, тялото му потрепера, а след това Бакунин забеляза, че крайниците му се изпънаха и настана смъртно вкочаняване.

— Мъртъв! — извика Бакунин. — Значи наистина умря. Сега останах съвсем самичък!...

XLIII. ЛОВЪТ НА ДИВЕЧ

В една красива горичка, която се намираше на кръстопътя за Петербург, отдалечена около три часа от града, се издигаше прелестна вила за лов. Дълго време тя бе принадлежала на царското семейство, но при царуването на Александър I бе станала притежание на генерал Кнудзон.

Генералът бе роден в Дания, по-късно постъпил в руската армия и помогнал много за военната организация.

Той бе вече старец на седемдесет години и се бе оттеглил за спокоен живот, а царят му бе поставил на гърдите ордена „Св. Владимир“ и му бе подарил замъка за лов, за да прекара в него тихо и спокойно старите си години.

Генерал Кнудзон бе напуснал бурния петербургски живот и се страхуваше да се върне. Хората го смятаха за оригинал, който прекарваше зиме и лете в ловния замък.

Обикновено веднъж в годината посред зима той поканваше старите си познати на лов за мечки. Това се смяташе за голяма чест. Ловът бил прочут още и с това, че тук имало съвсем диви мечки.

Старият ловджийски замък бе пълен с гости. Всички бяха дошли един ден преди лова и сега бяха насядали около масата, както биваше винаги преди лов.

Сред гостите най-много биеше на очи хубавата вдовица Бояновска. Тя носеше кожена яка, която стоеше чудесно на закръгленото ѝ тяло. Тъмнозелената ѝ рокля бе повдигната чак над коленете, тъй че можеха да се видят красивите ѝ ботушки с посребрени шпори.

Особено внимание ѝ оказваше генералът тази вечер. Той бе ѝ определил място до себе си и непрекъснато разговаряше с нея, докато другите гости се забавляваха.

— Пия за ваше здраве, красавице! — каза галантно Кнудзон, като вдигна чашата с шампанско, за да се чукне с нея. — Вижте как всички

ми завиждат за честта, която ми оказвате, като седите при мене! Погледнете как злобно ме поглежда господин Ягодкин!

Николай Ягодкин също присъствуваше. Мълвеше се из Петербург, че Ягодкин скоро щял да фалира, но досега плащанията му бяха редовни. Той с големи усилия намираше пари, за да плати на кредиторите си и да се задържи още няколко месеца. Пред ловджийското дружество и пред генерала Ягодкин се мъчеше да се покаже по възможност по-весел, това и правеше, докато ревността не му попречи. Той бе много обиден на Феодора, защото не беше го поздравила и цялата вечер разговаряше само с генерала.

— Не вярвах, че ще се отзовете на поканата ми — каза Кнудзон на съседката си. — Смятах, че ще откажете, защото тъгувате по мъжа си. Без съмнение вашето идване много ме зарадва.

— Сметнах за свой дълг да се отзова на поканата ви. Нали вие бяхте най-близкият му приятел, когото той обичаше като свой баща?

Кнудзон погледна Феодора в очите.

— Да, аз обичах мъжа ви като свой син — каза той — и ако знаех, че ще го сполети такава участ, щях да се помъча да го спася. Дори ако бе нужно, щях да пожертвувам и ордена „Св. Владимир“, който царят ми закачи на гърдите. Кажете ми, Феодора, какви новини имате от мъжа си? Надявам се, въпреки мъчнотиите, вие си пишете.

Феодора пламна. Да каже ли, че е престанала да се интересува от мъжа си, който работи в сибирските рудници, или да признае, че се е отказала вече от него и се е нарекла вдовица?

— Бедният, той работи в рудниците — рече тя тихо на генерала — и е много трудно да му се помогне. Вие сам знаете, генерале, колко строго бдят над заточениците.

— Това е вярно — каза Кнудзон. — Ако вие бяхте заминали и лично се бяхте явили пред чиновника в рудниците, може би щяха да облекчат мъките на мъжа ви.

Феодора много се зарадва, когато няколко души дойдоха да помолят генерала да даде знак за започване на лова и по този начин разговорът се прекъсна.

Генералът се изправи и вдигна чашата си.

— Господа — каза той, — пия за успеха на лова. Нека се чукнем за здравето на онзи, който пръв убие мечка.

Всички весело извикаха и чукнаха чаши. През това време жените се оттеглиха в стаите си, за да се приготвят за лова, а мъжете слязоха долу, където ги чакаха оседлани коне. Генералът предпазливо влезе в стаята си. Затвори внимателно вратата и се приближи до един странник, който го чакаше.

— Какво научи? — попита чужденецът. Старият ветеран му подаде ръка.

— Известията, които ти нося, драги Коля, са печални. Всичко е тъй, както ми каза. Твоята жена те е предала и заслужава голямото наказание, което ще ѝ подготвим.

Бояновски (тъй като това бе той) отпусна рамене.

— Значи и според вас, драги приятелю, моето предчувствие се оказа вярно? Вярвам на проникателния ти поглед. И ако някога се съмнявах в предателството на Феодора, сега всяко съмнение изчезна.

— Какво ще правиш? — попита генералът.

— Ще дойда с вас на лов — каза Бояновски. — Ще ми заемеш дрехи и кон. С тази дълга брада никой няма да ме познае.

— Ей-сега ми дойде една мисъл — каза генералът. — Ела да ти я кажа.

Той хвана Бояновски за ръка, заведе го до един прозорец и му каза няколко думи.

Тези негови думи направиха силно впечатление на Бояновски.

— Планът ти е чудесен и аз ще изпълня всичко, което ми каза преди малко.

Генералът заведе Бояновски в съседната стая, за да се преоблече. А докато Бояновски се облече, ние ще запознаем читателите с отношенията между Бояновски и Кнудзон.

Генералът бе добър приятел на бащата на Бояновски. Той имаше слабост към малкото му дете. Навремето детето не обичаше никого така, както генерала, който му разказваше за войната и го държеше на коленете си.

Той го люлееше, милваше го и го наричаше свой любимец. По-късно, когато Бояновски порасна, генералът се стараеше да му помага, за да направи добра кариера. Бояновски бе назначен в министерството по препоръка на генерала и когато младият човек имаше нужда от съвет, винаги се обръщаше към Кнудзон, който умееше най-добре да го съветва.

На генерала не се хареса само женитбата на Бояновски. Веднага разбра от лицето на Феодора, че има лошо сърце. Но за да угоди на любимеца си, винаги се отнасяше добре с нея. Правеше това заради своя Коля, който с възторг говореше за любовта си.

Вечерта, когато неочаквано нещастieto сполетя Бояновски и го арестуваха, генералът не бе в Петербург — бе пратен да открие границата в Кавказ — и затова не успя да помогне на любимеца си. По тази причина Кнудзон не можа да спаси Бояновски от нещастieto, което го сполетя. Когато се върна, бе вече късно — за изпратения в Сибир спасение нямаше.

Когато Бояновски се върна, първата му работа бе да потърси генерал Кнудзон. Старият вратар му каза, че генералът живее в ловджийския си замък и той веднага отиде и падна в обятията на стария си приятел. И двамата решиха да поканят на лова и Феодора и така Бояновски да получи възможност да се яви пред жена си като съдия и като отмъстител.

Коля и генералът излязоха от спалнята в чудесно, фантастично облекло.

Да, той бе прав, с това облекло никой от старите му познати не можеше да се сети кой е. Дори и самата Феодора щеше да се усъмни, ако го бе видяла.

— Като излезеш на двора — каза му Кнудзон, — качи се на тъмнозеления кон, който ще бъде оседлан за тебе, и тръгни за гората по друг път. А аз ще се погрижа да се срещнете с Феодора при Мечешката стена. Щом чуя уговорения сигнал, ще напусна Феодора под някакъв предлог, а другото е вече твоя работа.

И генералът отиде на двора, където другите ловци го очакваха с нетърпение.

— Да тръгнем веднага — каза министърът на полицията. — Мечките може вече да са избягали, дълго няма да ни чакат.

— Ще ги потърсим, господин министре — каза генералът. Засвири рог и всички се качиха на конете си.

— Сега едно весело „хола“ — каза Кнудзон, чиито очи светеха от удоволствие. — Разрешете ми да яздя до вас, госпожо Бояновска, възможно е ние да бъдем щастливците и първи да убием мечката.

Копитата на конете зачаткаха и цялата дружина тръгна към гората.

Бе един от най-хубавите зимни дни. Дърветата бяха замръзнали и приличаха на корали, а студената зима отваряше охота за лов.

Когато ловците навлязоха в гората, разделиха се двама по двама и всеки тръгна да търси следи на животни.

Кнудзон яздеше до Феодора. До тях се бе прилепил Иван Кардов, който днес се бе запознал с генерала.

— Добър ловец ли е господин директорът? — запита генералът.

— Зависи от лова, който гони Иван Кардов — каза вместо него Феодора. — Ако се касае за откриването на някой престъпник, където и да е скрит — друг като него няма. Кардов се поклони ниско.

— Ще се опитам да си представя мечката като престъпник — каза той.

— Опасен ли е ловът? Може ли да се стигне до човешка жертва? — запита Феодора, като се обърна към генерала.

— Страхувате ли се много за живота си? — попита Кнудзон. — Без да се брани, мечката не се предава; когато разбере, че е в опасност, става зъл звяр, с който човек трябва да се бори. Важното е да я улучиш или най-малкото да я нараниш тежко. Щом куршумът я улучи, тя напада и трябва да се браниш с нож.

— Трябва с ножа да я нараниш право в сърцето.

Те навлязоха навътре в гората. Големите дървета ставаха все по-гъсти, тъй че колкото по-навътре отиваха, ставаше все по-тъмно.

Настана чудна нощ, като че се намираха в някоя вълшебна гора.

— Тази гора има своите тайни — рече генералът. — Не сте ли чували, че тази местност се казва Дивият ловец?

Кардов и Феодора погледнаха генерала.

— Дивият ловец? — възкликнаха и двамата. — Какво съмнително същество!

— Значи вие не знаете за дивия ловец? — попита Кнудзон. — Интересно, всички тука наоколо знаят тази история. Едно време дивият ловец бил болярин, който имал голям имот. Но поради разгулен живот изгубил всичко и станал просяк. Когато проиграл и последната си рубла, казва преданието, той се хвърлил в пропастта, която се намира при така наречената Мечешка стена. Оттогава се говори сред народа, че душата му не може да намери покой. Когато се случи нещо на ловците, той се явявал като „лелящия холандец“ и който го види, знае, че е изгубен и скоро ще го настигне смъртта в морето. Ако някой

види в тази гора дивия ловец, трябва да бяга вкъщи, защото го очаква грозно нещастие.

— Това е страшно — каза Феодора, — но аз бих искала да се видя с този див господин. Нима не може да се опитоми?

— Навярно е възможно да бъде опитомен — каза ласкателно Кнудзон.

В същата минута Кардов извика:

— Наблизо има мечка!

— Коя ли стара мечка е излязла от дупката си?

— Все едно коя е, нека идем към гъсталака да потърсим. — Генералът тръгна към гъсталака. Феодора и Кардов вървяха след него. Но щом конят на генерала направи няколко стъпки, спря се като вдървен и започна да трепери.

Генералът веднага разбра причината за това.

— Мечката трябва да е наблизо.

Така и беше: от гъсталака се показаха две големи лъскави очи и ако се вгледаше човек добре, щеше да забележи рошавото тяло на мечката.

— Ето къде лежи — каза Кнудзон на приятелите си. — А сега се надига и се кани да се нахвърли върху нас. Оставете ме да гръмна, аз имам точна ръка и вярвам, че ще улуча.

Той вдигна пушката и я насочи към главата на мечката, която сякаш предчувствуваше, че я дебне опасност и се приближи до неприятелите си. Генералът я остави да се приближи и се канеше да я удари в челото. Кардов, жаден за лов, не дочака генерала, а гръмна преди него. Изстрелът не бе сполучлив и куршумът почеса ухото на мечката, което я раздразни. Тя с необикновена бързина се втурна към коня на Феодора и я свали на земята. Подобно нещо Феодора не очакваше; тя изпищя.

Малката пушка, която държеше в ръката си, не бе пълна, тъй че Феодора обезоръжена лежеше на земята. Помисли, че е загубена. Генералът се поколеба за минутка дали да спаси Феодора, или да я остави в лапите на мечката. Ако я оставеше в лапите на мечката, тя щеше да я разкъса и тогава приятелят му бе отмъстен. Човеколюбието надделя. С голяма бързина той се прицели. Разнесе се гърмеж; на шията на мечката се появи рана. Кнудзон не й позволи да се приближи до него, а извади ножа си и го забодя в гърдите ѝ. Мечката се строполи.

Конят на Феодора бе наранен, а тя не можеше да се помръдне от мястото си, тъй че Кардов слезе от своя и го отстъпи на Феодора.

— Идете бързо в замъка ми, господин директоре, и си вземете друг кон.

Кардов тръгна тичешком, а генералът и Феодора останаха сами.

— Нека да вървим сега по следите ѝ, които видяхме — обърна се генералът към тази, която го съпровождаше. — Мечката не е самичка в дупката си, ще намерим навярно цялото ѝ семейство.

И двамата се втурнаха напред. Той я водеше все по-навътре и по-навътре в гората, сигналната тръба не се чуваше вече, а Феодора не забеляза колко много се отдалечиха от другите. Старият генерал много я заинтересува с разговора си, така че тя на драго сърце го слушаше.

— Това е Мечешката стена — каза генералът. — Оттук дивият ловец е скочил в пропастта. Това между впрочем е една ужасна приказка и никои не се осмелява да пренощува на това място.

— Аз обаче не се страхувам — каза на генерала тази мила амазонка. — Ако този див ловец се появи случайно, аз ще отида при него и ще му кажа да бъде по-галантен към дамите.

Тези думи сякаш извикаха духа на скочилия в пропастта ловец, защото още в същия миг се чу цвилене на кон и от гъсталака с необикновена бързина излезе ездач.

— Всесилни Боже, помогни ми! — извика генералът, като видя появата на дивия ловец. Без да погледне повече Феодора, той удари коня, който полетя напред, сякаш бе гонен от духове.

— Генерале — извика след него Феодора. — Генерале, моля ви, не ме оставяйте самичка! Генерал Кнудзон!

Но генералът не искаше и да чуе. След една минута той вече се беше загубил между дърветата и Феодора остана сама с дивия ловец.

Дивият ловец полака приближаваше към Феодора и чудното бе, че колкото повече това видение приближаваше, толкова повече на Феодора ѝ се струваше, че вижда своя мъж, заточен в Сибир.

Той беше облечен със средновековни дрехи, но пушката му беше от новите. Имаше дълга брада, достигаща до седлото, а очите му светеха като въглени. Лицето му беше необикновено бледно — нямаше никаква следа от кръв. Феодора не искаше да повярва, че дивият ловец се приближава към нея. Той спря коня си пред нейния. Толкова се приближи до нея, че тя усещаше дъха му. Той нищо не продума.

Феодора започна да става нетърпелива. Трябваше по всякакъв начин да сложи край на това мълчание.

— Господине — каза тя, — вие дойдохте тъкмо навреме. Можете да бъдете полезен на една дама и да ѝ направите една голяма услуга.

Очакваше отговор, но той мълчеше. Дивият ловец стоеше като статуя и наблюдаваше тази красива жена.

Феодора бе готова да даде всичко, за да узнае какво ѝ готви това бледно, неподвижно лице.

— Аз се заблудих — каза тя, — изгубих пътя. Устните му се раздвижиха и със задавен глас той каза:

— Възможно е.

Като чу тези думи, Феодора цялата затрепера и ако не беше се уловила за гривата на коня, щеше да падне.

Къде ѝ бяха умът, очите и ушите? Това не беше дивият ловец, а друг някой, чието появяване я хвърли в по-голям ужас, от чийто поглед потрепери повече, отколкото от погледа на какъвто и да било див ловец. Този, който седеше пред нея на големия кон, бе нейният мъж — Коля Бояновски.

Първата ѝ мисъл беше, че е дошъл да я убие, а втората — да се спаси чрез бягство.

„Тук да ме убие, в тази гора, и да ме закопае под снега! Той няма да си позволи да извърши такова убийство. Не, това не може да бъде.“

По някакъв начин тя трябваше да избяга от това омагьосано място. Дръпна тъй силно юздата си, че още малко и щеше да пререже езика му. После го удари с шпорите и конят с всички сили полетя напред.

Стана така, както очакваше дивият ловец. Той вдигна камшика и удари коня на Феодора, после удари и своя, който се понесе след Феодориния и го настигна.

Сега настъпи същински лов на дивеч.

Феодора биеше коня, за да препуска по-бързо, но и ловецът не оставаше назад. Дивият ловец удряше непрекъснато коня си и радостно подвикваше, като поглеждаше Феодора.

Обзета от смъртен страх, тя здраво се крепеше на коня, за да не падне. Това беше езда на живот и смърт, тъй като по пътя постоянно имаше препятствия.

Феодора непрекъснато удряше коня, който хвърчеше с неимоверна бързина. На пътя ѝ се изпречи един трап — ако не успееше да го прескочи, щеше да бъде загубена. Тя затвори очи, удари коня в слабините и в миг се намери на отсрещната страна. Дивият ловец също прескочи, като се смееше подигравателно.

— Но докога, Боже мой, ще се продължава този лов на дивеч? — каза си тя.

Там някъде напред се виждаше светлина. Там във всеки случай гората се свършваше, нямаше съмнение, че той щеше да се откаже да я гони по-нататък. След няколко минути Феодора щеше да излезе от гората.

Но какво се случи!

Като излезе от гората, тя изпищя колкото ѝ сили държаха. Конят ѝ се уплаши, Феодора погледна напред и видя голяма пропаст. Конят спря на самия край на пропастта.

Феодора страшно се колебаеше: дали да удари коня и заедно с него да се намери на дъното на пропастта, или да се предаде на дивия ловец. Главата ѝ натежа, кръвта нахлу в нея, започна свят да ѝ се вие. Усети, че силите я изоставят. Ръцете ѝ пуснаха гривата, за която се държеше, и тя падна на земята. Последният глас, който чу, докато беше в съзнание, бе зловецният смях на дивия ловец. С изменени черти на лицето се беше навел над нея и строго я наблюдаваше.

Вечерта ловците се бяха събрали пак в трапезарията и всеки разказваше за лова на мечки. Единствен генерал Кнудзон мълчеше. Загрижено гледаше събраната дружина, струваше му се, че сякаш някой липсва, ала за това не проговори нито думица.

Беше девет часът вечерта. От огнището се носеше приятна миризма. Виното в големите шишета аленееше, а добре сготвеният дивеч издаваше приятна миризма.

— А къде е нашата хубава амазонка? — попита един от гостите. — Къде е Феодора Бояновска?

Всички се спогледаха особено, но никой не се осмели да отговори на този въпрос.

— Може да е отишла в стаята си — отвърна Кнудзон. Но гласът му звучеше някак несигурно.

— Ако това е истина — каза Иван Кардов, — предлагам тържествено да я дочакаме.

Всички се съгласиха с това.

Двама мъже и една жена се запътиха към стаята на вдовицата.

Не след дълго те се върнаха и съобщиха, че Феодора още не се е завърнала от лова и че слугинята се страхувала да не би да се е случило нещо лошо с госпожата ѝ.

— Трябва да ѝ се е случило някакво нещастие. Какво друго би могло да я задържи в гората? — каза Кнудзон.

Всички решиха, че се е случило нещастие.

Генералът стоеше до прозореца и гледаше в градината.

„Страхувам се да не би Бояновски да я е убил в гнева си, за да измие опетнената чест на къщата си. Кой знае къде ще намерим трупа в гората.

Ако Коля е извършил това, то няма да се нарече убийство, а отмъщение. А това значи, че тази, на която е дал името си, повече няма да петни честта му. Но въпреки това не ми се иска той да е убиец.“

Генералът се изплаши от тази мисъл.

— Любезни генерале — чу се един глас зад гърба му, — само за минутка, моля.

Кнудзон се обърна и попита Кардов какво желае.

— Мисля, че е необходимо всички да отидем заедно и да подирим заблудената в гората жена. Ще вземем фенери и на групи от по трима или четирима ще тръгнем из гората по разни посоки. Мисля, че по този начин ще я намерим.

— Времето е много лошо — каза Кнудзон — и може би снегът да ни затрупа. Но ми е все едно, стига само да можем да намерим Феодора.

Цялата дружина стана и започна да се готви за тръгване.

Не ще и съмнение, този път оставиха конете в конюшните, а взеха кучетата със себе си. Всеки носеше и един фенер, бе нарамил пушка, а в другата ръка имаше шише с подкрепително маджарско вино.

Кардов и генералът вървяха един до друг, а пред тях подскачаше кучето на генерала.

— Внимавай, Нордстерн, в гората има заблуден човек, гледай да го намериш.

Кучето наостри уши и веднага изчезна в гората.

— Няма ли то да се изгуби? — попита Кардов.

— Не, щом подсвирна и на минутата ще се намери при мен. Но нека го оставим да търси само. Ако то нищо не намери — ние още по-малко.

Снегът непрестанно валеше на едри парцали, но въпреки това те вървяха напред, осветявайки пътя с малките фенерчета. Двамата вървяха така цял час, без да си проговорят. Най-после генералът прекъсна мълчанието и каза:

— Страхувам се, че няма да намерим Феодора жива.

— Но какво може да ѝ се е случило по пътя?

— Всичко — каза Кнудзон, като сви рамене. — Много е възможно да я е срещнала някоя мечка и да е загинала.

— Мисля, че в гората едва ли има разбойници и злосторници — каза директорът на полицията.

— Досега не съм видял в гората подобно нещо — каза генералът, — макар че лятно време цели нощи съм прекарвал на открито. Може на Феодора да се е случило нещо, което на нас няма да се случи.

— Какво искате да кажете?

— Знаете — каза генералът, — че Феодора не живя нито като вдовица, чийто мъж се намира в Сибир, нито като обикновена жена. В Петербург тя има много обожатели, които се въртят около нея. Може някой, когото е отхвърлила, да я е срещнал в гората и от ревност да я е убил.

— В такъв случай тук, в гората, на мястото, където е извършено престъплението, ще трябва да съставим акт, а това ще ни отвори работа. Но аз все още се надявам, че ще я намерим жива.

Кучето се върна с най-голяма бързина и се изправи пред генерала, като лаеше, сякаш искаше да каже, че е намерило изгубената жена.

— Чувате ли? — каза генералът. — Кучето ми съобщава, че е намерило тази, която дирим. — И той помилва кучето си. — Заведи ни, Нордстерн, заведи ни и ни покажи какво си намерил.

Кучето сякаш разбра господаря си, изтича в гъсталака, ала този път по-бавно, за да могат да го следват. То така криволичеше по пътя, че Кардов помисли, че ги е измамил.

— Струва ми се, че това куче не знае какво прави — каза Кардов. — Вижте, то ни води в още по-голям гъсталак.

— Стой, какво е това? — извика Кнудзон и се прицели. От гъсталака се чу някакво шумолене.

— Добър приятел — отвърна в същия миг един мъжки глас и се показва Ягодкин. — Ах, това сте вие, любезни господа — рече той. — Аз помислих, че са някакви разбойници и затова се скрих в гъсталака. Позволете да се присъединя към вас.

— Ще ни бъде много приятно, ако ни придружите — каза генералът. — Ние търсим Феодора и както виждате, на прав път сме, защото кучето е неспокойно и не иска да чака.

Нордстерн непрекъснато се умилкваше около господаря си, въртеше опашка и лаеше.

— Води ни, Нордстерн — заповяда му Кнудзон. Кучето вървеше напред, а те след него. Ала не бяха изминали и пет минути, и те стигнаха до пропастта, която Феодора не можа да прескочи.

— Ужасна местност, Кардов. Косите на човек просто настръхват само като се огледа наоколо си — какво ли ще е на този, който се е губил сам по тия места.

— Вижте, кучето души нещо в снега — каза Кнудзон. — Нещо трябва да е намерило. — Той тръгна след кучето, но неочаквано извика: — Тук е тази, която дирим.

Ягодкин и Кардов затичаха с всичка сила. Нордстерн ровеше в снега и го трупаше настрана, докато най-последно се показва черен предмет, след което тримата вдигнаха от земята едно вкочанясало тяло.

Това бе Феодора Бояновска.

Ръцете и лицето ѝ бяха студени като лед.

— Да налеем по-скоро в устата ѝ малко вино — каза Кнудзон. Без да продума, Кардов отвори шишето с вино и наля няколко капки в устата на Феодора.

От гърдите ѝ се откъсна тиха въздишка.

— Жива е — извика Ягодкин, като едва скриваше радостта си.

— Има ли някаква рана? — попита директорът на полицията.

— Изглежда, че няма. Види се, уплашила се е и е паднала от коня. Ако бяхме дошли един час по-късно, Феодора нямаше да бъде вече между живите. Трябва първо да я затоплим. Кардов, идете и съберете съчки, за да запалим огън.

Кардов веднага се завтече, а след него и Ягодкин. За минута генералът остана насаме с падналата в несвяст Феодора.

„Той не я е убил значи — каза си генералът. — Слава Богу, че Коля не е станал убиец на жена си. Но какво е станало между тях, че Феодора е чак тук?“

Феодора се понадигна и започна да диша по-свободно.

— Къде е той, генерале? Пазете ме от него, пазете ме, пазете ме от този ужасен човек, пазете ме от дивия ловец.

Генералът бе доволен, че Феодора се беше изплашила толкова много от дивия ловец.

— Но за какъв див ловец говорите? — попита генералът.

— Та нима не го видяхте сам! — възкликна изплашено Феодора. — Нали избягахте, когато той се приближи до нас?

Генералът отрицателно клатеше глава.

— Избягах ли, мило дете? Много бих се обидил, ако тези думи не бяха казани от най-хубавата уста на света.

— Но, генерале, вие сам видяхте дивия ловец.

— Дивият ловец! — каза Кнудзон. — Едва ли ще твърдите, че дивият ловец се е появил пред вас. Дивият ловец съществува само в приказките и във въображението на народа, но образовани хора като вас не трябва да вярват в такива неща.

— Не, генерале, аз го видях и знам кой е този див ловец. Пред мен той свали маската си. Когато паднах от коня изнемощяла, той се наведе над мене и с демонски смях ме гледаше страшно. Последната му дума беше... беше...

Нещастницата не успя да изрече последната дума, защото се задави от плач. Генералът я хвана за ръката и я попита:

— Какво ли е било това страшно нещо, което ви е казал дивият ловец?

Феодора веднага се опомни и разбра, че е казала много на генерала.

— Нищо — каза тя, — и аз самата виждам, че това е само въображение. На, виждате ли, че сега сама се смея на всичко. Ха, ха, ха, гледайте, генерале, аз се смея, смейте се и вие заедно с мене, Кнудзон, смейте се, моля ви, смейте се.

Но този смях разкъсваше Феодориното сърце, което още трепереше от страшното приключение, както вейка от силна буря.

— Вие вдигнахте на крака цялата дружина. Всички са в гората и ви дирят, но нам се падна щастието да ви намерим.

— Вие казахте, че не сте сам?

— Не, с мене са директорът на полицията и вашият приятел Ягодкин. Вие не можете да си представите колко се зарадва Ягодкин, когато видя, че сте още жива.

— Глупак! — възкликна Феодора. — Той може да си е въобразил, че го любя.

— И на мен тъй се струва — каза генералът. — За това обаче пак вие сте си виновна, защото не сте му дали явно да разбере, че не искате да знаете за него.

Феодора се канеше да отговори на това, но Ягодкин и Кардов пристигнаха. Всеки носеше наръч сухи съчки. Не след дълго огънят пламна.

Ягодкин и Кардов побързаха почти едновременно да я запитат как се е заблудила. Красивата вдовица им разказа цялата история на страданията си.

— Трябва да установим точно мястото на страданията и — каза Кардов, — за да издигнем там по-късно паметник с надпис:

„Тук бе спасена от явна смърт най-красивата петербургска вдовица.“

Кардов и Ягодкин се отправиха към пропастта. След няколко минути те се върнаха и Ягодкин сложи в скута на Феодора една кожена ръкавица, без да каже нито дума.

— Това ще е била някоя странна мечка — каза шеговито Кардов. — Тази майстор-мечка е загубила едната си ръкавица. Вижте, генерале, мечката е имала много малка ръка, тъй като ръкавицата е седми номер.

По лицето на Феодора полази руменина. Тя се надигна, сякаш обидена, и каза:

— Занесете ръкавицата там, където сте я намерили. Тя съвсем не ми трябва.

— Отказвам. По-добре е да я запазя за спомен.

— Нямате представа — обърна се Кардов към генерала — как такива дреболии могат да послужат за разкриване на важни работи. За нас, криминалистите, е достатъчно да намерим само една четчица, за да узнаем чии зъби е чистила тя.

— Вярвате ли — попита Феодора, — че и с помощта на тази ръкавица ще откриете нещо такова?

— Не зная това — отвърна той, — но тази ръкавица ми подсказва, че по време на нашия лов тук се е намирала някоя странна личност.

Ягодкин млъчеше. По лицето му се изписа ревност. Нему не се искаше да вярва, че край тази пропаст Феодора е имала среща с някого.

Феодора изказа желание да се върне при дружината. Тя благодари на всички за услугата, а на генерала подаде ръката си, за да я целуне. След това всички се отправиха към замъка. Скоро Феодора отиде в спалнята си, а Ягодкин успя да нагласи работата така, че да бъде до нейната стая. Когато се разделиха, той ѝ прошепна:

— Още днес трябва да говоря с теб.

— Много съм изморена, да отложим за утре — каза тя.

— Не може — отвърна той. — Ти трябва да ме изслушаш и ако не искаш да направиш това, ще разбия вратата и насила ще вляза при тебе.

Феодора цяла се разтрепера.

„Този влюбен глупак е готов да извърши насилие, затова трябва да се съглася“ — помисли си тя.

— След един час ще те очаквам в стаята си — каза Феодора, — но трябва да наредиш работата така, че никой да не види.

— Не се грижи — каза той. — Ще бъдеш доволна от мен. „Трябва да се приравня с него — помисли си тя, след като затвори вратата. — Той вече е пропаднал и още малко ще банкрутира. Ха, ха, ха, и аз ще бъда любовница на един банкрутирал милионер.“

Ягодкин съвсем не предполагаше това, което го очакваше. Когато угасиха лампите и в замъка всичко затихна, Ягодкин се прокрадна по стълбите. С развълнувано сърце той спря пред вратата, зад която се намираше жената, която любеше до полууда.

Имаше да ѝ казва много неща. Искаше да ѝ каже, че днешното ѝ държане е било непоносимо за него. Не биваше с никого да кокетничи, а да бъде само негова — съвсем негова. С трепереща ръка той похлопа три пъти на вратата и тя веднага се отвори. Феодора изглеждаше прекрасна, както бе облечена неглиже. Стаята беше полуосветена, на масата гореше свещ, а през стъклото на прозореца светеше месечината.

Феодора заключи вратата и след това се приближи със скръстени ръце до Ягодкин.

— Имам нещо да ти казвам и те моля да ме изслушаш. Феодора, ти се подиграваш с мене. Случилото се днес ме засегна силно. Аз не мога да понасям кокетството ти, то ще ме накара да полудея.

Феодора се изсмя.

— Нима галантността ми към стария генерал те прави ревнив? Но имаш ли право да ми искаш сметка — каза Феодора, като го погледна строго с големите си очи, — не си ми мъж, нещо повече: не си ми и любовник, защото не можеш да се похвалиш, че съм те удостоила с вниманието си.

— Имаш право, Феодора. За съжаление това е вярно. Позволих да ме водиш за носа, но Бога ми, вече съм решил да сложа край на тази комедия, в която аз играя такава жалка роля. И то още днес. Феодора, ти трябва да бъдеш моя пред целия свят, защото реших по какъвто и да е начин да скъсам с жена си.

— Но какво ще ми обещаеш, ако ти се отдам?

— Всичко, каквото имам и ще имам, Феодоро. Феодора се засмя иронично.

— Страхувам се, че това, което имаш, е малко, а това, което ще имаш, е още по-малко, та може да направя лоша сделка.

Лицето на банкера побледня, той се отдръпна.

— Какво искаш да кажеш?

— Че си разорен, господин Ягодкин, че скоро ще фалираш.

— Който ти е казал това, те е измамил.

— Съвсем не, това е цялата истина, уверена съм. А това, че не си спрял плащанията си през последните 14 дни, се дължи на умението ти да лавираш.

— Значи, когато касата ми се изпразни, тогава и приятелството ни свършва, така ли, госпожо? Нали ви разбрах добре?

— Точно тъй — каза Феодора, без да се замисли. Ягодкин вдигна ръка заканително.

— Вие сте си играли подло с мене, но не можете да си представите как любовта се превръща в злоба. Вие искате да ме оставите сега, та да си намерите някоя друга плячка и с парите ѝ да удовлетворите суетата си, ала сте се измамили. В това отношение Николай Ягодкин е твърде постоянен и когато си намисли нещо, не го изпуска из ръцете си, докато не успее.

— Какво ли ще сторите? Надявам се, че няма да ме накарате насила да ви обичам?

— Бъдете сигурна, аз ще ви изнася. — Лицето му стана мораво. — Нима искате да ме влудите? Ще паднеш на колене пред мене и ще ми кажеш, че ме обичаш. Казвам ти, че трябва да направиш това.

Той се приближи до нея и я улови за пълната ръка. Събори я на земята с един замах. Феодора не продума нищо, скоро се опомни и стана от пода.

— Махни се оттука, ти си луд — каза тя. — Караш ме да се гнуся от тебе. Надяваш ли се, че ще останеш ненаказан, задето обиди една беззащитна жена, и то в чужда къща? Или си мислиш, че няма да смея да викам за помощ, за да не се компрометирам? Ти се мамиш, любезни Ягодкин! Иван Кардов утре ще ти отговори.

— Иван Кардов! — извика Ягодкин. — Аз не се плаша от него. Нека само дойде, не се плаша и от дуел.

Зад завесата се чу шум. Ягодкин се огледа уплашено.

— Не сме ли сами тук? — попита той.

— Не сме. Счетох за нужно да имам един свидетел. Свидетелят ми е Иван Кардов, директорът на полицията.

Иван Кардов се показва и иронично се поклони на Ягодкин. Поглади черната си брада и му рече с приятен глас:

— Мога ли да разчитам, господин Ягодкин, утре да ви намеря в Екатерининския парк? Оставям на вас да изберете оръжието, аз бих предпочел черкезки ками.

— С такива смъртоносни оръжия не съм научен да си служа, много съжалявам.

Кардов сви рамене.

— Смъртоносни оръжия — каза той, — като че ли черкезките ками са по-опасни от револвер! Ако желаете, може да намажем с отрова върховете им, за да станат още по-опасни.

Ягодкин се изсмя с глас.

— Значи директорът на петербургската полиция иска да извърши убийство в Екатерининския парк!

— Да вземеш участие в дуел е почтена работа. Но аз считам за унижение да се бия с един фалшификатор.

Николай Ягодкин побледня и се отдръпна няколко крачки назад. Като че гръм го удари.

— Фалшификатор! — извика той, като понечи да нападне Кардов.

Кардов го отстрани и бързо мушна ръка в джоба на горното си палто.

— Познавате ли това? — попита той, като му показва документ, който приличаше на полица.

Ягодкин гледаше ту Феодора, ту Кардов, който каза:

— Драги господине, тази полица е на известната петербургска фирма „Росинов и син“. Вие трябва да сте били в близки отношения с тази фирма, тъй като полицата е издадена от вас.

— Мисля, че срокът на тази полица не е изтекъл — рече Ягодкин.

— Прав сте за това — каза Кардов, — но за жалост господин Росинов е бил уведомен за това по-отрано и останал учуден, когато се научил, че е за такава голяма сума. Казал, че никога не е подписвал полици за такива големи суми. Какво смятате да правите? — запита Кардов, като видя, че Ягодкин се готвеше да скочи от прозореца.

— По-далече от прозореца! — извика Феодора. — За да не узнаят и другите в тази къща. По-добре ще е никой да не разбере нищо.

Кардов каза на Ягодкин, че знае чия е тази полица.

— Знаете ли какво ми каза Росинов? Той каза, че тази полица е фалшифицирана и че фалшификаторът сте вие. Вие сте в моите ръце и ако искам, мога веднага да ви арестувам, без дори да ви разпитвам.

— Какво смятате да правите тогава? — Това прозвуча така жално и умолително, като че Ягодкин в един миг се бе променил.

— Ще зависи от разговора ни, затова утре в дванайсет часа елате в моя кабинет. Сигурен съм, че ще дойдете.

— Помислете си сега, господин Ягодкин — каза Феодора, като отвори вратата, — дали можете да ме накарате насила да ви обичам.

Ягодкин се спря на прага като човек, който обмисляше дали да направи нещо важно.

Той излезе и като гонен престъпник изтича по стълбите.

„Изгубен съм! — каза си той. — Изгубен! Този Кардов носи в джоба си моята смъртна присъда.“

— Една чаша шампанско! — извика Ягодкин на слугата, като се завърна у дома си. Той почна да се разхожда като луд из стаята.

Очите му блестяха като два въглена. Той ту подскачаше, ту викаше от яд.

— Уловен съм! — извика той. — Те ме държат в ръцете си. Феодора и любовникът ѝ Кардов ще ме принудят да правя това, което искат. Кардов желае да говори с мене, навярно има нужда от пари. Какво друго може да иска от мене? Трябва да се унижа пред него, трябва да го моля, трябва да падна на колене пред този просяк. Няма да мога дълго да търпя — каза Ягодкин. — Предпочитам да умра, отколкото да се моля на това нищожество.

— Ето шампанското — обади се слугата зад гърба му.

— Остави го на масата и си върви.

— Да напълня ли чашата?

— Напълни я и излез.

Слугата напълни чашата с шампанско, погледна господаря си въпросително и излезе от стаята.

Щом Ягодкин остана сам, той извади от джоба си една измачкана хартия и я разгърна.

Зелен прах имаше в нея. Цял потрепера, като видя този прах.

„Отрова — каза си той. — Значи предстои ми да се отровя.“

Изсмя се и постави праха в чашата.

„Често, когато бях на върха на успеха, си мислех за смъртта. Оттогава нося тази отрова със себе си. Добре тогава — каза си той, — не бива да се двоумя, след като изгубих всичко. Ще ти объркам сметките, Феодоро, аз ще избягам от тебе. Не тържествувай преждевременно, Ягодкин. Никой не е бил унижен от Ягодкиновците като тебе.“

Той вдигна чашата, но веднага я дръпна настрана, като че си спомни нещо.

— Клариса — бе последната му дума, — не искам да умра, без да те видя още веднъж. Като си помисля за тебе, не мога да умра в тази къща.

Той изтича напред.

— Трябва да се простя с нея, а после да отида в парка и там да свърша с живота си.

Той излезе от стаята си с тихи стъпки и се отправи по стълбите към стаята на дъщеря си.

Франциска още не беше се облякла, та бе по сутрешна роба.

— Не мога да ти отворя, тате — каза тя през откρεхнатата врата, като разбра, че той иска да влезе вътре.

— Трябва да поговоря с тебе по много важни работи. Няма защо да се срамуваш от баща си, Клариса, пусни ме.

— Тогава днес ще направя изключение. И тя отвори вратата.

Когато Ягодкин влезе вътре, улови за ръката Клариса, или по-право казано — тази, която мислеше за Клариса, и започна да я целува.

— Аз дойдох да се простя с тебе, дете мое — каза най-после той.

— Да се простиш с мене? Нима смяташ да заминеш някъде!

— Много важни работи ме принуждават да напусна Петербург за дълго време. Ще си спомняш ли за мене, Клариса, в случай че се забавя по-дълго време.

— Но къде ще отпътуваш? — запита тя. — Нима е толкова далеч, че не можеш да вземеш дъщеря си със себе си?

— Много далеч е — каза Ягодкин. — Ти си още много млада за такъв път.

— Искаш значи да ме оставиш съвсем сама — каза Клариса.

— Времето тогава ще минава много бавно за мен.

— Ти ще намериш с какво да се забавляваш. Прощавай, дете мое, спомняй си за мене и бъди добра и благородна, каквато беше досега.

Без да дочака отговора й, той излезе от стаята и напусна къщата. Носеше в джоба си пълен револвер и го стискаше здраво в ръката си.

Денят беше един от най-красивите през тази зима. Смразеният сняг блестеше като брилянт, а по замръзналите стъкла на прозорците играеха бели отражения.

— Сякаш и сам Бог иска смъртта ми да е тежка, светът никога не ми се е виждал така хубав, както днес.

На ъгъла на улицата той взе една тройка и заповяда на кочияша да кара в Екатерининския парк.

Когато остана сам, Ягодкин избра най-скритото място и извади револвера от джоба си. С трепереща ръка започна да го проверява.

„Пълен е — каза си той. — Сега само трябва да подложи челото си и да натисна спусъка и тогава всичко е свършено.“ Ала преди да

направи това, извади часовника си и каза:

— Единайсет, в дванайсет трябваше да бъда при Кардов. Но тогава аз ще бъда при мъртвите.

Той повдигна револвера и го доближи до челото си.

— Трябва само да натисна и всичко ще бъде свършено.

Тъкмо в минутата обаче, когато мислеше да направи това, някой го хвана за ръката отзад и куршумът удари в отсрещното дърво.

— Това не е играчка, брате Николай — каза комедиантът. — Твоята ръка е свикнала да държи перото или да вдигне два пръста и да се закълне лъжливо, но не и да си служи с такова опасно оръжие.

— Откъде те доведе тук дяволът тъкмо когато исках тихо да се простя с този свят!

— Не, доведе ме не дяволът, а добрият ангел, който не позволи да умреш тъй унижително. Помисли колко мръсно щеше да е да умреш тук, на снега, ако не бях ти попречил аз. Не, брате Николай, така унижително ти не трябва да умреш. Но какво си вперил така поглед в мене? Ти трябва наистина да ми бъдеш благодарен, че удължих живота ти.

Николай Ягодкин въздъхна тежко.

— Братко — каза той. — Признавам, че съм бил несправедлив към тебе. Аз трябва да умира и тази мисъл ми даде кураж да посегна сам на собствения си живот. Сега обаче, когато ти ми попречи, не ще имам вече куража да го направя.

— Толкова зле ли вървят работите ти? — попита комедиантът. — Ако мен заплашваше опасност, отдавна щях да гния в земята, но ти винаги си бил щастлив, за теб е нещо необикновено да живееш в нещастие.

— Нещастие! Ти не можеш да си представиш каква опасност ме застрашава.

— Не само че предчувствувам, но зная, че касата ти е празна и за да поправиш злото, подписал си чуждо име на една чужда полица.

Ягодкин учудено го гледаше.

— Но откъде знаеш всичко това? Не вярвам да си се сдружил с дяволите.

— Не с дяволите, а с мъдрия господин Ашинов, заместник-директора на полицията — каза комедиантът. — Виждаш ли сега,

брате? Ако по-рано беше в добри отношения с мене, щях да дойда и да ти кажа какво те чака.

— Късно е вече да се говори за това. Загубен съм. За мене няма спасение — каза Ягодкин.

— Не — отвърна комедиантът. — Кажй ми колко пари ти трябват на първо време, за да издържиш? Един милион рубли достатъчни ли са?

— Милион рубли! С такава сума мога на първо време да си помогна, а след това трябва да търся други източници.

— Ще ти дам тази сума, и то в банкноти от по 1000 рубли. Трябва обаче да внимаваши при пласирането им.

— Млъкни, не говори повече, сатана — извика Ягодкин, — остави ме на съдбата. Искаш да пласирам фалшиви пари, които може би сам си правил.

— Не, аз съм член на дружеството, което прави тези банкноти, но те са тъй изкусно изработени, че и най-силното човешко око няма да се усъмни, че не са истински.

— Мене ли избра да ги пласирам?

— Да, защото в теб никой няма да се усъмни. Когато милионер дава хилядарки, никой не би се усъмнил, че са истински, както ако ги дава сиромас. Е, най-после, реши ли се, братко Николай?

— Не, това не, предпочитам да умра, отколкото всяка минута да треперя от страх, че могат да ме заловят в такова мръсно дело.

Комедиантът му подаде револвера, но Ягодкин решително го отблъсна.

— Знаеш, че вече нямам желание за това. Ще дойда с теб, братко Андрей. Къде мислиш да ме заведеши?

— В работилницата, гдето се правят фалшивите пари — каза Андрей и хвана брат си под ръка.

Те вървяха полека по алеите на парка и изглеждаше така, сякаш никога не са били скарани.

XLIV. НАТАЛИЯ

Един ден пред хотел „Париж“ спря каляска. Когато гарсонът излезе да посрещне гостите, от каляската излязоха един доста възрастен мъж и една жена, обвита в шал.

Възрастният господин не би могъл да се вземе за старец, ако това не показваха бръчките на лицето му.

Косата му бе прошарена с черни и бели влакна, които той изкуствено бе преправил, за да изглежда млад.

Той носеше скъп кожух. Когато подаваше нещата си, на пръстите му се видяха брилянти и диаманти.

— Искам да ми пригответе две стаи — каза той, влизайки в коридора — или на партера, или на първия етаж. Стаята за годеницата ми трябва да бъде особено добре наредена.

— За годеницата ви? — попита момчето, като погледна любопитно момичето, което се бе изправило до стареца.

„Възможно ли е това хубаво и младо момиче да е годеница на този стар мъж?“ — чудеше се келнерът.

Старецът улови младото момиче под ръка и го заведе на първия етаж. Келнерът посочи с пръст стаите и запитва дали желаят нещо.

Старецът се обърна към младото момиче и го попита дали иска да хапне нещо.

— Не съм гладна, благодаря ви — отвърна Наталия.

— Кажете, моля, името и професията си — каза келнерът, — тъй като според новия закон хотелиерът трябва веднага да съобщава имената на гостите.

— Пишете тогава: Василевич от Астрахан, а това момиче е моя годеница.

Когато Василевич, търговец на хайвер, остана сам с Наталия, тъй като това бе тя, услужи ѝ да си свали палтото, после свали и своето. Доближи се до Наталия и я погледна в очите.

— Колко бледа изглеждаш, Наталия, навярно си уморена от пътя.

— Уморена съм и бих искала да си полегна.

— Мисля, че стаята ти не е още готова, тъй че ще трябва дотогава да стоиш при мене. Право да ти кажа, Наталия, ти не бе никак любезна към мене из пътя. Беше тъй бледа и неразположена, като че отиваш на смърт, а не в Петербург за покупки по сватбата ни.

— Нищо не желае моето сърце — каза тя печално.

— От казаните думи, Наталия, аз разбирам, че ти би предпочела да скочиш във водата, отколкото да се омъжиш. Нима не можеш да бъдеш по-любезна?

— Трябваше да ви лъжа, а не искам.

— Разбирам. Аз ще те направя, Наталия, най-щастливата жена в света. Ако не можеш да ме обичаш, то поне трябва да си ми благодарна. Или и това не заслужавам?

— Само Бог на небето знае колко съм ви признателна за това, господин Василевич, тъй като вие ме взехте в своята къща, след като вашите хора по чудо ме спасиха от водата, и се отнасяхте с мене като с дъщеря.

Василевич прекъсна Наталия, когато тя изговаряше „дъщеря“.

— Ти ми хареса, Наталия, още от първия път, когато те видях. Дотогава не бях мислил за женитба, но като те видях, веднага го реших. Аз нямам никого — освен един милион рубли, които съм спечелил с труд, а нямам никакъв наследник. Когато те видях, си казах: „Ето жената, ето моя наследник.“ Нима е глупост да си въобразявам, че ще ме обичаш?

— Аз ще ви обичам като баща — каза Наталия — и ви моля да не ме насилвате да се омъжа за вас.

— Глупаво дете — каза Василевич, — ти си мислиш, че това е страшно, но като стане, ще видиш колко е хубаво и ще разбереш, че напразно си се плашила. Ти ще подсладиш дните ми, когато станеш моя, а аз в награда ще те направя единствена наследница на целия си имот. Не се колебай! — Той хвана главата ѝ и я целуна горещо.

Наталия потрепера от тази целувка като гълъб, уплашен от ястреба.

— Иди сега, мила Наталия, да си починеш, а аз ще отида в Петербург да закупя някои неща за украсяване на нашата къща.

Той я улови за ръката и я целуна горещо.

Наталия заплака, тъй като не може повече да търпи.

— Ти плачеш? Нима е толкова лошо да станеш моя жена?

— Не мога да ви мамя, господин Василевич, аз не ви обичам, обичам другиго.

— Кой е той, как се казва?

— Този, за когото съм ви разправяла, моят спътник от Сибир, казва се Бояновски. Не мога да го забравя, всяка минута мисля за него и ми се струва, че другиго не бих могла да обичам.

— Ако не се мамя, ти сама си ми разправяла, че не си сигурна дали е жив.

— Положително не зная.

— Никой не се е върнал от онези, които се заблудят в Сибир.

— Не правите добре, като ме карате да мисля, че вашият съперник не е жив. Бъдете уверен, че и да не се е спасил Бояновски от Сибир, и да е загинал, аз ще го обичам и почитам винаги, дори тогава, когато бъда ваша жена.

Очите на стария човек светнаха необикновено:

— Въпреки всичко ти ще бъдеш моя, макар и да не ме обичаш. — Той се доближи до нея и я целуна по челото. — Ти ще се измениш по-нататък. Сега — лека нощ!

„Майко, моя майчице — каза си Наталия, като коленичи, — погледни ме и ми кажи какво да сторя? Не мога да остана тука повече, трябва да бягам. Съвсем самичка съм в Петербург, нямам никого, при когото да отида, аз съм безпомощна и нещастна. Бъди мой ангел-хранител, майко моя, и ме пази от зло.“

Наталия се почувствува по-силна и по-храбра, като се помоли така горещо. Тя се готвеше да излезе, за да не се върне никога, но изведнъж се сети за нещо.

„Не е добре така да си отида, без да му кажа причината, която ме кара да направя това.“

Тя намери перо и хартия на писалището и с разтреперана ръка написа следните редове:

„Драги избавителю, не ме наричайте неблагодарна и не ме обвинявайте, че тайно избягах и че ви казвам завинаги сбогом.

Вие бяхте много добър и ме спасихте от вълните на Волга и аз ще ви бъда вечно признателна за това. Защо

желаєте да се оженим, когато това ще бъде най-голямото зло, тъй като аз не ви обичам и винаги когато сте ми говорили за любов, аз съм бивала студена и равнодушна?

Най-добре ще е да се разделим. Не се трудете да ме търсите, тъй като не ще ме намерите.

Бъдете здрав и простете вашата нещастна:

Наталия Кардова“

Тъкмо привърши писмото и една сълза се търколи по него.

Благородната девойка и пред себе си изглеждаше лоша в този час. Тя бързо запечата писмото и написа върху него адреса на търговеца на хайвер.

— Щом господинът, с когото дойдох тук, се върне, бъдете тъй добър, предайте му това писмо — каза Наталия на гарсона.

— Ще направя, както вие поръчате — отговори слугата. — Желаете ли да отидете някъде?

— Имам да направя някои покупки, както виждате.

— Позволете да ви кажа, уважаема госпожице, че ще бъде много неприятно за една госпожица, ако ходи нощно време сама.

— Благодаря ви за съвета, но пак ще изляза, само моля предайте писмото.

„По дяволите, тази госпожица трябва да е много решителна“ — каза си гарсонът, след като Наталия изтича по стълбите и се озова на улицата.

Без да знае къде отива, тя тичаше по улиците на Петербург.

Струваше ѝ се, че е направила някакво престъпление и сега стражарите я преследват.

Тя се спря на ъгъла на една улица да си почине и забеляза, че две лица я следяха. Като видя това, тя започна да бяга, но и преследвачите не отстъпваха. Единият беше вече тъй близо до нея и има куража да я обхване за талията и да я приближи към себе си. Наталия беше като полумъртва, когато усети топлия дъх, но в тоя миг приближи един висок господин с цилиндър, който я попита:

— Тези господа навярно ви преследват?

Наталия не можа нищо да отговори. Тя наведе глава и започна да плаче.

Като видя това, господинът се обърна към двете лица и им каза:

— Тази девойка е под мое покровителство, разбирате ли, господа! Заповядайте в най-близкия участък, за да дадете сметка за лошата си обноска.

Двете лица веднага се обърнаха и се изгубиха от очите на Наталия и господина.

Покровителят на Наталия я хвана за ръката и приятно я попита:

— Къде квартирувате, мило дете? Аз ще ви придружа до дома ви, за да не ви се случи пак нещо неприятно.

Наталия му обясни, че няма жилище и че е с намерение да вземе къща под наем.

— Вие сте избрали неудобно време за целта — каза странникът, — тъй като сега в мрака всеки ще се подвоуми да прибере едно момиче, което е тръгнало само да дири квартира.

— Но где тогава ще отида, за Бога? Ах, не мислете за мене лошо, господине, позволете ми да разкажа накратко съдбата си и вие ще видите, че аз не съм лоша и че се нуждая от подкрепа.

— Разкажете — каза господинът с цилиндър, който не беше никой друг освен комедианта. — Разкажете ми всичко, нищо не скривайте от мене и аз ще ви помогна с нещо повече от това, което сторих сега.

Наталия разказа цялата история с търговеца.

— Ах, любезни господине — завърши Наталия, — вие чухте вече всичко, но какво ще стане сега с мене?

— Не се страхувайте, мило дете — успокояваше я комедиантът, — аз ще ви намеря прибежище.

— Но къде мислите да ме водите? — попита Наталия.

— В едно семейство, гдето ще ви бъде много добре.

Той даде знак на Наталия да върви след него.

Заедно с него тя мина през една голяма врата на някаква голяма и обширна къща. После започнаха да се изкачват по една стълба, докато най-после се спряха пред малка врата, на която имаше надпис: „Йосиф Рагун — резач на бакър“.

Комедиантът почука няколко пъти на вратата и не след дълго тя се отвори и се показа една жена на средна възраст, която втренчено гледаше, но като позна лицето на комедианта, се успокои и с доста приятен глас, каза:

— А, това сте вие, комедианте. Че влезте де, влезте вътре. А кой е след вас? — попита тя, като съгледа Наталия.

— Едно младо момиче, с което, надявам се, скоро ще се сприятелите. То е моя родственица, която никъде не ще се чувства по-добре, отколкото във вашата къща.

Наталия не можа да види, когато комедиантът смигна на тази жена, с което искаше да каже, че от това момиче ще има да очакват полезни неща.

— Добре сте ми дошли, мила госпожице! — каза жената, като хвана Наталия за ръка. След тях влезе и комедиантът.

В стаята, в която влязоха, до печката седеше едно особено човешко същество. Това беше човек на възраст около 40 години, който имаше един много лош изглед. Главата му беше съвсем оплешивяла, тук-таме само стърчеше по някой бял косъм.

Освен това той беше сляп, но макар и така, оживено работеше над една медна тепсия, която стоеше пред него на масата.

— Кой е там, жено? — попита Рагун, като чу повече гласове в стаята.

— Аз съм, драги Рагуне, аз, комедиантът — каза Андрей Ягодкин. — С мене е и едно хубаво момиче, ха, ха, ха, едно хубаво момиче, което доведох във вашата къща... Драги Рагун, свършихте ли с онази медна плоча, която ви поръчах преди няколко дена?

— Остават само няколко резки да й направя — каза Рагун. — Ако почакате няколко минути, ще я имате, а колкото за цената...

— Навярно си спомняте, че ви дадох аванс 30 рубли.

— Обаче цялата работа коства 50 рубли — каза Рагун, — останалото, моля ви, дайте на жена ми, тъй като имаме голяма нужда от най-необходимите домашни неща.

„Всевишни Боже — каза си Наталия, — тука ли, в тази беднотия, трябва да остана? Нима ще трябва да стана тежест за тия бедни хора?“

— Любезни майсторе — каза комедиантът, облегал се на едно голямо канапе, — ако се не мамя, казахте ми преди време, че имате нужда от ученичка.

— Това е вярно, но коя ще приеме такава тежка работа.

— Чухте ли, Наталия, желаете ли да приемете тази тежка работа?

— С удоволствие — каза Наталия, — ще бъда винаги признателна на майстора за това.

— Но ще ми обещаєте ли, че като научите занаята, не ще ме напуснете?

— Обещавам — каза Наталия. — И мой дълг ще е да ви Помагам. Печалбата ще дели винаги с вас.

Комедиантът триеше доволно ръце.

— Виждате ли, че при стария човек тук намерихте тихо прибежище?

— Остава само да съобща на жена си — каза старецът, — тъй като не мога нищо да сторя без нейното знание.

— Оставете това на мене, аз ще се потрудя тя да се съгласи Наталия да остане при вас.

Комедиантът излезе от стаята и отиде при жената на Рагун.

— Как се казвате? — обърна се тя към Наталия с не много приятен глас.

— Казвам се Наталия.

— Желаете ли да останете у нас?

— Ако разрешите — каза Наталия.

— Аз не обичам да приемам в дома си чужденци, но ако вие сте такава, каквато комедиантът ви препоръча, ще ви взема и вярвам, че ще сте благодарна.

— Благодаря ви — каза Наталия, — аз ще работя без почивка и ще ви бъда винаги признателна.

— Това ми харесва — каза тя, като се обърна към мъжа си, който изрязваше рисунки на медта.

— Ще свършиш ли скоро? — попита тя стареца.

— Сега ще бъде готово — каза той.

— Това е чудесна работа — обърна се тя към комедианта. — Зная защо ви са тези фигури.

— Нима? — извика комедиантът.

— Зная, че искате да правите фалшиви пари.

— Доста сте хитра — каза комедиантът, — вие ще ни правите банкноти, никому не казвайте ни дума, в противен случай и вие ще пострадате.

— Не искам да се излагам на никакви опасности за някакви си 50 рубли, които ми давате, затова искрено ви казвам, че няма да ви ги дам, ако не ми платите добре.

Комедиантът се намуси и каза:

— Не трябва да се нервирате, ние така ще наредим, че и вие ще останете доволна. Дайте ръката си.

— Лесно не се научава такова нещо — каза тя. — Давам клетва, че ще запазя тази тайна.

— Аз си отивам, мило дете — каза комедиантът, като се обърна към Наталия, — а вас оставям при тия добри хора.

Наталия улови ръката на комедианта и каза:

— Благодаря ви, господине, но ми се струва, че госпожа Рагун не ме приема на драго сърце в дома си.

— Тя е винаги такава, любезно дете; тя е груба, но въпреки това има добро сърце и се надявам, че скоро ще станете приятели.

— Обещавам ви, че ще се старая да спечеля благоволението и уважението на госпожа Рагун. Вам, господине, благодаря от все сърце за услугата, която ми направихте. Историята си ще ви разправя друг път, господине, сега трябва да мълча.

— Аз не ще пожелая това, освен ако вие сама го сторите.

Като каза това, той стисна ръцете на Наталия и излезе.

Наталия остана сама, госпожа Рагун я улови за ръцете и каза:

— Елате да ви покажа спалнята ви.

Тя запали свещта и преминаха коридора, после влязоха в едно тъмно място, дето нямаше прозорци.

— Тука ще живеете, Наталия, нали така се казвате? Тази е най-хубавата стая, която мога да ви дам. Едно време тука живееше една слугиня, която изпъдих, защото се бъркаше в домашните ни работи. Съветвам и вас, каквото и да се случи, да не се бъркате в нашите работи.

И тя бързо излезе от стаята.

След известно време Наталия ги чуваше как се карат:

— Бедни човече, може би небето да ме е пратило тук да ти помогна — каза Наталия. — Заклевам се, че ще ти помогна, доколкото мога.

Изморена и измъчена, тя падна на един стол и заспа.

Сънят ѝ не бе спокоен, тя сънуваше, че я люлеят вълните на Волга. Изведнъж пред нея се яви една фигура, която не приличаше нито на човек, нито на дявол. Лицето ѝ бе познато. Това бе Василевич. Той бързо плуваше след нея, за да я улови, но тъкмо когато я бе настигнал и искаше да я улови, се показва Бояновски.

— Сега си вече в ръцете ми, мой драги, не ще те оставя да избягаш от мене.

В отговор на това Бояновски я прегърна, а тя бе облегла главата си на рамото му, после той се наведе и я целуна. Как на драго сърце му даваше да я целува! Струваше ѝ се, че в неговите обятия беше опазена от зло.

Но когато поиска да притисне по-силно Бояновски, показва се една човешка глава, която не бе този път на Василевич, а на някой друг. Това бе главата на Рагун, тя я допря със студената си ръка и искаше...

Наталия се събуди и извика. Тя мислеше, че това бе сън, а не действителност. Но когато отвори очите си, видя бледото лице на Рагун, който я гледаше строго.

„Какво ли иска този човек, милостиви Боже? Защо ли е тук?“

Устата му се отвори и тя чу следното:

— Искам да ви кажа нещо важно. Станете! В тази къща вие не сте опазена, тъй като жена ми смесва отрова.

Наталия се уплаши.

— Тя се мъчи постепенно да ме отрови, за да остане вдовица; а тебе ненавижда, въпреки че няма още един час, откакто те е видяла. Дойдох да ти кажа да не погубваш младините си, докато е рано и можеш да се спасиш. Махни се оттука, защото после ще е късно!

Наталия се двоумеше, тя не искаше да остави бедния старец сам.

— Ти не можеш си въобрази какви страшни работи стават в тази къща — каза старецът. — Косите ти ще настръхнат, ако ти разкажа що съм прекарал в тази къща. Не мога да остана по-дълго при тебе, времето е скъпо. Докато е рано, бягай, защото чу какво те очаква.

— Въпреки това — каза Наталия — искам да остана.

— Искаш да останеш, когато те очаква погубване?

— Ще остана, защото Бог ме е пратил в тази къща, за да ви пазя.

Старецът я помилва по красивата глава.

— Нека Бог те възнагради за това, дете — каза старецът. — Ти не можеш да си представиш какво добро ми правиш. Хиляди пъти ти благодаря.

Когато по-после се качваше по стълбите, сълзи капеха от очите му.

— Като че не съм на земята, а на небето — каза си той.

Наталия остана сама и размишляваше. Колебаше се. Един път да се избави от тази опасност. Да се върне при Василевич.

„По-добре е да умра от отровата на тази жена, отколкото да се върна при него.“

XLV. БОГАТСТВОТО НА ФАЛИЕРИ

Бакунин наблюдаваше загриженото бледо лице на Фалиери, когото държеше в ръцете си. Лицето му бе бледо, а погледът му втренчен, но на него бе изписано ликуване, което казваше:

„Аз съм свободен, вие не можете да ме държите. Аз скъсах оковите и съм вече свободен човек.“

Да, той се бе отървал от всички земни мъки.

„Той е свободен — въздъхна си Бакунин, като се опомни, — но аз, аз останах съвсем самичък. Моята участ ще бъде сега още по-тежка и по-мъчна.“

Притисна мъртвия Фалиери до гърдите си и в същия миг почувствува нещо твърдо в дрехите.

„Що ли е това? Какво ли има в дрехите му?“

Казвайки си това, той го пренесе на едно по-високо място, гдето не стигаше водата, и почна да разпаря горната му дреха.

След известно време държеше в ръцете си писмен документ, целият изписан, дълъг около един метър.

Напразно се трудеше Бакунин да разбере нещо от тези точки и чертички, които можеше да разбере само този, който знаеше ключа.

— Ключът — извика Бакунин, — нали той ми говореше за някакъв имот, който искаше да остави на мене. Значи истина е, че Фалиери е имал голям имот? Но как ще разбере тези йероглифи? Този документ може да остане у мене с години и ако остана завинаги заточеник, и той ще остане заровен между тези стени. Абатът е бил доста мъдър човек, тъй като е скрил най-голямото си богатство в тези йероглифи, на които трябва да изнамеря ключа.

„Ще живея значи — каза си Бакунин, — щом така трябва да завладея всичкия имот на Фалиери, аз ще го открия. С тези милиони, които съдържа този документ, ще постигна целта си. В тази тържествена минута тука, когато не съм сигурен дали ще мога да се избавя от тази тъмница и дали не ще ме постигне участта на този старец, когото държа в ръцете си, заклевам се, че ще употребя

всичките пари на Фалиери, ако ги намеря, за подпомагане на бедните и за други благотворителни цели.“

Той повдигна мъртвия Фалиери и се помъчи да заспи, но сън никак не идваше. Остана буден дълго, като размишляваше. Изведнъж си спомни за нещо, стана от леглото и се доближи до мъртвия си приятел.

— Бедни ми приятелю, ти трябва да ми помогнеш да се избавя от тази тъмница. Знам, че ако бе жив, щеше и ти да искаш това.

Бакунин мислеше да се спаси с помощта на Фалиери, когото искаше да замени. Той бе слушал, че мъртвите от Петропавловската крепост не ги заравят, но ги оставят в секционния салон, гдето студентите медици се учат да препарират. Бакунин мислеше, че ако сполучеше да го занесат като мъртъв в секционния салон, ще му се удаде случай да избяга оттам.

Той почна да съблича дрехите на абата и ги облече на себе си. Като свърши това, той облече мъртвеца в своите.

Целия документ скри в дрехите си.

После скри мъртвото тяло на приятеля си, целуна го още веднъж по студеното чело и каза:

— Сбогом, драги приятелю, сбогом, мили Фалиери.

Той се промуши през дупката на стената и отиде в стаята на Фалиери.

Бакунин можа да види всяко нещо в стаята, тъй като водата бе спаднала.

Той намери тука разни работи и инструменти и се чудеше, че Фалиери не бе ги използвал. Когато разтърсваше сламата на кревата му, видя една дебела книга. Бакунин я разтвори и видя едни чудни букви, с които бе написано на французки:

„Тука ще намериш ключа на тайното ми завещание.“

„Най-после намерих ключа.“

Значи това не бе за него тайна: можеше да прочете добре где се намира богатството на Фалиери.

Той разгъна книгата и се опита да прочете тайнствените букви.

„Моето завещание е последното ми желание.

Ти, който намериш ключа на завещанието ми, когато аз не съм вече жив, и разбереш съдържанието му, ще научиш кой е бил този, който ти изсипа в полата толкова голямо богатство.

Аз, който се намирам в Петропавловската крепост, се казвам абат Фалиери.

За дълги години не съм дръзнал да си кажа името, защото се страхувам, че тези петербургски варвари ще ме измъчват, но в тази тържествена минута искрено казвам, че аз съм абат Ернесто Фалиери, изобретателят на динамита, на това вещество, което ще играе голяма роля в света.

Заклевам се в това си писмо, че аз не изнамерих динамита с цел да убивам хората, а за да разбивам планини и канари, които отделят хората. С него правят проходи и канали за улеснение на съобщенията.

Въпреки че хората са го употребявали, за да отмъщават на враговете си, Бог ми е свидетел, че такава цел не съм имал.

Ето вече шест години, откакто съм тука, в тази тъмница, и съм изгубил всяка надежда да се спася и всяка минута очаквам своята смърт. Не е право да Отнеса тайната на онзи свят, ако умра.

Зная едно място, гдето се намира голямо богатство, а ако бях свободен, бих го взел само с посягане на ръцете.

Не ми бе възможно да пробия стените на тази тъмница и да се отърва от ръцете на пазачите, за да мога да направя света щастлив с това богатство. И така трябва да остана в тази подземна дупка с цялото си богатство.

Провъзгласявам този, който намери този документ, който нося винаги на гърдите си, за единствен мой наследник.

По един чуден начин се добрах до това богатство.

В 1870 година аз, абат Ернесто Фалиери, живях в Неапол, като се занимавах с алхимически студии и се прочух скоро с медицинските си познания.

Щом в някоя къща се появеше опасна болест, повикваха незабавно мене, чудния човек — така ме наричаха те, — за да ги избавя от смъртта.

При все че не бях лекар, като химик открих разни цярове, масла, прахове, които бяха за чудо много лековити. Извърших със сръчност също и разни операции и въпреки че нямах никаква диплома, полицията не ме преследваше.

Появи се по едно време в Неапол холерата. Помагах навсякъде, където отивах, и им давах надежда за живот. И често те си казваха: Ще живеем сега, тъй като тука е абат Фалиери.

Отвсякъде получавах подаръци и похвали, тъй също кралят ми изпрати златен медал и диплома.

Не след дълго потуших холерата в Неапол, тогава пък се яви в Рим и се приготвих за път към този вековен град.

След пристигането ми в Рим в стаята ми дойде един висок човек, който ми каза:

— Вие сте известният лекар абат Фалиери, който стана прочутият световен оператор, дойдох да ви помоля да помогнете на един болен.

— Ако мога само — казах аз.

— Пратете тогава скоро за инструментите си, тъй като може да ви потрябват.

Аз взех инструментите си и тръгнах с него.

— При кого ме водите? — запитах аз.

— При жена ми — каза той. — Не те водя при болен човек, а при мъртва жена.

— При мъртва жена? Мъчно ще мога тогава да ѝ помогна.

— Вие ще ми направите такава услуга, за която ще ви бъда вечно признателен. Слушайте тогава: Моята жена е римлянка, а аз съм русин. Следвах в Рим и там се запознах с Бианка, дъщерята на доста богат и известен римлянин, влюбих се в нея и след няколко седмици се оженихме. Не бяха изминали три седмици от сватбата ни и тя умря на ръцете ми.

— Бедни човече! — казах му съчувствено.

— Да, нещастен съм наистина, още повече че баща ѝ не ми позволява да пренеса тялото ѝ в Русия, там да го зароя. Затова повиках вас да ми помогнете.

— По какъв начин? — попитах аз.

— Много просто; ще извадите сърцето на жена ми, за което, много моля, не ми отказвайте, поне така да се утеша за смъртта на жена си. И тогава, когато не мога да имам тялото ѝ, ще взема сърцето ѝ, което тъй горещо ме обичаше, за да го зароя в моята родина.

Не можах да откажа на този нещастен човек и му подадох ръката си в знак на съгласие.

След няколко минути се спряхме пред едно чудесно здание. Качихме се по стълбите и след малко спътникът ми се спря пред една ниска врата, турна ключа в бравата и вратата се отвори.

В стаята, в която влязохме, слаба светлина осветяваше трупа на мъртва жена, поставена на една маса.

— Това е всичкото ми богатство, което притежавам на света — каза спътникът ми. — Направете бързо операцията и простете, че ще изляза, тъй като не мога да гледам.

Чух го след малко, като слизаше по стълбите; аз отворих чантата и се доближих до сандъка на умрялата.

Не бях никога виждал толкова красиво лице като нейното.

Откопчах бързо дрехата и забодох ножа в гърдите на умрялата.

Като свърших това, уплаших се много. Трябваше да се уловя за нещо, за да не падна, тъй като видях как умрялата въздъхна и ясночервена кръв потече от раната ѝ. Тя не беше мъртва, а само упоена, и аз я убих. Като видях, че ме изиграха, цял се изпотих. Нямах го този, който ме доведе тука. Той беше избягал.

Без да зная какво да правя, прибрах инструментите си и излязох на улицата. Не зная как стигнах до дома си, помня само, че цяла нощ съм лежал на пода. Щом дойдох на себе си, прибрах нещата си, за да напусна същата заран

Рим. Щом излязох на улицата, насреща ми дойде един човек, който ми даде едно писмо. Отворих бързо писмото и почнах да чета следното:

«Абат Ернесто Фалиери,

Бях принуден снощи да си послужа с вас, за да извърша едно грозно дело, тъй като сам не можех да го направя. Простете, че аз оцапах вашата съвест с убийство. Не можех иначе. Бог и Богородица са свидетели.

Ти не извърши това убийство като престъпник от омраза. Ти отърва един човек от лекомислената му жена, която опетни честта му.

Слушай тогава историята на моя живот.

Аз съм от една доста богата и известна фамилия, следвах в Рим.

Запознах се там и се ожених за Бианка. Ти сам видя колко е хубава и можеш да съдиш колко съм я обичал.

Тя ми изневери. Слугинята ми съобщи, че всеки ден госпожата прибирала в дома си някой си маркиз и аз се уверих, че тя има любовни отношения с него.

Отидох при баща ѝ и му казах да провъзгласи дъщеря си за блудница. Той ми отговори студено да отида в хладната Русия, гдето, след като се поразхладя, ще забравя жена си.

Не се реших сам да забия ножа, затова си послужих с тебе.

Бащата, като се научи за това убийство, почна да търси убиеца. Затова бягай скоро, Фалиери, защото ако те уловят, ще те убият навярно като убиец.

Знам, че ме мразиш, че ме проклинаш в тази минута и мислиш да ми отмъстиш, но аз ти се заклевам, че ще ти се отплатя по какъвто и да е начин. Въпреки че на тебе може да се вижда, че съм далеч от тебе, но аз ще съм винаги близо до тебе, ако и да си в Париж или Петербург, или някъде другаде.»

Разбрах от думите на този човек, че е честен и верен, и ако знаех къде се намира, щях да му отговоря, че никак не му се сърдя.

Дълго време измина и аз не го видях никъде. Преселих се в Петербург, гдето си купих къща и прекарвах много весело с приятелите си.

Слугата един ден ми събщи, че генерал Сергей Палетров иска да говори с мене.

Аз бях слушал много за генерала, за неговата слава и храбрите му победи и се зарадвах, че ще мога да се запозная с този велик човек.

Казах на слугата да го доведе и след няколко минути генералът влезе в стаята ми. Трябваше да извикам от изненада, когато видях генерала, тъй като пред мене беше същият човек, който ме направи убиец.

— Вие ме познахте, абат Ернесто Фалиери, трябва дълбоко да са се врязали чертите ми във вашата памет, тъй като споменът за мене трябва да е ужасен.

— Не зная с каква цел идете — казах аз, — или искате да се представите като генерал?

Генералът се засмя.

— Аз не съм маскиран, нито преоблечен. Приех поканата не заради хубавите поргианки, но защото аз съм генерал Сергей Палетров.

Той се доближи до мене.

— Още ли ми се сърдиш. Аз съм сто пъти по-наказан от вас, вярвайте ми, тъй като онова убийство тежи на душата ми и не ми дава спокойствие. Денем и нощем виждам мъртвата Бианка, която ми казва: Убиец, убиец!

Разбрах от думите му, че той е много теглил, и му дадох ръка за вечно приятелство.

Прекарахме така заедно много години в една къща, без да се разделим. Един ден идва при мене и ми казва:

— Време е, абате, да се разделим: нещата ми са приготвени и аз трябва да замина за Кавказ. Ние не ще се видим вече, абате.

Сълзи имаше на очите му, които показваха, че тъжеше за мене.

— Доколкото знам, киргизите са умирени сега, защо тогава трябва да заминеш за Кавказ?

— Не е причината, че киргизите са спокойни, нещо друго ме кара да отпътувам, което не ще скрия сега от тебе. Аз съм женен в Тифлис; имам там жена, която обичам и тя ме обича, затова сърцето ми ме тегли към нея.

— Защо не си вземете тогава къща в Петербург и да живеете между културни хора?!

— Нима вие ме съветвате, абате, да доведе жена си между културния свят, като знаете моето минало? Една жена ми изневери, това знаете. Зарекох се, когато се ожених за Фатиме, така се казва жена ми, да не живея в големи градове, за да не покваря любимата си жена. Знаеш ли що, абате? Ела с мене и ще видиш каква красива жена имам. Чувал ли си за красивите поргианки? От тях по-красиви жени няма.

Мъчно ми бе да се разделя с генерала и скоро се приготвих за път.

След дълго мъчително пътуване стигнахме най-после в Тифлис.

Къщата на генерала бе около 4 часа далеч от града. След пътуване няколко часа в чудесна гориста местност пристигнахме в лятната резиденция на генерала.

Щом влязохме, посрещна ни една прелестна жена. Никога не съм виждал по-прекрасно същество от нея; видя ми се като някое вълшебно същество, каквито се срещат в приказките на «Хиляда и една нощ».

Разбрах сега защо генералът не е смее да доведе жена си в големия град.

Прекарах тук три седмици; през това време генералът ме запозна с цялата местност. Забавлявахме се най-много с лов.

Един ден, когато се бяхме приготвили за лов, идва Фатиме и ни моли да не отиваме днес на лов, тъй като предчувствувала, че ще ни сполети нещастие.

Ние се изсмяхме на нейното предчувствие и отидохме. Тя имаше обичай винаги да ни чака с Фериад, но този ден не дойде.

Генералът се обърна и ми каза:

— Страхувам се, абате, да не се е случило нещо на Фатиме.

— Какво може да ѝ се случи, страхът ти е неоснователен...

Преди да довърша, слугинята, много изплашена, дотърча и каза на генерала, че госпожата ѝ по чуден начин е изчезнала: един човек, каза тя, облечен в черно, бил скрит в градината и когато госпожата, както винаги, отивала да си набере зеле, той я сграбчил и избягал с нея.

Генералът цял побледня. Щом слугинята свърши, той се обърна към мене и каза:

— Аз ще ида след крадеца. Той е същият, който завлече първата ми жена. Той ме следи непрестанно и се е зарекъл като някоя чума да ме преследва и да не ме остави да се радвам на щастието си, аз знам къде ще го намеря. Ти стой тука, а аз ще тръгна по следите му.

— Ти не ме познаваш, Сергей, като мислиш, че аз ще остана тук, а ти ще се изложиш на такива опасности, търсейки жена си. И аз ще дойда с тебе и двамата по-лесно ще можем да ги намерим.

Той не каза нищо, само стисна ръката ми. Нагласихме и двама ловджийските си пушки, препасахме ножовете и тръгнахме да търсим крадеца.

— Пътят е много опасен — каза той. — Чувал ли си за каменистата долина, която се казва Блаженство, намира се тук наблизо?

— Не съм чувал — отвърнах аз, — каква ли ще е тази долина Блаженство?

— Зад тази гора тук се намира входът за рай и за ада — каза той, като сочеше с пръст. — Казва се рай, защото природата я е надарила с всички прелести, а ад — защото тук живеят множество отровни змии, които са много опасни и които се явяват само два пъти в 24 часа. Ако

човек закъснее и попадне там, когато се явят, бива загубен. А откъде знаеш, че оттук е избягал?

— Защото той я знае добре и навярно мисли, че по този път ще избегне преследването. Но се е измамил в сметките си, тъй като и тук ще го намеря.

Продължихме мълчешком по пътя си. Показа се зад гората кристален хълм, тъй красив, че да ти е драго да го гледаш; би си помислил човек, че се намира в рая.

Спуснахме се по едно бърдо и дойдохме в един дълъг проход от канари. Очите ми се уморяваха от блясъка на тази камениста пещера, която бе направена само от диаманти.

Ние се намирахме в една дупка, чиито стени бяха от Маргарит и диаманти, големи колкото гълъбово яйце.

Това богатство е огромно, неизчерпаемо, само с една трета от него може да се купи едно царство.

Палетров не ме остави да се чудя повече. Улови нетърпеливо ръката ми и ме дръпна, защото той желаше да намери търсеното богатство. Аз не се стърпах да го гледам само, без да взема нещичко.

Когато посегнах, генералът ме улови за ръката и ме дръпна до себе си. Той бе отправил погледа си към един ъгъл на пещерата. Изглежда, че бе видял нещо страшно, защото трепереше като вейка.

— Какво има, генерале, какво толкова страшно сте видели?

— В онзи ъгъл там, виждате ли? — каза тихо той. Аз погледнах в тази посока, накъдето сочеше генералът, и толкова се уплаших, че без да искам, се оттеглих.

На около 7 крачки от нас върху диамантите лежаха вдървени два трупа.

Веднага познах жената на генерала. Тя бе мъртва, до нея също лежеше едно вдървено мъжко тяло, облечено в киргизки дрехи. Чертите на този крадец, който трябваше също да е мъртъв, както и жената на генерала, бяха ужасни.

— Умряла, значи умряла!

В очите на генерала се показаха сълзи, той прегърна студено тяло на жена си.

В скоро време разбрах, че Фатиме и крадецът не бяха умрели от естествена смърт, тъй като една зелена течност капеше от устата и носовете им. Те трябва да са били отровени. Улових след това приятеля си, но щом го хванах за ръката, от диамантите се показва нещо живо, което се обви около главата на Палетров — то бе змия.

Нямаше време Палетров да избяга, той изнемощя и падна. Аз гръмнах в същия миг с револвера и змията се отпусна, тъй като я бях улучил в главата. Гърмежът събуди и другите, които взеха да мърдат отвсякъде; видях тогава, че не бе само една, но много змии.

Ние можехме само с бягство да се избавим, затова улових за ръка приятеля си и му казах да бягаме. Като се огледах по-добре, видях, че приятелят ми се беше съвсем вдървил.

— Какво ти е? — казах аз и го загледах в очите.

— Бягай, приятелю — каза ми той, — остави ме тука, след няколко минути ще бъда мъртъв, тъй като ме ухапа отровна змия.

— Щом е така, смъкни дрехите си, за да изсмуча кръвта от раната.

— Благодаря, абате, ти забрави, че е изминало повече от четвърт час. Аз съм изгубен, тъй като чувствам, че кръвта ми се съсирва в жилите ми. Ти нямаш време за губене, щом искаш да се избавиш, после ще е късно.

— Не, ти не ме познаваш, ако мислиш, че ще те оставя тук.

Прегърнах го и го повдигнах да го нося.

Не бяхме излезли много от изхода на долината, той падна на земята и като се мъчех да го вдигна, забелязах, че крайниците му бяха вдървени.

— Абат Фалиери — пошепна, — вие ще се спасите и ще останете наследник на това богатство, което намерихме в тази пещера. Вие ще бъдете най-богатият човек на света.

Той почна да се задушава и успя да добави със слаб глас:

— Фалиери — тържествено погребение — заради богатството — на змийската пещера.

Главата му увисна и той издъхна.

Отправих още един поглед към мъртвия си приятел и изтичах напред. След половин час бях вече на коня си, който бях вързал при входа на Долината на блаженството.

За да не намери полицията богатството в пещерата на змиите, реших да не казвам за особената смърт на приятеля ми. Облякох се и отидох в Петербург, за да направя необходимото за пренасянето на богатството си в Петербург, ала участта ми била друга.

Обявиха ме след няколко месеца за нихилист и ме затвориха в Петропавловската крепост, тъй че не можах да отида в пещерата на змиите. Имах надежда до последния си час, че ще мога да се освободя, приготвих необходимото, за да избягам от затвора, обаче не се реших да сторя това. От смъртта не се плашех, но се страхувам да не умре с мене и тайната.

Намирам се в последните си минути и не зная дали ще има някой при мене в тъмницата, за да стане мой наследник.

Който и да е той, обръща се вниманието му на тайнственото завещание и го обявявам за мой наследник.

Вярвам, че ще може да се освободи от затвора, нека тогава побърза да отиде в Тифлис в Долината на блаженството и нека вземе милионите и милиардите, скрити от хората, и за цялото това богатство моля за едно нещо наследника си, а именно — да закопае останките на приятеля ми и на неговата Фатиме и да се помоли на Бога за успокоение на душите им.

Нека тогава вземе всичкото богатство и да го употреби в помагане на бедните и слабите и да отмъсти на ония, които ме мъчиха толкова дълго в Петропавловската крепост.

Прощавай тогава, непознати наследнико, и нека
моите благословения те придружават през целия ти живот.
Абат Ернесто Фалиери“

Когато свърши и последната дума от това особено завещание,
той го сви и го постави до тялото си.

— Нека отворят тази килия, ще вземат мене за мъртвец.

Зачуха се отвън стъпки и ключът се завъртя на вратата.

След като направи две стъпки, Бакунин легна на леглото на
Фалиери.

Той си мислеше, че не ще го обърнат, а че ще го турят в чувала и
ще го изнесат навън.

Мъчеше се да спре дишането си. Много се зарадва Бакунин, като
разбра, че нито един от двамата не бе старият Падок!

— Дявол да го вземе, тази ли вечер намери старият Падок да
умре! — каза единият на другия.

— От какво умря? — запита вторият.

— От удар.

Той се приближи до Бакунин и го ритна с крак.

— Виж, той бил мъртъв!

— За Бога, виж как се казва този нещастник, може би списъкът, в
който е той, да е у тебе.

Той извади от джоба си един списък и го отвори.

— Номер 7. Мъчно се чете името му, казва се абат Ернесто
Фалиери.

— Сега, заповядайте, господин абат, сега ще ви поставим между
две дъски, а утре ще ви режат учениците в секционния салон.

Сега Бакунин трябваше да търпи всичко, каквото му правеха.
Единият го улови за главата, а другият за краката и го оставиха на една
дъска. Поставиха отгоре друга и тогава го вързаха с въже. Така,
притиснат, го изнесоха навън.

Бакунин забеляза радостно, че го изкачват по стълбите и след
малко почувствува чистия външен въздух.

Имаше една кола на двора, на която туриха Бакунин. Като го
пуснаха вътре, той изгуби съзнание.

Колко е стоял в тази кола, той не знаеше, тъй като когато дойде на себе си, се намери в голяма стая, която се осветляваше от една малка лампа.

Бакунин се повдигна малко и почна да оглежда стаята. Нямаше никого. Само до него бяха прострени два трупа, мъж и жена, които бяха покрити с плат.

Бакунин погледна със страх тези трупове и разбра къде се намира. В моргата.

Навсякъде наоколо имаше трупове. Бакунин се изплаши, косите му настръхнаха.

„Как ли да избягам?“ — помисли си той.

Не знаеше дали бе ден или нощ.

Беше съвсем тихо в стаята, той почна да се отчайва. Трябваше по какъвто и да е начин да се избави оттук.

XLVI. ИЗЧЕЗНАЛАТА

— Да, на вас ще възложи най-важната длъжност — каза игуменката на манастира „Св. Дева Мария“ на стоящата пред нея Клариса. — С будно око ще наглеждаш дошлата преди няколко дена в манастира болна. Тя е повредена в ума и има нужда от спокойствие. Ти ще я пазиш като светиня, защото е велика княгиня. По-спокойно бих понесла, ако се би срутил манастирът на главата ми, отколкото да ѝ се случи нещо неприятно.

Клариса се поклони На игуменката.

— Заклевам ви се, че ще я вардя като очите си — каза Клариса.

— Добре, ела да ти покажа сега коя е болната. — Тя дръпна Клариса настрана и ѝ каза: — Болната не е никоя друга, а великата княгиня Хела.

— Аз знаех вече това — рече Клариса.

— Толкова по-добре, сега сама виждаш, че те натоварвам с висока длъжност, така че се съобразявай с това и бъди внимателна, за да не се случи нещо лошо. Както вече знаеш, тя е побъркана в ума.

— Ще бдя денонощно над нея — отвърна Клариса.

— Имам доверие в тебе — каза игуменката, — тъй като те приех в тази свещена сграда по препоръката само на един човек. Пристъпи сега към изпълнение на възложената ти длъжност.

Като каза това, игуменката даде знак на Клариса да се отдалечи.

Клариса се поклони на игуменката, целуна ѝ ръка и излезе от стаята.

Няколко минути след това, когато Клариса не беше вече в стаята, там влезе една друга калугерка, която се поклони грубо на игуменката.

— Какво желаеш, сестра Габриела? — попита игуменката.

— Дошла съм да отнема няколко минути от скъпото ви време — каза с почти груб топ калугерката. — Дойдох при вас, за да ви се оплача.

— Но пак ли? Кажи коя е сега причината на оплакването ти?

— Самата ти, сестра Ана — отвърна грубо и дръзко калугерката.

Игуменката застана като някаква царица и наблюдаваше стоящата пред нея калугерка.

— Ти знаеш, сестра Габриела — каза тази горда жена, — че аз съм игуменката на този свят дом, че никому не съм нищо длъжна и че се намирам под непосредственото покровителство на царя. За тази дума, що сега изрече, бих могла да те накажа, но понеже не желая неправдата, позволявам ти да говориш. Кажи прочие какво имаш против мене?

— Научих — каза Габриела раздразнително, — че си поставила Клариса за пазачка на полудялата. Самата ти каза, сестра Ана, че тази длъжност е висока, та дойдох да ви попитам защо не я възложите на мене?

— Понеже намирам, че не си достойна за нея, сестра Габриела — отвърна игуменката студено.

Габриела се разтрепера, тя бе цяла обзета от гняв, но съумя да го овладее и съвсем тихо каза:

— Но с какво сестра Клариса спечели така скоро такова доверие?

— Не съм длъжна да ти отговоря, сестра Габриела, но щом толкова желаеш да знаеш защо не ти възложих тази длъжност, тогава ще ти кажа откровено.

Като каза това, тя се приближи и й рече:

— Мислиш ли, че не зная, че всяваш всред калугерките омраза към мене и че си решила да ме нападаш зад гърба ми?

Габриела отстъпи няколко крачки назад.

— Виждаш ли как съвестта ти те издава! Защо се отдръпна, защо пребледня? Аз можех да те накажа отдавна — достатъчно беше само една дума да кажех на царския изповедник, за да те изгонят от манастира, но аз всякога съм те съжалявала и не желаех да те опропастявам. Но пази се, сестра Габриела, и не поставяй на изпитание търпението ми, защото още при първия случай, когато предизвикаш раздор в тази свята сграда, ще смъкна калугерските ти дрехи и позорно ще те изгоня от манастира.

И тя й даде знак да излезе.

След затварянето на тежките железни врата калугерката сви юмрук и каза:

— Мамиш се ти, горда жено, доста си господарувала в този манастир, сега няма да имам нищо свято и ще постигна целта си.

„Та не мога ли да бъда аз достойна игуменка като нея? — си каза тя, като вървеше през тесния коридор. — Напусто те подслушвах до вратата, когато ти говореше със сестра Клариса, но и аз зная коя е тая полудяла. Какво ли ще каже царят, ако се научи, че снаха му е избягала от лошо гледане?“

Глух смях се изтръгна от гърдите на сестра Габриела при тази демонска мисъл. След това тя закри с воала лицето си и се изгуби в коридора.

В това време Клариса зае новата си длъжност в стаята, гдето бе настанена нещастната княгиня. Стаята ѝ се намиреше в партера и прозорците ѝ бяха обърнати към извънредно красивата градина, но болната нищо не виждаше от това. Тя се бе свила в един кът на стаята и неподвижно гледаше пода, сякаш искаше да отгатне световната тайна.

Клариса тихо приближи, хвана я за ръката и я издигна.

— Хела — каза тихо с цел да разбере познава ли царицата името си, но тя отрицателно клатеше глава.

— Не е Хела, а само сянката на Хела — каза тя. — Храбрата Хела я няма вече, не, само една убийца, една презряна жена.

— Нещастна жено, ти се обвиняваш сама, но това не е възможно — то е само въображение на болния ти мозък. Ти да бъдеш презряна! Ти, която си била чиста като сълза! Не, не. Ела сега при мене да се поразходим в градината, да видиш как слънцето грее и да се освежиш от чистия въздух.

Клариса се приближи до нея, като искаше да я потегли, но тя не ѝ позволи.

— Не, аз не искам да изляза навън, защото там са палачите ми — от три дена вече ме очакват. Искат да ме заведат на бесилката, а аз съм толкова млада и не искам още да умра!

Тя падна на пода и започна да кърши ръце.

— Аз убих детето... Хе, виж как горят прозорците! Не чувате ли как вика детето, спасете го, направете го поне заради мене, за да не ме измъчва съвестта. Още не е късно, добра ми сестро, влезте вътре и го избавете, вижте: покривът не е още паднал — гредите пукат — късно е — късно, аз съм убийца! — Тя въздъхна нежно и падна на пода. Клариса коленичи до нея.

„Колко страшна тайна — каза си тя. — Ако сполуча да я науча, надявам се, че ще мога да ѝ помогна.“ Сълзи на съжаление потекоха от очите ѝ.

Изминаха няколко часа, докато Хела дойде в съзнание. Тя беше отпаднала и остави Клариса да я заведе в градината като малко дете. Игуменката наблюдаваше през прозореца как двете се разхождаха в градината. Бе доволна, че бе избрала Клариса за пазачка. Ако Кларисината доброта не можеше да повлияе на княгинята да дойде на себе си, то и най-добрият лекар не може да стори това.

Тя се приближи до молитвеника и коленичи пред него.

Устните ѝ се мърдаха и тя набожно се молеше за успокоение духа и оздравяването на княгиня Хела.

Около осем дена изминаха, откакто Клариса бе назначена за пазителка на княгиня Хела. Игуменката не беше се измамила в надеждите си за доброто влияние на благородната и добра душа на Клариса. Хела остана за късо време тиха. Все по-рядко се повтаряха сцените и дори съвсем изчезнаха.

Когато Клариса ставаше за молитва в църквата, тя обикновено заключваше вратата на стаята, в която бе княгинята. Хела бе свикнала с Клариса. Когато понякога закъсняваше, тя плачеше.

Така бе и днес. Когато Клариса бе станала и се готвеше да отиде в църквата, княгинята я помоли да не отива.

— Стой при мене, защото когато си при мене, не ми се явяват онези черни сенки и тогава не могат нищо да ми направят.

— Аз ще затворя след себе си вратата — каза Клариса, — тъй като ти твърдеше, че когато е затворена, тогава не могат да влязат вътре, и аз скоро ще се върна.

Тя излезе и не след дълго бе в църквата. Не бе дошла нито една калугерка там — тя бе първата. Клариса седна на мястото си и когато се канеше да се помоли на Бога, погледът ѝ се спря на едно писмо, което се намираше на стола пред нея. Тя прочете учудено надписа:

„За сестра Клариса“

„Какво значи това? Как е могло това писмо да дойде тука, стените на манастира не са го оставили тука, трябва някой отвън да го

е поставил. Ако е така, т.е., ако е отвън, то аз не трябва да го отварям, а трябва да го предам така запечатано на игуменката, която ще го хвърли в огъня, като го отвори. Една калугерка не трябва да получава писма от външни лица; всичко, що става зад стените на манастира, е мъртво за нас, също така и това, което сме обичали, и онова, което ще обичаме.“

Последните думи изговори съвсем тихо, не, тя не ги изговори, тя ги само помисли; но при все това тя се изплаши.

— Кое то още любим — повтори тя. — Ах, бедна Клариса, нима не можеш да забравиш образа на онзи човек, който е твой неприятел, който те грабна от света и те изтръгна от светските радости?

„Не, той не ми е неприятел — помисли си тя, — на кого другиго трябва да благодаря, че съм тука, на това свято място, ако не на него?

Не, аз не те имам, Михаил Бакунин, за мой неприятел, аз те благославям хиляди пъти и всякога ще ти бъда признателна — и вечно ще те любя. Възможно е това писмо да е от него, затова не ще го дам на игуменката, преди да го прочета. Сам Бог знае за какво ли ме моли, може би има нужда от мене да му помогна, как бих могла да откажа на молбата му и как ли ще мога да го изпратя, ако не го изслушам предварително?“

Тя отпечата писмото и почна да го чете:

„Клариса, една личност, която ти е била много близка, те моли да дойдеш на среща, тъй като има нещо много важно да ти съобщи. Ще те очаквам в олтара на малката църквица. Срещата ще бъде съвсем къса и ако имаш сърце, не ще откажеш на молбата на един нещастник.“

— Михаил Бакунин — извика Клариса, като прочете тези редове. — Само той може да бъде, тъй като само той знае, че съм тука.

„Как ще мога да направя топа, и то в полунощ — да се срещна с един мъж? Не, хиляди пъти не. Това не трябва да стане. Трябва да предам писмото на игуменката.“

Тя скри писмото в пазвата си, а сълзите на очите ѝ показваха, че страда от взетото решение.

Клариса не знаеше, че тези сълзи бяха забелязани от една личност, която тържествуваше. Тя мислеше, че е сама в църквата, но една друга калугерка се беше скрила през това време зад една пейка.

Сестра Габриела. Тя беше поставила това писмо на пейката на Клариса с цел да види какво впечатление ще произведе то.

Тя имаше за цел на всяка цена да измами сестра Клариса, та да я отстрани от длъжността ѝ към полунощ, а после да приложи коварните си планове спрямо княгинята.

Клариса скри писмото. Останалите калугерки две по две почнаха да влизат.

Сестра Габриела издебна момент да излезе от църквата. Клариса бе много нервна, коленичи пред иконата на св. Богородица и не забеляза кога свърши службата в църквата.

— Какво има, сестра Клариса — чу се кротък глас зад нея, — какво мислиш, че устните ти постоянно шепнат молитва, макар че службата е свършила отдавна?

Клариса стана и коленичи пред игуменката:

— Простете големия ми грях!

Игуменката я погледна радостно.

— За големия ти грях? Надявам се, че не си направила никакъв грях?

Клариса не отговори нищо. Нямаше смелост да се изповяда на игуменката. Ръката, която искаше да извади писмото, се спусна веднага. Тя помисли, че ще предаде Бакунин и затова не даде писмото.

— Нищо не ми е — каза тя, — това е следствие от трудната ми длъжност.

— Желает ли да те сменя за няколко дена?

— В името Божие, не, аз ще остана при нея и ще се моля на Бога да ѝ върне здравето.

— Върви тогава, драго дете, тъй като всеки час, който прекарваш тук, е загубен.

Беше ѝ мъчно на Клариса, че не каза тайната на игуменката. Сестра Ана познаваше добре хората, та тя веднага схвана държането на Клариса.

„Трябва да се е случило нещо необикновено на Клариса — помисли си тя, след като Клариса се отдалечи. — Може би е работа на Габриела; трябва да я пазя добре от нея.“

Пред нея застана сестра Габриела.

— Драга сестра Ана — каза тя, като се поклони дълбоко.

— Какво искаш от мене, сестро?

— Искам да ти благодаря, че си била винаги добра към мене. Чувствувам се всяка минута голяма грешница към тебе, разкайвам се за това и дойдох да искам прошка.

Игуменката знаеше, че това са преструвки, но нямаше право да я накаже.

— Добре че съзнаваш грешката си — каза игуменката, — затова ще те пратя за известно време вън от манастира.

Габриела се уплаши, но не издаде страха си, а се засмя:

— Ти искаш да ме отдалечиш от себе си?

— Получих известие — каза игуменката, — че в една болница в Кавказ имало нужда от милосърдна сестра и тъй като там е много усамотено, намерих тебе за подходяща, тъй като призна, че си сгрешила — да идеш там, за да се разкаеш за греха си. Ще можеш да отпътуваш след три дни.

Без да чака отговор, игуменката се обърна и след малко бе в стаята си.

„Не се знае кой от нас по-напред ще отиде в Кавказ. Горда жено, тази вечер ще се реши коя от двете ни ще победи. Ти не ще бъдеш игуменка вече в този манастир, щом се научат, че не си могла да опазиш великата княгиня Хела. Изчезне ли тя, същото ще стане и с тебе и аз ще заема твоето място.“

Клариса бе целия ден нервна. Причината бе това писмо. Тя се колебаеше и не знаеше какво да стори. Най-последно чувствата ѝ към Бакунин победиха.

„Не трябва да го оставя да чака, той не заслужава това. Около полунощ ще му кажа, че законите на манастира забраняват да се срещаме с него. Ще го помоля да не ме изкушава в манастира. Само това ще му кажа и смятам, че не е грешно.“

Нощта наближаваше. Всички в манастира бяха заспали. Глухите удари на часовника показваха дванайсет без петнайсет. Клариса стана от леглото, облече черните си дрехи, турна черната покривка на лицето си, не запали свещта, за да не събуди княгинята.

Но как се изненада тя, когато забеляза, че княгинята я гледаше с големите си очи!

— Нима се съмна — попита тя Клариса, — дали за утринна се звъни?

— Не, Хела, спи си — отговори Клариса.

Също като дете Хела наведе глава на възглавницата и започна да плаче.

— Защо плачеш? — попита я Клариса.

— Нима искаш да избягаш от мене? Зная, че не ще те видя повече.

— Не казвай това, след няколко минути ще бъда пак при тебе.

— Но те ще дойдат и ще ме грабнат, когато ти няма да бъдеш при мене. Аз знам това. Те и сега дебнат зад вратата и очакват само да ме напуснеш. Ах, остани при мене, Клариса, остани, за да не би и двете да ни постигне някое нещастие!

Не беше така лесно Клариса да напусне стаята. Как искаше тя да удовлетвори молбата ѝ, но не можеше повече да отлага, защото в тоя момент часът удари 12. Настъпи полунощ и Бакунин я очакваше в църквата.

Клариса тихо излезе из коридора и когато влезе в градината, започна по-свободно да диша. Тук тя се спря, защото прозорецът на сестра Ана беше осветен. Навярно четеше, защото на всички в манастира беше известно, че тя е учена жена.

Клариса се зави добре с наметката си и забърза, понеже се страхуваше да не би игуменката да отвори прозореца и я види.

Благополучно тя успя да стигне до вратата на църквата и само няколко крачки още ѝ трябваха, за да бъде вътре.

Там беше твърде хладно. Клариса започна да трепери от студ. Тъмнината беше толкова голяма, че едва би могъл човек да види на една крачка пред себе си. Нямаше жива душа. Тя решително приближи до олтара.

Току-що бе пристъпила, и около нея се зачу шушнене. Вратата на църквата силно се затвори. „Дали човек я затвори?“ — си помисли Клариса.

Отначало тя не мръдна от мястото си. Сърцето ѝ силно биеше. Обърна се и тръгна към изхода. Хвана bravата: натисна я, но какво бе това? Вратата беше затворена! Тя се сепна, защото ѝ се стори, че чува ироничен смях.

Вратата беше затворена; тя можеше каквото иска да направи, но това нямаше да ѝ помогне. Беше затворена в черквата. Само тази мисъл я довеждаше до ужас.

Значи видели са я, когато е влизала в черквата. И затвориха след нея вратата.

Изведнъж тя се сети за сестра Габриела. Тя трябва да е сторила това. Изтича към олтара, гдето искаше да потърси утешение.

„Но Бакунин — помисли си тя, — ако той дойде, ще намери вратата затворена. Ще си помисли, че аз съм направила това с цел да осуемя срещата си с него.“

Младото момиче започна да трепери, свят му се виеше, не можеше повече да мисли. Тя падна в несвяст. И като дойде на себе си, помисли какво ли ще кажат другите калугерки, като я намерят в черквата? За друго тя не мислеше, но приближи до олтара и започна да се моли, догдето, уморена за сън, заспа.

Докато Клариса спи, нека проследим сестра Габриела, която сега скритом се измъкна от църквицата.

„Тя не видя — мислеше си тя, — няма какво да се страхуваме от нея, а сега трябва да отида направо при болната, защото утре не бива да е в манастира.“

Заета с тия мисли, тя изтича напред и след няколко минути беше пред стаята на Хела. Извади едно малко ключче, което пъхна в ключалката. Съвсем тихо тя отключи и вече беше в стаята.

— Ти ли си, Клариса? — попита болната, като чу шума.

— Не, убийците са това — каза с променен глас Габриела.

Болната изпищя и скочи от леглото.

— Милост — извика тя, — милост, аз не го убих, не, аз не съм, аз не заповядах, детето изгоря в огъня.

Като извика това, тя изтича към вратата, понеже лудостта наново я завладя.

Габриела ѝ показва с ръка вратата:

— Бягай там, бягай, докато не е късно, догдето още не са дошли да те откарат.

Клетницата не почака да ѝ се повтори още веднъж, взе набързо шала си, в което ѝ помагаше калугерката, и припна по стълбите. Калугерката тичаше след нея, докато се отдалечиха на двеста крачки от манастира. Сега тя приближи и ѝ каза:

— Пази се, Хело, да не би да се върнеш в манастира, защото всички сега знаят греха ти. Всички знаят, че си съучастница в убийството на онова дете.

Полудялата не отговори нищо. Тя покри лицето си с ръце и горко заплака.

Габриела се върна в манастира и след малко беше в леглото си.

Хела тичаше по снега — не знаеше какво да прави. Пред нея се показва река. Вдигна крак да влезе във водата, но в тая минута, когато искаше да стори това, се чу писък и гърмеж. Княгинята се спря и обърна глава по посока на гърмежа.

В нощната тъмнина към нея тичаше тъмна фигура.

Игуменката на манастира прекара твърде неспокойно тая нощ. Постоянно мислеше за брата си, Бакунин, чиито известия не бе получавала от дълго време.

Когато камбаната би за утринна, тя пишеше на масата писмо — дълго писмо от шест страници за Михаил.

Тя стана и в момента, когато се гласеше да отиде на утринната, вратата се отвори и тежко въздишайки, влезе една калугерка.

— Какво има, как така влизаш без позволение?

— Защото имам нещо важно да ти съобща — отговори тя. — Вратата на черквата е затворена и никой не може да я отвори.

— Навярно е замръзнала, но аз имам ключ, за да я отворя. — Игуменката взе шала си и се запъти към черквата.

Щом постави ключа в ключалката, една от калугерките я възпря и й каза:

— Не отваряйте, понеже тая работа изглежда да не е чиста. Трябва нещо необикновено да се е случило, защото, струва ми се, някой пышка вътре.

— И вие ме въздържате да не отворя, вместо сами да побързате да помогнете на клетника, който е вътре?

Щом каза това, тя отключи вратата и влезе. Последваха я и останалите калугерки.

— Има ли някой вътре, комуто да е нужна нашата помощ?

Вместо отговор се чу тих плач.

Щом приближи до олтара, игуменката изпищя от изненада.

— Сестра Клариса! — извика тя.

— Сестра Клариса! — повториха и другите калугерки.

Наистина това беше Клариса, която лежеше полумъртва на пода.

— Какво ти е, Клариса? — извика игуменката. — И коя е причината да прекараш нощта в черквата?

Загрижена, тя се надвеси над нея и я хвана за ръката. Но Клариса не можеше да продума.

— Бързо донесете топли кърпи и я отнесете в стаята ѝ — извика игуменката. — Но не в нейната, а в моята килия, защото тя е полудяла, клетата. — Игуменката изтръпна при мисълта, че Клариса не е прекарала нощта с лудата, а в черквата. При тази мисъл страх я обзе.

— Отведете я в манастира, а аз ще навестя лудата, за да разбере как е прекарала нощта без пазач ката си.

Тя изтърча колкото бе възможно по-бързо. Когато отвори вратата на килията, остана втрещена, щом забеляза, че леглото на полудялата беше празно.

— Боже всемогъщи — извика тя, — кой лош дух е влизал в твоя свят дом? Клариса, Клариса, какво направи, как посмя да пренебрегнеш задълженията си? Хело, Хело, велика княгиньо! Где сте? Няма я, не е тук, отишла си е. О, Господи, това ще ме опропасти!

След като напразно претърсиха манастира, тя разпореди всички калугерки да я търсят из околността, а сама тя се запъти към стаята, гдето беше отнесена Клариса.

Срещна сестра Габриела, която, щом се приближи, набожно ѝ каза:

— Чух за нещастieto, което ви се е случило, понеже случайно спрях. Коя ли беше тази болна?

— Слушай — с намръщени вежди каза игуменката, — предполагам, че си подслушвала.

— Аз презирам тия, които подслушват зад вратите, но има случаи, когато се налага.

— И това беше един от тия случаи, когато узна тайната за полудялата княгиня?

— Беше тази вечер — отговори тя.

— Тази вечер? Тогава навярно ще ми съобщиш за тази вечер онова, което сега не ми е ясно.

— Може би ще ви помогна да се доберете до истината. Цяла нощ не можах да заспя, майко достойна, и веднага си помислих, че причината за това е, че забравих венеца от цветята в черквата. Отидох

до капелата, но щом приближих вратата, чух шепот. Погледнах през отвора на ключалката и видях в черквата сестра Клариса заедно с един мъж, който я уверяваше, че я обича.

„Лъжеш!“ — желаше да ѝ отговори игуменката, но въздържа гнева си и я прекъсна с думите:

— Не искам да слушам това, по-добре нея самата ще попитам — тя ще ми каже истината. — И като се изправи гордо, отмина Габриела и я остави сама.

Последната пък, свивайки юмруци, избъбри:

— Скоро ще узнаеш, а други ще ми повярват, ако ти не желаеш.

Сестра Ана влезе и седна при Клариса.

— Познаваш ли ме, Клариса?

— Сестра Ана — каза тя.

— В такъв случай аз те моля да ми кажеш истината, дори ако с това би се обвинила.

— Питай и аз ще ти отговоря.

— Какво търсеше снощи в черквата?

Клариса скри лице във възглавницата си.

— Щом не отговаряш, кажи поне не е ли било това любовна среща, която те е накарала да пренебрегнеш задълженията си? Не мълчи, а отговори: да или не?

— Да — каза безгрижно Клариса.

Игуменката покри лицето си с ръце и заплака.

— Значи и ти, и ти си като другите?

Но игуменката нямаше много време за разсъждения, тъй като в тази минута се чуха стъпки в коридора и след малко вратата се отвори.

Това бяха двама мъже, а заедно с тях и сестра Габриела, която едва прикриваше радостта си.

Единият свали наметката от лицето си и игуменката позна царския изповедник.

— В манастира „Св. Дева Мария“ цари ужас — каза той. — Виждам да са се разтичали всички калугерки из манастира, а чух също, че тази нощ е изчезнала и оная личност, която ви беше поверена за пазене. Надявам се, че всичко, що научих, не е истина.

— Напразно се надяваш, брате Евстатий, истина е, но преди да ти дам сметка за действията си, съгласно законите на този дом, които

забраняват влизането на мъже в манастира, аз трябва да зная кой е човекът, който те придружава.

— Аз мисля, че достатъчна гаранция е това, че той е с мен.

— Лъжеш се, брате Евстатий, и заповядвам ти веднага да изпъдиш този човек от манастира.

— Не се сърди, игуменко, защото не ти е известно кой в този час е влязъл тук. Затвори само вратата — каза той. След това, обръщайки се към неизвестния, каза му твърде учтиво: — А сега ти, най-висшият покровител на църквата ни, без колебание свали маската си.

Непознатият веднага махна маската си.

— Царят, това е той — учудено извика игуменката. — Той е дошъл да види нещастната княгиня. — Тъкмо сега игуменката беше заставена да му каже, че тя вече не се намира в манастира.

— Ти си сестра Ана. Зная — каза царят — миналото на твоя живот и какво те е принудило да дойдеш в манастира. Сега отведи ни при нещастната княгиня, която ти е поверена и която дойдох да видя!

— Ваше Височество — каза безгласно тя, — не мога да изпълня желанието ви, защото тази, която желаете да видите, не е тук. Тази вечер тя е избягала, без да остави следа.

На лицето на царя се появи червенина.

— Хела избягала! — сърдит каза той. — И това ми казвате вие, игуменката? Как е възможно подобно бягство от този манастир, приличен на крепост, и как една луда може да измисли това бягство? Всичко това ми е неясно.

— И аз не можех да повярвам, но истината е точно такава, каквато ви я предавам.

— Истина? — извика в тая минута сестра Габриела. — Ако Ваше величество благоволи да прочете тия няколко реда, които, струва ми се, и игуменката не ще посмее да отрече, ще научите същността на работата.

Сестра Ана се обърна и видя, че Габриела държи писмото, което преди малко тя беше написала на Бакунин.

— Какво е това? — попита царят. — Какво иска с това писмо да каже милосърдната сестра и какво е съдържанието му?

— Може би това писмо би обяснило къде се намира великата княгиня Хела — каза Габриела.

— Прочетете писмото! — заповяда царят на своя изповедник.

Брат Евстатий погледна писмото и колкото повече четеше, толкова повече се намръщваше.

— Това навярно е ужасно — извика царят. — Аз трябва да узная самата истина.

— Истината е твърде жалка както за нас, така и за тази, която е пред нас, Ваше Величество. Съдържанието на това писмо е равно на смъртната присъда на игуменката.

— За кого е адресирано писмото? — попита царят. — Говорете ми за истинското му съдържание, а не с тия загадки.

— Писмото е адресирано до Михаил Бакунин.

— Не е възможно! До Михаил Бакунин? Главатаря на нихилистите, моя смъртен неприятел? Но кой е, кой е авторът на това писмо, който е във връзка с Михаил Бакунин?

— Аз съм, Ваше Величество. — Сестра Ана се приближи към царя, а той се отдръпна няколко крачки назад.

— И вие се решавате да ми кажете откровено това, игуменко, без да се помъчите да отхвърлите ужасното обвинение? Навярно вие не знаете кой е Михаил Бакунин? Отговорете ми, че не познавате смъртния ми неприятел!

Сам царят желаше да ѝ посочи пътя на извинението, но тя беше достатъчно горда, за да скрие истината.

— Не, Ваше Величество, аз познавам Михаил Бакунин и зная, че е заклет враг на Романовската династия. Кореспондирам с него, но намеренията му не споделям.

Царят взе ръката на изповедника.

— Нима Бакунин и в манастирите има своите привърженици? Нима и тук е проникнал този човек? Пази това писмо, по-после ние пак ще го прочетем.

— Какво ли ще стане с тази грешница? — попита Евстатий.

— Това по-после, а сега ще я държим под надзор.

Царят позвъни. Няколко минути по-късно всички калугерки бяха там.

— Има ли в манастира някаква изба, от която да не може да се избяга?

Калугерките се спогледаха.

— Нима нашата игуменка ще бъде затворена?

— Тя не е вече ваша игуменка — рече Евстатий.

Ана видя колебанието на калугерките и каза:

— Деца, вие трябва да бъдете послушни, когато по-старите ви заповядват, но аз няма да ви измъчвам, сама ще отида и ще чакам до доказване невинността ми.

Царят признаваше, че тази горда жена, която студено му се поклони, в тоя момент имаше вид на светица.

— Сбогом, цар Александре, и нека Бог те пази! Нека Бог даде да не бъдеш в обкръжението на приятели, по-добри от мене; може би ще дойде ден, когато ще се сетиш за мен и ще се разкаеш за постъпката си.

— Отведете я, иначе е възможно да омилистави великодушното сърце на царя.

— Не се страхувайте — каза игуменката, обръщайки се към изповедника и Габриела, които стояха с наведени очи. — Аз ви разчиствам пътя. Лесно бих се борила с вас, но не искам, защото се надявам на божията справедливост, която ще помогне за установяването на моята невинност. Целта ти е постигната, Евстатий, след като си послужил с най-долните средства. И сега не се чудя коя ще бъде игуменката. Скъпи ми манастир, клетки деца, които не мога вече да защитавам и утешавам! — Побърза да излезе, защото не можеше да изтрае плача на калугерките.

Царският изповедник пошепна на Габриела:

— От днес ти си игуменка. Вярвам, че ще въведеш по-строг ред.

Габриела, покланяйки се, искаше да целуне ръката на царя, но последният я отдръпна и ѝ даде знак да излезе вън.

Щом останаха насаме, царят каза на изповедника:

— Не зная дали справедливо постъпихме; тъй както се раздели с нас игуменката, никоя грешница не се разделя. Само една свята жена, убедена в невинността си, си отива така.

— Но писмото, което имам и което е адресирано до Михаил Бакунин?

— Да, имаш право, това писмо доказва всичко; остави я, нека да линее, нека умре там; по-добре, отколкото да пише на Бакунин.

— Така е — каза Евстатий. — Веднъж завинаги трябва да си разчистим сметките с него. Затова имам една молба, Ваше Величество.

— Говори! — заповяда царят.

— От известно време една личност, която ви е вярно служила, е в немилост пред вас. Това е човекът, от когото всички нихилисти се боят.

— Кого имаш предвид, Евстатий? — попита царят.

— Това е Иван Кардов.

— Кардов — извика царят, — той сам предизвика недоверието ми.

— Но все пак, Ваше Величество, той ви е верен. Той единствен е достоен да се прави е нихилистите. При изпълнение на длъжността си той не познава съжаление.

Царят се замисли, след това добави:

— Имате право, тъкмо сега ми е необходим мъчител.

— В какъв случай Ваше величество ще позволи да му телеграфирам тази радостна за него вест.

— Телеграфирай му, щом толкова настояваш.

В същата минута, когато брат Евстатий отиде към вратата, чу се почукване и сестра Габриела влезе и му съобщи, че калугерките, които бяха отишли да търсят великата княгиня, се върнали.

Макар че това бе тихо казано, царят дочу съобщението и запитва:

— Е, какво, намерихте ли я?

— Съжаляваме, Ваше Величество, навсякъде я дириха, но не успяха да я намерят.

— Значи така, и тя изчезна от очите ми, първото ми дете, а сега

— Хела. Тежък грях трябва да лежи на Романовския род.

XLVII. ХУБАВИЯТ ЛОВ

Досега читателите имаха възможност да виждат директора на петербургската полиция в канцеларията му, намираща се в полицейското здание, и то винаги на работа. Сега ще запознаем и въведем почитаемите си читатели в жилището на Кардов, което не бе много далеч от полицейското.

Стаята му бе чудесно украсена или по-скоро това се отнасяше за спалнята му.

Тежките копринени завеси не пропускаха дневната светлина, а в средата на стаята друга копринена завеса отделяше спалнята от салона.

Беше 10 часът сутринта. Не по навика си Кардов лежеше още в копринената си постелка.

Не бе още звънил за секретаря си Ашинов, както правеше обикновено.

Ашинов, който с големи крачки се движеше нагоре-надолу, обитаваше съседната стая.

„Чудно — мислеше си той. — Кардов е почти на прага на уволнението, но то още не настъпва. Всеки ден очакваме царската заповед за отнемане на длъжността му, но напразно. Тоя Кардов трябва да е фаворизиран от Двора, та ще трябва да се пазя, за да не нагазя в мътната вода, преди още да съм видял бистрата.

Остане ли Кардов и занапред полицейски директор в Петербург, благоразумно ще бъде да му се покорявам; получи ли се обратното, тогава пръв аз ще се обявя против него и ще взема мястото му.“

С тези мисли Ашинов доближи писалищната си маса, на която го очакваха различни писма.

— Днес пощата е много голяма — каза механически, разглеждайки писмата. — Но Какво ли съдържа оная телеграма, пристигнала днес от Москва, за която Иван Кардов още нищо не знае, понеже спи?

Но не му остана време да отговори на въпроса си, защото тъкмо в тоя момент се позвъни, а той знаеше какво означава това.

„Иван Кардов е станал вече от леглото си.“

— Ашинов, донеси ми писмата и телеграмите.

След като остави писмата и телеграмите на масата, Ашинов попита дали трябва да донесе чая. Кардов не отговори.

С разтреперани ръце той отвори телеграмата от Москва.

— Телеграмата е от царския изповедник — мърмореше си той тихо. — Знаем, че заедно с царя той отпътува за манастира „Св. Дева Мария“ и че ще му говори за мене.

С разтреперан глас започна да чете разтворената телеграма:

„Слънцето отново изгрява за тебе, Иван Кардов, ще настъпят добри дни.

Брат ти“

Кръвта започна по-бързо да се движи в жилите на Кардов и лицето му се проясни.

„Веднъж само сгрехих в живота си, но това няма вече да се повтори. Отсега нататък Кардов ще съумее да се пази и сляпо ще слуша и изпълнява точно всяко царско желание.“

Ашинов, който не пропусна да проследи нито една черта, която промени лицето на Кардов, приближи:

— Мога ли да ви поздравя — попита той — за приятната вест, която издавате, че прочетохте в телеграмата от Москва?

— Да, твърде радостна, Ашинов, както за мене, така и за тебе, тъй като моето щастие е и твое. Сега донеси скоро чая, защото днес имаме много работа.

Щом като Ашинов излезе, Кардов стана и започна твърде раздражително да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

„След три месеца най-късно аз трябва да стана министър на полицията“ — мислеше си той. И като постави ръка на сърцето си, каза:

— Да бъдеш министър на полицията значи да си уважавана личност в Русия, а освен това и съпруг на най-хубавата жена в Петербург, Феодора Бояновска трябва да бъде моя, без нея нищо не струват ни щастие, ни богатство.

Ашинов донесе и постави чая на масата пред своя шеф, Кардов взе една чаша чай, бързо я изпи, а след това взе хайвер и намаза хляба си.

— Днес съм особено разположен и бих желал да направя нещо, което да занимае и двама ни.

— Това би значело вие да заповядате, а аз да слушам, но преди това имам да ви предложа нещо.

— Говори тогава — каза Кардов.

— Вие си спомняте за оная Хиацинта Янкович, която затворихме в Петропавловската крепост.

— Зная — отговори Кардов.

— Тя ни причинява големи неприятности: вика, крещи... Затова мисля, че най-добре би било, ако я обесим.

— Съгласен съм с тебе — каза Кардов, — така най-лесно бихме се отървали от нея.

Ашинов поднесе смъртната присъда на Хиацинта, когато Кардов съвсем спокойно каза:

— Нещо ново има ли?

— Нищо особено — отвърна Ашинов, — списъкът на новодошлите не се е уголемил, само един от тях може да ни интересува.

— Как се нарича този чужденец и какъв е той?

— По занятие е ковач, казва се Волков и пристига от Красноярск.

— Не намирам нищо, с което този човек може да ни интересува. Има ли го записан в черната книга?

— Да — отвърна Ашинов.

— Какво точно е записано в черната книга? — запита Кардов.

— Че е осъден на заточение в Сибир до живот, защото е убил един руски чиновник, когато последният е поискал да арестува доведения му син Михаил Бакунин. Така е — продължи Ашинов. — Въпреки че има отлични документи и че от самия него не може да се отгатне, аз имам основания да вярвам, че той е привърженик на нихилистите.

— В такъв случай, щом документите му са редовни, против него не трябва нищо да предприемаме.

— Затова пък трябва да бъде под надзор, тъй като чрез него бихме могли да открием убежището на Бакунин.

— Мислиш ли за толкова глупав Бакунин, че да довери това на един старец? — отвърна Кардов. — Ти чу ли, струва ми се, че някой звъни?

— И на мен ми се чини, че се звъни.

След като излезе, наново се върна и доложи, че една чудно красива дама желае да говори с господин Кардов. Наричала се Феодора Бояновска.

Ненадейна червенина обля лицето на Кардов.

— Въведи я бързо! — каза той. — И никой да не влиза през цялото време, докато тя е тук.

След няколко минути Феодора Бояновска беше в спалнята на Кардов.

— Щастлив ден е за мен днес наистина — казваше ѝ той, поднасяйки страстно ръката ѝ към устните си. — Още при ставането си получих едно радостно известие, а ето — и визитата на най-красивата дама На Петербург.

— Най-красива, но и най-нещастна — добави Феодора.

— Вие — нещастна? Феодоро, та кой би се осмелил да ви обиди?

Тя не отвърна нищо, но сваляйки наметката си, се доближи до Кардов и уловила двете му ръце, каза:

— За да се уверя дали наистина ме обичате, Кардов, бих искала да проверя това.

— Заявявам предварително, че не ще устоя на проверката — отговори той. В очите му се четеше необикновен блясък.

— Ах, Кардов, аз не съм вече по-раншната Феодора! — сложи тя главата си на рамото му. — Струва ми се, че постоянно някой ме гони, за да ме убие, а и не знам дали убиецът ми е жив или мъртъв. Едва дочаквам да съмне, след като прекарвам безсънна нощ, понеже чини ми се, че през цялата нощ в стаята и около къщата ми обикалят хора, които искат смъртта ми.

— Какви са тия убийци, от които се плашите? — запита Кардов.

— Знаете ли, Кардов, че Бояновски е жив и дори се е завърнал в Петербург?

— Беглецът и убиецът лесно се залавят, така че няма никаква опасност.

— Не си въобразявайте, че работата е лека, тъй като той не ще да е без защита и покровителство. Струва ми се, че има защитник, понеже

ето каква история се разигра с мене.

Бояновска подробно му изложи историята с дивия ловец. Тя му описа всичко така живописно, че и сам Кардов се замисли.

— Феодоро, знаеш ли какво? Струва ми се, че Бояновски е в споразумение с генерала. Някога бил ли е в интимни връзки с него?

— Най-добрият приятел му беше именно генералът.

— В такъв случай работата е такава: Бояновски навярно е потърсил услугите на генерала. Така че, мила моя, няма защо да се безпокоите, Бояновски ще бъде в ръцете ми, щом се уверя в горното.

— Вие няма да се задоволите, докато не ми съобщите за смъртта му, обещавайте ми това! — настойчиво молеше тя.

— Най-тържествено ви давам обещанието си. Дори ще се помъча да ви го съобщя самият аз. След това ще поискам от най-красивата петербургска дама възнаграждението си.

Феодора, надвесвайки се над него така, че той усещаше приятния ѝ дъх, му пошепна:

— Твоето възнаграждение ще бъде аз.

Тържествуващ от радост, Кардов прегърна Феодора, която сега не се съпротивляваше. И в момента, когато се гласеше да я целуне, ненадейно се чуха думите:

— Николай Ягодкин чака вън и желае да говори с господин директора.

След тия думи Феодора се отдръпна, Кардов ѝ каза:

— Този човек ми отне първата целувка, нека почака вън.

— Не, не, може да е нещо много важно — добави тя. — Вие няма да загубите възнаграждението си, двойно ще го имате при друг случай.

— Нека влезе — извика Кардов, натискайки звънеца.

— Не трябва да ме вижда тук — каза Феодора.

— Побързайте да се скриете зад тая зелена завеса. Тук ще бъдете добре скрита, а и ще имате възможност да слушате разговора ни.

— Ще го затворите ли? — запита Феодора.

— Не, с него възнамерявам друго — отговори той. — Но тихо... ето че той иде...

Вратата се отвори и в стаята се яви банкерът.

— Вярно е, тридневният срок изтече — започна Ягодкин, — но надявам се, че господин директорът не ще ми се сърди за това. Идвам, за да узная вашата присъда.

Кардов предложи на Ягодкин да седне, след като му подаде цигара от една хинейска табакера.

— Известно ви е, че притежавам против вас, господин Ягодкин, компрометиращ документ, който е достатъчен, за да влезете в затвора.

— Да — отговори Ягодкин, — говорите за полицата, на която подписах името на другото.

— Значи готов сте да потвърдите това? — додаде Кардов.

Ягодкин сви рамене.

— Щом ви е известно, защо да отричам?

— На човек с дух като вашия може да се прости, но само при едно условие — иронизираше Кардов.

— И това условие е?

— Да сте в услуга на полицията.

— С какво бих могъл да служа на полицията? — учудено запита Ягодкин.

— Ако сте честен човек, вие сте в състояние да ни бъдете полезен.

— Най-напред необходимо е, за да не ме обвинявате в безчестие, да мисля честно за вас.

— Отговорете ми тогава, Ягодкин, бихте ли имали смелост да станете нихилист?

Банкерът побледня. Той се надяваше, че Кардов ще му предложи по-леко нещо. Да кажеш, че си нихилист, това означава да се намериш пред дулото на зареден револвер.

— За да узнаете от мен работите им, вие желаете аз да стана нихилист!?

— Понеже вие сте богат човек, а за нихилистите са необходими такива хора, струва ми се, че вие отговаряте на условията.

— Вие искате от мене много наистина, понеже се излагам на явна смърт.

— Желаете ли да загубите честта си с това ваше колебание? — Кардов извади от джоба си полицата, върху която Ягодкин бе подписал друго име.

— Решението ми да стана нихилист ще ли е достатъчно, за да я изгорите?

— В момента, когато ми донесете важно известие — работа, която е напълно във ваша зависимост.

— Добре — каза Ягодкин, — но чистосърдечно ви казвам, че не намирам начин, с който да се сближа с тях.

— Това оставете на мене. А сега подайте си ръката.

Ягодкин подаде ръка и няколко минути след това беше на улицата.

Феодора изскочи иззад завесата, когато Ягодкин бе излязъл.

— Всичко чух, Кардов, и вашата вещина ме удивлява. Чрез шпионирането си той ще ви бъде крайно полезен. Но мен не ме интересува работата на Ягодкин, а човекът, който носи моята фамилия.

— Ах, да, думата ви е за Бояновски, хубаво, че ми напомнихте.

Той позвъни и след няколко минути влезе Ашинов.

След като запали цигара, Кардов извика:

— Ашинов, занапред всичкото ти внимание ще бъде съсредоточено по един беглец от Сибир — казва се Бояновски.

— Ах, да, разбирам, навярно съпруг на уважаемата госпожа?

Кардов кимна доволен:

— Имам основания да вярвам, че той е при генерал Кнудзон, ето защо ще трябва да насочиш вниманието си и към него.

— Как? Генералът да бъде подложен на полицейско наблюдение? Царският любимец, когото цяла Русия уважава?

— Мила Феодора, в Русия колкото и високопоставена да е една личност, не може да избегне полицейски надзор, князете дори са изложени на такъв. Стига да пожелаете да узнаете какво е вършил вчера великият княз например. Всичко ще ви стане известно, щом отворя онази книга там.

— Както ти заповядах значи — обърна се Кардов към секретаря си. — Ще употребиш всички усилия, с всички средства ще се помъчиш да вмъкнеш някой твой човек в къщата на генерала — било като кочияш, слуга или прислужница.

— Всичките ви заповеди ще бъдат изпълнени, въпреки че съм убеден, че не е там човекът, когото търсите.

— Как се осмеляваш да отговаряш така, с такава увереност, че той не е там? Убеден ли си, че Бояновски не се намира в Петербург?

— Аз казах само мнението си — смеейки се, отговори Ашинов. — За да узная точно къде се намира Бояновски, ще моля господин директора да ми даде само 24 часа срок. Но най-напред вежливо бих

помолил уважаемата госпожа да отговори прилича ли този портрет на нейния съпруг?

Той измъкна от палтото си един портрет, който подаде на Феодора.

— Това е той, фотографиран по време на затварянето му.

— Не съм се бил лъгал значи?

— Но по какъв начин е попаднал този портрет у тебе? — запита Кардов, без да може да скрие удивлението си.

— Утре ще узнаете и това, а засега нека остане временно в тайна.

— Добре, аз се надявам на твоето умение.

— Феодора, вие сте свидетелка, че работата ви е възложена на сигурен човек. А сега, мила, ще ме простиш, загдето важни служебни работи ни принуждават да се разделим.

Подавайки палтото на Феодора, той целуна ръката ѝ.

— Надявам се, че сега ще спя тихо и спокойно.

— Спи спокойно и мен сънувай — отговори Кардов. — Започна лов — лов на опитомен дивеч, спи свършено спокойно.

Взе ръката ѝ и я притисна към себе си.

— И щом като дивечът бъде готов за застрелване, тогава извикайте ме, аз да се прицеля в него! — каза тя.

— Желанието ви ще бъде изпълнено — каза Кардов, смеейки се, и тръгна към работната си маса.

XLVIII. СИЛАТА ПРАВО НЕ ПИТА

Ягодкин стоеше в кантората си, днес той беше радостен. В момента, когато приближаваше до писалищната си маса, слугата му доложи, че търговецът на хайвер Василевич е пристигнал.

— Покани го да влезе.

Малко след това влезе Василевич, а заедно с него и братът на Николай Ягодкин — Андрей.

Лицето на Андрей се намръщи, но все пак се силеше да запази веселото си изражение.

— Какво ще обичате?

— Желая да ми върнете парите. Хубавата си Наталия, най-скъпото си богатство, загубих.

— Загуби ли я? Защо?

— Защото отказа да стане моя жена — отговори търговецът на хайвер. — А знаете ли, господин Ягодкин, че тя щеше да бъде много щастлива — при моето богатство.

— В такъв случай оженете се за друга.

— Не, никоя друга освен Наталия! — извика Василевич.

— Така е, но стига за това, да видим нашите търговски сделки — каза Ягодкин. — На два пъти сте търсили вече парите, ми каза касиерът. Да ви кажа откровено, Василевич, съобщиха ми също, че с нещо сте ме обидили.

Търговецът избъбри някакво оправдание.

— Не — каза той. — Известно ви е, че аз уважавам вашата фирма и за доказателство ще оставя парите си и занапред под лихва. По-сигурна фирма от вашата няма да намеря, затова нека останат още за дълго време.

„Хитрец! — каза си Ягодкин. — По-рано беше се разтреперал за парите, а след като разбра, че касите ми са пълни, се успокои и започна да любезничи.“

— Ако пък смятате, че другаде парите ви ще бъдат на по-сигурно място, благоволете на касата, за да си ги получите.

— Аз възнамерявам да ви донеса още 100 000 рубли — отвърна Василевич. — Но извинете, времето лети, трябва да вървя, защото важни работи ме чакат у дома.

Той се сбогува с банкера и не след дълго беше на улицата.

— Глупак! — извика банкерът, когато вратата се затвори. — Тия 100 000 рубли, които възнамеряваш да ми внесеш, ще дойдат тъкмо навреме. Ах, да, ти си тук — обърна се той към влезлия без позволение Андрей.

Външният вид на комедианта бе съвършено променен; изтърканите дрехи бе заменил със салонни, златен ланец висеше от жилетката му и брилянтени пръстени красяха ръцете му. Дрехите го бяха съвсем променили. Без разрешение той се изтегна на канапето, от което преди малко Василевич беше станал.

— Как си и какво правиш, драги братко?

— Дойдох да те видя как си. Видът ти показва, че си добре.

Николай Ягодкин стана и му стисна ръката.

— Андрей, мога ли да ти предложа цигара?

— Хубавата цигара с благодарност приемам, стига да е доброкачествена, понеже аз само от хубавите пуша.

— Вярвам, че ще бъдеш доволен от качеството — каза Ягодкин, като му поднесе табакерата.

Комедиантът взе цигара, кръстоса безцеремонно крака и започна да пее някаква оперна мелодия.

— Как върви търговията? — попита брат си.

— Доста добре, благодаря за вниманието. Спечелих наново доверието на кредиторите си и смятам за две-три години, ако върви така, да имам пак завиден капитал.

— Надявам се, че не страдаш от липса на пари.

— Наистина не това е причината на моето нощно безпокойство.

— Разбирам, страхуваш се да не открият фалшивите банкноти?

— Имаш право, това най-много ме безпокои.

— Няма защо толкова да се страхуваш — каза комедиантът, приближавайки се към бюрото на Николай Ягодкин. — Банкнотите са изработени така сполучливо, че и най-вещното око не би ги различило от истинските. Донесох ти още 10 такива по 1000 рубли.

Ягодкин взе банкнотите и след като дълго ги оглеждаше, въздъхна и каза:

— Ах, как бих искал никога да не се замесвам в подобна работа, но това бе едничкото ми спасение, за което съм ти задължен и благодарен.

— Благодарности не искам, а желая възнаграждението си.

Банкерът написа записка до касиера. Комедиантът взе бележката и я постави в джоба си.

— А сега желая да навестя дъщеря ти Клариса. Тя вкъщи ли е?

— В стаята си е — отвърна банкерът.

След като се сбогува, комедиантът напусна кантората. Замислен тръгна към първия етаж. По стълбите срещна слугинята на милионера, една доста добре облечена мома.

— Любезна девойко, дали племенницата ми Клариса е в стаята си и би ли могла да ме приеме?

Младото момиче изтича бързо до една стая и след като се върна, каза, че госпожицата не може да го приеме по причина на главоболие.

Андрей обаче не се гръдна от мястото си.

— Съобщи на госпожицата, че ѝ нося новини от едно приятно за нея лице.

Малко след това момичето съобщи, че госпожицата го чака в стаята.

Комедиантът влезе в една добре наредена стая, където завари Клариса да приготвя шоколад.

— Тъкмо навреме идваш, да закусим заедно.

— Благодаря за шоколада, но такива сладки работи не са за мене, щом няма чаша коняк.

— Съжалявам, че не мога да ти го предложа. Кажи ми от кого какви известия ми носиш?

— Слушай тогава, мило дете — каза комедиантът и седна на едно канапе. — На кого дължиш пребиваването си тук?

— На Бакунин — отговори тя.

— Той начерта плана, а изпълнението е мое и трябва да ми благодариш — каза комедиантът, клатейки глава. — Животът ти тук е охолен, нали?

— Не тъй, както си мечтаех отначало — каза Франциска. — Мислех си, че ще бъда дъщеря на милионер, а от известно време е станал голям скъперник, все ми се извинява, че търговията му не

вървяла добре, щом го помоля да ми купи нещо. Може би защото го е страх и му липсва кураж, който скоро може да добие.

— И тъкмо това ще стори — каза комедиантът, — но има едно средство, за да не направи това. — Той я погали по лицето. — Да станеш моя жена, понеже от дълго време те обичам.

— Твоя жена? — извика тя. — Сериозно ли мислиш или не виждаш, че косата ти е започнала да побелява и че по-скоро можеш да минеш за мой баща?

— Какво значи това? Разликата в годините не може да бъде пречка при женитбата. Щом любовта ми не те замени с друга, то също е достойнство, за да бъда твой мъж.

Франциска изтръпна, тя предчувствуваше, че той ще я принуди да го вземе. Нали народната пословица казва: „Силата право не пита.“

— Какво би направил, ако ти отговоря, че на никаква цена не ще се омъжа за тебе?

— В такъв случай ще ида при брат си и ще му кажа, че е измамен, че тази, която е тук, не е Клариса, а една лъжкиня.

— Чакай! — извика тя. — Известно ми е какво мога да очаквам от тебе!...

— Разреши да поискам ръката ти от брат си!

Франциска бе замислена, очите ѝ бяха пълни със сълзи. За да се омъжи за това нищожество ли бе приела ролята на лъжец?

— Отговори, иначе си отивам. — И той взе шапката си.

— Почакай, само няколко минутки ми дай.

— Какво са няколко минути, но знай, че немалко моми има в Петербург, които не биха дълго се двоумили, тъй като аз вече не съм старият комедиант, а богат човек.

Франциска вдигна глава, парите твърде ѝ влияеха. В това време той извади портмонето си и ѝ посочи няколко хилядорублеви банкноти.

— Ето, само погледни, за да не смяташ, че лъжа, в действителност аз съм богат и искам заедно с тебе да споделя богатството си. Да поискам ли ръката ти от брат ми?

Бавно, но решително тя се изправи и се приближи към комедианта.

— Добре, нека бъда твоя.

Той хвана за ръката това прекрасно създание и го притисна до гърдите си.

— Брат ми ще се зачуди, като му поискам ръката ти. Затова по-добре би било, ако и ти дойдеш с мене.

— Ще дойда, щом искаш.

— Драги братко — започна той. — Ние с Клариса се обичаме и искаме благословията ти.

Ягодкин гледаше в недоумение Клариса и Андрей:

— Но какво е станало? — извика той. — За какво е необходима моята благословия?

— Това, което повече не може да се скрива. Нима не си забелязал, че аз и Клариса се обичаме? Затова моля те, братко, да ни благословиш.

— Не мога да разбера сериозно ли говориш или се шегуваш? Как?! — викна Ягодкин, който започна да се досеща за същността на работата. — Няма мислиш да се ожениш за Клариса и вярваш, че тя ще бъде щастлива с тебе?

— Точно така, понеже аз я любя от цялата си душа и сърце — каза комедиантът.

— Ами ти, мило дете, желаеш ли този брак? — обърна се Ягодкин към дъщеря си. — Не забравяй, че брат ми Андрей не е младеж и въпреки че го уважавам, главата му е почти побеляла.

— Разсъдих всичко — тихо продума Клариса.

— И наистина желаеш да станеш негова жена?

— Да — отговори тя, — благослови ни.

На Ягодкин му притъмня. Затова ли беше се трепал цял живот? Затова ли бе извършил фалшификация — да я омъжи за тоя човек, който наистина бе негов брат, но от когото се отвърщаваше. Нея, единствената си дъщеря, своята любимка, която му бе по-скъпа и от очите.

Все пак той се въздържа и тихо добави:

— Остави ни насаме с брат ми за малко, Клариса, и след час ще узнаеш решението ми.

Щом излезе Клариса, банкерът решително стана и се приближи до брат си.

— Андрей, сега сме насаме, нека поговорим сериозно, никой не ще ни чуе. Познавам твърдоглавието ти, щом нещо решиш — трябва

да го осъществиш, но тоя път трябва да изоставиш жертвата си. Решил си да се ожениш за дъщеря ми, за да наследиш моето богатство, но знай, че аз решително ще се противопоставя на желанието ти.

— Въобразяваш си, че ще ме изплашиш, като ме обвиниш във фалшифициране на банкноти? По-рано аз не намирах достатъчно воля и характер срещу тебе, но щом се касае...

Банкерът млъкна при тия думи, очаквайки отговор от брата си, който като че нарочно не продумваше.

— Не желаете дори и с отговора си да ме удостоиш?

— Ако по-тихо говориш и се успокоиш, навярно и отговор ще имаш. — Прибледи се до Ягодкин: — Спомняш ли си братко Николай, как се отнасяше като с нищожество към мене? Дойде най-после възможността да приложи плана на отмъщение, който оттогава подготвях. Допускаш ли, че съм забравил обидата, която ми нанесе. Не, братко, не, това никога не се забравя! А сега или аз ще стана мъж на Клариса и твой съдружник, или веднага ще разкрия пред директора на полицията, че си фалшификатор на банкноти. Затова избирай — да бъдеш още утре затворен в Петропавловската крепост или да присъствуващ на годеща на дъщеря си...

Лицето на Ягодкин се измени. Значи, за да не опропасти себе си и любимата си щерка, той, ще не ще, е длъжен да даде съгласието си.

— Не бих могъл да ѝ съобщя решението си, тъй като виждам черната пропаст, към която я тикам.

— Позволи тогава на мен да ѝ предам решението ти. — Той взе шапката си и се обърна още веднъж към брат си: — Да ѝ съобщя ли?

— Прави каквото желаете, аз ти разрешавам.

„Ти вярваш, че си сполучил в отмъщението си.

Лъжеш се, слепец! Понеже не си подбрал неприятеля си. Ягодкин не ще допусне да отнемат най-милото му — ако ще да е необходимо за това и убийство.“

Ужасна решителност изразяваха очите му.

Облегна се на стола и дълго стоя в това положение, после стана и решително отиде към вратата.

„Ще трябва да узная от Клариса кой я принуждава на тая долна женитба.

Както и мен против волята ми ме принуждава да му дам Клариса. Така е постъпил и с нея; но излъгал се е — по-скоро зъбите му ще

избия!

Нека наново започне между нас, братята, ужасната борба — борба на живот или смърт.“

XLIX. ЦАРСКАТА РАЗХОДКА

Императорът ще излезе на разходка!

Тази вест обикаляше цял Петербург и чужденците дори си казваха, че това е една рядкост.

Царят се разхожда!

Злочести императоре, ти не би могъл спокойно да произнесеш думите тъй, както немският княз Еберхард фон Вюрлемберг изразяваше най-ценното си благо: Аз мога спокойно да заспя при всеки От моите поданици!

Всичко, което вършиш и което възнамеряваш да извършиш, трябва в тайна да пазиш, скрито от поданиците си, тъй като се страхуваш да не бъдеш убит тайно от неприятелите ти...

Затова на всички беше чудно да виждат царя да излиза с открита каляска. Всеки оставяше за момент работата си, за да може да види излизането на царя — нещо, което рядко се случваше.

Случая не пропускат, разбира се, и неприятелите на царя, които също са узнали за разходката!

Отдавна нихилистите чакат такъв случай, дори започнаха да губят търпение.

Уведомил ли е някой царя, че нихилистите изчакват такъв сгоден случай?

Колко е весело днес в дворцовата градина!

Влизаха и излизаха каляски от всички страни, публиката бе отдалечена на 15 метра, на вратите пазеха стражари, а по пътя, по който щеше да премине, пазеха войници, понеже народът беше придошъл и всички говореха за цар Александър II. Хвалеха божия владетел, който пожелал да даде конституция на народа си. „Народът с обич и радост го посреща, затова по-често да се явява между нас, за да се увери в нашата почит“ — се чуваха гласове сред народа.

Двама души разговаряха — на самия край на Невския проспект, в началото на улицата на Петровския площад. Единият беше гъвкав, а другият с горд вид — възрастен човек с побеляла коса.

— Яники, тежък ли ти е товарът? — попита съвършено тихо помладият. — Дай, аз ще го нося, ако ти тежи.

— Тежко е наистина, но нали има защо — отговори възрастният. — Личи ли, че е изкуствена гърбицата ми?

— Ни най-малко. Внимавай да не би и от най-лек удар в твърд предмет бомбата да експлодира на гърба ти.

Читателите, разбира се, се досещат, че неестествената гърбица замаскира бомбата, с която нихилистите целяха да лишат от живот царя.

Въпреки жестокостта на това злонамерено дело, безстрашието, с което се носеше такова опасно нещо, готово всеки момент да експлодира, беше удивително! Нито следа от страх не се четеше по лицето на Яники, защото гърбавият не бе друг, а той самият. Придружаващият го беше Михаил Бакунин. По какво чудо се спаси от секционния салон последният — читателите после ще узнаят.

— Надяваш ли се този път да успеем в делото си? — попита Яники.

— От твоята бързина ще зависи — отговори Бакунин.

— Само едно движение на ръката, и бомбата ще се намери сред улицата, щом каляската пристигне — каза Яники.

— Какво ще стане, ако не успееш да измъкнеш изотзад с ръка бомбата?

— Тогава всички, които се намират на 10 метра разстояние, ще бъдат избити.

— Историята ще разказва за нас — каза Бакунин. — Но ако от мен зависеше това убийство, нека искрено ти призная, Яники, бих го отложил, защото все пак Александър II е един от най-добрите между своите предшественици от мръсната Романовска династия.

— Защото свали, според обещанието си, хомота народен?

— Досега той не е изпълнил наистина това, но кой знае какво е възпрепятствувало решението му.

— Изглежда, че ти не си се решил още, Бакунин?

— Това не е колебание, Яники. Струва ми се, че ще извършим едно от най-големите престъпления, като убием един държавен глава и за това строго ще трябва да отговаряме.

Какво ще става после с мене — не искам да зная.

— Надяваш ли се, че ще успеем да избягаме? — попита Бакунин.

— Планът ни е чудесен, затова — надявам се. Бомбата ще хвърля, щом пристига е царската каляска пред нас, след това ще се възползуваме от бъркотията и ще свалим маските си, а ти изкуствената брада. Аз пък, щом се освободя от гърбицата си, ще обърна палтото си, което ще получи съвсем друг вид. Ако всичко мине благополучно, една каляска ще ни чака на Петропавловската врата и ще ни откара до първата станция, а след това в Рига. А щом бъдем на брега, все едно че сме в Англия.

— А къде ще отиде дъщеря ти? — попита Бакунин.

— Тя ще дойде с нас, ще ни чака в каляската.

— Допускаш ли, че ще ни издаде?

— Не вярвам, понеже е преоблечена в мъжки костюм.

— Млък! — смъмри го Бакунин. — Не забелязваш ли оня евреин как е наострил уши?

— Да не е полицейски шпионин? — попита Яники.

— Такъв е, това е Абрахам Марголински, познавам го.

— Да не разговаряме повече, не вярвам да е далеч царската каляска.

Не след дълго се чу гръмко ура... След това — да живее царят...

— Каляската приближава, той идва, бъди готов, Яники!

Царската каляска изви зад Невския проспект. Най-напред четирима казаци с хубава униформа и с бичове яздеха, след тях генерал и най-после царската каляска.

Царят, за да покаже на народа, че не се бои, се разхождаше с отворена кола.

Великият княз Константин, замислен и мълчалив, стоеше до царя. Унесен беше в мисли по нещастната си съпруга.

Във въздуха се носеха непрестанно викове: „Да живее императорът!“ С кимане на глава той им отговаряше.

Каляската бе на разстояние 10 крачки от Яники и Бакунин.

Тъкмо в момента, когато Яники се готвеше да хвърли бомбата, се случи нещо особено...

Един стар селянин пресече редовете от войници и се яви пред царската каляска.

Никой не бе в състояние да го задържи. Две крачки — и беше пред колата. Той пусна едно писмо в колата.

— Предателство! — се зачуха викове от народа. — Убийство на царя!

Тълпата се нахвърли върху селянина и ако не бяха стражарите да го бранят, щеше да го убие.

Императорът без причина побледня, понеже това, което пуснаха в колата, не беше друго освен парче хартия. Великият княз взе писмото.

— Ваше Величество, това е едно прошение — каза му великият княз.

— Карайте към дома ми! — извика царят.

Каляската бе обърната и конете потеглиха обратно в галоп.

Акцията на Яники и Бакунин беше пропаднала. Яники си помисли, че някой от другарите му е пожелал да го надхитри, затова леко сложи бомбата на земята.

Чудно нещо, бомбата не експлодира!

Те се отдалечиха и незабелязано изчезнаха.

Един полицейски намери бомбата и изследвайки наоколо, арестува най-близкостоящия.

Оказа се, че арестуваният е Абрахам Марголински.

— Ето един, който е искал да убие царя.

В миг народът се насъбра около евреина. Той започна да трепери като лист. В недоумение гледаше кръглия предмет, който бе пред него, и разбра, че е жертва на заблуждение.

— Ти ли искаш да убиеш императора, евреино? — извикаха стражарите.

— Как можете да допуснете подобно нещо? Да ме пази Бог от такава беда!

— А това пред краката ти какво е?

В един глас се чу от всички страни:

— Убийте този мръсен евреин, който е пожелал да убие императора.

Един стражар внимателно вдигна и отнесе бомбата.

Отчаяно Марголински започна да скубе косата си. Въпреки че не беше виновен, той знаеше за тъй лошите последствия, които можеха да сполетят него и дома му.

— Евреино, това никак не би ти помогнало — извика Ашинов, който при този шум беше пристигнал. — Откарайте го в участъка!

Заповедта беше изпълнена: заедно със селянина, който бе хвърлил писмото в каляската, стражарите ги откараха и двамата в полицията.

Марголински не спираше да плаче и проклина. След час един полицейски пристав отвори вратата на стаята, в която бяха затворени, и запита:

— Кой е тук ковачът Волков?

— Аз — каза, надигайки се, старецът.

— Негово величество желае още сега да говори с вас, защото невинността ви е установена. Извинете ни за грешката — каза приставът.

Лицето на стареца светна от радост.

— Елате, заповядано ми е веднага да ви Представя на царя.

Марголински също настояваше за невинността си и пожела и той да бъде пуснат на свобода, но като отговор получи един ритник, от който отиде чак на другия край на стаята.

Една царска каляска очакваше на пътя Волков и пристава, за да ги отведе в палата на царя.

След това селянинът беше отведен в една стая на първия етаж, а оттам с вързани с кърпа очи — в царската приемна.

Завързаха му очите с кърпа, да не би да узнае входа на царската стая.

Един ясен глас заповяда да развържат очите на Волков и той се намери в една доста голяма стая.

Волков стоеше пред царя. Той коленичи и остана в това положение, докато царят му заповяда да стане.

— Въпреки че пробата ви ме много изплаши, вие все пак постигнахте целта си, молбата ви за аудиенция е удовлетворена. Идвате от Сибир и се наричате Волков, така ли?

— Да, Ваше Величество, идвам от ада.

— От ада ли? Да назовеш така една наша провинция не е ли пресилено?

— Ваше Величество — започна затрогнат Волков, — Сибир е черната точка на руската империя, отражение на насилие и безчестие, големият ад за руския народ.

След като го изслуша, Александър отговори:

— Почти всякога, когато се говори за Сибир, преувеличават, като го рисуват с най-тъмни краски, но може да имаш донякъде основание.

— Ваше Величество, напротив, много бледи са тоновете, с които се описва Сибир, пред ужасните и опасни трагедии, които се разиграват там и които е невъзможно да бъдат изразени от никое перо и четка. Едно средство е може би в състояние да намали ужасите, които аз бих посочил.

— И това средство е?

— Ваше Величество да има добрината сам да се увери в това, като споходи рудниците и затворите в Сибир и види по какъв начин управляват подчинените му чиновници. След като проверите, ще се убедите напълно в това, което ви се струва невъзможно.

— Чудно наистина — отговори царят, — никой досега не си е позволил да говори така искрено с мене. Но изкажи се по-нататък, аз ти позволявам... Като свободен човек или като заточеник живееш в Сибир?

— Като заточеник, Ваше Величество, но без да знаят, че ще се явя пред вас, този път ми разрешиха свобода.

— В такъв случай ти значи нарочно идваш при мене?

— Да, Ваше Величество, за да ви поверя една тайна, от която ще узнаете какво вършат вашите дяволи чиновници, как измъчват хората до невъзможност — въобще какво може да става в Сибир.

Разказът на Волков беше прекъснат от слабо похлопване на вратата. Тя се отвори и влезе царският адютант.

— Ваше Величество, лицето, което хвърли бомбата и се опита да ви убие, е арестувано.

— Бомба? Значи ние сме били следени от нихилистите?

— Да, Ваше Величество, преди да изпълни своя план, той беше заловен.

— Той призна ли се? — запита царят.

— Не, Ваше Величество, но за това ние ще се помъчим.

— Не е необходимо неговото самопризнание, за да бъде обесен — каза царят.

Волков започна да трепери, тази присъда го смрази, затова с трогнат и прочувствен глас той се обърна към царя:

— Ваше Величество, нима няма да узнаете преди това дали този човек е виновен? Нали и той се ползва с граждански и политически

права? Може би този човек е невинен или случайно да се е намирал до човека, който може би е искал да хвърли оная бомба?

— Старче — каза царят на Волков, слагайки ръка на рамото му, — аз разбирам, че си с добро сърце, щом се застъпваш за съгражданите си, но много се мамиш, ако вярваш, че този човек не е виновен.

Щом излезе адютантът, царят заповяда Волков да се приближи.

— Преди малко каза, че си дошъл от Сибир и че ще ми събщиш някаква тайна. Впрочем кажи самата истина.

Изправяйки се, Волков вдигна дясната си ръка и произнесе:

— Заклевам се в паметта на сина си, когото немилостивата съдба ми отне, че ще кажа самата истина.

Царят не можеше да допусне, че това е клетвата на един от върлите му неприятели, но читателите се досещат навярно, че Волков — това е пастрокът на Михаил Бакунин.

— Говори тогава, какво важно има да ми съобщаваш — каза царят.

— Почвам — с ясен глас извика Волков. — В тъмницата на Красноярск гине една нещастница, чийто живот е покрит с вечен мрак!

— Не, но с желязната маска, с която обвиха лицето ѝ, я ослепиха. Александър сви рамене.

— Откъде си научил тази тайна и как, щом само неколцина знаят? — каза той доста грубо.

— Аз изработих маската.

— А известно ли ти е коя е тази жена?

— Знам само, че се нарича Елисавета, но в какво се е така провинила, та тъй строго е наказана, не можах да науча.

— Трябва да е голяма грешница тогава?

— Не, Ваше Величество, убеден съм, въпреки че само веднъж видях тази жена. От гордите ѝ обноски заключавам, че тя не може да бъде грешница. Друга трябва да е причината, трябва да пречи в плановете на някоя висока личност, затова обковаха лицето ѝ.

Царят, изправяйки се, скри лицето си.

Той беше развълнуван от това, че един прост човек можеше да си състави тъй вярно убеждение за постъпката спрямо Елисавета.

— Съобщил ли си за тази тайна и на други? — попита царят.

— Не, Ваше Величество, заклех се да не говоря другиму за това.

— Ти си се заклел, но ако случайно се изпуснеш и кажеш на друг?

— Ваше Величество, дори и новите ви чиновници в Красноярск познават стария Волков и ще ви отговорят, че той знае да пази тайна.

— Волков изрече това развълнувано.

Царят разбра, че дори бе обидил стареца.

— Вярвам ти, Волков, и желая да не казваш никому. Затова ли само си дошъл в Петербург? Кога ще отпътуваш? — попита царят.

— Още утре навярно, тъй като мисията, за която дойдох, смятам за изпълнена.

— Имаш ли нужда от пътни пари?

— Не, Ваше Величество, не са нужни пари на старец като мене. Имам си необходимото, а понеже нямам наследник, който да чака наследство, няма защо да оставям такова.

— Как, нима преди малко не ми говори за твоя син, той нали е твой наследник?

Сълзи изпълниха очите на Волков.

— Да, ако знаех где се намира сега той!

— Нима твойт син те е изоставил и не се грижи за тебе?

Волков тъжно погледна към земята.

— Как се казва синът ти? — попита царят, пристъпвайки към него.

— Михаил, Ваше Величество.

— Какъв е той и що работи?

— Той се бори против злите хора и лошите дела.

— Чудно занятие наистина! Не желаяш ли да обясниш по-ясно?

Старият Волков се изправи, очите му гледаха смело.

— Синът ми е ловец на питомен дивеч; рибар на бреговете на великото море — живота; той е зидар, умен и мъдър, защото върху развалините на съборените от него здания гради нови, хубави, трайни; и не само с това той е велик, а още и че е благ пастир, който пази и преследва враговете на своето стадо.

Царят започваше все повече да се забавлява. В един момент той помисли, че старецът полудява; последователността на мисълта му обаче извика у него голямо любопитство, затова щом старецът прекъсна разказа си, той го помоли да продължи.

— Да продължа ли? Желаете ли още да чуете? Добре тогава, ето самата истина: твоят смъртен враг е моят син и щом узнаеш името му, аз ще бъда изгонен оттук. Ти си дивечът, който той дебне, а мрежата му са твоите грабливи чиновници; върху развалините на руската столица той ще издигне нова, а хрътките му — това са нихилистите!

— Нихилисти! — извика Александър II, като побледня.

Той взе един револвер от масата, по която имаше револвери и саби, и го насочи срещу Волков.

— Твоят син е нихилист, а името му?

— Михаил Бакунин — гордо заяви старецът.

— Михаил Бакунин! — повтори царят с треперещи устни. — Навярно целта на идването ти е да ме убиеш, а всички тия истории са измислица.

Волков разтвори ръце и каза:

— Ваше Величество, аз съм без оръжие, но ако вие сте убеден, че съм тук, за да ви убия, тогава в ръката ви е револверът — стреляйте.

Александър II полека изпусна револвера.

— Не ми изглеждаш на убиец и аз ти вярвам, но докато не съм те убил — бързо бягай оттук. Не би било зле, ако тая вечер напуснеш Петербург, защото хищните риби, за които преди малко ми говори, имат добри очи да виждат и в мътната вода; пази се някоя от тях да не те забележи, иначе си в опасност, старче! А за да отнесеш един спомен от Петербург, вземи този портрет, да ти напомня за човека, който желае да бъде добър, но въпреки желанието си не може да бъде такъв. Спомни си за него, когато щеш — че Александър II е паднал от ръцете на смъртните си врагове, от които най-опасният е твоят син. Пролей тогава една сълза за него и кажи: Той умря като справедлив владетел.

Като каза това, царят даде в ръката на онемелия Волков един медальон, украсен с диаманти.

В същото време царят натисна електрическия звънец и слугата влезе в стаята.

— Изпрати този човек и се погрижи да отпътува свободно в родината си. Желанието ми е нищо лошо да не го сполети из пътя.

Волков се доближи до царя и го хвана за ръката. Преди да я целуне, две сълзи се търколиха от очите му, които намокриха ръката на царя.

— Искам да се срещна със сина си и да му кажа, че борбата му не е справедлива и че злобата му е неоснователна; нека Бог даде всичките руски царе да бъдат като вас, Александър II, и нека Бог ви благослови да ръководите Русия и в бъдеще така, както досега.

По даден от царя знак Волков и слугата излязоха.

Александър II остана сам в стаята.

Той беше много разтревожен и когато се канеше да отиде в спалнята си, слугата му съобщи, че директорът на полицията иска да говори с него.

Лицето на царя се промени веднага, тъй като той не желаше да се срещне с този човек.

Царят заповяда да го пуснат вътре и след малко Кардов се яви при него.

— Ваше Величество, дойдох да изкажа най-голямата си радост, че сте се избавили от явна смърт и да ви съобщя какво искам да предприема.

— Благодаря ви, Кардов, но право ви казвам, че ако вие изпълнявахте точно дълга си, нямаше да се случи такова нещо. Искам да кажа, че работата не е трябвало да достигне дотам бомбата да се остави на улицата, защото как е било възможно вие и вашите хора да не видите бомбата?

— Ваше Величество, какво мога да направя, когато във войската има нихилисти?

— Мислите ли, че в моята войска, Кардов, има нихилисти?

— Не само между войниците, но и сред генералите — каза Кардов.

— Това е невъзможно — каза царят. — Вие предполагате само, нали? Между генералите, които аз съм поставил начело на войската? Не, това вие не можете да докажете, Кардов!

— Това е самата истина, Ваше Величество. Позволете ми само да ви спомена името и ще ви докажа.

— Заповядвам ти да кажеш.

— Генерал Кнудзон, Ваше Величество, е нихилист.

Царят се засмя от сърце.

— Аз мислех, драги ми Кардов, че сте по-умен, но сега виждам обратното.

— Ваше Величество, аз ще докажа това, което казах, а именно, че генералът е във връзка с нихилистите.

Челото на царя се сви.

— Позволих ти, Кардов, да наклеветиш най-добрия ми приятел, защото сме сами, но казвам ти, пази се да не го сториш пред трето лице.

— Аз ще мълча, щом Ваше величество заповядва, но скърбя, че Ваше величество се събира с един предател.

Царят не каза нищо. Той почна сърдито да се разхожда из стаята. Изведнъж се спря пред Кардов и му каза:

— Много са ме мамили през живота ми... Прочие говори.

— Потвърждавам, че генерал Кнудзон е нихилист, тъй като той прибира у дома си хора, за които се знае, че са нихилисти.

— Това не е достатъчно — каза царят.

— Ако това се потвърди от една важна личност?

— Зависи от личността.

— Милионерът Ягодкин, който е бил при него и който е уверен напълно в това.

— И той тогава е нихилист — каза царят.

— Да, но държавен нихилист, той е полицейски шпионин.

— Нима вие имате шпиони? — попита учуден царят.

— Без тях нищо не можем да научим, Ваше Величество — каза Кардов. — Ако не бяха те, отдавна щяхте да бъдете мъртъв!...

— Нима толкова врагове имам? Нима съм обкръжен отвсякъде с убийци?

— Да, Ваше Величество, затова трябва да бдя ден и нощ.

— Щом е така, и аз ще започна със зло. Днес изрекох присъдата на онзи, у когото намериха бомбата. С останалите ще бъде същото, ако е рекъл Бог!...

Кардов извади от джоба си присъдата и я подаде на царя.

— Аз я написах, Ваше Величество, трябва само да се подпише.

Царят взе перото и подписа смъртната присъда на Абрахам Марголински. После каза:

— Нека се опитат другите царе да управляват мирно и справедливо, както аз желях; обаче аз не мога вече. — Като каза това, той влезе в съседната стая. След няколко минути Кардов бързаше към полицейското здание със смъртната присъда на Абрахам Марголински.

Около 5 часа сутринта една малка врата на една килийка на горния етаж на Петропавловската крепост се отвори и един човек, завит с наметало, влезе вътре.

На една ниска пейка в килията лежеше Абрахам Марголински. Той скубеше косата си и викаше колкото сила имаше, че е невинен, да го съжалят и освободят.

— Аз съм невинен — викаше той, — невинен като ангел без какъвто и да е грях.

Когато човекът с наметалото, който бе Кардов, влезе в килията, Марголински стана от постелята и коленичи пред него:

— Милост, господин Кардов, аз съм невинен и ако ме освободите, ще ви кажа една много важна тайна.

— Нима ти знаеш някоя тайна?

— Да, господине — каза евреинът, — тайната е, че зная къде се намира Бояновски и ако ме освободите, аз ще ви я кажа.

Евреинът каза това само за да се освободи, защото знаеше, че с това ще заинтересува господин директора. Наистина бе виждал Бояновски, тъй като той бе идвал при него, но где се намираше сега — не знаеше.

Кардов бръкна в джоба си и извади една хартия, която даде на евреина.

— Виждаш ли, това е смъртната присъда, подписана от самия цар. Аз ще те освободя, но ако ме измамиш, тогава знай, че мъченията не ще бъдат достатъчни, за да ти отмъстя.

Евреинът мислеше, че ако го освободят, ще намери начин да разбере къде се намира Бояновски и така да спаси живота си.

— Не само че не ви мамя, господине, но мога дори да ви заведа на мястото, гдето се намира.

— Тогава свободен си — каза Кардов, — аз ще съобщя това на царя.

Излезе от килията и каза на пазача да освободи евреина.

В Русия трябва да умреш и тогава да живееш!...

L. ВЛАДИМИР

Беше чудесен зимен ден, снегът скърцаше под краката. Трима души в тоя ден се бяха запътили към едно селце близо до Москва.

Това бяха мъж, жена и едно дете. В селски дрехи бяха облечени мъжът и жената, а в граждански детето, което трудно газеше в големия сняг.

— Поноси ме, дядо — помоли детето, гледайки селянина с големите си черни очи.

Селянинът се обърна към жената и каза:

— Мъчно ще ми бъде наистина, ако роднините му вземат това дете.

— Вярно — отговори тя, — не бих могла да живея без него, тежко ще ми бъде, но най-важното е, че Владимир е много добро дете.

— Наистина — отвърна старецът, — откакто живее в село, струва ми се, че се е поправил.

— Не е за чудене при тоя чист въздух, след тая дълга болест, която е прекарало, по думите на дъщерята на нашия добродетел.

— Искаш да кажеш за дъщерята на Яники. Вярно е, че той и дъщеря му са наши най-добри приятели — каза старецът.

Владимир беше занесен от дъщерята на аптекаря Яники у старата Анкуша да го пази, докато наново го поискат. За Анкуша и мъжа ѝ детето беше добре дошло и те го взеха с радост, целувайки ръката ѝ. То ще ги утешава. Те се радваха, като гледаха как Владимир от ден на ден се поправя. Детето пък им се отплащаше с любезността и послушанието си.

Старецът и жена му, понеже търгуваха с боровинки, ходеха в гората да ги берат. За да не остане Владимир сам в дома им, вземаха и него.

Щом стигнаха в гората, запалиха голям огън и близо до него поставиха Владимир на мека постелка. След няколко минути той заспиваше.

Щом те изчезнаха, в гората се появи жена с разплетена коса и втренчен поглед.

Тя беше облечена в бяло и тичаше към огъня, близо до който лежеше Владимир.

Виждайки детето, тази жена започна да вика:

— Детето, ето го детето, огън го гори... Спасете го, спасете...

Читателят навярно се досеща, че това е избягалата от манастира „Св. Дева Мария“ велика княгиня Хела.

Тя веднага се приближи до детето и надвесвайки се над него, загледа го право в очите.

— Дали си ти наистина? — каза тя. — Дали Богородица е пожелала да ми докаже чудото, като ме е изпратила да видя, че не си изгоряло, а си още живо?... Ето, ти си в ръцете ми, аз те целувам?!

Тя непрестанно целуваше детето, което не се отбраняваше. Пред очите му беше оная жена, която бе виждал като съвсем малък. Объркано, детето обви ръчичките си около врата ѝ, плачешком започна да я целува и каза:

— Майко, добра майко!

— Майка? Да, аз ще бъда твоята майка и никой не ще бъде в състояние да те изтръгне от ръцете ми — извика Хела.

„Да те вземат?“ При тая мисъл тя се сепна и притискайки Владимир все по-силно към себе си, започна да бяга. След няколко минути беше вън от гората.

Един час след това, завръщайки се, старецът и Анкуша недоумяваха от изненадата, че не намериха Владимир на мястото му.

— Вече са успели да го откраднат — викна Анкуша.

— Кой ли е сторил това? — каза старецът.

— Никой друг освен циганите.

— Да бързаме тогава да ги настигнем.

След едночасово напразно търсене те се върнаха сломени и угрижени у дома.

Когато Анкуша и Оргел влязоха у дома си, намериха двама души, които ги очакваха. Единият от тях с гордо изражение и с брада запита Оргел:

— Тук ли е къщата на Оргел? — каза той, гледайки го внимателно в очите.

— Да, аз съм Оргел, а това е жена ми Анкушка. Какво желаете, господине?

— Нося ви писмо от Петербург.

— Писмо, а от кого е, ако мога да запитам?

— Заповядайте, прочетете и ще узнаете — каза непознатият и му предаде едно затворено писмо.

Оргел пое писмото и разтреперан го отвори. Там пишеше:

„Драги Оргел,

Преди известно време моята дъщеря ви е предала едно дете за пазене. Надявам се, че малкият Владимир се е поправил вече, за да може да ни придружи в пътуването, което предприемаме. Навярно Владимир е при вас в добро здраве. Моля да го предадете на господина, който ще ви донесе това писмо. Благодаря ви за положените досега грижи към детето.

Яники“

Старецът побледня и започна да трепери. Той гледаше ту единия, ту другия от господата, а това бяха Бакунин и Хуго фон Пал.

— Какво ви стана, защо се изплашихте, да не би детето да е умряло? — уплашено извика Бакунин.

— Не, не, но как да ви кажа. Боже мой! Владимир не е тук — той изчезна!

— Изчезна?! — едновременно извикаха и двамата.

— Да, тъкмо преди един час изчезна. Докато ние бяхме в гората за шишарки, догдето се върнем, някой го е откраднал.

— Кой може да го е откраднал? Ако не е късно, да го заловим!

— Кой друг може да краде деца освен циганите — каза Анкуша, която дотогава гледаше уплашено.

— Да побързаме тогава след тях, навярно ще ги настигнем — каза Бакунин, обръщайки се към Пал. Без дори да се сбогуват с домакините, те изтичаха навън. Няколко минути след това тичаха по пътя за Москва.

— Да не се изгубим, Бакунин, тук пътят е твърде объркан — каза Пал.

— Познавам добре пътя и всеки кът от него, знам и где спират циганите, затова не се страхувай. Върви напред и след час, надявам се, ще ги настигнем.

Не изминаха и час и по шосето се очерта върху белия сняг една група цигани — мъже, жени и деца, които бавно се движеха.

Напред се движеха две коли, а след тях — жените и децата.

Начело на групата стоеше един ездач, човек, въоръжен от глава до пети, друг като него нямаше.

Бакунин се отправи към главатаря. Като забеляза това, циганинът се обърна към него. Лицето му беше съвсем спокойно.

Бакунин хвана коня му и с гръмлив глас извика:

— Стой, нито крачка напред!...

LI. СЛЕДСТВИЯТА, ПРИЧИНЕНИ ОТ РАКИЯТА

В кабинета си Кардов работеше на писалищната си маса. Току-що запечата писмото до Феодора, в което ѝ съобщаваше приятната новина, че в най-скоро време Бояновски ще бъде заточен. Запечата писмото и замислено се загледа към улицата.

„Коя ли е причината Ашинов така да се забави? На, ето че и той иде“ — каза си, като забеляза Ашинов да завива зад ъгъла на улицата.

След няколко минути Ашинов влезе в кабинета.

— Кажи набързо, Ашинов, отговори дали Бояновски действително живее при евреина, или той ни излъга. Кажи и какво си направил.

— Много въпроси ми задавате наведнъж. И съжалявам, че съобщенията ми не са много приятни.

— В такъв случай евреинът ме е излъгал — изкряска Кардов.

— Не, евреинът не е излъгал, Бояновски е бил при него.

— Научи ли поне къде е отишъл?

— До утре ще узная — каза Ашинов, — понеже възнамерявам да изпратя един маскиран човек, от когото ще науча къде се крие Бояновски. Кой ще бъде този човек.

— Кой друг освен стария Дашков — слуга на Бояновски. От него бързо ще узная къде се намира господарят му.

— Тогава добра сполука! — каза Кардов.

Ашинов напусна кабинета на своя шеф и отиде в стаята за преобличане. След като се преоблече като сибирски търговец и взе един дебел бастун, той излезе на улицата. Старият Дашков, пушейки лулата си, стоеше в една стая в къщата на господаря си. Кръстосал крака, той си тананикаше руска песен.

След внезапно потропване вратата се отвори и един странник влезе вътре.

— Вие ли сте Дашков, който дълго слугува при Бояновски? — попита странникът.

— Да, аз съм.

— Добре съм сполучил значи, мога ли да вляза?

Старият Дашков, комуто този човек изглеждаше подозрителен, се поколеба.

— Разрешете ми да вляза — настояваше странникът, — нося новини от другия свят.

— По дяволите, щом е от оня свят, новините трябва да са от покойната ми съпруга?

Непознатият беше влязъл вече вътре и Дашков трябваше да бъде по-доверчив към него.

— Отговорете, Дашков, познавали ли сте някой си Петриков?

— Петриков? Моят добър другар Петриков — как да не го познавам. С него ние служихме в един и същи полк — отговори старецът.

— Видите ли, аз бях убеден, че по-иначе ще говорите, щом узнаете нещо за него от собствения му син.

Старият Дашков се изправи и протегна ръце към него.

— Добре дошъл, сине на моя приятел. Да, да, сега виждам приликата на моя приятел, неговите очи, брада, просто всичко — същият Петриков!

— Да, това съм аз, неговият син — говореше гостът, като бършеше уж сълзите си. — Да, Петриков за нещастие вече осем години, откакто е умрял.

— Как? Петриков умрял? Не, това е невъзможно, не говори така, не е възможно да е умрял, без да се видим още веднъж.

— Да, той умря и ме закле в смъртния си час да дойда и да поздравя стария му приятел Дашков в Петербург. Оттогава изминаха години, аз не мога да се отделя и напусна малкото си дюкянче в един малък град, защото съм сам. Пристигнах вчера и след като накупих някои работи за дюкяна си, рекох да ви потърся и предам последното желание на баща си.

Очите на стария Дашков се напълниха със сълзи.

— Стари приятелю Петриков, и в смъртния си час не си ме забравил!

— Така е, той много ви почиташе и обичаше. Но да не споменаваме повече това, по-добре да отидем и се почерпим до някоя

близка кръчма за душата на покойния. Хайде, Дашков, защото Бог знае дали някога ще се видим през живота си.

Дашков стана, нахлупи шапката и наметна палтото си. След малко и двамата се намериха на улицата. Като повървяха около половин час, влязоха в една кръчма и седнаха на една маса.

— Дашков, сега си мой гост, за новото ни приятелство и за успокоение душата на баща ми, да прием!

— Хей, момче — извика той, — я дай ракия, но по-люта, аз не жаля парите.

Поръчката веднага бе изпълнена и на масата се появи пълно шише ракия.

Ашинов, понеже това беше той, наля по една чаша, втора, трета и така, докато старецът стана по-бъбрив.

— Къде служиш? — попита той Дашков.

— Бях на служба при господин Бояновски — отговори той. — Това беше богат дом и всички Бояновски бяха уважавани. Но ето че старият Бояновски умря, нещастие сполетя къщата, а младият се ожени.

— Нима тази женитба е била тъй съдбоносна за Бояновски?

— Всяка женитба носи нещастие — отговори Дашков. Езикът му започна да се преплита, тъй като ракията оказваше вече влиянието си. — Наистина това беше голямо нещастие и не само нещастие, а пропаст, защото тази жена... Но по-добре да не говоря. Да пази Бог, аз не трябва никога да приказвам, а трябва като гроб да мълча.

В тази минута дойде кръчмарят, който доля в шишето една зелена течност.

— Да живее наследникът на фамилията Бояновски! — викна Ашинов.

— Амин, дай Боже! — каза Дашков и до дъно изпи чашката.

Дашков ставаше все по-бъбрив, а съседът му добре наблюдаваше действието на ракията над жертвата си.

— Какво стана, значи, с женитбата на господаря ти? — подзе пак мнимият Петриков.

— Жалко, много жалко — бърбеше Дашков. — Тази жена го разори. Тя го... — Той се доближи до Петриков, олюлявайки се, така че стана нужда Петриков да го задържи да не падне. — Тя го предаде на властта и го заточиха веднага в Сибир.

— В Сибир? За Бога, това е повече от ужасно, навярно той е умрял там.

Дашков, озъртайки се и хващайки го за ръката, величествено каза:

— Не, Петриков, не само че той не умря в Сибир, но и се завърна дори!

— Помилваха го значи?

— Глупости — избъбра пияно Дашков. — Той сам се помилва.

— Избягал ли е?

— Всичко това е чудесно — каза си Ашинов и радост озари лицето му. — Много се радвам, че един тъй добър човек не е станал жертва на безчестие.

— Не, той не трябва да бъде жертва! — изкряска Дашков, като удари така силно масата с юмрук, че едва не изпочупи всички шишета. Младият Петриков го привлече към себе си.

— Тихо — каза той. — А сега отговори ми как може господарят ти да се крие, без да може да го хване полицията? Ние, провинциалистите, вярваме, че петербургските полицаи виждат навсякъде и чуват всичко.

— О — отвърна Дашков, — те могат да имат още толкова очи и уши и пак да не намерят моя господар.

— Чудно! Но как се крие през деня? — попита Петриков.

Тъкмо когато Дашков се гласеше да му отговори, вътрешен глас като че го пробуди от влиянието на ракията и вглеждайки се в събеседника си, запита:

— Защо питаш, човече, защо ти е нужно толкова да знаеш къде е господарят ми?

— Стари бащин приятелю, искам само да разбера дали действително твоят добър господар, чиято съдба ме заинтригува, е на сигурно място.

— Тогава можеш да научиш това — със схванат език добави Дашков. — Той е в една селска къща в имението на генерал Кнудзон.

— В дома на славния генерал Кнудзон?

— Да, при него, приятелите на господаря ми са повечето големци, по-рано дори беше и самият цар. А за да не бъде познат, генералът някак си чудно го е преоблякъл.

— Преоблякъл? Как, по-скоро ми кажи това.

— Той е, да, той е... Това аз няма да ти кажа, Петриков.

Последният наля още една чаша ракия, но Дашков беше толкова пиян, че не можа повече да удържи. Постоянно люлееше глава и повтаряше:

— Не, Петриков, това не ще ти кажа.

Ашинов обаче се мъчеше да изтръгне и тази тайна от Дашков, но не успяваше, защото старецът бърбеше все едно и също.

Най-после той увисна на стола и заспа с последните думи на уста.

„Сега, когато можех да узная най-важното, езикът му се схвана, мислеше си Ашинов. — Не е възможно нищо повече да изтръгна от него. Нека го оставя да се наспи, а това, което узнах, ще е достатъчно да отида да съобща на Кардов. По дяволите, оня младеж защо ли така особено ме гледа; добре че не бе по-близо, за да разбере какъв бе разговорът ни с Дашков.“

С това решение Ашинов напусна кръчмата и се отправи към полицията, за да предаде разговора с Дашков на своя шеф.

Но той се лъжеше, момъкът бе чул разговора им, защото бе наострил добре уши, за да разбере всичко. Затова така втрещено бе погледнал Ашинов, който се бе изплашил от тоя поглед.

Щом Ашинов напусна кръчмата, момчето се доближи до Дашков, който спеше.

— Я стани, старче! — извика момчето.

Дашков повдигна натежала глава и втрещи поглед в момъка.

— Вие предадохте господаря си — викна Фелзингер, понеже това бе той. — Вие всичко разправихте, а този човек.

Дашков започна да се досеща за стореното.

— Да, но къде изчезна синът на Петриков?

— Щом вие заспахте, и той изчезна, защото повече нямаше какво да узнава.

— Но що значи това, какво узна той?

— Слушайте, старче, искрено ще ви предам това, което вие разправихте — каза Фелзингер седна на един стол до него. — Струва ми се, че добре ви омотаха в тази мрежа... Не сте и предполагали.

— Примка? Но какво ли могат да искат от мене, бедния човек?

— Но все пак вие знаете някоя тайна.

Старият слуга на Бояновски затрепера.

— Тайната — избъбра той, — вярно, но струва ми се, че този Петриков имаше вид на добър човек и приличаше на моя стар приятел.

— Тъкмо тук сте се излъгали, любезни старче — добави Фелзингер, — тъй като, доколкото можах да разбера, вие нямахте разговор със сина на вашия другар, но... — Конрад не намери достатъчно кураж, за да предаде истината на стареца, а именно, че този, с когото разговаря, бе един от царските тайни полицаи.

Старецът ставаше все по-неспокоен — тропаше с крака и непрекъснато си триеше челото.

— Ако знаех поне що му разправих, мисля...

— Съжалявам, че вие май му съобщихте малко повече, отколкото трябваше; бях на оная маса и почти всичко чух.

— Значи вие всичко чухте? Бъдете тогава така добър да ми кажете що съм дрънкал аз, нещастният старец, понеже тая ракия бе ме така разгорещила. Смилете се над мен, моля ви, и ми предайте казаното.

— Вие му говорихте за вашия господар.

— За моя господар?! — каза уплашено Дашков. — Наистина ли?

— Да, вие казахте, че вашият господар, който избягал от Сибир, се намирал при генерал Кнудзон.

— Нима такова нещо съм рекъл? — каза отчаяно Дашков. Какво направих аз, стар глупак, предадох добрия си и мил господар!

— Не се отчайвайте — успокояваше го Фелзингер. — Вие сте подмамен от полицейския шпионин, но въпреки това не всичко е загубено.

— Как мога да поправа това? — попита старецът, като погледна изпитателно Фелзингер. — Кажете, моля ви, аз ще ви слушам, тъй като виждам, че сте честен, добър и благороден човек.

— Много просто — каза Фелзингер, — ще вземем файтон, ще отидем при генерала и ще разправим всичко на него и на Бояновски. Но трябва да бързаме, за да не ни изпревари полицията, тогава ще е късно...

Фелзингер улови ръката на стареца и излязоха вън, а пияният изтрезня от чистия въздух. При мисълта, че господарят му се намира в опасност, той скоро дойде на себе си и почна бързо да крачи. Те настигнаха след малко един файтон с два коня и потеглиха към лятната резиденция на генерала.

Това бе същия ден на обяд. Генерал Кнудзон се беше налегнал на едно канапе и чоплеше зъбите си с клечка. Току-що бе станал от богатия обяд. Днес той бе много разположен и се радваше на обичния си гълъб, който скачаше весело насам-натам. Не се разсърди дори когато гълъбът събори прибора за чай. Без да се ядоса, той позвъни да дойде новият готвач, тъй като днес ястието му бе чудесно.

Слугата излезе и след малко се потропа тихо на вратата.

В стаята влезе един мъж, препасан с бяла чиста престилка — като у най-благородните семейства. Забележително бе у този готвач необикновената му дълга черна брада, която според правилата на чистотата бе забранено да се носи.

— Ти си значи новият готвач? — каза генералът, като стана и се приближи до него. — Доволен ли си в моята къща? — Той се засмя колкото му държеше гърлото: същото направи и готвачът, като подаде ръката си на генерала.

— Синко Бояновски, в тази готварска мрежа изглеждаш много хубав, не е лошо да се фотографираш.

— Трябва да съм благодарен за тези бели дрехи, под които ще мога по-дълго да остана в тази къща.

— Така е — каза генералът, — свали ги сега, да си поприказваме по нашему. Вземи цигари, чай, каквото желаеш. Днес няма защо да се плашим от враговете си.

— Само Бог знае дали ще е така — каза Бояновски, като съблече готварските дрехи, — трябва винаги да сме нащрек.

— Мислиш ли, че ще смеят да те потърсят в моята къща?

— Не вярвам — каза Бояновски, — но откакто затвориха евреина Марголински, много се страхувам, тъй като той е в състояние да продаде собствения си баща, само да може да се отърве от бесилката. Къде е, генерале, най-новият вестник, за да видя кога ще бъде обесен евреинът?

— На масата е — каза генералът, като посочи с ръка масата, където бяха наредени разни книжа.

Бояновски прегледа набързо книгите и се намръщи.

— Какво има? — попита генералът, като видя Бояновски намръщен.

— Не казах ли, че евреинът ще съумее да се отърве. Той е помилван, и то за моя сметка. Сигурно е казал на Кардов къде е моето

убежище и тогава достатъчно му е да има една само следа, за да ме намери.

— Ще ги дочакаме тогава спокойно, но не вътре вкъщи, а пред къщи. Желая да видя кой ще дръзне без позволение да влезе в моята къща.

— Какво ли иска онзи, дето влезе сега?

— Ваше благородие — каза слугата, като се приближи по войнишки към генерала, — един млад човек ви очаква в двора, имал нещо много важно да ви съобщи. Да го пусна ли да влезе?

Генералът и Бояновски се спогледаха. Генералът се приближи до прозореца и погледна към двора.

— Искам да видя първо как изглежда този господин! Надявам се, че не сте го пуснали да влезе вътре.

— Не, господин генерал — отвърна слугата. — Придържаме се точно към разпорежданията ви. Господинът чака на двора.

Генералът погледна през прозореца.

Един младеж чакаше насред двора, като бършеше потта от челото си. Той бе блед.

— Изглежда, че е много нервен. Младежът не е съмнителен, оставете го да влезе — обърна се той към слугата.

След няколко минути слугата доведе в стаята непознатия господин.

Бояновски се наведе през прозореца и така даде възможност на генерала да разпита влезлия господин.

— Аз съм генерал Кнудзон. Искали сте да говорите с мене?

— Не смея нищо да ви кажа, господин генерал, в присъствието на слугата. Искам да говоря с вас насаме.

Генералът се поколеба за минутка, след това заповяда на слугата да излезе.

— Сега сме сами и можете да ми кажете важното нещо.

Непознатият се доближи до генерала и нервно каза:

— Възможно е да ви се вижда странно, господин генерал, че идвам така неочаквано в дома ви и желая да говоря с вас насаме. Длъжен съм да ви съобщя, че една личност, за която се интересувате много, се намира в опасност. Тайната царска полиция я преследва.

— Сетих се, че с такъв претекст се явявате пред мене, но преди да ми кажете, смятам за необходимо да ви припомня нещо — каза

генералът.

Той се приближи до стената, на която висяха скъпи оръжия. Взе един револвер от слонова кост и го постави на масата.

— Виждате ли, господине, този револвер, той е пълен и ако идвате в дома ми като полицейски шпионин, бъдете сигурен, че ще забия в гърдите ви всичките тези куршуми. Ако ли сте дошли като честен човек да ме предупредите за нещо, тогава генерал Кнудзон знае как да възнагради такъв човек.

— Господин генерал, съжалявам, че ви изглеждам на полицейски шпионин, но въпреки това, моля ви, дръжте револвера в ръцете си дотогава, докато се уверите, че всяка моя дума е вярна.

— Добре тогава — каза генералът, — кажете какво имате да ми съобщите.

— Това, което не е присъщо на обичая ми, сторих днес, като влязох в една кръчма да изпия чаша грог. След малко влязоха още двама, от които единият бе нисък старец с бяла коса, а другият със среден ръст. Той ми се стори съмнителен; като наливаше ракия, той се мъчеше да напие стария и да го направи по-приказлив. Това ме заинтересува и аз доближих стола си по-близо до тях. Наострих уши и чух целия им разговор. Този хитър човек можа да измъкне тайната от стареца. Той разказа как господарят, при когото е живял целия си живот, който се казвал Бояновски, бил заточен в Сибир за някоя политическа грешка и как той се върнал оттам. Разбрах от целия разговор, че полицията го търси усърдно навсякъде и че целта на този човек, който приличаше на полицейски шпионин, беше да узнае къде се намира Бояновски.

— Ами в пияното си състояние — попита генералът — издаде ли той къде е сега господарят му?

— Понеже ракията бе завладяла разсъдъка му, той не каза всичко.

— Мизерник! На такъв слуга бих дал заслуженото! — извика Кнудзон.

— Имайте предвид, господин генерал, че старецът едва стоеше на крака, не беше на себе си. Той разправи за връзките на господаря му с големи личности и че засега се укривал у славния генерал Кнудзон. Но за щастие тук езикът му се схвана, той се облегна и заспа на масата. Оня се помъчи отначало да разбуди стареца, но ракията толкова бе

подействувала, че той не можа по-нататък да продължи, за което аз благодаря Богу. Щом разбра, че старецът не ще се пробуди, оня тип доволен напусна масата и остави стареца на съдбата. Понеже чух доста от разговора, господин генерал, след като излях няколко шишета вода върху стареца, аз го разбудих.

— Добре сте сторили, на ваше място бих хвърлил в морето тоя предател.

— Не — извика непознатият, — Дашков не е предател, повярвайте, генерале, това, което се случи с него, може да постигне всекиго от нас, тъй като тоя шпионин се беше добре преоблякъл и се бе представил за сина на стар негов приятел, за да го принуди да пият ракия. Аз казах на стареца, че всичко чух. Той заплака като дете, искаше да се самоубие, но аз се съжалих над него. Сетих се веднага, че най-добре би било, ако ви разправа всичко. Затова, господин генерал, не като полицейски шпионин съм пред вас, а като човек, който желае да ви услужи и запази от лоши последствия.

Непознатият започна да бърше челото си.

Генералът протегна ръце към него.

— Не ви познавам, господине, но вие сте действували като честен човек, затова приемоте винаги моята признателност.

В това време откъм прозореца се чу глас на човек, който навярно мъчно би се предал. Този, който извика и подаде ръка, беше Бояновски.

— Това, което сте извършили, доказва вашето благородство и характер, затова желая да бъдете мой приятел. Кой сте вие впрочем?

— Казвам се Конрад Фелзингер учител по професия роден в Германия, тук съм, за да опитам щастието са, но до днес съм без служба.

— Аз съм Бояновски, бях нявга щастлив, а днес последен бедняк и не мога да възнаградя благородното ви дело с нищо.

— Ти не си беден — додаде генералът, — докато аз не склопя очи, а след това не ще бъдеш по-беден от днес. Но струва ми се, че трябва да нагостим господин Фелзингер, който е доста уморен след този дълъг път. Ей, момци, донесете тук ядене и пиене, понеже с глад шегата не бива.

Разтичаха се слугите и не след дълго масата бе приготвена.

Ще не ще, Фелзингер трябваше да яде, сам генералът му наля чаша вино.

— За здравето на благородния младеж! — извика генералът.

След това, вдигайки чаша, Бояновски каза:

— За здравето на Конрад Фелзингер, моя нов приятел!

До края на яденето Фелзингер се стараеше да убеди Бояновски в невинността на Дашков.

— Той беше верен слуга; обстоятелството, че се е поддал на ракията, е извинително. Но би трябвало сега да се справим с тези мерзавци.

— Аз ще трябва да напусна къщата ви, генерале — каза Бояновски.

— Тъкмо тогава си загубен, защото ако останеш у мене, аз ще съумея да те укрия при нужда. Ще трябва най-изкусно да бъдеш преоблечен.

— Как да се преobleка, за да не бъде познат от тия псета?

— Остави аз да мисля за това — отговори генералът и започна да се разхожда нагоре-надолу из стаята. Изведнъж се спря и каза: — с Драги Бояновски, те не ще те открият! Намислих един план. Осланяй се на мене.

— Драги генерале, как ще ви се отблагодаря за грижите за спасяването ми, които ми оказвате като същински баща?

— Глупости! — извика генералът. — Като че аз не би трябвало да заместя моя добър приятел, покойния твой баща? Ти си като сирак, който доста страда, затова трябва да ти се помогне. Сега желая да съобщя плана си, но дали мога пред господина?

Фелзингер поиска да се отдалечи.

— Не — каза Бояновски, — аз не се боя и не допускам, че можете да ме предадете, затова останете да чуете всичко, що генералът ще ми каже.

— Не, истината е, че никога не съм бил предател. От тая минута пък чувствавам, че трябва да ви бъда приятел и обещавам да ви бъда полезен.

— За да не те намира полицията, която непрестанно те дири, аз открих едно сигурно място — каза генералът.

— А кое е това място? — запита Бояновски.

Генералът се засмя и като поглади брадата си, добави:

— Мястото, което ще ти предложи, е доста сигурно — къщата на императора Александър II — царския дворец.

Бояновски и Фелзингер студено изгледаха генерала — да не би да се шегува.

— Защо така се учудихте? — попита той. — Нима е толкова невъзможно да се живее при Негово величество? Безспорно ще трябва да се разделиш с хубавата си брада, тъй като аз възнамерявам да те предложа като изкусен помощник на царския готвач Лафермо.

— Но разбира ли от готварство г-н Бояновски? — запита Фелзингер.

— През заточението ми в Сибир, където бе заточен и готвачът на Негово величество княза, заподозрян, че ще го отрови, аз се запознах с него и се научих да приготвям много разнообразни и хубави ястия, като да съм предчувствувал, че ще имам нужда нявга от това. Откакто пребивавам в къщата на генерала, уверих се, че мога добре да приложам познанията си.

— Потвърждавам — добави генералът. — Струва ми се, ако някога providението изпрати сиромашия на Бояновски, той ще може добре да преживява с тази си професия.

— Кога възнамерявате да приложите плана си? — попита Бояновски.

— Утре сутринта — отговори генералът. — Доколкото ми е известен редът на петербургската полиция, надявам се, че тя не ще се осмели до утре да ме безпокои. Затова спокойно можеш да престоиш в дома ми.

— Утре със затворена каляска и двамата ще отидем при приятеля ми Лафермо, който, сигурен съм, ще те вземе при себе си.

— А под какво име ще му бъда представен?

— Първото, което ни допадне например Познански, ето едно доста харесвано в Петербург име.

— Ха, ха, ха — засмя се Фелзингер, — както у нас, в Германия, имената Шулу и Мюлер.

След няколко минути те бяха на масата пред пълни с чудесно вино чаши.

— Видите ли — обърна се генералът към Фелзингер, — така вървят работите в Русия, че дори и този, който се е чувствувал най-близо до царя, не е сигурен, че полицията не ще претърсва дома му. А знаете ли защо е така? Защото по-лошите виновници искат провалянето на по-добрите.

— Нима царят не знае на какви хора се осланя и как някои личности злоупотребяват с доверието му?

— Навярно знае — отговори генералът, — но той няма възможност да отстрани всичко това поради честите атентати.

— Дано Бог даде всичко да тръгне добре.

След като изпи чашата си, генералът стисна ръцете на приятелите си и им пожела лека нощ.

Не след дълго Бояновски и Фелзингер се отправиха към стаите си, за да си отпочинат за новите събития.

ЛІІ. В ЦАРСКАТА КУХНЯ

Император Александър II беше много взискателен към добрите ястия. Особено голямо удоволствие бе за него, когато се намираше на богатата трапеза заедно с приятели. Интересно е, че и кухнята бе обширна, тя заемаше почти целия долен етаж на двореца му.

Кухнята на царя бе много добре уредена. На всяко огнище имаше по една тенджерка. Повече от двадесет готвачи бяха надзиравани от десетина чиновници.

Работата на последните е да преглеждат яденето да не би да е отровено. Тези чиновници са били войници, добре дисциплинирани и предадени още от редовете на царската гвардия, където са служили дълги години; а някои от тях дори са излагали живота си на смърт само за да докажат своята вяност.

Освен тези готвачи имаше други четирима, така наречени салонни, от които пръв беше известният французин Лафермо.

По-рано този човек е бил на служба у французина Ротшилд, който със своите пари бе завладял целия свят и на царя бе трудно да го вземе в своята кухня. За него той бе слушал от генерал Кнудзон и затова писа на посланика в Париж да го ангажира за двореца в Петербург. Това разпореждане доста изненада посланика, тъй като той знаеше, че не ще успее с Ротшилд, но все пак се яви при него и му каза царското желание.

Като отпусна раменете си, Ротшилд каза, че е готов да изпълни всяко желание на царя, обаче това не, тъй като готвачът му е нужен и е ангажиран у него за 10 години.

Посланикът можеше да говори каквото си искаше и в края на краищата нищо да не излезе. Той си отиде и съобщи това на царя.

Царят настояваше в писмата си на своето и най-послед посланикът реши да го открадне, което и стори.

Лафермо ходеше при жена, подкупена от посланика, и един ден, както винаги, отива при нея, няколко души го улавят, връзват ръцете

му и го закарват на гарата, след това го качват на военен параход и не след дълго той се озова в Петербург.

Лафермо се примири с положението си и след като се видя със стария си познат, генерал Кнудзон, реши да остане в двореца.

Отначало, озлобен от насилието, той каза някои лоши думи пред няколко лица и ако не бе генерал Кнудзон да смекчи това, щеше да бъде строго наказан.

Ето защо Лафермо уважаваше и беше благодарен на генерал Кнудзон.

Оттогава Лафермо остана завинаги в царската кухня, за което не съжеляваше никога, тъй като се ползуваше с царското доверие.

Той работеше от ранно утро до късна вечер. Беше на работа, когато му съобщиха, че генерал Кнудзон и още един човек искат да говорят с него. Щом разбра, че е генералът, готвачът го посрещна с думите:

— Това сте вие, генерал Кнудзон, комуто съм толкова благодарен! Голяма чест е за мене, че дойдохте в кухнята ми!

Лафермо помоли генерала да влезе в стаята и го покани да седне на канапето.

— Особено обстоятелство ме застави днес да дойда при вас, Лафермо — каза генералът, преди да седне. — Дойдох да ви помоля за едно нещо.

— Много ще се радвам, ако мога да ви услужа!

— Можете още днес да ми направите тази услуга. Вижте този човек — генералът посочи Бояновски. — Той е мой роднина, за когото трябва да се погрижа.

— Значи ваш роднина? — каза Лафермо. — Още един от семейство Кнудзон?

— Не — прекъсна го генералът, — казва се Познански. Аз не съм се грижил за него, той се е лутал по света и така е научил вашия занаят, любезни Лафермо, който е така ценен.

— Да. Значи негова милост е готвач, мой колега?

Бояновски се поклони вежливо.

— Аз съм готвач, ала не мога да се меря с известния готвач Лафермо.

— Никой не е станал майстор без труд — каза царският готвач. — Колко време сте били готвач?

Познански, така ще наричаме вече Бояновски, се замисли и каза:

— Десет години имам добри референции.

— Какви референции! Когато аз те препоръчвам — каза генералът, — други не са нужни.

— Има право генералът — каза Лафермо, — неговата дума струва повече от сто препоръки.

— Мога да кажа, че съм доста изкусен в занаята си — каза Бояновски, — ако искате, можете да ме подложите на изпит.

— Да опитаме тогава, да не губим време — каза Лафермо.

— Сега ще узная колко разбираш от занаята си — каза генералът. — Вярвам, че не ще ме посрамиш.

И тримата влязоха в кухнята, където Лафермо запитва един от младите готвачи какво е поръчал царят за обяд. — Младежът каза, че царят иска донска супа.

— Да, донска супа, това е доста сложно ядене — каза царският готвач. — Е, господин нов готвач — обърна се той към Бояновски, — побързайте и ни покажете изкуството си.

— Нищо по-лесно от това — каза Бояновски, който бе научил как се готви тази супа от един свой другар в Сибир. — Моля само за нужните продукти.

Лафермо заповяда на слугата да донесе всичко необходимо за тази супа.

Не след дълго Бояновски приготви отлична супа, която хареса на царския готвач. Това бе всичко — Бояновски се настани в царската кухня.

Генералът се обърна към Лафермо с думите:

— Ще позволите, нали, преди да се разделя с роднината си, да си поговорим насаме с него?

— На ваше разположение съм — каза готвачът, като ги заведе в стаята си.

— Мисля, че това е единственият начин да се избавя от тези, които ме преследват — каза Бояновски, след като влезе в стаята. — И за всичко трябва да благодаря на тебе, скъпи приятелю!

Генералът, разчувствуван от благодарността на Бояновски, постави ръка на рамото му и каза:

— Трябва да се разделим сега, приятелю, вярвам, че ще бъдеш разумен и ще умееш да се предпазиш от враговете си. Ако имаш някога

нужда от мене, пиши ми няколко реда и аз ще дойда при тебе. Така, синко мой!

— Сбогом, приятелю, татко мой — каза Бояновски, като се наведе да целуне ръката му. — Преди да се разделим, имам още една молба към тебе: погрижи се за младия човек, който ни предвари от шпионина.

— Не е нужно да ми го казваш, аз всичко видях и сам ще се погрижа за него — каза генералът.

Като стисна ръка на приятеля си и се прости с Лафермо, той се запъти към приемната на царя. Каза, както обикновено, на слугата да съобщи за него. Но се изненада, когато слугата се върна и му каза, че царят разпоредил всички да дадат визитните си карти и да чакат своя ред.

— Възможно ли е да е казал така царят и за мене?! Ти не казваш истината, това е невъзможно.

— Аз ви казах онова, което царят ми заповяда — каза слугата, като сви рамене.

Генералът се замисли.

„Какво ли се е случило, че така да постъпва с мене царят днес? Май не мирише на добро! Трябва някой да ме е наклеветил пред него, тъй като царят ме е приемал и тогава, когато е бил най-неразположен.“

Той се доближи до масата, взе една чиста картичка и написа името си.

След малко царят позвъни, което значеше, че желае да прегледа визитните карти.

Слугата занесе картите и като се върна, позволи на този, който пръв си даде картата, да влезе. Генералът трябваше да чака, докато дойде неговият ред. След като всички се изредиха, слугата съобщи на генерала.

„Дойде най-после и моят ред“ — каза си старият ветеран.

Той стана и шпорите на ботушите му издрънчаха. Генералът застана след няколко минути мирно пред императора — по войнишки.

Царят стоеше до писалището си и не обръщаше внимание на влезлия генерал.

Кнудзон се изкашля с цел да обърне вниманието на царя.

Царят вдигна глава и погледна генерала. В погледа му се четеше неговото неразположение.

— Ах, да, генерал Кнудзон — каза царят, — какво ви носи при мене? Какво желание имате?

— Желание? Аз пожелах само да ви посетя. Не допуснах, че ще мислите, че съм дошъл с някаква молба.

— Седнете — каза царят. — Бялата ви коса не позволява да стоите прав.

— О, Ваше Величество, аз се чувствавам още много млад и мога да стоя прав. Щом тази е причината да ме каните да седна, то аз ще стоя прав.

— Кнудзон, харесва ли ви тонът, с който почнахме да говорим?

Генералът се засмя горчиво.

— И аз не знам, Ваше Величество! Изглеждате доста весел и аз мисля, Ваше Величество, че се шегувате със стария слуга, след като 30 години сте говорили сериозно.

Царят погледна генерала.

— Не, това не е шега, Кнудзон, а сериозно нещо.

Генералът потрепера.

— Значи истина е, че съм паднал в немилост пред Ваше величество? Никога не съм сънувал, че това може да се случи с мене, и то на стари години!...

— Възможно е да не сте сънували, но сте помислили за това, тъй като аз се придържам към старата пословица: „Който не е с мен, е против мен.“

— Аз мисля, Ваше Величество, че съм бил до вас, както съм бил в двадесет битки, където съм залагал главата си, за да спася вашата. Аз не обичам да се хваля, Бог ми е свидетел, но вие ме предизвикахте да ви припомня това, което съм сторил за вас и за Русия.

— Толкова по-зле, че на стари години сте станали царски неприятел.

Генералът мълчеше до тази минута, но като чу обидата, тропна с крак нетърпеливо и каза:

— Ваше Величество, някоя стара лисица ме е наклеветила пред вас с цел да изгубя доверието, с което досега се ползувах!

Царят мълчеше.

— Ваше Величество, ето главата ми, тя е ваша сега, както е била преди 10 години. Изпратете ме на бесилката, нека ми отсекаат главата, но преди да направите това, узнайте, моля, цялата истина.

Царят се обърна и като постави ръка на рамото на генерала, каза с разчувстван тон:

— Нали не е вярно, Кнудзон, нали е измислица, че ти си нихилист?

— Аз нихилист? Кой е казал това, кой ме е нападнал пред вашите очи? Защо ли питам, като зная, че на земята има много нищожества. Като Иван Кардов, директора на полицията. Не е ли така, Ваше Величество, нали той е сторил това?

Царят се двоумеше дали да му каже, но най-после реши и му каза.

— Какви доказателства ви е дал?

— Само едно и това е, че криете в дома си Бояновски.

Царят го изгледа строго в очите, за да разбере какво впечатление направи това име.

Като чу името Бояновски, генералът почна да губи смелостта си.

— Защо не ми отговориш, драги приятелю, има ли Кардов право?

Понеже генералът не отговори и на това, царят каза със силен глас:

— Казал ли е Кардов истината или е излъгал?

Кнудзон трепереше, гърдите му бяха развълнувани.

— Ваше Величество, съжалете ме и не ме питайте това сега.

— Добре — отговори царят, — не ще ви разпитвам повече, но затова пък узнавам, че Кардов ми е предан служител, който бди над моя живот и значи не ме е излъгал.

Кнудзон не можеше повече да се въздържи и надсмивайки се иронично, каза:

— Кардов — ваш предан служител? Ха, ха, хвалете го, награждавайте го, Ваше Величество, но дано не настъпи денят, когато ще съжелявате за голямото доверие, с което го ограждате.

— Не хулете Кардов — извика царят, — защото той е човекът, който ме брани от неприятелите ми, дори от неприятелите ми, които се крият под формата на приятелството.

Лицето на генерала побледня и той запита:

— Думите ви отнасят ли се и за мене?

Царят не отговори, а застана до прозореца и замислен отправи поглед към улицата.

И двамата не разговаряха. За царя аудиенцията беше свършена, Кнудзон обаче не се помръдваше от мястото си, а само мълчаливо гледаше тавана.

— Оттеглете се, генерале — каза царят след няколко минути. — Защо не си отивате? — добави наново царят, щом видя, че генералът стоеше като закован на мястото си. — Не желая повече присъствието ви.

— Все пак аз няма да изляза, за да се убедя дали ще си послужите със слугите си, за да ме изхвърлите, и така да се уверя колко ви е повлиял Кардов.

Царят се намръщи. Приблужи се до генерала и му каза решително:

— Идете си мирно, старче, не вярвам да ме предизвикате дотам, че да сторя това. Сам с мълчанието си потвърдихте истинността на думите на Кардов. Много се колебах, докато повярвам, достатъчно ми е сега. В моя власт е да ви затворя, но тъй като вие сте рискували живота си за мен, няма да го сторя. Сега, когато сте съучастник на моите врагове, ние сме наравно. Една молба имам към вас след 24 часа искам да узная, че сте напуснали Петербург.

— Все едно изгонен, заточен — извика Кнудзон, — вярно ли е това?

— Причината е у вас, аз не съм мислил, че можем така да се разделим.

— Добре — каза генералът, — желанието ви за мен е заповед.

И той бавно се запъти към вратата; но преди да стигне до нея, царят каза с мек глас:

— За минутка само, приятелю мой Кнудзон!

Генералът се спря, застана по военному и попита какво желае императорът.

Царят се приближи до него и като разтвори ръце, каза:

— Не, Кнудзон, ти не си предател, аз не вярвам, не мога да допусна това, тук има някоя тайна — добави той със сълзи на очи. — Вие можехте да се защитите, но в интерес на друг човек нищо не сторихте за оправданието си.

— Възможно е, Ваше Величество — с разтреперан глас каза Кнудзон.

— Кажете на вашия цар за този човек. Защитете честта си, която сте готов да изгубите. Ако напуснете стаята ми, без да се оправдаете, завинаги сте загубен. Знам, че само една дума е достатъчна за спасението ви. Кажете я, отговорете, че не сте виждали Бояновски, откакто е заточен в Сибир, и че не е при вас!?

— Съжалете ме, Ваше Величество, да не ставам лъжец на старост.

— Да не станете лъжец? Значи истина е, че Бояновски е у вас?

Кнудзон, изправяйки решително глава, гордо каза:

— Вярно е, Ваше Величество. На един нещастник не можах да откажа подслон в къщата си.

— И вие наричате нещастник Бояновски, а мене грешник!?

— Но в какво се е провинил Бояновски, Ваше Величество?

— И вие още питате, като че не ви е известно, че той се обяви на страната на неприятелите ми, че стана нихилист?

— Не, Ваше Величество, това не е доказано. Ако един човек присъствува на събранията на нихилистите, това не значи, че той е нихилист. Може да е сторил това с цел да ги опознае отблизо, за да разбере дали тези хора имат право да бъдат против царя и правителството, или пък някоя друга причина, но да стане убиец като останалите — това не може да се докаже!

— Не е доказано наистина — каза Александър II, — че е нихилист, но той биде освободен от разсипване като държавен съветник. — Това е именно злото — прекъсна го Кнудзон, — тъй като обвинителите се страхуват от правдата и от открито съдене. Ако бяхте съдили Бояновски, то той щеше да докаже невинността си и щеше да има случай да се защити. Ако се окажеше виновен, то аз, Ваше Величество, щях да бъда първият, който щеше да му забие куршума в гърдите, нежели да го приема у дома си. Вместо да го разпитат, за да докаже невинността си, една вечер го нападат в леглото и го закарват в затвора и оттам го заточват в Сибир.

— Такива сцени аз не одобрявам — каза царят, — но тъй като това се касае за един съветник, който е имал всичкото ми доверие и въпреки това се е присъединил към враговете ми, то аз съм съгласен да се мъчи и да чезне в сибирските рудници.

— Той не е предател, както и много други, които гинат в Сибир — каза Кнудзон. — Ако Бояновски наистина беше такъв, нямаше да му

се удаде да скъса веригите и въпреки големите мъчнотии из пътя да може да се върне читав и здрав в Петербург. Нима не трябваше да го приема у дома си, след като бе понесъл толкова мъки, докато си дойде?! Това направих, като разбрах, че той е невинен. И знаете ли, Ваше Величество, кой го е обвинил? Неговата жена — тази, която е полицейски шпионин и предмет на разврат, тя, за да може свободно да се наслаждава, го предаде на полицията като враг на царя.

— Аз трябва да се застъпя за госпожа Бояновска в този случай, тъй като това, което е направила, е било неин дълг да ме защити.

Генералът отпусна рамене.

— Вашият поглед, Ваше Величество, е заслепен, вие не можете да надникнете в душата на честния човек, защото има някои, които ви държат в мрак. Вярвайте, Ваше Величество, че Русия е болна и причината на нейната болест е управлението. Щом като пращаме в Сибир такива хора като Бояновски, без да бъдат изслушани, нека Бог ни е на помощ, тогава в нашата земя не ще поникне трева, тъй като е отнета силата на производителността.

— Не желая да говоря с вас за това — каза царят. — Питам ви — прибрали ли сте Бояновски във вашия дом и помагали ли сте му?

— Колкото съм могъл, помагал съм му, за да го отърва от враговете му.

— Ако поискам сега да ми кажете къде се намира този нещастник, бихте ли ми го предали?

— Аз няма да стана предател на приятеля си. Когато се заклех за вярност и че ще жертвам за вас всичко, което е свято за мен — чест, убеждения, бях готов да пролея кръвта си, залагах главата си и в двадесет битки излагах живота си, тогава аз всичко обещах: но онова, което за мене е свято — приятелството — не трябва дори самият цар да ми го отнеме.

Царят се отправи към писалището, взе две-три писма смачка ги и ги хвърли на пода. По лицето му личеше, че той взема някакво решение.

— Добре — каза той сдържано. — Питам ви, генерале, знаете ли къде се намира този сибирски беглец?

— Да, зная — решително отговори генералът.

— Питам ви тогава, ще ми кажете ли къде се намира той? Кажете ми накратко: да или не. Искам сам да разбера дали привързаността към

приятеля ви е по-голяма, отколкото към царя. Кажете, генерал Кнудзон, къде се намира царският неприятел?

— Това не ще ви кажа никога, Ваше Величество — каза тържествено Кнудзон.

— Вие не желаете да ми кажете? Не знаете ли, че това е предателство?

— Въпреки че във вашите очи това е предателство, аз по-скоро бих предпочел да ме убият, отколкото да предам предателя си на палача.

— Дори тогава когато сам отивате към явна гибел?

— И тогава, Ваше Величество. Не е за първи път да залагам живота си заради вашия — каза генералът.

— Твърдоглави човече — каза царят, — припомням ти за сетен път: не ме предизвиквай да отида до крайност! Какво толкова ви е скъп Бояновски, този предател?

Той позвъни.

— Имате още време да запазите уважението, с което се ползвате в държавата ми, генерале!

— Нима затова, че не искам да предам приятеля си, ще загубя чест и достойнство? Не вярвам това, Ваше Величество — повтарям, че предпочитам да умра.

— Тогава сам избирате смъртта — каза царят и отново позвъни.

— Заповядайте, Ваше Величество — каза влезлият в кабинета младеж.

— Нека дойде стражата — заповяда царят.

Кнудзон се засмя горчиво.

— Така значи, войниците, които аз предвождах в боя, ще ме закарат в затвора.

Царят обърна глава и не отговори.

След малко влязоха петима офицери под предводителството на един капитан с дълга черна брада. Това бе царската стража.

Царят се приближи до капитана и го попита за името.

— Капитан Горунов от гвардейския полк — каза капитанът.

— Виждам, че гърдите ви са украсени с медал. Къде сте го заслужили?

— Във войната с черкезите — когато под предводителството на генерал Кнудзон победихме черкезите.

Царят прехапа устните си.

— Надявам се, капитан Горунов, че ще мълчите и че не ще кажете никому нищо за онова, което ще се случи тука. Очаквам същото и от другите офицери.

Царят посочи с ръка към Кнудзон, който бе застанал като статуя.

— Капитан Горунов, затворете този човек!

Капитанът се обърна с цел да потърси някого, който не бе тука.

— Кого да затворя? — каза той след малко. — Не виждам никоя подозрителна личност тука. Този там, мисля, се казва генерал Кнудзон.

Изведнъж офицерите почнаха да си шушукат, спогледаха се всички, а капитанът изтърва сабята си.

— Нима е вярно, Ваше Величество, че желаете да затворите моя предводител, моя командир!

— Аз съм вашият командир, капитане! — извика строго царят. — Ако не искате да пострадате, трябва да се покорявате.

— Ваше Величество, ние се покоряваме, но чудно ми е това, тъй като съм видял как откачихте Михайловския кръст от вашите гърди и го закачихте на неговите.

— Времената се менят. Сега виждам, че съм дал тази чест на недостоеен човек — ни дума повече, затворете сега генерала.

— Слушам, Ваше Величество!

Капитанът се изправи и се приближи до генерала.

— Ваше сиятелство генерал Кнудзон — каза той, като се мъчеше да скрие вълнението си, — моля ви да ми предадете вашата сабя, вие сте арестуван.

Кнудзон не се мръдна от мястото си.

Капитанът повтори въпроса.

— Моля ви да ми предадете сабята си — Негово величество царят заповяда това.

Генералът като омаян извади сабята си и вместо да я предаде на капитана, я хвърли пред краката му.

При тази картина царят потрепера. Тръпки побиха тялото му. Стори му се, че палачът удари с ножа главата на жив човек и я отсече:

— Вземете сабята, капитан Горунов, аз не давам тази сабя, която съм носил на славни победи.

Горунов вдигна сабята и когато царят не гледаше на тази страна, я целуна.

— Къде да закарам генерала, Ваше Величество?

— В Петро... не, не в Петропавловската крепост, а в неговото полско имение. И вие ще бъдете отговорен, капитане, ако арестуваният избяга.

Като чу това, генералът се изправи и гордо изглежда царя.

— Аз ли да избягам, Ваше Величество?! Аз, който никога не съм ви напускал, сега да избягам?!

— Откарайте го!

Царят даде знак с ръка и офицерите заградиха генерала. След няколко минути това чудно шествие потегли, за да напусне стаята. Когато цар Александър остана сам, допря горещата си глава до прозореца и измърмори през зъби:

— Тези са най-добрите и най-честните мои хора, тези са моите приятели, които разколебаха верността си!... Тежко и горко на мене и на всички Романовци!...

Царят остана дълго време в това положение. Изведнъж завесата се отвори и се чуха стъпки зад него.

Царят се обърна и запита:

— Кой е там?

— Аз съм, Ваше Величество — каза Кардов и застана пред императора.

Кардов се доближи бързо до царя и каза:

— Когато идвах при вас, Ваше Величество, срещнах едно шествие. Радвам се, че вие сте решили да затворите един предател.

— Какво искаш още от мене? Не е ли достатъчно това? Има ли още някой, за да повикам палача.

— Нищо не искам, Ваше Величество, мисля само за вас и затова Най-добре ще е, ако веднага затворите генерала в Петропавл...

Александър подскочи, като да бе гръмнат.

— Бягай от мене, сатана, аз може би направих повече, отколкото трябваше, тъй като благодарение на твоите интриги загубих най-добрия генерал. Искат ти се, изглежда, да потопяваме всеки ден перото си в кръв, за да подписваме смъртна присъда! Махни се оттука! Днес желая да съм сам.

ЛІІІ. ОТМЪЩЕНИЕТО НА ЦИГАНИТЕ

Михаил Бакунин и Хуго се бяха изправили пред транспорта на циганите, държейки револверите си насочени към тях.

Предводителят на циганите не се уплаши при появяването им; той спря коня си и запита с груб глас:

— Какво искате от нас, нищо не сме ви направили, вървете си по пътя.

— Нито крачка напред! — извика Бакунин с висок глас. — Трябва да отговорите на въпросите ни, ако ви е мил животът.

— Не се страхуваме от вас — каза предводителят им, — тъй като вие сте само двама, а ние сме 14 души. А ако имате да ни питате нещо, ще ви отговорим на драго сърце.

Като разбра, че няма да успее със сила, Бакунин се приближи до главатаря им и каза:

— Кажете къде е детето, което откраднахте в гората?

— Дете? Какво дете? — каза главатарят. — Никакво дете не сме откраднали. Видяхме дете край един огън в гората, но не го откраднахме.

— Нека тогава да ви претърсим — каза Бакунин.

Главатарят се замисли и каза:

— Ще ни забавите само. Ако искате да ни заплатите загубеното време, като ни дадете 10 рубли, ще се съгласим.

Главатарят се обърна и заповяда високо:

— Спрете, слезте от колите. Ще си починем.

Като чуха гласа му, всички слязоха.

Бакунин и Хуго започнаха да претърсват, ала напразно — циганинът бе казал истината.

Бакунин извади 10 рубли и ги даде на циганина.

Като взе парите, той даде заповед да тръгнат и всички се качиха на колите.

В това време Бакунин съзря една кола, която не бе претърсвал.

— Какво има в онази кола там? — попита той главатаря. — Да не е там детето?

— Вие се мамите — каза главатарят. — В онази кола се намира дъщерята на нашия княз, Роза Терез, която откраднах за моя жена.

— Как? — извика Бакунин и погледна в колата. Видя една красива циганка, която изглеждаше много слаба. — Вие казахте, че сте откраднали тази жена, но иска ли тя да избяга с вас?

— Да — каза главатарят, — тъй като тя ме обича.

— Къде я водите?

— При игуменката Ана в манастира „Св. Дева Мария“ — каза главатарят. — Лекарите не можаха да помогнат на Роза, затова я вода при калугерката Ана, много добра жена, да я благослови. Това, вярвам, ще ѝ помогне.

Бакунин извади от джоба си лист хартия.

— Ще напиша няколко реда, които ще дадете на игуменката. Сигурен съм, че ще я приеме на драго сърце.

Циганинът благодари и след малко керванът тръгна. Бакунин и Хуго се отправиха за Москва, където пристигнаха сутринта.

Манастирът „Св. Дева Мария“ се бе променил във всяко отношение.

Добротата, с която управляваше предишната игуменка, беше изчезнала и сега царуваше строг деспотизъм.

Откакто сестра Габриела стана игуменка на манастира, управлението бе напълно монархическо. Тя колеше, тя бесеше. Бе измислила такива наказания, каквито ги има в Петропавловската крепост.

Тя наказваше дори с глад. За една малка грешка — наказваше със стоене на голи колене върху снега.

Бившата игуменка Ана бе затворена в най-дълбокия зимник на манастира. Тя бе тук от няколко седмици, получаваше храна от най-долното качество, която не хапваше. Когато гладът я измъчваше, тя го уталожваше само с хляб.

Ако не бе здравият ѝ организъм, щеше още първия ден да отпадне. Поради своята доброта и богобоязливост тя предпочиташе да страда, отколкото да посегне на живота си.

Сестра Ана не бе така усамотена в тази подземна дупка. Нощем, когато всички спяха, една черна женска фигура се промъкваше, като

носеше под мантията си малко фенерче. Щом затвореше вратата на зимника, тя сваляше мантията и зимникът светваше. Винаги когато тази фигура дохождаше, сестра Ана разтваряше ръцете си да я прегърне, като казваше:

— Благодаря, благодаря ти, Клариса, че дойде.

Да, това беше дъщерята на Ягодкин, която въпреки препятствията, идваше всяка вечер в зимника, макар да знаеше, че ако сестра Габриела научеше, щеше да я накаже строго. Тя смяташе за свой дълг да послужи на предишната игуменка.

Клариса винаги носеше със себе си подкрепителна храна или питие. Получаваше ги от калугерката, която раздаваше храната в манастира.

Сестра Ана научаваше от Клариса всичко, което ставаше горе в манастира. Клариса ѝ разказа подробно за случилото се онази вечер, когато бе оставила Хела, за да отиде в църквата. От тази случка сестра Ана разбра за отвратителния план на сестра Габриела. Така в разговори те прекарваха по цели нощи.

Сестра Ана много се безпокоеше да не би някой да забележи идването на Клариса и често я молеше да не идва вече при нея. Клариса я уверяваше, че не се страхува, тъй като винаги била предпазлива. Тя не предполагаше колко близо е до опасността.

Една нощ, когато Клариса бе до вратата на зимника и вече бе вкарала ключа в бравата, някой я улови отзад.

Клариса изпищя. Обърна се и извика — разбра, че е загубена, като видя пред себе си игуменката.

— На колене, нещастнице! — извика Габриела.

— Аз коленича само пред Бога.

— Какво? Ти се противопоставяш? Не знаеш ли какво правя е непокорните? Ела след мене в моята килия!

Не след дълго и двете бяха в килията на Габриела. Игуменката потропа и се явиха пет калугерки.

— Набожни сестри на манастира „Св. Дева Мария“, повиках ви да видите как наказвам непокорните. Ето тук една — тя посочи с пръст Клариса, — която не е изпълнила моята заповед, като е дръзнала да отиде в зимника при онази нещастница. Аз трябва да я накажа. Нека дежурните сестри излязат напред.

— Какво ще заповяда нашата игуменка? — извикаха всички в един глас.

— Заведете тази грешница на камбанарията и я вържете вън на кръста.

Калугерките се разтрепериха, но нито една не се осмели да възрази. Те я уловиха за ръка, като ѝ шепнеха да моли за прошка.

— Ако се помоли, ще смекча наказанието, с което Бог я наказва — каза игуменката.

— Няма да се помоля — каза Клариса.

— Заведете я и я вържете за кръста на камбанарията — повтори Габриела.

След няколко минути вързаха Клариса за кръста.

— Прощавам ви — каза тя на калугерките, които се отдалечиха с наведени глави. Клариса бе вързана на най-високото място и изложена на голям студ. — Аз скоро ще умра, Боже, нека се изпълни волята ти!

Игуменката заповяда на другите калугерки да се отдалечат, а тя отиде в спалнята си и спа до сутринта.

Като се събуди, отиде да види жертвата си. Увери се, че е жива, върна се в килията си. Видя през прозореца група хора, които приближаваха манастира. Бяха цигани. Габриела се намръщи, когато видя, че главатарят им се приближава до нея.

— Мога ли да поговоря с добрата игуменка на този манастир? — попита главатарят.

— Аз съм игуменката — каза гордо Габриела.

— Вие се шегувате, аз добре познавам игуменката на този манастир, тъй като тя е била винаги любезна и гостоприемна.

— Възможно е, но сега съм аз игуменката и не мога да търпя да ме безпокоят всякакви хора.

Главатарят на циганите съвсем спокойно отговори на игуменката, че има да ѝ предаде едно писмо; извади от джоба си писмото и го подаде, но Габриела го отблъсна.

— Не се приближавайте, а вържете писмото за един камък и ми го хвърлете.

Циганинът направи, каквото му заповядаха.

— Смите се, госпожо, съжалете една болна, моята жена, и я приберете в манастира. Понякога докторите не могат да излекуват една болна но тя намира облекчение в манастира.

— Може да е така — каза игуменката, — ала ние приемаме по — добри хора, разни скитници нямат работа тука.

Циганинът цял пламна — очите му светнаха необикновено.

— Какво казваш? Според тебе това място е за богатите, а не за бедните и болните, така ли?

Той продължи с по-кротък тон:

— Смилете се, набожна сестро, съжалете болната ми жена!

— Напразно се молиш, циганино! Нито ти, нито жена ти може да прекрачи прага на този манастир.

Очите на циганина пламнаха:

— Пази се, немилостива жено, пази се от моето отмъщение! Аз не съм обикновен циганин, а Кал Ахмед — разбойникът, когото полицията търси навсякъде и чиято глава е оценена. Кал Ахмед ти казва, че ще си отмъсти — както на тебе, така и на манастира!

Като чу това име, Габриела се разтрепера. Имаше защо: Кал Ахмед беше разбойник, от когото се страхуваше цяла Русия. Той беше турчин, живял първо в България, после в Русия, където се прочу с храбростта си. Той не беше обикновен разбойник. Говореше се за него, че не нападал никога бедни хора, дори се говори, че е взимал от богатите, за да помага на бедните.

И този известен Ахмед, от когото се страхува всеки жив човек в Русия, стоеше пред Габриела и я заплашваше, че ще ѝ отмъсти. Габриела се уплаши да не би да изпълни закана си, затова избяга и се скри в манастира.

Ахмед постоя още малко на топа място, обърна се после към своите хора и се изгуби в гората.

Когато Габриела се увери, че Ахмед не бе вече там, почна да мисли какви мерки да вземе против него, тъй като беше сигурна, че той ще удържи на думата си.

Тя повика една калугерка и ѝ поръча да отиде бързо в Москва и да съобщи на полицията, че е видяла известния разбойник Ахмед, да изпратят едно отделение стражари.

Калугерката забърза към Москва.

— Ако не дойдат стражарите до вечерта, изгубени сме всички — помисли си Габриела.

Циганите се бяха вече отдалечили в гората. Кал Ахмед свали дюшеците от колата и положи на тях любимата си, полумъртва. Роза бе

изпила отрова, за да се спаси от човека, когото искали насила да ѝ наложат, без да го обича. Кал Ахмед пристигна късно, докторите не можаха да ѝ помогнат. Въпреки това той не изгуби надежда, вярваше, че набожните молитви ще ѝ помогнат.

— Рекох си, ще дойда в манастира „Св. Дева Мария“ и дойдох, но онази никаквица ме отблъсна. Но чакай, сестро, с главата си ще заплатиш за това!

Беше се мръкнало. Тъмнината се спусна тихо и бързо. Кал Ахмед можеше сега да напусне гората и да се доближи до манастира.

Той се спускаше от гората като вълк — желаше първо да разгледа манастира и после да го нападне.

Като разглеждаше така, стори му се, че чу тихо шепнене, като че някой се молеше на Бога за помощ.

Отначало си помисли, че му се е сторило така, но когато това се повтори, той вдигна очи и видя с проникателния си поглед, че имаше нещо живо на кръста. Забеляза въжето, с което бе вързана клетницата. По облеклото ѝ позна, че е калугерка. Той се сети веднага, че тя е жертва на лошата игуменка. И си помисли, че ако я спаси, тя ще му помогне да му покаже пътя, който води към игуменката.

Намислено и сторено. Той се покатери по едно дърво до покрива и оттам на камбанарията.

Видя една много бледа фигура с увиснала глава.

Това бе Клариса.

Кал Ахмед извади от пояса си нож и отрязва въжето, с което бе вързана за кръста. Занесе я след това в камбанарията и я постави на една дъска. Извади от хайдушката си торба шише вино и наля малко в устата ѝ. Подкрепителното питие веднага показа своето действие: Клариса почна да диша и след малко отвори очите си.

— На небето ли съм или Бог ме спаси, когато хората ме изоставиха? — шепнеше Клариса.

— Не се страхувай, драга сестро — каза Ахмед. — Не те спасих, за да ти направя някое зло, но кажи ми само кой те върза на онзи кръст горе?

— Игуменката Габриела — каза Клариса.

— Добрата игуменка? — попита сърдито Ахмед. — Тя е по-лоша от дявола!

— Тя е голяма грешница, но всичко ѝ прощавам — каза Клариса.

— Драга набожна сестро, знам, че дълг на хората е да си прощават, както и ти прощаваш, но аз като загубен човек тълкувам работите другояче. Аз искам да ѝ отмъстя за това, което ми стори.

— Остави отмъщението на Бога, а кажи ми сега как можа да дойдеш тук? — попита Клариса.

— Исках да те спася — каза Ахмед, — тъй като те видях отдолу.

— Самият Бог трябва да те е изпратил! Не знам как да ти благодаря.

— Много лесно: само ми покажи някой таен вход, за да вляза в манастира.

— Наистина аз знам един таен вход, но няма да ти го покажа, тъй като виждам, че си се озлобил и очите ти гледат особено, страхувам се да не направиш нещо лошо...

— Когато те спасих, аз нищо не те попитах — каза Ахмед. — И ти недей ме пита нищо, а ми покажи пътя за манастира. Аз съм грешен човек, но не съм толкова лош, колкото изглеждам.

— В манастира има една личност, която управляваше по-рано. Това е сестра Ана — каза Клариса.

— Какво стана с нея, къде е сега сестра Ана? Защо не е игуменка?

— Защото сестра Габриела я свали — каза Клариса. — Сегашната игуменка го направи, за да стане тя игуменка.

— Къде се намира сега сестра Ана?

— В най-дълбокия зимник на манастира. Защото пожелал да облекча болките ѝ с моето посещение, игуменката ме наказва, като ме завърза на кръста.

— Заведи ме, сестро, и ми покажи пътя, който води за тъмницата, искам да я спася — каза Ахмед, като стискаше ножа си.

Клариса едва се държеше на краката си, но мисълта, че ще направи добро, я насърчи и тя събра последните си сили и тръгна към олтара. Кал Ахмед вървеше след нея. Взе една свещ от черквата, за да освети пътя в зимника. След няколко минути двамата слизаха по една ниска стълба под черквата. На последното стъпало Клариса извади ключ и го постави в ключалката.

— Иди и изпълни длъжността си — продума Ахмед и пое нагоре по стълбата. Той добре познаваше манастира, за да не се лута много. Скоро намери килията на игуменката.

Вратата на килията не бе заключена. Той отвори тихо и влезе вътре. Игуменката лежеше на леглото и навярно сънуваше нещо лошо, понеже движейки устните си, тя произнасяше несвързани думи.

Кал Ахмед издигна ножа и в момента, когато щеше да го забодне в гърдите ѝ, той го изтърва и каза:

— Не, няма да я убия така мъчително, ще я събудя, за да знае кой ѝ е убиецът.

За миг завърза ръцете ѝ.

Отваряйки очи, тя не можеше да изговори нито думица от страх.

Кал Ахмед вдигна ножа наново да убие омразната игуменка, но някой хвана ръката му. Той се обърна изненадан. Зад него стоеше сестра Ана.

— Какво си решил да направиш, грешнико? Да станеш убиец ли?

— Желая да си отмъстя на тази безмилостна жена. Ти едва ли би предположила какво зло ми е сторила — отговори Ахмед.

— Нещастнико, в мое присъствие не проливай кръв. На мен тя причини по-голямо зло, но аз ѝ простих.

— О, достойно е заслужила смъртта си — каза Ахмед, — не ми пречи!

— Дали е заслужила смъртта, това само Бог ще отсъди за лошите дела, а за добрите — ще възнагради.

— О, света жено, добродетелта ти е голяма, аз знаех това, да бъде твоето желание — каза Ахмед, коленичи и целуна полата ѝ. Сестра Ана постави върху къдравата му коса бялата си ръка и тихо добави:

— Да те благослови Господ, човече!

Ахмед стана, извади камата си, разряза въжето, с което бе вързал Габриела.

Сестра Ана я доближи и ѝ каза:

— Прощавам ти за всичко, сестро Габриела, и не се страхувай, че ще ти отнема игуменството. Тъй както аз ти простих грешките, ще моля Бога и той да ти прости. Единственото ми желание е да ме освободиш, за да напусна свободно манастира.

— Върви си, аз не ще те спра — викна Габриела.

— Нека се опита да стори това — извика Кал Ахмед, вдигайки десница.

Сестра Ана, без да обръща внимание на казаното, се обърка още веднъж към Габриела и каза:

— Сбогом, сестра Габриела, ние няма да се видим вече. След това излезе, последвана от Кал Ахмед.

Сестра Габриела вдигна заканително ръце и рече:

— Ако войниците пристигнат навреме, ти не ще си отидеш свободно!

В коридора намериха Клариса, която молеше Бога да ги пази от всичко лошо, което би им се случило. Сестра Ана приближи и притисна Клариса до гърдите си.

— Ти си отиваш — натъжено каза Клариса, — а мен оставяш в ръцете на тази безсърдечна и безмилостна жена. Ах, мила сестро, вземете и мен, пък дори в ада да идем. Желая да съм с вас, тъй като между тия стени не съм сигурна за живота си.

— Понеже ще наруша законите на манастира не се осмелявам да те взема със себе си. Сам царят ме понижи, отне длъжността ми, затова аз мога да си отида.

— Как, нима желаете да ме оставите, да погубите моята младост?

— Тя е права, сега не трябва да я изоставяте — каза Ахмед.

След като помисли, сестра Ана отговори:

— Добре, ела в моя празен замък, който имам в наследство и който е на няколко часа път оттук. Това ми е останало, всичко друго държавата ми отне. Е, Клариса, желаеш ли да дойдеш в такава самота? Предупреждавам те, че там е по-самотно и от манастира.

— Там, където си и ти, сестро, самотата е по-приятна, ще последвам съдбата ти, ще дойда с тебе.

Сестра Ана страстно прегърна Клариса.

— Сега нека напуснем манастира, додето сестра Габриела не си е още отмъстила, като ни причини някое зло. Но къде ще бъдем тази вечер?

— При мен, в моята палатка. Не мога да ви предоставя удобно жилище, но поне място, където ще бъдете в безопасност.

— Нищо не ни остава, освен да се съгласим с предложението ви — каза бившата игуменка.

Съгласието на игуменката много се понрави на Ахмед, тъй като му се удаваше случай не само да изкаже гостоприемството си, но и игуменката да види болната му жена. Той се надяваше, че молитвите на игуменката ще излекуват жена му.

Тримата напуснаха манастира.

Беше голяма тъмнина и едва виждаха пред себе си.

— Страхувам се да не паднете в някоя пропаст, затова ще разрешите, тъй като приближаваме, да дам знак на моите хора.

Той изсвири с пръсти и звукът се разнесе из гората. Ехото повтори звука и след малко пред него се яви един човек.

— Вие ли сте, капитане? — попита той, застанал мирно.

— Да, аз съм — отговори Ахмед.

Скоро светнаха запалени огньове. Като изминаха около 20 крачки, те стигнаха до самия лагер. Край шатрите на земята бяха налягали мъже и жени и зад тях добитъкът. Ахмед мина през лагера и спря пред една голяма шатра. Вътре гореше огън. Една маса с покривка, а срещу нея — постлан с чаршафи, походен креват.

В тая именно шатра Ахмед покани и накара гостите си да седнат около огъня. Не след дълго им донесоха чай и студено печено месо.

Никой не очакваше покана за ядене. След дневните мъки тази закуска беше добра подкрепа — особено топлият чай.

След закуската Клариса, облегнала се на меката постелка, сладко заспа.

Кал Ахмед се приближи и започна да разговаря с игуменката.

— Чувал съм за добрината ти и че охотно помагаш на бедните. Ще приближиш ли леглото на една полумъртва, която аз обичам повече от всичко на света. И би ли отправила благословията си над нея — моята жена?

— Заведи ме при нея — каза игуменката, — всичко ще направя, стига само молитвата ми да ѝ помогне.

— Много е болна — добави Ахмед, — може би не ще доживее до утре.

След малко сестра Ана бе заведена в друга шатра, където на вълнени дюшеци лежеше Роза Терез.

Игуменката веднага разбра, че Роза е сериозно болна. Тя едва дишаше. Ахмед просълзен коленичи пред леглото ѝ.

— Не трябва да ме оставяш, Роза, не, не трябва да умираш. Остани при мене, моля те!

— Съвземи се, Ахмед — бъди мъж! — каза игуменката.

— Ти знаеш как я обичам, ако, не дай Бог, я загубя, ще стана още по-лош, отколкото съм сега.

Болната, като триеше очите си, потрепера — нещо, което по-рано не вършеше.

При това нейно движение Ахмед радостно извика, струваше му се, че тази жена бе извършила някакво чудо и че болната оздравя. Той се наведе и горещо я целуна по челото.

Като обви врата му с ръце, болната каза:

— Ахмед, обещавай ми, че ще станеш друг, ще промениш живота си, като изоставиш този, хайдушкия!

— Обещавам ти — извика Ахмед, — само не ме напускай. Ти не трябва да ме изоставиш, а да оздравееш.

Той се наведе над нея и целуна студените ѝ устни.

Роза се наклони. Ръцете ѝ се отпуснаха. Трънки преминаха по тялото ѝ и тя издъхна.

— Умря — каза игуменката.

— Кой е умрял? Нея ли да оставя? — извика Ахмед. — Тя е жива и аз я целувам, погледни! — В същото време той постави на постелката студеното тяло и започна да плаче.

— Студена, като лед студена! Сестро, чуй ме! Ах, тия очи! Те се сковаха! Ах, Роза, Роза, аз те загубих!

— Тя се прости с мъките — каза игуменката с тих глас. — Но ти обеща да изпълниш последното ѝ желание. Остави тия хора да си идат, а ти се върни в света, където още би бил полезен.

— Да се върна в света ли? И къде, в Петербург ли? Държавата ме е осъдила на изгнание, кой ще се замисли за мене? Нима за моята глава не е обещана награда и всеки, който ме срещне на пътя си, може да ме убие.

— Русия е голяма, затова ти можеш да избереш някое малко кътче, където мирно да живееш. Обещавай ми това, Ахмед, моля те.

Тъкмо когато Ахмед се гласеше да отговори, заби барабан, чу се войнишка тръба.

— Войници — каза Кал Ахмед. — Те идват за нас. Но нека дойдат, ще ни намерят готови.

Като видя жадното за мъст лице на Ахмед, игуменката пребледня.

— В името на Бога, нима така скоро ще се откажеш от дадената си дума? Мислиш ли да се противиш на толкова войници?

— Трябва ли да се предам жив в ръцете им? — каза Ахмед. — Аз ще се явя насреща им като противник, който се защитава, а не като човек, който иска да убива.

В същата минута няколко разбойника влязоха в шатрата.

— Капитане — извикаха всички в един глас, — идват войници, ще трябва да се бием с тях!

— Да се бием, така прилича на добрия юнак — каза Ахмед.

След малко и Клариса дойде и падна на колене пред игуменката.

Кал Ахмед погледна още един път умрялата; после грабна бравата и извика:

— Последвайте ме, братя!

Той не бе направил още ни крачка и игуменката остави Клариса и се изправи пред Ахмед.

— Назад, клетнико! Нима искаш да проливаш кръв напразно — както своята, така и на своите другари?! Не прави това, остави ме да помоля войниците да не те измъчват в затвора и да не се отнасят зле с тебе, както...

— Стой, сестро! — извика Ахмед. — Ти говориш за затвор?

— И стисна по-силно бравата. — Можеш ли да забраниш на орела да хвърчи през планините? Така също не е лесно да накараш Кал Ахмед да гине в затвора. Не, ще бъда хиляди пъти по-доволен да умра тук и да бъда разкъсан от хищните птици, отколкото да се предам в ръцете на войниците. Надявам се, че и другарите ми мислят като мене.

— Ние предпочитаме смъртта, отколкото да се предадем! — извикаха повече от 30 гласа.

— Следвайте ме тогава, приятели! — извика Кал Ахмед, като отстрани игуменката от пътя си. След това изтича навън и другарите му го последваха.

LIV. КЪРВАВАТА СВАТБА

Къщата на Ягодкин днес бе пълна с хора. Те бяха тука от няколко часа, насядали на разкошните канапета, където оживено разговаряха.

Днес Ягодкин празнува двойно празненство: омъжването на дъщеря му и на брат му. Това бе достатъчно, за да обърне вниманието на целия Петербург.

Различно се говореше между хората. Някои казваха, че съществувала омраза между братята и че никак не се разбират. Особено интригуваше хората обстоятелството, че Клариса, два пъти по-млада от чичо си, се омъжва за него. Тези, които познаваха комедианта от по-рано, се чудеха как така той измени начина си на живот. Спомняха си, че той бе беден и лишен от всичко и изведнъж стана богат човек.

Изглежда, че е спечелил някаква сума на лотария или пък брат му е подарил някой милион, казваха други. Всички се чудеха как една млада и красива мома се решава да се ожени за един стар човек.

Наистина чудно!...

Гостите почнаха да стават нетърпеливи, тъй като не можеха да разберат забавянето на младоженците. Всички погледи се отправяха към прозорците на горния етаж, където мислеха, че са младоженците. Мнозина бяха готови да дадат много нещо, за да разберат какво става зад дебелите стени на Ягодкиновия дом.

Николай Ягодкин се разхождаше из стаята. Лицето му го издаваше, че е много разтревожен от разговора с брат си.

Ягодкин и комедиантът бяха облечени в салонни дрехи.

— Това ли е всичко, любезни Николай, или имаш още нещо да ми кажеш? Мислех, че ще ми говориш съвсем друго нещо — че ще ме поздравиш като баща, но думите ти не са родителски.

— Родителски? Аз проклинам минутата, когато ще стана твой баща — каза Ягодкин. — Мислиш ли, че е естествено да свържеш живота си с едно младо същество ти, чиито дни са преброени?

— Но когато това момиче те обича? — каза комедиантът, като сви рамене. — Според мене тази женитба не е така неестествена, както ти мислиш.

— Голяма рядкост е човек на твоите години да се ожени за едно момиче.

— Не си прав, като мислиш, че не ще пазя дъщеря ти по-добре, отколкото всеки друг. Аз мисля, че с това ще я...

— Направиш нещастна... — каза Ягодкин.

— Нещастна? Мамиш се, брате, тя ще е много щастлива с мене.

Ягодкин се доближи до брат си и го загледа втренчено.

— Мислиш ли, че Клариса ще те обича, както жената обича своя мъж? Клариса ме обича много — каза Ягодкин, като въздъхна, — също и аз нея, и ми е много мъчно, като си помисля, че ще я направя нещастна с тази женитба. Без съмнение тя ще те намрази, щом научи за по-раншния ти живот.

— Да, ти я обичаш като единствено дете — каза комедиантът, — но има един човек, който я обича повече от тебе — този човек съм аз.

Банкерът стисна юмрук и се облегна на канапето.

— Този е най-тежкия ден от моя живот — каза той, — днес аз приличам на онзи гръцки цар, който бил заставен да пожертвува дъщеря си.

— Позволи ми да ти напомня — каза комедиантът с по-тих глас, — че аз не ще заведа дъщеря ти на смърт, а в църква — на венчило!

— Да не говорим за това, само едно ми кажи: мислиш ли, че ще можеш да убедиш Клариса да се омъжи за тебе?

— Излишно е да питаш. Не виждаш ли колко хора ни чакат долу не за да чуят спора ни, а за да изкажат своята почит и да присъствуват на венчавката ни. Клариса ще бъде моя жена, разбра ли? Горко ти, ако искаш да попречиш на това!

— Знам с какво ме заплашваш — каза Ягодкин. — Ще ме издадеш, че в касата ми има фалшиви банкноти. Добре тогава. За да избавя дъщеря си, предпочитам да стана най-бедният баща.

Той тръгна към вратата, но комедиантът го задържа.

— Глупак, какво мислиш да правиш? Нима сам искаш да паднеш в пропастта?

— Не сам, а с тебе. Искам да спася дъщеря си — каза bankerът.

— Глупец, тя не иска да я спасяваш. С постъпката си ще погубиш и трима ни.

— Нека — каза банкерът. — Щом нищо не може да се измени, аз съм съгласен с първото — да стане сватбата.

— Това ми се нрави — каза комедиантът, — ти ще разбереш от лицето на дъщеря си, че тя не е нещастна, както мислиш, а напълно щастлива.

— Не ми говори за това, известно ми е, че Клариса е нещастна.

Няколко минути по-късно двамата братя бяха в друга стая, окичена с цветя.

В сватбен тоалет Клариса беше прелестна. Беше облечена в хубаво ушита рокля от бял атлаз. Младоженецът ѝ беше подарил бисерна огърлица, която красеше деколтето ѝ. На главата ѝ бе поставен миртов венец. И тази красива девойка, която цели 18 години Ягодкин бе гледал и ѝ се бе радвал, трябваше сега да стане съпруга на един последен човек?

Щом Клариса забеляза комедианта, посрещна го и вежливо му подаде ръка, която той целуна.

След това тя целуна ръка на баща си.

— Време е да се отива в черква — каза комедиантът.

— За минутка — каза банкерът. — Остави да прегърна за последен път дъщеря си, преди да си я извел от къщата ми. Мило дете, би трябвало най-напред да получиш майчина благословия — обърна се Ягодкин към дъщеря си, — но тъй като тя е далеч, то имай бащината ми благословия.

— Нима мама не ще дойде на сватбата ми? — попита Клариса.

— Вече е време, а гостите са нетърпеливи — каза комедиантът. — Клариса, дай ръката си!

— Върви, дете мое, нека благословията ми е с тебе.

Уловил Клариса под ръка, комедиантът важно излезе навън, където ги очакваше нетърпеливата и любопитна публика.

Щом излязоха, доволен от очарованието, което тя произведе върху насъбралите се, той радостно я въведе във файтона.

— Нищо ли няма да ми кажеш? — попита той по пътя.

— Това, което имам дати кажа, е добре известно, защото много пъти и при всеки случай съм ти заявявала: че те презирам и мразя — отговори тя.

Комедиантът равнодушно вдигна рамене.

— Ти ще ме обикнеш, след брака ние ще се разберем, тъй като имаме еднакви характери. И двамата дирим щастието по необикновени пътища.

— Проклинам пътя, който съм избрала. Каква придобивка, че съм дъщеря на милионер? Аз не съм господарка на сърцето си като другите девойки...

— Ти ще бъдеш щастлива и напълно доволна от мене.

В тая минута файтонът спря пред черквата и Клариса нямаше възможност да отговори.

Зловещата благословия на свещеника беше произнесена — Андрей Ягодкин и Франциска бяха венчани.

Като се извърна назад, Франциска забеляза, че Николай Ягодкин плаче.

Комедиантът постави ръка върху рамото му:

— Братко, вместо да се веселиш, ти плачеш?

Ягодкин го изгледа презрително.

След малко сродниците честитиха на младоженците.

Голямо угощение се приготвяше в къщата на Ягодкин. Голямата стая на първия етаж беше богато наредена. Навсякъде личеше разкош и богатство. Нищо чудно: милионерът омъжваше дъщеря си. С това Ягодкин желаше да манифестира своето богатство. Всички му честитяха.

Ядоха и пиха през целия ден. Франциска също имаше настроение, а Ягодкин се мъчеше да си придаде колкото е възможно по-доволен вид. Угощението продължи до разсъмване и към 8 часа сутринта гостите се разотидоха.

Не след дълго младоженците се отделиха, като всеки влезе в отделна стая.

На другия ден, когато Франциска току-що се беше облякла, на вратата тихо се почука.

— Влезте! — каза Франциска.

В стаята влезе комедиантът.

— Мила женице, добре ли прекара нощта и дали не си ме сънувала? — попита той.

Франциска цяла трепереше. Гласът му я ужаси.

— Мила моя, известно ти е — каза той, — че аз съм твой съпруг, който те е обичал и нетърпеливо е очаквал тази минута, за да ти докаже това. Не трябва да се страхуваш от мене.

— Не ме приближавай! Аз те презирам и се гнуся от тебе — извика Франциска.

— Мила, ти не си вече девойка, а моя съпруга, моя робиня и желаеш или не, трябва да ме обичаш. А сега ела с мене в стаята ми.

Но понеже тя не мръдваше, комедиантът я хвана през кръста и започна силom да я тегли към вратата.

В тая минута вратата се отвори и влезе банкерът. Достатъчен беше само един поглед, за да узнае какво ставаше в стаята. Извика заканително:

— Андрей, ела с мене в кабинета ми, имам да ти казвам нещо насаме.

За момент комедиантът се замисли, боейки се да не би брат му да му готви някаква изненада. Той провери горния джоб на палтото си.

— Добре, готов съм да дойда — отговори.

— Прощавай, мила Клариса, веднага ще се върна.

Двамата се запътиха към кабинета. Трябваше да се измине един доста тесен коридор, докато се стигне до него. Стаята на деловодителя беше точно до кабинета. Докато братята влизаха, Франциска изтича и влезе в стаята на деловодителя, за да може да подслушва, без да я забележат.

Тя дочу още отначалото, че те се скараха.

С хриплив глас Ягодкин каза:

— Андрей, за последен път те моля да върнеш дъщеря ми, бъди добър и не ми я отнемай, не ме опропастявай.

— Твоето дете е вече моя жена — отговори другият.

— Не мога да разбера какви подбуди те накараха да се ожениш за нея, но имам предчувствие, че това не ще свърши добре. Ако върнеш дъщеря ми, ще получиш един милион!

— Ха, ха, ха, навярно от фалшивите милиони? — засмя се Андрей.

Франциска трепна, като узна ужасната истина.

Тези думи подействуваха силно на банкера и той громко викна:

— Негоднико, ти бе причина да приема тия пари, но аз ще те погубя!

Клариса не виждаше какво става вътре. Тя стисна в ръка ножа, който беше взела със себе си и с който мислеше да си послужи, за да се отърве от човека, от когото се гнусеше.

— Ти отправяш срещу мен револвер? — чу се гласът на банкера.
— О, сатана в човешки лик, изверг, който е готов да стане братоубиец!

— Успокой се, братко! — извика комедиантът. — Обичам те, за да не ти направя никаква злина. Но бъди послушен и мирен — и но този начин ще бъдем добри приятели. А сега довиждане, братко. Не желая повече да карам дъщеря ти да ме чака.

— Довиждане!

С голяма скорост вратата се отвори и на прага се показа тъмна фигура.

— Веднъж завиваш! — извика Франциска, издигайки блестящия нож в ръката си.

Със задавен вик някой грохна на земята.

— Той е мъртъв и аз съм свободна.

В тая минута в коридора се чу глух смях. На една врата, изправен с лампа в ръка стоеше комедиантът. Той изгледа Клариса със сатанински поглед.

— Много лошо се мина, гълъбчето ми — каза той, — ножът, който беше предопределила за мене, прободете този, когото наричаш свой баща, моя брат Николай Ягодкин.

Оставихме княгиня Хела тъкмо когато тя побягна с малкия Владимир от гората.

Като че нещо я гонеше, тя бягаше от мястото, където бе намерила детето, тя все по-силно тичаше, като не обръщаше внимание на храсталака, който я дращеше.

Отначало Владимир плачеше и се мъчеше да се откопчи от ръцете ѝ, но тя успя да го залъже, тъй че той най-после почна да я следва като своя майка.

Негова майка! Бедното дете, то не помнеше майка си и си помисли, че Бог му е изпратил тази, за да не бъде самотно!

Хела често издигаше детето и дълго го целуваше... Тя го милваше по гладката косичка и го именуваше с разни имена. Тича така с него до късно през нощта. Полудялата почна да мисли къде ще

нощува. Не смееше да остане на открито. Тя се огледа на всички страни и забеляза една пещера.

LV. СКИТНИКЪТ

Внесе в нея Владимир, направи му легло от мъх и го положи.

Детето се развесели и почна да разхвърля мъха ту на една, ту на друга страна.

Хела се наслаждаваше на тази сцена.

— Той е жив, Владимир е жив — казваше си Хела, — не е изгорял. Ще мога да докажа невинността си.

Отдавна се бе стъмнило. Не след дълго детето заспа в прегръдките на Хела. Чувствуваше се така добре в нейните прегръдки, както никога дотогава. Като гледаше детето, тя заспа. Не знаеше колко бе спала, но когато отвори очите си, дочу глас от тръба и биене на барабани. От този шум тя дойде на себе си.

Уплаши се, тъй като знаеше, че това е приближаваща се войска.

Веднага помисли, че я гонят, за да ѝ отнемат детето. Притисна го по-силно до гърдите си и се притаи в един ъгъл на пещерата.

Много се зачуди, когато войската мина край нея и се отправи към манастира „Св. Дева Мария“...

Сега тя можеше да излезе от пещерата с Владимир и да си иде в Москва, където само една дума ако кажеше, щяха да я заведат с детето в Петербург. Тя тръгна по пътя за Москва.

Не измина много и чу гърмежи. Това показваше, че боят между войниците и разбойниците бе почнал. Боят бе ужасен.

Кал Ахмед бе един от първите борци. Той се бореше като лъв с враговете си, докато неговите другари се предадоха на по-силния неприятел. Удари с брадвата си първия, който му се изпречи, на втория забодя ножа в гърдите и след това успя да навлезе в гората.

— Роза Терез — извика той, когато дойде в гората. Пред него се яви една женска фигура с бледо лице, облечена в бяло.

Ахмед помисли, че това е духът на Роза, затова падна на колене и почна да се кръсти. Тази млада жена, която се яви пред него, бе княгиня Хела. Тя бе оставила Владимир на безопасно място и бе

излязла от гората, за да види какво става наоколо. Застана пред разбойника и го загледа.

Зарадван от нейното явяване, Кал Ахмед каза:

— Ти ли си духът на моята Роза, дошъл да ме пази от куршумите на враговете? Но късно е вече, ето ги, те приближават и техните куршуми ще ни улучат.

Щом Ахмед каза това, от десетина неприятелски пушки светнаха пламъци. Той скочи веднага от мястото, където бе коленичил. Не бе ранен. Но жената пред него бе ударена.

Кръв потече близо до сърцето ѝ.

Тя извика:

— Владимире!

Ахмед се огледа още веднъж наоколо и като сърна избяга в гората.

Княгиня Хела, обляна в кръв, лежеше проснат. След няколко минути дойде на себе си и си спомни, че бе оставила детето в гората.

— Къде е Владимир? Какво ли е станало с него? — Тя стана и въпреки силните болки, се отправи към храсталака. Забрави болките си, като видя отдалеч, че Владимир ѝ се усмихваше. Когато приближи храсталака, силите ѝ я напуснаха, тъй като бе изгубила много кръв, и тя падна на земята.

— Защо спиш, майко? — извика Владимир. — Отвори очите си!

Детето целуваше челото и устата ѝ.

Беше изминал около половин час, откакто лежаха неподвижно на земята. Изведнъж се зачу шушнене в храсталака и не след дълго се показва един старец с бяла коса ѝ брада. Лицето на стареца бе особено. И поглеждалите малките си очи ту детето, ту жената. В ръцете си държеше една доста дебела пръчка, която сам бе издялал. Той приближи полека до лежащата и извика:

— Варвари! Изглежда, че са я убили.

Той се наведе над нея и искаше да прегледа раната, но малкият Владимир я беше така прегърнал през врата, че бе трудно за стареца да го отдели.

— Ти искаш да биеш моята майка — каза детето. — Махни се оттука, човече, аз не те обичам.

То скочи на земята и застана в отбранителна поза.

Старецът гледаше детето. В това положение то му се струваше прекрасно.

— Какви очи! Дали това не е плод на въображението ми? Щях да помисля, че е дете от Романовската фамилия.

„Както вражески ме погледна сега това дете — помисли си старецът, — така ме гледаше и той, когато се приближих до него. Стига толкова, защо ли си спомням това, когато той отдавна е умрял? — Той разтри челото си, като че искаше така да премахне възпоминанието. — Време е да помогна на нещастницата, тъй като е изгубила много кръв.“

— Нищо лошо няма да направя на майка ти — каза старецът, като се доближи до детето и го помилва по русата косичка. — Тя е болна, аз искам да ѝ помогна.

Той клекна до княгинята и почна да разглежда раната. След това сложи ухо на гърдите ѝ, за да чуе биенето на сърцето ѝ. Зарадва се, като чу, че то биеше.

Куршумът не бе я ударил напрано в сърцето. Вероятно можеше да ѝ помогне.

Той помисли отначало да я пренесе на ръце, но прецени, че ще му бъде трудно, затова реши да иде за кола.

— Ти стой тука, дете, аз скоро ще се върна и ще пренесем майка ти на по-добро място.

Той се изгуби и се върна скоро с едно голямо куче, впрегнато в кола. Вдиша лежащата и я постави на колата, сложи и Владимир до нея.

— Тръгвай, Фазане! — извика той и кучето гордо почна да тегли количката.

„Никога не съм очаквал, че ще бъде нарушено усамотението ми — мислеше си старецът. — Има вече цели 50 години, откакто съм в тази колиба и никога женски крак не е прекрачил прага ѝ. Аз се зарекох жена да не влиза при мене и за да наруша клетвата си днес, причината е желанието ми да помогна на тази болна жена.

Това дете има чертите на Романовците. Това е само прилика, защото как може тук, в тази пустиня, да се намери член от тази фамилия! Изминаха шестдесет години от онази страшна случка. Оттогава изкупувам греха си, както никой друг, и все не мога да забравя кървавата картина — навярно още не ми е простено...”

Старецът се наведе на стола и заплака.

Кучето се надигна от постелката, приближи се до господаря си, леша до него, като метна крак на коленете му, и покорно го гледаше.

Този поглед подействува добре на стареца; той помилва кучето и каза:

— Вярвай ми, Фазане, ти, единствен мой другар на самотата ми, ти ме разбираш, ти, вярно мое псе! Ти знаеш защо толкова се мъча!

Кучето издаде глас, като да искаше да каже: Да, господарю, разбирам те. После почна да се гали и да си играе със стареца, като тури главата си в скута на своя господар.

Пустинникът бе живял тук толкова дълго, че дори най-старите хора си спомняха за него. Никой обаче не знаеше колко години бе прекарал тук, 50 или 60, тъй като той странеше от хората, които живееха по тези пусти места — само на свещеника Неандрович беше позволил да го посещава един път в месеца, за да му донася храна.

Той не приемаше тази храна даром, а я плащаше двойно и тройно. Каквото останеше, по негова молба попът го раздаваше на бедните. В скоро време той се прочу като добротворец в цялата околност, тъй като за всеки, който имаше нужда, отваряше златната си кесия.

Живееше само със свещеника, тази бе третата обич през живота му — другите две бяха вече мъртви. Третият — свещеникът, който се казваше Неандрович, оставаше учуден от големите познания на пустинника. Където отидеше, той разказваше само за него. На всекиго го представяше като човек, опитен във всяка наука, който няма равен на себе си в света. Той имаше един голям недостатък: невероятно ненавиждаше жените. Когато отиваше да прегледа някой болен, поставяше условието, докато е там, да няма никакви жени в къщата.

Старецът повдигна глава и на разстояние сто крачки от себе си съзря свещеник Неандрович, който се приближаваше към него.

— Ах, това си ти? — рече той. — Да бъде благословено идването ти в дома ми! Струва ми се, че си подранил днес!

— Знаеш, че имам да изпълнявам много задължения — отговори свещеникът, който бе на средна възраст. — И за да изпълня всичките, като не забравя и тебе трябва да стана рано. Виждам обаче, че и ти си подранил, което не е хубаво за старите ти години.

— Цяла нощ бях буден — отговори старецът.

— Цяла нощ? Какво има, че не си спал цяла нощ? — попита свещеникът.

— Имам гости в колибата си.

— Трябва да са високопоставени личности, щом като си ги приел в колибата си?

— Едно дете — каза пустинникът и се пообърка малко — и една жена, която е тежко болна.

— Жена! — извика учуден свещеникът. — Тая новина наистина е необикновена. Не мога да си обясня как е могло да стане това, да ги прибереш в колибата си. Чух снощи гърмежи в гората, сигурно те ще са оттам, тъй като видях Кал Ахмед да бяга.

— Влез вътре и виж болната — каза старецът, като дърпаше свещеника в колибата.

След няколко минути съблякоха болната до кръста. Свещеникът се доближи до нея и като погледна раната, извади от расото си едни клещи, които винаги носеше със себе си.

— Болната е чудно красива, изглежда, че е от някое благородно семейство. Коя ли ще е тя, Боже мой?

— Не зная това — отговори старецът. — Знам само, че ако не бързате с операцията, тя ще умре.

След дълъг преглед свещеникът извика:

— Тук е, намерих куршума; той е в самия бял дроб, на няколко сантиметра от сърцето.

Той постави клещите в раната и след малко извади куршума.

— Куршумът е доста голям, прилича на войнишки. Мисля, че не е бил предназначен за нея, а за някой друг, сигурно за Кал Ахмед.

От раната потече черна кръв. Свещеникът изми с вода раната, превърза я, като й тури някакви треви.

Пустинникът се доближи до Хела, повдигна я, за да я тури на по-добра възглавница, ала в същата минута извика и подскочи настрана.

— Какво има? — попита учудено свещеникът. — За Бога, приятелю, кажи какво ти е?

— Знак, знак на Романовците — викаше пустинникът. — Гледай, гледай, тя го носи там — това с знак на Романовците!

Свещеникът се наведе над болната и видя жигосаната брадвичка и под нея корона.

— Чуден знак наистина — каза свещеникът.

— Този е техният знак — каза пустинникът. — Всички Романовци носят този знак, а също и ония, които принадлежат към тази фамилия.

— Успокой се — рече свещеникът, — нека най-добре да я настаним удобно.

— Но не аз! — рече пустинникът. — Заклел съм се да не докосна нито един от Романовците. Аз не! О, Боже, и аз прибрах тази жена в колибата си!

Колкото и да го молеше и каквото да му говореше свещеникът, нищо не помогна — пустинникът дори не се помръдна от мястото си. И затова той — свещеникът — я зави добре с мечешка кожа.

Много развълнуван, пустинникът в това време се разхождаше нагоре-надолу из стаята.

Свещеникът се приближи до него и с тих глас рече:

— От няколко години сме приятели, но аз никога не съм те попитал нищо за твоя минал живот. Сега обаче те моля да ми кажеш нещо. Знаеш, че не искам да задоволя любопитството си.

— Добре тогава — рече пустинникът, — на тебе ще разкажа всичко, тъй като виждам, че си добър и честен човек.

— Родил съм се в богатство — започна да разправя пустинникът историята си, — в един замък съм роден, а семейството ми е едно от най-благородните в Петербург. При управлението на императрица Екатерина дядо ми е бил пръв неин министър. Той сполучил да спечели нейното разположение — накратко, харесал ѝ като добър във всяко отношение човек и тя нищо не предприемала без неговото одобрение. Не след дълго и той властвуваше над Русия.

— Мога тогава да назова името ти — каза свещеникът.

— Аз съм от фамилията на граф Орлов — рече пустинникът. — Трябва да знаеш, че като неин любимец дядо ми можеше да играе своята роля и когато се оттегли, остана му наследство само имот. Този имот баща ми не го намали, напротив — увеличи го. Така бъдещето ми се усмихваше. Аз имах пари, а казват, че тези, които имат пари, могат да се нарекат напълно щастливи. Полека-лека израснах, станах юноша и учех всичко, каквото можеше да се учи. Деветнадесетгодишен, аз бях вече капитан от гвардията. През тези години толкова много се наслаждавах, че 60 години пустиннически живот не ще бъде достатъчен, за да изкупя миналия си живот...

Спрямо подчинените си бях строг, почти тиранин. Самият император много ме уважаваше, поради което въпреки малолетието ми, гърдите ми се украсяваха от разни ордени и други почетни знаци.

Престолът бе зает от Павел. Той беше носител на либерални идеи: подпомагаше селското съсловие и с това си спечели врагове между дворяните. Те почнаха да го ненавиждат, понеже бил много променлив: когото днес награди и отличи, утре го изругава и унищожава.

Той разчиташе на обичта на народа, ето защо се отнасяше добре с него, като се надяваше, че ще има нужда от неговата помощ. Народа той виждаше само в селяните, а се отнасяше с недоверие към посъбудените.

Не позволяваше на младите да продължават образованието и затвори университетите. Постави стража по границата и по този начин неприятелите му се увеличаваха и бяха намислили да го убият.

Понеже не се занимавах с политика, аз стоях далеч от тези работи. За мене беше все едно Павел или Александър ще управлява. Приемите и пиршествата в двореца ме привличаха, ето защо и царят ме обичаше.

Получих заповед един ден да се явя при царя на аудиенция. Отидох, като се облякох в най-хубавата си униформа.

Той не беше разположен. Нещо го бе развълнувало. Приблужи се към мен, вгледа се и ми каза:

— Необходимо ми е едно доверено лице, Орлов.

Той продължи, понеже аз нищо не му отговорих.

— Дядо ви е бил много близо някога до царското семейство. Той пазеше царицата си, като ѝ беше предан и верен. Мога ли да разчитам на същото от вас, както Екатерина от вашия дядо?

Поставяйки ръка на сърцето си, аз го увещавах, че главата ми ще бъде готова да падне винаги за него.

— Обграден съм с неприятели — промълви той, като набърчи челото си. — Имам нужда около себе си от доверени хора, на които да мога да се осланям и разчитам. Орлов, вие трябва да бъдете един от тия капитани, които винаги ще ме бранят.

Коленичейки пред него, аз положих клетва, че ще оправдая надеждите му. Напуснах царския кабинет повече от щастлив. Изпълнявах ревностно и доволно новата си служба, затова получавах

като награда голямото царско доверие. Длъжността ми се заключаваше в това — всеки четвърти ден да пазя царя денонощно.

До царската стая, почти до вратата, беше креватът. Службата не ми харесваше не затова, че бях лишен от удобно спане, а по-скоро, че бях любимец на жените. Не ми трябваша много усилия, за да спечеля сърцата им. Самите те ми ги предлагаха и аз лекомислено ги приемах, без да се замислям.

В императорския дворец живееше младата и красива графиня Волска. Тя беше една от най-красивите вдовици и макар че беше от години загубила съпруга си, още носеше траура. След смъртта на съпруга си тя получи в наследство милионите му. Той бе се оженил за нейната красота. Беше я завел в едно полско имение, но тя побърза да дойде в Петербург след неговата смърт, където и ние се запознахме на един от царските балове и приеми.

За да не бъдем обезпокоявани, тя нае една вила на брега на Нева, далеч половин час от Петербург, където аз отивах. Пристигах с лодка при нея, а зиме се плъзгах и след половин час бивах при най-красивата светска дама.

Тия нощи не ще забравя никога. Разбирам наистина сега, че съм грешил, но каквото и да бих дал, не мога да върна миналото. Въпреки че бяхме уверени, че нашите срещи остават тайни за света, убедих се в обратното, когато за това научих от самия цар. Бях при царя на служба и той ме повика точно когато се готвех да си легна. Влязох при него и той ме покани на една партия вист.

След неколкочасова игра, хвърляйки картите, той ми каза, че предпочита да си поговори с мене, отколкото да поиграе карти.

— Нали вие ходите при графиня Волска? — запита той, без дотогава да сме говорили за нея.

— Вярно е, Ваше Величество.

Царят облегна глава на ръката си и се загледа встрани.

— Красива жена е Волска и с чудна талия, но и любовта ѝ е вятърничава. За нейната любов трябва да млади хора, които се захласват в нея.

Толкова бях изненадан, не можах нищо да отговоря на царя. Той така говореше за нея, като тя да беше негова любовница.

От разговора му не се разбираше по-рано той да е бил в интимни отношения с нея.

Реших по всякакъв начин да узная тази тайна. Още при първата възможност, която ми се представи, писах на графинята, че ще я очаквам във вилата. Тя дойде и с пристигането си се помъчи да се хвърли в обятията ми, но аз се държах студено. Тя настояваше да узнае причината на моята студенина. Хванах я за ръцете, приближих я и я загледах право в очите.

— Вярвах, че обичам една честна жена, с чисто сърце, а не любовница на императора.

Думите ми я жегнаха.

— Орлов, значи ти всичко знаеш, кой ти е казал за всичко?

Отговорих, че заключенията ми почиват на съмнения.

Тя ми разказа след това цялата история с императора.

„Достатъчна беше една царска заповед, за да се намеря в царския дом, тъй като царят ме беше харесал. Щом на царя омръзна моята любов, той ме омъжи за един болярин, чиято съпруга бях до смъртта му.“

Щом ми откри това, притегляйки ме до себе си, тя ми каза тихо, че човекът, който я опропасти, ще получи отмъщението ѝ.

— Как — извиках аз, — вие говорите за отмъщение против царя?

— Да — отговори тя, — против него и някои още други. Но мислиш ли, че само аз желая да отмъщавам на царя? Много има такива, на които той е спечелил омразата, в Русия навярно ги има с хиляди.

Чудно наистина, думите ѝ ме поразиха и не можех повече да ги забравя.

От тоя момент вече графинята не ме напусна и съумя да ме настрои против царя. Аз вече го мразех, понеже беше излъгал моята мила. Графиня Волска ме въведе в едно общество, което действуваше против цар Павел. За голяма моя изненада, тук намерих хора от висшето общество. Решиха един ден, че ако желаем да избавим Русия от пропаст, цар Павел трябва да умре. Сякаш че беше днес — тъй ясно си спомням тази нощ. Около осемдесет души бяха събрали се, които решаваха смъртта на царя. Ние с графинята пристигнахме на събранието последни. Поздравиха ни радостно, а специално графинята — и затова, че е могла да ме убеди да дойда, понеже за никого от тях не беше тайна, че аз бях адютант на царя и че животът му е в ръцете

ми. След продължителни прения настъпи момент на гласуване кой ще извърши убийството.

Избран бях аз! Пребледнях, изтръпнах... Помня, че всички се изредиха да ми честитят, а също и графиня Волска. Щом се опомних, салонът беше вече опразнен. Посърнал, с наведена глава и мрачни мисли, аз се върнах в стаята си. Бях в трескаво състояние през целия ден, вечерта извърших нещо, което никога не бях вършил в живота си.

Помолих се на Бога в черква. Чувствувах се по-леко след молитвата. В 9 часа вечерта трябваше да постъпя в двореца на служба. След няколко минути сам царят беше пред вратата.

— Кой е на пост днес от офицерите? — запита той.

— Аз, Ваше Величество — отвърнах.

— И кой друг?

— Капитан Лабедкин, който съобщил, че по болест тая вечер ще отсъства.

Случи се така, че само аз от адютантите щях да бъда на пост тая вечер.

— Орлов, елате вътре да поговорим, понеже си привърших работата.

Аз влязох. Струва ми се, че никога царят не е бивал тъй любезен с мен, както тая вечер. Говори ми за намеренията си, по това какво мисли да предприема за добруването на своя народ. Аз наблюдавах стенния часовник, докато трая разговорът. Още три четвърти от часа оставаха, докато дойдат да отнемат жива та му. Повярвайте ми, желанието ми беше да коленича пред царя в тая минута и всичко да му разкажа, но като по чудо езикът ми се беше вдървил и аз нямах възможност и дума да проговоря.

— Известно ми е, че съм обграден с неприятели — добави той, — тъй като от писмата, що получавам, научавам, че и най-близкостоящи до мен са мои кръвни неприятели. Не ме фиксирайте така, Орлов, понеже знам, че и вие сте един от тях, това ми е известно. Но поуспокойте се, това не е възможно и аз не мога да го повярвам.

След това се приближи до една етажерка, взе едно писмо и ми го подаде.

Прочетох го. Съдържанието му беше:

„Ваше Величество, не се доверявайте на капитан Орлов. Той е съучастник в съзаклатие, което на едно от последните си заседания е взело решение да ви убият. Вардете се от него, тъй като той е оръдие на графиня Болска, която иска да отмъсти за нещастieto си.“

— Писмото е измислица, нали, Орлов?

— Да, Ваше Височество — с мъка отговорих аз.

— Убеден съм, че вие не сте способен да лишите от живот вашия цар. Положете клетва за това, Орлов!

Издигнах ръката си и произнесох:

— Заклевам се, Ваше Величество, и ако не устоя на клетвата си, нека провидението ми изпрати най-голямото наказание.

— Доволен съм, Орлов, отивайте си — каза царят, — понеже чувствавам нужда от почивка.

— Ще си починеш навеки... — мърморех си аз, излизайки от стаята.

Хващаше ме лудост, докато настъпи полунощ. В 12 часа точно, заедно с четири тъмни фигури, допуснати от подкупените слуги — начело с мене, влязохме в спалнята на царя.

Още при първия шум царят извика, пробуждайки се:

— Орлов, Орлов, пазиш ли поста си?

— При вас съм, Ваше Величество — и се приближих към леглото му.

Всичко изведнъж му стана ясно.

Скочи от леглото си и сграбчи пълния си револвер, но в това време аз се хвърлих отгоре му и го хванах за врата. След няколко минути царят беше мъртъв. И досега чувствавам как неподвижно ме гледат сивите му очи!

Пустинникът закри очите си с ръце, като да се пазеше да не бъде виждан от хората.

— Ами след като това мръсно дело бе извършено, как напуснахте двореца? — попита попът.

— Избягах — каза пустинникът, — скитах из цял свят, само да се освободя от царския образ, но напротив, той навсякъде ме преследва. След продължително скитане завърнах се от тъга по родината.

Оттогава до днес пребивавам тук. И сега, отче, върви си, тъй като черните спомени ме спохождат в тоя момент и не мога да понасям никого пред себе си.

Свещеникът тихо се отдалечи, след като стисна ръката на пустинника. Но излизайки из колибата, той дочу как стенеше убиецът-пустинник.

LVI. СВЕТО ОТРИЧАНЕ

Една седмица вече как Бояновски беше като готвач в царската кухня. Понеже беше протежиран от главния царски готвач, Той получи добро място за готварските си способности, нямаше защо да се страхува, тъй като и самите му другари се чудеха на неговите познания.

Той беше определен от Лафермо да приготвя сутрешната закуска на царя. Така че работното му време беше само сутрин, а времето след обяд можеше да използва, както пожелаеше.

Лафермо — французин по народност — беше крайно недоверчив към другите готвачи, но към Бояновски или по-скоро към Познански, както той го зовеше, имаше неограничено доверие и никога не преглеждаше ястията, които той приготвяваше.

— Вие ще направите чудна кариера — му казваше веднъж Лафермо. — Ето че вчера царят се интересува кой е приготвил закуската му. Говорих му за вас и навярно скоро ще ви представя на царя.

Веднъж Лафермо викна в кабинета си Бояновски и му каза:

— Ще предприема едно сериозно пътуване, което не може да се отложи. Трябва да ви съобщя, че ще ме заместват. В дневника е казано каква работа ви предстои и на кое ще обръщате по-голямо внимание. За покупките например: вземайте винаги най-скъпи работи, тъй като царят държи много на лукса.

Бояновски го увери, че доколкото зависи от него, ще положи всички усилия, та отсъствието на главния готвач да не се почувствува от царя.

Действително Бояновски се мъчеше достойно да замести Лафермо.

Старателно наблюдаваше ту един, ту друг готвач и проверяваше внимателно всяко ядене.

Съобщават му веднъж, че рибар донесъл в царската кухня риба от Волга — нещо, което нерядко се случва.

Рибарят влезе при Бояновски. Спазаряват се за цената на хубавата моруна, която беше добра за царското меню. Моруната беше голяма и още жива и Бояновски пожела да узнае цената.

— Господине — отговори рибарят, — цената ще ви съобщя, след като ви кажа насаме как съм уловил тази риба.

— Влезте вътре — каза му Бояновски.

След като влязоха в стаята, Бояновски го попита по какъв начин е хванал моруната.

— Господине, аз ще се постарая да ви предам историята на тази риба, въпреки че тя е твърде чудна. Улових тази риба една вечер, гребейки с лодката си по Волга. Трябваше здраво да я държа, за да не я изпусна. Моруната скачаше в мрежата ми. С мъка я извадих и занесох у дома. Пуснах я в бистрата вода, която налях в един басейн. Наоколо узнаха за рибата. Разбра и кметът, който дойде заедно с жена си да я види. Наблюдавайки как рибата скача във водата, съпругата на земевладелеца изтърва диамантения си пръстен. Моруната погълна пръстена като по чудо. Щом забелязах това, веднага взех влака и идвам при вас. Затова ще моля рибата пред вас да бъде разпрана и след като извадите от стомаха ѝ пръстена, да ми го предадете.

Бояновски взе ножа и започна да разпаря рибата, но последният го задържа.

— Не е необходимо толкова да бързате, може и утре да сторите това, аз напълно се доверявам вам и утре ще дойда да си получа пръстена.

Той си взе шапката и се запъти към вратата, но като я наближи, се спря и добави:

— Нали ми обещавате, че сам ще разпорите рибата, господине?

— Чудна работа, но нали ви обещах, че сам ще я разпоря. Бъдете уверен в това. Все пак се съмнявам дали пръстенът е в стомаха ѝ или в него ще има само храна.

— Може би се лъжа, но все пак може да го намерите — отговори рибарят, като въпросително поглеждаше Бояновски.

— Довиждане, господин готвач! — каза той и напусна стаята.

Това обръщение се стори доста подозрително на Бояновски и затова той любопитствуваше да узнае дали действително ще намери въпросния пръстен в рибата, затова, затваряйки се в стаята си, започна да разпаря рибата. След малко намери стомаха и го разреза с ножа.

Чудно, от стомаха падна върху мрамора месингова кутийка. Вземайки кутийката, Бояновски замислено за почна да я разглежда от всички страни.

— Навярно е някаква тайна пратка — си каза той.

Ето защо той се огледа наоколо, за да се убеди, че е сам в стаята; взе ножа и отвори кутийката, която съдържаше една малка хартийка.

Той я взе и зачете:

„Бояновски,

Обръщайки се към тебе, братята на смъртта честитят завръщането ти в отечеството. Честит е този, който е могъл да разкъса веригите и да се завърне здрав в отечеството си от вечния ад! Ето защо — отмъщение на ония, които ни изпратиха в Сибир! Отмъсти за онези, които ти отнеха половината от твоя живот, които те мъчиха и от твоята висота те тласнаха в голямата пропаст!

Приближавайки се до теб, братята на смъртта ти предлагат помощта си. Бъди наш, въпреки че си далеч от нас. Надяваме се, че си още верен нам. Сега, след изкусното ти промъкване в царския дворец, гдето си гарантиран от преследване, имаш пълната възможност за отмъщения на оня, чийто подпис само беше достатъчен от придворен съветник да те тласне до положението на сибирски заточеник.

Всичко държиш в ръцете си.

Ще се поколебаеш ли за отмъщението?

На никого досега не се е оказала такава възможност, както на теб. Бояновски, надеждата ни е в тебе, братко на живот и смърт, да отмъстиш за нас, а и за тебе.

Наш човек утре ще те очаква при паметника в Екатерининския парк. Ако утре вечер не се явиш там, нашият човек ще те очаква 14 вечери непрекъснато там. С пълно право ние те считаме наш и те поздравяваме.

Сбогом, Бояновски, и само за отмъщението мисли. Само в отмъщение:

Братя в смъртта.“

Бояновски се извърна, да не би някой да го наблюдава след прочитането, и след малко наново прочете бележката.

„Пак ме откриха, значи нищо не е в състояние да им попречи да узнаят къде се намирам. Виждам глупостта, която ми предлагат с писмото си, но аз не споделям тяхната идея. По-рано, докато още не действаха с отрова и динамит, имах техните идеи и исках да помогна на нещастния народ. Но откакто станаха жестоки убийци, не съм вече техен.“

След това изгори писмото на пламъка на свещта и пепелта изхвърли на боклука.

Неспокойствие го обхвана от тия минути, започна да се двоуми. Искаше му се да продължи спокойния си живот, от друга страна — желанието да си отмъсти за мъките, които е претърпял, го гризеше.

Няколко дни изминаха така.

Той вярваше, че щом се съгласи с нихилистите, те ще настоят да си остане готвач, затова се реши да отиде на определената в Екатерининския парк среща. Той реши да им открие, че не може да бъде вече техен. Искреността в случая ще бъде по-уместна, отколкото подлостта.

В 7 часа вечерта той се преоблече и отиде в парка. Взе за всеки случай и револвера си. Стигна в парка по една алея, която извеждаше до уговорения паметник. Пред него се изправи гордо една тъмна фигура. Това беше рибарят, който му бе донесъл моруната.

— Добър вечер — каза той, приближавайки се до Бояновски.

Без да продума, Бояновски отвърна с кимване.

— Благодаря ви за труда, който си направихте — каза рибарят, — иначе щеше да стане нужда да идвам наново при вас. Сам ли бяхте при разтваряне на рибата?

— Да — отвърна Бояновски.

— Намерихте ли в стомаха предмета, за който ви говорих?

— Да, но писмо, а не пръстен — каза Бояновски.

— Твърде добре. Но прочетохте ли го?

— Да, прочетох го.

— Два пъти повече имам да ви благодаря тогава. Значи вие сте съгласен да бъдете наш брат?

Бояновски нищо не отговори, гледаше земята.

— Няма ли да получа вашия отговор?

— Не, докато не ви видя лицето.

— Струва ми се, че ще си спомните за Яники?

— Яники ли? Аптекарят, който на драга воля прие да стане член на нашето общество?

— Да, аз съм Яники.

— Та какво ми говорите, по дяволите, вие ужасно сте се променили. Но разкажете ми: как можахте да узнаете, че съм избягал от сибирските рудници, а също и за местопребиваването ми сега?

— Това не беше тъй мъчно — отговори Яники, — тъй като ние ви следвахме винаги с будно око, а останалото научихме от евреина Марголински.

— С вас ли е евреинът? — попита Бояновски.

— Той беше шпионин, ала ние ще го накажем, задето ви е предал.

— Значи той ме е издал?

— Без съмнение. За да се отърве от бесилката. Кардов ви търси като скъпоценен камък. Кажете ми накъсо, Бояновски, съгласен ли сте с нашето предложение или не?

— Думите в писмото са двусмислени — рече Бояновски — и не знам как да ги разбера. Искате нещо от мене, но не зная какво.

— Мисля, че е ясно казано в писмото. Например вие имате възможност в кухнята на царя да турите отрова в яденето и така ще постигнем целта си и ще бъде щастие за всички ни.

— Вие наричате това щастие? — попита Бояновски.

— Да, това е най-голямото щастие, което може да се даде на някой брат от дружеството на смъртта.

— Аз ненавиждам враговете си, както и вие — каза Бояновски, — но отровата е подло средство за един честен човек. Отмъщението може да бъде извършено чрез оръжие или бой.

— Куршумът не всякога е сигурен — каза Яники, — отровата е по-сигурна.

— Покушението може да стане на улицата, но работата тука е съвсем друга, когато това става тайно.

— Отровата действа сигурно и човек свършва за няколко минути.

— Имате ли отрова, която действа така ефикасно?

— Това ще е моя работа — каза Яники. — Ненапразно съм химик.

— Направете я тогава и я поставете в яденето, аз не желая да омърся с това ръцете си.

Яники се отдръпна, като да имаше насреща смъртен враг.

Бояновски схвана това и отговори бързо:

— Няма защо да се боите от мене, Яники.

— Кой знае? От този, който не държи на клетвата си, може всичко да се очаква — каза Яники.

Бояновски гордо се изправи.

— Аз не съм потъпкал клетвата си. Когато се заклех пред Бакунин, бе съвсем друго. Тогава вашите мисли и разбирания бяха и мои. Вие мислехте да помагате на народа с добри дела, а не както сега — с убийства.

Яники отпусна рамене.

— Ти си мечтател, Бояновски! Личи си, че си бил дълго в Сибир, тогава времената са били други, а сега се измениха: тогава полицията не ни преследваше, както сега. Днес сме принудени да си служим с разни лукавства, само и само да се укрием. Ти сам бе жертва на царската немилост; той и нас така преследва и иска да ни отмъсти. Кажи ми: защо бе изпратен ти в Сибир? Не беше ли това голяма подлост от негова страна?

— Да — каза Бояновски, — това бе подло и нечестно, тъй като те ме издебнаха и ме отвлякоха, когато спях, и ни най-малко не ги очаквах.

— Не знаеше ли това твоята жена? Бъди сигурен, че тя те е предала, тъй като днес е полицейски шпионин. Кажи — честно ли е всичко това?

— Това е отвратително, мръсно — каза Бояновски.

— И ти да не им отмъстиш? Ти не си мъж, ако не им отмъстиш, Бояновски! Но какво ли приказвам напразно — каза Яники, като видя, че Бояновски още не се решава, — ти не мислиш така... Сега ела с мене, имам нареждане да те заведа при другите братя, които имат събрание.

Бояновски се колебаеше. Душата му се разбунтува. Вместо доброта, желание за мъст се настани в нея.

— Ще дойда с тебе — каза след малко Бояновски, — желая да чуя какво ще ми кажат те.

Като чу, че Бояновски се съгласи да вземе участие в съзаклатието, челото му се разведри.

Той знаеше добре, че Бояновски е влиятелен и ще бъде от голяма полза за дружеството.

Двамата излязоха от парка и като преминаха през много улици, стигнаха до едно голямо здание.

Яники похлопа на вратата и тя се отвори.

Озоваха се в един светъл коридор. Чувахе се весела музика от горния етаж.

— Нима е възможно — каза тихо Бояновски — да се крият тук, където свири весела музика и се събират хора да се веселят?

— Именно затова, защото тука най-малко ще се съмняват, че се събират нихилисти. Най-послед ние имаме и друго здание за гласуване. Тук правим само събранията си. Постъпихме така, защото се намери един измежду другарите ни да ни издаде. Ти знаеш, че по-рано се събирахме в моята къща.

— Да, спомням си и знам, че там бяхме на сигурно място — каза Бояновски.

— Погледни там — Яники посочи с пръст нагоре, — там е салонът за игра и песни, а ние сме няколко стълби по-тази улица.

Той го улови за ръката и тръгна по една стълба, която водеше под къщата.

В края на коридора Яники отвори една врата и двамата пазачи насочиха пушките си към него.

— Паролата — извикаха те.

— Нова кръв и нови времена — отвърна Яники.

Край една маса бяха насядали около 40 маскирани нихилисти.

— Време е да се приближим — каза Яники. — Тъй като Михаил Бакунин не е тука, аз ще председателствам вместо него.

Той се доближи до масата, взе един нож и го заби в нея.

Това беше знак за откриване на заседанието.

— Поздравявам ви с добре дошли, братя в смъртта, и надявам се, че помежду ни няма предатели — каза Яники.

— Смърт на предателите! — едногласно се провикнаха 40 души.

— Понеже днес председателят отсъства, аз ще трябва да го заместя.

— Сигурен ли си, че отсъствам? — обади се гласът на Бакунин от другия край на масата.

От всички се изтръгна вик на радост.

— Това е Бакунин! Върнал се е значи помежду ни! — викаха почти всички.

— Няколко часа, откакто съм в Петербург, и едва-що съм отърсил праха от дрехите си и дотърчах на събранието. — Като се приближи до Яники, той му подаде ръка. — Тук е и Пал, който ме придружаваше.

— Е, взехте ли детето от старата? — попита Яники.

— Не — отвърна Бакунин, — не можахме, понеже детето не беше там.

Яники сви юмруци.

— Значи аз съм изигран от Оргел?

— Не — отвърна Бакунин. — Оргел и съпругата му са хора честни, а детето е изчезнало по тайнствен начин. Търсихме го из околността, но напразно. Сега остави това настрана, детето все пак е живо.

Няколко минути по-късно Бакунин говореше от председателското място.

Той даде отчет на организацията, говори за напредъка на nihilизма, за несполучливия атентат и най-последно за успешното завръщане на Бояновски, който трябва да бъде поздравен за това от дружеството.

Поиска след това осъждане на евреина Марголински като предател на дружеството.

— Смърт на предателя! — извикаха из едно гърло всички.

— На същото мнение съм и аз — добави Бояновски, — но понеже със смъртта наказанието свършва изведнъж, смятам, че трябва да го мъчим още малко.

— На идното заседание аз ще направя по-подробно изложение — каза Бакунин. След това, обръщайки се към Бояновски, заповяда му да свали маската си и да се приближи до него.

Бояновски изпълни заповедта му.

Бакунин го прегърна.

— Братята на смъртта те поздравяват с добре дошъл! Разкажи ни сега как успя да се завърнеш и къде пребиваваш в момента?

Вместо него Яники обясни за срещата им в парка.

— Така значи! Бояновски е в царската кухня — подеха всички. — Нему в такъв случай е най-удобно да отрови царя.

— Не — отговори Бояновски, — аз не желая да извърша това. Всичко друго, но не отрова!

— Бояновски има право донякъде — отговори Бакунин. — Такава смърт е недостойна и нечестно е да се постъпи така. По-умно би било, ако с негова помощ няколко царски хора успеят да се промъкнат в двореца, където чрез динамит да хвърлят цялото царско отделение във въздуха.

Настъпи одобрителен шум от цялата дружина, понеже изказаната от водача им идея се хареса.

Бояновски обясни, че не ще бъде удобно да влизат повече от двама души, за да се избегне всякакво съмнение. Двама души са достатъчно, за да извършат необходимото. Отдавна е нужна една поправка на газовите тръби в избата. Ето защо двама души, облечени като зидари, биха могли да влязат в двореца. Останалото ще се помъчи да уреди. Няма нужда да се казва, че тия зидари трябва да вземат всичко необходимо за случая.

— Браво, това ми харесва! — извика Бакунин.

— Чудесен план — извикаха всички, — да живее нашият брат Бояновски!

Бакунин закри събранието и прегърна Бояновски.

— Благодаря ти, брате, че се върна отново в нашата дружина. Нека девизът ти бъде занапред: „Смърт на мъчителите!“ Време е вече да си вървим — каза той, като се обърна към останалите.

След няколко минути Бояновски, придружаван от Яники, напусна къщата. Яники и Бояновски тръгнаха по различни пътища, като си пожелаваха лека нощ.

Бояновски успя да влезе в двореца и после в стаята си, без да бъде забелязан.

Развълнуван от събитията през деня, той си легна на леглото.

Беше се съгласил да извърши страшното дело, което трябваше да изпълни още на другия ден.

„Добре ли направих, като се съгласих да извърша това? — питаше се той. — Изтерзаха ме страшно и всичко, което ще им се случи, ще е от главата им! Нека тяхната кръв да тежи на душата им!...“

LVII. ФЕОДОРА

На една маса във вилата на духовете седяха Кардов и Феодора Бояновска.

Днес тая така красива жена беше много бледа.

Цялото ѝ тяло издаваше, че е развълнувана.

Взе чашата чай и след като я изпи, захвърли я настрана.

— Истина е, че като луди пием този чай, който ни разстройва ужасно нервите. О, Кардов, колко бих ви била задължена, ако ми дадохте някое сладко питие, което може да ми възвърне спокойния сън!

— За сън? — каза Кардов. — Опитайте ли с морфин?

— Морфин? Страхувам се от него, затова не съм вземала. По природа съм страстна жена, затова се страхувам, ако веднъж свикнала с него, да не би да не мога да се освободя от този навик.

— Подобни лекарства не съм употребявал — отговори Кардов. — Откакто съм се родил, до днес спя спокойно.

— В това не се съмнявам — отговори Феодора, — но ако и ти мислиш за неприятеля, който е готов да изпие кръвта ти и постоянно те преследва, също не би спал тъй спокойно.

Щом изрече това, тя внезапно се сепна, като да се разкайваше за съобщението, което Кардов добре забеляза.

— Феодора, нещо не ви е добре — нещастна ли сте? — попита той, като се приближи до нея.

— Да, Кардов, не можете си представи какво изживявам. Не, вие не знаете какво ме измъчва. О, това най-после ще ме погуби.

— Представям си, това навярно е страхът от Бояновски, но не бива да се плашите, не се страхувайте. Оставете за това аз да мисля. Въпреки че и до днес не ми е известно къде се намира, надявам се да го открия. Толкова пъти вече е бил в ръцете ми, но с помощта на генерала е успял или да избяга, или пък го е укрil някъде. След като се успокоят духовете, отново ще се яви.

— Може и тук някъде да се е укрil, но не това ме тревожи толкова, друго, по-важно нещо не ми дава покой.

— Значи има и друго, което ви тревожи?

Феодора утвърдително кимна.

— О, в такъв случай всичко ми разкажете — каза Кардов и я хвана през кръста. — Кажете ми, за да разделя заедно с вас тая мъка!

— Може и неоснователно да се оплаквам, тъй като бях предупредена да се пазя — отговори Феодора и избърса потта от челото си. — Говориха ми за злите духове в тази вила, които безпокоени всички обитатели и им причинявали неразположение. Те не можели спокойно да си отпочинат. Изсмях се на това тогава, тъй като далеч не съм суеверна, за да вярвам в духове.

— Да не би, напротив, да вярвате, че съществуват?

— Вие ми се подигравате, Кардов — извика Феодора. — И аз като вас нявга се надсмивах на това, но днес се принуждавам да вярвам.

— Надявам се, че досега не сте видели никакъв дух?

— Напротив, аз виждам всяка вечер, постоянно ме преследва, където и да съм, и не мога да се освободя от него. Ах, това е ужасно, Кардов!

Тя закри лицето си с ръце и се наклони на стола.

— Успокойте се, Феодора! Струва ми се, че се нервирахте. Ако е необходимо, да повикам лекар.

— Не — отговори тя, — желая да остана сама. Идете си, Кардов. Надявам се утре да се чувствам по-добре.

Няколко минути след това Кардов беше в градината, там с кон го чакаше старият коняр на Феодора.

Щом остана сама, Феодора изгаси свещта и влезе в спалнята си.

През времето, когато Кардов и Феодора разговаряха, две големи черни очи бяха устремени срещу първия. Силен блясък излизаше от тия очи, който би уплашил и двамата, ако бяха ги видели, и ужас би ги обзел.

Това бяха очите на Исидор Марголински. Той бе видял и чул всичко и затова бе обзет от страшна ревност. Искаше му се да се хвърли срещу Кардов и да му забие ножа, който силно стискаше в ръцете си. Въздържа се, понеже забеляза, че Кардов се тъкмеше да излезе. С необикновена бързина се спусна по стълбите и веднага се озова в градината. Щом слезе в двора, Кардов се качи на коня и се запъти към дома си.

Една тъмна фигура тихо се промъкваше след него, като се мъчеше да не бъде забелязана. Беше доста тъмно. Но опитното полицейско око познаваше добре улиците. Скоро стигна едно грамадно здание. Той слезе от коня и тъкмо се готвеше да отвори вратата, същата фигура, която го следваше, го хвана за врата. Кардов се мъчеше да се отърве от тия ръце, но напразно. Внезапно му причерня и той падна на земята.

Тъмната фигура беше Исидор Марголински. Бързо извади от джоба си кърпичка и запуши с нея устата на Кардов, който лежеше полумъртъв върху, снега.

— Ти ми отне любовта и затова лежиш сега върху този сняг, при тоя студ и до утре навярно не ще бъдеш жив.

„А сега — бързо при Феодора!“ — каза си той. След няколко минути само беше в спалнята на Феодора.

Тя не можеше още да заспи тая вечер. Сянката на майката на Бояновски постоянно беше пред очите ѝ, също и тая на Бояновски. За да има другар за спокойно прекарване на нощта, извика слугинята си Леония.

Разговаряйки, те прекараха около час.

— Животът ми — подзе след малко отдих Феодора — е минал в буйност и авантюри. Много са ме любили, но аз никого не съм обичала. Природата ми е такава, че аз обичам разнообразие, разкош... Пред очите ми сега се редят всички: пръв е моят мъж; вярваш ли, Леония, че не съм го обичала никога? След него ръката ми е искал Кардов и много други още, а също и Исидор — синът на евреина, как ля беше презимето му?

— Да, Исидор, госпожо — уверяваше Леония.

— В момента като че той е пред очите ми, като че ли го виждам — казваше Феодора, — да, виждам го, да, да, виждам го там — ето го там!

Изведнъж тя изписка и скачайки, сочеше вратата.

Леония се изплаши да не би госпожата да загубва разума си. Обърна се към вратата и цяла затрепера.

Там, на вратата, беше се изправила не сянка, а жив човек!

Исидор полека настъпваше откъм вратата.

Двете жени изпискаха, закривайки лицата си с ръце.

Страстни погледи хвърляше Исидор към полуголото тяло на Феодора.

— Не ме ли познаваш, Феодоро? — попита той.

Тя не можеше да отговори, само трепереше. Досещаше се за какво може да идва, ето защо заповяда слугинята да излезе от стаята.

С наведена глава Леония напусна стаята.

— Сами сме сега — рече Исидор, след като затвори вратата.

— Съвсем сами — машинално промълви тя. Феодора се страхуваше, че остана насаме с тоя човек.

Без да продума, той се приближи до нея.

„Сега ще свърши с мен, спасение няма“ — мислеше си Феодора.

LVIII. ИЗОСТАВЕНАТА

Бяхме оставили Наталия по времето, когато беше в къщата на гравьора. От няколко седмици тя живееше тук.

Навярно читателите си спомнят как охотно остана тя в тая бедна къща.

И вярно е, че тая къща беше за оплакване: старецът все пак бе поносим, но жена му беше съвършено злобна и безхарактерна. Много лошо се отнасяше към слепия си съпруг, затова Наталия гледаше да смекчи съдбата му.

Често на стареца му се искаше да каже на Наталия:

— Мило дете, ти си тъй добра към мен, но ако един ден аз си отида, без да ти казвам, ти ще знаеш кой ще бъде моят убиец.

— За Бога, недейте, какво искате да правите?! — извика Наталия.

— Нищо — промълви той.

На другия ден, когато Наталия заедно с госпожата бяха излезли пред къщата, изведнъж дочуха някакво хъркане. Двете жени влязоха и що да видят — старецът се бе прострял на земята полумъртъв. Той бе прерязал гръкляна си с бръснач и черна кръв течеше от раната му.

— Дайте вода, бързо, и повикайте лекар! — каза Наталия.

Жена му не се мръдна от мястото си. Тя погледна мъжа си презрително и каза:

— Остави го да свърши, защото той не бе за този свят!

Самоубиецът отвори още един път очите син погледна презрително жена си.

— Не трябва, за Бога, да го оставяме тъй! — каза Наталия. — Моля ви да повикаме лекар.

— Какво ще направи лекарят? — рече грубо жената. — Не виждате ли, че тук не може да помогне лекарят?

— Кръвта може да се спре и раната да се зашие — каза Наталия. — Аз отивам.

— Да не си мръднала от мястото си! — каза грубата жена.

Наталия побледня.

В същата минута старецът вдигна главата си и каза:

— О, Боже, аз виждам, че операцията е сполучлива — проклета, проклета да си, жено!...

— Чувате ли? — каза Наталия. — Той ви кълне!

Жената на Рагун я погледна презрително.

Зачу се внезапно шум в коридора и вратата на стаята, в която лежеше старецът, се отвори и влязоха няколко стражари.

— Ето — каза жената на Рагун, — тука лежи горкият ми мъж, който се самоуби!

— А къде е тази, която е причината за неговата смърт? — попита един от полицаите.

— Тази там — каза жената, като посочи Наталия, — тя е причината, за да посегне моят мъж на живота си.

Тя започна да бърше престорените си сълзи.

— Аз да съм причина за неговата смърт? — каза Наталия, цяла пребледняла. — Не е вярно, господа, тъй като тя се отнасяше с мъжа си неизказано лошо.

— Откога сте при тази госпожа? — запитва полицаят.

— От десетина дни — каза Наталия.

— И за толкова кратко време сте могли да завържете връзки с мъжа на тази жена?

— Какво мислите, господине? — каза Наталия, като стана цяла червена.

— Какво мисля? — каза приставът, като се подсмиваше лукаво. — Не се мъчи да се покажеш невинна, тъй като това нищо няма да ти помогне.

— Не мога да си представя какво ви е говорила тази жена. Моля ви се, кажете ми, защото съм сигурна, че ви е измамила.

— Не отричай — каза жената на Рагун, — още първата вечер той влезе в твоята стая.

— Вярно ли е? — попита полицаят.

— Да, но той идва да ми благодари за услугите, които му направих, щеш.

— Ето така, малко по малко ще разберем цялата истина — каза полицаят.

— Аз ще ви разкажа още нещо — каза Рагунова. — Още от първата минута, когато дойде у дома, тя почна да коленичи и дотам го влуди, че той забрави, че има жена в къщата си.

— Но защо се самоуби, това не разбирам? — запита полицейският.

— Снощи говорих с него за тази жена — каза Рагунова, — че не мога да понасям тази жена въпреки. Като видя това, той се е отчаял навярно и това е причината.

Наталия пребледня. Тя не можеше да си представи, че съществуват толкова долни хора.

— Не ѝ вярвайте, това е лъжа, мръсна лъжа! — извика тя.

— Лъжа или истина, ще се разбере в съда. Сега елате с мене.

— Аз да дойда с вас? Какво искате да кажете?

— Че ви арестувам — каза приставът.

— Мене да арестувате?

— Ще ви турим в затвора при другите жени от този род.

Наталия се удари по челото и сълзи бликнаха от очите ѝ.

— Аз нищо не съм сгрешила, аз съм невинна, това е измислица, гнусна лъжа!

— Спри, не желая да слушам нищо, елате след мене!

Наталия се хвана за масата, която бе наблизко.

— Аз не ще дойда с вас, там ще умра, по-добре убийте ме тука! Съжалете ме, господине, и ме убийте!

Офицерът се двоумеше. Въпреки че по природа беше груб човек, пак нямаше смелостта да насилва една жена.

— Елате с мене, може би невинността ви ще се установи и тогава ще ви освободят.

Наталия не се помести и не преставаше да плаче.

— Прочиш милост — викна Рагунова и я ритна, — а когато завлече мъжа ми, не искаше милост?

След това тя се приближи до Наталия и я отскубна от масата.

— А сега откарайте я и отрежете дългата ѝ коса, както на подобните на нея.

Приставът даде знак да я откарат. Стражарите изпълниха заповедта му и след половин час тя беше вече в женското отделение на полицията.

По-нататък приставът нареди да я поставят в една тройка и след като съобщи на кочияша къде да я откара, седна до нея.

Из пътя Наталия бе жертва на любовните прищявки и излияния на полицая.

— Мила моя, ти не бива да отиваш в затвора, а в някоя частна къща. Ти ми харесваш, аз не съм женен. Не би ли било добре, ако се оженим?

Наталия затрепера.

— Не, никога! — отговори тя.

— Защо ли пък? Нима приемаш затвора при най-развалените жени, отколкото да бъдеш щастлива и в охолност?

— Предпочитам смъртта пред мръсните ви желания.

— В такъв случай ще заплатите за думите си!

Не след дълго те спряха пред едно грамадно здание. Приставът изведе Наталия от колата, качиха се двамата на горния етаж и влязоха в една стая, сред която имаше една покрита маса.

Върху масата стояха няколко книги. На стол до масата седеше намръщена жена на средна възраст.

Щом приставът и Наталия влязоха вътре, тя даде знак на Наталия да се приближи.

— Как се казваш?

Наталия се двоумеше дали да отговори на въпроса ѝ. В никой случай не желаше да произнесе фамилното си име в заведение като това.

— Ще отговорите ли? — извика жената. — Как се казвате?

— Наричам се Наталия.

— А презимето, как се нарича баща ви?

В това време тя се досети за едно близко за нея име, затова най-удобно ѝ се струваше да назове него.

— Бояновска, по презиме — добави тя. Госпожата записа това в една голяма книга.

— Признаваш ли се за виновна?

— Нямам никаква вина — отговори Наталия.

— Лудетино, защо не признаеш, за да се свърши по-скоро тая работа! Признай се за виновна и всичко е свършено.

— Да се призная за виновна, то значи да ви излъжа.

— Добре, ще отбележа отговорите ти в тая книга и след това ще отговаряш за тях.

Обърна се към пристава:

— В какво е обвинена тя?

А че е подмамила един старик, който туря край на живота си.

— Значи подлъгала честен човек и с това е дала повод за убийство. Да запишем.

Наталия потрепера цяла при това обвинение.

— Имате ли в Петербург роднини? — запита я тая чудновата жена.

— Нямам, тук съм свършено чужда — отговори Наталия.

— Имаш ли пари или други ценни неща?

— Нямам — отговори тя.

— Откарайте я — заповяда жената.

Наталия беше откарана в една широка стая, гдето имаше няколко жени.

Почти всяка от тях имаше фалшиво име, така тук се оказаха разни графиня Балема, графиня Брилянто и т.н.

След като приставът се отдалечи, една от тия жени се приближи до Наталия и ѝ каза:

— Добре дошла между нас, ти се намираш в добро общество. Така например ето там графиня Брилянто, до нея пък графиня Болска, а не липсват между нас и княгини.

Всички тия графини тъй силно се изсмяха, та разтърсиха цялото здание. Те са били по-рано в някакъв немски театър и след извършено от тях престъпление са доведени в тая обща стая.

Наталия толкова се потресе от всичко наоколо си, че не смееше да погледне. Тя разбираше, че това са нечестни жени, всяка от която носи върху челото си знака на безсрамието.

Домакинята на тая къща всички наричаха Бич. От страх Наталия попита защо ѝ викат така. На въпроса ѝ отговориха, че тя в нищо не е тъй страшна, както в мъченията и побоя. За най-малка грешка почти всеки ден биела. Много скоро Наталия трябваше да се убеди, че това име е напълно заслужено. След обяд я повикаха при домакинята. Бича — както ще зовем тая жестока жена — запита дали Наталия признава вината си. И щом тя отказа — заповядано беше да я ударят 25 пъти.

Жената, която трябваше да изпълни заповедта, запита със седмия или с единадесетия бич ще става биенето.

— Не, с първия — отговори Бича.

— А къде ще става биенето?

— В градината, за да могат да видят всички.

Наталия от тоя разговор почти нищо не разбра. Две жени я уловиха и я заведоха в една малка стая, където я съблякоха. Вързаха ръцете и отзад, отрязоха й косите и я замъкнаха в градината.

— За Бога, какво ще правите с мене? Къде ме откарвате така гола?

Вместо отговор двете жени се изсмяха.

Заведоха я в градината. Там, по средата, имаше скамейка, над която висеше камшик.

Чак сега Наталия видя, че до камшика стояха две жени. Те държаха в ръцете си две сопи, от които капеше вода.

— Ще признаеш ли? — попита Бича Наталия.

— Но аз нищо не съм сгрешила, за Бога!

— Вържете я за стола.

За миг натиснаха Наталия върху стола.

Тя оброни глава и затваряйки очи, не се решаваше да помръдне от мястото си.

Бича даде знак на жената, която държеше в ръцете си тоягата. Тя се приближи.

— Удряйте!

Жената вдигна тоягата и Наталия изписка.

— Съжалете се! Милост!

— Ще отговориш ли, още веднъж те питам?

Наталия се двоумеше да излъже ли, понеже това, което ставаше около нея, беше ужасно и дълго.

Нищо не отговори. Бича заповяда да започнат биенето.

Жената издигна бича и той се обви около голото тяло на Наталия. Тя изписка с пълен глас.

LIX. ГЕНЕРАЛ — СИБИРСКИ ЗАТОЧЕНИК

Два дни, откакто Кнудзон стои у дома си, без нищо особено да е настъпило.

Къщата му се пази от стража. Никому не се разрешава нито да влезе, нито да излезе.

Той беше като арестуван.

Генералът търпеливо понасяше всичко.

Нито дума от оплакване не се чуваше — достойно понасяше несправедливостта.

Известно му беше също, че царят не ще спре дотук. Щом Александър изгубеше доверие в някого, той го преследваше до проваляне.

Ето защо Кнудзон не очакваше нищо добро.

Наистина не можеше да се отрече, че той беше обичан от руския народ и затова го наричаха избавител на Русия, но тъкмо в тая страна нямаше нищо постоянно или свято.

Предмет на мисълта му беше Бояновски. Размишлявайки, той се страхуваше за него.

Не беше сигурен дали няма да бъде открит от шпионите в царската кухня и дали въобще досега не са го открили и затворили.

Генералът спа спокойно миналата нощ.

На закуската слугата му извести, че с него желае да говори великият княз.

Няколко минути след това влезе великият княз, но не весел, както биваше винаги, а с клюмнала глава.

— Генерал Кнудзон, идвам по царска заповед при вас и се надявам да бъда изслушан тихо.

— Велики княже, всичко, каквото Негово величество има да ми каже, е свято за мене!

— Съжалявам, че вестта ми не е радостна. Идвам при вас, както ви съобщих, по царска заповед и в случая съм само един механически изпълнител на чужда воля, която съм принуден да предам.

— Смъртен предавател... — каза генерал Кнудзон.

— Не се е стигнало дотам и това, което ви нося, не е смъртна присъда. Негово величество ви смята за нихилист и съзаклятник, затова ви наказва.

— Какво е наказанието ми? — попита генералът.

— Той ви разжалва, генерале! Отнема ви чин, звание и всяка войнишка почест — каза великият княз.

— По-нататък, по-нататък! — настояваше генералът.

— И ви заточва в Сибир — добави тъжно великият княз.

Настъпи дълга пауза и двамата мълчаха.

Най-сетне генералът прекъсна мълчанието.

— Това е значи възнаграждението ми от Романовската династия. Така ми се отплащат и награждават заслугите ми към Русия, за които съм излагал живота си на безброй опасности? Заповедта е значи заточение в Сибир, до второ разпореждане? За голяма царска милост трябва да смятам честта, че присъдата не е за вечно заточение!

Великият княз не можа да се сдържи повече, приближи се и му каза:

— Ах, каква ли беда има още да сполети милото ни отечество, Кнудзон, какво ли още има да става с него, щом заслужилите и верни негови синове се пращат в Сибир?!

— По-добре кажете какво има да става с нас, щом Негово величество е дал доверието си на лъжци и нищожници, а верните си служители изпъжда далеч от него?!

— Вие имате право, Кнудзон, но не на мен се пада да съдя постъпките на Негово величество.

— Вярно е, Ваше Височество, добрият поданик не трябва да осъжда действията на своя господар.

— Не ме титулувайте Височество, а ваш боен другар, комуто няколко пъти сте спасявали живота в опасност. Елате да ви прегърна, Кнудзон, защото тук е мястото ви.

Дълго не можаха да се разделят един от друг, докато Кнудзон се откъсна от прегръдката и запита кога ще бъде разжалван.

— Още днес — отговори князът.

— Пред войската или тайно?

— Да, пред войската, която вие командувахте. Заповядано ми е да ви откарам в Петропавловската крепост. Там ще изпълнят по-

нататък заповедта.

— Дали веднага след това ще ме заточат в Сибир?

— Заповядано ми е така, Кнудзон! Но ако вие имате някакви поръчки, аз ще ви разреша и...

— Не, нямам нужда, никаква работа нямам за уреждане. Желая само да направя завещанието си и надявам се, че ще ми разрешите това, а също и да го отнесете на заверка при нотариуса.

— Ще изпълня всичко и ще се помъча свободно да се разпоредите с имуществото си.

— В такъв случай — моля за минута.

Генералът се приближи до бюрото си, взе хартия и я прегъна.

„За наследник на всички мои движими и недвижими имоти оставям Николай Бояновски — бивш държавен съветник. Както той, тъй и неговите наследници имат право върху наследството ми.

Генерал Кнудзон“

След това прегъна внимателно хартията и запечатана я подаде на великия княз.

— Ваше Височество, вярвам, че ще имате добрината след моята смърт да отворите завещанието ми.

— Обещавам ви това, генерале. Но да вървим вече, защото ни чакат.

След половин час те бяха в Петропавловската крепост.

Там беше строена войската, нявга командувана от генерала. На войниците беше известно какво ще става, затова бяха обронили глави.

Всички се просълзиха, когато генералът беше изправен пред тях между двама офицери. Забиха барабаните.

Вратата на една малка стая се отвори и оттам се яви някаква важна личност.

Това беше човекът, който завиждаше много на славата на генерала. Обстоятелството, че царят бе се спрял на тоя човек именно да командува разжалването му, крайно го оскърби.

Генерал-лейтенантът се приближи.

С иронична усмивка изкомандува:

— Войници! Със скръб на душата си Негово величество императорът се реши да ви изправи пред това печално зрелище. Събитие, което досега не се е случвало — разжалването на един генерал, който по старшинство е заемал най-висшия пост във войската. Генерал Кнудзон е злоупотребявал с императорското доверие. Той е бил на страната на царските неприятели — нещо, което е равносилно да измениш на отечеството си, като им помагал материално в делата им, и затова, съгласно законите на страната ни, заслужава смърт. Негово величество, не забравяйки големите заслуги на генерала, намали наказанието му, като вместо смъртна присъда — го разжалва и заточава в Сибир.

В името на Негово величество императора, вожда на руската армия, деградираме незаслужилия и съгласно това отнемаме му всички военни знакове и почести, като му се вземат чинът, сабята, еполетите и униформата!

Извършете длъжността си, господа!

Заповедта се отнасяше за двамата офицери, охраняващи генерала.

Мъртва тишина цареше всред войниците.

Очите на всички бяха пълни със сълзи. Много от тях си припомнях за сраженията, в които генералът храбро командуваше.

Наново забиха барабаните. В това време се даде знак за започване на разжалването. Един от офицерите улови еполетите на генерала и с един замах ги скъса от раменете му.

— Моля за сабята, Ваше сиятелство.

— Сабята ми? С нея аз се борих за честта на Русия и ако вие я строшите, това ще значи, че се подигравате с честта на Русия.

— Да бият барабаните — заповяда генерал-лейтенантът, който не искаше войниците да чуват думите на генерала.

— Моля ви, генерале, да не усложнявате изпълнението на присъдата!

Генерал Кнудзон смъкна сабята си мълком и я подаде на офицера.

Последният постави сабята с единия край опрян на земята, застъпвайки я с крак.

Щом сабята се пречупи на две, Кнудзон извика:

— Това е отплатата на Романовци! Генерал-лейтенантът се приближи до Кнудзон и каза:

— Кнудзон — генерал от руската царска армия вие преставате да бъдете войник и от днес нататък всеки войник би се срамил да ви подаде ръка. Името ви ще напомня предателя дори и след смъртта ви.

Кнудзон стисна юмруци и очите му излъчваха искри на гняв, но успя да се въздържи. Той видя как противникът му злорадствува от това унижение.

Двама стражари се приближиха по заповедта на генерал-лейтенанта.

— Предавам ви този предател Кнудзон и правете с него, каквото законът повелява.

Стражарите хванаха под ръка генерала. Той не се съпротивляваше. Отведоха го в Петропавловската крепост. Тук съблякоха дрехите му и го облякоха в арестантско облекло, като не забравиха да му поставят и номер. След това остригаха косата му, като оставиха само брадата.

„Какво ли още ще трябва да изпитам?“ — мислеше си генералът.

Не мина много време от учудването му, когато дойдоха и му поставиха окови. След това го изведоха вън, където имаше още мнозина като него.

Кнудзон разбра, че това са арестанти, осъдени на заточение в Сибир. Така че и той ще бъде между тях за Сибир, заедно с най-големите престъпници.

Сега Вече Кнудзон съжаляваше, че не тури край на живота си с един револверен изстрел.

Тъй, обковани във вериги, заточениците престояха няколко часа в двора. След малко отвориха вратите, за да дадат възможност на сибирските заточеници да се простят с близките си.

Трогателна картина беше това: децата хващаха бащите и майките си за дрехите им, жените стенеха от плач, а мнозина се решаваха да следват близките си до Сибир.

Щом се стъмни, този плачевен транспорт се отправи на път. Това бе нагласено с цел да се избегне струпване на любопитни зрители. Но сега, понеже почти целият град беше узнал, че между заточениците е и генерал Кнудзон, хилядна тълпа се беше струпала пред вратите на крепостта. Всички бяха натъжени, тъй като откарваха на изгнание в

Сибир техния любим и храбър военачалник. Сред тълпата бяха също Яники и Михаил Бакунин. За да не бъдат познати, те бяха в салонно облекло.

— Трябва днес да се радваме — каза Бакунин на Яники. — И вярвай, че и най-сполучливият ни атентат не би ни донесъл такива резултати, както заточението на генерал Кнудзон.

— Вярваш ли, Бакунин?

— Не само вярвам, но съм убеден в това — отговори Бакунин. — Народът не само че обича генерала, но дори го обожават. Огледай се наоколо и ще видиш, че очите на всички са пълни със сълзи и че всички са тук, за да засвидетелствуват предаността си към генерала с последното си сбогом. От цялата тая тълпа една трета поне ще бъдат наши, и то с право, понеже всеки ще се увери, че в Русия цари неправда, щом като на тъй заслужилите като генерала герои се отплаща със заточение в Сибир. Надявам се, че в лицето на Кнудзон ние имаме един добър наш другар.

— Вярваш ли, че със заточението си в Сибир Кнудзон ще стане нихилист?

— В душата на всеки, който само няколко години диша въздуха на Сибир из рудниците, заляга отмъщението към тия, които са станали причина за заточението му.

Сред тълпата се дигна шум, зачуха се и викове:

— Идат, идат!

Чуваше се отдалече дрънченето на оковите.

Зрителите се доближиха един до друг, сърцата им туптяха, тъй като никой не беше сигурен дали не ще го сполети същата участ.

Разнесе се мелодията на прощалната сибирска песен.

Всеки, който чуеше тая песен, тъжно въздъхваше. Не може да се намери сърце, което да не се затрогне от тая чудна песен и да не пролее сълзи от нея. Имаше и мнозина, които стискаха юмруци в джобовете си. Тоя тъжен керван се движеше бавно като сянка. Най-отзад беше генералът, който крачеше гордо, въпреки тежестта на оковите.

Щом генералът наближи тълпата, всички с един глас викнаха: „Да живее генерал Кнудзон!...“ Този вик се повтори, потрети... Блеснаха очите на генерала, той за миг забрави болките си.

Войниците, които командуваше в битките, бяха тук, за да му отдадат последната си почит.

Офицерът, който придружаваше колоната, не харесваше почестите, отдавани на генерала, но не можеше да се противи, тъй като неговите хора в сравнение с тия от тълпата не представляваха нищо. Той мълчаливо сви рамене и закрачи напред.

Случи се нещо необикновено: изведнъж няколко лица от тълпата приближиха генерала и поискаха да снемат оковите му. Други пък се втурнаха да им помагат.

Офицерът, който придружаваше заточениците, щом се увери, че друго средство няма, извика:

— Назад или ще дам заповед да се стреля! Никой не искаше да чуе заповедта. Войниците, по заповед на офицера, отделиха генерала от тълпата. А той им каза:

— Благодаря ви, но напразно се мъчите!

— Не е напразно, генерале — провикна се някой от тълпата, — ние не ще позволим любимият на народа генерал да загине.

Човекът изтича към генерала, но офицерът в тоя момент изкомандува:

— Стреляй!

Когато тълпата видя, че един от нея падна, всички струпани около него в един глас викнаха:

— Да живее генерал Кнудзон! Долу мъчителите! — И тълпата се спусна срещу войниците.

Гърмежите се повториха и тълпата даде още няколко жертви.

Възмутен и ужасен, народът се отдръпваше от мястото на смъртта. Бакунин и Яники го увещаваха, че е безсмислено да нападат войниците без оръжие.

Край труповите на храбреците, които в последния момент се помъчиха да спасят генерала, безмълвно и тъжно отминаваше керванът на сибирските заточеници. Те тихо запяха последния стих от жалната сибирска песен.

Скоро от погледите им изчезнаха и последните кубета на църквите, потънали в мъглата на тоя град, където все пак бяха прекарвали щастливи дни.

Кнудзон вървеше с наведена глава и очите му се пълнеха със сълзи, които обливаха дългата му бяла брада.

Така завършваше неговият живот. Идеше ново бъдеще — венец на лаврите и славата, които бе пожънал. Той проклинаше минутата, в която беше вдигнал сабя да се бори за защита на този, който сега тъй подло му се отплаща! Закле се, че ще му отмъсти. Бе поруган, унижен — ето защо трябваше да подири удовлетворение.

— Но кога!?

„Колко ли има още да живее? И най-силният млад организъм не би могъл да издържи ужасите на сибирските мъчения!“

Като погребален марш му звучеше песента, която спътниците му пееха...

Щастливи са ония, които отвеждат право на ешафода, защото те изведнъж ще завършат живота си. Горко на тия, които отиват заточени в Сибир. Те трябва да пътуват цяла година към сигурна смърт...

LX. ПОСЛЕДНО СПРЕЧКВАНЕ

Феодора и Исидор стояха един срещу друг.

Оставихме ги в критическа минута.

Феодора гледаше боязливо стоящия пред нея младеж, в чиито очи гореше страст.

Тя съвсем бе забравила Исидор и не се сещаше дори за неговото съществуване. Мислеше, че той се намира в Париж, затова му бе дала пари. За негово добро бе да остане в Париж, тъй като ако го заловяха като нихилист, с него щеше да е свършено.

И ето сега неочаквано се явява пред нея, като да бе излязъл изпод земята.

— Сигурно не си ме очаквала тук — започна Исидор, — навярно си мислела, че съм мъртъв. Но си се измамила този път! Ти, красиво змийче, знай: въпреки че нихилистите ме търсят, аз дойдох и вярвам, че знаеш защо! Знаеш също откъде черпя тази смелост. Любовта ми към тебе — тя ме окуражи.

Исидор хвана ръката на Феодора и я притисна страстно до гърдите си.

Феодора не го отблъскваше.

Нощните привидения и страхът я принудиха да не го отблъсква. По всяко друго време тя щеше да го отстрани с презрение. Но сега го остави да я привлече така близо, че почувствува топлия му дъх.

— Знаеш ли, Феодора, защо дойдох при тебе?

— Защото ме обичаш — каза Феодора.

Исидор се изсмя тъй хубаво, че гласът му отекна из цялата стая.

— Ти може би се надяваш на моята слабост и искаш да ме омотаеш пак с голи обещания? Знай, красавице, че аз дойдох да те нацелувам и после да те убия.

— Да ме убиеш?

Феодора много се уплаши, като чу това, тъй като нощното привидение ѝ бе предсказало, че ще живее още 3 дена. Все пак тя мислеше, че Исидор е още влюбен глупец и роб на страстта.

— И ти мислиш да ме убиеш?

— Да, решил съм — каза Исидор. — Не мисли, че се шегувам! Ще прекараме нощта заедно и щом първите слънчеви лъчи се покажат на прозорците, аз ще забия ножа в гърдите ти.

— Наистина ли искаш да ме убиеш, Исидор? — попита Феодора, като се мъчеше да изглежда весела.

— Как? Нима не се страхуваш от смъртта? — каза Исидор като се отдръпна няколко стъпки назад.

— Винаги съм се страхувала от смъртта, тъй като животът Ми е мил. Но смъртта, която ми причиняваш ти, ще е сладка. Остави ме, Исидор, да умра в твоите прегръдки — смъртта за първи път ще приеме една щастлива жена в обятията си.

Исидор я гледаше изпитателно. Той не можеше да разбере дали Феодора не се е побъркала, когато ѝ спомена, че ще я убие, или тя бе готова той да я убие.

Колко красив изглеждаше, когато казанче смъртта ще бъде сладка в неговите обятия!

— Какво означава всичко това, Феодора?

— Нима не знаеш, че те обичам и копнея по тебе? Не, Исидор, не отвърщай погледа си от мене, това не е лъжа. Всичко, каквото казах сега, е истина.

— Наистина ли си копняла по мене? — попита Исидор.

— Не се срамувам да призная това — каза Феодора. — Страстното желание да те видя не ми е давало спокойствие ни денем, ни нощем. Често съм мислила да замина в Париж, да те потърся, обаче всички ме следят, всяка моя крачка им е известна.

Исидор се колебаеше дали да повярва на Феодора. Изведнъж прозря, че Феодора не казва истината.

— Ти се мамиш, мила моя — каза той след малко. — Аз не съм вече онова дете, което преди няколко месеца стоеше пред тебе и ти вярваше. Хванах те веднъж в измама, затова не мога да ти вярвам вече.

— Аз не желая да ми вярваш — каза Феодора, като се хвърли в прегръдките му. — Искам да ме обичаш, Исидор! Обичай ме, обичай ме, целувай ме с червените си и горещи устни!

Тя го прегърна и наведе главата му.

Устните им се сляха в дълга целувка.

Феодора мълчеше. Тя му отговаряше само с целувки, които накарала лекомисления младеж да ѝ повярва.

— Желая, мили мой, да ти докажа своята преданост, своята любов към тебе: готова съм да напусна Петербург с тебе — каза Феодора. — Искам да напусна всичко, тъй като всичко тук е кално. Искам да разкъсам завинаги веригите, които ме свързват тук.

— Какви са тези вериги? — попита Исидор.

— Мога ли да ти се доверя?

— Напълно — каза Исидор.

— Слушай тогава: аз съм агентка на тукашната полиция. Животът на много хора е зависел от една моя дума. Нещо повече, аз съм разсипала много видни хора. Сега, когато имам достатъчно имот и пари, не желая да съм робиня на този отвратителен Кардов. Искам вече да се освободя, Исидор, и ти ще ми върнеш златната свобода, която искам да споделям с тебе.

— Нека да избягаме тогава в Париж — каза Исидор.

— Така ще направим! Ще идем в Париж и ще се скрием там, но ако и там ни намерят, светът е голям, Исидор, готова съм да ида с тебе на края на света.

Исидор ликуваше от тази картина на бъдещето, която Феодора рисуваше. Той не можеше да помисли за по-хубаво бъдеще.

— Аз никога вече не ще се разделя от тебе! — каза Исидор. — Ще бъдем неразделни.

Феодора наведе глава умислено.

— Колко бих искала да останеш при мене — каза тя, — но сърцето ми трепери, като си помисля, че полицейските шпиони могат всяка минута да ни намерят!?

— Да бягаме тогава, без да се бавим! — каза Исидор.

— Необходими са най-малко три дни, докато уредя някои мои лични работи. Трябва през това време да се разделим, мили мой, а след три дни ще бъда твоя завинаги!

Тя се приближи до него и го загледа в очите.

— Сега, мили мой, вярвай, че ще чакаш само три дена.

— Кога ще мога да те видя и да говоря с тебе?

— Утре по това време. Ще те чакам.

— Добре тогава. Довиждане. Остави прозореца отворен, за да мога да вляза през него.

Той прегърна още веднъж Феодора, след това излезе бързо от стаята.

Отиде си по същия път, по който беше дошъл — от прозореца в градината.

Кардов лежеше на същото място, където го беше оставил Исидор. Не можеше да се освободи от примката, която Исидор му бе направил. Искри на злоба изскачаха от очите на Кардов, когато Исидор му се надсмиваше.

— Студено ли ти е, любезни приятелю? — попита го той, като го ритна с крак. — Надявам се, че тази нощ не ще ти изглежда много дълга. Във всеки случай по-добре е, отколкото ако бях ти забил ножа в гърдите, тъй като утре на всяка цена ще си мъртъв.

Кардов се мъчеше да се освободи от връзките и да подаде ръце, за да помоли Исидор да го съжали, обаче връзките не позволяваха. Състоянието му бе печално. Той знаеше добре, че ако не мине някой случайно оттука, ще загине.

Тази нощ бе много студено. Въпреки това директорът на полицията трябваше да лежи, полузатрупан, на дълбокия сняг.

Той си спомни за Феодора, която мислеше, че има връзки с този евреин, и всичката вина отдаваше на нея.

Скоро той почна да губи съзнание. Милиони звезди засвяткаха пред очите му, кръвта почна по-живо да тече по цялото му тяло и изведнъж като че спря, като да се бе съсирила!

— Това е смъртта — помисли си той, — след няколко минути ще бъда мъртъв.

Разни картини се заредиха пред очите му. Той видя семейството си, благодетеля си, когото предаде, майка си и сестра си, които бе изпратил на заточение а Сибир.

Студена пот обля Кардов. Не бе изгубил още съзнание, когато чу песни и човешки гласове. „Хора, хора идат.“ Тази мисъл го ободри и съживи.

Песента му бе добре позната — сибирска песен, а приближаващите хора бяха сибирските заточеници.

Те минаха край Кардов. Той чуваше добре подрънкването на веригите и заповедта на офицера, ала нямаше сила да им извика.

Употребил последните си сили да премахне кърпата от езика си, но не можа. Устните му бяха замръзнали.

Колоната бе отминала и Кнудзон бе последният, който мина край Кардов. Генералът успя да избута кърпата и изпъшка глухо.

Като чу това, Кнудзон се отдръпна и каза на другаря си. Той също бе чул този глас и отвърна:

— Какво те интересува, че някой лежал на земята? Нима иска да знае някой за нас?

— Ние трябва да спрем.

Гласът се повтори същата минута.

— Тук има човек в опасност — извика Кнудзон високо, за да чуе офицерът. — Господин офицер, тук има един човек в опасност, моля ви за малко.

Офицерът се доближи.

— Мисля, че не се шегувате, за да ни спрете?

— Аз казвам истината, господине, винаги, дори още когато сте били в утробата на майка си — каза генералът. — Аз съм се борил за отечеството още тогава.

Офицерът прехапа устни.

— Казахте, че някой бил в опасност. Какво означава това?

— Преди малко, като минахме през парка, чух пъшкане на човек. Изглеждаше, че е наблизил.

Офицерът даде заповед на хората, които носеха лампите, да се доближат.

— Светнете към парка.

Не бяха изминали 50 крачки и намериха в снега Кардов.

Те го вдигнаха от земята и отвързаха въжето. Но той не можеше да се изправи на краката си и падна в ръцете на стоящия до него човек.

Като видя по униформата, че този човек е от висок чин, офицерът заповяда на няколко души да го разтрият, а сам наля в устата му малко водка. Измина много време, докато Кардов можа да се изправи на краката си.

— Смилете се, не ме хвърляйте в огъня — каза той, като мислеше картините от въображението си за истински.

— Успокойте се, господине, вие сте спасен.

— Спасен! Още не мога да се опомня... Спасен ли съм?!

— По-топло ли ви е сега? — попита го офицерът.

— Малко по-добре съм, налейте ми, моля, още малко.

Офицерът подаде шишето на Кардов и той пи доста.

— Как сте попаднали тук, какво ви се е случило? — попита офицерът.

— Аз съм Иван Кардов, директорът на полицията. Ще бъда винаги благодарен на този, който ме спаси, и ще се потрудя да му се отплатя.

Офицерът се поклони. Той имаше привилегията да спаси известния Иван Кардов. Не бе егоист, за да се представи като негов избавител и да премълчи, че друг го е накарал на това.

— Значи имам да благодаря на някой заточеник за своето спасение?

— Да, ако той не беше ни обърнал внимание, ние щяхме да отминем, без да ви видим.

Кардов цял се разтрепера, като си спомни грозящата го опасност.

— Желая да видя този заточеник — каза той и се обърна към офицера.

— Вашето желание за мен е заповед — каза офицерът.

Офицерът се отдръпна за малко и заповяда да освободят от общата верига Кнудзон.

— Елате след мене — каза офицерът. — Вие сте имали щастието да спасите една важна личност, която ще може да облекчи съдбата ви в Сибир.

— Аз не очаквам нищо и не искам нищо — отвърна Кнудзон.

Кардов очакваше да види човека, на когото трябваше да бъде вечно признателен. Той мислеше, че е обикновен смъртен измежду заточениците и ще може лесно да му се отплати, като го освободеше от заточението му. Така мислеше Кардов, когато офицерът и Кнудзон се приближиха до него.

Кардов много се изненада, когато видя пред себе си Кнудзон, човека, когото той невинно обвини и когото доведе от най-голямото му величие до сибирски заточеник. Трябваше да благодари за своя живот.

— Кнудзон? Това си ти, Кнудзон?

— Аз съм — каза генералът, — аз съм и много се радвам, че спасих живота на смъртния си враг!

— На тебе ли трябва да благодаря за живота си?

Кнудзон мълчеше. Офицерът отговори вместо него.

— Ако той не бе ни обърнал вниманието, ние щяхме да отминем. Кардов се замисли за минута:

— Не се съмнявам, че ти ми спаси живота. Ако не бе чул, щях да бъда жертва. Нещастникът ме нападна и ме завърза с кърпа. Аз не съм неблагодарен. За да облекча живота ти в Сибир, вместо да те изпратя в рудници, ще ти разреша да живееш в някое жилище на полето. Но преди да направя това, ще те попитам нещо.

— Питай — каза Кнудзон.

Директорът на полицията се усмихна сатанински — той намери предлог да се освободи от задължението си към Кнудзон.

— Изгнаниче — каза гордо той, — сигурен съм, че нямаше да отвориш устата си, ако бе уверен, че тук, на снега, се намирам аз. Зная, че ме ненавиждаш и че би се радвал на моята смърт. Ако това, което казвам, е истина, то тогава излишно е да правя нещо за облекчение на живота ти в бъдеще.

Кнудзон гледаше нямо и хладно.

— Ти желаеш да узнаеш цялата истина? Тогава слушай! Никога нямаше да издам глас, както тези, които минаха преди мене. Щях да обърна главата си, като минавах край тебе, тъй като ти си лъжец и клеветник.

Бесен вик се изтръгна от устата на Кардов.

— Стига толкова! — каза той. — Господин офицер, дайте заповед за тръгване, аз свърших с моята благодарност. Може би заточеникът ще се разкае в сибирските рудници, задето не е приел моята благодарност.

Офицерът заведе Кнудзон при другите и го завърза в общата верига. След това офицерът даде своята тройка, предназначена за пътя, на Кардов.

Кардов се качи на тройката и не след дълго бе у дома си.

Колоната на заточениците се отдалечаваше все повече и се губеше в мрака.

LXI. НА ВУЛКАНА

Надзирателят на царските готвачи се върна и пое отново своята работа. Той не знаеше как да благодари на Бояновски, загдето го бе заместил по време на отсъствието му, и то така добре, че не бе забелязано.

Оттогава двамата мъже още повече се сприятелиха.

Лафермо казваше на Бояновски, че трябва да внимава добре за всички, които са в кухнята, тъй като нихилистите обикаляли край нея.

Един ден му разказа, че получил преди няколко дни от директора на полицията писмо, в което му съобщавал да бди и внимава какви хора влизат в кухнята, тъй като от верен източник научил, че нихилистите се готвят да влязат в царската кухня и там да извършат атентата. Трябваше да има някой предател измежду тях, тъй като не бе възможно полицията да отгатне това, което той бе предложил на събранието, и че от 24 часа в двореца бяха Яники и Пал. Те бяха дошли като зидари в двореца. Бояновски не бе казал още нищо на Лафермо. Той се двоумеше дали да му съобщи това, като се страхуваше сам да не разбере. Реши да му го каже.

— Лафермо — каза Бояновски, — знаеш, че огънят ми не гори добре, тъй че не може да се готви, тъй като една тръба е спукана. Затова през твоето отсъствие извиках двама зидари да я поправят.

— Не е много приятно това, драги — каза Лафермо. — Вие сте ги допуснали да влязат в двореца, без да знаете какви са. Не трябваше да го правите.

— Какво друго можех да сторя? — каза Бояновски. — Тръбата трябваше да се поправи, тъй като не можех да готвя повече.

— Да оставим това настрана. Кажи ми къде се намират тези хора?

— В зимника — каза Бояновски.

— Имат ли легла?

— Колкото можах, направиха легла от няколко дъски.

— Искам да говоря с тези хора. Мисля, че по погледа им ще разбера техните намерения.

Бояновски нямаше друг изход, освен да заведе Лафермо в зимника при Пал и Яники.

Те работеха през деня около тръбата, която бяха започнали да поправят. Работеха усърдно, обаче целта им бе друга. Щом се стъмнеше, те започваха да приготвят работата, за която бяха дошли. Зад тази тръба бяха поставили фитил, който достигаше до жилището на императора. За да не бъде забелязан фитилът, те го бяха намазали с вар и така по-добре го закрепваха към стената. Мислеха да разкъртят ворта и после да го запалят. На тавана бяха направили незабелязано една кутийка от цинк, където щяха да турят динамита. Когато фитилът бъде запален, динамитът ще избухне, таванът ще падне, а след него и стаята на царя. Те не говореха през деня никак за своя план, за да не ги чуе някой. Вечерта, когато всичко се успокоеше, те обсъждаха плана.

Когато Бояновски влезе с придружаващия го, в зимника цареше тишина. Двамата зидари вършеха тихо своята работа. И двамата мислеха, че сега е моментът да останат в двореца.

Един поглед на Бояновски бе достатъчен да ги успокои и да им покаже, че няма защо да се плашат от Лафермо. Лафермо се приближи до тях. Попита ги откъде са родом, къде са работили преди това. Той прегледа тръбата, която те поправяха. Разпитваше ги коя е причината, задето огънят не гори добре. Яники намираше какво да му отговори на всичките въпроси, като че бе работил през целия си живот зидарство.

И двамата се показаха така наивни, че Лафермо не се усъмни никак в тях. Бе съвсем спокоен, когато се върна с Бояновски в стаята си.

— Изглежда, че са честни хора, — каза той.

— И аз така мисля.

— Но и така да е, трябва да гледаме по-скоро да ги изпратим от двореца — каза Лафермо. — Аз оставям това на вас, гледайте да ускорите привършването на работата.

— Не се тревожете — каза Бояновски, който се радваше, че ще може по-често да се среща през деня с приятелите си.

Бояновски отиваше тайно вечер при тях.

Когато една вечер отиде при тях, Яники и Пал споряха върху внасянето на динамит в двореца — нещо невъзможно, тъй като всеки

човек бивал преглеждан от слугите при влизането.

Те сами не можеха да сторят това, нужно им бе трето лице.

Казаха това веднага на току-що влезлия Бояновски. Бояновски се замисли малко и им каза, че това ще направи той сам.

— Аз не трябва да се преобличам, само ми кажете горе-долу каква е големината му.

— Около 5–6 сантиметра дълго и 3–4 широко — каза Яники.

— Утре вечер ще имате динамита — каза Бояновски. — Аз ще го донеса в двореца, и то пред очите на Лафермо, който не ще знае какво е.

— Ако сполучиш, нашият план е наполовина изпълнен. Фитилът е готов и така е поставен, че никой не би го забелязал.

— Мислите ли, че взривът ще бъде достатъчно силен? — попита Бояновски.

— Повече, отколкото е необходимо — отговори Яники. — Той ще хвърли двата етажа във въздуха.

— Коя стая се намира над зимника?

— На дежурния офицер — каза Бояновски.

— Всичките тези деца ще бъдат жертва на смъртта — каза Яники.

— Над тази стая какво има?

— Трапезарията — отвърна Бояновски.

— Стаята, в която императорът се храни? Възможно ли е взривът да е толкова силен, че да достигне до горната стая?

— Не само до втория, но и до третия етаж. Това е пресметнато точно — каза Яники. — Кой е на третия етаж?

— Престолонаследникът — отговори Бояновски.

— Не само царят ще пострада, но и престолонаследникът — каза доволно Яники и очите му светнаха.

— А вие ще можете ли да се спасите, драги приятели?

Яники и Пал се погледнаха въпросително. Те знаеха, че един от тях не можеше да се спаси.

Бяха решили да теглят жребий — кой да запали фитила.

— Като се има предвид целта, нашият живот нищо не струва. Когато запалим фитила и излезем, пазачите ще ни заловят. И в единия, и в другия случай сме загубени.

На следващия ден Бояновски се приготви да извърши предначертаното. Яники му бе съобщил, че Бакунин е оставил пакета в една търговска къща за дрехи, която се намиреше близо до двореца.

Читателите ще се изненадат, като чуят името на притежателката на тази търговска къща. Тези, които знаят колко променливи са хората и обстоятелствата, не биха се изненадали, като чуят това име. Собственицата на тази хубава търговска къща бе нашата стара гърбава и добра Петровна. Тя постигна това, което толкова много желаше.

Петровна мина през същия път, по който минават всички, които започват такава важна работа.

Тъкмо в момента, когато никак не очакваше, се случи нещо, което коренно промени живота ѝ:

Един ден при нея дойде Бакунин. Както знаят читателите, той се е познавал с нея. Поздрави я и ѝ каза:

— Имам да говоря с вас нещо важно.

— С мене? — попита Петровна.

— Да, с вас — каза Бакунин. — Елате и седнете до мене и чуйте какво ще ви кажа.

Той ѝ разказа как получил малко наследство. Една негова леля, чието име той дори не помнел, починала внезапно и имотът ѝ се разделил между роднините ѝ. Наследството, което получил, не било толкова голямо — 8000 рубли, с които той не знаел сам какво да стори. Да ги употреби за държавни лотарийни билети не искал, тъй като много хора са загубили; да ги даде под лихва също не желае. И тогава си помислил да ги вложи в търговия.

Петровна слушаше учудено Бакунин.

— Искам да отворя търговска къща — каза той, — но тъй като сам не познавам никакъв занаят, търся съдружник, който да няма пари, обаче да е честен и трудолюбив.

— Такъв човек мъчно ще намерите — каза Петровна, — тъй като всичките тези качества мъчно се намират, у една и съща личност.

— Аз вече го намерих — каза Бакунин. — Въпреки че не е мъж, а момиче, това нищо не пречи. Това момиче сте вие, Петровна.

Петровна подскочи от изненада:

— Аз?! Вие искате да ми поверите парите?!

— Ето, аз ви давам 8000 рубли — каза Бакунин, като постави на масата една кесия, препълнена с банкноти. — Знам, че отдавна искате

да отворите голям магазин за дамски дрехи. Вземете парите и ги употребете, но гледайте да не загубим и двамата. Аз не ще се бъркам в търговията ви първата година, тъй като смятам да заминавам, но когато се завърна, ще ми платите моя дял. Съгласна ли сте, Петровна?

Петровна онемя от изненада и радост. Не ѝ се вярваше, че Бакунин наистина ѝ дава толкова пари. Тя само стисна ръката му, за да му благодари. Петровна мислеше, че това е плод на фантазията ѝ, но държеше пълната кесия. Не след дълго можеше да се види какъв дух и енергия имаше Петровна. Отвори магазин, какъвто рядко имаше в Петербург.

От първите дни още файтоните на богатите семейства се спираха пред нейния магазин, тъй че Петровна не можеше да смогне от работа. Сестра ѝ Леония я посещаваше често. Тя се радваше на щастието на сестра си. Петровна, от своя страна, я улавяше за ръка и ѝ казваше:

— Аз постигнах това, което най-много желях: имам магазин и съм самостоятелна.

Петровна не се възгордя от щастието си — тя не забравяше и другите. Прибра при себе си и старата госпожа Бояновска, с която заедно живеете в зимника. Старата водеше домакинството. Тя нареждаше двете стаи зад кантората, готвеше и прислужваше.

Бакунин не се бе явявал в магазина.

Една сутрин Петровна получи писмо, в което ѝ искаха среща вечерта. Тъй като писмото бе подписано от съдружника ѝ, тя не се поколеба и отиде — срещна се с Бакунин.

Като разпита за търговията, той ѝ каза, че ще остави пакет книги, които тя ще предаде на един приятел, когато последният дойде да го поиска.

Петровна взе внимателно завития пакет.

— Моля ви, Петровна, да не отваряте пакета, а да го предадете лично на човека, който ще го потърси.

— Не се безпокойте, ще го предам лично — увери го Петровна.

Бакунин стисна приятелски ръката на Петровна и се отдалечи.

Петровна трудно занесе пакета до магазина, тъй като той тежеше много. Тя скри пакета на добро място и го забрави. Приятелят на Бакунин не идваше.

Без да сме споменали, предполагаме, че читателите са разбрали защо Бакунин даде тези пари. Любопитството накара Петровна един

ден да отвори пакета и когато го разви, видя вместо книги едно черно вещество. Това я учуди много.

Значи Бакунин я бе измамил — това не бяха книги!

„Това черно вещество навярно ще послужи за някое голямо дело“ — помисли си тя, като зави внимателно пакета и вече никога не го поглеждаше.

Но оттогава тя стана неспокойна. Много често се страхуваше някой да не вземе пакета, ставаше нощно време, обличаше се и отиваше в магазина, за да провери дали пакетът е на мястото си. Щом се увереше, че е там, тя отиваше спокойно да спи.

Яники бе уведолил Бояновски къде ще намери този пакет и какво да каже при поискването му.

Щом Бояновски остана свободен, той се отправи към посочената търговска къща. Петровна бе сама. Стоеше до масата и украсяваше с цветя една шапка. Бояновски се поклони ниско.

— Любезна госпожице, дойдох за онези книги, които приятелят ми е оставил тука.

Петровна щеше да падне от изненада — най-послед дойде дългоочакваният гост.

— Книги? Какви книги? — попита Петровна.

— Онези книги, които моят приятел е оставил тука да ги пазите — каза Бояновски. — Ако не се мамя, те са завити с дебела книга и са вързани с връв.

Петровна се наведе, повдигна пакета и го даде на Бояновски.

— Вземете го — каза тя, — очаквах по-рано да дойдете.

Бояновски се престори, че не чу думите ѝ.

— Какви хубави шапки сте изложили, сама ли сте ги правили?

— Повечето аз съм ги правила — каза тя.

В същата минута пред магазина спря един файтон, Петровна се изправи и погледна навън.

Една дама слезе от файтона и се отправи към магазина ѝ.

— Идват ми клиенти — каза Петровна. — Взехте книгите си, пали, а сега... — Не бе довършила, когато видя, че лицето на Бояновски се промени.

— Аз не трябва да се виждам с тая жена, за Бога. Скрийте ме за момент някъде.

— Но, господине, желанието ви е съвсем необикновено.

— Сега не говорете за това. Заклевам ви в името на оня, който ви изпрати пакета, скрийте ме бързо.

Петровна отвори една малка врата и Бояновски влезе вътре.

В магазина влезе дамата. Това беше Феодора Бояновска. Тя беше дошла при Петровна, за да си купи шапка. Щом изказа желанието си каква шапка ѝ е нужна, като даде да се разбере, че цената няма за нея значение, тя попита кога ще бъде готова.

— След три дни, уважаема госпожо, не ще ми е възможно по-рано — отговори Петровна.

— Много късно — додаде Феодора. — Аз ще трябва да замина, затова я бързам.

— По-рано ми е невъзможно, госпожо, затова съжалявам, че моделът, който търсите, не може да се намери в Петербург, а ще трябва да телеграфирам в Париж.

— Добре тогава, телеграфирайте, аз ще почакам. Само ще ви моля, щом пристигне, да го изпратите във вилата ми.

Тя подаде визитната си картичка на Петровна.

— Ще останете доволна, надявам се.

— Да не забравите да украсите шапката с една брюкселска кордела — каза Феодора. — Надявам се, че имате от тях.

— На ваше разположение съм. Ако желаете, сама си харесайте.

— Добре, по-хубаво ще бъде сама да си харесам!

— Тогава, моля ви, влезте в стаята, където ще имате възможност свободно да си изберете.

Двете влязоха в стаята, която беше наредена с вкус. Петровна помоли да бъде извинена и изтича да донесе кордела.

Феодора нетърпеливо крачеше надлъж и нашир из стаята. Обхвана я същият страх, който напоследък изпитваше.

„Щом напусна Петербург, навярно ще ми мине всичко. Струва ми се, че това са само нерви — в Париж тази болест ще изчезне.“

Тя се загледа в градината. Нетърпение обхвана Феодора, тъй като Петровна се забави; ето защо, за да убие времето, тя започна да барабани с пръсти по прозорците. Най-после дочу, че се отваря вратата на съседната стая. Надявайки се, че това е Петровна, тя се обърна и изведнъж силно изписка.

— Ето там духът, който иска да ме погуби!

На вратата се показва една бледа и костелива жена. Тя бе обвита с мъртворешко платно и неприятелски поглеждаше към Феодора. За да се отърве от погледа ѝ, Феодора избяга към вратата и я отвори. Щом влезе в магазина и направи няколко крачки, една мъжка прегърбена фигура се изпречи пред нея. Като видя този човек, Феодора безсилна се повали на земята.

— И ти ли, Бояновски, и ти ли си тук, мой отмъстителю!

Бояновски следеше от скривалището си и щом разбра, че няма никой в магазина, реши да си излезе, но в момента, когато наблюдаваше вратата, Феодора изтича от съседната стая.

Провидението като да бе наредило да се срещнат. Въпреки че той нямаше брада, тя го позна. Ликът му бе запечатан в паметта ѝ.

Бояновски объркан стоеше, без да мръдне. Стигаше му само да вдигне ръка и да я погуби. Но не искаше да се излага на опасност. Презрително я ритна с крак и напусна магазина.

След няколко минути Петровна влезе. Като видя красивата дама да лежи на пода, тя се наведе над нея и почна да се смее.

— Уплахата е причина да загуби самообладание — измъмри Петровна. — Но каквото и да се случи, заслужено ще бъде, тъй като тя предаде мъжа си, пожела да убие свекърва си, ето защо нямам и най-малко съжаление към нея.

След малко Феодора въздъхна и полека се надигна.

— Струва ми се, че ми прилоша — каза тя, след като се съвзе. — Бях загубила съзнание.

— Желаете ли чаша вода, госпожо? — попита Петровна.

Феодора изплашено погледна около себе си.

— Отговорете ми, мило дете, моля ви, в тая къща сама ли живеете или с вас живеят и други?

— Съвършено сама, уважаема госпожо — отговори Петровна.

„Значи това е само мое въображение — си каза Феодора. — Как е възможно лицата, които така мразя, да се съберат тук!? Само моето болно въображение е способно на това.“

Едва половин час по-късно Феодора остави Петровна и замина за вилата си.

В това време Бояновски премина през няколко улици с опасния пакет. Не след дълго се озова на мястото, където се продаваха зайци, месо, гъски...

Той купи една гъска и се върна назад. Спря се в една тясна улица пред голяма къща и като разбра, че никой не го гледа, взе пакета и го мушна в изтърбушената гъска. След това заши добре корема с конеца. Всичко това стана за няколко минути. Като свърши, той излезе на улицата. Беше уверен, че никой нямаше да подозре, че в неговата гъска има динамит.

Всички служители на двореца трябваше да минават през една определена врата. Това правило се отнасяше и за Бояновски. Караулът го пусна да мине, тъй като той знаеше паролата. Щом влезе в двореца, чиновникът, който преглеждаше, се приближи до него и го запита за името.

— Аз съм Познански — каза Бояновски, — новият готвач за сутрешната закуска на царя.

— Добре, господин Познански. Слушал съм много за вашето готварско изкуство. Навярно сте европейски готвач?

— Това е голяма чест за мене, господин надзирател — каза Бояновски.

— Ала не и на вашето изкуство. Но какво носите в ръцете? — запита го той, като видя гъската.

— Гъска, която купих за сутрешната закуска.

— Наистина гъска — каза чиновникът, — дайте да видя струва ли нещо?

Бояновски се разтрепера. Настъпи критическият момент, тъй като ако чиновникът вземеше гъската, щеше да разбере, че е неестествено тежка.

Чиновникът взе гъската, като опитваше с ръка тежината ѝ.

— За бога, това е чудно нещо — толкова тежка гъска! — каза учудено чиновникът и щеше да изтърве гъската, тъй като не очакваше такава тежест.

— Това е така наречената кавказка гъска — каза Бояновски. — Тези гъски ядат железни стърготини, затова са толкова тежки.

Лекомисленият чиновник повярва на Бояновски и му даде гъската обратно. Той стисна още веднъж ръката на Бояновски и се разделиха.

Бояновски влезе радостно в кухнята и много се учуди, когато Лафермо се приближи до него. Той го попита какво има в ръцете си.

— Това е гъска — каза Бояновски. — Тази гъска... Но моля ви, Лафермо, не ме питайте сега — това е тайна!...

— Знаеш ли, драги Познански, че аз не търпя никакви тайни?

— Тя е невинна тайна — каза Бояновски. — Открих един нов начин за приготвяне на гъската и искам утре да ви изненадам с нея.

— Ново откритие, тогава позволявам ви тази тайна.

— Моля да ми позволите да я занеса в моето жилище и там да я приготвя.

— И това ти разрешавам — каза Лафермо.

Бояновски занесе гъската в стаята си и чакаше с нетърпение да се мръкне. Най-после се мръкна. Когато часовникът в двореца удари 10, Бояновски взе гъската в ръка и се запъти за зимника, където другарите му го чакаха с нетърпение.

— По дяволите! — каза Яники, като видя Бояновски. — Денят днес ни се видя много дълъг. Ние всичко свършихме — само динамитът липсва.

— Донесох и него — каза Бояновски, като остави гъската пред Пал и Яники.

И двамата поглеждаха ту гъската, ту Бояновски.

— Много добре! Вместо да ни донесеш динамита, смяташ да ни залъжеш с тази гъска.

Яники отпусна рамене.

— Не трябваше да се ангажираш с донасянето му — каза той, — щом си нямал достатъчно смелост да го донесеш. Един от двама ни щеше да го направи, не трябваше да ни забавяш.

— И тогава стражарите щяха непременно да ви уловят — каза Бояновски. — Нима мислите, че съм способен да не удържа дадената дума? Снощи ви обещах, че ще донеса динамита — ето го, донесох го!

Той разряза корема на гъската. Като видяха, че Бояновски извади от вътрешността на гъската пакет, Яники и Пал ахнаха едновременно.

— Приятелю, такава хитрост наистина заслужава похвала — каза Яники, като прегърна приятеля си. Пал стисна също приятелски ръката на Бояновски и се изповяда, че подобна мисъл не му е идвала никога наум.

— Имаме сега всичко, което ни е нужно, затова не ще отлагаме катастрофата. Което ще става, да става по-скоро.

— Трябва да чакаме до утре — каза Бояновски.

— Чакали сме доста, ще почакаме още няколко часа. Утре в 5 часа следобед ще се извърши експлозията.

— Тъкмо тогава царят идва за обяд. По-рано може да дойде, но никога по-късно.

— Добре тогава. Утре в 5 часа ще запалим фитила — каза Яники. — Но нека сега да сверим часовниците си.

Като направиха това, те се разцелуваха поред и се разделиха с Бояновски.

— Не се отчайвайте — каза Яники. — Трябва да се борим с опасностите. Ние отиваме на явна смърт, но тъй като ти ще живееш след нас, Бояновски, то искам да те помоля нещо.

Яники се приближи до Бояновски и каза:

— Ако умра, обещавай ми, Бояновски, че ще се погрижиш за едничката ми дъщеря.

Яники се мъчеше да спре бликналите от очите му сълзи.

— Не трябва да се срамуваш, Яники, от тези сълзи. Ти не жалиш себе си, а дъщеря си. Ако ти утре бъдеш убит, тя ще остане сираче.

— Пази я никой да не я подмами, пази я от нещастия! — каза Яники.

— Заклевам ти се, че ще ѝ бъда втори баща — каза Бояновски.

— И аз ти се заклевам — каза Пал. — Въпреки че не съм сигурен дали утре ще бъда жив.

— Ние и двамата ще умрем — каза Яники, като прегърна Пал.

Бояновски остави приятелите си. Той бързаше да иде в стаята си, но малко преди да влезе в нея, зачу гласове зад себе си. Той се спря до вратата и подслушваше. Чуваха се гласове и дрънкане на саби на първия етаж. Бояновски се уплаши, помисли, че него дирят. Ако е така, да не мислят, че лесно ще се предаде в ръцете им. Готов е да умре. Взе един револвер и го тури под възглавницата.

Стъпките все повече се приближаваха до неговата врата. Сега бяха на вратата му. Бояновски затаи дъх. Бе много нервен.

Те минаха покрай вратата му и влязоха в друг коридор. Изведнъж се зачу тихо потропване на една от крайните врати. Тази врата бе на стаята на Лафермо.

„Значи това посещение било за Лафермо“ — си помисли Бояновски, като откряна вратата, за да подслушва.

Чиновниците на тайната полиция начело с неговия смъртен враг Иван Кардов се бяха спрели пред вратата на Лафермо.

— Трябва да разбудим готвача — каза Кардов. — Момчета, почукайте по-силно.

Но преди още да бяха изпълнили заповедта на директора, вратата се отвори и Лафермо се показва.

Бояновски чу добре следното:

— Това съм аз, господин Лафермо, Иван Кардов, директорът на петербургската полиция.

— На ваше разположение съм, Ваше благородие — каза Лафермо. — С какво мога да ви услужа?

— Касае се за живота на царя — каза Кардов. — Научихме, че от някое време в двореца се намират хора, които имат намерение да убият царя.

— Господ да пази от такова нещо! — каза началникът на готвачите. — Но откъде-накъде, Ваше благородие, аз да съм във връзка с тези злосторници?

— Не сте ли взели някого в кухнята напоследък?

— Никого — каза Лафермо, — всички хора в кухнята са честни. Те са тука отдавна и добре ги познавам.

— Значи в двореца няма други хора, които да сте приели на работа?

— Честна дума, няма никой, ако, разбира се, не смятате онези двама зидари, които са тук от няколко дни и се намират в зимника.

— Какви са тези зидари и какво търсят в двореца?

— Те са ангажирани да поправят тръбите на кухнята — каза Лафермо. — Аз ги разпитах и мога да кажа, че съм доволен от тях. Ако желаете, можете сами да се уверите в това.

— В двореца ли нощуват?

— Да, Ваше благородие, тъй като ако всеки ден си отиваха, щеше по-бавно да върви работата и щяха да се бавят по-дълго в двореца.

— Аз трябва да видя тези хора — каза директорът на полицията. — Ашинов, вземи няколко души и иди в зимника да видиш какви са тези хора.

— Слушам — каза Ашинов. Той избра няколко души и побърза да изпълни заповедта на началника си.

През това време Иван Кардов влезе в стаята на Лафермо.

— Ще бъдете ли така любезен да ми пригответе един чай — каза му той.

— С удоволствие — отвърна Лафермо. — Драго ми е, че ме посетихте.

Ашинов влезе в зимника.

Малко преди това Яники и Пал се препираха за утрешната експлозия. После се помъчиха да намерят сгодно място за динамита. Пал търси напразно, не можаха да намерят.

— Чакай — каза Яники, — аз намерих мястото. То е много опасно, но няма защо да се страхуваме, тъй като и така сме решили да умрем.

Той повдигна възглавницата, пълна с вълна.

— За Бога, Яники, брате, приятелю! — извика Пал. — Така може да избухне и ще загинем.

Яники сви рамене.

— Ние и без това трябва да умрем — каза той. — Безразлично е дали ще умрем един ден по-рано или по-късно. Леглото ми е единственото място, където не ще претърсват.

Той тури пакета под главата си и легна на леглото. Лежеше толкова спокойно, като че бе легнал на най-меката постелка, а не върху вулкан.

— Сега, Пал, нека си поприказваме малко. Може тази нощ да е последната, която ни остава да прекараме между живите. Утре, утре може и двамата да загинем!

— Добре тогава, Яники, кажи ми защо не се плашиш от смъртта? Право да ти кажа, мене не ми се иска още да умра не защото съм страхливец, но защото още ми е мил животът.

— Не е за чудене — ти си млад и още не знаеш всичко. Аз съм изпил много горчиви чаши през живота си и затова не ми е жал. Отдавна щях да свърша с живота си, ако не бе дъщеря ми. Пред моите очи хората са лъжци, егоисти и затова ги ненавиждам.

— Как? — каза Пал. — Ти ненавиждаш всичките хора?

— Има изключения, но са малко, много малко. И чуй защо ги ненавиждам. Ще ти разкажа историята си и защо станах нихилист. Не съм бил целия си живот само в Русия. Като младеж нещо ме теглеше към Германия. Аз бях аптекар и твърде вещ в приготвянето на лекарствата, а също така и добър химик. Ето защо аз лесно можах да се

настаня в една химическа лаборатория в Берлин. Тук се запознах с дъщерята на един от нашите работници. Той беше пияница, а майката — от тия жени, които лесно правят нови запознанства. Това не попречи да се влюбя в дъщеря им. Не изминаха и 30 дни от нашето запознанство и тя стана моя жена. Още тогава разбрах, че в присъствието на пияния ѝ баща и развратната ѝ майка ние няма да бъдем щастливи и затова прибрах всичките наши вещи и заминахме с жена ми за Петербург. Няколко месеца след нашето идване в Петербург умря един мой роднина, който ми остави доста голямо имущество, с което можах да осъществя така дълго мечтаното желание.

Отворих аптека. Сега не бездействувах, а целия ден работех в лабораторията си. След няколко месеца ни се роди дъщеря и ние вече бяхме напълно щастливи.

Един ден следобед, когато исках да изляза от къщи, на прага срещнах тъста си. Това доста ме учуди. Приех го, въпреки желанието си, твърде любезно. Той си беше същият. Дошъл в Петербург, за да не умре от глад в Германия. И така той остана при нас 15 дни. След това казах на жена си да му каже, че ще трябва да си намери работа. И тя му каза.

В течение на 3 дни той успя да се настани като разсилен при един министър. Учудих се как този министър не е разбрал, че е пияница. Той повече не искаше от мен пари, дори предлагаше и на мене, като ми показваше препълнена кесия със злато.

По едно време жена ми често почна да посещава цирковете. Понеже аз бях зает, позволявах ѝ сама да отива. Един ден реших да изненадам жена си и реших да отида в цирка. Взех първия файтон и му казах да ме закара в цирка. Като влязох, почнах да разглеждам и да търся жена си, но нея я нямаше тук. Внезапно погледът ми се спря на една лежа в партера. Това, което видях, ужасно ме изненада и аз се заковах на място.

Жена ми не беше сама в ложата. До нея седеше министърът. Те разговаряха твърде интимно. Притъмня ми пред очите. Не бях на себе си. Погледът ми постоянно беше върху тях и когато представлението свърши, дойдох на себе си.

Изскочих бързо навън и чаках да се появят. След малко жена ми излезе, съпроводжана от министъра. Той ѝ подаде ръка и ѝ помогна да се качи във файтона. След това се качи и той и файтонът тръгна.

Аз взех друг файтон и му поръчах да кара след техния.

Файтонът им спря пред една ниска къща близо до Екатерининския парк.

Аз разбрах много неща. Разбрах, че жена ми ми изневерява.

В този момент забелязах, че един човек се разхожда пред къщата. Беше тъстът ми — пияницата. Аз го сграбчих за реверите и му казах, че ако не ми каже истината, ще го убия. Той беше страхливец и затова всичко ми разправи.

— Министърът отдавна е хвърлил око на жена ти, но не знаеше по какъв начин да ѝ открие любовта си — каза ми той.

Случаят помогнал и го срещнал с дядо ми. За няколко рубли и чаша коняк той продал рожденото си дете.

В тая минута аз исках да го хвана за гушата и да го удуша, но ми се видя твърде нищожен. Аз го оставих и бързо отидох до вкъщи, взех пълната със сачми ловна пушка и веднага се върнах пак на същото място пред къщата. Когато вратата се отвори, аз гръмнах. Жена си леко раних, а министъра ослепих.

Оттогава не съм виждал жена си и не зная до ден днешен какво е станало с нея и къде се намира.

На следващия ден ме затвориха. Напразно се мъчех да докажа, че това съм го сторил, за да измия честта си — осъдиха ме на тригодишен тъмничен затвор. Това, което претърпях в затвора, не може да се опише. Когато вече бях между хората, реших, че ще живея, за да си отмъстя на тия, които употребяват всичките си знания за огорчения на другите.

И така аз станах нихилист.

Яники замълча.

Пал се приближи да него, тури ръка на рамото му и каза:

— Клет ми приятелю, ти си претърпял много, защото ако си обичал жена си истински, вярвам, че и до днес не си я забравил.

— Това е истина — каза Яники, — не съм я забравил.

— Нима не си чул нищо за нея?

— Нищо. Мисля, че се е върнала в Германия, а там е станала като майка си. Крушката не пада далеч от корена си.

— Не казвай така — отговори му Пал. — Помисли за детето си, за твоята Лидия. Тя не прилича никак на майка си, тя е образец на добродетел и невинност.

— Така е — каза Яники. — Детето ми ме възнагради за всичките мъки и терзания. Тя е... Но какво е това? — Той посочи вратата, на която се чукаше.

Ашинов се приближи съвсем близо до вратата.

— Ето ги, идват — пошепна Пал. — Ще ни затворят.

— Може би работата не е стигнала дотам. Може би идват само да прегледат. Нали всичко е в ред? Я легни по-скоро и се преструвай на заспал.

Вратата се отвори и Ашинов влезе вътре със своите хора. Те носеха със себе си фенери, за да осветят вътрешността на мрачния зимник.

— В името на закона, никой да не мърда! — извика Ашинов.

В отговор последва мълчание. Ашинов се приближи и каза:

— Те спят, но ние ще ги събудим. Ей, ставайте, тайната царска полиция е дошла!

Яники се поизкашля и стана.

— Какво е това? — извика той, като триеше очите си.

— По дяволите! Ей ти, човече, не чу ли, че тайната полиция на Негово величество императора иска да ви види.

— Ставайте скоро, за да не заиграе камшикът!

— Ние сме уморени — каза Яники, като произнасяше думите с груб акцент. — Целия ден сме работили.

Той се изправи бавно пред Ашинов. Пал направи същото.

— Имате ли паспорти? — извика Ашинов.

— Паспорти ли? Разбира се, че имаме. — Той извади от дрехата си няколко книжа, добре загънати, и ги подаде на Ашинов, който ги взе и дълго ги разглежда.

— Добри са — каза той, — имат и печат.

Но въпреки това, за да ги изпита по-добре, той се приближи до него и като го загледа добре в очите, извика силно:

— Вие сте нихилисти и аз имам заповед да ви арестувам и затворя веднага.

— Какви нихилисти, господине! Вие се лъжете, ние не знаем какви животни са тия нихилистите.

— О, не се преструвай де, но ми кажете незабавно къде сте скрили динамита, който носехте.

— Динамита? Нищо не знаем за подобно нещо.

— Тогава ще ви претърсим.

След това Ашинов даде знак на своите хора да претърсят Пал и Яники. Те претърсиха и всеки ъгъл на зимника.

— Остават непретърсени само креватите — извика един от тях.

— Глупости! Те не са толкова луди, та да турят динамита в леглото си. Тези хора са нихилисти, колкото и аз. Легнете си, момчета, и си спете — каза им Ашинов и излезе с хората си.

Щом Ашинов излезе, Яники и Пал се прегърнаха от радост, че се бяха отървали от най-голямата опасност. Скоро след това те легнаха и заспаха.

Ашинов отиде при Кардов и му съобщи, че няма никаква сянка от съмнение върху тези хора.

Кардов обаче не се зарадва особено. Той искаше да зарадва царя като негов спасител, като негов избавител, ако му открие нихилисти. Сбогува се с Лафермо и всички се разотидоха.

Бояновски се успокои, като видя, че Кардов се оттегли. Той сега знаеше, че другарите му са във от опасност. Той също си легна, но не можа да заспи, защото душата му беше препълнена от ужасната сцена, която щеше да произведе катастрофата на утрешния ден. Щом като пропяха първите петли, той стана и започна да се разхожда нагоре-надолу из стаята.

Сякаш чуваше задущения плач от въздишки отвсякъде и треперенето на старите стени от предстоящото нещастие.

LXII. НИТО ЖИВ, НИТО УМРЯЛ

От известно време в къщата на банкера Николай Ягодкин бяха станали големи изменения.

Самият Ягодкин беше действително между живите, но в такова жалко положение, че всеки би пожелал по-скоро смъртта на тоя клетник, отколкото такъв живот. Смъртоносното нараняване, което Франциска му причини, предизвика неподвижност на ръцете му, краката и езика.

Николай Ягодкин онемя.

Той не можеше да изказва с думи желанието си. Обаче мозъкът му не бе повреден.

Това обстоятелство помагаше на Андрей Ягодкин и Франциска да укрият някои събития. Те съобщиха на полицията, че са го намерили лежащ на земята с ръка на гърдите и че не са видели убиеца. И така се свърши работата.

Комедиантът пое търговията в свои ръце. Оттогава той стана директор на фирмата Николай Ягодкин и сие.

Това обстоятелство помири Франциска с комедианта. Той стана по-мек, а тя по-любезна.

Въпреки че комедиантът стана директор, фирмата трудно изплащаше дълговете. Той безспирно си служеше с фалшиви банкноти. Беше му останала доста голяма сума, за да ги изразходва в последните си дни. Напоследък полицията бе подушила, че циркулират фалшиви банкноти, затова и той не смееше да ги занесе на старото място. Необходимо бе да намери сега друг източник и той помисли, че Франциска ще е най-подходящата.

Така и направи.

Франциска мислеше тъкмо обратното — че ще ѝ се удаде да се сдобие по този начин с повече пари и така да избяга от комедианта. Затова прие неговото предложение.

Както Франциска, така и комедиантът не се стесняваха от парализирания. Те говореха пред него за измамата, която извършиха с

Николай Ягодкин.

Това се случи 15 дена след сватбата. Комедиантът се бе излегнал на канапето, а срещу него бе седнала Франциска — по средата бе парализираният.

— Спомняш ли си, Франциска, онази нощ, когато дойде за пръв път в тази къща?

Николай Ягодкин бе забелязал, че когато са сами, тъй като него не го считаха за жив, брат му вместо Клариса, винаги я назоваваше Франциска. И сега комедиантът я бе нарекъл със същото име и говореше за някаква нощ, когато тя дошла за пръв път в неговата къща.

— Ах, да, мислиш за онази нощ — каза младата жена, — когато откраднахме Клариса, истинската дъщеря на този дървен пън, и аз я заместих, тъй като много приличам на нея? Приликата с нея ме отърва от беднотия и лишения и за една нощ станах дъщеря на милионер.

Комедиантът сви рамене.

— Не знам къде я отведе Михаил Бакунин, никъде я няма. Да не я е убил?

— Не вярвам. Бакунин не е убиец, въпреки че е смел.

Изведнъж комедиантът се спря и почна да се смее с пълен глас.

— Защо се смееш? — учудено попита Франциска.

— Виж, моля ти се, брат ми Николай как се мъчи да се освободи от вдървеността, за да каже някоя дума. Това, което чу сега, трябва да го е разтревожило много.

Николай Ягодкин бе много разтревожен. Той не можеше да мръдне езика си, но затова пък очите му говореха. Той чу сега, че тази жена, която стоеше пред него, не е неговата дъщеря, а една лъжкиня. Неговата дъщеря, обичната му Клариса, бе мъртва! Отмъщението на Бакунин бе страшно. Той му бе отнел най-скъпото нещо в живота.

Какво ли е станало с Клариса? Ягодкин чу от устата на брат си, че тя не е мъртва. Той не знаеше дали да смята това за щастие. Тази мисъл премина през ума му като вихър. Сърцето му почна силно да бие. Въпреки всичко, той пак живееше. И смъртта дори не се смили над него! Само да дойдеше! Очакваше я Ягодкин отдавна.

Промяната на жертвата им не остана незабелязана от Франциска и от комедианта. Те желаеха това. Мислеха, че като чуе това, ще получи удар и ще умре. Комедиантът, като видя, че Николай Ягодкин ще живее, тропна сърдито с крак.

— Този ще живее още дълго — каза той, като се обърна към Франциска. — Това не ми харесва.

— Неприятно! Постоянно ме следи с неподвижния си поглед — каза Франциска.

— Това ми се нрави. Нали ти казах, че ще се разбираме и че ще бъдем чудесна двойка? Сега трябва да обърнем фалшивите пари в монети и да се доберем до границата.

— Не разчитай на това — каза Франциска. — Такива фалшификации се откриват. И тази не ще остане неоткрита.

— И така да е, ние ще избегнем петербургската полиция.

— Тогава ще останем голи и бедни. А моята невинност и красота ще останат напразно.

Комедиантът я погледна злобно.

— Ти винаги си била егоистка и такава ще си останеш — мислиш само за себе си. Дори допускам, че ако се случи утре нещо, ти си готова, без много да мислиш, да ме предадеш и напуснеш.

— Вярно е — каза Франциска. — Ако фалира утре търговската къща, аз те напускам. Ти ще идеш на една страна, аз — на друга. Ще си намеря нови познати. Ти ще станеш, както по-рано, комедиант и вагабонтин, а аз съм млада и ще мога да си уредя по-добро положение.

— Знам тогава какво мога да очаквам от тебе — каза сърдито Андрей, обърна се и напусна стаята.

Същото направи и Франциска.

Парализираният Ягодкин остана на своя стол. Мислеше си за това, което бе чул преди малко. И така унесен, той не чу, когато в стаята влезе врачката Балони.

На лицето ѝ се четеше злоба и присмех.

Тя се приближи до Ягодкин.

— Видя ли, Ягодкин, и чу ли какво говореха и какво се случи преди малко тука?

Ягодкин погледна изпитателно жената. Позна врачката, на която бе завлякъл богатството, дадено му да го пази.

— Слушай, Ягодкин, момичето, което ти мислиш, че е твоя дъщеря, се казва Франциска. Тя е незаконна дъщеря на жена ти от любовника ѝ.

Ягодкин я гледаше няма. Очите му светеха особено.

— Чуваш ли, тя е дъщеря на лекомислената ти жена. Аз я пазих и отгледах, за да Може да замени истинската ти дъщеря. Франциска ми помогна да ти отмъстя, задето ме ограби.

Това бе много за нещастника. Той затвори очите си и изгуби съзнание. Балони донесе един съд с прясна вода и го напръска.

Ягодкин се свести.

— Сега знаеш ли кой е пред тебе? Аз съм твойт враг, който, за да е винаги пред очите ти и да те измъчва, се премести в къщата на Франциска. Николай Ягодкин, ти не ще имаш спокойствие нито денем, нито нощем.

Парализираният се помъчи да помръдне езика си и да продума, но не можа.

— Милост! — искаше да каже. — Милост!

Но Балони не бе от милостивите. Тя излезе от стаята, смеейки се. Увери се, че Ягодкин не може да разбира повече.

„Нима не ще се намери някой в света, който да ми направи добро, като ми помогне да умра?“ — помисли си той.

Един вътрешен глас му казваше:

„Никой! Ти трябва да живееш, Николай Ягодкин — но нито жив, нито мъртъв!“

LXIII. ЕДИН ТРУП

След дълъг и мъчителен път генерал Кнудзон пристигна на предназначеният мястo. Мъчно могат да се опишат мъките и трудностите, които старият генерал изтърпя по време на пътуването. Но те не се отличават от тези на останалите работници в рудниците. Генералът трябваше да извърви пеш целия път от Петербург до Красноярск. Мнозина от спътниците бяха умрели по пътя от глад, мъки и лишения. Най-после те стигнаха до Красноярск. Тук можаха да си отпочинат. Паднаха на колена да се помолят на Бога. Те му благодариха, че им бе дал сила и живот. Не предчувстваха какви страшни изтезания ги очакват.

Закараха ги в съда и ги освободиха от веригите. Едва сега се откриха премръзналите меса около местата, където бяха оковите. Те бяха просто безчувствени.

Кнудзон бе останал съвсем здрав, само че малко изтощен. Едва тук научи присъдата си: тежка работа в рудниците. Рудниците се намираха на половин час от Красноярск. Там коваха живак и платина. На следващия ден Кнудзон бе в рудника. Преди да тръгне от Красноярск, му дадоха нови дрехи и като го нахраниха добре, закараха го в рудника.

Когато го спуснаха в глъбините на рудника, заобиколиха го четирима татари. Те го караха да върви бързо, въпреки че краката му бяха обковани. Самият инспектор го въведе в рудника. Този човек с малка брада записа името, положението и възрастта на заточеника в един тефтер и след това му даде № 903.

Името Кнудзон се намираше в списъка на живите.

Това не бе единственият акт за разжалването му. Какво щеше да види още той?!

Инспекторът даде знак на татарите да го заведат в съседната стая. Татарите вързаха здраво ръцете на Кнудзон. Тук имаше един човек с особена външност. Той стоеше до огъня и нагорещяваше парче желязо. Извади желязото и се приближи до Кнудзон. Човекът с

желязото го жегна и генералът почувствува ужасна болка в главата и лицето си, от която изгуби сваяст. Но го свестиха бързо, като го напръскаха с вода, и го върнаха пак в рудника.

С това нагорещено желязо те отбелязаха номера му върху лицето.

Като видя една черна фигура, той се ужаси: някакъв измършавял скелет.

— Оковете го с този тук! — даде разпорежданията си инспекторът.

Подир малко до генерала се приближи един престарял човек: ковачът Волков. На Волков беше заповядано да обкове Кнудзон за същата верига, на която беше обкована онази черна фигура. Заповедта беше изпълнена. После ги отведоха и двамата в забоя, където Кнудзон забеляза при малката светлина на една лампичка скъпоценния метал, които вадеха от земята — платината.

Мършавата фигура посочи копача в ъгъла. — Колега — каза Кнудзон, — ние трябва да се запознаем. Откога си в тази рудница?

Клетникът жалко клатеше глава. Отвори устата си и на Кнудзон му стана ясно защо този клетник не отговори с думи. Езикът му беше наполовина пресечен. Той беше слушал, че властта отсичала езиците на ония, които с говоренето си могат да бъдат опасни, и това пресичане запазва тайната.

„Ужасно! — каза си Кнудзон. — Значи останалата част от живота си ще прекарам с един ням човек!“

— Къде ли ще легнем, за да си отпочинем! — каза той.

Другарят му улови Кнудзон за ръка и го повлече подире си.

След няколко минути те бяха пред пещерата, изградена от камъни.

На земята имаше малко слама и две покривала.

— Значи тук ще лежим и ще отпочиваме — каза генералът. — Това е просто невъзможно.

Немият вдигна ръцете си, с което искаше да каже, че тука е прекарал цели 10 години.

Дали се бе развълнувал, или от друго нещо, но от устата и носа му, след като се закашля, бликна кръв.

„Той е охтичав“ — помисли си Кнудзон.

Немият човек се надигна с мъка и даде знак на Кнудзон да тръгнат на работа, ако не желае да го бият с камшик. На Кнудзон не му

оставаше друго нещо, освен да вземе и да копае камъните. Така те работиха два часа непрестанно. После се върнаха в пещерата и немият легна да си поотпочине. След няколко минути заспа. Кнудзон го погледна със съжаление. Той не можеше да се начуди как тоя нещастник можа да заспи на толкова малко сламица. Дълго стоя замислен. Стори му се, че чува стъпки. Издигна глава и забеляза човека, който преди малко го окова. Това бе ковачът Волков. Той направи няколко крачки и застана пред генерала. Подаде му ръка.

— Искам да си спокоен, генерал Кнудзон — каза Волков с разтревожен глас. — Спокойствие, което може да съществува. Тук аз дойдох да те утеша, защото знам, че първата вечер ще ти бъде най-тежка в тоя ад. Не се отчайвай, генерале, макар спасението ти да изглежда невъзможно. Ще дойде ден, когато това ще стане.

— Разправи ми, човече, как и по какъв начин си дошъл тук и кой ти позволи да посещаваш заточениците в рудниците?

— Позволих си го сам, защото друг трудно би ми го дал. А защо дойдох тук ще ти обясня с няколко думи. От държавната тъмница в Красноярск до рудниците има подземен таен проход. Често пъти съм имал случай да минавам по този проход. Много клетници съм утешавал. Те са ми поверявали тайни, които съм пазил. Тъй като аз имам свободен достъп в държавната тъмница, то днес употребих този достъп, за да те посетя. Ще ти кажа името си. Аз съм Волков, също сибирски изгнаник, който е съумял да добие доверието на своя палач. Аз живея тук като свободен човек и от нищо не съм лишен. Когато се научих, че ти си генерал Кнудзон, помислих си да ти помогна и улесня мъките, на които подлежиш тук; слушал съм за храброто ти име, генерале, затова и дойдох при тебе.

Волков подаде ръка на генерала, която той сърдечно стисна.

— А сега я ми разправи — продължи Волков — защо си тук и с какво си предизвикал царското недоверие?

— Аз сам не зная — каза Кнудзон. — Зная, че някой ме е наклеветил пред царя, че съм нихилист.

Те така тихо разговаряха, че и немият човек не можеше да ги чуе. Той стана и като видя Волков, учтиво го поздрави.

— Този, който ми е другар в нещастиято, как се казва, кой е?

— Не трябва да се срамувате от него — отговори Волков. — Той също така е заемал някога висока длъжност и без причина чернее тук,

в тъмницата, както и ти.

— Така ли? Значи ти познаваш неговия живот?

— Аз знам всичко и ще ти кажа кой е и в какво се състои вината му. Нали позволяваш? — обърна се той към немия.

Немият му даде знак, че е съгласен.

— Ти знаеш, генерале, колко страда руският народ от страшния Николай, бащата на Александър II. Когато той дойде на престола, много се очакваше от него и вярваше се, че той ще помогне на потъпкания народ. Изглеждаше, че ще бъде най-добрият руски цар, ала той неочаквано се промени. Недоверието от ден на ден растеше. Отне свободата на всички и стана монарх на Русия. Тогава Николай не беше женен. Пазеше се от жените, мразеше ги. Една жена го бе завладяла. Тя не беше рускиня, но се беше вмъкнала в двореца. Императрицата-майка я видяла в замъка на един княз и толкова ѝ се понравила, че я доведе със себе си в двореца в Петербург. Баронеса Шенков стана дворцова дама при императрицата-майка. Младата немкиня със сините си очи и руса коса беше очаровала царя и при нея той ставаше по-кротък и по-любезен. Всички наоколо откриха тези промени и за да получат по-висок чин, бяха му посредници за нейната любов.

А Елиза Шенков обичаше да прави добро, на мнозина беше облекчила наказанието. Царят пълзеше в краката ѝ. Както всичко постигаше с твърда воля, така бе решил по какъвто и да е начин да спечели любовта на младата баронеса. Това му се удаде. Елиза го обикваше все повече и повече. Един ден тя каза на царицата-майка, че не може да остане повече в двореца. Тя се пресели в едно имение в полето и там роди син на царя.

Една вечер добре забулен човек дошъл в това имение. Този човек бил императорът. Той се бе зарадвал от новината, че има син. Издигна детето и го целуна продължително. Баронесата щастливо гледаше тази сцена. Тя очакваше, че това дете ще бъде щастливо.

— Николай — каза тя от леглото, — ще те моля за едно нещо.

— Искай каквото желаеш — ще изпълня молбата ти.

— Чула съм, че незаконородените деца на Романовската фамилия се премахват от света. Питам те, Николай, това вярно ли е или измислица?

Николай отговори с хриплив глас:

— Истина е.

— Николай — каза младата жена, като се мъчеше да стане от леглото си. — Николай, нима можеш да гледаш как убиват детето ти?

— Не — каза той, — детето не трябва да се убие. Ще го дам на някоя жена да го отгледа, тъй че никой не ще знае кои са бащата и майката. Или в краен случай мога да го изпратя в Америка или Италия, където не е опасно за двора на Романовците.

— Николай, аз ще се грижа за съдбата на това дете. Обещай ми, че нищо лошо не ще го сполети в случай че остана в Петербург. Трябва да ми дадеш писмено обещание, че не ще отнемеш никога детето от ръцете ми.

Николай се съгласи и не след дълго тя имаше в ръцете си писменото обещание, подписано от неговата ръка.

Той удържа думата си. Дори и тогава, когато се ожени за една пруска принцеса, не закачаше любовницата и детето си. Те живееха спокойно в полското имение. Василиев, така се казваше детето, порасна в ръцете на майка си. Когато стана голям, у него се появи желание да изучава изкуство. Той схващаше много добре всичко от природата.

Издържката на двамата бе от двореца. Но малко по малко издържката изчезна. Василиев, който бе поотраснал, можеше с работа да издържа майка си. Веднъж майка му разказа историята на неговото рождение. Тя не забрави да му съобщи също за обещанието на царя, че не ще му стори никакво зло, и му показа и писменото задължение.

Василиев като артист си представи картината на раждането си и без да знае майка му, я нарисува в голям формат. Тази картина приличаше на мадона с Исус на леглото; до нея бе един човек с мантия, на чиито гърди блестеше звезда. Този човек, за голяма изненада, приличаше на руските владетели. В люлката имаше дете, над което същият човек държеше в ръцете си писмено задължение.

Като видя картината, майката много се изненада. Тя молеше сина си да не я показва. Той обеща, но не изпълни обещанието си. В очакване на слава той я занесе в Петербург, където имаше изложба. Всички разпознаха в лицето на оня човек образа на царя.

Царят се закле, че ще отмъсти на този художник. Като разпитваше тайно, той искаше да узнае името му. Скоро узна, че картината е занесена в полското имение и че художникът е Василиев.

Гневът на царя бе голям, когато разбра, че художникът е неговият син.

„Значи майка му е дала материал за картината — помисли си той. — Тя е искала да ме унижи пред моя народ, пред жена ми, но скъпо ще плати.“

След четиринадесет дни майката и синът бяха изпратени в Сибир в едно малко градче. Това бе за тях голям удар, но като бяха заедно, взаимно се утешаваха. Царската заповед им се стори милостива. Те бяха заточени в Сибир, но като заточеници от III клас. В този клас заточеници принадлежат хора от средната класа, които имат право да вземат всичките си пари със себе си, за да облекчат мъките си в Сибир. Свободата им се ограничаваше от полицейския надзор и не смееха да се отдалечат без позволение.

Василиев бе дошъл с майка си в град Балояск. Те се настаниха тука. Василиев бе доволен, че може да изкарва прехраната за майка си и за себе си с обикновено боядисване на стаи.

Усмихна му се и друго щастие в Балояск. Той се запозна тук с едно момиче, в което се влюби до полуда. Тя беше дъщеря на тамошния управител — едно много красиво и сърдечно момиче. Можеше да се каже, че друго такова нямаше в целия Сибир.

Баронеса Елисавета Шенков много се замисли, когато чу, че синът ѝ има намерение да се ожени за дъщерята на управителя, тъй като се сети, че бе дала честната си дума, когато императорът ѝ даде писмения документ, че Василиев няма никога да се ожени. Родственото потомство на Романовците трябваше да изчезне. Но Елисавета нямаше смелост да съобщи това на сина си. С една дума тя не желаше да унищожи единственото щастие на сина си и затова го благослови и го изпрати на олтара.

Венчавката се извърши тихо в малката църква в Балояск. На сватбата присъствуваха само майката на младоженеца и бащата на момичето. След една година Василиев стана баща. Жена му роди син, когото кръстиха Александър.

Волков спря да разказва, за да си отпочине, но Кнудзон побърза да го запита:

— Да не би това да е онзи Александър, потомък на незаконното потекло на Романовците?

— Той е — каза Волков. — Цялото престъпление е в това, че е син на Василиев, внук на Елисавета — също и на царя Николай.

Генералът огледа внимателно немия, дано види прилика в чертите му с тези на царя, ала напразно — той бе в много жалко състояние.

— Трудиш се напразно — каза Волков, като видя, че генералът наблюдава изпитателно Александър. — Едно време, когато бе в силите си, много приличаше на днешния Александър II, толкова, че и собствената им майка не можеше да ги различи, а сега, сега той е истински скелет. Малкият Александър растеше бързо. Той порасна и стана едър и красив юноша, затова беше любимецът на родителите си, а най-вече на баба си. Баронесата обичаше много внука си, тя му даде всичките си научни познания, които смяташе необходими за живота. Щом той навърши 18 години, тя му довери тайната на неговия произход.

Младежка и буйна кръв течеше в жилите на Александър. Ето защо, щом баба му свърши разказа си, той стана и каза:

— Значи аз съм един от претендентите за трона, щом баща ми е първороден син на император Николай — и аз негов внук! Ах, бабо, достатъчно сили чувствавам в себе си, за да извоювам изгубените ни права!

В този момент той бе горд като цар!

Баба му се развълнува, виждайки го в това състояние. Тя му даде писменото задължение, което някога беше получила от император Николай. Александър прочете набързо писмото, сгъна го и каза:

— Достатъчно! Желанието ми сега ще бъде удовлетворено. Бабо, това писмо ще ни запази от отмъщението на царя и тогава дори, когато той би поискал да си отмъсти. Императорът не би се отказал от обещанието си дори тогава, когато това би било основателно. Как ще ме посъветваш, бабо? Дали би било добре, ако се явя пред императора и поискам да ме признае за престолонаследник и получа всички права на негов внук?

Елисавета го отклоняваше от намеренията му. Тя му описа, че императорът е зъл човек и стая си постъпка би го предизвикал. Суетността у младежа обаче надви и той не изпълни съвета на баба си.

— Добрите Романовци не разрешават да им се отнема това, което им принадлежи — повтаряше безброй пъти той. — Ще дойде ден,

когато ще докажа, че сме достойни наследници на царя!

И вярно, дойде този ден, но не така, както го очакваше, а по-иначе...

За да ти стане ясно всичко, генерале, необходимо ще е да те запозная с цялата руска история. Въпреки че ти е известна, необходимо е да ти припомним нещо от нея.

Императорът — Николай! — беше на смъртно легло. Само няколко дни още го деляха от смъртта по думите на лекарите.

— Само няколко дни още! — мислеше си царят. — И то така, само в леглото, без да мога поне ръката си да помръдна! Чуй, докторе, ела при мен! Ще може ли някакво лекарство да възвърне силите ми поне за няколко минути?

— Да, Ваше Величество — отговори лекарят, — но трябва да ви предупредя, че след това ще ви остава само още няколко часа да живеете.

— Толкова по-добре, всичко ще се свърши по-скоро. Идете и ми пригответе лекарството. Желая да властвам още няколко часа над Русия, но това кратко време желая да използвам добре.

Лекарят се отдалечи, за да се яви след малко отново. Носеше исканото лекарство.

Ръката на царя не трепна, когато взимаше лекарството. То скоро показва своя ефект. Изморените и безжизнени органи на тялото му се съживиха и императорът се почувствува така добре, че стана от леглото си. Заповяда да се явят синовете му. Само след няколко минути те бяха около смъртното бащино ложе.

Николай — най-старият — приличаше на баща си, докато Александър бе нежен, благ и с бледо лице.

Зад синовете се яви маршалът, който носеше писмо. По заповед на царя той го постави на царското легло.

— Деца мои — каза той, — предчувствувам приближаването на своя смъртен час, който идва преждевременно, понеже много още дела в Русия не съм довършил. Живеем в лоши времена, по-лоши от всякога. В Русия има много недоволни и се страхувам, че ще се умножат с хиляди. В този документ, който ще предам на моя наследник Александър, съм изложил мнението си. В него ще намериш съвети как да управляваш великата Русия. Нека девизът ти бъде: „Строгост и силна воля!“ Никога не бъди благ, тъй като неблагоприятни ще има

навсякъде, които най-после могат да ви изтровят. Бичът в ръка — това да ти е уставът, той да ти е най-сигурният скиптър, разбра ли?

Преди да умра, имам едно нещо да кажа:

Николай, синко мой, на тебе принадлежи наследството, но ти доброволно се отрече от престола, тъй като младото ти сърце е изпълнено с любов към едно момиче, което не може да стане царица. Аз те увещавах, съветвах те, но ти не искаше да ме послушаш. Затова падни на колене пред бъдещия владетел на Русия, пред този, на когото в тази минута поверявам управлението на Русия, пред твоя брат Александър, император Александър II.

Николай мълчеше през всичкото време, докато баща му говореше. На лицето му не се забеляза никаква промяна. Погледът му почиваше на тавана. В лявата ръка стискаше силно дръжката на сабята си.

Когато бащата каза да падне на колене пред брат си, той се направи, че не е чул. Императорът Николай го погледна строго.

— Не чу ли моята заповед? Да не мислиш, че не си длъжен да изпълниш заповедите на умиращия цар? На колене пред брат си! Поклони се пред господаря на цяла Русия!

— И ти наистина, татко, искаш да унищожиш правото на рождението ми?

— Не го ли унищожи ти сам?

— Това е така, но аз мислех, че ти ще разбереш, че любовта е причина. Следователно ще ми разрешиш да се оженя. Нима любовта ми към една жена, тате, може да извика омраза към сина ти?

— Послушай умиращия си баща и коленичи пред император Александър Втори.

Николай стоеше гордо.

— Аз не мога да коленича пред този, който ми отнема царството.

— Какво? — извика умиращият император. — Не е късно да изпиташ моята власт. Господин министър Билев!

Министърът се доближи до царя и му се поклони. Чакаше неговата заповед.

— Повикайте дворцовата стража. Надявам се, че пушките им са пълни?

— На ваше разположение съм, Ваше Величество.

— Нека дойдат скоро тук.

След малко дворецът се изпълни от караула. Императорът се изправи от постелката си, като гледаше злобно най-големия си син.

— Велики княже Николай, питам те пред всички тези войници: Ще се поклониш ли пред брат си и ще го признаеш ли за император? На колене пред него и му се закълни във вярност!

Николай не мръдна. Той бе истински Романов. Упоритостта му нямаше граници.

— Пушките в прицел! — извика умиращият цар, който чувствуваше, че силите го напускат.

Пушките изтракаха и всеки имаше за прицел великия княз Николай.

— Когато преброя до три, стреляйте по предателя — каза императорът, като сочеше с ръка Николай.

Николай пребледня, но не се мръдна от мястото си.

Александър II искаше да коленичи пред баща си и да го помоли да не продължава тази опасна игра, но погледът на баща му го спря на мястото му.

— Питам те още веднъж: Ще се поклониш ли пред брат си или не?

Царят не получи отговор.

— Барабанчици, дайте смъртния знак!

Барабаните забиха и гласът глухо се разнесе из онемелия дворец.

Император Николай броеше с треперлив глас:

— Едно, две...

— Спри! — извика в тази минута великият княз Николай. — Не искам славният живот на император Николай да се опетни в последния си час с убийство на собствения му син.

След това той коленичи пред брат си Александър и вдигна ръка.

Медицината изгуби силата си. Смъртта беше се надвесила над главата на императора! Той се бореше с живота си до последната минута. По негов знак Александър се приближи.

— Обещай ми още едно нещо, руски императоре!

— Всичко, каквото пожелаеш, татко, заклевам се, че ще изпълня.

— Обещай ми, че всеки, който се осмели Да оспорва правото ти на господаруване, ще накажеш със смъртно наказание или ще го заточиш в Сибир.

— Заклевам се, че ще изпълня волята ти, татко! — каза Александър.

— Тогава ще бъдеш сигурен в престола си — каза императорът и издъхна.

Русия имаше вече нов цар.

Без да каже нито дума, най-големият син напусна двореца.

Измина дълго време и нищо не се чуваше за него. Той се пресели в полското си имение. Не присъствува на възцаряването на брат си. Няколко дена след това събитие се случи нещо особено във Варшава. Там бе провъзгласен за император друг някой Александър, който бе от фамилията на Романовците. Той имаше много привърженици. Те твърдяха, че този е истинският син на цар Николай, а онзи в Петербург е лъжлив.

И до днес не се знае как така Александър, синът на Василиев, имаше толкова привърженици. Само се знае, че той е имал много пари.

Въстанието стана във Варшава. Привържениците на лъжливия Александър го провъзгласиха за император. Синът на Василиев прие тази тежка роля. И наистина той не направи това като лъжец! Той мислеше, че на него принадлежи царската корона и че той е царският наследник. Тази суета го ръководеше, но един ден след ожесточена война Александър отстъпи. Уловиха го и го хвърлиха в Петропавловската крепост. Той бе затворен тук цяла година. Настоявал е да го изправят пред съда, за да докаже правото си на престола, но на това са му отговаряли с камшици.

Най-после, след като бе лежал цяла година в затвора, една нощ вратата на килията му се отваря и един човек с дълго наметало, с още четирима други, които носят в ръцете си лампи, влизат вътре.

— Светнете по-добре — извиква този човек на другите.

Единият от четиримата се приближава до Александър, тъй че този с наметалото и Александър можели да се видят добре. Като видял този образ, Александър се уплашил. Лицето, което стояло пред него, било същински негов портрет, сякаш че се оглеждало в огледало. Било същото косматото, лице, извит нос и малко извити устни. На неговото лице се виждала същата упоритост, както на неговото.

Същите чувства обзели и човека с наметалото.

— Не е лъжа — казал непознатият. — Това лице може да бъде опасно. Сега знаем всичко.

Това е всичко, което казал непознатият, след това си отишли. Вратата на тъмницата се затворила и Александър останал отново сам. Той не се задържал дълго в затвора. Една вечер го връзват, турят на главата му някаква торба и го качват на една тройка. Когато идва на себе си, той се намира в Красноярск. Тука го вкараха в рудника, където се намира и сега. Но преди това с нагорещени клещи отрязаха езика му. Има оттогава 10 години — каза Волков. — Много пъти е искал да тури край на живота си, но винаги са му попречвали. Той няма да живее дълго. Болестта в гърдите му, която е по-силна от императора — охтиката, скоро ще го освободи от мъките.

— Същото мисля и аз — каза Кнудзон. — Видях как той преди малко изплю доста кръв.

Като чу това, немият радостно погледна наоколо си. Той разбра, че скоро ще дойде края на мъките му.

— Както той, така и другите жертви на сибирските рудници очакват смъртта с радост — каза Волков. — Те се надяват на Бога да им изпрати смъртта, за да се освободят от земните мъки. В гроба е спокойствието, в гроба е мирът, а в рудниците — отчаянието.

— Дали родителите на Александър знаят какво нещастие е постигнало техния син?

— Те знаят само, че е вдигнал въстание — отговори Волков. — И тъй като мнозина от тях паднаха във въстанието, мислят, че е един от тях. Те го оплаквали като умрял и денонощно се молили за успокоение на душата му. Не минава дълго време и тази мисъл пропада със съобщението, че синът им се намира в сибирските рудници. Сега злощастните родители знаят всичко, те знаят, че техният син е в Сибир като най-окаян човек на света. Те положиха много грижи, за да спасят детето си. Баронеса Елисавета беше при царя и му занесе писменото задължение на родителите му. Но това нищо не помогна. И този писмен документ изчезна по странен начин.

— А какво стана с тях? — попита Кнудзон.

Волков се усмихна приятно.

— Разбира се, най-върли неприятели на царя.

— Нихилисти, убийци, злочинци...

— Баронеса Елисавета и Василиев станаха най-опасни ниҳилисти. Дълго време след това Василиев не можа да живее, но

старата баронеса, въпреки нещастията, които е преживяла, и до днес, казват, била жива.

Разправят, че тя насърчавала нихилистите към отмъщение на императора, като посещавала събранията им. Не са успели никога да я заловят. И никой не знае къде се намира тя. Тя е навсякъде и никъде, но в същото време е винаги готова да подпали огъня, който един ден ще изгори Романовската династия.

— Сега, генерал Кнудзон, известна ти е цялата история на този ням човек — привършваше Волков разказа си. — Известно ти е сега кой е другарят ти, с когото делиш оковите в тъмницата. Надявам се, че отсега нататък ще бъдеш по-любезен с този човек. Няма съмнение, че дълго време още той не ще ти бъде другар, тъй като неговият час на избавление скоро ще удари.

Човекът с отсечения език издигна ръцете си нагоре, призовавайки с това Бога по-скоро да тури край на мъките му.

Кнудзон се приближи до него, улови го за ръцете и го прегърна. Закле му се да му бъде верен в нещастията.

Волков се сбогува с генерала.

— За да не се излагам повече на опасност, ще трябва да си отивам.

— А кога ще се видим?

— След един месец — каза Волков.

— Чак след един месец! Но това е ужасно. През останалото време аз ще трябва сам да си говоря.

— Не се вайкай, генерале, защото в рудниците тук има още по-окаяни! Такива мъки има, генерале, едва ли би могъл да си въобразиш.

— Какви други мъки още? Има ли по-жестоко и сурово от това да отрежеш езика на един човек?

Волков улови генерала за ръката и му прошепна:

— Ами ако ти съобщя, че тук, в Красноярск, в държавната тъмница лежи една нещастна жена, на която лицето е обковано в желязна маска?

— С желязна маска ли? Как да разбирам това?

— Лицето на тази жена е обковано с желязна маска, от която само въздух може да поема.

— Но как се храни? — попита генералът.

— За тая цел на маската има отвор, който се заключва и отваря само веднъж през деня, когато тази нещастница може да поеме малко храна и така да поддържа клетото си съществуване.

Кнудзон потрепера.

— За тия зверщини цивилизованият свят нищо не знае — каза той. — Ако някой би се осмелил да разкаже, че днес съществуват такива мъчения, едва ли биха му повярвали.

— Ако ли пък цивилизованият свят проникнеше в дупките на сибирските заточеници, тогава друго би било, но... но всички са егоисти, всеки мисли за себе си, никой дори не подозира, че там, на север, страдат мъченици, които също имат право на живот, както тия на запад. Така си върви от векове. Хората по природа са родени егоисти и не могат да се променят... А сега сбогом — и вярвам, че след четири седмици ще ви видя жив и здрав.

Той се ръкува с генерала и с немия и след това се отдалечи.

Кнудзон си легна, а след това и немият. След няколко минути и двамата заспаха.

Внезапно Кнудзон се пробуди и скочи. Стори му се, че чува глухи стенания. Видя как немият се бори със смъртта. От устата му рухна струя кръв. Той вдигна ръка и извика:

— Отмъщение! Отмъщение! Отмъщение!

— Не трябва да умира! — викна Кнудзон. — Ако и той ме напусне в тая подземна дупка, аз оставам съвсем сам.

Генералът се наведе над немия, хвана го за ръка и го прегърна.

Немият ускори дишането си, а след малко и сърцето му престана да бие. Издъхна един от потомците на Романовската династия.

Кнудзон затвори очите му и коленичи пред него. Помоли се за успокоение на душата му.

Вън звънецът подканяше заточениците на работа.

Кнудзон направи няколко крачки и спря. Той влачеше трупа, за който бе обкован с веригата. Влачеше заедно със себе си нещастния мъртвец. Целия ден той работи в рудника при трупа. Трябваше по някакъв начин да се отдели от тоя труп, но как? По какъв начин? Изведнъж му хрумна някаква мисъл. Той взе едно парче изкопана земя, на която написа следното: „Немият умря, извадете го и ме освободете от трупа му.“

Щом на обяд му дадоха храна, той постави в съда парчето пръст и даде знак да го вдигнат горе. На другия ден той пак получи храна, но отговор нямаше. Значи оставиха го да живее и влачи заедно със себе си тоя труп!

Така той прекара няколко дена с трупа, който започна да се разлага и мирише. По цели нощи Кнудзон като луд ходеше из пещерата, като викаше колкото му глас държеше — дано някой от пазачите да го чуе. Миризмата започна да го задавя. Още веднъж повтори опита, като написа на парче глина, че ако не бъде освободен от трупа, ще трябва да умре.

И този път остана без отговор.

Кнудзон разбра, че те целят да го принудят да посегне на живота си, затова взе решение по какъвто и да е начин и с всички средства да се отърве от трупа, който непоносимо миришеше. С мъка го повлече настрана в рудника, постави едната му ръка върху камък и я отсече с копача.

— Прости ми, господи, че така постъпвам, но принуден съм, друго средство няма, иначе не мога!

Кнудзон най-после се освободи. През нощта спа спокойно, защото не беше вече с мъртвеца в една верига.

На другия ден, щом спуснаха носилката с храната, той постави тялото на мъртвеца и даде знак да вдигат.

— Сбогом, неми приятелю, лека ти пръст! Доста се измъчи през живота си ти, сега си свободен от земни мъки. Сбогом, нещастнико, сбогом и довиждане горе на небето.

Това бе странно погребение: вместо да го закопаят в земята, те го показаха на бял свят!

На другия ден, когато таблата се спусна, дойдоха инспекторът и един казак. Инспекторът скочи от таблата и се приближи до Кнудзон.

— По дяволите! — извика той. — Тук мирише на гробища!

— И с такъв въздух, господин инспектор, трябва да живеем по цели 10 години!

— Ти, куче! Кой ти разреши да ни изпращаш горе подобни тебе?

Кнудзон сви раменете си, тъй като не намери за нужно да отговори.

Инспекторът даде знак на казака да се приближи.

— Удари на този твърдоглавец двадесет и пет по гърба!

Казакът замахна с камшика.

Бившият генерал излезе от търпение. Той не можеше да понесе този срам и извика:

— Наистина ли искате да ме бият? Опитайте се, но си пазете главата! — каза той, а очите му блеснаха.

Генералът грабна копача, сякаш беше в младите си години.

Инспекторът се засмя наивно.

— Псе такова! Мисли да се брани...

— Удряй, казак, докато го убиеш.

Казакът се поколеба в началото да изпълни заповедта на началника, но тъй като се повтори, той изпсува генерала и се приближи до него.

Нито казакът, нито началникът мислеха, че Кнудзон ще се защитава. Бяха свикнали да изтезават жертвите си, без те да се противят.

Но бяха измамени в сметките си.

Казакът още не бе се приближил до Кнудзон, когато последният го удари с копача и разцепи главата му.

— Какво направи ти, куче? — каза инспекторът, като се отдръпна на няколко крачки назад. В ръцете му светна револвер.

Кнудзон знаеше добре, че инспекторите носят със себе си оръжие и не се стесняват да стрелят. Беше загубен, ако не избягаше и не се скриеше някъде. Той грабна веднага лампата, която бе окачена на стената, и я хвърли на земята.

В рудника стана тъмно като в рог, револверът изгърмя, но не улучи Кнудзон.

Генералът извика радостно, след това стисна по-силно копача и се приближи до инспектора.

Сега бе решаващата минута. Ако не се освободеше от този човек, той бе загубен, тъй като вторият куршум щеше да го убие.

Инспекторът бе много изплашен. Беше сам в рудника със затворника, който така жестоко уби казака. Той забрави съвсем, че в револвера има още един патрон. Искаше само да избяга оттук.

Кнудзон не виждаше в тъмнината, затова опипваше земята с копача, дано набути инспектора.

Инспекторът знаеше, че го очаква опасност в рудника, ако по някой начин не се спасеше. Той се помъчи да напипа таблата, като

пълзеше по земята. Изведнъж усети нещо твърдо под ръката си — това бе таблата. Един скок — и той бе в нея.

Кнудзон скочи и улови куката от долната страна на таблата.

Инспекторът даде знак да издигат таблата и колелото я издигна нависоко.

Изведнъж Кнудзон почувствува силна болка в ръката си. Инспекторът се беше навел на края на таблата и се мъчеше да отсече с ножа си пръстите на Кнудзон, с които той бе уловил желязната кука.

Болките бяха големи, но Кнудзон ги понасяше храбро. За щастие инспекторът не можа да се наведе толкова, че да отсече пръстите му, но ги бе наранил само с върха на ножа си.

Изведнъж пред очите на Кнудзон притъмня. Много кръв изтече от раната му и той падна в безсъзнание. Почувствува, че силите му го напускат, но ако изпуснеше куката, той щеше да загине. Още една минута и той щеше да бъде вън от рудника. И тъкмо когато бе много отпаднал, светлина от хиляди звезди блесна в очите му. Лявата му ръка бе изнемощяла и той се улови с дясната за спасителната греда, на която бе колелото.

С много тих глас, едва чут, Кнудзон благодари на Бога, загдето му даде сили да не изтърве куката.

Кнудзон се спаси.

LXIV. В ДОМА НА СВЕЩЕНИКА

Свещеник Неандрович, приятел на пустинника, беше в кабинета си, нареден с добър вкус. Само тази стая показваше какъв е той. Неандрович бе много богат.

Той имаше двуетажна къща от тухли, докато другите бяха дървени. Животът му бе спокоен. Той бе за пример в селото. Не обичаше спиртните питиета и не пиеше. Не оставяше болните да го чакат, както това правеха другите свещеници. Щом научеше, че някой в селото се е разболял, той отиваше веднага да го утеши.

Свещеникът имаше само един приятел. Той бе пустинникът. И двамата се стремяха да облекчат мъчния живот на селянина, и двамата се трудеха да го просветят. Свещеникът учеше децата, като се стараеше да ги просвети.

Вечер, когато се връщаше у дома си, биваше винаги доволен от себе си. Изпълняваше съвестно дълга си, тъй че нямаше защо да се осъжда. Той се затваряше тука и се усъвършенствуваше в науката.

Не бе женен и една бабичка от селото му гледаше къщата. Преди известно време бабата бе починала, тъй че той се оказа в затруднено положение и търсеше друга.

Случи се така, че нямаше нужда да търси прислужница от селото. От няколко дни с кола в селото бе дошла млада и красива вдовица. Тя се бе настанила в селото, защото се бе разболяла по пътя. И като нямаше лекар в селото, тя се отправи към свещеника и го помоли да ѝ помогне.

Тя му се довери. Каза му, че е родена в Сибир, че се връща от Петербург и по пътя се разболяла. Казала му още, че в Сибир я наричат вдовицата Симонова.

Читателите ще си спомнят, че вдовицата Симонова бе тази, която спаси Бояновски от бесилката, когато сибирските варвари искаха да го обесят. Тя каза наполовина истината за целта и причините на пътуването си.

Знаем, че Бояновски се раздели с Нея на границата и оттам продължи пътя си към Петербург. Вдовицата, вместо да се върне в Сибир, тръгна след Бояновски. Тя искаше да отиде в Петербург, за да бъде близо до Бояновски, за да му бъде полезна в случай на нужда. Но решението ѝ да го следва се пречупваше от хиляди разсъждения.

„Той ме презря — мислеше си тя. — Побърза да отиде при жена си. Не, аз не трябва да му се натрапвам. Най-после какво търся аз в Петербург? Нима моето присъствие не ще смущава брачния му живот? Аз трябва да го забравя, аз трябва да се върна обратно.“

Тя изпълни това, което намисли. Хвана юздите и тръгна по пътя за отечеството си. Все повече и повече отслабваше, докато болестта не я принуди да остане в хана на едно село.

Свещеникът Неандрович и пустинникът, които бяха около нея, се убедиха, че тя е болна от сърцебиене. Тя чезнеше от любов към Бояновски.

Свещеникът я уверяваше, че за здравето ѝ е нужно да не пътува, а да остане. Тя дълго се колеба. Но като разбра, че този климат ѝ помага за здравето — съгласи се да остане няколко седмици, след това замести домакинята на свещеника. Симонова помоли свещеника да ѝ разреши да води домакинството, като вместо възнаграждение тя ще иска да я обогати той със своите познания по науката.

— Свещениче, взemi me в къщата си, но ти не можеш да мислиш за женитба. Нека бъдем приятели.

— Приемам предложението ти, но какво ще стане с имотите ти в Сибир?

— Ще продам всичко — отговори вдовицата. — Ако всичко продам, и то на най-ниска цена, с получените пари, дори само от лихвите им, ще съм в състояние да поддържам 20 души. И така, не ме отблъсквай! Прибери ме в къщата си.

За голямо удоволствие на всички селяни вдовицата се пресели още същата вечер в къщата на свещеника. За всеки друг кой знае какво би се говорило, но в този случай злите езици нищо не казаха.

Вдовицата спечели приятели, защото помагаше на болните и сиромасите. Смятаха се щастливи, че такава жена е дошла в селото им.

Животът на Неандрович беше по-добър от предишния. Новата къщовница беше строга, трудолюбива и услужлива. Тя се стараяше да му угажда във всичко, да не му липсва нещо, особено храна.

Когато времето беше хубаво, те излизаха на разходка по околните места и разговаряха за поучителни неща, Зимните дълги нощи прекарваха в разговор. Свещеникът благославяше деня, когато Симонова бе влязла в неговата къща. Въпреки че беше млад, а тя хубава, той никога не мислеше нещо лошо. Почиташе я много.

Когато биваше в кабинета си и пред него стоеше книга за четене, той не можеше да чете, а мислеше за вдовицата. Бореше се със самия себе си.

— Нима немилостивата любов докосна и моето сърце? Тя е добра, хубава, умна жена, но друг има нейното сърце. Успокой се, Неандрович, бъди юнак.

Часът беше 10. Всичко в селото спеше — само Неандрович още седеше и четеше.

Внезапно почукване прекъсна четенето му. В стаята влезе хубавата вдовица Симонова. Тя му каза:

— Отче, имаш едно мило и приятно посещение.

— Кой иска да говори с мене?

— Пустинникът — отговори вдовицата.

— Как, пустинникът е дошъл по това време? Кажи му по-скоро да влезе. Трябва да се е случило нещо твърде важно...

Пустинникът беше наметнат, както обикновено, с долната си мантия през рамото, с пустинническа тояга в ръце и гологлав.

Свещеникът подаде ръка на своя приятел.

— Добре дошъл, скитнико, нека бъде благословено от Бога пристигането ти в моя дом.

— Амин! — добави отшелникът. Хвана свещеника за ръка и го поведе настрана. — Имам важни работи да ти съобщя, Неандрович — каза му той. — Затвори вратата и гледай никой да не ни чуе.

Без да се двоуми, свещеникът изпълни молбата на пустинника.

— Ще ти посоча нещо, което би те подтикнало да извършиш велико дело.

След казанско той вдигна ръката си.

— Виждаш ли белега на ръката ми?

— Виждам — отговори свещеникът. — Често съм го виждал. Навярно това е белег от някоя рана. Винаги съм се въздържал да те питам за произхода ѝ, да не би с това да ти напомня някое неприятно приключение. Тъй че не говори за това.

— Но принуден съм да ти разкрия причината за този белег. Слушай тогава, свещенико: този белег датува от времето, когато живеех охолно. Вярно е, че никакви болки не чувствавам, понеже раната е отдавна зарасла, въпреки това случва се някога да ме заболява и знам защо е това.

— Как? Нима отдаваш някакво значение на тия болки, и то във връзка с някои приключения?

— Да, знам добре какво говоря и казвам, че болките са във връзка с някои приключения.

— Интересното е, че ти, тъй набожен и начетен човек, вярваш в предразсъдъци.

— Слушай, свещенико, от вчера раната така ме боли, че не можах да заспя цяла нощ. Убеден съм, че Романовската династия отново е застрашена.

Свещеникът загледа учудено пустинника.

— Значи нещастие предсказва болката на ръката ти?

— Вярно е — отговори той. — Сигурно защото белегът е свързан с тая династия. Известно ли ти е, че аз съм Орлов, страшният убиец на цар Павел, когото историята проклина?

— Зная, ти си ми говорил за това. Но защо се ровиш в тия спомени? Отговори! — каза свещеникът.

— Принуден съм, тъй като желая да ти разправам историята на този белег. В оная тайнствена нощ на убийството цар Павел, в самоотбрана, скочи от леглото си. Със синя кордела на врата му беше окачен нож, с който искаше да ме прободне в гърдите. О! По-добре да беше сторил това! В решителната борба той ме нарани в ръката. Причини ми рана, дълбока до самата кост. Добрият доктор, когото докарах от странство, така излекува раната, че както виждаш, остана само белег.

Слушай, отче, сега най-интересното: винаги когато дворът на Романовците е в опасност, раната така ме заболява, че едва мога да търпя болките. Струва ми се, че всичката ми кръв се стича на това място. Сърцето като че изтласква всичката ми кръв на това място, сякаш иска да ми припомни престъплението, което извърших едно време. Винаги когато някой от царете е бил на смъртно ложе, раната ме е измъчвала. Когато се готви някакво покушение против господаря на Русия, раната почва да ме боли два-три дена по-рано. Затова дойдох да

ти съобща това. Иди веднага в Петербург и искай аудиенция с императора. Кажи му: предчувствуващ, че му се готви нещастие, че в скоро време ще се извърши покушение срещу него. Припомни на Александър II да не свърши и той като своя предшественик.

Докато пустинникът говореше разтревожено, свещеникът внимателно го слушаше.

— Не, аз не мога да ти направя тази услуга. Това не е според моето убеждение и религиозност. Аз не ще отида. Ако поиска Бог да го опази, той ще го стори без напомняне. Моят дълг е да премахвам предразсъдъците у хората, а не да ги насърчавам. Голямо нещастие е, че нашият народ е много суеверен. Пустиннико, иди си и се помъчи да забравиш всичко. Бог ще излекува раната ти.

— Отче Неандрович, аз не ще настоявам на своето, обаче съм сигурен, че раната ми предсказва истината!... Довиждане. Мисли за Романовците! Има още време да се спасят.

Пустинникът си излезе.

Свещеникът сви рамене и отиде в стаята си.

— Толкова набожен и толкова суеверен...

След това отиде в кухнята, където завари Симонова, подпряла глава с ръце.

Свещеникът постави ръцете си на раменете ѝ.

— Какво мислиш? — попита я той.

Вдовицата се сепна и каза болно:

— Мисля, че нищо не можах да постигна в живота си.

— Ти грешиш много, като мислиш така. Всеки, който изпълнява дълга си като тебе, не бива да се оплаква, че не е направил нищо през живота си.

— Възможно е да нямам право — каза Симонова. — Но кажи ми защо да живея, когато човека, когото обичам и на когото дадох цялото си щастие и живота си, изгубих завинаги? Този мой идеал се намира в обятията на друга жена.

— Не е ли възможно да се излекува тази рана?

— За такива рани няма цяр, отче!

— Лъжеш се, дъще моя. Помисли само, че има още хора с благодарни сърца, които биха могли да запълнят празнотата на сърцето ти.

Вдовицата Симонова погледна въпросително свещеника. Тя разбра какво искаше да ѝ каже. Бе забелязала, че от известно време той я гледаше страстно. Тя като жена прочете в тези погледи любов.

— Отче — каза тя, като му подаде ръка, — позволи ми да ти кажа самата истина. Аз изглеждам скромна, кротка, ако се съди по външността, обаче по натура съм буйна. В жилите ми тече буйна, страстна кръв, тъй че когато обичам някого, обичам го с цялата си душа. Човекът, когото обикнах, отговаряше напълно на буйната ми и страстна натура. Той е моят идеал. Затова се чувствавам нещастна и не ще мога никога да забравя този човек. Видях го, когато бе осъден на смърт и когато го закараха на бесилката. Любовта ми дълбоко се вкорени у мене и се превърна в страст. Аз отрязах въжето, на което висеше. Копнеех за този човек и бях готова да стана негова робиня. Мога да обичам само такъв човек, който е в състояние да ме подчини и да укроти моята страст.

Свещеникът, намръщен, наведе глава.

— Мислиш ли, че ще се намери някой друг човек, някой учен, който да спечели твоята любов?

Вдовицата наведе отчаяно глава.

— Не зная какво да мисля за себе си. Отче, не ме принуждавай, имай ме като слугиня в дома си, само не ми говори за това!

— Твоето желание е заповед за мене — каза свещеникът и излезе от стаята без всякаква надежда.

Той разбра, че никога не ще спечели красивата вдовица. Не му остана нищо друго, освен да се върне в кабинета си и с четене да разсее мрачните си мисли.

Дълго се бори с мислите си, докато най-после заспа. Внезапно се стресна. Погледна към прозореца и видя едно лице, изпръскано с кръв.

— Милостиви Боже, кой е този? — Той изтича към прозореца, до който се бе изправил един човек с отчаян поглед на беглец.

Като видя, че свещеникът отваря прозореца, непознатият извика:

— Милост! Милост!

Свещеникът го въведе в стаята и го тури на леглото. След това взе едно шише с вино и му даде да пие. Онзи изпи няколко глътки, от които се ободри.

— Гладен съм — каза той и се изправи. — Пътувал съм четиринадесет дни без хляб. Като птица ровех под снега, за да намеря

нещо, е което да задоволя глада си.

Свещеникът хвърли изпитателен поглед към нещастника, попита:

— Нима не стигна по пътя до някоя християнска къща, за да те нахранят? Има и добри хора на света...

— Страхувам се да се доверя някому.

— Значи ти се съмняваш, че има добри хора?

— Не! Селяните са гостоприемни и аз знам, че ще ме приемат, но с мене работата е друга. Моята глава е оценена и може би ще се намери някой алчен за пари, който за няколко грешни рубли да ме предаде.

При тази изповед свещеникът се отдръпна.

„В къщата си значи съм прибрал злодей! — помисли си той. — Що ли си сторил, та главата ти е оценена?“

— Аз ще ти се доверя — каза непознатият, — тъй като ме прие под покрива си. Аз съм известният хайдутин Кал Ахмед.

Свещеникът бе слушал много за този разбойник, че помагал на бедните, а богатите нападал.

— Значи ти си Кал Ахмед? Кажи ми как си дошъл тука? Доколкото помня, ти си имаш дружина. Къде е тя сега?

— Те са мъртви, а малкото, които останаха живи, полицията ги хвана и затвори. Аз съм единственият, който избяга от тяхното преследване. Но защо ми е тази свобода, когато цялата местност е обградена с войници. Не съм сигурен дали утре не ще ме уловят.

— Как така? Доколкото знам, жителите в тази околност те обичат и никой не ще откаже да те приеме.

— Това бе по-рано, докато главата ми не бе оценена. Но сега не съм сигурен никъде! За мене няма място в Русия — каза печално Кал Ахмед. — Не ми остава нищо друго, освен да пронижа с нож сърцето си.

— Тези думи са глупави — каза свещеникът. — Ти имаш достъп в моя дом и тука си на безопасно място, тъй като домът ми е свещенически. Аз ще те пазя тука, докато мога.

Кал Ахмед падна на колене пред свещеника:

— Благодаря ти. Ако всички хора в света бяха като тебе, по-малко грехове щеше да има.

Покъртен, свещеникът улови ръката му и каза:

— Стани, тъй като само пред Бога се коленичи.

В същата минута вратата се отвори и вдовицата Симонова влезе вътре.

— Ти направи едно добро дело, отче — каза тя.

— Това си ти, Симонова — отвърна свещеникът. — Щом намираш това дело похвално, то надявам се, че ще ми помогнеш като истинска християнка.

— Разбира се.

— Тогава пригответи едно място за този човек. Погрижи се за него като за мой брат. Пригответи му храна и гледай да не излиза през деня от стаята.

— Всичко, каквото желаеш, отче.

Кал Ахмед стана и наблюдаваше с големите си очи влязлата.

„Колко много прилича на Роза Терез — помисли си той. — Същия глас, същото лице.“

— Ела след мене, непознати човече — каза вдовицата.

Кал Ахмед я последва, но не снемаше поглед от нея.

Щом напуснаха стаята, свещеникът затвори прозореца си.

— Боже, ти ще опазиш моя дом, въпреки че прибрах в него един разбойник, но той е честен човек и е в нужда.

Кал Ахмед сякаш се намираше в рая. От гората, където бе лежал на снега и където се страхуваше, че всеки час можеше да бъде заловен, той се озова в топла къща и на бяла мека постелка. Красивата жена му донесе горещ чай, хляб и шунка. Той не чака втора покана.

Щом се нахрани, той си легна и не след дълго заспа. Видя насън Роза Терез, която му се стори по-красива от по-рано. Във въображението му Роза Терез и Симонова се сливаха в едно и също лице.

Сърцето на Кал Ахмед копнееше насън еднакво и за двете същества в един образ.

LXV. ПОКУШЕНИЕТО СРЕЩУ ЦАРЯ

Това се случи в един чудесен ден, следобед. Слънцето грееше весело и се усмихваше над Петербург. То огряваше и царските палати, кубетата и кулите, които се издигаха над другите здания.

Улиците бяха пълни с хора. По лицата на всички се четеше скрита радост. Всеки бързаше да изпълни своите длъжности с по-радостно сърце отвсякога.

Никой не подозираше, че днес се готви тайно страшна катастрофа. В долния етаж на царския палат убийците готвеха ужасна смърт за господаря на Русия. Яники и Пал решиха да изпълнят решението на нихилистите относно Александър II. Всичко необходимо за тази цел бе готово. На тавана в зимника, където живееха, бе поставена една кутийка, пълна с достатъчно количество динамит. Днес Яники бе отлепил фитила, който достигаше до кутийката и бе залепен с вар.

Яники и Пал провериха още веднъж работата и се увериха в изправността на всичко.

— За да стигне огънят до кутийката, по моето пресмятане, са необходими 15 секунди време, в което трябва да се спасим.

— Ако сполучим да стигнем до стълбите на първия етаж, бихме могли да се спасим, понеже с един скок през прозореца ще се намерим в градината.

— Не мислиш ли, че патрулът ще стреля по нас? — попита Пал.

— Те не ще имат време да мислят за това — каза Яники. — Във всеки случай ние трябва да знаем, че ни очаква явна смърт.

Пал се замисли; не му бе приятно да умре толкова млад.

Яники забеляза това и помисли да ускори експлозията. Тихо се приближи до леглото и взе едно дръвче, намазано със смола. Запали дръвчето и изведнъж зимникът се освети с ярка светлина. Яники се обърна още веднъж към Пал и стисна ръката му.

— Прощавай, Пал! Нека Бог прости и на двама ни.

— Сбогом, Пал! За да бъдем по-сигурни, улови бравата на вратата.

Пал не искаше да стори това, но Яники с повелително посочване към вратата пропъди колебанието му.

Яники се приближи смело до фитила.

Постави запаленото дърво до фитила и... веднага трябваше да последва експлозията...

Разстоянието от пламъка до фитила ставаше все по-малко и по-малко.

Яники затвори очите си...

— Дъще моя, не ще те видя вече! — каза той. — Сбогом, сбогом, драго дете! Умиращият ти баща те благославя.

— Тате — дочу се глас откъм полуотворената от Пал врата и на нея се показва една хубава женска фигура.

При думата „тате“ Яники се обърна и запаленото дърво падна от ръката му.

— Сън ли е това или те виждам в действителност?

— Това съм аз, тате — каза момичето, като падна на гърдите му, — аз съм, твоята Лидия.

Лидия, дъщерята на Яники, не можа да задуши желанието си да види още веднъж баща си. Тя знаеше пълната тайна, знаеше какво възнамерява да прави баща ѝ, затова бе дошла да се прости с него за последен път.

Караулът с помощта на Бояновски я бе пуснал в двореца.

Яники обсипа с целувки дъщеря си и като постави ръка на главата ѝ, каза:

— Нека Бог те благослови, дъще! Бъди по-щастлива от баща си! Сега си върви, за да не стане късно. Тази работа не мога повече да отлагам. Имаш време да излезеш от тука. Пал, стори път на дъщеря ми да излезе!

Пал не отговори нищо, но мълком посочи фитила. Една искра бе хвъркнала и запалила фитила.

— Късно е! — извика Яники. — Ти трябва да умреш заедно с нас!

Той събори дъщеря си на пода, ала Лидия имаше достатъчно сила да отблъсне баща си.

Пал бе отдавна вън.

— Следвай ме! — извика Лидия. — Аз знам пътя за градината.

Това бяха последните думи, които изговори Лидия. Последва силен трясък, като че бе предизвикан от хиляди топовни гърмежи. Цялото здание се разтресе.

След няколко секунди този гръм щеше да вдигне във въздуха цялото здание и всичко, което се намира в него!...

Отчаяни викове се разнесоха из целия дворец.

Нека сега уважаемите читатели дойдат с нас, за да видим какво ставаше преди това в двореца.

Много оживено и весело бе в стаята на дежурните офицери в царския дворец. Тъй като те не бяха на служба, седяха пред пълна бутилка, за да измине времето във веселие.

Император Александър II разрешаваше на дежурните си офицери да ядат, да пият и да се веселят на воля.

На една друга маса бяха насядали още петима офицери, които весело пиеха шампанско. Най-младият от тях бе най-весел — красивият поручик, който се намираше на служба в двореца отскоро. Най-старият от тях, капитанът, се смееше от все сърце на шегите на поручика.

— Шегата настрана, поручик Данишев, вие сте сбъркали професията си, тъй като можете да бъдете прекрасен артист.

— И сега сме артисти, господин капитан — каза младият офицер, — тъй като всички сме осъдени да играем разни комедии, с тая разлика, че някой играе по-добре от другия. Смятам себе си от по-способните.

— Като отворихте разговор за артистите — започна друг един офицер, Борков, — кажете ни тогава в какви отношения се намирате с артистката от немския театър?

— Да, вие имате предвид веселата София — каза младият поручик, като поглаждаше острата си брада. — Аз имам големи успехи сред жените.

— Нима тя ви е удостоила?

— Казах ви, че имах това щастие.

— Разправете ни тогава тази интересна история.

— Жалко, че не мога да разкажа това, тъй като е наша тайна.

— Да прием тогава за здравето на нашия юнак Данишев и за неговата красива артистка! — каза друг един млад офицер, като вдигна

чашата.

— Да живее любезният ни другар Данишев! — извикаха всички в един глас и чукнаха чашите си.

След това Данишев се изправи, приближи се до прозореца и погледна в градината. Той видя как караулите се разхождат нагоре-надолу из двора. Взе една цигара и механически хвърли поглед към градината. Отдръпна се внезапно: видя, че караулите доведоха в градината един младеж, когото оставиха да влезе, след като взеха разрешение. Появата на този младеж много заинтересува Данишев.

„Това е Лидия — помисли си той. — Това е тя! Въпреки че е облечена в мъжки дрехи, аз я познах. Какво ли търси тя тука и защо се е преоблякла? Трябва да има някаква тайна, навярно ще ми изневерява? Колко съм лош, не зная ли, че сърцето на Лидия е чисто като сълза?! Предчувствувам нещо лошо, нещо страшно! Тя е крила досега от мене, че съществува някаква тайна между нея и баща ѝ. Каза ми, че голяма пропаст ни разделя, тъй като баща ѝ никога не ще ѝ разреши да се оженим. Да не би баща ѝ да е в двореца и да е дошла да го търси тука?“

Той реши сега да не предприема нищо, но при първата им среща да я разпита.

— Знам, че ще ми каже самата истина!

Данишев се запозна с Лидия по един особен начин. Това стана на улицата. Двама мъже преследваха едно момиче, като го обиждаха с разни думи. Момичето, като видя Данишев, изтича при него и извика:

— Защитете ме, господине, от тези хора.

Данишев помогна на момичето. Тези, които я преследваха, избягаха в съседната улица.

Младото момиче беше Лидия. По пътя до къщата на момичето младият офицер успя да размени с него някои чувства и мисли. Момичето обеща да се срещне с офицера.

И Лидия удържа на думата си. Оттогава между тях се породила искрена любов. Тази обич бе възвишена, без всякакъв интерес.

Заклеха се, че ще бъдат верни един на друг до гроб.

— До проверката в двореца има още време — каза капитанът, — нека поиграем на карти, за да мине времето.

Донесоха веднага картите и започнаха да играят на пари. Всички пожелаха да играят освен Данишев, който се умисли в един ъгъл на

стаята.

Изведнъж се разнесе гръм и за миг както стаята, така и всичко в нея полетя във въздуха. Страшният взрив не пощади ни стаята на дежурните, ни стаята над тях, в която се хранеше царят. Стана така, че бедните офицери нямаха време да извикат. От всичките объркани гласове се чуваше само: „Лидия! Лидия!...“

В царската трапезария масата бе готова. Дворцовият маршал бе застанал сред стаята и преглеждаше дали всичко е в ред. Очакваше се да пристигне царят. Бе точно обяд.

Придворният маршал ръкомахаше недоволно в знак, че не може да разбере причините за закъснението на паря.

След малко слугата събщи, че императорът разговаря с брат си, великия княз Константин.

— Разговорът им трябва да е много важен — потвърди маршалът.

— Вярно, Ваше благородие — работата се отнася до генерал Кнудзон. Великият княз пак се опита да омилостиви брат си, за да помилва генерала. Но както ми се струва, нищо няма да излезе от това, тъй като императорът постоянно твърдеше, че генералът бил във връзка с нихилистите. Слугата каза същото. Великият княз бе с императора, като се стараеше да го убеди, че генералът му е най-добрият поданик.

— Ако онзи, който спаси Русия, завърши своя живот в Сибир, тогава не ще има кой да защитава същата Русия в случай на нужда — каза великият княз. — Пуснете го, Ваше Величество. Не позволявайте старият генерал да умре в Сибир. Позволете му да живее във Франция, Англия или другаде, но само не го оставяйте да умре в Сибир.

— Константине, ти не си преживял това, което съм преживял аз. Нарочно постъпих така с генерала, за да дам пример, че мога да бъда безмилостен дори към най-близките си приятели. Предполагаш ли, че генералът може да бъде безвреден поради напредналата си възраст? Ако мислиш така, много се мамиш. Ако генералът е нихилист, то той ще има още няколко хиляди привърженици.

— Щом не съм в състояние да ви убедя в невинността на генерала, Ваше Величество, позволете ми да обърна вниманието ви към Петропавловската крепост, в която гинат много хора. Ваша

длъжност е да обикаляте този земен кът и лично да се уверите за тамошните нещастия.

— Е, добре, като настояваш толкова, ще изпълня желанието ти — днес да отидем двамата.

Царят сложи шапката си и излезе заедно с великия княз. Те се упътиха през друг коридор. Императорът внезапно се спря.

— Чакай, Константине, аз едва не забравих. Днес съм поръчал да сготвят най-любимото ми ястие. Позволи ми да си хапна малко.

Великият княз го задържа.

— Александре, моля ти се, не отивай сега. Някакво предчувствие ме кара да не те пускам. Хайде да вървим, не се бави!

— Е, за да спася живота си, ще пожертвувам тези няколко залъка — каза шеговито царят. — Да вървим.

Преди да пристъпят няколко крачки, чуха силен гърмеж.

Императорът хвана брат си за ръката и искаше да му каже нещо, но не можа да продума нито дума.

— Това е атентат! — извика той най-после.

Откъм трапезарията се дочуха отчаяни викове.

— Жив ли си, брате? — извика великият княз. — Да не би да си ранен?

— Благодаря на Бога, здрав съм. В трапезарията трябва да се е случило нещо ужасно.

От всички страни се дочуха викове. По стълбите и коридора тичаха офицери, слуги и караулни в безпорядък.

— Предателство! Нихилисти!

— Нихилисти! — извика Константин, като извади револвер. — Аз ще те заведа до стаята ти. Ти спусни железните преградки и не се бой, никой не ще се приближи до теб.

— Добре, придружи ме! — каза царят.

Великият княз прегърна брат си и след това го придружи близо до трапезарията, откъдето изкарваха ранени.

— Нататък мога да вървя и сам. Ти слез долу и ми прати караул.

— Да, имаш право, най-добре ще е да ти пратя караул!

След това той изтича по стълбите. Но стаята му беше станала на развалини.

— Боже, какво е това? Хей, момчета, има ли някой тука?

— Помощ! — извика измежду тухлите един офицер.

Константин се наведе да повдигне нещастника, но не можа, защото гредата беше много тежка.

За щастие в тази минута пристигнаха няколко души.

— Елате тука, хора! — извика великият княз. — Елате да спасим този затрупан човек.

Слугите помогнаха и извадиха офицер в дворцова униформа. Той беше ранен на много места. Поиска вода.

— Как ви е името, поручик?

— Поручик Данишев, Ваше Височество.

— Вие ли бяхте днес на караул?

— Да, Ваше Височество, аз и още четирима другари.

— Къде са тогава другите?

— Мъртви, затрупани, Ваше Височество.

— Ужасно! Кой предизвика тая експлозия?

— Не зная. Но за Бога, дайте ми малко вода. Изгарям! Както играехме на карти, изведнъж подът се разтърси и — о, клетки мои другари!

Великият княз заповяда да заведат ранения в съседната стая и да го сложат на легло.

След това великият княз се отстрани. Той знаеше, че му предстои друга работа. Уверен беше, че всичко това е дело на нихилистите.

— Убийци ли ще ставате? — извика великият княз. — Как се осмелихте да извършите подобно нещо, и то тук, в царския дворец?

— Този е дурак, който се нарича нихилист — каза един слуга. Той предизвика експлозията и не трябва да живее.

— Трябва ли или не, съдът ще реши. Вие злоупотребявате с властта си. Внесете го в една стая — заповяда великият княз.

Слугите издигнаха Яники — нещастникът беше той — и го занесоха в приемната стая. Подир тях отиде и великият княз.

— Кой ще докаже, че този човек е причинил експлозията?

— Аз, Ваше Височество — отговори някой. — Този е един от зидарите, които работеха в зимника.

— Откъде знаеш, че е именно той?

— Зимникът, където те работеха, Ваше Височество, се намира под стаите, които пострадаха от експлозията — значи не може друг да бъде причинител на експлозията освен тези двама. Единият е избягал.

— Може би имаш право — отговори великият княз. — Но кажи ми кой ги е довел да работят тук?

— Това е Лафермо. Той се грижи за намирането на такива хора.

— Тогава повикайте по-скоро Лафермо.

Един от слугите тичешком отиде и доведе Лафермо.

— Вие ли сте пазарили двамата зидари, които работеха в зимника? — попита великият княз Лафермо.

— Не, Ваше Височество — отговори Лафермо. — Когато се върнах от отпуска, разбрах, че един от моите подчинени в мое отсъствие ги е наел.

— Заклевате ли се в това?

— Бог ми е свидетел, че казвам истината.

— Добре, вярвате ли, че те са извършили експлозията?

— Подир случилото се — вярвам, Ваше Височество.

Великият княз каза на Яники:

— Искате ли да кажете името си или да ви откарам пред съда?

Яники кимна с глава — в знак, че ще каже доброволно всичко.

— Кажете тогава!

За миг Яники се поколеба, след което рече:

— Казвам се Яники.

— А, известният Яники, аптекарят — каза един слуга.

— Да знаеш нещо повече за него? — попита князът.

Слугата се наведе над ухото на княза и пошепна:

— Този аптекар е добре известен на полицията, а аз съм от тайната императорска полиция. Яники е един от най-върлите нихилисти. Ала ако Ваше величество желае да знае нещо повече за този човек, то питайте, моля, по-скоро, защото неговите минути са преброени.

Като се обърна, великият княз видя, че Яники едва дишаше.

— Изглежда, ранен е тежко.

След като се съвзе, Яники стана, погледна кротко княза и каза:

— Мога ли да ви помоля да бъда изслушан насаме от вас?

По знак от великия княз слугите се оттеглиха.

— Говорете сега. Но кажете ми самата истина. След малко ще бъдете пред съда на Всевишния.

— Аз разбирам, че животът ми свършва. Ох, гредата, която падна върху гърдите ми... Ах, боя се, че не Ще мога да се доизкажа...

— Да повикам свещеника?

— Не, не ми е нужен свещеник. Аз сам ще се помира с Бога. Нали вие сте великият княз Константин?

— Да, аз съм брат на императора. Но защо питате това? По-добре мислете за себе си.

— Велики княже, вие имате син.

Константин се отдръпна и гледаше лежащия пред него човек. Този човек знаеше любовната му тайна. И нейния плод — детето.

— Това дете, което намерих полумъртво пред къщата си, аз го спасих. После го изпратих в едно село, откъдето го откраднаха.

— И вие смятате, че това дете е мое? — прекъсна го великият княз. — Как разбрахте това?

Но Яники не можа да продължи. Прилоша му.

— Това дете е ваше — майка му се казва Елисавета Пал.

— Елисавета Пал? Да, това е мое дете. Вие ли го спасихте?

— Аз го спасих. То беше болно от дифтерит и само бързата помощ, която му дадох, го спаси от явна смърт.

— Аз съм ви крайно признателен.

— Признателен? На кого? На убиеца на царя?

— Това е голям грях, за който ще отговаряте пред Бога. Работата сега е друга; кажете ми как мога да ви се отплатя за сторената от вас услуга?

— С каквато мярка мериш, с такава ще ти се мери — казва поговорката. Аз спасих детето ви, сторете и вие същото с мене.

Великият княз протегна ръцете си към умиращия и каза:

— Бог да ви възнагради и прости за стореното от вас. Заклевам се, че ще се погрижа за вашето дете.

— Дъщеря ми се казва Лидия. Не ще ви е трудно да я намерите, велики княже. Вие се заклехте в това, велики княже?

— Ще изпълня клетвата си.

По лицето на умиращия премина усмивка, после дълбока въздишка, очите му се втренчиха и цялото му тяло се разтрепера. Яники, известният нихилист, почина в двореца на императора, в ръцете на великия княз Константин.

Дълбоко покъртен, великият княз затвори очите на умрелия Яники. За минутка той наблюдаваше стоящият пред него труп.

Изповедта не бе измислена, тъй като Яники бе казал името на майката. Всичко би дал, само да можеше да изкопчи още една дума от устата му.

Не каза ли Яники, че след като спасил детето, го пратил на село и по странен начин изчезнало?

„Аз съм му благодарен. Въпреки че искаше днес да убие царя, той е спасил детето ми, милия ми Владимир, от явна смърт.“

Той заповяда на слугите да влязат.

— Този човек е невинен — каза великият княз. — Аз имам достатъчно доказателства, че той не е нихилист. Тъй че заповядвам ви да го заведете в църква и да го погребете с всички почести, които се отдават на един умрял човек.

След това влезе при императора, който го чакаше.

Царят пишеше един доста голям акт.

— Какво пишеш, брате? — попита го великият княз, като влезе.

— Искam да се отърва от неприятелите си, затова ще уволня всичките си приятели.

— Как да разбирам това?

— Вземи това нещо и ще разбереш в какво се състои работата.

Великият княз пое от царя писмото, което гласеше:

„За господин Иван Кардов, директор на полицията — Петербург.

От известно време се уверихме, че полицията, в длъжността на която е да взема сериозни мерки за запазване короната и императора, не го върши, вследствие на което неприятелите повтарят атентатите. В продължение на няколко години полицията не е намалила атентатите и нихилистите. Напротив, те се увеличават от ден на ден.

Тайната полиция, начело със своя директор, не са били кадърни да открият нихилистите, които отдавна са се настанили в царския дворец. Атентатът, извършен неотдавна в двореца, показва напълно неспособността на управляващия. Следователно ние сме принудени да търсим за тая длъжност по-способни хора. Вие, Кардов, се уволнявате от днес.

Понеже пристигат от различни места оплаквания против вас, то съдът в скоро време ще определи заслуженото за престъпните ви деяния наказание. Дотогава обаче ще чакате резултата от присъдата.

Император Александър II“

— Брате, с този указ ти ще направиш щастливи много от твоите верни и предани поданици. По такъв начин ще освободиш Русия от един инквизитор, който всякъде и всякога с простени и непростени средства е управлявал своеволно и за лични облаги.

Цар Александър махна с ръка.

— Не, Константине, той беше добър чиновник и често ми е правил ценни услуги. Но сега аз ще го принеса жертва на държавата, макар че съм убеден, че като Кардов човек не мога да намеря.

— Не се колебай, брате, а изпълни намисленото.

Александър II предаде писмото на един слуга, за да го занесе на адреса, който беше написал.

Иван Кардов, който току-що беше закусил, запали цигарата си и си почиваше на коприненото канапе. Той разсъждаваше за многото свои приключения: от син на един селски лекар днес той е директор на царската руска полиция, а наскоро очакваше да стане и министър на полицията.

— Добро положение е това — каза си той гласно и почна да се разхожда нагоре-надолу из стаята. — Не са живи баща ми, майка ми, сестра ми, за да ми спомнят за миналото.

Той дръпна копринената завеса на прозореца.

Народът се беше раздвижил по улиците и по лицето на всекиго се четеше страх.

„Трябва да се е случило нещо ужасно — каза си Кардов. — Трябва да узная какво се е случило.“

Отвори прозореца, като разчиташе да види някой стражар. Като не видя стражар, той се обърна към първото момче, което забеляза.

— Хей, момче — извика му той. — Искam да те попитам нещо. Почакай!

— Нямам време. Бързам за двореца.

— Какво се е случило там?

— Нима не знаете? Всички говорят, че императорът е убит, а също и великият княз Константин.

Непознатият се отдалечи, а Кардов остана неподвижен до прозореца.

„Полудял ли съм или императорът наистина е убит? Да съм спал много, не съм спал. За половин час е много...“

Той не се решаваше да помисли другото. Грабна бързо шапката си и се нареди да излезе на улицата.

„Ако казаното е истина, аз съм пропаднал.“

Тъкмо хващаше дръжката на вратата, появи се Ашинов. Едва се държеше на краката си от тичане и като се вайкаше колкото му глас държеше, грабна първия стол да седне.

— Ашинов, човече божи, ти си много страшен!... Истина ли е това?...

— Истина е... Експлозия... Нихилисти в стаята за ядене. Всичко е изгубено — отговори Ашинов на пресекулки.

— Ние сме пропаднали — гръмогласно извика Кардов, като се удари по челото.

Ашинов скочи от стола. На лицето му беше изписана саркастична усмивка.

— Ние ли сме пропаднали? Какво разбирате под това, господин директоре?

— Твърде просто: аз и ти не можахме да опазим императора.

— Вие сте отговорен, а не аз. Аз съм изпълнител на вашите заповеди.

Иван Кардов разбра, че е настъпил последният му час.

— Императорът бил убит, но дали е убит и великият княз Константин? Първият не можеше да се спаси по никакъв начин.

— Кой ви е казал, че императорът и великият княз са убити? Косъм от главите им не е паднал.

— Толкова по-зле за мене — отговори Кардов. — Аз ще изгубя и положението, и почестите, които съм имал досега. Но не. Изгубен е този, който падне духом. Аз утре ще отида при императора.

— Императорът е много сърдит за атентата, който щеше да струва живота му при наличието на толкова полицейски. Хората говорят, че... — Ашинов внезапно спря и не довърши започнатата фраза.

— Какво говорят? — запита Кардов, който забеляза, че Ашинов нарочно спря.

— Народът говори, че щели да станат големи промени както в министерството, така и в полицията.

— Има време, докато стане това — каза Кардов.

В тоя момент се позвъни.

— Ашинов, излез, но кажи, че не съм тук. Днес не съм разположен да приема когото и да било.

Ашинов изпълни заповедта му без желание.

Като остана сам, Кардов притисна с ръце развълнуваното си сърце и си мислеше:

„Нима сега, сега, когато бях стигнал до своята цел, сега ли трябва да отстъпя! Аз ще се боря. Аз съм Иван Кардов.“

Вратата се отвори и заедно с Ашинов влезе един императорски куриер. Той предаде на Кардов запечатано писмо. Кардов отвори писмото с треперещи ръце. Куриерът си отиде. Кардов прочете писмото и позеленя.

„Късно е вече, аз съм уволнен.“ Той прочете още веднъж писмото.

„Свършено е! Аз изиграх ролята си. Проклятието на майка ми се сбъдва и нещастieto ме преследва.“

Ашинов, напротив, гордо се изправи и радостно наблюдаваше промяната в лицето на Кардов.

Иван Кардов е уволнен, мястото ще го заеме той.

— Ашинов, аз не съм вече директор на полицията. Това писмо гласи уволнението ми. Императорът ми съобщава също, че ще бъда съден.

— Да те съдят? Защо ли ще те съдят? — запита Ашинов лицемерно.

— Императорът ме обвинява в узурпиране на права. Разбира се, че моите неприятели ще се явят да докажат това.

— В такъв случай, Ваше Благородие, позволете ми да ви дам един съвет!

— Кажи да видим какъв е той.

— Вземете колкото можете пари и бягайте!

— Как? Да бягам? Това значи да напусна длъжността си, да се боя от съда!

— Във всеки случай това не ще е по-добро за вас. Ще получите изгнание в Сибир.

— Наистина, Ашинов, предполагаш ли, че ще ме заточат в Сибир?

— Уверен съм.

— Уверен ли си? Откъде знаеш това? Кой те увери?

— Нещастниците, които са затворени в Петропавловската крепост от вас.

— Това ще трябва да се докаже — каза Кардов. — Никой друг освен тебе не може да го направи, а пък и ти не можеш да кажеш нищо, защото и ти самият си забъркан в тия работи.

— И аз съм забъркан? Ха, хубава работа, Кардов! Аз, драги ми, нямам нищо общо с тебе. Аз само съм изпълнявал точно наредбите на шефа си, следователно ти ще бъдеш обвиняемият. Не разчитай на мен, няма да стана клетвопрестъпник. Напротив, за да възстановя истината, аз ще трябва да кажа всичко.

Ашинов излезе.

Кардов като луд се разхождаше из стаята. Той сви юмруци и тихо продума:

— Моряците напускат парахода, значи пропастта е близо.

LXVI. ПОСЛЕДНОТО МУ ДЕЛО

След като изпълниха грозната присъда, отнесоха Наталия в една килия, където обикновено държаха болните. Тялото ѝ беше прошарено от ударите. Още при петия удар тя падна в несвяст и едва когато я внесоха в килията, дойде на себе си. Тя мислеше, че сънува. Болките не ѝ позволяваха много да разсъждава, но истината си беше истина. Нещастницата скри главата си под покривката, защото се срамуваше да погледне някого.

Затворниците пред всички жени я блъскаха. Тя не остана задълго сама. След малко Бича влезе в килията.

Като видя в какво положение беше момичето, тя се уплаши, защото според новите разпореждания не трябваше да я блъска, инак щеше да последва наказание, ако Наталия умреше тук.

„Но какво да правя, когато в биенето намирам удоволствие. Всеки си има свои наклонности, и аз имам своите. Блъскането раздвижва в мене нечувствителни струни.“ Така разсъждаваше Бича. Реши да повика незабавно доктор Греч, защото я грозеше опасност, ако Наталия умреше.

Не мина много и тя се върна с доктора.

— Господин докторе — каза Бича, — гледайте тази болна да оздравее, защото иначе ще имам неприятности.

— Не би трябвало нищо да предприемам за лекуването ѝ, ако човешкото ми задължение не ми диктуваше. Хиляди пъти съм казал, че ненавиждам боя, а този, който има такова кораво сърце, че си прави удоволствие с него — го презирам.

— Да, драги докторе, понеже не знаете колко са непослушни тези жени, разсъждавате така.

— Какъв тежък грях е сторила тази нещастница, че е трябвало тъй тежко да бъде наказана?

— Защото е упорита и не ще признае грешката си.

— Няма какво да признавам — отговори Наталия със слаб глас.

Тези няколко думи бяха казани с такъв тон, че можеха да разкъсат и най-коравото сърце.

Докторът се обърна учудено към момичето. Досега не беше чувал такъв жален тон.

— В какво обвиняват тази болна? — попита докторът.

— Тя е причинила убийство, като е отнела стария мъж на една жена.

— Престъплението само по себе си не е леко. Но вие чухте преди малко, че тя не се признава за виновна.

— Същото правят и другите, затова съм принудена да употребя сила, която дава добри резултати.

След като се убеди, че с тази жена не ще излезе наглава, лекарят се приближи до болната и почна да я разпитва.

— Тирани! — извика той. — По-добре щеше да я убият.

„Раните действително не са тъй опасни, но срамът, който е изпитала, ще ѝ докара сърцебиене.“

— Аз не отговарям за нищо — каза докторът.

Надзирателката пребледня.

— В името но Бога, докторе, предпазете я от сърцебиенето.

Докторът презрително я изгледа.

— „Докторе, предпазете“ — това са думите, които всеки ден чувам, когато предизвикате някое нещастие. Но заклевам се, това ще бъде за последен път. Друг път ще оставям болния да умре, но не ще скривам постъпките ви. Нека последва наказанието ви. Успокойте се, драго дете — обърна се той към болната, като видя, че тя се мъчи да се изправи. — След няколко дни ще станете и ще оздравеете. Не се плашете. Аз ще излекувам раните ви и ще облекча болките.

След това той излезе заедно с надзирателката.

Наталия остана да лежи. Колебаеше се дали да се изповяда на доктора. Най-после реши да му каже всичко, като разчиташе, че той можеше да я отърве от ръцете на тия страшни жени.

След няколко минути докторът дойде, като носеше в ръцете си шишенце и лъжица.

— Така, драго дете, аз приготвих лекарство, което да облекчи болките, и вие ще можете да спите спокойно. Сънят ще ви подействува добре и ще забравите какво е било. А за вас ще бъде много важно.

— О, да бих могла да забравя миналото! Но това не е възможно. По-добре ще бъде да легна в гроба и за нищо да не си спомням.

— Всичко зависи само от вас и от вашето поведение. Аз допускам, че друга е причината, за да бъдете тука.

— Кълна ви се, господин докторе, аз съм невинна. Интригите на една гнусна жена ме доведоха тук.

— Възможно ли е да сте невинна? Не мога да допусна, че полицията е толкова сляпа, за да не открие истината.

— Аз не съм от категорията на тези жени, които се намират тук, господин докторе — каза Наталия, като сложи ръка на сърцето си. — Аз съм момиче, което още с нищо не е прегрешило. Моето семейство е честно и добро, но не можеше да устои на черната си орисия.

— Истина ли е това, дъще? — попита докторът, като се приближи до леглото на момичето.

— Ще мога ли да ви се изповядам, господин докторе?

— Напълно, драго дете. Както дъщеря пред баща си.

— Добре тогава. Знайте, че аз не съм казала истинското си име.

— Значи пак не сте казали истината?...

— Само за да запазя името на моето семейство, което до ден-днешен не е опетнявано.

— Струва ми се, че се назовахте Бояновска?

— В минутата, когато казах това име, аз си спомних за един благороден човек, комуто дължа благодарност — отговори Наталия. — Аз обаче се казвам Наталия Кардова.

Лекарят се изправи.

— Кардова ли? Ама наистина Кардова? А знаете ли, че директорът на тайната полиция носи същото име.

— Не зная. Зная само, че брат ми се казва Иван Кардов.

— Иван Кардов? — Докторът подскочи. — Знаете ли, че вие сте сестра на директора на полицията?

Наталия хвана главата си с ръце. Това съобщение много я разтревожи. Тя се разтрепера и се отпусна на стола.

Щом лекарят разбра, че тя се развълнува от ненадейната вест, постара се да я утеши, за да предвиди лошите последствия. Той й даде лекарство, което Наталия отблъсна.

— Господин докторе, преди малко вие ми казахте, че това лекарство приспивало. Моля ви, преди да го взема, кажете ми какъв е

брат ми?

— Да, но как да опиша външността му? Станете, долу в салона е окачен портретът му.

След малко той донесе един доста голям портрет и ѝ го показва. Наталия позна брат си и извика:

— Да, този е брат ми, това е моят брат.

— Той е директор на императорската полиция — каза докторът. — Драго дете, тук често си служат с лъжа, за да могат да се освободят. Затова сложи ръка на сърцето си и ми се закълни, че този човек е твой брат.

— Заклевам ви се! — извика Наталия.

— Тогава ще направя постъпки за освобождаването ви. Най-добре ще е да отида при него и да го доведа. Затова довиждане, мило дете.

Докторът стисна ръката ѝ и излезе. В коридора срещна надзирателката и ѝ се изсмя.

— Каква е работата, докторе? По-добре ли е болната?

— Надявам се да оздравее след няколко дни. Бих ви обърнал внимание да бъдете по-предпазлива с госпожицата, защото, струва ми се, тя умее и да се сърди.

Тя изгледа доктора.

— Доколкото ви познавам, вие сте умен човек. Сега се боя да не би... Говорите за някаква госпожица, а забравяте, че тук няма госпожици, а блудници!

— Въпреки това аз говоря за госпожица — отвърна докторът.

— Като е така, ще имаме добрината да я понабъхтаме малко.

— Вие искате да я биете, но мисля, че това не ще е много приятно на брат ѝ.

— Какъв брат, каква госпожица? Говорете по-разбрано! Не ви разбирам.

— Аз говорех за госпожицата, която вчера сте блъскали, и за брат ѝ Иван Кардов, директор на полицията.

Надзирателката скочи като попарена.

— Аз ви моля най-учтиво, бъдете така добър и ми кажете шегувате ли се или говорите сериозно.

— Сериозно говоря, тъй както бих ви казал, че аз съм доктор Греч.

— Онази девойка, която е на четвъртия етаж горе, за нея ли казвате, че е сестра...

— Да, сестра на полицейския директор Иван Кардов. Тя не ви е обадила истинското си име от желание да не го опетни в това заведение — добави доктор Греч.

— Брей, какво сторих аз? — извика изплашено Бича, като се отпусна на стола.

— Какво сте сторили? Нищо. Малко сте понабили сестрата на Кардов, като сте я запознали с полицейските тайни, за това Кардов навярно ще ви бъде доста благодарен.

— И вие се радвате на моето нещастие, докторе?

— За какво нещастие говорите?

— И вие ме питате още? Ако директорът узнае за това, с мен е свършено. Веднага ще ме уволни!

— А кой ще му обади за това?

— Вие, та кой друг?

— Не съм такъв негодяй, за какъвто ме мислите. И ще ви дам доказателство за това.

— Ще ви бъда вечно задължена, господин докторе, ако ме избавите от тая беда.

— Трябва да се съобщи на директора къде е сега сестра му. Това известие ще го зарадва толкова, че той ще благодари на оня, който му занесе това съобщение. Вие сама ще трябва да го сторите.

— Истина ли казвате, докторе?

— Да, истина. Сега отивам при Кардов, за да му съобщя да дойде тук. Тогава вие ще го отведете при сестра му. И му кажете: „Ето сестра ви, която аз открих и избавих от лошото общество, в което беше попаднала.“ В такъв случай той ще ви беше благодарен, че сте спасили сестра му.

— Добре, господин докторе. Ако успея да се избавя от това положение, ще ви бъда завинаги задължена.

— А сега трябва да ида при Кардов и след половин час ще се върнем заедно с него.

След това докторът излезе.

Щом остана сама, надзирателката почна да мисли как да се извини пред Наталия за обидата, която ѝ бе нанесла.

— Ще я замоля нищо да не обажда на брат си.

След известно време тя беше вече до леглото на полуголата и полумъртва Наталия. Щом я забеляза, Наталия пребледня, понеже нищо добро не чакаше от нея. Беше изненадана от любезността ѝ.

— Как се чувствувате? — тихо попита тя, сядайки на леглото ѝ — Подайте ми ръката си, мило дете, и ми се доверявайте.

Неподвижна и бледа, Наталия лежеше. Тя не даваше знак на живот.

— Ах, мило дете, навярно ми се сърдите, но кълна ви се, че не знаех коя сте вие. Смилете се над мен, драго дете, защото за обидата, която съм ви нанесла, брат ви никога не ще ми прости!

Наталия проумя всичко. Настояницата беше дошла при нея не от разкаяние за стореното, а от страх, че ще бъде уволнена от Кардов за нанесената над сестра му обида. Наталия би изневерила на природата си, ако не простеше на тая грешница.

— Вие ме посрамахте, потъпкахте достойнството ми пред ония отворителни същества, обезобразихте тялото ми, но аз ви прощавам.

— О, ти си ангел! — коленичейки пред Наталия, извика надзирателката.

— Моля ви се, за Бога, не коленичете! Защото само пред Бога се стои на колене — станете!

— Обещавате ли ми, че няма да кажете нищо на брат си?

— Да, обещавам ви.

— А на въпроса от какво с наранено тялото ви, как ще му отговорите?

— Той нищо не трябва да види, защото при него ще се явя, когато бъда вече оздравяла.

— Не, мило дете, той е вече на път и след малко ще бъде при нас.

— Тогава аз трябва да се облека — отговори Наталия.

— Как да ви благодаря за всичко това. Дайте ръката си да я целуна!

Наталия скри под покривката ръцете си.

— Оставете ме, моля ви се, сама да се облека.

— Но ще мога ли да вляза, щом се облечете?

— Защо не, можете!

Щом надзирателката излезе, Наталия започна да се облича. Още не беше се облякла, когато Бича отново влезе.

— Побързайте, мило дете — каза тя, — защото чувам вече стъпките на брат ви.

— Сега ще бъда готова.

Сърцето на Наталия заби силно. Причини затова имаше: щеше да види брат си, Иван, който беше предал майка си.

„Мила майко — молеше се Наталия, — ако ме виждаш в тая минута, прати ми сили, за да успея да го посрещна така, както ти сама би го сторила! Предпази ме от гордост, не допускай да се унижа и ми дай сили с добри думи да мога да отговоря на въпросите му. Майко, той ми е брат и въпреки жестоката му постъпка с нас, позволи ми да му простя. Помогни ми, майко, и дай повече доброта и любов на сърцето ми. Амин!“ — завърши Наталия.

В този момент вратата се отвори и Иван Кардов влезе в стаята.

LXVII. ПОЖАРЪТ В ЖЕНСКИЯ ЗАТВОР

Доктор Греч пристигна при Иван Кардов 10 минути след уволнението на директора на петербургската полиция. Той още държеше вълшебния царски ръкопис, непрекъснато четеше съдържанието му и не искаше да повярва на писаното, когато в стаята влезе доктор Греч.

Това неочаквано посещение не беше по волята на Кардов, но въпреки това той нищо не му каза, а му подаде стол, но докторът не го прие поради важните съобщения, които имаше да прави. Смяташе за голямо щастие, че може да изненада директора с тази новина.

Отначало Кардов мислеше, че докторът се шегува с него, но после, като видя сериозното изражение на лицето му, разбра, че се е случило нещо, което ще тикне в ново направление живота му.

Докторът разказа на Кардов всичко, което Наталия му беше разправила: за майка си, занятието на баща си, къде са родени, как е живяла с майка си в Сибир.

— Така е, както ви казах. Невъзможно е тя да е лъгала.

— Сестра ли, в женската тъмница? — учудено извика Кардов, като се замисли. След това се удари по челото и започна да се смее. — О, времена, о, нрави! Тъкмо когато след толкова години работа и труд успях да достигна блестящо положение и сега, когато се сгромолясвам от това високо място — тъкмо сега се явява сестра ми, за да ми се присмее.

Ако императорът я помилваше, сестра му щеше да бъде твърде опасна. В такъв случай той ще трябва по какъвто и да е начин да я премахне. Ако действително сестра му се намира в женския затвор — нещо, в което не се съмняваше, — то той трябваше по всякакъв начин да я махне вън от Петербург. Никой в Петербург не бива да узнае, че той е пожертвувал майка си и сестра си заради кариерата си.

— Благодаря ви за труда, господин докторе — каза Кардов, като му подаде ръка. — Но не ми се ще да повярвам, че тази, за която ми

говорихте преди малко, е моя сестра. Без съмнение тя ще е някоя лъжкиня. Вярно, аз имах сестра, но тя отдавна почива в земята.

— Как, сестра ви е умряла?

— Умря в твърде ранна възраст. Аз я погребях.

— Невъзможно е момичето в тъмницата да лъже.

Кардов прехапа устни. Търсеше начин да се отърве от Наталия.

— Сами ли бяхте с тази лъжкиня, когато тя ви разправяше чудната си история?

— Аз бях сам, но струва ми се, че надзирателката на заведението беше и узна тази тайна.

— Тогава, моля ви, господин докторе, не казвайте никому нищо за станалото.

— Обещавам ви — отговори докторът. — Дали това момиче е ваша сестра или не, това не е моя работа и не желая да се бъркам в чуждия живот.

— Така е. А сега да отидем при нея, за да видя дали ще има нахалството да ми каже това право в очите.

Те излязоха заедно. На входа се разделиха.

Щом се качи в тройката, Кардов заповяда да го откарат в женския затвор. Изскочи бързо от тройката и се изкачи по стълбите. Казаха му долу, в работилницата, в коя стая се намира тази, която търсеше.

Щом се отвори вратата и пристъпи в стаята, той се загледа втренчено в Наталия. Това беше значи малкото момиченце, което той заедно с майка си изпрати в Сибир. Колко хубава е станала, здрава и млада.

В този момент Наталия беше не само хубава, но и горда. Решила беше да не започва първа да говори и с това да издаде слабостта си пред своя брат. Стоеше изправена гордо като царица.

Кардов се приближи и ѝ подаде ръцете си.

— Нима така трябва да ме посрещнеш, моме? — Беше решил да играе ролята на нежен брат, за да я предразположи към себе си.

Надзирателката се беше скрила в един ъгъл на стаята.

— Сестро — добави Кардов, като видя, че Наталия не продумва, — не ме отбягвай, ела в братските ми прегръдки и ми кажи, че няма вече да се разделим!

— Ако желаете да бъда при тебе, можеш да дойдеш по-рано. Ти знаеш къде се намирахме с мама. Вярно, че пътят за Сибир е труден, но с добро желание всичко може да се стори.

— Обичам ли те или не, сестро, в този момент не трябва да говорим. Млада си още и не познаваш живота. Не знаеш също, че не винаги човек е свободен да разполага с волята си. О, Наталия, ако зависеше само от мен, отдавна щяхме да бъдем заедно! — Очите на Кардов се напълниха със сълзи.

Въпреки че Наталия бе скитала толкова по света, видяла толкова различни хора, все пак не може да долови тази преструвка на брат си. Да, Кардов чудесно се преструваше.

„Това не ще да е преструвка — каза си трогната тя. — Той плаче! Навярно след като е живял в охолство, не намира вече смисъл в тази суета. Той чувства сърцето си пусто!“

— Не, Иване, ако в тази минута майка ни, която ни гледа отгоре, види, че съм хладна към тебе, би се разсърдила.

— Наталия — извика Кардов, който изкусно следеше всяка промяна върху лицето на сестра си, — кажи ми нещо за майка ми, жива ли е тя още? Ах, как много страдам от това, че приех служба, която ме принуди да върша престъпления!... Но стореното назад не се връща. Аз бях слуга на императора и бях длъжен да изпълнявам заповедите му. Не посмях нито думица да възразя на царя за неправилното заточение на майка ми в Сибир.

— Милата ми майка, тя е мъртва — отговори Наталия с препълнени от сълзи очи. — Почива под снега на Сибир, където понякога дневната светлина открива самотния ѝ гроб.

Кардов лицемерно шепнеше:

— Умряла значи, наистина умряла. Значи няма вече никога да видя майка си, никога!

След това той захлупи лице върху ръцете си и така постоя няколко минути.

Наталия все пак се смили над брат си. Тази сцена я трогна.

„Мама често ми е казвала, че у някои хора само наглед имало щастие. Те крият болките си в бляска на положението си. Като тия хора е и брат ми“ — разсъждаваше Наталия.

— Иване, ако мама беше тук, уверена съм, и тя щеше да ти прости.

— Вярваш ли, сестро? — каза Кардов, като хвана ръката ѝ. — Уверена съм. Аз познавам доброто сърце на майка си. То беше най-благородното сърце.

— А сега, Наталия, ще ме признаеш ли наистина за твой брат и ще останеш ли при мене?

— Какъв е този въпрос? Ако ти наистина се разкайваш, Иване, то и аз заедно с тебе ще се моля на Бога да прости греховете ти.

— Тогава никога не ще се разделим — каза Кардов, като я целуна по челото. — Още днес ще се преместиш в моята къща. О, да знаеш колко е хубава и за нас двама ни ще е дори голяма. Горката, как са те измъчили! Благодарение на заблуджението на полицейските ти си попаднала тук. Но ти си с арестантски дрехи. Почакай да ти донеса други — каза Кардов и тръгна към вратата.

Той се сепна, като видя пред себе си надзирателката. Тя беше чула всичко и на лицето ѝ бе изписана подигравателна усмивка.

— Вие тука ли сте? — извика строго Кардов.

— Съжалявам, че ви обезпокоих с присъствието си, но нямаше какво да правя — аз бях тук, когато вие влязохте. Искях да изляза, но не посмях. Ах, господин директор, аз не бях виждала по-трогателна среща от вашата. А и колко хубава сестра имате! Млада, невинна, благородна, възвишена — цял ангел!

Иван бе навел глава и нищо не отговори. Мрачни мисли го измъчваха. Надзирателката бе чула всичко. Тя знаеше, че Наталия е негова сестра. За тази тайна ще трябва да заплати с главата си, а и Наталия не бива да живее. Той реши да погуби и двете.

— Драго ми дете — обърна се той към Наталия, — аз ще отида да се погрижа за дрехи и за жилището.

Преди да стигне до вратата, надзирателката го спря.

— Ваше Благородие, мисля, че не ще забравите, че чрез мене вие намерихте сестра си.

— Не ще и дума, че няма да забравя. Аз ви благодаря и ще гледам да ви се отплатя — каза Кардов с хрипков глас.

— Зная, че сте великодушен.

Кардов излезе, като затвори вратата след себе си. В джоба му стоеше писмото, с което го уволняваха от служба.

— Моята къща губи вече почвата на слава и величие, но за да си помогна, аз ще трябва да предприема нещо, с което да унищожа

неприятелите си. Но какво да предприема?

Той се спря и погледна едно буре с газ. Като видя, че никой не го гледа, той запали газта и избяга.

Ако изгори къщата, и тайната му ще изгори заедно с хората, които я знаят. Той не се уплаши и от вида на горящата газ. След малко стълбата, на която се намираше бурето, пламна, а след това и цялата къща.

Кардов се качи в една тройка и изчезна.

— Карайте в Екатерининския парк или където щете — каза той на кочияша.

Той искаше да спечели време, за да може да обсъди по-добре положението си. Можеше да лиши от живот стотици и хиляди души, но той трябваше да постигне целта си — да се издигне на предишното си положение.

— Ще отида при императора и ще му кажа, че съм преследвал един нихилист, който се е скрил в женския затвор. После ще хвърля обвинението върху надзирателката, че е в услуга на нихилистите и че като съм влязъл в затвора, за да хвана бягащия нихилист, зданието се е запалило. По такъв начин ще се оправдая за отсъствието си от двореца по време на атентата.

Додето Кардов разсъждаваше така, пожарът в тъмницата се увеличаваше. Цялото здание се изпълни с дим. Чиновниците се разбягаха, без да се погрижат за живота на клетниците, които бяха на най-горния етаж.

Грамадният пожар се виждаше от целия Петербург.

— Пожар, пожар, Женският затвор гори! — цепеше въздуха изплашен вик. Този пожар беше второто нещастие след атентата. Хората виждаха лош знак. И това е дело на нихилистите. Те искат да запалят целия град.

— Да ги избием, защото ще турят отрова във водопроводите, за да измрем всички.

— Полицията не предприема нищо, тя е в съюз с тях! — Такива бяха виковете на събралия се народ.

— Къде е директорът на полицията, къде е Иван Кардов? Той е виновен. Да го убием, хора, да го убием.

Една тълпа се отправи към къщата на Кардов, а друга — към пожара.

Огънят се усилваше, а пожарникари имаше малко. Отвътре се чуваха отчаяни писъци на жени и деца. Много от тях се задушаваша от пушека. Които искаха да бягат, биваха или завличани от огнените езици, или пък затиснати от някоя греда.

Наталия и надзирателката бяха зашеметени. След като Кардов излезе, надзирателката се доближи до Наталия и искаше да я прегърне, но Наталия я отблъсна.

— О, ангелче, как да ви благодаря за това, че премълчахте обидата, която ви нанесох. Вие сте извънредно добра и аз ще ви бъда вечно благодарна.

Малко след това през полуотворената врата влезе пушек. Надзирателката изпищя и падна пред Наталия.

— За Бога, какво ви е? — извика Наталия.

— Какво ли? Нима не виждате на каква опасност сме изложени? О, боже, не мога да дишам. Цялата къща гори.

— Ние можем да се спасим. Нали стълбите не са още изгорели?

Надзирателката подаде главата си от вратата и се ужаси. Откъм стълбите се зададе цял облак пушек и след миг и те с трясък се сгромолясаха.

— Ние сме загубени! — уплашено извика Наталия. — Нима сега, когато можех да бъда щастлива, аз ще трябва да умира?

— Да умрем? Какво говориш? — извика надзирателката диво и хвана Наталия за ръката. — Не, не, ние трябва да се спасим. Нима никой не ще ни чуе. Помощ! — почна да вика тя.

Но никой не я чу.

— Не съм се плашила досега от смъртта, но Бог вижда как искам да живея сега — извика Наталия.

Тя почна да се моли на колене, а надзирателката тичаше като побъркана из стаята.

— Какво правиш! — извика тя на Наталия. — Вместо да гледаш как да се спасим, ти си седнала да се молиш.

— Невъзможно е, не виждаш ли, че смъртта е дошла — извика Наталия.

— Тогава да скачаме от прозореца. Задушавам се, умирам...

Тя падна на земята, а Наталия се мъчеше да я свести.

Същото се случи и с Наталия. Тя скоро падна в несвяст.

Оставаше им да живеят няколко минути, ако не дойдеше някой да ги спаси.

Хората по улицата с ужас гледаха тази картина и един от тях извика:

— Не бива да оставим да изгорят всички вътре. Няма ли някой да се реши да влезе?

Пожарникарите и командирите им свиваха рамене, като с това искаха да кажат, че подобни юнаци няма. На улицата стояха две тройки, които поради голямата навалица не можеха да преминат.

Един добре облечен господин извика високо, че който се реши да спаси някого от тази къща, ще получи 5000 рубли. До него стоеше Франциска.

Той не направи това предложение от човеколюбие, а с цел да му се прослави името в Петербург.

Понеже никой не му отвърна, той повтори предложението си:

— Нима между вас няма никой, който да иска да получи тази сума? Този, който спаси някого от тази къща, още сега ще получи парите.

— Какъв добър човек! — говореха хората помежду си.

— Как ли се казва?

— Нима не познавате Андрей Ягодкин?

— Значи никой не иска да спечели тези пари?

— Дръжте парите за себе си, господине — извика един силен мъжки глас. — Аз ще се помъча да спася няколко, ако мога, но за това не ми е нужно вашето възнаграждение.

Говореше един млад момък, който се провря през навалицата и се приближи до горящото здание.

Красивият млад момък с къдрава коса беше Конрад Фелзингер. Той се чудеше как измежду толкова хора никой не се решава да спаси някого от пожара. Макар че се излагаше на голям риск, все пак се реши. Фелзингер намокри няколко кърпи, сложи ги на главата си и се изкачи на третия етаж.

Пламъкът беше голям и едва се дишаше от пушека. Тъкмо когато искаше да се върне, понеже разбра, че не ще намери жив човек, чу вик от четвъртия етаж. Това беше последният вик, който Наталия издаде, преди да падне в безсъзнание.

— По-скоро горе! — извика Фелзингер. — Тук има живи хора.

Понеже стълбите бяха на много места изгорели, Фелзингер едва можеше да се качва по тях, но въпреки тази опасност той влезе в стаята, където намери лежащите на пода.

— Не се бойте, ще ви спася — каза той, като вдигна Наталия. Фелзингер можеше да спаси само нея. Мисълта, че трябва да остави другата жена да изгори, го мъчеше. Но нямаше много време да се разсъждава и той тръгна с Наталия. Много трудно беше движението му в пламъците. В момента, когато беше на двора, се чу трясък. Покривът падна. До младежа едва достигаше свеж въздух. Любопитното множество го поздрави с успеха. Един офицер, който беше наблизко, също поздрави изнемощелия Фелзингер. Спасената и спасителя сложиха в една тройка и ги откараха в най-близката болница.

Сред пламъците на горящата тъмница починаха повече от стотина жени.

Тълпата, която беше тръгнала да търси Иван Кардов, за да го накаже, стигна до къщата му и почна да вика да излезе директорът на полицията. Но той не беше вкъщи, а в Екатерининския парк. Тълпата почна да чупи прозорците му с камъни.

— Защо чупите прозорците? — извика един от тълпата. — По-добре ще направим да намерим вълка в дупката му. Който е съгласен, да тръгне с мене.

Няколко младежи се присъединиха към викация и тръгнаха към къщата. Стражата, която беше наоколо, не им попречи да влязат там. Те с трясък счупиха вратите и почнаха да унищожават мебелите му. Но нима нямаше никой в тази къща? Трябваше да намерят някого от неговите кучета. След дълго търсене откриха на тавана Ашинов, когото завлякоха пред този, който ги водеше.

— Падай на колене, куче! — извика водачът.

Ашинов не изпълни заповедта.

— Какво искате от мене? Какво съм ви направил?

— Ти си секретар на директора на полицията и съучастник в извършените от него престъпления.

— Лъжете се, хора, аз съм народен човек.

— Охо, това няма да ти помогне. Ще те накажем хубавичко. Но първо кажи ни къде са най-хубавите вина на директора.

— Добре — каза Ашинов, — ще ви кажа, но по-напред ме оставете да ви съобща една приятна новина, след която виното ще ви

се услади повече.

— Да чуем, да чуем! — извикаха в един глас.

— Съобщавам ви, че Иван Кардов не е вече директор.

— Не, невъзможно е!

— Да живее Александър II. Ура-а-а!

— Най-после той се увери, че Кардов е голям негодник — извика един от тях. — И сега имаме право да го наказваме за неправдите, които ни нанасяше без милост.

— Него съд ще го осъди още — прибави Ашинов.

След малко се чу глъчка. Бяха заловили Кардов, който, без да знае, че къщата му е нападната, се връщаше, за да се облече в парадна униформа, за да иде при императора. Щом тълпата го забеляза, почна да вика, но той не се уплаши, а каза на кочияша да кара пред къщата му.

„Какво ли иска тази тълпа? — мислеше си той. — Да не би да са узнали, че съм уволнен!“

Щом спря пред къщата, тълпата го обкръжи и не му позволи да слезе.

— Този е петербургският тигър — чуха се викове.

— Този път няма да му се размине така лесно.

Заканата уплаши Кардов. Той разбра, че му е нужна помощ.

Сети се, че само револверът е у него. Преди обаче да си послужи с него, той реши да държи реч.

— Какво искате от мене, хора? Защо ме спирате?

— Затова, нищожни човече, защото си в съюз с убийците на императора. Толкова дълго време измъчва невинните.

— Кой може да докаже това?

Никой нищо не му отговори. Но след малко някой се провикна:

— Помниш ли генерал Кнудзон?

Тези думи силно повлияваха на тълпата, понеже всички обичаха и почитаха генерала, който в старите си години трябваше да се мъчи в Сибир.

Кардов хвърли поглед към говорещия.

— Исидор, проклети евреино!

— Спомни си за Феодора — пошепна му Исидор, — жената, която открадна от ръцете ми. Знай, че жив ще те разпъна — това ще ти е наказанието и отмъщението ми.

Като чу тия думи, Кардов гръмна с револвера си, но не го улучи, а удари една жена, която беше наблизно.

Този изстрел раздразни много тълпата. Те свалиха Кардов от тройката и викаха:

— Разкъсайте го на парчета! Той заслужава това!

В тая минута се зачу военна тръба.

— Казацци идват. Бягайте, защото ще ни изпотъпчат с конете си.

Казаците пристигнаха. Тълпата се отдели на една страна и в тоя момент Кардов беше свободен.

Ротмистърът слезе от коня си и учтиво каза на Кардов:

— Ваше Благородие, бъдете под моята защита и не се бойте от нищо.

Иван Кардов наведе глава.

— Ако Ваше Благородие желае, ще отстъпя коня си.

— Когато Кардов искаше да се качи на коня, един от тълпата се приближи и извика: Какво му правите тази чест, не знаете ли, че той е уволнен от служба? Той вече не е директор на полицията.

— Уволнен! Истина ли е това, Ваше Благородие?

Кардов мълчеше, което значеше, че потвърждава това, което го питат.

Ротмистърът се възкачи на коня си и си мислеше:

„Значи Кардов е изпаднал пак в немилост! Ако знаех, нямаше да изморявам казаците си.“

— На конете, момчета! Хайде в галон в казармата!

Кардов поглеждаше тъпо след казаците, които се изгубиха пред очите му.

„Испаднах в немилост — каза си Кардов. — Испаднах в немилост!“

Кардов насочи револвера към челото си, но в оръжието нямаше нито един патрон — за него не беше останал.

LXVIII. КРАДЕЦЪТ НА МЪРТЪВЦИ

Доктор Греч работеше в кабинета си над медицинско съчинение, започнато от дълго време. Докторът беше учен човек, но на малцина беше познат като такъв. Той беше неженен. Страхуваше се да не би женитбата да попречи на работата му.

Изведнъж прекъсна работата си и захвърли перото.

„Не, не върви така. По този начин аз никога няма да довърша съчинението си. Липсва ми изследването над живо и умряло тяло. Трупове имам, но нямам инструмент, с който да изуча химическия състав на членовете. Не мога да намеря този, който приготвяше тези инструменти.

О, приятелю Яники, защо ме изостави? Ти си единственият, комуто поверих своя труд. Аз ще докажа, че обесените живеят, ще докажа също, че тези, на които се отсичат главите, не са напълно умрели. Но всичко това аз можех да докажа само ако Яники беше жив. Той съумя от разни химически вещества да получи онази течност, която възбужда отново сърцето 10 часа след обесването. Толкова търсих Яники, не можах да го намеря.

Виновни за всичко това са нихилистите. Кой знае дали и той не е замесен в атентата. Трябва да се помъча сам да си приготвя онази течност.“

Почукване на вратата го отвлече от тия разсъждения. Той стана и отвори. На прага се показва един момък с доста овехтели дрехи.

— Ах, Исидор, това сте вие! Влезте!

Исидор, внукът на Марголински, влезе.

Идваше да уреди настаняването си на работа, за да се прехранва, защото парите, които Феодора му беше дала, се свършиха и той трябваше да се погрижи за припечелването на прехраната си.

Един ден той се срещна с доктор Греч, който се съгласи да го назначи при себе си, за да може да се прехранва. Докторът каза на Исидор, че той ще трябва да му доставя мъртвци, за което добре ще

му плаща. Исидор много се учуди, но когато разбра, че трупове ще служат за медицински цели, се успокои.

— Нужни са ми тела само на обесени и убити хора. За всяко тяло ще ви заплащам по 50 рубли.

Исидор се двоумеше, но нуждата го принуди да приеме. Ала той не можеше сам да отива и да търси трупове. Трябваше да се спазари с някой палач да му ги продава на по-ниска цена.

Спогодбата стана. Докторът даде на Исидор 50 рубли, като поръча да се завърне по-скоро. Като взе парите, Исидор отиде в хотела и заплати дълга си на хотелиера. Споразумя се с палача на Петропавловската крепост и се уговори да му плаща по 10 рубли за един труп.

— Тъкмо преди няколко часа обесиха едного — каза палачът. — С него можем да почнем търговията си.

— Отлично! — отговори Исидор. — Тъкмо днес ми е нужен един труп.

След половин час Исидор носеше на гърба си женски труп, пхнат в чувал. Като пристигна пред къщата на доктора, той плесна два пъти с ръка по уговорения знак.

Докторът излезе, сетне заедно с Исидор влязоха в стаята. Развързаха чувала и извадиха оттам трупа на осемнадесетгодишно момиче.

— Много съм доволен от този труп. Тъкмо за моята работа. Вместо 50 рубли, заслужаваш 70 — ето ги.

От този ден докторът и Исидор се сприятелиха и скоро Исидор се премести да живее у него. Той редовно плащаше на Исидор и беше твърде любезен. Убеди се, че Исидор е буден и начетен момък и искаше да го съветва и напътства.

Изненадаха го закъсненията на Исидор вечерно време. Търсеше го из целия град, но не можеше да го намери. Когато Исидор се завърна, докторът го посрещна с думите:

— Аз помислих, че сте напуснали Петербург.

— Ах, да не говорим повече за това.

Докторът разгледа Исидор и видя бръчки по бледото му и мрачно лице.

— Как живеете, откакто не сте идвали при мене? — попита докторът.

— Много лошо — отговори Исидор.

— Като че ли сте болен.

— Може и да съм болен. Чувствувам се много отпаднал и всеки друг на мое място щеше да легне на легло, но аз нямам време господин докторе, трябва да ми услужите с нещо.

— Да чуя каква услуга искате.

— Дайте ми 100 рубли назаем.

— Така значи? Вие дойдохте да ми искате пари назаем? Но в момента аз нямам толкова пари.

— Мисля, че сте богат човек.

— Имам толкова, колкото да задоволявам нуждите си като лекар и като човек. Но пари в излишък нямам.

— Но аз трябва да набавя тая сума по какъвто и да е начин — раздразнено отговори Исидор.

— Непременно ли трябва да намерите тази сума? Какво искате да кажете с това?

— Ще напусна Петербург.

— Тъй ли? Истина ли казвате? Не правете това, защото климатът тук е топъл. Мисля, че полицията не ви преследва.

— Не — отвърна Исидор. — За моето заминаване никой не знае освен вие и аз. Други причини ме заставят да напусна Петербург. Аз не ще ги скрия от вас. Слушайте тогава: аз обичам до полуда една жена.

— И аз веднага помислих, че такава е работата.

— Само да можете да видите тази жена, докторе, колко е красива и прелестна! Навярно сте слушали за Феодора Бояновска?

— Феодора Бояновска? Сега разбирам.

— Какво? Нима я познавате? — учуди се Исидор.

— Дали я познавам? Та аз бях добър приятел на мъжа й. Бях домашният им лекар до неговото заточение в Сибир.

— И това зная — каза Исидор. — Научих, че Бояновски избягал от Сибир, но това не е моя работа. Аз обичам неговата жена до полуда.

— Чакайте, приятелю! Това не значи, че и тя ви обича! Ах, не, любезни, тя е голяма кокетка! Послушайте ме, не се доверявайте много на тази Феодора.

— Все едно — отговори евреинът, — аз имам големи доказателства, че и тя ме обича.

— Добре, да не са тези 100 рубли за нея?

Исидор се двоумеше дали да каже цялата истина — най-после реши да му каже всичко.

— Тя ще замине и аз трябва да я придружавам.

— Вие мислите, че ще ви стигнат 100 рубли за тази цел? Знайте, любезни приятелю, че за мъжа; който пътува с нея, тази сума не е достатъчна до първата гара! Най-после вие ще бъдете принуден и по други причини да останете на първата гара.

— По какви причини?

— Поради това, че вие сте болен и ако не се лекувате, болестта така ще се загнезди в младото ви сърце, че после не ще може да се излекува.

— От каква болест мислите, че страдам?

Докторът взе от масата една книга и я даде на Исидор.

— Виждате ли тази книга? Тя се занимава с една болест, която се казва на латински *fugor amoris*, което значи „любовни глупости“.

Исидор се засмя.

— Въпреки че не ми вярвате, така е, сега се намирате в зародишното състояние, по-късно последствията ще бъдат по-опасни.

Докторът му представи накъсо целия ход на тази болест. Щом свърши, Исидор попита:

— Има ли лекарство за тази болест?

— Римският лекар, от когото е тази книга, посочва само два случая, които той излекувал с голяма мъка.

— Как ги е излекувал? — попита Исидор.

— И това ще ви разкажа, но не сега — при друг случай. Щом почувствувате, че болестта е настъпила, елате веднага при мен. Както ви казах, болестта ви е в началото и лесно ще се отървете от нея. Оставете тази жена, която само ви мами. Идете в Германия или Франция, където ще оздравеете. Освен това ще можете да се наредите добре и ще бъдете полезен на родината си. Сега сте нищожен човек, без никаква професия и положение, въпреки богатите ви умствени способности.

— Бих сторил това, докторе, но тя е толкова красива!

Докторът клатеше натъжен глава.

В това време звънецът на вратата издрънка силно два пъти. Докторът погледна внимателно Исидор.

— Вас ли търсят?

— Навярно. Идете да отворите, а аз ще се скрия някъде в това време.

Докторът излезе, а Исидор се скри под една голяма маса.

Хлопането се повтори, по този път по-силно.

— По дяволите! — каза докторът. — Какво е това ужасно хлопане? Кой ме безпокои?

— Заклевам те в името на старото ни приятелство, отвори по-скоро!

Докторът се спря като гръмнат.

— Какъв глас! Често съм слушал този глас... Отдавна... Вратата се отвори и в салона влезе Бояновски.

— Благодаря ти, Боже — каза той, съвсем отпаднал от силното тичане, — аз съм спасен.

Докторът погледна състрадателно влезлия. Той си помисли веднага, че Бояновски се е отървал от преследването на полицията.

— Не съм сигурен още, че си спасен. Влез бързо в моята стая!

— Това си ти, Греч! — извика трогнат Бояновски и го прегърна.

— Не се е измамило сърцето ми в надеждите, че ще намеря стария си приятел.

— Кажи ми, разправи ми какво...

— Ще ти кажа всичко, но после. Затваряй вратата!

— Полицията ли? — попита докторът.

— Да, полицията. Тя ме преследва от царския дворец — каза Бояновски.

— Ти идваш от мястото, където днес стана експлозията?

— Да. Те ме смятат за нихилист и затова ме преследват. Сам не зная как успях да избягам. Да оставим това, добре че съм на сигурно място! Сетих се изведнъж, че старият ми приятел не ме е забравил.

— Знаеш, драги ми приятелю, че съм стоял до леглото ти, че те спасих от тифус, от най-опасната болест, по-опасна от полицията. Не мисля, че си забравил това.

Бояновски изказа своята благодарност на стария си приятел със силно стискане на ръцете.

— Само да знаеш колко съм страдал — каза Бояновски. — Никой друг на мое място не би изтърпял това — щеше отдавна да бъде между мъртвите! Но за голямо нещастие, аз имам здрав организъм и затова не мога да се отърва от мъките.

— Всички знаят, че си бил в сибирските рудници, затова не е необходимо да ми разправяш.

— Да, аз съм работил в дълбоките сибирски рудници много тежка работа. И въпреки това бих предпочел по-скоро да се върна там. Не знаеш какви мъки изтърпях, откакто дойдох тук. Вярвай, приятелю, те са по-ужасни от онези.

Докторът погледна учудено Бояновски.

— Не ми се вярва. С освобождението ти от Сибир не си ли се освободил и от мъките?

— От телесните да, но не и от душевните.

Той стана от стола и се приближи до доктора.

— Каква грамадна разлика има, докторе, между ударите на камшиците и оковите на сибирския заточеник и мъките, които една непочтена жена може да ти създаде! Аз отпаднах не от мъките в Сибир, а от изненадата, с която разбрах за покварата на тази жена.

— Знам какво искаш да кажеш, но ела по-близо да се разговорим по-тихо за тия работи.

Докторът дръпна Бояновски на един диван. Той беше забравил, че не бяха сами в стаята.

— Тя е шпионин на полицията, тя ме предаде на полицията! Ах, да знаеш колко изкусно се преструваше, когато стражарите ме заловиха! Тя ме прегърна и с плач се бореше със стражарите, за да ме запази от затвора, но всичко това бе смешна игра! Аз толкова я обичах, че съумях да ѝ простя това. Но престъплението, което тя стори, като отрови майка ми, ужасно ме възмуцава и за това ще ѝ отмъстя! Тя е от едно много просто семейство и когато се ожених за нея, нямаше никакви дрехи. Аз я въведох в обществото и ѝ създадох нов живот. Всичко правех, за да ѝ угода, на ръце я носех, както се казва, но тя ми изневери.

По-право тя ме предаде на полицията, и то заради нищожния Кардов, който се въртеше всеки ден около нея. Както ще отмъстя на нея, тъй не ще простя и на него.

— Кажете ми, драги приятелю, къде се скрихте през това време, та полицията не можа да ви намери?

— Щяха да ме намерят отдавна, ако един приятел не бе ме взел под своя закрила. Вие навярно познавате, докторе, генерал Кнудзон?

Ако не беше той, щях отдавна да съм в Сибир. С негова помощ можах да се вмъкна в царската кухня под претекст, че съм готвач.

— Много чудно ми се вижда това — каза докторът.

— Така е — съгласи се Бояновски. — Най-доброто беше, че тук бях сигурен и никой не можеше да ме намери. След атентата излезе заповед никого да не пускат да излезе от двореца. След малко великият княз се оттегли на едно място с няколко свои хора, където караулът въвеждаше слугите един по един, за да проверят дали документите им са редовни. Когато чух това, много се уплаших, въпреки че имах едно свидетелство на името на Познански. То беше фалшиво. Показах го на великия княз и той ми каза, че свидетелството е добро, но и други документи трябва да имам. Всеки друг на мое място щеше да изгуби присъствие на духа, ала аз отговорих, че имам и други документи, но не тук, а в спалнята. „Тогава донесете ги бързо!“ — каза великият княз. Аз отидох в спалнята, взех всичките си пари и като излязох от двореца, чух след себе си виковете. Не ми оставаше друго, освен да бягам колкото мога по-бързо. Бутнах караула, който беше на пътя ми. Караулът изгърмя след мене, но не ме улучи. Тичах от улица в улица, докато дойдох тук. Останалото знаете.

— Още един път добре дошъл! — каза докторът, като прегърна Бояновски. — Аз ще те пазя, доколкото мога.

— Колко сте добър, докторе! — каза Бояновски трошат и очите му се наляха със сълзи. — Не ще остана дълго време при вас, понеже където стъпя, там се вмъква и нещастieto. Най-добре ще сторите да ми заемете един револвер. Както съм отчаян, веднъж завинаги бих се освободил от теглата.

В този миг скритият Исидор излезе изпод масата и падна на колене пред краката на Бояновски.

Бояновски се стресна. Той помисли, че това е предателство, извади нож и каза:

— Назад, аз не ще си продам живота така евтино! Ако не искаш да погинеш, бягай!

Докторът схвана добре положението и веднага си спомни, че Исидор се бе скрил. Подслушвал целия разговор, той разбра, че мъжът на жената, която обича, е нещастен. За пръв път чу от устата на Бояновски колко развратна и безхарактерна е Феодора. Това много го трогна.

От очите му падна маската на заслепението. Разбра, че бе попаднал в ноктите на една хиена. Искаше да помоли Бояновски да му прости за грешката, която бе несъзнателно направил.

— Убий ме, заслужавам. Защо ме гледаш тъй втрещено, човече? Ти не знаеш колко съм виновен пред тебе. Аз обичах жена ти, както ти някога. И аз на колене съм я молил за нейната любов.

— Какво приказва този? — обърна се Бояновски към доктора. — Не мога нищо да разбера.

— Стани, Исидор — каза докторът, — аз ще говоря вместо тебе. Бояновски ще разбере след няколко минути това, което искаше да му кажеш.

Исидор стана и като покри лицето си с ръце, седна на един стол.

Доктор Греч разказа накъсо любовната история на Исидор.

— Бедното момче! — каза състрадателно Бояновски, след като изслуша доктора. — Кажете ми поне какво е искала от вас?

— Работата е съвсем проста — каза Исидор. — От обич към Михаил Бакунин станах нихилист. Получих един ден нареждане в течение на месец да убия Феодора. Когато влязох в стаята ѝ, сварих я полугола. Красотата ѝ ме замая и аз не можах да сторя онова, за което бях отишъл. Оттогава съм неин роб. Всеки ден тя ме залъгва с обещания, докато най-после изтръгна тайната. Аз предадох нихилистите!...

— Клетнико, ти заслужаваш смърт! — каза му Бояновски.

— Така е — съгласи се Исидор. — Ето гърдите ми, убий ме.

Бояновски като нихилист имаше право да убие предателя, но той не стори това. Не можеше да лиши от живот човек, който така искрено се кае.

— Разбирам, тя е искала да изтръгне тази тайна, та по-късно да я продаде скъпо на Кардов.

— Уверен съм. Важното тук е, че аз не издадох мястото, където се събират нихилистите, а едно друго място.

— Тогава помогнете ми да ѝ отмъстим — каза Бояновски, като се обърна към Исидор. — Ходите ли още при нея?

— Почти всяка вечер.

— Направете така, че да мога да дойда и аз незабавно.

— Ще я убиете ли?

— Защо, да не би да я жалите? — каза Бояновски, като се засмя приятно. — Искам да убия тази нещастница, за да не съсипе още някой друг. Покажете ми пътя, за да отида при жена си.

— Пощадете живота ѝ, моля ви! — настояваше Исидор.

Докторът се засмя.

— Нали познах болника! Той скърби за един дявол, облечен в човешка кожа, който е измукал кръвта му.

Тези думи на доктора действуваха добре на Исидор.

— Добре тогава! Ще ви покажа пътя, но трябва да бързате, тъй като тя има намерение да отпътува за Петербург.

— Ах, да не иска да избяга?

— Да — каза Исидор. — Право казахте. Тя иска да избяга не само от вас, но и от мене. Утре.

— Как, още утре? Тогава трябва да попречим на заминаването ѝ. Кажете ми по кой път мисли да замине?

— През Москва. Там мисли да се спре няколко дена и оттам ще отиде до морето, откъдето с параход ще замине за Копенхаген.

— Ех, че хитра жена! Кой би могъл да предположи, че ще отпътува за Копенхаген!... С обикновена поща ли ще пътува?

— Не — отговори Исидор, — тя си е уредила особена поща и на всяка станция ще сменя конете. Трябва да я причакам в Москва, тъй като аз ще отида с железницата. А от Москва ще продължим заедно пътя.

— А това ще каже — в Москва да я чакате цели години и тя да не дойде — намеси се в разговора докторът.

— Как? Мислите ли, че тя ме е измамила?

— Да — каза докторът.

— Докторе — обърна се Бояновски към него, — аз ще ви гостувам до утре сутринта. Ще ви бъда крайно признателен, ако ми помогнете в тоя план. Искам да се отплатя на Феодора. Искам да ѝ отмъстя на всяка цена.

— Разчитайте на мене — каза докторът, като подаде ръка на Бояновски.

— Благодаря ви.

Когато докторът прегръщаше Бояновски, Исидор издебна случая да се измъкне. Той не беше отворил още вратата, когато Бояновски извика:

— Стой, нито стъпка напред!

— Мисля, че не ще ме задържите насила?

— Не само че мисля, но ще ви задържа до утре. Не мислите ли, че отгатнах намерението ви? Вие се разкаяхте, че сте предали Феодора, затова бързате да я предупредите каква опасност я очаква. Затова, въпреки желанието ви, ще останете тази вечер с нас.

Исидор падна на колене пред Бояновски и като издигна ръцете си към небето, каза:

— Късно е! Ти си загубена, Феодора Бояновска!

Той се разплака.

Докторът постави очилата си и равнодушно гледаше Исидор.

— *Furor amoris* — каза той. — Мисля, че болестта е във втората фаза. Колко лекари на света биха ми завидели! Не съм ли щастлив! *Furor amoris*, и то какъв прекрасен случай!

LXIX. ПАДАНЕТО НА МАСКАТА

Генерал Кнудзон не може да се радва дълго на придобитата свобода, понеже щом излезе от рудника, казаците го повалиха на земята и почнаха да го бият с камшиците.

Инспекторът на рудниците разказа накъсо случката.

Според законите на Сибир това било най-голямото престъпление. За тази негова смелост го хвърлиха в една подземна килия. Тя бе толкова малка, че генералът едва можете да се изправи. Нямаше нито прозорци, нито отвор за проветряване. Кнудзон трябваше да прекара няколко дни в тази килия.

Раната на ръката го болеше много и през цялото време, което прекара в тая килия, той беше в безсъзнание. Веднъж един казак го повика след себе си. Началникът на рудниците искал да го сядат. Кнудзон се изправи, но не можа да направи нито крачка, затова казакът го подпираше.

— Успокой се, приятелю, скоро ще се отървеш от мъките си.

Навярно искаше да го осъди на смърт.

Николин, така се казваше началникът, бе известен с прозвището Сибирски тигър. Като разбра това, генералът цял побледня. Той бе слушал в Петербург много за този корав човек.

„Да става каквото ще! — помисли си генералът. — Ще умра така, както и живях“

Изправиха генерала пред Николин.

Когато генералът влезе в стаята, Николин се изкашля силно и даде знак на казака да доведе по-близо Кнудзон.

— Ти ли си генерал Кнудзон? — попита той.

— Името ми е Кнудзон. Назоваха ме генерал, когато предвождах победоносно полковете във войната.

— Добре! Отговаряй само на въпросите, които ти задавам. Ти уби в рудника един от заточениците, след това си се осмелил да убиеш един казак и затова ще те осъдим. Така ли е? Кажете си истината, не лъжи.

Генералът гордо се изправи.

— Никога не съм лъгал — каза той, — но спомням си, че имах в полка един поручик, който в най-критичната минута, когато трябваше да атакуваме, за да унищожим враговете, се направи на болен, за да избяга от боя.

Чертите на лицето на Николин се измениха. Той се закашля слабо.

— След боя аз уволних този офицер, но той съумя да се добере до ново положение. И днес той е комендант на Красноярск.

Николин стисна юмруците си и очите му пламнаха.

— За тази обида ще ми заплатиш скъпо! Въпреки че това наказание не ще е в зависимост от волята ми, предвид саморъчната писана нота на милостивия ни господар Александър II, аз те уверявам, че ще намеря начин да си отмъстя. Ще те върна в рудника до второ разпореждане.

Лицето на Кнудзон светна, тъй като се утеша, че Волков понякога го посещава.

Николин даде знак на казаците да изведат Кнудзон.

Щом вратата се затвори, Николин се отпусна на стола.

— Не мога да изпълнявам повече длъжността си. Аз съвсем отпаднах. Ах, Марушка, мисля, че скоро ще дойде краят! Ох, гърдите ми!

Завесата се вдигна и в стаята влезе Марушка.

— Бъди юнак, Николин, не допускай да те завладее болестта. Ти знаеш, че аз останах при тебе само защото си комендант на рудниците.

— Знам — каза Николин с тих глас.

— Ти знаеш, че най-голямо удоволствие изпитвам, когато мъчиш хората. Знай, че щом напуснеш поста си, ще те оставя. Аз ще си намеря работа, но ти какво ще направиш?

— Не мога да живея без тебе! — каза Николин тихо и се закашля.

Марушка се приближи до него и след като го наблюдаваше дълго, каза:

— Не ще мине много време и аз ще изгубя властта. Тогава ще стана нищожество, както по-рано. Но, Николин, аз ще разпаля желанието ти за живот, за да мога да запазя по-дълго властва си.

Кнудзон се върна в рудника. Той не можа да работи няколко дни поради болките в ръката си. Постепенно ръката оздравя, но той отпадна доста. Не биваше да умре, преди да види Волков. За да може да брои дните, отбелязваше с черта всеки ден на един камък. Чертите бяха станали вече 40, а Волков още не идваше.

Една вечер той си мислеше за миналото, като проклинаше Александър II.

— Но не — каза той на глас, — на злите трябва с добро да се отвръща. За доброто, което сторих на императора, със зло ме възнагради. Но аз му желая дълъг живот. И той, като всеки човек, е сгрешил.

Тези думи бяха казани високо и той получи веднага отговор:

— Прости му, Кнудзон, той е сгрешил като всеки човек, тъй като и Бог прощава.

Кнудзон се изправи и извика радостно:

— Волков, ти ли си? Ето те, и ти пристигна най-последно. Чудно ми е, че си още жив.

— Чух, че си убил казака и смятах, че и тебе са убили — отговори Волков.

— Нещастие е за мене, че още живея. По бих желал да умра.

— Не се отчайвай — каза му Волков. — Човек трябва да се надява.

Дойдох при тебе, за да те покана да дойдеш и да видиш една по-голяма нещастница от тебе.

— Има ли и по-нещастни от мене?

— Ела с мене, за да се увериш.

— Добре — каза Кнудзон, — готов съм.

Волков извади изпод наметалото си малко фенерче и двамата се запътиха по един тесен проход, който водеше из целия рудник.

— Много ли ще вървим още? — попита Кнудзон.

— Цял час. А знаеш ли, че ти преди съмване ще трябва да се върнеш обратно?

Проходът внезапно стана толкова нисък, че те едва можах да се промъкнат.

Изведнъж почувствуваха хладен и влажен въздух.

— Къде сме сега? — попита генералът.

— В тъмницата на Красноярск.

Те почнаха да се качват по едни стълби, познати само на Волков.

— Внимателно трябва да се стъпва — каза му той, — защото стълбите са ронливи.

— Толкова ли е важно това, което ще видим горе, та да се излагаме на опасност, като се качваме по тия ронливи стълби?

— Разбира се, че да видим една окаяница, покрита с вечен мрак, не е неважно, затова, генерале, напред!

Дълго след това те бяха в кулата, където живееше Елисавета.

Волков извади един ключ и го пхна в ключалката.

— Стъпвай тихо — каза той на генерала, — за да не уплашим нещастницата, като помисли, че идват да я изтезават палачите на тъмницата.

След като се отвори вратата, генералът видя тъмничната килия, в която блещукаше светлината на кандилце и осветяват седящата с наведена глава жена, окована във вериги.

Генералът се ужаси, като видя желязната маска.

— Тя спи — каза Волков, — но ние ще я събудим. Аз съм решил да я избавя както от тази килия, така и от маската.

— Значи ти искаш да я освободиш съвсем?

— Надявам се, ако е рекъл Бог. — И той вдигна очи към небето.

Елисавета започна да се събужда от глъчката.

— Кой е тук? — попита тя с треперещ глас. — Кой може да бъде освен мъчителите ми?

След това тя коленичи и извика:

— По-скоро ме убийте, защото след толкова мъки за мене ще е щастие да умра.

— Ти няма да умреш, Елисавета фон Пал — прекъсна я Волков, — но не ще живееш повече тук. Дойдохме да те спасим. Ти пак ще живееш сред хората.

Елисавета се разтрепера.

— Свободна, аз — свободна? О, не се шегувайте с мене! Стига толкова, не ме мъчете с тази надежда. Слушала съм, че палачите, за да измъчат още повече жертвата си, преди смъртта ѝ обещават свобода. Моля ти се, ти си все пак човек, не се шегувай повече с мене, ако наистина не можеш да ми върнеш свободата.

— Заклевам се в името на Бога, който ни вижда отгоре, Елисавета фон Пал. Казах ти самата истина. И за да те уверя по-скоро

в това, трябва най-напред да ти сваля маската.

Елисавета умолително протегна ръце.

— Тебе Бог те е изпратил, за да ме освободиш от тия мъки. О, ти си ангел! Но моля ти се, по-скоро, защото жадувам да видя човешко лице.

С помощта на генерала и с инструментите, които носеше, Волков успя да разкъса железните халки и маската отскочи настрана.

Радостният вик на Елисавета се сля с трясъка от падането на маската.

Елисавета погледна маската си и извика:

— Аз съм свободна. Маската падна!

— Маската падна, да, но сега ще трябва да се разкъсат и оковите — каза Волков.

Те се заловиха да разкъсат и оковите и след малко тримата, коленичили, отправяха топли молитви към Бога.

Елисавета се приближи до Волков и искаше да му благодари, но той я спря.

— Сега на работа! — каза Волков. — Вие не ще останете повече в тая килия, аз ще ви освободя.

Сърцето на Елисавета почна да бие по-силно — от радост.

— Да, аз ще ви освободя, но преди това трябва да ни разправите каква е вашата вина, за да ви затворят тука. Недейте тълкува лошо това ми желание, вие не сте първата, която спасявам от тъмницата.

— О, вие сте ангел-пазител! — радостно извика Елисавета.

— Аз изпълнявам само един човешки дълг — каза Волков. — Искам, като се явя на съда пред Всевишния, да бъда съден строго. А това ще бъде скоро. „Волков — ще ми рече той, — ти си много грешен, но имаш и добри дела.“ Но аз ще му отговоря: „О, Господи, накажи ме както заслужавам, а моите добри дела припиши другиму. Ето, на колене те моля за това. Бъди и към този друг благ и милостив, както към мене!“ А като ме попита кой е този друг, за когото го моля аз, ще му отговоря: За Михаил Бакунин, за осиновеното ми момче, за моя Михаил, когото обичам като роден син.

Старият Волков заплака.

— Не плачи, старче! — съчувствено го утешаваше Елисавета. — Бог ще прости всичко на твоя син. Сега чуйте и аз в какво съм виновна. Аз съм дъщеря на барон Пал, когото всички в Курландия

обичат. Израснах в доволство. Баща ми ме пазеше като зеницата на окото си. Той не допускаше до къщи нито един момък, понеже се страхуваше от предсказанието на една циганка. Не ми позволяваше също така да посещавам вечеринки и балове. Затова пък разви у мене любов към науката. Безконтролният живот на брат ми също го безпокоеше. Един ден той ми каза, че съм свободна и мога да излизам според желанията си. По това време в Рига се извършваха флотски маневри под командването на великия княз Константин. Войската трябваше да бъде настанена в околните места, както и в нашето село. „Е, draga дъще, ето и на тебе се представи случай да покажеш гостоприемството си. Ще трябва да бъдат у нас великият княз и свитата му. Ето ти пари колкото щеш. Пригответи се за посрещането на гостите и всичко да бъде в изобилие.“

Бащиното ми желание беше за мене заповед.

Аз доставих всичко нужно. Нашата винаги тиха къща сега беше съвсем променена. Стотици ръце работеха денонощно за посрещането на великия княз. Най-после дойде денят, когато великият княз пристигна в нашето село. Аз го посрещнах с голям букет в ръка. Той взе букета ми и строго ме изгледа, сърцето ми почна да бие по-силно. Душата ми бе обзета от чувство, което не познавах дотогава. Аз залюбих брата на императора. Великият княз намери случай да ми каже, че и той ме люби. Той коленичи пред мен и ми се закле във вечна любов.

Аз помня всичко, казано от него. Помня, че тъй много се очаровах и възхитих, че се озовах в прегръдките му. Бях негова. Бях негова жена, без да сме венчани. По-късно разбрах, че съм сгрешила. Но беше вече късно. Баща ми ме прокле.

Съгласихме се да бягаме. Великият княз отпътува със свитата си само за лице. Но още същата вечер се върна. Двамата скришом избягахме от къщи и с един файтон дойдохме на гарата. Оттук със специален трен, който ни чакаше, отидохме в Петербург.

Баща ми, смятайки, че дъщеря му е избягала с някой офицер, не направи нищо за издирването ми.

В Петербург той нае особена къща, където се установих. Една нощ някакъв свещеник ни венча. Но това венчаване не било валидно, защото за Романовците тайните венчавки не били в сила. Аз бях любовница на императоровия брат.

След една година се яви и плодът на нашата любов. Имахме момче. Той хиляди пъти ми се кълнеше, че ще ме обича вечно, че ще се грижи за детето и ще ме обяви за своя жена пред целия свят.

Елисавета замълча.

— Удържа ли клетвата си? — попита старият Волков.

— Фактът, че съм тук, в Сибир, показва колко е удържал клетвата си. Една вечер дойдоха стражари, разделиха ме от детето и не ми позволиха да се облека.

Да си кажа право, това не ме изненада, защото знаех от по-рано каква участ ме очаква, ако царят научи за нашата любов. Утешавах се с мисълта, че ще ни настанят в Петербург и че Константин ще ме спаси при пръв случай. Останах обаче измамена в надеждите си.

Съобщиха ми един ден, че съм осъдена на заточение в Сибир. Надявах се, че великият княз не ще позволи това, но ми дадоха една хартия, на която императорският брат бе подписал съгласието си за заточението ми в Сибир.

— Възможно е подписът да е бил фалшив — каза Кнудзон. — Аз познавам великия княз, както себе си, и не мога да допусна, че той може да извърши това подло дело.

— Подписът бе негов, понеже бе скрепен с печата му. И най-после аз се уверих от знака, който беше поставил под подписа си.

— Какъв знак? — попита Волков.

— Често великият княз ми е говорил, че за да не се съмнявам в подписа му, ще поставя две чертички под него.

— Имаше ли на този подпис уговорения знак? — запита любопитно Волков.

— Да, знакът бе поставен и затова бях уверена, че подписът е негов. Още същата вечер ме изпратиха с другите заточеници в Красноярск. Всичко, което преживях, бе награда за моята любов.

Елисавета млъкна. В килията стана съвсем тихо.

— Елисавета — заговори Волков, — дойде днес часът на избавлението ти, затова ела с мене. Уверих се от казаното, че ти заслужаваш моята помощ. Аз всичко ще сторя, само да те освободя.

— Къде мислиш да ме заведеш? — попита Елисавета.

— Слушай. Целия си живот съм прекарал в Красноярск, всички ме познават; никой не ме смята за заточеник, дори съм на почит. Един ден, като се разхождах на кон през Алтайските склонове и обикалях

околностите, чух вик за помощ. Наведох се над пропастта пред мене и видях долу един киргиз. Под него лежеше кон, на който навярно беше яздил. Човекът бе жив и затова побързах да му помогна. В торбата си имах едно парче вълча кожа и в нея — въже. Привързах въжето за едно дърво, а другия край спуснах на нещастника.

След като работих половин час, киргизът коленичи пред мене и с трогателни думи изказа благодарността си за спасяването му. Той бе киргизки главатар, доста млад човек, и се казваше Мортиго. Той царуваше над киргизите, които населяваха Иркутск.

Мортиго обрече живота си на мене и го остави в моите ръце. Неговият живот е и мой. Аз прекарах няколко седмици у него на гости.

Като се разделяхме, той ми даде една желязна ръкавица като знак за идването му, когато му я изпратя. Оттогава Мортиго ми е бил полезен много пъти, когато съм искал да избавя някой нещастник от тези затвори. Четиринадесет дена след изпращането ѝ той идва при мене. Днес е четиринадесетият ден от изпращането ѝ и тази вечер той трябва да е пристигнал. Ще ни чака на около половин час път оттук. Ще те вземе със себе си на кон. Предводителят на киргизите познава всяка пътека в околностите по-добре от всеки руснак. Той ще те прекара през тези места и след 14 дни ще бъдеш в неговия дом. Можеш да прекараш в неговия шатър колкото обичаш, после ще те заведе до някое пристанище, откъдето ще продължиш пътя си. Нека побърза сега. Елисавета, ела с мене! Всяка минута е скъпа. Не трябва да оставим киргиза да ни чака.

— И за тебе ще дойде часът за избавление, надявай се на мене — обърна се Вълков към генерала. — Дълго мислих дали пръв тебе да спася или Елисавета. Нея избрах като жена, а ти като мъж можеш повече да понасяш.

Волков тръгна. Кнудзон и Елисавета го последваха. Тя се подпря на Кнудзон, тъй като не можеше да стои на краката си от дългото стоене в килията.

— Вие споменахте за едно дете. Дали е живо то или пък Романов се е погрижил да го премахне от земята?

Очите на Елисавета се изпълниха със сълзи.

— Дали е жив моят син Владимир — не зная нищо. Това именно измъчва майчиното ми сърце. Предчувствувам, че е жив. На идване

един човек ми се закле, че ще го потърси и че ще стане баща на Владимир. Той свали маската си и ми каза кой е.

— Кой ли ще е той? — попита генералът.

— Михаил Бакунин — отговори Елисавета.

— Как? Нима водителят на нихилистите, този, когото ненавиждат като убиец!

— Това понятие за него е несправедливо. Този човек не е злосторник и всеки, който го види и разговаря с него, ще се увери, че е най-благородният човек на света. Аз му дадох тогава една амалия, която да предаде на моя син, като го намери. Бакунин ми се закле тържествено, че не ще се спре, докато не намери Владимир. И като го намери, ще му бъде втори баща.

— Наистина ли се закле Михаил Бакунин? — попита Волков, като обърна глава настрана, за да скрие сълзите в очите си.

— Да, закле се.

— Той ще удържи клетвата си. Всичко, което обещава, той точно го изпълнява. Ако детето е било живо, то ще е навярно сега при него. Аз познавам добре своя син и никой не може да ме разубеди.

— Нека го благослови Бог за добрите му дела — каза Елисавета.

Те стигнаха до една желязна врата. Волков ги водеше и те се озоваха на едно открито място пред градината на градския затвор.

Промъкнаха се през вратата на градината и след малко излязоха на шосето. Тук те ускориша ход. Изведнъж се чу писък на птица.

— Не се плашете — каза Волков, — това е киргизкият предводител.

Волков му отговори със същия знак. След няколко минути всички се намираха на полето, осветени от луната. На шосето се виждаше един кон и на него — Мортиго. Той бе облечен особено: облеклото му бе от кожи, една червена кърпа опасваше пояса му. Шапката му бе украсена с различни пера. Държеше в ръцете си пушка и стоеше неподвижен като статуя.

— Ти ли си, Мортиго? — попита Волков.

— Аз съм, избавителю мой.

— Добре дошъл тогава. Благодаря ти.

— Дойдох, защото ме повика. Чакам да ми кажеш дали е дошъл часът, когато ще пожертвувам живота си за тебе.

— Зная, че си готов на това — каза Волков, — но друга е причината за повикването ти. Искам да извършим едно добро дело, каквито сме правили и друг път. Виждаш ли тази жена? Искам да я спася от затвора. Моля те, Мортиго, спаси я. Ако остане по-дълго тук, ще умре. Спаси я и с това ще си издължиш малко от стария дълг.

— Аз ще я спася — каза киргизът, — тъй като ти желаеш това. Твоята заповед е за мене свята.

— Довери се на този човек, Елисавета — каза Волков, — той ще те спаси и ще те защитава в беда. Нали, Мортиго?

— Ще изпълня точно желанието ти.

— Закълни се, Мортиго, че ще я пазиш и че не ще я обидиш с нищо.

Мортиго се прекръсти и каза:

— Заклевам се, че ако е необходимо, ще пожертвувам живота си.

— Добре, качи се тогава.

— Къде да я отведе? — попита киргизът.

— Нека остане временно при тебе, а след няколко седмици ще ти пратя пратеник, който ще ти съобщи какво да сториш с нея.

— Ще ѝ бъде добре при мене — каза киргизът. — Не ще падне косъм от главата ѝ. А сега да бързаме. Ще ми се довериш ли?

Тези думи се отнасяха за Елисавета. Тя протегна ръце към киргиза.

— Доверявам ти се — каза тя. — Но ми е мъчно, че се излагаш с мене на хиляди опасности.

— Опасности? Аз от нищо не се страхувам — каза киргизът, като вдигна рамене.

Той я обхвана около кръста и я покачи на коня. Те се отдръпнаха веднага и погледнаха Волков и Кнудзон, после киргизът бодна коня да тръгне.

Волков ги следеше с поглед.

— Нека Бог ги запази! — каза той трогнат.

Като се отдръпна, той видя сълзи в очите на Кнудзон.

— Надявам се, че тези сълзи са за свободата. Една само дума от твоите уста ще бъде достатъчна да разкъсам веригите ти. Но сега не ти остава друго, освен да се върнеш обратно в затвора. И не трябва да отпадаш духом. Ще дойде ден, генерале, след някой месец, когато ѝ ти ще бъдеш свободен, както Елисавета Пал.

— Аз не жаля, Волков, че не съм свободен, а защото виждам, че нашата майка Русия погубва най-добрите си синове.

— Сега да вървим, тъй като започва да се зазорява — каза Волков.

Те се отправиха към Красноярск. Волков вървеше напред, а Кнудзон го следваше — с наведена глава.

LXX. ВЪЗПРЕПЯТСТВУВАНАТА

Една пощенска кола вървеше по шосето от Петербург за Москва.

Никой от пътуващите с кола в Русия и до днес не би могъл да се похвали с бързината на пътуването.

Същото бе и преди 25 години. И тогава пощенските коли не бяха от бързите. Ако случайно някой караше бързо конете, то се знаеше, че има важни причини за това.

Същото бе и с пощенската кола, която една февруарска вечер пътуваше по шосето от Петербург за Москва. Някоя важна причина заставяше пощальона да кара конете така бързо. Когато конете спираха бързия ход, той дръпваше юздите, за да ги подкара бързо да вървят.

Нощта бе много тъмна и двата фенера от двете страни на колата светеха като две очи. Почальонът познаваше пътя много добре. Потози път той е минавал много години. При всяка по-важна работа изпращаха него да пътува.

Навярно този път пощата не беше обикновена, защото управителят му каза да не щадя конете.

— Днес ще пътува една дама — беше му казал той. — Ако караш добре, тя ще те възнагради хубавичко.

Феодора Бояновска — дамата, която пътуваше с пощата — беше обещала 20 рубли на пощальона, ако стигне по-скоро в Москва.

Така подкупваха в Русия.

Конете трябваше да хвърчат. Почальонът в бързината си нямаше време да си сръбне от ракията, която беше взел със себе си.

Бяха изминали 5 километра, когато Бояновски даде знак на пощальона да спре и го попита има ли още много до Москва.

— Ако продължим пътуването, както досега, след 6 часа ще видим кубетата на Москва.

— Аз съм уморена и искам да си поотпочина. Няма ли наблизо някаква гостилница?

Пощальонът весело потривате ръце.

— След четвърт час ще бадем в една хубава гостилница, където ще се намери и хубаво легло. Ако обичате, да спра там?

— По-скоро карайте, за да стигнем до гостилницата. Аз трябва да си почина, защото възглавниците на колата май не са много удобни.

— Имате право — каза той, — но пък аз карах добре, за което заслужавам бакшиш.

— Ще получиш. Но сега карай по-бързо, за да пристигнем по-скоро.

Той шибна конете в галоп.

„И за мене е хубаво, че тя иска да си почине. И аз хубавичко се изморих, а и конете също.“

След четвърт час те пристигнаха пред гостилницата. Гостилничарят ги посрещна. Той беше чул дрънкането на звънците. Почтително свали шапка на важната дама. След като я поздрави с добре дошла, той я заведе в гостилницата, която се осветляваше само от една лампа.

Феодора, след като седна на една маса, започна да се озърта, като че ли търсеше някого.

— Какво обича госпожата — чай или готвено?

— Пригответе чай — отговори Феодора.

Гостилничарят даде нарежданията си да приготвят чай, а той се върна в гостилницата.

Феодора го повика и го попита не е ли пристигнала вчера някоя госпожица.

— Да, тя е на горния етаж, в една малка стаичка.

— Тя е моята слугиня, искам да поговоря с нея.

— Да я повикам ли, щом е тъй?

— Не, аз ще ида при нея.

Феодора взе чантата си и се покачи по тесните стълби за горния етаж.

Щом пристигна горе, посрещна я едно момиче, което държеше в ръцете си лампа, с която осветяваше тъмния салон.

— Вие ли сте, госпожо?

— Аз съм, Леония, заведи ме скоро в стаята ми.

Те влязоха в стаята.

— Значи всичко свърши благополучно? — попита Леония.

— Всичко стана както желаех — каза Феодора, като се опъна на един стол уморена. — Не видях Исидор, което ме много радва. Не искам никога да го видя. Обаче още се страхувам, като не дойде, да не би да ме е предал.

— Той да ви предадем Той толкова много ви обича, уважаема госпожо, че е готов в огъня да се хвърли за вас.

— Глупак! — извика презрително Феодора. — Честите му посещения и ухажванията му ми станаха непоносими. Благодарна съм, че съм тук и че скоро ще напусна Русия завинаги. Ти ще ми направиш, Леония, последна услуга, за която ще ти заплатя 2000 рубли. Ще се качиш на колата, а аз ще остана тука за известно време, за да заблудим тези, които ме преследват.

— Така да бъде, съгласна съм на всичко. Но струва ми се, че няма от какво да се боите, тъй като няма кой да ви преследва. Но щом желаете това, аз се покорявам.

— Тихо! Чувам стъпките на гостилничаря.

В тази минута на прага се показва гостилничарят със самовара.

Щом той излезе, Феодора извади кесията и даде на Леония обещаната сума.

— Тук има 2000 рубли, вземи ги. Ти си ми служила вярно, за което съм ти много признателна. Ние ще се разделим сега и никога не ще се видим. Не се колебай, а обличай моите дрехи. След половин час трябва да си на път. Щом стигнеш в Москва, ако искаш, можеш веднага да се върнеш тук.

Като изпи Феодора чая, двете си размениха дрехите.

— Много добре е, че сме и двете на една височина и като те гледам, мисля, че виждам себе си. Ти ще стигнеш в Москва без всякакви препятствия, в това ти се заклевам. Време е да се разделим.

Феодора слезе долу и заповяда да впрегнат конете. След четвърт час Леония, преоблечена в дрехите на Феодора и с гъст воал на лицето, слезе долу.

Пощальонът бе впрегнал конете и с рог в ръка очакваше нетърпеливо госпожата. След като плати на гостилничаря, Леония се качи в колата. Пощальонът наду рога и колата потегли.

След четвърт час колелото на колата внезапно се счупи.

— По дяволите! — извика пощальонът. — Аз съм прекарал колата през града, но дяволите ще вземат този, който я е поставил на

пътя.

Повредата бе по-голяма, отколкото мислеше пощальонът. Единият край на оста бе на земята и не можеше да се вдигне.

Докато се забави за миг около оста, в тъмнината се чу един глас:
— Стой, нито стъпка напред!

Бедният пощальон, като се озърна, видя, че дулото на един револвер бе насочено към него.

Същият глас се повтори.

Пощальонът се разтрепера. Той знаеше, че разбойници често нападат пощата и вярваше, че и сега случаят бе такъв, тъй като караше една богата вдовица. Оставаше му да избере от двете злини едната: или да препусне конете, или да се предаде на тези нощни разбойници. Ако направеше второто, той знаеше, че ще отговаря пред началника си. Затова извади револвер, но преди да си послужи с него, един куршум свирна край ушите му. Той разбра, че тия нощни видения не се боят от нищо и че са готови на всичко.

Нека се върнем половин час назад, за да видим какво стана преди тази случка.

Преди пощальонът да стигне до въпросния пост, двама мъже се бяха изправили до него и се ослушваха. Единият от тях тури ухото си на земята да прислушва.

— Чуваш ли нещо? — попита го другият, облечен богато и обвит до лицето с наметало.

— Нищо не чувам. Всичко е спокойно на шосето. По моята сметка пощальонът трябва да е вече тука, но както изглежда, е закъснял.

Като се изправи от земята, той попита:

— Не вярваш ли, че Феодора се е отказала в последната минута от намеренията си и е останала в Петербург? Ако е така, напразно чакаме тук.

— Не е възможно — каза Бояновски. — Не те повиках, Бакунин, напразно. Аз съм напълно уверен, че тя е тръгнала от Петербург и че е вече на път за тука. На всяка гара имаме хора, които всичко ни съобщават. Тя трябва скоро да мине. Не зная как да ти се отплатя, че се съгласи да ми помогнеш в отмъщението ми.

— Няма защо да ми благодариш — каза Бакунин. — Не сме ли и двамата синове на една и съща майка, която се казва отмъщение? Тази

жена потъпка брачната ти чест и ни предаде. По чудо се отърва от нашето отмъщение. Фактът, че се намирам тука да отмъстя, показва, че аз турям в действие присъдата, произнесена от нихилистите.

— Ще я убием ли наистина?

— Какво друго да й сторим?

— Право да ти кажа, мисля, че смъртта ще бъде най-лекото наказание за нещастницата, която безсрамно се подигра с мене. Бих предложил да я хвърлим в някой затвор. Не, невъзможно е да избяга Оттам и пак да ни застрашава. Тя трябва да почувствува отмъщението ни: трябва да изживее всичките мъки, които аз претърпях. Затова искам да я заведа в лудницата и да се споразумея с директора да я измъчва като най-опасна луда жена. Затова нека да се обърнем към директора Калчов, който е известен в цяла Русия като най-страшен мъчител.

— С какво е известен този Калчов?

— Не ме питай сега — каза Бояновски, — такива мъки няма нито в Сибир, нито в Петропавловската крепост. Да ти опиша точно мъките не мога. Ще ти кажа само, че той за пари е готов всичко да направи.

— Тогава да я заведем там.

— Тихо! — извика в същата минута Бакунин и доближи ухото си на земята.

— Чуваш ли нещо?

— Да, конски тропот.

— Да заемем тогава позиции.

След това и двамата се скриха зад един храст до шосето.

Луната се показа зад облака и освети шосето. Бояновски, забеляза при тази слаба светлина приближаващата се кола. Ръката му започна силно да трепери.

— Ти трепериш, Бояновски?

— Аз треперя, приятелю, не от страх. Треперя, защото чувствам часа, в който ще отмъстя на тази долна жена, която безсрамно се подигра с мене.

— Тихо! Колата наближава.

— Напред тогава! — извика Бояновски и прегърбен излезе на шосето.

Те бяха поставили на шосето една гредка, за да задържат колата. И постигнаха целта си. Извикаха на пощальона да спре и когато

последният не стори това, Бояновски изгърмя с револвера си с цел да го уплаши. Независимо от силата на неприятеля, пощальонът пожела да остане верен на дълга си и извади оръжието си, но стана жертва. Изведнъж неговият револвер светна и куршумът щеше да улучи Бакунин в челото, ако Бояновски не бе го отдръпнал. Когато Бакунин видя, че пощальонът не се шегува, скочи на колелото и насочи револвера срещу гърдите му.

— Ще стоиш ли мирно, глупец? — извика сърдито Бакунин.

— Ти, клети разбойнико! — извика пощальонът и вдиша револвера. Това бяха последните му думи, тъй като куршумът от револвера на Бакунин прекрати живота му.

— Умря ли? — попита Бояновски.

— Да. Остави го, времето ни е скъпо.

След това Бояновски отвори вратата на колата.

Едно женско същество в несвяст се бе наклонило, като че не искаше да слуша и вижда какво става наоколо.

— Тя е в безсъзнание — каза Бояновски.

— Това са хитрости — каза тихо Бакунин, после прибави високо: — Я постави револвера си на челото ѝ, да видиш дали е в безсъзнание.

— Излезте от колата, госпожо! — каза Бояновски.

Госпожата сякаш не чу заповедта. Тя не мръдна от мястото си.

— Чухте ли моята заповед или желаете да ме предизвикате да ви убия в колата?

И на това не последва отговор.

След малко се зачу силен плач, като че излизаше от дълбочините на душата ѝ. Бояновски я взе и изнесе от колата. Тя падна на колене и вдигна ръцете си.

— Не се трудете напразно да ни накарате да ви съжалим. Ние знаем с каква лицемерка имаме работа. Пред вас е човекът, на когото отровихте живота. Аз съм водителят на нихилистите, когото вие предадохте на палача Иван Кардов.

Жената се разтрепера и дълбоко въздъхна.

Бояновски я гледаше втренчено.

— Стани скоро и ела с нас. Настъпил е последният ти час. Махни този воал от лицето си, желая да видя предателското ти лице.

Той скъса воала, но изведнъж се отдръпна и извика:

— Тази... тази не е... О, Бакунин, ела веднага тук!

— Какво се е случило?

Бояновски се засмя.

— Напразно убихме този човек, Бакунин. Тази жена не е Феодора Бояновска.

— Как, нима не е тя?

— Не, не е оная жена. Но тази не мога да я позная.

— Аз не съм Феодора Бояновска — каза Леония. — Аз съм нейната слугиня. Тя е далеч оттук.

Бакунин тури ръка върху рамото на приятеля си.

— Ние имаме работа с една лукава жена. Феодора навярно се е надявала на подобно нещо, затова е изпратила слугинята си, а тя е отпътувала по друго направление.

— Вие няма защо да се боите — обърна се Бояновски към Леония. — Но пък трябва да отговаряте на всички въпроси, които ще ви задаваме.

— Ще отговарям — каза Леония.

След това Бакунин се приближи до умирация пощальон и му каза:

— Човече, ние не сме крадци. Ти си виновен, че стрелях срещу тебе. Но кажи ми, имаш ли семейство, за което ще се погрижим.

Нещастникът отвори уста и каза:

— Жена и две деца.

— Откъде си? — попита го Бакунин, като извади бележника от джоба си.

— От Петербург, живея на улица „Св. Георги“ 5.

— Заклевам ти се, че ще се погрижа за тях. Бог ми е свидетел.

Пощальонът се навдигна малко, продума няколко неразбрани думи и издъхна.

Бакунин затвори очите му. След това помоли Бояновски да го вземат и да го отнесат до някоя дупка, за да го заровят. Всичко свършиха за няколко минути.

Двамата другари се запътиха към Леония, която стоеше неподвижна на мястото си. За да се спаси, тя реши да предаде господарката си.

Бакунин, с револвер в ръка, ѝ каза:

— Вие знаете, че ако кажете истината, не ще ви направим нищо лошо. Кажете ни най-напред откога сте на служба при госпожа

Бояновска и как ви е името?

— Аз постъпих при нея няколко месеца преди нещастиято с господаря. Казвам се Леония.

— Значи вие сте били вкъщи през оная нощ, когато ме отвлякоха?

— Да, почитаеми господарю, аз видях всичко. Но зная и нещо повече.

Бояновски искаше да зададе още няколко въпроса, но Бакунин го спря, като му каза, че по шосето не бива да правят това. После отидоха и тримата в гората, където продължиха разпитванията.

— Откъде сте взели тази кола?

— Аз трябваше да отпътувам до Москва по заповед на господарката си.

Бояновски погледна въпросително Бакунин.

— Знаете ли целта на това ваше пътуване?

— Не знаех, но се досещах.

— Какво предполагаете?

— Аз си обясних, че за да прекъсне тя пътуването си, сигурно има причини.

— Къде се разделихте с господарката си?

— В една гостилница, която е отдалечена оттук на няколко километра.

— Ах, онази същата, където бяхме се спрели и ние.

— Тя остана там, след като се разделихме. Разменихме си там дрехите и аз се качих в колата.

— Знаете ли къде може да замине господарката ви?

Леония се мъчеше да ги увери, като сложи ръка на сърцето си, че нищо не знае по това.

— От кого бяга тя? — запита Бояновски.

— Тя ми разказваше немного отдавна, че не може да спи, тъй като постоянно вижда сянката на свекърва си. Това непрестанно я измъчва и тя мисли, че като се отдалечи от Петербург, ще престанат да я преследват духовете.

— Духът на моята майка! Чуваш ли, Бакунин, духът на моята майка я преследва! Тя е тази, която уби майка ми!

— Да, тя я уби — каза Леония с увереност.

Бояновски я погледна учудено. Той разбра от думите ѝ, че тя знае нещо от тази тайна.

— Можеш ли да ми разкажеш, момиче, как прекара майка ми последните си дни?

Очите на Леония се изпълниха със сълзи.

— Ах, уважаеми господине, това е лош спомен. Аз се мъчех колкото можех да облекча последните дни на уважаемата госпожа.

— Вероятно жена ми е измъчвала майка ми след моето заминаване?

— Не само я измъчваше, но се отнасяше с нея като с най-лоша жена. Преди да напусне Петербург, вашата майка е казала на жена ви, че синът ѝ е невинен и че тя го е предала на полицията. Отначало жена ви я наричаше лъжкиня и я заплашваше, че ще я даде под съд. Един ден тя повика всичките слуги и ни запитва дали сме забелязали нещо ненормално у старата госпожа. Когато ѝ казахме, че не сме забелязали нищо, тя ни изпъди и каза, че ще повика лекари да прегледат дали старата не е полудяла. Няколко лекари констатираха, че старата е луда — освен един, който се казва д-р Греч.

Аз присъствувах лично, когато старата повика д-р Греч и му каза да я прегледа, тъй като от станалите събития напоследък се чувствувала нервна, обаче мислеше, че е напълно здрава.

Докторът, след един разговор от половин час, напусна къщата, като ми каза, че на всекиго пожелава такава памет, каквато има майката на Бояновски.

Като си отиваше, докторът обеща често да навестява старата, но госпожа Бояновска успя да осуети неговите посещения.

— Нещастница! — извика Бояновски раздражен, като сви дланта си в юмрук. Очите му светеха ядовито.

— Най-после Феодора не можа да търпи старата госпожа в дома си — каза Леония — и затова я затвори в зимника.

— Тази безсрамница е дръзнала така да постъпи с бедната ми майка?! Но защо питам повече! Не стоях ли аз пред гроба ѝ в зимника! Продължете, моля — обърна се Бояновски към Леония.

— Храната, която се даваше на старата, бе много лоша, но аз скришом у носех друга.

— Благодаря ви — каза Бояновски, като стисна сърдечно ръката на Леония. — Довършете, моля, разказа.

— Най-после отровиха майка ви!

— Сама ли ѝ даде тя отровата?

— Тя караше мене да сторя това.

— Как? Тя е искала да ви направи убийца на майка ми?

— Да, за това тя ми обеща една скъпоценност.

— И ти отблъсна предложението ѝ, нали?

— Да — каза Леония, — тъй като исках да спася старата госпожа от отравяне, защото много я обичах. Обещах ѝ привидно, че ще отрова старата, обаче всъщност...

Тук Леония се спря, като погледна Бакунин.

— Какво стори? — запита нетърпеливо Бояновски.

Леония не можеше повече да мълчи. „Не, аз не мога да го мамя повече, трябва всичко да му кажа.“ Като се обърна към Бакунин, тя каза:

— Позволи ми да му съобща тайната.

— Какво значи това? — извика учудено Бояновски. — Защо те поглежда така това момиче, Бакунин, стига толкова думи?

— Чуй тайната, Бояновски — прекъсна го Бакунин. — Тайната, която пазя досега от тебе. Трупът, който си видял в зимника, не е на твоята майка.

— Нима моята майка е жива! — извика изненадан Бояновски.

След малко той погледна Бакунин строго в очите.

— Ти говориш истината, ти не мамиш, затова кажи ми — жива ли е майка ми?

— Да, тя е жива ѝ ти ще я видиш пак в Петербург.

— Но къде?

— На сигурно и добро място. Бъди уверен, че майка ти отмъсти ужасно на Феодора. Тя се е споразумяла с Леония и всяка нощ ѝ се явява. Има ли по-страшно нещо от това да ти се явява всяка вечер духът на твоята жертва? Бягството на Феодора показва явно, че тя е уплашена от майка ти и бяга не от Петербург, а от сянката на майка ти.

— Ти много се мамиш, ако мислиш, че моето отмъщение ще бъде по-леко.

— Достатъчно вече говорихме по това, сега да побързаме към гостилницата, докато Феодора не е избягала оттам.

Бояновски поблагодари на Леония за грижите, които е положила за майка му.

— Бог да те възнагради за всичко това — каза ѝ той. — Сега всичко е наред. Остава да видим къде ще настаним това момиче, защото то не бива да се върне в гостилницата. Трябва да го настаним някъде и утре с първа поща да тръгне за Петербург.

— Добре, но къде? — попита Бояновски.

— Можем да я изпратим в най-близкото село. Но ние не ще можем да я съпроводим и за да може да се защитава в случай на някаква опасност, ще ѝ дадем револвер.

— Имате ли пари?

— Имам достатъчно — отговори Леония, като смяташе двете хиляди рубли, които ѝ беше дала Феодора.

— Довиждане в Петербург — каза Бояновски. — Вървете в тази посока. Там ще попитате за земеделеца Оргел, когото ще поздравите от Яникиевия приятел. Ако той попита за Яники, кажете му, че великият му дух не съществува, кажете му, че Яники умря. Сега още веднъж довиждане в Петербург.

След като се разделиха с Леония, двамата се запътиха към гостилницата по шосето.

Феодора Бояновска, като видя, че Леония замина с колата, помисли, че планът ѝ се изпълни.

„По такъв начин — мислеше си тя — аз измамих преследвачите си. Те ще помислят, че съм продължила пътя си и ще следват колата. Щом пристигнат в Москва, ще видят грешката си. Но сега по-скоро на работа. Аз не трябва да остана повече в тия дрехи.“

Тя свали дрехите, които беше взела от Леония, и се облече в хубав салонен мъжки костюм. В този костюм тя изглеждаше като 18-годишен момък. След това извади от чантата си един блок и с него приличаше на студент. Тя се огледа в огледалото и си помисли: „Ако някоя госпожица от Петербург ме види, веднага ще се влюби в мене. Само така, преоблечена, аз ще мога да премина в Германия. Веднъж да стигна в Берлин, няма от какво да се страхувам. Берлин е голям град и не ще могат да ме намерят. Скоро ще бъда далеч оттук. Добре щеше да бъде, ако не бях така уморена. Но дано силите не ме напуснат в тая решителна минута. Трябва непременно да си поотпочина, иначе не мога да издържа. Пък и вълн е доста студено.“

Тя заключи вратата, постави револвера си на масата и си легна.

„Три часа сън ще ми бъдат достатъчни, за да набавят силите ми — мислеше си тя. — След това ще мога да продължа пътуването си.“

Тя скоро заспа.

Бакунин и Бояновски пристигнаха, преди гостилничарят да легне да спи. Той отвори, макар че не му беше особено приятно късното им посещение. Попита ги какво обичат, но преди да получи отговор, им съобщи, че няма празни стаи.

— Ако ли пък търсите ракия или друго някое питие — също нямаме. По-добре ще направите да отидете в друга някоя гостилница.

Бакунин просто се вмъкна заедно с другаря си.

— Ако друго няма, то поне подслон и топла стая ще намерим, а освен това ще трябва да отговаряш и на зададените от нас въпроси.

— Да ме пази Бог от подобно нещо! — възрази гостилничарят. — Когато хората влизат насилствено някъде, полицията им отговаря.

— Глупец! — извика Бакунин и безгрижно се облегна на стола. — Ще кажеш ли дали е пристигнала тука една важна дама? Чуваш ли какво те питам, момче?

— Да, пристигна, и то доста заможна дама.

— Тук ли е още?

— Не, тя спря само за половин час и си замига.

— Разбира се — пошепна Бакунин на Бояновски, — той не знае, че вместо Феодора е отпътувала слугинята.

Той попита няма ли и друга освен нея.

— Друга... Друга някоя... Не зная...

— Не се колебай, човече. Нямаме време да питаме по два пъти. Заведи ни горе и ни кажи къде се намира тая госпожа.

— Щом се двоумиш да ни кажеш къде е, ние сами ще я намерим.

— Добре, направете го да видя! Да не мислите, че нямам слуги и че не ще ги повикам?

В момента, когато гостилничарят искаше да направи някакъв знак, Бакунин подскочи, запуши му устата с кърпа и го завърза добре.

— Така, сега ще ни почакаш малко, защото който не е с нас, той е против нас. Хайде, Бояновски! Ние и така знаем стаята от разказа на Леония.

Те стояха пред вратата на Феодора, която спеше тихо и не сънуваше каква опасност я грози.

— Тази врата само пречи за отмъщението ми! — извика Бояновски и стисна ръката си.

— Счупи я! — каза му Бакунин.

Един силен удар бе достатъчен, за да я счупи. Със силен трясък вратата падна на земята.

Бояновски беше вече пред жена си, пред оная, на която той искаше страшно да си отмъсти.

LXXI. БЛАГОРОДНИТЕ СЪРЦА

Разбойникът Кал Ахмед продължаваше да живее в къщата на свещеника Неандрович. От няколко седмици той прекарваше тук като желан и очакван гост.

Свещеникът не казваше нищо. Напротив, той му бе дал пълна свобода да използва къщата му като сигурно убежище от преследването на полицията.

Кал и не искаше друго. Къде би могъл да намери по-сигурно убежище? Все пак искаше му се да избяга в гората, ако една причина не го задържаше в тази къща.

Причината беше неговата любов. От ден на ден той все повече и повече обикваше младата и хубава вдовица Симонова. Приликата ѝ с Роза Терез го караше да забрави старата си любов.

Но хубавата вдовица не го любеше. Тя го съжаляваше за страданията му. Удивляваше се на решителността му и на снажното телосложение на този красив човек.

Това бе една чудна нощ. Кал Ахмед и Симонова бяха седнали пред камината. Той ѝ разправяше как беше спасил едно селско семейство от ръцете на вагабонти.

Като го слушаше, Симонова ту плачеше, ту се смееше. Когато Кал Ахмед свърши разказа, Симонова му подаде ръцете си.

— Вие сте благороден човек — каза му тя. — Въпреки че ръцете ви са изцапани с кръв, аз не се плаша от тях. Ето, аз давам ръцете си в знак на вечно приятелство.

— Само приятелство? — попита учудено Кал Ахмед, като стана.

— Нима желаете нещо повече?

— Дали желая? — извика изведнъж синът на гората. — Тебе искам, искам да бъдеш моя, само моя! — И Кал прегърна тънкото ѝ тяло.

Вдовицата го погледна изненадано. Тя не очакваше подобна сцена.

— Стани, стани, Ахмед, ние се намираме в дома на един свещеник, на един син Божи, не е тука мястото да се приказват любовни копнежи.

Ахмед продължаваше да стои коленичил. Погледът му бе устремен към жената, която обичаше до полуда.

— Ти не знаеш какво става в моето сърце! Аз те обичам не помалко от гората, където орлите царуват. Там с тебе ще бъда най-щастливият човек. Аз ще те украся със злато и брилянти като царица, тъй като ти наистина си хубава. Ти си царицата на моето сърце.

Красивата вдовица само клатеше глава.

— Какво каза, Кал Ахмед? Ти искаш да ме кичиш с откраднатото злато и брилянти!? Нима мислиш, че аз ще приема тези подаръци!? Много се мамиш. Не, Кал Ахмед. Ние не сме един за друг.

— Навярно затова — извика сърдито Кал Ахмед, като стискаше юмруци, — защото съм разбойник? Ако искаш, и аз мога да работя. Аз ще стана трудолюбив и честен човек. У мене не липсва воля; достатъчно е да кажа и ще го изпълня. Ако пожелаеш, ще го направя. Няколко пъти полицията ме кани да се предам. Като награда може да ме направят съдебен следовател или полицейски чиновник. Ако желаеш това, аз съм готов да заема някоя длъжност.

Вдовицата се доближи до него, сложи ръка на рамото му и каза кротко:

— Колко бих искала, Кал Ахмед, да изговоря тази дума! Но не за да стана твоя жена, а да те вкарам в правия път. Ала аз не мога да кажа, че те обичам, тъй като устата ми не може да изговори лъжа.

Кал Ахмед се изправи.

— Как да разбера това? — каза той с разтреперан глас. — Значи ти не ме обичаш? Защо ли питам? Да не би да си обещала другиму?

— Може и така да е — каза вдовицата, като се приближи до него.

— Ако е така — каза той, като извади една кърпа от джоба си, — ще смачкам този човек, както мачкам тази кърпа.

— Не приказвай глупости, Кал Ахмед! Наистина ли искаш да убиеш този човек, на когото съм обещала сърцето си? Ти не знаеш, че този човек е далеч и не можеш да го намериш.

Вдовицата мислеше за Бояновски.

От думите ѝ Кал Ахмед разбра, че това се отнася за свещеника, на когото бе много признателен, загдето бе спасил живота му. Той не

трябваше да остане задълго в тази къща. Той трябваше да се върне в гората, и то още тази вечер.

Вдовицата налучка мислите, които се въртяха в главата му.

— Нека останем, Ахмед, добри приятели — каза му кротко тя.

Ахмед сграбчи ръцете ѝ и каза бурно:

— Аз те обичам и ще те обичам, жено, докато съм жив. До днес се радвах на гостоприемството на този дом и съм много признателен както на свещеника, така и на тебе, но още сега ще си отида. Ние ще се видим пак, аз не ще се отдалечавам много от тебе.

Кал Ахмед прегърна Симонова. Целуна я страстно и се изгуби в гората.

Симонова дълго гледа след него.

„Наистина благороден човек — помисли си тя. — Такъв човек заслужавала се обича.“

Като се обърна, тя видя зад себе си свещеника, който се смееше приятно.

— Чу ли, отче? — попита го тя, като му подаваше ръка.

— Всичко чух и не се чудя, че и този човек те обича, тъй като ти си създадена за обич.

— Ахмед си отиде, без да се видите — каза тя, като искаше да промени темата на разговора.

— И добре е сторил — в селото се говори, че го търсят навсякъде. Говори се още, че има и полицейски шпиони. Не ни остава друго, освен да се помолим на Бога да го пази.

И двамата паднаха на колене да се помолят. И двамата се молеха на Бога да закриля Ахмед от враговете му, да го укрепи и да му помогне да се върне отново между хората.

Те си казаха „лека нощ“ и се оттеглиха да спят, за да си починат за следния ден.

На другия ден свещеникът побърза да отиде при приятеля си — пустинника, за да разговаря с него. Той го срещна на половината път в гората.

— Благодаря Богу — каза старецът, като протегна ръцете си към свещеника, — че те срещнах. Тъкмо бях тръгнал при тебе.

— Жалко, че не можах да те дочакам у дома и да те нагостя — каза свещеникът. — Нещо като че ме теглеше към тебе, затова и тръгнах толкова рано към колибата ти.

— Ела тогава в колибата ми.

— Да нямаш нещо важно да ми съобщиш?

— Искях да те помоля да ми дадеш лекарско съдействие.

— Как е болната?

— Телесно е много добре, но духом е много зле.

— Тогава тя не е развратница, както помислих, а навярно е побъркана.

— За нещастие — така е. Клетата, доколкото разбрах, бълнува за царски дворци, за великия княз, за другите от царската фамилия, а най-много за някакво дете. Аз мисля, че болната е сторила някакво зло на Владимир, тъй като в бълнуванията си се обвинява в най-лоши дела. Понякога говори за някакъв пожар, след това проклина детето, защото то ѝ развалило брачното щастие...

— Какво желаеш от мене?

— Досега болната бе спокойна, но от вчера е съвсем друга. Вчера като се върнах от гората в колибата си, видях, че в стаята е задимено. Болната бе подпалила леглото, на което лежеше.

— Това е ужасно! — каза свещеникът трогнат. — Можеше да удуши детето.

— Това щеше да стане, ако бях се забавил само с 5 минути. Стоенето на болната в колибата е опасно както за мене, така и за детето. Мисля, че ще е най-добре да я заведем в някоя лудница.

— И аз съм съгласен да я заведем в лудницата, но в коя? В нашата околност има само една лудница — на доктор Калчов. Въпреки че хората говорят лошо за доктор Калчов и за строгостта му, аз не вярвам на тези слухове.

— В такъв случай води я в лудницата.

— Много добре.

— Дали ще искат да се плати предварително за болната на този доктор Калчов?

— Това е частна клиника — каза свещеникът. — Ако помоля лекаря, надявам се, че ще я приеме без пари.

— Има ли някакви новини из селото?

— Да, преследват Кал Ахмед. Той снощи избяга в гората.

— Жалко ще бъде да свърши така живота си. Но що ли е това? Защо ли лае кучето?

— Нищо не чувам — каза свещеникът, като се заслушваше.

— Нима? Мене ми се чини, че чух лаене. Това е сигурно моят фазан, дава ми знак.

Лаенето се усилваше.

— Бързо, трябва нещо да се е случило в колибата. Лудата трябва да е направила пак нещо.

Преди да бяха направили няколко стъпки, кучето дотърча до тях и започна да се умилква около господаря си.

— Какво има, Фазане, защо лаеш?

В отговор кучето залая по-жално.

— Нещо се е случило. Гледай, отче, кучето се върти и показва мястото, където е станало нещастieto.

Фазан изтича по същата посока, от която бе дошъл. Двамата побързаха и не след дълго бяха в колибата. Пустинникът отвори вратата, като мислеше, че вътре гори нещо, но всичко бе спокойно.

— Къде си, Владимире? — извика той.

Никакъв отговор. Те повториха същия въпрос още веднъж.

— Тя не е тука. Трябва да е избягала с детето. Къде е Фазан? Той трябва непременно да я следи по дирите ѝ. Фазане, Фазане — викаше пустинникът.

Зачу се лаене недалеч от колибата. И двамата се запътиха по посоката, от гдето идеше гласът.

Когато стигнаха до един хълм, страшна картина се показва пред очите им: лудата с детето в ръце тичаше към реката и още няколко крачки бяха нужни, за да паднат и двамата в нея. После лудата се покачи на едно парче тънък лед, като държеше Владимир, който се бе уловил за ръката ѝ.

Тъй като ледът бе тънък, спуска се и двамата паднаха във водата.

— Нека Бог ги прости — набожно се помоли свещеникът.

— О, Боже, не може ли да се помогне на нещастниците? — печално попита пустинникът.

В същата минута Фазан се показва на брега. Преди да се качи на леда, умното животно намери за нужно да огледа мястото, където се намира.

Свещеникът падна на колене и горещо се замоли към небето, дано Бог стори чудо чрез Фазан и да спаси Владимир.

Изведнъж Фазан отиде до леда, за който се бе уловил Владимир с малките си ръчички. Кучето сграбчи внимателно със зъбите си

Владимир за дрехите.

— Спасение! — извика радостно пустинникът, като изтича да помогне на кучето и пое детето. — Кой ще спаси лудата?

— Нека Бог се смили! — каза свещеникът. — Нейното спасение е невъзможно.

— Нима ще гледаме така хладнокръвно, без да помогнем?

— Не, тук не са необходими молитви — каза свещеникът, — трябва да сторим нещо.

Без да губи време, той съблече калугерските дрехи и скочи в реката. Пустинникът гледаше вцепенен приятеля си и реши, че той вече е загубен.

Свещеникът потъна във водата до кръста и въпреки големия студ, се доближи до лудата, която се дърпаше от него. Тя бе решила да не живее повече.

— Остави ме, зли дух, защо ме държиш? Там долу, на дъното, ме чака великият княз — аз трябва да отида при него!

— Трябва да те спася! — каза свещеникът, като я дръпна силно към брега, но тя го бутна и го хвана за врата. — Тя ме души, тя ме души! — извика той.

Свещеникът изгуби съзнание и почна да потъва в дълбочините.

LXXI. РУСКИ ВЪЛЦИ

Отдавна не сме разказвали за игуменката Ана и сестра Клариса.

Навярно читателите си спомнят, че игуменката смяташе да живее с Клариса в малкото си полско имение до Петербург. През време на боя с четата на Кал Ахмед с войниците двете изнемощели жени едва успяха да дойдат до една малка селска къща в околността на Москва.

Клариса се чувствуваше особено уморена и почна да се оплаква.

Сестра Ана на драго сърце щеше да продължи пътя си, тъй като се страхуваше да не я залови сестра Габриела. Но понеже Клариса не можеше повече да върви, реши да похлопа на първата врата.

На прага на тази къща се показва един нисък белобрад старец. Този старец бе Оргел. Зад него се бе изправила жена му.

— Кои сте вие? — запита Оргел дошлите. — И защо идвате нощно време?

— Смилете се над нас, ние сме две безпомощни жени.

— Ако наистина е така, влезте.

Двете жени влязоха.

— Човече, скоро на колене! — извика жената на Оргел. — Не виждаш ли, че пред нас е сестра Ана?

Като погледна внимателно дошлите, Оргел падна на колене пред сестра Ана и целуна ръката ѝ.

— Нека Бог благослови идването ви в нашия дом!

„Благодаря на Бога, че са набожни хора!“ — помисли сестра Ана, като дръпна уморената Клариса към топлата стая.

— Бързо, жено, пригответи самовара и донеси каквото е дал Бог да хапнем и пийнем, тъй като те са уморени. Колко е бледа тази жена! — каза Оргел, като погледна Клариса.

— Бледността ѝ не е от студа, а от голямото безпокойство, затова по-бързо ѝ пригответе леглото. Сънят ще я укрепи.

Анушка, жената на Оргел, почна да застила леглото, а през това време игуменката съблече Клариса и я сложиха да легне.

— Бъди смела, Клариса, ако е рекъл Бог, утре ще продължим пътя. Сестра Габриела не ще ни остави така, може да е пратила вече да ни търсят.

— Ще се потрудя да се държа — каза Клариса и падна на леглото в несвяст.

— Имате ли лекар в селото? — попита сестра Ана.

Оргел вдигна рамене.

— В съседното село, което е с хиляда жители повече от нашето, има лекар. Нищо не ще ми коства, ще впрегна конете и ще побързам да го повикам.

— Не викайте, моля, лекар — каза дошлата на себе си Клариса, — не позволявам да ме преглежда лекар. Аз се чувствам вече добре, сестра Ана, за да продължим пътя утре.

Отговорът на Клариса зарадва много сестра Ана. Тя попита Оргел дали ще може да ги закара още днес в Москва, тъй като има коне.

— Още днес? — попита Оргел, като се почеса по шията. — Бих могъл, но има да се пътува през гора, а от някое време са се появили вълци в тази местност. Преди няколко дни те бяха нападнали един виден човек и го разкъсали на парчета.

— Ти се плашиш от вълци?

— Аз не се страхувам, тъй като Бог е навсякъде и ще ме пази, но боя се, че жена ми не ще ми позволи да впрегна днес.

— Това остави на мене, аз ще говоря с нея. Ти побързай и ни донеси по-дебели завивки, за да завием Клариса, и нека Бог ни помогне.

— Щом така искаш, нека бъде. Аз имам добър револвер, с него ще се браним при нужда.

Оргел отвори сандъка и извади револвера, който щателно прегледа.

— Шестте патрона са тук.

— Имате ли друго някое оръжие? — попита игуменката.

— Една пушка, наследство от баща ми.

— Нея ще дадете на мене.

В тази минута Анушка влезе в стаята, носейки табла с хляб, сирене и чай.

Игуменката си хапна, Клариса изпи един чай, който я подкрепи.

Оргел излезе с Анушка, за да се споразумеят за пътуването. На връщане Анушка със сълзи на очи каза:

— Ако беше друг на вашето място, не бих позволила на мъжа си да пътува по това време срещу каквото и да било възнаграждение. Но понеже това го желаеш ти, набожна сестро, разреших му. Ти даваш утеха на умиращите и на болните, и на бедните помагаш, затова голямо щастие е, че Оргел може да те закара. За това наше дело, Боже, ще ни върнеш ли нашия Владимир?

Оргел каза, че колата и продуктите за ядене са готови.

Сестра Ана благодари на Анушка.

— Благослови ме — каза Анушка на игуменката, — нека това бъде наградата за стореното от нас.

Игуменката вдигна ръце над главата ѝ и я благослови. През това време Клариса се облече и всички се сбогуваха с Анушка.

— Дано Бог ви запази от вълци — прошепна Анушка.

— Пушките ни ще ни пазят — каза Оргел. — Време е да тръгваме, конете почват да негодуват.

Още веднъж всички поздравиха Анушка и се отдалечиха. Оргел хвана юздите, удари конете и те тръгнаха.

— Ако караме силно, на разсъмване ще сме в града.

Игуменката прегърна Клариса и я доближи до себе си.

— Студено ли ти е, дете мое?

— Не, чаят ме стопли.

— Опитай се тогава да спиш.

— Ще се опитам, като излезем от селото, тъй като се боя да не ни настигне сестра Габриела.

Щом минаха край последната къща от селото, на ъгъла на една улица се показаха две калугерки.

— Това е авангардът на сестра Габриела. Горко ни, ако паднем в ръцете ѝ.

Оргел сякаш знаеше, че гостите са застрашени от опасност — той шибна конете, които затичаха бързо. Калугерките ги познаха и извикаха след тях, за да ги хванат, това обаче не им се удаде, тъй като колата бе избързала напред.

Когато излязоха на шосето, Оргел усмири конете.

— Сега сте в безопасност — каза той на жените. — Те не могат да ни настигнат, особено като навлезем в гората.

След един час те навлязоха в гората, която бе по средата на пътя за Москва.

Отдавна игуменката и Клариса бяха млъкнали. Клариса се бе облегнала на рамото на игуменката и по дишането ѝ личеше, че спи.

„Спи, невинно дете, спи спокойно — каза си игуменката. — Спи и сънувай хубави сънища, тъй като и твоят живот прилича на едно развълнувано море. Какво направи ти, Бакунин, с това момиче! Ти я изтръгна от родителите ѝ, от най-близките ѝ и я доведе в манастира? Не вкусих ли и аз още в младостта си страдания? Не пожелах ли сама да дойда в този манастир? Така е, но аз пожелах това, за да се разкаж за престъплението — убийството на мъжа ми. И ако днес можех да избирам между смъртта и манастира, аз щях да избира първото, тъй като това, което очаквах да намеря в манастира, не го намерих. Измамах се в надеждите си...“

Оргел не беше така замислен, както игуменката той си тананикаше една руска народна песен. Шибна конете. Игуменката с удоволствие слушаше песента, която ѝ спомняше селския живот на Русия. Оргел пееше тихо и тъжно, както може да пее само руснак. В песента се споменаваха за едно измамено момиче. Игуменката се стресна от виенето на вълци, които идеха от гъстака в гората.

Като чу воя, ръцете на Оргел започнаха да треперят. Той спря конете и се заослушва. Виенето се повтори.

Оргел се обърна към игуменката:

— Чувате ли, госпожо?

Игуменката го погледна втренчено.

— Не е ли лай на кучета?

— Това не са кучета, набожна сестро, а вълци.

— Нека Бог ни закриля! — каза игуменката, като прегърна по-силно Клариса.

— Какво да правим, сестро? До първото село има още цял час.

— Карайте колкото може по-бързо. Мисля, че това е единственото средство да се спасим.

Оргел шибна конете силно и те затичаха в галон. Шестте вълка сякаш бяха очаквали този знак; те излязоха от гората и се затичаха след колата.

Оргел пресметна, че шестте патрона, заедно с пушката, ще стигнат за шестте вълка.

— Внимавайте, сестро, пушката ви е пълна. Стреляйте само тогава, когато вълците наближат. Целете се добре.

— Не се безпокойте, аз съм стреляла като момиче.

В това време Клариса се събуди.

— Какво е това? Чувам виене на вълци...

— Да, така е, шест вълка ни преследват.

Клариса се обърна да ги види.

— Не са шест... Дванадесет... Четиринадесет... Гледай само... Игуменката се увери в думите на Клариса.

Вълците се доближаваха все повече. Оргел така блъскаше конете, че ръцете го заболяха. Въпреки силното тичане на конете, вълците ги застигнаха.

— Бог и светиите да са ни на помощ! — извика Оргел. — Ние сме загубени! Мила моя Анушка, ти ще останеш вдовица, тъй като тези кръвожадни гладници ще ме разкъсат!

Той приготви револвера и още веднъж шибна конете. Усетили опасността, конете сбраха последни сили и удариха в силен бяг.

Един от вълците се хвърли върху единия кон и ако Оргел не бе стрелял, щеше да го разкъса. Изстрелът бе сполучлив, тъй като вълкът се търколи. Оргел дръпна юздите и конете се бяха отдалечили доста от нападателите, които се струпяха и разкъсах падналия си другар.

Оргел помисли, че се бяха отървали от вълците, тъй като селото наближаваше, но се бе измамил. Щом вълците изядоха убития вълк, затичаха отново подир колата и я настигнаха.

— Трябва да им приготвя още една вечеря. Вие стреляйте в онзи зад колата, а аз — в този пред конете.

И двата вълка паднаха от двата гърмежа. Същата сцена се повтори: вълците нападнаха убитите си другари и след като ги изядоха, затичаха пак след пътниците.

— Мисля, че сме загубени — каза Оргел, — идат и други. Само Бог може да ни помогне.

Игуменката сне кръста от врата си и го издигна към небето.

Оргел стреля и уби още един. Вълците отново изостанаха. Оргел шибна силно конете и те се хвърлиха в буен бяг. Показаха се къщи. Вълците останаха далеч назад. Бяха спасени!

Игуменката скръсти ръце и извика:

— Знаех, Боже, че ти не ще позволиш така печално да свършим живота си!

LXXIII. ФАЛШИВИТЕ БАНКНОТИ

Ашинов не бе произведен директор на полицията, а му възложиха временно управлението.

Той успя да привлече на своя страна влиятелни личности, които ходатайствуваха пред царя за него, като хвалеха големите му способности.

Дълго царят се двоуми дали да го направи директор на полицията, като имаше предвид лошите отзиви от миналия живот, най-после се реши да го направи изпълняващ службата, докато събере точни сведения за него.

Откакто управлението на градската полиция бе в ръцете на Ашинов, той направи чудеса. Много невинни пострадаха. На императора съобщиха, че строгите мерки, взети от Ашинов, са необходими, тъй като без тях ще избухне революция, тъй че той подписваше често смъртни присъди.

Ашинов бе много усърден в работата си, много често се случваше по цели нощи да стои над делата, които трябваше да довърши. Многого работа, с която бе претрупан, не му пречете да си устройва и развлечения. Той се отдаде изцяло на разкошен живот. Наемната вила до река Нева бе много луксозно мебелирана.

Въпреки удоволствията, две неща го безпокояха: първо, да унищожи съвършено Кардов, от когото се опасяваше да не му заеме длъжността, и второ, да открие фалшификатора на банкнотите, които бяха в обръщение от известно време.

Някои му бяха съобщили, че неговото назначение зависело от обезвреждането на фалшивите пари. Затова Ашинов дебнеше тази работа. По някои белези той предполагаше, че тези пари се правят в Петербург.

Веднъж един от неговите чиновници донесе фалшива банкнота и му каза, че можал да разбере кой пръв е дал тази банкнота.

Ашинов взе банкнотата и я различи от истинската.

— Никой не би могъл да я различи от истинската.

Ручев, така се казваше този, който донесе банкнотата, обърна вниманието на Ашинов на някои особени знаци.

— Проследи ли този, който ти даде тази банкнота?

— Да — каза Ручев.

— Ако това е истина, ще те възнаградя скоро. Разкажи ми сега как се добра до тази банкнота?

След като се поклони, Ручев почна да разказва:

— Откакто ми е възложено да открия фалшификатора, аз съм във връзка с всички банкови чиновници. Неотдавна един дойде при мене и ми даде тази банкнота. Аз я взех и отидох при компетентни лица, които констатираха, че банкнотата е фалшива. Върнах се след това при същия чиновник и го попитах за лицето, което му е дало банкнотата. Той ми каза, че това бил един печатар, който дължал на фирмата, при която работел. Взех точния адрес на печатаря и се упътих към него. Той ми каза, че я взел от известния Крацев. Ходих и при Крацев. Разпитах за миналия му живот и сведенията, които получих, ми вдъхнаха подозрение. Останах много учуден, когато отидох у дома му. Намерих там един интелигентен човек, който ми отговори, че има банкнота от сестра си, която била певица в императорския оперетен театър. Аз се упътих, разбира се, при тази хубава певица, която след дълго колебание ми каза, че я била получила от шивачката, гърбавата Петровна.

— Петровна — прекъсна го Ашинов. — Това лице трябва да... Ах, да, онова момиче, при което бе детето, интересуващо толкова Кардов.

— После — продължи разказа си Ручев — отидох при Петровна. От пръв поглед разбрах, че казачката е невинна. Като ѝ казах, че банкнотата, която е дала на певицата, е фалшива, тя се уплаши и се изненада. А знаете ли от кого е получила тия банкноти? От жената на Андрей Ягодкин.

— Андрей Ягодкин? На прав път сме тогава — каза Ашинов, — той е вписан в регистъра на полицията.

— Така е. Той е фалшификаторът. Да отида ли при него и го попитам откъде има тази банкнота?

— Не, не сме толкова глупави — каза Ашинов след дълго размисляне. — Не мисля, че той сам прави тези банкноти. Предполагам, че е член на някое дружество. Банкерската къща му

помага да ги пуска в обръщение. Не, Ручев, само по един начин можем да го уловим. Като следим щателно какво правят той и жена му. Ако уловим от тях още някоя, тогава ще знаем с кого имаме работа. Аз съм ви много благодарен и ще ви имам предвид при пръв случай.

— Ще имате ли нужда от мене при преследването за тези банкноти?

— Не е необходимо — каза Ашинов. — Аз сам ще се потрудя по-нататък.

Ручев скри гнева си зад един голям поклон. Разбра какво значат тези думи. Той бе изпълнил своето, сега наградата за разкритието оставаше за началника.

След като Ручев си отиде, Ашинов се отправи към Петровна.

Беше вечер. В магазина нямаше никого освен Петровна.

— Добър вечер, госпожице — каза Ашинов, като се приближи.

Петровна се уплаши от присъствието на човека, който се нарича страшният Ашинов, и въпреки че не очакваше нищо добро, поздрави го учтиво.

Ашинов извади банкнотата и я показва на Петровна.

— Виждате ли тази фалшива банкнота? Вие сте я дали на певицата Кращева.

Петровна се стресна, но скоро дойде на себе си.

— Да, аз я дадох.

— Знаете ли, че тази банкнота е фалшива? — каза Ашинов, като я погледна строго в очите.

— Фалшива? Това не зная. Аз я получих преди няколко дена от госпожа Ягодкина.

— Тъй ли? Знаете ли точно, че от нея сте я получили?

— Знам... Моля, чакайте, една каляска спря пред магазина. Ето че идва госпожа Ягодкина.

— Как, това ли е госпожа Ягодкина? Моля ви, не казвайте нищо за банкнотата. Работата е много сериозна.

— Ще премълча — каза Петровна и излезе до вратата да дочака клиентката си.

— Благодаря ви много, госпожо — каза приветливо Петровна на влязлата Франциска, — че сте удостоили стоката ми с вашето внимание.

— Идвам тук не за друго, защото мога да избира това, което искам и което е най-хубаво — каза Франциска.

— В такъв случай трябва да платите повече.

— На драго сърце ще платя петорно повече, при условие модела, който ще купя, да го няма никой друг. Виждам, че имате работа с господина, свършете първо с него.

— Не, госпожо, аз ще почакам, докато изберете — каза Ашинов, като се поклони ниско.

— Много сте любезен, господине — каза Франциска и се приближи до Петровна.

След като бяха показани няколко шапки, Франциска избра една от тях. Каза да ѝ се изпрати у дома ѝ и попита колко дължи.

— Не е нужно да бързате — каза Петровна, уплашена да не би госпожата да даде пак фалшива банкнота, — платете я друг път.

— Не, аз плащам винаги, на кредит не вземам.

— Щом настоявате, платете. Дължите 75 рубли.

Франциска извади кесията си с пари и Ашинов, който седеше отзад, можа да види, че освен злато, имаше и много банкноти.

Банкнотите много си приличаха с фалшивата.

„Може да плати в злато — помисли си Ашинов. — Ако заплати в банкноти, подозрението е основателно.“

— Значи 75 рубли — каза Франциска, като сложи на мраморната плоча златните пари. — Но не — каза тя, като че се сети нещо, — дойде ми на ума, че златото ще ми трябва другаде, затова по-добре ще е да ви дам банкнота от сто рубли, а вие ще ми върнете остатъка в злато.

— Сърцето на Петровна заби силно, като видя, че ѝ дават банкнота, затова побърза на касата да ѝ върне останалото. В същата минута стана нещо особено. Ашинов натисна банкнотата с пръст и каза:

— Госпожо, тази банкнота е фалшива и вие не ще напуснете магазина без моето разрешение.

Франциска се изненада. Лицето ѝ се промени съвсем, но въпреки смущението си, тя се опомни и каза:

— Господине, вие желаете навярно да се шегувате с една жена — и се изсмя иронично.

Ашинов държеше в ръка банкнотата.

— Дайте парите ми, господине! — извика грубо Франциска.

— Не, банкнотата не ще ви се върне.

— Това от ваша страна, господине, е голяма дързост. Госпожице — обърна се тя към Петровна, — ако веднага не изпъдите този господин оттук, аз не ще стъпя никога в магазина ви.

От мълчанието на Петровна Франциска разбра, че ѝ се готви примка.

— Какво ще каже мъжът ми за тази ваша неучтивост? Знаете ли, господине, че ще ви даде под съд?

— Ако мъжът ви пожелае да даде някого под съд, той трябва да се яви при мене. Позволете да ви се представя — аз съм Ашинов, подуправител на Петербург. Моля ви да ме последвате.

— Сигурен ли сте, че банкнотата е фалшива, та искате да ме арестувате?

— Тази банкнота е фалшива, също и онази, която неотдавна сте дали на онова момиче. Знам, че вашият мъж ги прави, а вие ги разпространявате.

— Как смееете да наричате моя мъж фалшификатор? Не знаете ли, че той ще се оплаче за това на самия цар?

— Съмнявам се дали ще може да стори това. Преди да иде там, ще дойде с мен в Петропавловската крепост, а оттам — където желае.

— Какво искате да направите с мене?

— Ще ви затворя. Ще дойдете ли доброволно? Или да ви откарам насила?

— Не, не, аз ще дойда доброволно — каза Франциска. — Ще ви помоля само да идем с файтон, за да не ме видят хората.

— Ще изпълня това ваше желание.

Ашинов излезе и заповяда да карат към Петропавловската крепост, после се качи и той във файтона.

— Къде мислите да ме закарате? — попита Франциска.

— В Петропавловската крепост — каза Ашинов.

— Това е ужасно. Аз не ще мога да преживея този позор.

След половин час те стигнаха в Петропавловската крепост.

— Къде ще я заведем? — попита тъмничарят.

— В изпълнителния арест.

Тъмничарят заведе Франциска в затвора, а Ашинов отиде със същия файтон в къщата на Андрей Ягодкин.

Андрей Ягодкин не предчувствуваше какво се бе случило с жена му. Той бе взел мястото на нещастния си брат Николай Ягодкин. Той се бе излегнал на канапето и кроеше планове за бъдещето.

„Трябва да се направи нещо — мислеше си той. — Изглежда, че брат ми става все по-добре от ден на ден и аз трябва да го премахна от къщи, защото ако проговори, ще стане много опасен. Трябва да го предам на доктор Калчев. Това ще ми струва много пари, но все едно: да съживи фалшивите пари. Нека моят брат ме прости, че ще го пратя в лудницата.“

В същата минута в стаята влезе един млад човек, който прекъсна мечтанията му.

— Един господин ви чака вън. Той ми даде тази карта да ви я предам.

Андрей погледна небрежно картичката и каза на слугата да въведе господина. Вратата се отвори и в стаята влезе доктор Калчев.

— Чудесно, чудесно стана! — извика Андрей Ягодкин. — Аз тъкмо вас очаквах. Чувал съм, че сте най-добрият лекар по душевни болести.

— Това е силно казано — скромно отвърна лекарят. — Истина е, че в моята клиника царува строгост спрямо болните и нищо повече.

— Да, аз знаех това, затова ви повиках.

— В моя дом се намира един душевно болен човек, който освен това е парализиран и не може да приказва.

— Разбирам останалото. Какво искате да кажете? — попита лекарят, като го погледна строго.

— Това е моят брат — каза Андрей Ягодкин, — затова трудно се реших да го пратя в лудницата. Причината, която ме заставя да сторя това, е липсата на достатъчно прислуга.

— Значи вие желаете да ми дадете вашия брат?

— Да. Колкото за пари, аз съм в състояние да заплатя добре, та дано помогне на моя брат да оздравее по-скоро. За тази цел ще ви дам пет хиляди рубли.

— Пет хиляди рубли! — учудено извика лекарят, като се усмихна.

— Да, и то в предплата — каза Ягодкин, като отиде до касата и даде на доктора сумата в банкноти.

Лекарят взе банкнотите и като се доближи до прозореца, почна да ги разглежда внимателно.

— Какво правите? — попита Ягодкин.

— Преглеждам ги, да не би да са фалшиви.

— У мене фалшиви банкноти! — възмути се Ягодкин, като се усмихна любезно.

— От известно време на пазара има грамадно количество фалшиви банкноти — каза лекарят. — Но тези са редовни и аз ще ви дам за тях разписка.

— Не ми е нужна разписка. По-добре ще е, ако ми дадете смъртен акт за брат ми.

— След шест седмици и това ще стане — каза лекарят.

— Желаете ли сега да видите пациента си?

— Не, не е необходимо. Вие ще го пратите в моята клиника, където ще мога да го наглеждам всеки ден.

После лекарят взе шапката си и излезе.

Той срещна в коридора един господин, който се бореше със слугите, защото не му позволяваха да влезе при господаря им.

Изглеждаше, че непознатият беше шегобиец, тъй като се смееше, когато слугите го задържаха.

Банкерът се приближи до него, изгледа го строго в очите и извика високо:

— Как смееете насила да влизате в дома ми, когато слугите не ви пускат?

— Аз трябва да говоря с вас. Ще ви кажа името си насаме; това ще е по-хубаво за вас, отколкото тук да ви го кажа.

— Тогава влезте.

Като бяха сами, Ягодкин запита посетителя какво обича.

— Ще ви кажа накратко: ще ви арестувам.

— Вие сте побъркан! Вън от моя дом или ще повикам полицията!

— Не е нужно да викате полицията, тъй като тя е тук. Аз съм Ашинов, заместник-директор на петербургската полиция. Дойдох да ви арестувам.

— Това е невъзможно, господин Ашинов. Вие сте се излъгали.

Голямото спокойствие на комедианта много учуди Ашинов. Той мислеше, че неговото посещение ще изненада Ягодкин.

— Това са маниери само за наивни хора.

— Защо искате да ме арестувате?

— Подозирам ви, че правите фалшиви банкноти.

Ягодкин се изсмя.

— Не се опитвайте да отричате — имам доказателства, че сте разпространили фалшиви пари. Най-добре ще е да признаете това.

— Признавам, че съм невинен. Аз не съм правил никакви фалшиви пари.

— Не е възможно да сте невинен, тъй като едно лице, което живее в същата къща, призна, че заедно с вас разпространява фалшиви банкноти.

Ашинов предполагаше, че съобщението за жена му ще накара Ягодкин да признае. Ягодкин помисли за миг, че Франциска е затворена, обаче и това не му попречи да си остане хладнокръвен.

— Вие споменахте, че едно лице заедно с мене разпространявало фалшиви пари. Ще ми позволите ли да ви попитам кое е това лице, тъй като, доколкото си спомням, няма такова лице.

— А за жена ви какво мислите?

— Моята жена? Какво може тя да признае?

— Че вие сте я накарали да разпространява фалшиви банкноти.

— Ако топа с така, на кого го е признала?

— На мене. Аз съм я арестувал вече.

— Вие сте затворили моята жена? — извика грубо Ягодкин. — Как сте дръзнали да арестувате моята жена?

— Законът не прави разлика между богати и бедни. Повтарям — вие сте арестуван.

Ягодкин пял побледня.

„Нима няма никакво спасение?“ — помисли си той. Дойде му нещо на ума: човекът пред него бе известен в целия Петербург като рушветчия. Трябваше с пари да го накара да мълчи. Затова той тръгна към вратата, но в същата минута Ашинов извади револвера.

— Стой! Ни стъпка напред, в противен случай ще стрелям!

— Аз не бягам — каза Ягодкин, — ще затворя само вратата, за да си поприказваме насаме, без никой да ни безпокои.

— Ние и без това сме сами! Никой не ни безпокои... — Какво имате да ми кажете?

— Слушайте. Вие искате да ме арестувате и да ме направите нещастен. Аз съм невинен, но когато ме затворите, ще се намерят хора, които ще изтълкуват криво тази работа. Това не трябва да стане. Каква полза ще имате, като затворите мене и жена ми? Не бъдете коравосърдечен и не ме разорявайте.

— Това не зависи от мене, господине!

— Ако желаете, вие можете.

— Това може да стане, тъй като никой освен мене не знае това.

— Не се двоумете много. Давам ви 30 000 рубли — каза Ягодкин, като се приближи до касата.

Очите на Ашинов светнаха от блясъка на златните пари, но той се овладя и каза:

— Затворете касата! Вие искате да ме подкупите.

— Не — каза Ягодкин, — не желая това. Да не мислите, че парите са фалшиви?

— Не — отговори Ашинов, — защото ако освободя вас и жена ви, ще изгубя десет пъти повече от това, което ми давате. Аз трябва в такъв случай да се простя с поста полицейски директор, затова ни дума повече за пари! Аз съм чиновник и изпълнявам дълга си.

— Напразно значи се трудя да ви омилювам? Не ми остава нищо друго, освен да ви последвам. Но преди да сторя това, не е ли по-добре да си пийнем малко?

— Добре, съгласен съм.

— Позволете ми тогава да се преоблека.

— Добре, аз ще ви придружа.

Ягодкин заведе Ашинов в една богато мебелирана стая и го покани да седне.

— Ако посмеете да напуснете тази стая, знайте, че аз ще ви последвам.

— Не мисля. Погледнете, в този гардероб са моите дрехи, а в другия са моите кърпички с чудесен монограм — каза Ягодкин, като показа една кърпичка на Ашинов, който се загледа в нея. — Ще ви покажа какъв хубав парфюм имам — каза той, като извади едно шишенце с червеникава течност. — Този парфюм го имам от фабриканта на розово масло. Употребявам го само на носните си кърпички; миризмата му е чудесна. Помиришете само и ще се уверите

— каза Ягодкин, като тури шишенцето под носа на Ашинов, на когото миризмата се хареса и затова смръкна повечко.

— Повече смръкнете, тази миризма е много приятна.

Ашинов не можа повече да проговори. Той се облегна на канапето, а Ягодкин не преставаше да държи шишенцето под носа му.

Ашинов заспа — той беше упоен, тъй като шишенцето на Ягодкин не бе пълно с парфюм, а с опиум.

„Така! Той не ще се събуди до 4–5 часа. Е, любезни Ашинов, ти трябва по-рано да се пробудиш, за да затвориш Андрей Ягодкин. Мога, ако искам, да те убия, но защо ли без нужда да ставам убиец? Франциска е затворена. Да я избавя ли или да я оставя? По какъв начин да я спася? Никой няма достъп в Петропавловската крепост. Но чакай, може да намеря в джоба.“

Той почна да претърсва джобовете му, в които намери полицейски книжа, закони и др.

Ягодкин ги преглеждаше внимателно. Особено щателно разглеждаше пропуските за Петропавловската крепост.

— Много добре! Трябва сега да намеря и печата, ето го и него! Франциска ще бъде свободна!

Той се облече бързо и излезе, като заключи вратата отвън. Взе всичките пари, които се намираха в касата, и се втурна с голяма бързина по стълбите. Качи се на първата тройка, която срещна, и не след дълго се намери в Петропавловската крепост.

Беше пуснат от караула, тъй като имаше пропуск. След няколко минути Франциска бе при него. Тя схвана изведнъж, че се е случило нещо особено.

Ягодкин подаде на директора удостоверение, потвърдено е държавния печат за освобождението на Франциска. Директорът го разгледа внимателно и освободи Франциска.

Комедиантът и Франциска се качиха на една тройка и побързаха за гората.

— Как влезе в крепостта? — попита Франциска мъжа си.

— Ще ти кажа всичко, когато бъдем далеч от Петербург.

LXXIV. В ЛУДНИЦАТА НА ДОКТОР КАЛЧЕВ

Ще се върнем в гостилницата на шосето, където се намират три важни лица от нашия роман.

Феодора Бояновска бе заспала и не сънуваше каква опасност я застрашава. Другите бяха Бояновски и Бакунин, които се бяха изправили пред вратата и се мъчеха да я отворят.

Най-после дъсчената врата се счупи и падна с голям шум, като събуди Феодора Бояновска.

Отначало тя помисли, че това е сън, по-после, когато вратата почна да скърца и когато видя, че двама мъже се мъчат да влязат, тя разбра, че е предадена. Първото нещо, което ѝ хрумна, беше да избяга. Погледът ѝ се спря върху прозореца, който почна да се отваря.

Преди да бяха отворили вратата, Бакунин и Бояновски чуха отварянето на прозореца от Феодора и извикаха:

— Стой или ще стреляме!

Феодора не послуша заповедта. С един поглед тя разбра положението си; прозорецът не бе много висок, а снегът отвън беше голям. Тя нямаше от какво да се страхува. С един скок се намери на двора. Тя забеляза една стълба до зида и без да губи време, се спусна натам, за да се прехвърли през оградата.

Но преди да се качи на последното стъпало, Бакунин дотича и бутна стълбата. Тя се олюля и падна на земята.

— Не мърдай, защото ще те убия! — извика той. — Ела, Бояновски! Уловихме я!

— Вържи я, за да не избяга! — чу се гласът на Бояновски. Бакунин изпълни бързо заповедта. После взе всичките оръжия, които намери в джобовете ѝ.

Бояновски също дойде.

— Да я изнесем скоро от тука — каза Бакунин. — Да не ни забележи никой.

— Мислите ли, че гостилничарят ще мълчи?

Феодора си помисли: „Заловена съм. Те ще ме погубят.“

Тя се помъчи да се освободи, но възметата се впираше повече при всяко мръдване.

— Не се труди, ти изигра вече ролята си — каза Бакунин. — Знаеш ли в чии ръце се намиращ сега? Ти си при мъжа си, който ще ти отмъсти. Но знай, че си в ръцете на Михаил Бакунин, който също има да урежда с тебе една малка сметка.

Феодора се разтрепера.

— Защо ме опропасти, нещастнице? — студено и презрително попита Бояновски, като се приближаваше.

— Така исках — каза Феодора.

Бояновски и Бакунин се спогледаха.

— Май искаш да се правиш на луда, но това не ще ти помогне. Кажи защо ме предаде на полицията?

— Защото исках да те унищожа завинаги.

— Имаш ли причина за това?

— Да! — отговори тя. — Защото ми бе отвратителен.

— Отвратителен? Как така? А първите години не ти ли бях отвратителен?

— Ти бе тогава по-добър, подаряваше ми разни работи, водеше ме в обществото на вечеринки, а после стана мълчалив и затова те намразих.

— Ти значи си искала да се отървеш от мен по какъвто и да е начин? Какво стори, за да изпълниш плана си?

— Казах на Иван Кардов, че си нихилист — и това бе всичко. Той ми заплати добре. И за всяко друго съобщение ми плащаше добре.

— Нещастнице! — извика гневно Бояновски.

— Аз не излъгах. Не беше ли ти, Бояновски, нихилист? Най-после животът е борба, а ние, хората, сме борци в него; ако аз убия враговете си, за да живея сама, това не значи, че съм сгрешила. Днес съм унижена и затова не ще се оплаквам.

— Какво стори с майка ми?

— Тя полудя — каза Феодора.

— Лъжеш, проклетнице! — каза Бояновски, като я улови за ръцете. — Моята майка не беше луда, но ти я направи такава. Ти я затвори в зимника, където искаше да я погубиш. Но друг ѝ помогна. Ти си я измъчвала и най-после си се опитвала да я отровиш, но не си

успяла. Не си успяла да подкупиш Леония. Вместо да стане убиец на майка ми, тя става нейна избавителка.

Феодора слушаше всичко внимателно. Това се отнасяше за неговата майка, за която тя мислеше, че бе умряла.

— Ти мислиш, че си я отровила, но се мамиш.

— Какво? Възможно ли е да се лъжа, когато видях трупа й?

— Този труп не е бил на моята майка. Погледни този човек! — каза Бояновски, като посочи Бакунин. — Той е спасителят на майка ми.

Феодора разбра всичко.

— Значи майка ти е жива! Толкова по-добре, тогава не ще ми тежи на съвестта това убийство.

Бояновски пошепна нещо на ухото на Бакунин, който се отдалечи, като остави Бояновски сам с Феодора.

— Не се бави много.

— След няколко минути ще бъда тук. Ако стане нужда, дай само един изстрел и аз ще дойда.

Когато останаха сами, Феодора се обърна към Бояновски:

— Недей отлага много, ако искаш да ме убиваш. Съществува обичай да се изпълни последното желание на всеки осъден на смърт. Ще изпълниш ли моето?

Бояновски млчеше.

— Бих искала още веднъж да ме прегърнеш — каза Феодора. — Не ми се смей, това е мое искрено желание. Преди смъртта си виждам всичките си престъпления и грехове, които съм сторила през живота си. Когато се оженихме, аз бях млада, неопитна, исках да се веселя, да се наслаждавам, като съм тълкувала зле твоята сериозност; вместо да бъда щастлива и доволна, аз бях нещастна, защото бях суетна. Ако ме прегърнеш, ще си припомня първите ни дни.

Вместо да отговори, Бояновски щракна с револвера си.

— Мислиш ли, че съм толкова наивен, за да не разбера намерението ти? Ти мислиш, че съм от ония безхарактерни хора, които би могла с лъжи и обещания да завладееш! Мамиш се, Феодора! Ти си причината за моя ревматизъм, който придобих в сибирските рудници. Напусто мислиш, че ще можеш да върнеш старата ми любов!

Феодора отпусна рамене. Тя разбра, че не ще успее.

— Тогава каквото ще да става с мене! Не можеш да ми вземеш повече от живота ми!

— Какво искаш за страха, който изтърпя, и за мълчанието ти? — запита Бакунин гостилничаря.

— Колко искам ли? — каза гостилничарят, като се почеса по врата. — Справедливо ще е — 25 рубли.

— Ето ти 35 — каза Бакунин, като му даде парите. — В твоята къща не стана никакво нещастие, затова бъди спокоен.

Гостилничарят взе парите с радост и ги сложи в джоба си.

— Имаш ли шейна и кон?

— Имам — каза гостилничарят.

— Колко искаш за шейната и конете?

— Двеста рубли.

— Ето ги — каза Бакунин, като му даде двеста рубли. — Впрегни сега и карай!

Не бяха изминали още три часа, когато шейната се спря пред едно голямо здание. Бояновски хвана за ръка разтрепераната Феодора.

— Къде ме водиш? — извика тя.

— В лудницата, мила моя, в лудницата!

Феодора разбра, че силите ѝ я напускат. В ушите ѝ звънтеше неприятно думата лудница.

Ако бяха ѝ казали, че ще я заведат където и да е другаде, не би се уплашила, но да я заведат в лудницата — между живи хора, това бе ужасно, тя не очакваше такова нещо.

— Водите ме в лудницата? Това не ще бъде, нямате такова право! Вие не можете да заровите живия между мъртвите. Това не смееете, чувате ли?

Отговорът бе само една усмивка.

— Не смеем ли? Ти питали майка ми, когато искаше да я отровиш? Аз се водя по твоя пример. Тази лудница не е обикновена болница за душевноболни, а същинска лудница. Тук идват хора, които никога вече не се връщат между хората. Да вървим! — извика Бояновски.

Това не беше така лесно, както си мислеше Бояновски, тъй като Феодора се дърпаше колкото сила имаше. Тя се бе уловила за желязото

на стълбите и здраво се държеше за него. Бояновски успя да я вземе и на, ръце я занесе до стаята на лекаря.

— Ето, докторе, жената, за която ви говорих — каза Бояновски. — Тя не трябва да умре, тъй като искам да ѝ отмъстя, но трябва да почувствува, че се намира в лудница.

— Не се безпокойте — каза лекарят, — аз съм толкова вещ в тази работа, че щом болният вкуси от нея, ще усети такъв ужас, който не ще забрави през целия си живот. Ако желаете, аз мога да я измъчвам до безкрайност и по този начин най-печално да свърши живота си.

— Нейният живот принадлежи на мене. Никой не бива да го отнема! — каза Бояновски.

— Тя ще живее тогава.

Бояновски се сбогува с лекаря и заедно с Бакунин напуснаха лудницата.

Доктор Калчев заведе Феодора в една стая и заповяда да се пази строго до разпореждане. После отиде в кабинета си и почна да пише нещо. Ръката му се движеше лениво по хартията. Мислите му бяха на друго място... Той мислеше за Феодора.

„Тази жена е наистина извънредно красива. Аз, който мразех жените до днес, се влюбих Трябва да я убия, за да не ме влуди.“

Той взе перото и написа няколко писма. След малко пак се размисли.

„Наистина тя е красива, много красива...“

LXXV. ТОЧНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЛЪЖНОСТТА

Здравето на капитан Николин се подобри напоследък. Той можеше да стана, по кашлицата го измъчваше.

При климат като този в Красноярск той можеше да оздравее, но Марушка гледаше да не оздравее напълно. Тя желаше той да е нито между живите, нито между мъртвите. По-рано, когато Николин бе здрав, тя трябваше да го слуша, а сега тя заповядваше. Николин трябваше да се подчинява във всичко, тя желаше това. Без нейното позволение не можеше да бъде помилван, нито освободен ни един затворник. Ужасни картини се разиграваха в неговия дом.

Случи се същото и днес, тъй като гласът на Марушка се чуваше дори на улицата.

Николин, както всяка заран, пиеше французин коняк. Вратата се отвори и влезе Марушка.

— Чу ли? — извика тя.

— Какво да чуя, мило дете — отговори тихо Николин, — какво има да чуя?

— Отишъл си, избягал...

— За Бога, кой? Да не е някой от затворниците?

— Малко ме интересуват твоите затворници! Нашият французин — готвачът. Той бе наистина отличен готвач.

— Къде ли е отишъл Жеон?

— Откъде да зная, глупако, къде е отишъл. Не ми е казал, че не е доволен. Влюбил се в някое момиче в Париж и не можел без нея. Глупак! Ха, ха, който е луд, той може само да се влюбва — каза Марушка, като се смееше доволно.

— Тогава да пуснем потеря след него — каза Николин. — Да повикаме ли някой друг от Петербург?

— Не ми се иска, тъй като са пияници. Аз намислих по-добро нещо. За един друг мисля.

— За кого? — запита Николин.

— Има между затворниците един наш човек, доста добър, който би ни готвил хубави ястия. Казва се Кнудзон.

— Ох, да, старият генерал? Ти да не искаш да го направиш...

— Мисля да го направя мой слуга, което не ще ми откажеш. Искан ми се генерал да ми слугува, искам да ми слугува човек, който някога е сядал на царска трапеза.

— Мило дете, генералът е осъден да работи в рудниците и аз нямам право.

— Какво? За какви права ми говориш? Кой иска да знае тука, в Сибир, за права? Искан генералът да дойде тука, и то веднага!

— Генералът не ме обича и така ще има случай да ми отмъсти.

— Страхливец, нима се страхуваш от един немощен старик? Той трябва да ти е благодарен, че го освобождаваш от веригите.

Николин въздъхна тежко. Той не смееше да откаже на тази жена, затова заповяда да доведат генерала.

Генералът много се изненада, когато таблата се спусна в рудника и един чиновник развърза оковите на ръцете и краката му. Той се зарадва, като помисли, че царят го е помилвал.

След няколко минути Кнудзон се озова пред Николин.

— Ела по-наблизо — каза му Николин. — Желая да те освободя от тежката работа в рудника и да ти дам по-лека работа. От днес ти ще живееш в моя дом като слуга.

Кнудзон се разтрепера цял. Думата бе на устата му, но той се овладя и не каза нищо.

— Моята жена ще ти каже какво трябва да работиш. От днес ти си неин роб. Ще разбереш, че всичко това е за твое добро, понеже това е единственият начин да се избавиш от рудника.

Кнудзон се засмя иронично.

— Вие, капитан Николин, мислите, че ми правите милост, но знайте, че предпочитам лошия въздух в рудника, отколкото вашия дом. В рудника съм само заточеник по моя вина, а тука съм роб на заповедите ви. Вие желаете да ме направите слуга на вашата държанка! Това не ще стане, понеже не е такова разпореждането от Петербург.

Марушка извика като луда. Лицето ѝ стана бледо от злоба и тя се спусна срещу Кнудзон.

— Какво каза, нещастнико? — извика тя, като му удари една плесница.

— Клетнице, как дръзна да сториш това? — извика Кнудзон. — Ще те удуша, ала не трябва да ставам убиец.

— Виждаш ли — обърна се Николин към Марушка, — ти желаеш този твърдоглавец да ти стане слуга? Откажи се от това си желание, аз ще ти намеря друг, по-добър от този...

— Не — каза Марушка, — той ще бъде мой слуга. Аз ще го опитомя.

Кнудзон се замисли за миг; тука той беше без окови и можеше по-скоро да избяга, отколкото в рудника, затова реши, че най-добре ще е да остане. После той се обърна с умолителен тон към Марушка:

— Простете ме, госпожо, за това, което се осмелих да кажа преди малко. Задушливата атмосфера в рудника ме е омаяла и затова не знаех какво приказвам. Прости ме и аз ще ти стана послушен слуга.

— Разбра ли, че най-добре е да бъдеш послушен? Излез сега и чакай заповедите ми.

Кнудзон се поклони и излезе. Трябваше му благоприятен момент и той щеше да е свободен.

От няколко дни Кнудзон се намирал в дома на Николин. Той успя много изкусно да спечели Марушка на своя страна, а с Николин разговаряше много сериозно. Лесно е на интелигентния човек да забавлява простолюдието със знанията си. И тука случаят бе такъв, дори нещо повече, понеже генералът имаше големи познания от дългото му пътуване по света.

Той бе вече осем дни тука.

Веднъж един нисък човек дойде у Николин и помоли Кнудзон да го представи на капитана. Казваше се Евстати.

— Аз съм Хуго Евстати, изповедникът на царя. Идвам по разпореждане на царя — каза дошлият дребен човек.

Николин се разтрепера, обаче се овладя и запита:

— Легитимирайте се, моля.

Брат Евстати извади една голяма хартия, на която личеше печатът на императора.

Като видя това, Николин се изправи.

— Добре дошли в моя дом, брат Евстати — каза той.

Чужденецът погледна към вратата, откъдето преди малко бе излязъл Кнудзон.

— Не беше ли този Кнудзон, който излезе преди малко?

— Да — каза Николин.

— Аз мисля, че той е осъден да работи в рудник.

— Да, и то в Красноярск.

— Не мога тогава да разбера защо се намира във вашия дом, и то без вериги.

— Аз... аз мислех да облекча стареца.

Николин не знаеше как да излезе от това безизходно положение.

— Добре, добре, аз не дойдох тука за него, защото Негово величество може напълно да разчита на вашата суровост, сега работата е друга, а именно — жената, която се намира тук, в Красноярск — жената е маската.

— Ах, да. За онази неизвестна жена, която не се намира в регистъра и за която никой не знае?

— Негово величество иска да знае дали е жива и здрава и дали знае някой, че тя е затворена тука — каза Евстати, като пошепна последното на ухото на Николин.

— Сигурно тя ще е в килията си, тъй като досега тъмничарят нищо не ми е казвал за нея.

— Понеже царят ме изпрати специално за тази цел, то заведете ме там, за да се уверя сам в това.

Николин го заведе незабавно в тъмницата, където бе затворена Елисавета.

Пазачът отвори вратата. За голяма изненада килията бе празна. Само счупената маска бе захвърлена настрана.

И двамата се спогледаха с проникателни погледи.

— Къде е затворницата? — запита Николин караула.

— Къде е? — запита и Евстати.

Караулът наведе рамене и каза наивно:

— Тя беше тук — не зная.

— Капитан Николин — каза Евстати, — вие отговаряте за тази затворница. Къде е тя? Навярно сте я пуснали да избяга? В името на Негово величество вие сте уволнен от длъжност — аз имам Неограничени права. Заминавам за Петербург, а вас оставям да чакате присъдата си.

После той се обърна към пазача с думите:

— Теб ще те сложа в окови, тъй като и ти си съучастник в това дело.

Евстати се отдръпна гневно от килията, където бе затворена порано Елисавета, а Николин покрусен се върна при държанката си Марушка.

— Всичко е загубено — каза той, като се отпусна на стола.

— Загубено? Какво е загубено?

— Аз не съм вече управител на Красноярск. Отнеха ми властта. Аз съм уволнен от длъжност.

— Това не може да бъде, ти лъжеш! — учудено се провикна Марушка.

— Причината за моето уволнение е изчезването на жената с маската — каза Николин. — Аз чувствах, че краят ми наближава. Болестта ще надвие... Марушка, дните ми са преброени... всичко е свършено! Не ми остава друго, освен да умра, както прилича на един войник. А ти, безсрамнице, не ще се наслаждаваш на ниските си дела — извика разгневен Николин, като стана от мястото си. — Ти ме съсипа, изсмука моята кръв, като ме застави да остана в тази сибирска пустиня! А сега? Ти мислиш да живееш, след като аз умра!

Николин се втурна към масата, където още не бе вдигната закуската, и взе един нож. Марушка се опита да избяга, но Николин, като разбра намерението ѝ, я спря.

— Ти не ще се отървеш така лесно? Къде мислиш да бягаш? Ще те убия ей сега!

Настана суматоха в стаята: Николин гонеше Марушка, а тя викаше отчаяно за помощ.

— Викай колкото щеш, никой не ще чуе. Стой, нещастнице!

Той се приближи с ножа в ръката и искаше да я прободет, но Марушка го сграбчи за краката, като се мъчеше да го събори. Големи усилия употреби Николин, докато се освободи от ръцете ѝ. Марушка изтича към вратата, обаче Николин ѝ препречи пътя. Ножът в ръцете му блесна и тъкмо когато се канеше да го забие в гърдите ѝ, вратата се отвори и влезе Кнудзон.

— Какво става тука? — учуден извика Кнудзон.

Марушка, окужана от появата му, изтича при него, като го молеше за помощ.

— Помощ, помощ! — молеше се тя. — Той иска да ме убие.

— Да ви убие? Нима, Николин?

— Да, да. Не виждате ли, че има пяна на устата му и колко страшно гледа — той е полудял!

— Остави тази жена! — извика грубо Николин. — Аз трябва непременно да я убия, зарекох се, че ще я убия. Тя не трябва да живее повече, защото ме съсипа. Тя е дявол, тя ме разори!

— Успокой се, капитане! — каза Кнудзон. — Оставете тази жена. Нека си отиде от вашия дом. Защо да обременявате душата си с убийство?

Капитанът не искаше да чуе това; той се втурна за сетен път да промуши Марушка.

— Стой! — извика Марушка. — Хвърли ножа, защото ако кажа само една от твоите тайни на императора...

— Как ме заплашваш, безсрамнице, с предателство? Не участвувах ли и ти в тях, като ги измисляше сама?

— Това трябва да се доказва, гълъбчето ми — нещо, което ти не можеш. Въжето ти е на врата, пази се да не те задуши.

— Чакай, нещастнице, аз ще те разкъсам — каза гневно Николин, като се втурна към Марушка.

Кнудзон застана помежду им.

— Назад! В мое присъствие не бива да се извършва убийство.

— Тя не е жена — извика Николин, — тя е вампир, аз трябва да я убия.

— Да, вампир — каза Марушка, — който смуче кръв!

Николин улови Кнудзон за ръката и го дръпна настрана.

— Да, тя е вампир — каза той тихо, после го разтресе. — Тя смука една нощ кръв от гърдите ми и аз почувствувах силна болка — каза тежко Николин, после падна на леглото.

— Помолете се на Бога за успокоението на душата му — каза Кнудзон на Марушка.

Марушка падна на колене и се помоли тихо.

Николин гледаше втренчено.

— Гледай, гледай, и вампир може да се моли на Бога. Горко ми, ще се удуша, помощ, помощ!

— Тихо — извика Кнудзон, — помоли се на Бога и ще ти олекне.

— Бог? Аз не вярвам, че той ме смята за човек.

— Бог е милостив — каза Кнудзон.

— Аз съм лош — каза Николин, като се задущаваше.

Марушка взе главата му в ръце.

— Той умира! — извика тя.

Николин, както живееше, така умря, в ръцете на Марушка.

Кнудзон скръсти ръцете му и прочете една молитва.

— Ужасна смърт — каза той.

Николин лежеше вдървен и студен.

— Издъхна ли? — попита Марушка.

— Да. Ти си била причината за лошия му живот. Ти си и причината за преждевременната му смърт.

Марушка се отдръпна тихо, а Кнудзон затвори очите му.

В същия миг вратата се отвори и влезе царският изповедник.

Кнудзон разказа какво се бе случило.

— Лошите чиновници останаха с един по-малко — каза изповедникът спокойно. — Нека се погребее не като войник, а съвсем тихо.

После той позвъни и заповяда на влезлия слуга да изнесе тялото на Николин.

— Каква е тази жена? — обърна се той към Кнудзон, като видя Марушка.

— Държанката на капитана, неговият зъл демон.

— Да, тя е сто пъти по-лоша от него. Нека се затвори засега в тази килия, където беше жената с маската, а после ще бъде съдена за лошите й дела.

— Мене ли да затворите? Кой ще се осмели да ме затвори?

— Ще се намери някой. Скоро ще дойде следователят, който ще разследва дали сте били съучастница в лошите дела на капитан Николин, а дотогава ще се осмеля да ви затворя.

Марушка побледня. Евстати даде знак да я отведат. Марушка започна да се брани с юмруци.

— Никой не смее да ме затвори — викаше тя. — Аз нищо не съм сторила. Аз съм вдовицата на капитан Николин и с право искам да ми се даде пенсия.

Казаците се засмяха. Те не обичаха тази жена и се зарадваха, че можеха да й се надсмиват.

Затвориха Марушка в килията на Елисавета.

Изповедникът събщи телеграфически на императора, че за Красноярск е нужен нов управител, който трябва веднага да се изпрати, като временно той ще управлява.

Той не събщи нищо за изчезването на Елисавета, понеже искаше да употреби всички средства за нейното издирване, за да я върне в килията ѝ.

LXXVI. СИРАЧЕТО НА НИХИЛИСТИТЕ

В една малка къща в околностите на Петербург от няколко седмици се бе настанило младо момиче:

Не само красотата ѝ бе привлякла вниманието на съседите. Самотният ѝ живот я правеше още по-интересна.

Голяма рядкост бе за един многолюден град, какъвто бе Петербург, младо момиче да изкарва с труд прехраната си и да не приема никакви посещения у дома си.

Никой не я виждаше да излиза с някого. Тя вървеше по улицата с наведена глава и никого от минувачите не поглеждаше. Избягваше също запознаването със съседите. Когато купуваше някои необходими неща от близките магазини, тя вършеше това скромно и веднага след като си напазареше, си тръгваше, без да разговаря.

Съседите ѝ мислеха, че тя жали за скоро изгубения си годеник.

Наистина тя жалеше някого, обаче някой по-скъп от годеник. Тя жалеше баща си. Това момиче бе Лидия — дъщерята на nihilиста Яники.

Лидия и Пал се спасиха от експлозията по един странен начин.

В последния миг, когато динамитът разрушаваше двореца, Хуго хвана Лидия за ръка и изтичаха на улицата.

Те бяха спасени и въпреки това Пал остана учуден от желанието на Лидия да се върне при баща си.

— Ако сте истински приятел на баща ми, нека се върнем при него. Не трябва да го оставим сам.

— Но, мила Лидия, ако се върнем, ние сме загубени, защото като по чудо Бог ни избави от явна смърт.

— О, татко! — викаше Лидия, като кършеше отчаяно пръсти.

Хуго едва успя да извлече Лидия от онази голяма тълпа. Най-напред той се потруди да ѝ намери удобно място и тогава трябваше да я остави, за да не предизвиква с присъствието си подозрение.

След като нае една стая на четвъртия етаж, Пал предплати за пет месеца и ѝ даде 100 рубли за прехрана.

— Това е всичко, с което мога да ви бъда полезен — каза ѝ той.
— Не се отчайвайте и се уповавайте на нихилистите, които не ще изоставят дъщеря си.

Тя стисна ръката му с насълзени очи.

— Аз бих искала да легна до баща си.

— Не говорете глупости, Лидия! Вие сте млада и трябва да живеете. Вашият баща изпълни светия си дълг, както подобава на един герой — и неговите другари не ще забравят това.

Пал се сбогува с Лидия и си отиде.

Оттогава Лидия живееше сама. Парите, които ѝ даде Пал, не стигнаха за нуждите ѝ, затова тя трябваше да работи. Шиеше джобни кърпички, нещо, което не бе много доходно, но пак изкарваше за най-необходимите си нужди.

Лидия не можеше да забрави баща си. Тя научи от вестниците, че баща ѝ умрял след експлозията, без да е предал някого от другарите си.

Друга една мисъл я много разтревожи, също както смъртта на баща ѝ. Между жертвите от катастрофата беше и името на поручик Данишев, който бил лошо наранен и впоследствие му били отрязани краката.

Лидия гледаше машинално тези редове, които прочете няколко пъти. Те се отнасяха за другия ѝ любим човек.

„Той е останал без крака — мислеше си тя със сълзи на очи. — И ако умре, убиецът ще бъде моят баща.“

След такива размишления тя плачеше горчиво. Колебаеше се.

Един ден тя се облече, излезе на улицата и с бързи крачки се отправи към Невски проспект. Качи се крадешком на третия етаж на едно здание и позвъни.

— Желая да говоря е поручик Данишев — каза тя на излезлия войник.

— Той е болен, но от няколко дни почна да ходи по малко.

„Благодаря ти, Боже, че не допусна да умре“ — каза си тя и като даде една рубла на войника, помоли го да доложи, че тя желае да говори с поручика.

— Не смея да ви пусна.

— О, ако той знаеше, че аз стоя пред вратата му, щеше сам да дойде.

— Господин поручикът не може вече да тича, той ходи с патерица.

— С патерица ли? — извика Лидия.

— Да, поручикът е без крака — каза нажалено войникът, като се просълзи.

— Разбирам, че обичате вашия поручик. Кажете му, че неговата Лидия иска да го види.

— Щом вие сте Лидия, вземете си назад рублата, аз и без нея ще му кажа. Когато поручикът имаше треска, винаги изговаряше вашето име. Разбрах, че ви обича.

След това войникът изтича в стаята, като остави вратата полуотворена и Лидия можеше да чуе добре какво говорят войникът и Данишев.

— Знаете ли, господин поручик, че Лидия е тука? Чувате ли? Лидия дойде.

Без да отговори, Данишев се показва на вратата.

— Това ти ли си, Данишев — попита Лидия, понеже той много се бе изменил. Беше блед, прегърбен и с патерица.

— Лидия, моя мила Лидия! — извика той и безмалко щеше да захвърли патериците и да я прегърне. Но и без това постигна намерението си, тъй като Лидия сама го прегърна.

— Мили мой! — шепнете тя. — Дойдох, защото не можех да живея повече без тебе. Въпреки че не постъпих добре, като дойдох тук. Бог ми е свидетел, че не можех друго да сторя.

Данишев я въведе в стаята.

— Да знаеш, Лидия, колко пъти през нощта съм изговарял името ги!

— Знам, знам — каза Лидия.

Данишев я прегърна и я милваше по свилената ѝ коса.

— Най-после и ти дойде, Лидия!

Изведнъж лицето на Данишев се помрачи.

— Кажи ми как се случи, че в деня, когато стана експлозията в двореца, и ти бе там?

Лидия пребледня, но скоро се овладя и каза спокойно:

— Ще ти кажа цялата истина; аз ходих при баща си, който се намираше в двореца.

— При баща си, а какво правеше той там?

— Той с нихилист.

Данишев се отдръпна.

— Твоят баща е нихилист?! Значи той извърши експлозията, той е...

— Да, той — каза Лидия, като се отпусна.

Данишев я гледаше втренчено.

— Моя мила Лидия, не ме ли чуваш? — викаше отчаяно Данишев. — Тя е в безсъзнание. Тя може да умре! Помощ! Помощ!

Василиев, верният слуга на поручика, влезе.

— Сложи я на леглото — каза му Данишев.

Василиев изпълни заповедта.

— Бедната госпожица, колко опечалена остана, когато ѝ казах, че сте останали без крака! Мисля, че не е опасно. Това е само припадък.

Без да се бави, той взе стъклото с вода и я напръска. Лидия се свести и попита:

— Къде се намирам? Какво става с мен?

— Ти си при мене — отговори ѝ радостно Данишев.

— При тебе — извика Лидия, като скочи. — Не бива да остана дълго при тебе, нас ни разделя пропаст.

Данишев даде знак на слугата да излезе. После той я хвана за ръката и я притегли към гърдите си.

— Ще ме послушаш ли за минутка, Лидия?

— Не, не бива! — каза тя. — С каква радост бих слушала думите ти, но сега не мога!

Тя тръгна към вратата, по той я спря.

— Ела в прегръдките ми, моя мила! — каза той. — Баща ти е мъртъв, а ти не си нихилистка, това не може да ни раздели.

— Не, не може.

— Как, ти искаш да ме направиш нещастен?

— Аз да те направя нещастен? Аз съм готова да пожертвувам живота си, само да мога да те направя щастлив.

— Ти си готова да дадеш живота си за мене? Добре тогава — каза той, като я прегърна. — Нека бъдем винаги заедно. Ще ме вземеш ли за свой мъж?

— Да. Ден и нощ ще работя за тебе.

В този миг слугата доложи, че един висш офицер иска да говори с него.

— Висш офицер? Нека дойде.

Данишев помоли Лидия да влезе в съседната стая, която се отделяше от тази с платнена завеса.

В стаята влезе великият княз Константин.

— Вие... Ваше Височество!

— Дойдох, драга Данишев, за да донеса послание от Негово величество императора — каза великият княз. — Изглеждате ми много бледен, надявам се, че вашата здрава конструкция прекара кризата.

— Да, Ваше Височество, но как — каза печално Данишев, като посочи патериците.

— Негово величество императорът ви произвежда в чин полковник.

— Мене? Полковник?

— Да, вас — защо се чудите? Както виждате, и с патерици може да се авансира! Вашите свидетелства са много добри. Императорът ви съжалява от сърце, защото станяхте жертва в атентата против него.

— Как да изкажа благодарността си за преголямата милост на императора?!

— Това не е нужно. Преди един час се получи телеграма, в която се съобщава, че капитан Николин е умрял; мястото му е вакантно и императорът благоволи да ви назначи за управител в Красноярск.

— Как? Аз — управител в Сибир?

— За този пост е необходимо доверено лице, защото капитан Николин е вършил големи произволи, затова императорът вас избра. Дайте ръката си и кажете, че сте съгласен.

— Моля, Ваше Височество, да ми позволите да отида в съседната стая само за две минути, за да обмисля това.

— Навярно желаете да се съветвате с някое трето лице? Да не е някоя жена?

— Да, Ваше Величество, вие отгатнахте.

— Нека дойде тогава, не трябва да се стеснява от мене. На вас е нужна другарка в бъдещия живот.

Като чу това, Лидия влезе в стаята.

— Аз всичко чух — каза тя. — И съм съгласна на всичко, което ти намериш за добре. — И тя се поклони дълбоко пред великия княз.

— Ах, хубаво момиче е тя. Аз ви поздравявам, Данишев, с избора ви. Мнозина ще ви завидят за тази жена.

От похвалите Лидия се изчерви и с наведени очи гледаше към пода.

— Тя не е от аристокрацията — започна Данишев, — но сърцето ѝ е по-благородно от това на която и да е болярка.

— Как се казва тя? — попита великият княз.

Лидия и Данишев се спогледаха. Дали да кажат истинското име на великия княз? Най-после Данишев реши и каза:

— Ваше Височество, името на годеницата ми е свързано с много важни събития и се страхувам, ако го кажа, да не изпаднем в немилост.

— Не мога да ви разбера.

— Аз съм Лидия, моят баща е Яники, нихилистът, който извърши експлозията против императора — каза Лидия, като падна на колене и прегърна краката на великия княз.

Данишев обърна главата си. Той не очакваше нищо освен ненавист от княза. Но колко се изненада, когато видя радостна усмивка на лицето на великия княз.

— Значи Яники е ваш баща?

— Да — каза Лидия.

— Тогава вашият баща почина в ръцете ми. Каквото и да е правил, в последните си минути той се показва мъжествен и човек с принципи. И той умря с тези свои принципи.

— Ах, татко, колко добър и благороден си ти!

— В последната минута вашият баща ме закле да намеря дъщеря му и да се погрижа за нея.

Лидия не знаеше от изненада какво да каже.

— Моят баща е починал във вашите ръце?! Значи той ме благослови чрез вас?

— Да — каза великият княз. — Виждате ли колко бързо се изпълни неговата благословия? Имате благороден годеник. От мене вие ще имате сватбените необходимости, прикя и зестра. Данишев не ще се ожени за гола жена, както си мислеше. Аз, великият княз, братът на императора, ще сторя всичко за вас като ваш баща. Преди да заминете в Сибир, ще дойдете при мене в двореца, а когато стигнете там, спомнете си за човека, който знае да възнаграждава верността.

Очите на великия княз се изпълниха със сълзи, той се овладя и каза на Данишев:

— Когато отидете в Красноярск, ще намерите там една жена, чието лице е покрито с желязна маска. Колко красиви, колко мили и прелестни бяха чертите на това лице. Никога не мога да ги забравя!... Полковник Данишев, облекчете, колкото можете, злата съдба на тази нещастница.

— На вашите заповеди съм — каза Данишев.

— Още един път ви благодаря за това, което ще сторите — каза великият княз, като се поклони пред Лидия и излезе от стаята.

Когато останаха сами, Лидия прегърна Данишев.

— Благословията, мили мой, на баща ми ще ни придружава.

— Нека тази благословия ни служи като възпоминание — каза Данишев. — Ние ще си спомняме винаги за него.

Когато се върна вкъщи, Лидия завари неочакван гост — от един час Пал я чакаше.

— Къде бяхте досега, за Бога?

Лидия се изчерви. Тя не желаше да му каже тайната си.

— Търсих работа.

— Вие не трябва да търсите, аз дойдох да ви съобща нещо радостно. На събранието снощи нихилистите решиха да ви се даде пенсия. Най-богатите от тях обещаха сума, с която ще можете да живеете добре през целия си живот.

— Не приемам този подарък — каза Лидия.

— Как? Сериозно ли отблъсквате този подарък? Вие ще обидите нихилистите, които от признателност към вашия баща решиха да осигурят бъдещето ви.

— Принудена съм да повтора желанието си, защото аз не смятам да остана по-дълго в Петербург.

— Вие наистина сте решили да напуснете Петербург?

— Да, аз ще замина за Сибир с човека, когото обичам. Той е назначен там на служба.

— Кой е този човек?

— Полковник Данишев, същият, когото императорът днес назначи за управител на Красноярск.

Пал се отдръпна.

— И вие ще се ожените за управител? Вие ще живеете с човека, който с ударите на камшика ще измъчва изтерзания народ?!

— Не — каза Лидия, — напротив, ние ще занесем Божиата благословия в тази земя.

— Благословия? Да, знам, всичко ми е ясно. Вие зад гърба на баща си сте се влюбили в този офицер и сега желаете да придружавате човек, който ще разпространява в тази нещастна страна беда и отчаяние. Не ми говорете повече! Аз не ще ви попреча, тъй като сте дъщеря на моя приятел, който храбро умря за святото ни дело. Да, Лидия това не ще ви донесе благословията на баща ви.

Пал излезе, а Лидия се отпусна на стола и заплака горчиво.

Изведнъж тя чу името си.

Обърна се и видя на вратата Пал, който още не бе си отишъл.

— Наистина ли мислите, Лидия, да очерните името на баща ви?

— Не мога друго да сторя, аз обичам Данишев.

— Вие трябва да пожертвувате тази любов, както вашият баща пожертвува живота си за святото дело.

— Ако пожертвувам тази любов, трябва да се простя с живота си.

Пал я гледаше състрадателно.

— Слушайте, Лидия, скоро ще имаме събрание, елате и вие и ще разберете, че това, което искате да сторите, не е добро. Ще дойдете ли?

Лидия се замисли за малко, после отговори:

— Ще дойда. Елате и ме придружете, когато дойде времето.

Пал сърдечно стисна ръката ѝ и мълком излезе.

Лидия падна на колене и извика:

— Ти не ще ми се сърдиш, татко мой, аз ще постъпя като истинска твоя дъщеря: ще отида при твоите приятели, нихилистите, и ще дам точна сметка за постъпките си. Ако не успея да ги омилостивя, ще се откажа от Данишев, но знай, че ще се простя с живота си.

LXXVII. ПОЖАРЪТ В СТЕПИТЕ

Осем дни бяха изминали, откакто Елисавета пътуваше със своя избавител. Само киргизките коне са в състояние да издържат всичките мъчнотии и лишения, които се изпращат на този път.

Водителят на киргизите оказваше услуги и почести към Елисавета като един внимателен европейски кавалер. Когато се спираха да преспят, постилаше всичко, с което разполагаше, за да бъде удобно на Елисавета, а той лягаше на няколко разкрача от нея.

Те навлизаха все повече и повече в степите. Тревата бе такава, че конят трудно вървеше. Добре разбираше от ударите на господаря си, че трябва да бърза и ускоряваше хода си.

Отначало Елисавета се страхуваше от киргиза, но като го разбра какъв е, все повече му се доверяваше. Една вечер, преди да си легнат, киргизът съобщи на Елисавета, че пътуването им ще свърши на следния ден.

— Още един ден и ние ще бъдем при твоите съотечественици?

— Да — отговори киргизът, — тогава ще бъдем в моята палатка. И този ден ще бъде един от най-трудните, защото ще навлезем в най-високата трева. Възможно е някаква опасност да ни застраши.

— Аз се научих да се противопоставям на мъчнотиите, откакто съм с тебе, Мортиго!

Мортиго се усмихна. Хареса му комплиментът от тази хубава жена.

На следния ден, щом се съмна, Мортиго събуди Елисавета.

— Трябва да продължим пътя си. И ако искаме да стигнем рано в моя дом, трябва по-рано да тръгнем.

Елисавета стана и Мортиго се качи на коня.

— Виждаш ли онези планини, които се синят?

— Да — каза Елисавета.

— Те са Алтайските планини; в подножието им се намира моето отечество.

— Твоего отечество — с въздишка каза Елисавета, като си спомни за своето, където бе баща ѝ, когото тя почерни на старини.

Времето през целия им път бе много хубаво, обаче днес се промени. Конят ставаше неспокоен. Облаците, които се показаха на хоризонта, се изгубиха и изведнъж стана много тъмно.

— Това с най-лошото, което можеше да ни се случи — каза Мортиго.

— Да се спрем тогава за малко, може би тъмнината ще се разпръсне.

— Не трябва нито за миг да спираме, трябва да бързаме, та преди да се стъмни, да пристигнем. Ние сега се намираме в степите и ако останем тука, свирепите зверове ще ни разкъсат на парчета.

Преди киргизът да се доизкаже, нещо почна да фучи във въздуха.

— Какво ли е това? — извика Елисавета.

— Нищо, нищо. Трябва да бързаме.

Елисавета видя за пръв път Мортиго да бие коня си. След миг стана ясно защо бе сторил това, понеже се зачу наблизо рев.

— Подушил ни е — каза Мортиго — степният тигър, но не се страхувай, не за пръв път се боря с тях.

Конят се спря.

— Трябва да е наблизо около нас, по аз не мога да го видя.

— Ето го! Сега ще се хвърли отгоре ни! — извика Елисавета.

— Време е да слезем. Дръж се добре на коня и ако видиш, че аз падна убит, ти бягай с него.

Елисавета се разтрепера. Тигърът бе сред тревата и гледаше неподвижно ту коня, ту човека.

Мортиго и тигърът се спогледаха за няколко мига, после тигърът се хвърли срещу Мортиго, но той се отдръпна хитро настрана.

След това стана нещо, което Елисавета смяташе за невероятно: изведнъж киргизът легна на гърба си и забодя острия си нож в гърдите на животното, което с див рев се сгромоляса на земята, а Мортиго скочи хитро настрана.

— Ти не си ми непознат — каза той, — моите хора са те преследвали, но ти си им избягал! Жалко, че не мога да се спра и да му одера кожата, но утре навярно ще дойда с моите хора, за да сторя това. Сега сме в безопасност — каза той на Елисавета, — понеже той бе единственият в околността ни.

После се качи на коня и цял час вървяха, без да проговори.

— Ние трябваше вече да сме у дома, изглежда, че сме объркали пътя.

— Не ми се вярва, виждам пушек — каза Елисавета. — Навярно е от вашето село?

Киргизът погледна към тази страна и какво да види — пожар бе обгърнал цялата околност!

— Това не е огън в село, а пожар в степите — извика уплашено киргизът.

— Да бягаме тогава — каза Елисавета.

— Намираме се сега в по-голяма опасност, отколкото по-рано — каза Мортиго. — Сега можем да загинем.

Огънят се разпространяваше много бързо.

Цялата околност гореше. Мортиго и Елисавета дишаха много тежко. В същото време пред тях тичаха: елени, сърни, птици. Те бягаха от пожара.

— Помоли се на Бога, госпожо, и аз ще се помоля на моите богове.

Той гръмна два пъти с пушката и гърмът се разнесе из гъстата мъгла и дима. И двамата коленичиха и издигнаха ръцете си към небето.

Димът ставаше все по-гъст, а пламъкът се приближаваше до тях.

— Ако можеш да се спасиш, не се излагай заради мене на опасност. Качи се на коня и бягай — каза Елисавета.

— Аз да бягам? Бъди уверена, че по-скоро ще умра, отколкото да те изоставя. Заклех се, че жива ще те заведа у дома. Мортиго трябва да удържи думата си. Слушай! Гърмеж в отговор на нашия. Ние се намираме близо до тях, дръж се здраво за мене, трябва да бягаме.

Той гръмна още веднъж и изтича напред, като преди това покри лицето на Елисавета с кърпа.

След няколко минути извика радостно:

— Ние сме спасени!

Мортиго махна кърпата от лицето на Елисавета и на едно малко разстояние от тях забеляза киргизки конници.

— Напред! — извика Мортиго, като удари силно коня си, който се втурна бързо, подкрепен от пресния въздух.

Преди да настигнат конниците, конят падна от умора — Мортиго и Елисавета се свлякоха на земята. Съотечествениците му го вдигнаха

и поздравиха радостно Мортиго, после им предложиха камилско мляко. Те изгледаха Елисавета враждебно. Не им бе приятно, че Мортиго бе довел тази бяла жена между тях. Дадоха на Елисавета отделен кон, подмениха коня на Мортиго и се отправиха към шатрата на водача, която беше много далеч.

Стана ясно, че пожарът бе предизвикан нарочно, за да се избавят от тигъра, който им правеше големи пакости.

Шатрата на Мортиго бе наредена с изтънчен вкус. Подът бе постлан с кожи, а леглото му бе украсено с персийски килими.

— Тук можеш да се разполагаш добре, хубава жено. Искам да останеш доволна при нас; за да не скучаеш сама, ще ти пратя една прислужница. Ей, Шаури, ела тук!

На вратата се появи жена на средна възраст. Тя бе облечена по-просто от другите жени.

Тази жена не се хареса от пръв поглед на Елисавета. На лицето ѝ като да се четеше лукавство.

— Тази е стара Шаури — каза Мортиго на Елисавета, — тя ще ви прислужва, докато сте при нас. Аз избрах нея, тъй като тя е единствената тука, която знае руски. Ще допълня, че тя е много умна и се ползува с уважението на моите хора като пророчица.

Шаури седна настрана.

— Изглежда, че не ѝ е много присърце, че я правите слугиня — каза Елисавета.

— Дали е така или не — не ме интересува. Тя знае добре, че не търпя никакви прищявки.

Изминаха три дни, откакто Елисавета се намирате при киргизите. Чистият планински въздух и добрата храна, която се състоеше от мляко, я поправиха за късо време.

Въпреки че Мортиго бе много предпазлив в обноските си към нея и често ходеха двама на лов, тя не се чувствуваше щастлива. Нямаше друг приятел освен Мортиго. Останалите я гледаха вражески. Шаури ѝ прислужваше, без да ѝ заговори, и я гледаше намусено.

Една нощ, когато Мортиго отсъствуваше, Елисавета, щом си легна да спи, чу някаква глъчка пред шатрата си. Шаури бе застанала всред тълпа от киргизи и предсказваше съдбата им.

— Очаква ни нещастие, братя — казваше тя, — голямо нещастие!

— Не може ли да се предотврати това нещастие?

— Само ако се премахне жената, която донесе със себе си нещастие на нашата земя.

— Коя е тя, която донесе това нещастие у нас? — извикаха няколко души в един глас.

— Онази чужденка, която Мортиго доведе със себе си. Трябва да я принесем жертва на нашите богове, за да видим дали не ще умиловим боговете над нас.

— Щом това е неизбежно, нека я принесем! — извикаха почти всички.

— Знам, че сте готови на това, обаче какво ще каже главатарят ни Мортиго? — запита Шаури.

— Ще я убием, преди той да си дойде от лов — каза един.

Елисавета чу всичко. Смъртната ѝ присъда бе произнесена. Единственият ѝ спасител Мортиго не беше тука да я избави.

Завесата на шатрата се вдигна и вътре влезе Шаури.

— Ето я тука, не е нужно да я търсите — каза тя.

За миг вързаха Елисавета и я изведоха от шатрата. Те я вързаха за едно дърво и разкъсаха дрехите ѝ.

Елисавета гледате равнодушно какво се вършеше.

Запалиха огън пред нея, в който хвърлиха една паница най-напред, тя беше предназначена за бога на тъмнината. После хвърлиха в огъня една дива коза, след това започнаха да пият едно киргизко питие, направено от камилско мляко — кумис, и най-после почнаха да играят. Като свършиха всички встъпителни церемонии, дойде и нейният ред.

Един от киргизите се приближи до нея и я повлече към огъня. Шаури разкъса дрехата ѝ от врата надолу. Киргизите започнаха пак да пеят някаква песен, а Шаури взе един нож и се приближи до Елисавета.

Песента свърши, ножът блесна и безмалко главата на Елисавета щеше да отскочи настрана, ако не се бе вдигнала глъчка, причинена от пристигането на Мортиго.

От един поглед Мортиго разбра цялата работа.

С дясната ръка той улови главата на Шаури, която пребледня и падна на няколко разкрача. После той се обърна към останалите и каза:

— Нещастници, как дръзнахте да сторите това? Как посмяхте да нарушите гостоприемството, което е като светиня за всеки киргиз? Вие

посегнахте да убие, и то кого? Този, който ви се довери и ви дойде като гост в дома ви и се остави под вашата закрила?

— Не сме се заклели в това.

— Какво ви е направила тази жена?

— Тя донесе нещастие в страната ни.

— Нещастие? Нима е възможно тази жена да ви донесе нещастие, глупци? — Мортиго повдигна Елисавета и я притисна до гърдите си. — Кой ви каза да сторите това? — запита Мортиго.

— Шаури — извикаха всички. — Тя самата ни каза, че ако не убием тази жена, ще ни сполети нещастие.

— Чуйте, киргизи! — извика силно Мортиго. — Който посмее да вдигне ръка срещу тази жена или дръзне да я обиди с нещо, той ще се разправя после с Мортиго, който ще му разцепи главата с тази брадва!

— Ние нищо не сме й сторили — извикаха няколко души в един глас.

— Ако бях дошъл само една минута по-късно, тя щеше да е мъртва. Благодарете, че не стана това, защото Бог знае какво щеше да се случи! Това, за което вашият главатар се е заклел, трябва да е свято и за вас. Аз се заклех за вечно приятелство и вяност. Шаури ли ви научи да сторите това? Ела тука! — заповяда й Мортиго.

— Какво обичаш? — покорно се отзова Шаури.

— Защо накара тези хора да извършат убийство?

— Защото те ненавиждам — отговори Шаури.

— Сигурно защото съм от фамилията, която свали вашето господство? Съветвам те да се отречеш от него, иначе ще пропаднеш.

— Аз не се страхувам от смъртта — отговори тази зла жена. — Заявявам ти, че животът й не е сигурен, докато съм аз жива. Ето, казвам ти открито, че съм твой враг.

— Щом е така, мои хора, вържете я. Защо се колебаете? Не ме ли признавате за ваш предводител?

— Признаваме те — каза един старик, — но Шаури е наша пророчица и ако й сторим зло, боговете ще ни накажат.

— Вържете я! Ако не сторите това, ще ви избия с тази брадва.

За миг вързаха Шаури и я закараха в неговата шатра, където я оставиха под надзор.

— А вас, киргизи, съветвам да изпълнявате моите заповеди, понеже добре знаете какво мога да ви сторя! Повтарям, че тази жена е

под моето покровителство и който посмее да я обиди, ще се разправя с мене. Горката — обърна се той към Елисавета, — какво е трябвало да изтърпиш в мое отсъствие!

После той заведе Елисавета в своята палатка.

— Мила моя, да знаеш колко много те обичам! — каза Мортиго, като падна на колене пред нея.

— Стани! — каза му Елисавета. — Само пред Бога се коленичи. На тебе дължа живота си.

Мортиго продължаваше да стои на колене.

— Виждам, че твоите хора не ме обичат и с мене се излагаш на опасност, затова аз мисля да продължа пътя си.

— Не, ти не трябва да си отиваш. При нас твоят живот е най-запазен. Ако си отидеш, ще страдаш, затова остани.

— Аз трябва да се върна в отечеството си. Там ме чакат баща, брат и моето дете, което не съм виждала толкова отдавна. И още: желая много да видя родината си.

Човекът, който бе силен като гигант и храбър борец, се разплака.

— Ако това не може да стане, то нека бъде, както ти искаш. Аз сам ще те придружа до Петербург. Не ще можем утре да тръгнем, а ще почакаме новолуние. Прости, че се осмелих да ти заговоря за любов.

Елисавета му даде ръцете си, които той дълго държа в своите, след това си отиде в своята шатра.

Елисавета остана дълго пред шатрата и жадно наблюдава Алтайските планини.

Зад тях се намираше друг свят, пълен с мъки и изкушения. Там беше най-скъпото й същество — малкият Владимир, нейният син.

— Владимир, аз ще те потърся — шепнеше тя в тихата красива нощ, — ще го потърся, плода на моята любов, и когато го намеря, ще се отстраня от лъжливия свят, в който прекарах толкова мъки!...

LXXVIII. СРЕЩАТА

От ден на ден магазинът на Петровна успяваше. Клиентите ѝ неспирно се увеличаваха и всичко напредваше. Въпреки това тя ставаше от ден на ден по-загрижена. Мечтата ѝ да стане собственица на имота си не я радваше вече.

По-рано, когато живееше в зимника, тя бе по-весела.

От няколко месеца, откакто се бе върнала в Петербург, сестра ѝ Леония се беше настанила у нея, като ѝ помагаше във всяко отношение. Тя имаше още една длъжност — прислушваше на майката на Бояновски, която също живееше при Петровна.

Напоследък старата жена се бе променила много. Мисълта за сина ѝ, който страдеше в Сибир, много я измъчваше. Много често, когато оставаше сама, тя си въобразяваше, че синът ѝ се намира при нея. И тя разговаряше с него. От ден на ден старата все повече слабееше.

Петровна извика веднага лекар. Като я прегледа, той съмнително поклати глава. Болестта ѝ не е обикновена. Тя страда от душевна болест, която става все по-опасна.

Лекарят бе Греч. Той положи големи старания, за да я излекува, а Петровна и Леония удовлетворяваха всичките ѝ капризи.

Една вечер, когато Петровна се канеше да си легне по-рано, пристигна писмо. Викаха я да отиде в една гостилница. Отначало Петровна се колебаеше да отиде, като се страхуваше от нещастие. Леония пожела да я придружи и тя се реши.

Тя остана много изненадана, когато намери Бакунин, дегизиран като старец. Петровна въпреки това го позна. Бояновски бе седнал до Бакунин. Те ѝ казаха, че искат да се представят пред старата Бояновска, но така, че да не ѝ стане лошо.

След четвърт час бяха в дома на Петровна. Последната се приближи до старата, която бе седнала на канапето.

— Защо ли си мисля за невероятни неща? — каза старата. — Ето, две нощи непрекъснато разговарям с човека, който ми е по-скъп и

от очите ми! Знам, че това не е в действителност — всичко е възпоминание от миналото.

— Да не говорите за вашия син? — попита Петровна.

— Да, за моя син, който ще живее вечно в сърцето на майка си.

Вратата се отвори и вътре влязоха Бакунин и Бояновски.

Като видя колко изнемощяла бе майка му, очите на Бояновски се напълниха със сълзи. Той не можа добре да види очите ѝ, но ясно видя побелялата коса.

„Клета моя майчице, колко скърби и мъки си претърпяла за мене!“ — помисли си Бояновски.

Петровна улови ръцете на старата и попита:

— Добра ми майко, ще ми разправиш ли всичко, което сте говорили с твоя син?

— Не, не мога. Онова, което говорих със сина си, не трябва никой друг да го знае. Но почакай, мисля, че и тебе те поздрави.

— Мене?

— Да, тебе, понеже в твое лице аз намерих дъщеря, която ми е служувала и се е грижила за мене и която облекчи последните ми дни.

Като каза това, старата сложи ръцете си върху главата на Петровна и я благослови.

Петровна не можа да удържи сълзите си.

На Бояновски му се искаше да изтича и да коленичи пред майка си, но Бакунин го задържа.

— Не още, не е дошъл моментът.

Старата се обърна и ѝ се стори, че вижда сина си, и то не като в сън, а в действителност.

— Синко, ти нали разкъса веригите и дойде при майка си да я видиш? — каза печално тя.

Бояновски не можа повече да се въздържи и с разтреперан глас каза:

— Да, мила мамо, аз дойдох да те видя.

— Значи наистина дойде? Нека си поприказваме за хубавите минали времена. Помниш ли, Коля, когато беше малък, когато седеше до мене, а аз решех русата ти косица?

— Да, майко, всичко си спомням — отговори Бояновски със задавен от сълзи глас.

— И когато ти стана голям, ние пак си останахме добри и верни приятели — говореше старата. — Всичките големи хора те хвалеха и обещаваха блестящо бъдеще.

— Да, майко, всичко си спомням.

— После помниш ли, когато ни сполетя нещастieto и ние двамата се намерихме пред смъртното ложе на баща ти?

— Помня, майко.

— Помниш ли какъв беше последният му завет?

— Той протегна ръцете си и ми каза: „Ако обичаш, синко, и почиташ майка си, и Бог ще те благослови.“

— Ти ме обичаше, почиташе, на ръце ме държеше, както много рядко синовете правят, ала, синко, ти етапа жертва на една змия, която отрови живота ти. Кажи ми коя бе тази змия?

— Името на тази, която се вмъкна в семейния ни живот, е Феодора — каза Бояновски.

— Феодора, Феодора е името на тази змия, която ще проклинам до последния си час.

Старата не можа повече да говори, тя падна изнемощяла на леглото си.

За четвърт час царуваше гробна тишина в стаята. След това старата каза:

— Това бе само сън? Той не беше при мене! Той навярно не ще може да дойде при мене! Възможно е да е жив, но кой знае къде се измъчва в Сибир; ако е така, нека майчината благословия да го придружава навсякъде. Скъсай, сине мой, веригите и ела на свобода, понеже благословията на майката разкъсва и най-тежките окови, и най-дебелите стени на тъмницата. Бъди спокоен, синко, виж, майка ти те благославя.

Бояновски не можа повече да се въздържи: той се доближи до майка си, хвърли се в прегръдките ѝ и каза:

— Майко, майко, ето ме при тебе!

Старата гледаше втренчено стоящия пред нея човек. Тя не можеше да разбере дали това е сън или действителност.

— Майко, майко, благослови ме, аз съм твой син! Виж белега на врата ми, виж и ще се увериш, че този, който целува старите ти ръце, е твой любимец — твой Коля.

Старата гледаше неподвижно сина си. После извика силно:

— Сине мой, Коля, сине мой!

Този вик бе толкова радостен, че Бакунин и Петровна намериха за необходимо да се отдалечат от майката и сина, за да ги оставят сами при тържественото им свиждане и да не им пречат в разговора.

Въпреки че старата бе изнемощяла, тя попривдигна сина си, за да се увери дали има същите черти, които тя помнеше.

— Същите черти, той е моят Коля. Ти наистина си избягал от страната на мъките!

— Да, майко, аз съм свободен. Както виждаш, аз се върнах, понеже майчината благословия ме е придружавала.

— Ти си свободен и се върна! — извика тя силно, като го притисна до гърдите си.

Напразно се обърна, за да попита Петровна и Бакунин защо майка му е така студена и защо трепери. Измъкна се от прегръдките ѝ и тя падна на леглото.

— Погледни ме, майко! Защо очите ти са така бели, защо не ми отговаряш? Майко, майко, не ме оставяй сам! О, Боже, тя умира... Моля ви се, тя умира, помогнете!

Петровна изтича и улови главата ѝ.

— Аз очаквах такова нещо, затова пратих Леония за доктор Греч — каза Бакунин.

След малко вратата се отвори и доктор Греч дойде, придружаван от Леония. Един поглед бе достатъчен да схване какво се бе случило. Той се доближи до старата и опипа пулса ѝ.

— Бояновски — каза лекарят, — ти намери майка си, за да я изгубиш. Не роптай против съдбата, аз всеки момент очаквах смъртта на старата.

— Наистина ли умира? — попита Бояновски.

— Виж, виж, тя иска да те види — каза доктор Греч.

Бояновски падна на колене пред майка си, която сложи ръце на главата му и каза:

— Мой любимец, аз те благославям.

После главата ѝ клюмна.

— Умря — каза лекарят, като затвори очите ѝ.

— Светът изгуби една благородна жена — каза Бакунин.

Бояновски бе скрил глава в скута на майка си и плачеше като малко дете.

Петровна и Леония се молеха на Бога за успокоение на душата на старата.

Бакунин се доближи до Бояновски и го потупа по рамото.

— Не падай духом — каза му той, — ти имаш и верни приятели.

— Майка си загубих — каза плачешком Бояновски, — най-милото на света. Ако не беше онази зла жена, тя щеше още да живее.

— Знаеш ли, че тази жена е в ръцете ни — каза Бакунин — и отмъщението ни ще е ужасно?

— Отмъщение! — извика Бояновски и стана прав. — Утехата ще ми бъде отмъщението. Да, майко, като държа светата ти ръка, аз ти се заклевам, че ще ѝ отмъстя...

LXXIX. ЧОВЕКЪТ С МАСКАТА

Близо до входа на Екатерининския парк имаше един полуразрушен цирк.

Много рядко дохождаха някои любители да представят изкуството си на петербургската публика.

От няколко години нищо не се е представило в този цирк. Собствениците му често се сменяха, докато най-последно го купи един малък артист, за когото се питаха как е имал такава голяма сума да откупи този цирк.

Ако полицията бе забелязала как в цирка се вмъкнаха на 30 срещу 31 март едни черни фигури с наметала, щеше да разбере откъде този хлапак имаше пари да заплати за това здание.

Различни лица идваха в този цирк, но преди да им отворят вратата, те трябваше кажат уговорения знак.

Прозорците и другите отворстия бяха добре запушени, за да не може да се вижда светлина отвън, когато се запалеха лампите в цирка.

Цялото пространство на цирка беше добре осветено и винаги препълнено с посетители.

В средата се издигаше трибуна, около която седяха шест до седем души, водители на нихилистите.

Днес Бакунин председателствуваше, което показваше важността на събранието. Посетителите бяха дошли да чуят от самия Бакунин какво е сторено и какво да правят в бъдеще. До него бе седнал Бояновски, пребледнял поради внезапната смърт на майка си. От другата страна на Бакунин седеше Пал.

Бакунин погледна часовника си. После взе ножа и го заби в масата — в знак, че събранието е открито.

— Тук ли са всички? — извика мощно той.

— Да, всички.

— Сигурни ли сте, че помежду ни няма някой предател?

— Всички са верни.

— Постове на място ли са?

— Да.

— Добре дошли тогава! Нека девизът ни бъде: „Отмъщение на предателите на родината!“

— Готови ли сте всички да се жертвувате за святото ни дело?

— Готови сме.

— Ние трябва като престъпници да се събираме нощем, но пие не сме такива. Всичко, което правим за делото пи, даже ако е нужно да убиваме, не трябва да ни плаши, тъй като ние не убиваме, а се борим. Атенатът против царя не излезе сполучлив, вместо него други пострадаха. Падналите при атентата са герои на родината си, затова да се помолим за успокоение на душите им.

Всички нихилисти станаха и стояха прави няколко минути; после всички пак седнаха и Бакунин започна:

— Нашият приятел Яники стана жертва на експлозията. Нека остане в паметта ни като неустрашим нихилист, добър другар, чието име със златни букви ще се запише в историята. Той падна като герой в борбата и сега е на небето, откъдето ще идва светлината, която ще ни осветлява тъмните пътища. За да си спомняме винаги за Яники, един наш приятел художник изрисува неговия портрет, който сега се намира тук и ще остане завинаги при нас, за да напомним за геройския му подвиг.

— Махни покривката от портрета! — извика Бакунин на едното, който стоеше до един предмет, покрит с черно платно.

Платното се вдигна и пред нихилистите се откри красиво изработеният портрет на Яники.

— Той умря — каза Бакунин, като сочеше с пръст към портрета, — но делата му ще живеят дълго в душите ни. Яники изчезна от този свят, като остави дъщеря си, която обичаше повече от очите си. Тя остана сама и беззащитна, наш дълг е да се погрижим за нея. Ние се погрижихме, като купихме едно полско имение, където тя може безгрижно да прекара живота си, обаче преди малко Пал ми съобщи, че има да ми казва нещо важно за нея, затова, Пал, говори!

Бакунин слезе от трибуната, а на нея се качи Пал.

— Приятели — извика той, — грижете, с които искаме да обсипем Лидия, ще ни се сторят на пръв поглед като че ли незаслужени.

— Незаслужени? Дъщерята на Яники е заслужила — каза един от присъстващите.

— Когато ѝ казах, че ѝ отпуснахме издръжка, тя решително я отблъсна.

— Отблъсна Защо?

— Защо ли? Защото тя обича един човек, който се числи към нашите врагове.

— Това е истина. Тя мисли да замине с подполковник Данишев, назначен за управител на Красноярск. Данишев ще отиде в Сибир, за да замести капитан Николин.

Всред присъстващите се появи негодувание.

— Приятели, не осъждайте Лидия, преди да ви е казала причината, която я заставя да стори това нещо против нашето желание. Тя реши сама да дойде, затова нека сама се оправдае. Тя ще ви каже, че не може да остави Данишев, затова да не я спираме. Братя, вие трябва да ѝ посочите правия път от приятелство към баща ѝ.

— Да, това е наш дълг — извикаха неколцина в един глас, — ние ще ѝ посочим правия път.

— Доведете Лидия — каза Бакунин.

След малко се показва Лидия, покрита с наметало.

— Лидия Яникина, елате насам!

Лидия приближи.

— Братята на смъртта те молят да се откажеш от намеренията си — ще се покориш ли?

— Не мога, защото обичам Данишев и ако се откажа от него, не ще живея повече.

— Ти не си дъщеря на Яники! Той умря за нашата кауза, а ти се присъединяваш към враговете ни.

— Това не е така — каза Лидия. — Не е вярно, че аз ще бъда ваш неприятел, напротив, ще работя в полза на вашето дело. Данишев заминава като управител на Красноярск и аз като негова жена ще мога да помогна на страдащите там повече, отколкото тука. Кое е по-добре: да умра, без да съм сторила нещо, или да помогна на угнетените? Аз ви се заклевам, че ще върша винаги, когато ми се удаде случай, добри дела.

— Тя е права, приятели, няма защо да я осъждаме! Тя е истинска дъщеря на Яники — каза Бакунин. — Тя се е заклела да бъде вярна на

Данишев. Ние трябва да ценим високо всички, които спазват клетвите си. Нека да я благословим, братя, и ѝ позволим да върви. В Сибир има много нещастници, които имат нужда от нейната помощ.

— Да бъде така! — извикаха всички в един глас.

— Щастлив път, Лидия! — каза Бакунин. — Нека Бог ти помогне да вървиш по пътя, предопределен от твоя баща.

— Благодаря ви, много ви благодаря — каза Лидия. — Аз ще удържа думата си, вие ще чуете това.

Като излизаше, очите ѝ се изпълниха със сълзи.

— На дневен ред въпросът днес е, братя, да намерим по-скрито място, тъй като полицията след атентата се е засилила да ни търси. Да напуснем отечеството — не трябва, да повторим атентата. Ако първият излезе несполучлив, то ще направим още пет. Ние трябва по какъвто и да е начин да победим.

След думите на Бакунин се чу отвън подсвирване.

Всички нихилисти станаха и грабнаха ножовете си. Това бе сигнал, че някой чужденец е влязъл в събранието.

— Между нас има предател — каза Бакунин, — кой даде този сигнал?

— Един човек с маска желае да говори с Бакунин.

— Нека влезе, желая да разбера кой му е казал нашата парола.

— Смърт на предателите! — извикаха нихилистите, като вдигнаха камите си.

След малко човекът с маската застана пред Бакунин.

— Знаеш ли къде се намираш? — запита Бакунин.

— Знам. Аз нарочно ви търсих, братя на смъртта, понеже желая да говоря с вас.

— Какво искаш да ми кажеш?

— Желая да ви помоля да ме приемете за член на вашето дружество.

— Знаеш ли, че членуването в нашето дружество е равно на смърт?

— Всичко знам. Аз съм добре уведомен за това.

— Готов ли си при тези условия да станеш член?

— Да. Не се двоумете — каза непознатият, — вие не подозирате кой е пред вас. На мене е известна всяка стъпка и следа, където работят вашите врагове, аз ще ви посоча пътя към победата.

— Пътят, по който вървим, е кървав, затова те съветваме още веднъж да се откажеш от намерението си.

— Готов съм и кръв да проливам, защото съм кръвно обиден и потъпкан с крака.

— Добре, кажи кой си.

— Вижте — каза непознатият, като свали маската си.

Самият Иван Кардов?! Отначало всички го изгледаха; като се увериха в истината, всички се обезпокоиха, мислейки, че са обградени от полицията.

Отвсякъде наизскачаха и извикаха в един глас:

— Смърт на предателите, смърт на Иван Кардов!

Всички се втурнаха с голи ками към него, дори и самият Бакунин.

— Иван Кардов! — извика разпалено Бакунин. — Ти мислиш навярно, че си ни уловил, но знай, че се улови сам в примката, защото преди полицията да ни хване, ти ще станеш жертва.

Кардов стоеше и не мърдаше, като гледаше неподвижно като статуя. Той не се мръдна от мястото си, нито продума, за да се защити; дори не намери за необходимо да вдигне ръката си, за да се запази от отправените към него ножове.

— Да го уловим и го вържем — казаха неколцина. Отдавна щеше Иван Кардов да им стане жертва, ако не бе Бакунин.

— Назад! Нима желаете да го убиеете? Този човек не трябва така да умре.

— Ще ме чуеш само за минутка — пошепна Кардов на Бакунин.

— Какво има да ми кажеш?

— Че всички се мамите, аз дойдох сам, без никой да ме придружава.

— Ти лъжеш, това не е истина.

— Не е мъчно да се уверите в това — пратете някой да провери и ще видите, че говоря истината. Заклевам се.

— Не се кълни — каза Бакунин, — това няма да ти помогне.

— Дайте ми за пет минути свобода и ще се уверите, че аз не съм дошъл като предател. Вижте, аз не нося никакво оръжие. Ако бях ваш неприятел, нима можех да дойда без оръжие?

— Братя, нека чуем защо е дошъл този човек — каза Бакунин на нихилистите. — Горко му, ако не каже истината!

В цирка настана гробна тишина.

— Нихилисти, досега аз бях вашият най-голям враг, понеже изпълнявах точно длъжността си; аз ви затварях, убивах, понеже това беше мой дълг. Във време на службата си аз предотвратих виновния; вие бяхте мои неприятели и аз се борех храбро с вас, обаче сега и аз имам същия враг, който и вие, затова искам заедно с вас да се боря за съсипването му.

— Как ще докажеш, че не сме твои неприятели? Нима за една нощ ти промени убежденията си?

— Онзи, на когото служих вярно, само за една нощ ме свали от висотата на положението ми!

Нихилистите разбраха какво е накарало Кардов да дойде при тях.

— Той иска да ме заточи в Сибир.

— Значи ти предаваш стария си господар, защото те е понижил и от богатство те захвърли в сиромашия?

— Не искам да го предам — каза Кардов, — а искам да му отмъстя.

— Мислиш ли, че нихилистите ще ти помогнат в това? Не, Иван Кардов, ти се мамиш. Ние имаме друг, по-висок идеал — ние се борим за майка Русия! А че императорът ти е отнел властта — ние не можем да ти помогнем. Ти не си виновен, че си ни затварял и убивал, тъй като това е било твой дълг, обаче предпочитането и покровителствуването на богатите пред бедните те прави виновен. Така правят само подлите и долни хора. Фактът, че императорът ти е отнел тази длъжност, показва, че ти не си достоен за нея и той с пълно право е сторил това.

Кардов цял побледня. Той започна да трепери, не беше очаквал такъв неуспех. Но въпреки това трябваше да се владее и да се труди по какъвто и да е начин да спечели нихилистите на своя страна, в противен случай бе загубен.

— Думите ви са справедливи, Бакунин, обаче има и други причини, по-важни, които ме заставят да съм против императора. Причината, която ме накара да стана като вас негов неприятел, е също като вашата. Аз, като бивш директор на полицията, съм в състояние да принеса на каузата много ценни услуги, понеже зная всичките им пътища. Няма друг в цяла Русия, който да познава техните недостатъци по-добре от мене. Аз знам всичките пътеки и още тази вечер мога, ако желаете, да ви заведа до спалнята на императора.

Нихилистите се погледнаха весело. Те не можеха да се усъмнят в думите му.

— Животът на цар Александър II се намира в моите ръце — започна Кардов. — Приемете ме във вашето дружество и още с първия атентат ще погубя царя. Вие сбъркахте, като турихте динамита в зимника, той трябва да бъде по-близо до царя, дори до леглото му, за да не пострадат други.

— Това е така — извикаха няколко души от галерията. — Иван Кардов е най-подходящият за тази цел, нека го приемем за член на нашето дружество.

— Почакайте, братя на смъртта — каза Бакунин, но никой не слушаше.

— Нека Иван Кардов се закълне и ние ще го приемем.

— Тишина! — извика силно Бакунин. — Чуйте ме!

Всички се смълчаха, като видяха сърдитото изражение върху лицето на Бакунин.

— Аз искам да ви припомня сега, за да не стане късно после. Решавате ли да приемете Иван Кардов за член?

— Да, тъй като той ще ни е много полезен — извикаха от галерията.

— Полезен? Възможно е, но аз ви казвам, че дори и да доведе самият император, аз ще го изпъдя заедно с него.

Кардов поглеждаше вражески Бакунин.

— Нихилисти — каза Бакунин, — вие знаете, че аз съм бил винаги ваш верен и предан приятел и че винаги съм бил готов да се излагам на опасности за светата ни кауза. Аз напуснах семейството си, родината и спокойствието си, само и само да служа на делото ни. Нищо не е в състояние да ме спре — нито планини, нито морета, нито лични амбиции.

— Това е вярно — извикаха всички.

— Мисля, че е безцелно да говоря за опасностите, от които съм ви избавял. Мой дълг е да ви напомня, че по-голяма от тази опасност — да приемем Иван Кардов за наш член — не е съществувала. Той дойде при нас да ни предлага своите услуги. Но какво го е накарало на това? По същите причини ли, по които вие: не от омраза към народните мъчители, не от желание да спаси отечеството си, но защото желае да отмъсти на царя, който го е отблъснал от себе си с камшик,

защото е видял, че той е човек подъл, безхарактерен и неспособен. Ние всички тука, дори и най-бедните, сме хора с принципи, всички се борим против тираните, ето защо ние сме благородни. Разумно ли е да допуснем помежду ни човек, който преди половин час е бил шпионин, наш палач и който идва при нас, защото нашите неприятели са го отблъснали?

Кардов се разтрепера. Помисли си, че ако нихилистите се съгласят с Бакунин, той е изгубен.

— Ние трябва да отблъснем Иван Кардов, така както стори и императорът — каза Бакунин, — понеже ако той стане наш член, то благородното ни дело се опетнява. Нашето дружество може да се крепи само ако работи самостоятелно и без помощта на чужди опетнени лица. Така трябва да бъде и тогава, когато остане само един от нас.

Бакунин млъкна, за да види впечатлението от думите си.

Всички се спогледаха, без никой да продума. Бакунин видя, че неколцина се отделиха от другите, което показваше, че желаят да приемат Иван Кардов за член. Той пребледня от яд и каза:

— Накъсо ще кажа, че добре ще е, преди да го приемете за член, да обмислите добре, тъй като с приемането му се опетнява вашата чест.

— Нека гласуваме тогава — извикаха неколцина.

— Изберете по-доброто. Не мислете, че ще дам оставката си. Аз ще остана верен на знамето, под което се заклех, обаче повтарям, че делото ни ще пропадне с това.

— Аз мисля, че в няколко седмици — започна окуражен Кардов — вашите врагове ще бъдат убити.

— Нека започнем гласуването. Донесете белите и черни топки — извикаха от галерията.

Бакунин дръпна настрана Пал.

— Завиждам на Яники, приятелю, че не е жив защото ако видеше и чуеше това, щеше да онемее.

Очите на Бакунин бяха така светнали, че Пал се уплаши да не би Бакунин да полудее от яд.

— Не се безпокой, приятелю — каза му Бакунин, — виж, че аз се успокоих. Не вярвам, че ще го изберат. Думата ми е била винаги зачитана в събранието.

— Страхувам се, че този път ще бъдеш измамен — каза му Пал.

— Преброяването завърши — извика някой.

— Какъв е резултатът? — запита Бакунин.

— Иван Кардов е приет.

На устата на Бакунин се показва горчива усмивка.

— Поздравявам ви с него, братя на смъртта — каза Бакунин, — но казвам ви, че святото дело е загубено.

— Млъкни, Бакунин — извика един от нихилистите, — понеже след като даде клетва, трябва да почиташ Кардов като нихилист.

— Да не би да не изпълниш законите ни?

— Аз ги създадох и знам да ги зачитам.

Кардов се доближи до масата, постави ръката си на черепа и като вдигна меча, се закле. След това всички нихилисти го прегърнаха.

Бакунин бе последният. Те се прегърнаха.

— Поздравявам те, брате — каза Бакунин и побърза да каже: — Пази се, Кардов, аз ще бдя над тебе!

След четвърт час лампите в цирка бяха изгасени. Събранието свърши и всички си отидоха.

Иван Кардов, който преди няколко седмици бе най-върлият враг на нихилистите — той ги преследваше, затваряше и убиваше, — същият този Иван Кардов стана днес нихилист.

LXXX. СЕМЕЙСТВОТО НА АШИНОВ

Оставихме заместник-управителя в минутата, когато той падна в несвяст на стола.

Опиумът, който комедиантът му бе дал, оказа действието си. Ашинов лежеше като умрял на стола, докато се стъмни. Той се обтегна, прозина се, обаче почувствува, че членовете му бяха схванати. Отначало не знаеше къде се намира. Той мислеше, че се намира в своята стая, но остана учуден, когато се обърна и видя, че се намира на стол, а не на мекото си легло, и при това в чужда къща.

После, като си припомни за станалото, дойде му на ума, че е в дома на Ягодкин, обаче не можа да си спомни къде е той.

След малко той всичко разбра. Отслабналите крака му спомниха, че е паднал в примката на този човек. Стана и отиде към вратата, но тя бе заключена. Спомни си сега за кърпичката, която Ягодкин му даде да помирише.

— Да, аз съм страшно изигран!

После той взе да тропа да му отворят вратата и да се заканва, обаче напразно.

„Най-малко трябва да съм спал 6–7 часа — помисли си Ашинов. — Вече е нощно време, а аз помня, че дойдох тук преди обяд. Навярно хитрецът е избягал, но чакай! Неговата жена е в моите ръце. Ще я накарам да признае, че мъжът ѝ фалшифицира пари, а него ще го търся и трябва да го уловя.“

След това отново почна да блъска вратата, но никой не му се обади. Внезапно се чуха стъпки в коридора. Той почна да тропа колкото може силно.

— Кой е вън, кой е вън? — извика той. — Кой е вън?

— Какво има? Има ли вътре в стаята някой?

— Аз съм — извика Ашинов, — аз — Ашинов, петербургският ви управител.

— Това е негово благородие, Боже мой, и да бъде затворен.

— Да, затворен — окуражено отговори Ашинов, — и за всяка минутка от закъсняването му тук ти ще отговаряш.

— Боже, Боже — повтори отвън гласът. — Аз ей сега ще ви освободя, но кажете ми кой ви е затворил?

— Никой, случайно. Но по-скоро ми отворете вратата. Ако сам не можеш — повикай и друг някой, но не се бави, защото имам бърза работа.

— Почакайте няколко минути — каза врачката — и ще бъдете освободен.

Не минаха десетина минути и врачката Балони беше на колене пред всемогъщия Ашинов.

— Милостиви господине, извинете ме, че въпреки волята ми, ви задържах известно време затворен.

— Добре, добре — каза Ашинов и се завтече към улицата. Там той взе първия файтон и поръча да го откарат в Петропавловската крепост. Искаше да излее всичкия си яд на жената на комедианта. Искаше да я принуди на самопризнание, и то по какъвто и да било начин.

Когато Ашинов пристигна, часът беше девет. Старият директор на затвора излезе и покорно го попита какво желае толкова късно.

— Искам да поговоря със затворницата, която днес преди обяд доведох тук.

— С коя затворница? — попита директорът.

— С жената на банкера Ягодкин.

— С Ягодкиновата жена ли? С нея ли искате?...

— Да, с нея, но защо се така учудихте?

— Но, господарю, не е тук. Навярно вие сте забравили, че я освободихте.

— Кой, аз ли? — учудено попита. Ашинов.

— Да, ваше благородие, вие сам сте подписали разрешителното.

Ашинов си обясни защо комедиантът е взел всичките документи от джоба му.

— Вие сте глупец — обърна се той към директора на затвора. — Вие сте измамен. Аз не съм подписвал никакво разрешително.

— Но моля ви, вашият подпис фигурира.

— Това е фалшификация и нищо повече.

— Но откъде е взет и държавният печат?

Ашинов се замисли и след като се ръкува с директора, излезе от крепостта.

Той реши, че трябва да даде нужните разпореждания за преследването на комедианта и се запъти за дома си — чувствуваше нужда от сън и почивка.

Беше доволен, съблече се, взе наргилето и почна да пуши, обтегнал се на едно канапе. След малко звънецът иззвъня. Слугата му съобщи, че една жена е две деца иска да говори с него.

— Жена с две деца? — извика Ашинов. — Не ги пускай, изпъди ги.

Слугата се отстрани, но преди да затвори вратата, на прага се появи една бледа жена, висока, с извехтели дрехи, държаща в двете си ръце деца.

— Какво искате, аз не съм ви позволил да влизате — разкряска се гневно Ашинов. — Изкарай ги по-скоро навън! — заповяда той на слугата си.

Жената привлече по-близо децата и не мръдна от мястото си.

— Ако ни изпъдиш — каза тя, — ще бъдем принудени това, което искаме на тебе да кажем, да го съобщим на друго лице, значи по-добре е да си поговорим насаме, отколкото и други да узнаят за тая работа.

Ашинов даде знак на слугата си да се отстрани.

— Хайде сега разправи ми накъсо какво искаш от мене и какво имаш да ми казваш!

— Как се осмеляваш да питаш жена си какво иска тя от тебе? Това ли е поздравът ти с добре дошли — на мен и на децата ти?

— Не ми говори за тия прасета. Не искам нищо да чувам за тях.

— Да, разбира се. За тебе ние сега нищо не сме. Сега ти си главен човек, но помниш ли, когато избяга от тъмницата и дойде при нас, какъв бедняк беше? Да, да, драги ми Ашинов, така си е. Откакто стана големец, сърцето ти изстина. И преди това беше лош, но поне гледаше семейството си. Но откакто влезе в тайната полиция, започна все повече и повече да бягаш от нас.

— Аз избягах от вас, защото вие не сте за мене — извика Ашинов ядосан. — Сега, в новото си положение, аз се нуждая и от друга жена. Ти си дъщеря на един шивач и нищо не знаеш. Когато ти

изпратих пари, ти не ги прие, а също така не зачете и поканата ми, с която исках да се откажеш от мене.

— Защото не исках да продам себе си и децата! Аз предпочитам да изкарвам хляба си със собствен труд. Виж ръцете ми!

— Ха-ха — изсмя се Ашинов. — Моята жена пере дрехите на другиго. Знаеш ли, че ще те изгоня от Петербург?

— Мамиш се, не ще успееш. Ти можеш да изпратиш джелатите си, но какво ли ще си помислят, като им кажа, че съм твоя жена?...

— Затова ли дойде при мене? Или пари искаш? За пари ли?

— Не, Ашинов — каза печално тя, — за друго нещо дойдох. Дойдох да ти дам срок от три дни да ни прибереш при себе си и да ни третираш като твое семейство; ако не сториш това, казвам ти, че ще отида при когото е нужно и ще кажа коя съм.

Ашинов остана като попарен.

— Ехидна проклета! — каза ядосан. — Ти искаш да предадеш собствения си мъж?

Тази кротка жена се изправи и гордо каза:

— Как така изведнъж стана мой мъж! Това, което ти казах, трябва да го направиш в разстояние на три дни. Давам ти толкова време да обмислиш. Желая да ме прибереш — както мене, така и децата ни, тъй като аз съм твоя жена. Ако не сториш това, знай, че те очаква бесилка или поне заточение в Сибир.

Ашинов сви юмруци и в яда си двамата без малко да се сбият, обаче той се сдържа.

— Знам с какво искаш да ме заплашиш — каза ѝ Ашинов, — това нищо не е.

— Нищо ли? Нима убийството го считаш за нищо? Ще видиш нищо ли е, като съобщи на нужното място!

— Мълчи! Почакай, ще си помисля за твоето предложение, обаче всичко не ще мога да изпълня — каза ѝ тихо Ашинов, — понеже това ще ме погуби.

— Аз и не претендирам: не искам да ме водиш в общество, аз и без това ще скучая там, искам само да знам, че децата ми имат баща. Ако не сториш това, знаеш какво те очаква!

— Недей тържествува много, жено, не е добре да дразниш Ашинов, защото...

— Защото ще ме убиеш, нали? И това не ще ти помогне, понеже писмените документи за престъплението ти са в други ръце, които вчера предадох.

— Как, ти си ги дала на другия? — извика ядосан Ашинов.

— Да! — каза жената, като тържествуваше. — Дадох ги в ръцете на един човек, от когото не можеш ги взе. Ще ти кажа името на този човек и ти ще останеш изненадан. Слушай, името на този човек, който има документите за престъплението ти, се казва...

— Как? — запита Ашинов.

— Михаил Бакунин — каза жената на Ашинов.

Ашинов извика като луд; той вдигна ръка и искаше да удари жена си, но тя беше вече на прага на вратата.

— Довиждане, драги мъжо — каза тя, — спи спокойно, ти си учителят на хитрините ми. Сбогом и довиждане след три дни.

Ашинов остана неподвижен на прага и гледаше машинално към стълбите, откъдето преди малко си бе отишло семейството му.

„Ах, тази жена! Тя е мой враг, не трябва да я взимам при себе си, понеже ще изгубя положението си! Тя дала документите на Михаил Бакунин. Най-добре ще е да взема тези документи, защото ако изпъдя жена си и децата си и ги убия, този нихилист ще предаде документите за миналия ми живот на съдиите; в такъв случай ще пропадна. Ще трябва да заловя Михаил Бакунин. Отсега моята цел ще е да заловя онази птица, която се казва Михаил Бакунин.“

Той се разтрепера цял като от треска, захвърли домашния си халат настрана и си облече палтото. Не можеше да остане по-дълго в стаята. Той имаше нужда от въздух, иначе щеше да се удуши.

Без да обръща внимание на снега, който шибаше лицето му, въпреки че вървеше без цел, той бързаше и мислеше за въпросните документи.

Ще се върнем няколко часа назад в нашия разказ. Ще последваме Андрей Ягодкин и Франциска, които се бяха качили на тройката.

Франциска дойде на себе си от голямата изненада. Тя не предчувствуваше какво я очаква и без да мисли, извади банкнотата и я даде на Петровна. В същата минута полицаят я улови и я затвори в Петропавловската крепост. Тя бе затворена в една тъмна и мрачна килия. Беше извършила престъплението с цел да стане богата и

щастлива и завърши със затвор! Изведнъж вратата на килията се отвори и директорът на затвора я изведе оттам.

— Вие сте свободна — каза ѝ той, — вашият мъж ви очаква.

Отначало тя не вярваше, понеже се признаваше в себе си за виновна, но като видя Андрей Ягодкин, разбра, че е действителност.

— Виждаш ли, мило дете, че аз сторих онова, което много малко хора ще могат да направят. Аз ти отворих вратата на затвора — каза ѝ Андрей Ягодкин, когато се качиха на тройката. — Трябва сега да избягаме и да потърсим място, където временно да се подслоним.

Въпреки че се радваше на освобождението от затвора, тя както никога почувствува страх от този мистериозен човек, от когото се отвърщаваше.

— Сега, мила моя, имаш явни доказателства, че аз се ожених за теб от любов, а не от лични интереси.

Франциска се наместваше в тройката с цел да избегне отговора.

— Засега средствата ни са малко оскъдни, но въпреки това аз имам достатъчно пари да отворим друга търговска къща. Най-добре ще е, мила, да отидем в Париж, където средството да се обогатим ще бъде твоята красота.

— Моята красота! Какво искаш да кажеш с това? — попита Франциска.

— Много просто, ще влезем в богато семейство, край тебе ще почнат да се завъртат богати мъже, които ти ще водиш за носа.

В тази минута файтонът спря пред гарата и те влязоха в коридора. Тя търсеше начин да се освободи по пътя от комедианта. Реши, че най-разумно е да бъде откровена.

— Слушай, ти ще заминеш за Париж, а аз ще остана тук, в Петербург — каза му тя.

— Това е невъзможно — отвърна Ягодкин. — И ти ще дойдеш е мене. Ако не се покориш, ще приложам друго средство.

— Знам какво мислиш — каза му Франциска, като се изсмя иронично. — Много се мамиш, ако мислиш да ме уплашиш с това; аз разпространявах само банкнотите, които ти правеше.

В същото време удари вторият звънец, който даваше знак, че влакът тръгва.

— Бързай, защото тренът тръгва, а ето че и полицията обикаля — каза Франциска.

Ягодкин видя, че не остана време да обмисля.

— Добре — каза той, — аз съм твой неприятел и когато и да е, ще си отмъстя. Засега довиждане!

После той се качи в едно първокласно купе. Франциска остана да го гледа, докато тренът потегли.

„Слава Богу! — каза си тя, когато влакът потегли. — Сега съм свободна, свободна като птичка във въздуха, отсега ще умея да използвам свободата си. Без дом, без пари. Но за красивата и млада жена всяка врата е отворена. Много лекомислени мъже има на света!...“

Съдбата като че ѝ помагаше. В коридора тя видя един грозен, но с богата външност човек: Абрахам Марголински. Не снемаше погледа си от Франциска. Красотата на тази жена го плени. Той се приближи и я запита учтиво:

— Госпожата навярно е чужденка?

— Да, вярно — отговори Франциска, — чужденка и при това беззащитна.

— Как? Сама да дойдете в чужда страна?

— Злата съдба ме накара да сторя това. Аз съм жена на един пожарен командир, който умря неотдавна, и останах сама да изкарвам прехраната си. Най-лошото е, че нямам тука познати хора, където отначало да мога да отида.

Марголински се изправи, предложи ръка и ѝ каза:

— Желаете ли да ми бъдете днес гостенка?

— Как да приема поканата ви, когато не се познаваме? А може би вие сте женен?

— Не се колебайте — каза Марголински, — за ваше успокоение ще ви кажа, че съм женен.

Франциска нямаше защо да мисли повече: тя прие поканата му и след четвърт час бяха в една стая, където Марголински я заведе. Като се разделиха, той ѝ каза, че утре ще поговорят за бъдещето ѝ.

Като затвори внимателно вратата, тя легна да спи. Видя в съня си един млад момък, който ѝ туряше златна корона на главата. Хората падаха на колене пред нея и се забравяха. Изведнъж видението изчезна; едно младо момиче идва и стъпква с крака короната. Това момиче бе Клариса. Франциска извика и се събуди. Това бе само сън! Тя бе на сигурно място в къщата на Абрахам, затова си легна пак.

Студена пот я обля, когато си спомни за съня, и не можа да заспи до сутринта.

LXXXI. БЯГСТВОТО

— Хванете лудия!

Този вик се чуваше един неделен ден през лятото от децата на една от главните улици в Москва.

— Дръжте лудия! — извикаха няколко души и се завтекоха към него. След това те се загледаха в една мъжка фигура, която седеше на прозореца на първия етаж на гостилницата „Полски граф“. Той се беше хванал за едно от железата на прозореца, а краката му висяха навън. Косата му беше разчорлена и той беше гол.

Пред гостилницата се трупаха все повече и повече хора.

— Ще падне — извикаха няколко души. — Трябва да се повика полицията и да му се помогне.

Десетина души изтичаха до първия етаж, счупиха вратата и взеха лудия от прозореца, но той упорствуваше.

— Трябва да го вържем, може да рани някого от нас.

— Той е полудял от снощи — разказваше гостилничарят, — защото когато му донесох снощи чай, беше здрав.

Повикаха лекар, който след четвърт час дойде.

Болният бе млад, интелигентен, богато облечен човек.

След като го прегледа, докторът констатира, че това е бяс. Трябвало да се заведе в лудницата на доктор Калчев, която се намирала наблизо. Те го качиха на един файтон и когато той се почувствува сам в колата, каза си:

„Сега да видим дали докторът ще ме намери за луд. Феодоро, не се отчайвай, аз необмислено те хвърлих в нещастие, но сега сам ще те спася от него.“

Този човек, който нарочно се престори на луд, беше Исидор Марголински; той направи всичко това, за да може да влезе в лудницата и да спаси Феодора.

На масата на доктор Греч той намери писмо, в което Бояновски му съобщаваше, че Феодора е затворена в лудницата на доктор Калчев. След това Исидор скрои плана за спасението ѝ.

Доктор Калчев го затвори в една от стаите на горния етаж, чиито прозорци бяха с железни решетки. Всеки на негово място би се отчаял, но мисълта за Феодора го окуражаваше. С голяма мъка той можа да разбере от пазачите в коя стая е затворена Феодора. Носеше в джоба си пила, с която през нощта стържеше решетката на прозореца.

Една нощ тихичко излезе от стаята си, покачи се на третия етаж, тръгна по тесния коридор и се спря в един ъгъл, където беше стаята на Феодора. Той се повдигна, започна да разглежда стаята и я съзря, лежаща на една скамейка. Сърцето му почна да бие от радост — Феодора ще разбере, че той е дошъл да я спаси. Гледаше я с пламнал поглед. Макар и поотслабнала и пребледняла, все пак тя беше прекрасна!

— Феодоро, Феодоро — пошепна ѝ той.

Тя се разтрепера.

— Кой е тук? Дойдоха ли убийците, ще се мре ли?

— Не са убийци, Феодоро, а спасител, избавителят ти е дошъл!

Феодора подскочи и втренчено гледаше лицето на Исидор.

— Това е сън! Как може той да е тук!

— Не е сън, Феодоро, а действителност.

— Аз съм Исидор, дойдох да те спася.

Тя се спусна към прозореца и му подаде ръка. Той влезе вътре.

— Хиляди пъти ти благодаря. Аз предчувствах, че ти ще дойдеш да ме спасиш. Знаех, че ти ме обичаш искрено. Чуй, Исидор, тука в самотата се уверих, че аз обичам само тебе, понеже ти си решителен и смел, а не като другите страхливец. Всички са ласкатели и са се увъртали, обаче когато съм имала нужда от тях, са ме напускали. Ти не се плашиш и от смъртта, само да ме спасиш.

— Бог ми е свидетел, аз ще те спася, или и двамата ще загинем тука.

— Ключът се намира у Саша, моята пазителка. Нейната килия е до моята. Ако сполучиш да го вземеш, спасени сме.

Исидор се вмъкна тихо в стаята, където спеше старата Саша. Старата се стресна и като отвори очи, видя влезлия Исидор, опита се да извика, но той успя да запуши устата ѝ с кърпа.

— Дай ми ключа от стаята на Феодора или ще те удуша — каза ѝ той.

Понеже тя не отговори, той взе покривката от леглото и върза краката и ръцете ѝ. После се приближи до масата и след дълго търсене намери ключа. След това той изтича до вратата на Феодора, отключи я и влезе в стаята.

— Ела с мене, Феодора, пътят е свободен, аз ще те преведа през него.

Той улови Феодора с едната ръка, а с другата стисна ножа.

— Да му мисли, който дръзне да ни попречи!

Феодора се приближи до Исидор. Те се спуснаха полека по стълбите. Щом стигнаха до последната стълба, пред тях се изправи един мъж.

— Стой, нито крачка напред! — извика непознатият.

— Това е доктор Калчев — каза Исидор на Феодора, — но не се страхувай.

Той се спусна към доктора и двамата се хванаха за вратовете.

— Ще те удуша, нещастнико! — извика докторът. — Нима искаш да станеш убиец?

Изведнъж доктор Калчев извика и падна на земята, бе ранен в рамото.

Исидор улови за ръка Феодора. Те видяха добре как докторът се олюля и падна на земята.

Всички се разбудиха в болницата, викът на доктора ги бе събудил.

Исидор и Феодора тичаха. Те излязоха от двора и почнаха да бягат по шосето колкото сила имаха. Бяха толкова далеч, че нямаше от какво да се страхуват.

Часът бе осем сутринта, когато Феодора забеляза кубетата на църквите в Москва.

— Спасена съм, спасена съм! — извика радостно тя.

Исидор се смееше весело. Той бе щастлив и затова силно притисна Феодора до гърдите си.

LXXXII. ВНЕЗАПНАТА СМЪРТ

Една лятна сутрин, когато слънцето за пръв път бе огряло земята с топлите си лъчи, свещеник Неандрович четеше утринната си молитва.

Днес по разпореждане на властта той трябваше да говори на селяните да не помагат на разбойниците, нито да ги закрилят. Той клатеше глава, като четете разпореждането.

— Как ще говоря, когато всичко това е за Кал Ахмед? Въпреки че той благополучно избяга, сигурен съм, че се намира в някаква околност.

Той знаеше също, че селяните го приемаха радостно в домовете си. Сега той трябваше да говори против този човек, когото селяните обичаха и приемаха на драго сърце. „Не, никога! Аз не искам да говоря за това. Ще измисля нещо друго“ — си помисли той.

В същото време на вратата се похлопа и влезе Симонова да съобщи, че закуската е готова.

Свещеникът бе решил да говори на вдовицата за своята любов и ако тя не се решеше да му стане жена, трябваше да се разделят, понеже не можеше да понася по-дълго изкушенията.

Когато влязоха в стаята за хранене, Неандрович взе чашата с чай и като я остави на масата, загледа се във вдовицата.

— Не си ли чула нещо за Кал Ахмед, откъде е напуснал селото?

— Да, чула съм — каза вдовицата, — но не съм го виждала.

— Неговата глава е оценена и горко му, ако го уловят — загубен е! Знаеш ли къде се намира?

— В гората — каза вдовицата. — Той продължава разбойническия си живот.

— Нима още не си имала писмо от него!

— Не, откакто е заминал.

След това вдовицата стана и се изправи до прозореца, за да скрие сълзите си. Беше ѝ мъчно, че той не беше ѝ писал ни дума. После тя погледна в двора и видя един старец.

— Приятелят ти идва — каза тя на свещеника, — пустинникът идва.

— Кой? Пустинникът ли? Трябва да ни носи важни новини.

Свещеникът стана, за да го посрещне, но той беше вече на прага. Като го видя, домакинът остана учуден. Приятелят му се бе много изменил. Неговото винаги право тяло се бе прегърбило, лицето му бе загрижено, косата му в една нощ бе много побеляла. Свещеникът му подаде ръка и го заведе в стаята. Сложи го на стола и го попита:

— Какво ти е днес — като че си болен?

— Природата иска своето — каза пустинникът, — чух снощи глас, който ме зове към гроба. Чудно ли е това? Днес съм на 90 години.

— Аз мислех, че ще живееш 100 години.

— По-рано ми бе все едно кога ще умра — каза пустинникът, като наведе рамене, — но сега има нещо, което ме крепи на тоя свят — детето, което обикнах толкова много и което искам да възпитам.

— Ти ще живееш още, само си въобразяваш, че ще умреш.

— Не — отговори Орлов, — снощи за пръв път ми се схвана една част от тялото.

След това той вдигна с дясната ръка лявата, която бе вдървена.

— Идвам при тебе единствено за детето — каза той. — Тревожи ме мисълта за бъдещето на Владимир. Ако утре умра, ще остане сираче.

— Аз ще взема Владимир при мене и добрата Симонова ще му бъде втора майка.

— Как да ти благодаря за това? Знаех, че мога да разчитам на тебе.

— Добре сторихме, че изпратихме майката на Владимир в лудницата — каза свещеникът. — Какво щеше да стане с нея, ако умреше?

— Там на нея й е добре — каза пустинникът, — затова стига, трябва да бързам да си отида, понеже Владимир е самичък.

Той се сбогува със свещеника и се отправи към гората. След няколко минути влезе в колибата и намери всичко в ред.

Щом отвори вратата, вярното му куче Фазан го посрещна. След малко същото стори и Владимир, когото пустинникът помилва по червените странички.

— Ти не ще останеш сираче, когато аз си отида — каза му той, като го помилва. — Ти не ще станеш просяк. Бог е искал, изглежда, ти да бъдеш наследник на името и на имота ми. Старият Орлов не е така беден, както изглежда. Той наистина живее в гората, яде най-простата храна и се облича в кожи, обаче никой не знае какво богатство има той! По-добре е никой да не знае, понеже ако се научат, ще ме убият!

„Аз не държа много на тези пари, но откакто това дете е при мене, откакто имам Владимир, почнах да ги зачитам повече.“

— Дядо — каза в същата минута малкият Владимир, — гладен съм.

— Гладен ли си? Ей-сега дядо ти ще ти донесе малко печено месо от зимника, за да си хапнеш — каза му старецът, като слезе в зимника, който се намираще зад колибата.

Когато слезе долу, той получи удар и падна на земята. Той стоя така дълго време и когато дойде на себе си, видя вярното си куче, което му ближеше ръцете. Той едва можа с голяма мъка да се изкачи в колибата. И дясната му ръка бе парализирана. Намери за добре да си легне. Главата му силно бучеше — бе съвсем отпаднал. Гледаше печално стоящия до леглото му Владимир.

— Бедни Владимире, не мога сега да ти дам нищо за ядене. Ще трябва да почакаш, докато дойде на обяд свещеникът. Той каза, че ще дойде.

На обяд дойде свещеникът. Когато видя, че приятелят му лежи, много се изплаши. Той искаше да му пусне кръв, но Орлов не позволи.

— Оставете ме да свърша спокойно — каза му той, — аз живях доста. Сега остави това и слушай какво ще ти кажа: чувствавам, че силите ме изоставят и че до утре не ще доживея. Когато умра, ще ми изкопаеш гроб зад колибата и като ми прочетеш молитва, постави ме в него така, че никой да не знае, че това е гробът ми.

Свещеникът му подаде прясна вода.

— Ти знаеш колко бедно живееш. Ще оставя след себе си дневник, от който ще видиш какво съм работил през това време, което прекарах тук. Ще разбереш, че аз съм от ония хора, които запълват времето си ползотворно. Всички ме мислят за бедняк, но, Неандрович, аз можех да купя цялото ви село.

Свещеникът го гледаше учудено и продължаваше да го слуша внимателно.

Пустинникът продължи:

— Когато изиграх ролята си в обществения живот, аз имах голямо богатство, което продадох набързо и оставих в чужбина милиони рубли. Така намерих весели компании, ходех на балове, концерти, театри и опери. Вкусих от всичките сладости на живота и всичко това правех, само за да забравя убийството. Но всичко бе напразно! Много безсънни нощи прекарах, тъй като непрестанно ми се явяваше образът на бедния цар Павел, когото аз убих — удуших го.

Когато се преситих от всичко и дойдох тук, в гората, бяха ми останали още 100 000 рубли. Тази сума обмених в злато, натъпках го в пет кесии и го сложих в избата — ти знаеш за коя изба говоря. Затрупах богатството си в ъгъла зад стълбите. Аз съм лежал над голямо богатство, но не исках да го бутна. Живеех като просяк. Сега чувствавам, че ще умра и мисля да направя завещанието си, затова седни, отче — каза пустинникът, като му посочи един стол, — и пиши това, което ще ти кажа.

Свещеникът взе книга и перо и седна на стола.

— Готов съм — каза той, — почни!

Пустинникът събра мислите си и започна:

— Аз, граф Орлов, бивш владетел на седем имения в Киевската губерния, а сега пустинник, който прекарва живота си в покаяние, пиша завещанието си, което е мое последно желание.

От целия имот, който имах по-рано, от всичките милиони, които наследих от предшествениците си, ми останаха само две неща: едното е името и положението ми и второто — една сума от 100 000 златни рубли, които се намират на пет места в моята изба.

Моето желание е титлата граф, която принадлежи само на мене, да остане на малкия Владимир, когото не много отдавна намерих в гората и на когото не познавам родителите.

Пред Бога тук и пред уважаемия свещеник Неандрович провъзгласявам детето за мой син, а себе си — за негов баща. Той ще се казва отсега Владимир Орлов. Правата си на граф оставям на него, също и имота си, който може да имам. Сумата от 100 000 рубли, които имам, също оставям на осиновения си син Владимир.

Възпитанието на сина си оставям на умния свещеник Неандрович, на когото имам голямо доверие, че ще му даде добро възпитание. Желая синът ми да се покорява на свещеник Неандрович,

както син на баща си. Не оставям нищо на свещеника, понеже той не е користолюбив.

Моето куче Фазан оставям на него, за да го пази и храни, докато е живо.

Най-после като заключение на завещанието, от което ще се прати препис на Негово величество царя, моля да ми простят всички онези, които съм наскърбил през живота си.

Сега умирам като покаяник, като очаквам Всевишният да ми прости греховете.

— Сега остава подписът — каза свещеникът и му подаде завещанието.

Когато пустинникът подписа, ръката му се отпусна и той падна на леглото изнемощял.

Свещеникът помисли, че бе свършил вече, но се бе измамил, тъй като той се повдигна и каза:

— Детето, дайте ми детето.

Свещеникът изправи детето до леглото, а Фазан го последва.

Пустинникът каза още веднъж на свещеника:

— Слушай, Неандрович!

— Слушам, граф Орлов.

— Вдигни ръка и се закълни.

— В какво?

— Че ще бъдеш добър баща на Владимир и че ще го възпитаеш да бъде верен на царя.

— Заклевам се тържествено в това.

Пустинникът го погледна с благодарност.

— Когато стане голям, разкажи му за пустинника, който го намери в гората. Не му казвай за мене добри неща — самата истина. Разкажи му за живота на пустинника и му кажи, че в разкаянието си — о, Боже, краят приближава!...

Той скочи от леглото и погледна втренчено към вратата.

Свещеникът схвана това и си каза: „Човече Божий, ти умираш и не можеш да забравиш престъплението си!...“

Пустинникът дигна ръка и каза:

— И ти ли дойде, цар Павле, да ми нанесеш последния удар? Ах, ето го! Ето че се качва на врата ми! Ти нямаш значи милост? Ето сега — прости убиеца си.

След тези думи пустинникът издъхна.

Свещеникът прочете тихо молитва и затвори очите му.

— Простено ти е, нещастнико, нека Бог се смили над тебе. Е, драго ми дете, ще дойдеш ли с мене?

Владимир радостно подскочи, простря ръце към свещеника и весело му каза:

— Ще дойда, но и Фазан трябва да дойде с нас.

Свещеникът сложи завещанието в джоба си и след това повика кучето, което не се помръдна от мястото си. То скочи над господаря си и почна жално да вие.

— Тогава остави да пазиш господаря си, докато се върна аз.

След това той излезе от колибата и заедно с детето се отправи към селото. През целия път те чуваха жалното виене на Фазан над трупата на господаря му.

LXXXIII. КРАСНОЯРСКИЯТ АНГЕЛ

Царският изповедник, който събщи за бягството на Елисавета, остана в Красноярск доста дълго, като предприе ревизия на актовете и книжата! Там се виждаха грозните престъпления на покойния капитан Николин. Те съобщиха в Петербург на императора за тия престъпления. Имаше злоупотреби с доста крупни суми, които чувствително ощетяваха държавната хазна.

Изповедникът му даде обещание, че ще открие всичко това на Марушка.

Той се отправи сърдит към ареста, където беше затворена Марушка.

Като видя дошлия, Марушка скочи като ужилена от нещо.

— Знаех, че ще ме освободиш — каза тя след това. — А задето ме затворихте и ме държахте толкова дълго в тъмницата като вдовица на капитан Николин, ще ви докажа, че мога да се оплача на нужното място.

Изповедникът равнодушно се смееше, като скръсти ръцете си на гърдите. После извади една книга и каза.

— Не се нервирай така, аз не дойдох да те освободя, а да ти прочета присъдата за лошите ти дела.

— Ще ми прочетете присъдата? Ще ми позволите ли да попитам как ще ме накажете?

— Фактите доказват, че ти си помагала и си била съучастница на капитан Николин в кражба на държавни пари, дори ти си била причина за това. Друго: ти си измъчвала затворниците и най-после си се заканвала на императора, затова те осъждам на работа в рудниците до живот.

— Аз да отида в рудниците? Мислите ли това за възможно?

— Така ще е. Това е наказанието ти за кражба на държавни пари и за злоупотреба с властта. Ти ще работиш отсега най-тежката работа, и то с най-лошите престъпници, понеже и ти си от съмнителните.

Марушка поиска да приложи стария си занаят, подскочи и се хвърли върху изповедника, като искаше да го улови за шията. За щастие той бе взел със себе си един слуга, който я отблъсна силно. Марушка падна на пода. Изповедникът се разпореди скоро с нея: тя бе вързана и оставена гладна през целия ден.

В озлоблението си тя непрестанно викаше за помощ капитан Николин. Привечер дойдоха при нея няколко слуги, които отрязаха косата ѝ, облякоха я в затворническо облекло и след четвърт час бе вече в рудника.

Изповедникът, преди да отпътува, реши още веднъж да я нагледа и да обърне внимание на казаците да бъдат добри към нея. Но казаците я мразеха и знаеха как да се отнасят с нея.

След четири седмици в един хубав ден Красноярск беше разкошно украсен с разноцветни килими, спуснати от прозорците, а улиците бяха покрити с цветя. Аромат се носеше из въздуха. Всичко бе чудно за гледане! Навсякъде се виждаха весели и засмени лица. Самите затворници се бяха развеселили. Те не знаеха защо бяха всичките тези приготовления и очаквания, но като да предчувстваха, че нещо ново ще настъпи, което ще облекчи тяхната участ.

Старият Волков днес бе тръгнал по същия път, по тайния проход, за да отиде при Кнудзон, който след смъртта на капитан Николин и пристигането на изповедника се бе върнал обратно в рудника.

Брат Евстатий реши да отнеме малко от свободата на генерала, въпреки че императорът му бе заповядал да облекчи съдбата му, тъй като имаше да разчиства някои малки сметки с него.

Старият Волков се доближи тихо до генерала тъкмо когато последният се канеше да подрови един голям пласт земя.

— Кнудзон, нося ти добри известия, надявай се!

— Да се надявам? На какво може да се надява един сибирски заточеник?

— Да види слънцето още веднъж, преди да умре.

— Да, това е всичко, на което може да се надява. Не се отчайвай. Сега дохождат други времена в Красноярск — каза Волков.

— Как? Да не би императорът да е умрял, та неговият наследник да ни помилва?

— Не, това не. Да благодарим на Бога: императорът е жив и здрав, обаче има друго нещо. На мястото на стария управител ще

дойде друг — човек честен и добър войник. Не знам дали знаеш името му. Чувал ли си някога за някой си поручик Данишев?

Кнудзон се замисли.

— Данишев? Името ми е познато, но не мога да си спомня къде съм се запознал с него. Но почакай, сега си спомням — каза Кнудзон доволен. — Това е името на човека, за когото се говори в целия Петербург. Наричат го Дон Жуан, но инак е честен човек и добър другар.

— Сигурно той ще е. Новият управител е наистина млад, но причината за неговото бързо повишение е, че е изгубил краката си в атентата против императора. Всички офицери, които били дежурни през този ден, са загинали, само Данишев се е спасил и затова се говори, че императорът го е назначил за управител на Красноярск.

— Дявол да го вземе, трябваше да го възнагради по-добре.

— Всички говорят за Данишев добри неща. Но знаеш ли, че той не е поручик, а подполковник? Говори се, че ще дойде с младата си жена.

— С младата си жена? — повтори Кнудзон. — Да не би тя да е...

— От нея можем да очакваме само добри дела — каза Волков. — Трябва вече да си вървя, защото ме чака много работа.

Волков каза „Лека нощ“ на генерала и си отиде.

На следния ден старият Волков бе с другите до триумфалната арка, като чакаше новия управител и младата му жена.

Не след дълго влезе в Красноярск и колата, накичена с много цветя. В колата от едната страна беше подполковник Данишев, а от другата — жена му Лидия — дъщеря на аптекаря Яники.

Из въздуха се носеше непрекъснато „ура“... и летяха високо шапките в знак на приветствие. Данишев поздравяваше натрупаното множество по военному, а Лидия не преставаше да се кланя.

Младоженците влязоха в един добре окичен павилион близо до затвора. Стаите бяха разкошно мебелирани.

Като си починаха малко от дългия път, Лидия и Данишев седнаха един срещу друг и си приказваха за пътуването.

— Не съжаляваш ли, Лидия, че дойде с мене?

— Аз да съжалявам? — отвърна Лидия. — Струва ми се, че при тебе съм най-щастлива и много се радвам да мога с тебе да споделям скръб и радост. Не се съмнявам, че ще ни липсва тука нещо.

— Така ти се струва. Ще видиш утре, когато отидем в рудниците, толкова изтезания и мъки, които затворниците търпеливо понасят. Аз съм решил да помогна на тези нещастници и да облекча, колкото мога, злата им участ.

— Моля те и мене да вземеш утре.

— Добре, аз ще те взема, но ти ще видиш картини, които ще нарушат спокойствието на чувствителното ти сърце.

На следния ден той повика директора на затвора и му каза, че желае да посети рудниците с жена си и със стария Волков, за когото му бе говорено още в Петербург, че бил запознат с тайните на рудниците. Директорът се показва много услужлив, обаче не можа да скрие изненадата си от подобно желание.

„Нека да видим каква ще излезе работата — си помисли той, — като е избрал Волков да го придружава.“

Той повика веднага Волков.

— Вие ли сте Волков?

— Да, ваше благородие, аз съм ковач.

— Свободен ли си или заточеник?

— Заточеник, и то за през целия живот.

— Защо сте осъден?

— Защото убих един човек. Убих един негодяй и бях в правото си.

— Стига толкова — каза Данишев. — Не бе необходимо да ви питам, вие и без туй сте добре препоръчан. Дайте си ръцете, Волков.

Волков подаде и двете си ръце.

— Ще ви кажа сега, че човекът, който ви така препоръча, е Негово величество царят.

— Нима Негово величество? — учуди се Волков.

— Да, той говори много добре за вас и ми заповяда да ви освободя от изгнание. И така, Волков, вие сте свободен.

— Свободен? След толкова години?

— Негово величество много съжалява, че не ви е освободил по-рано.

— Чини ми се, че свободата е доста закъсняла — каза шеговито Волков, — понеже не ще мине дълго и аз ще бъда повикан там горе, където ще имам много време за покаяние.

— Никак не, аз мисля, че вие можете да бъдете много полезен на държавата и ще ви кажа откровенно, че не допускам, че вие ще напуснете Красноярск, а ще останете тука и ще ми помогнете в някои работи, накъсо казано — ще ми бъдете приятел.

— Как да ви благодаря за това, управителю?

— Негово величество мисли, че по-добър съветник от вас не ще намеря и затова ви препоръча.

— Аз ще се потрудя — каза трогнат Волков, — дано оправдая мнението на императора. Въпреки че съм свободен, аз ще си остана при вас същият стар ковач.

— А сега е време да тръгнем, Данишев, за рудниците, но преди да отидем, нека посетим държавните затвори. Вие, господине — каза той на чиновника, — можете да си отидете по работата си?

Чиновникът се поклони и излезе.

Данишев заведе Волков в стаята си, където го представи на жена си.

Лидия подаде ръка на Волков в знак на вечно приятелство.

След малко и тримата бяха в държавния затвор. Волков развеждаше Данишев навсякъде, защото знаеше всяко ъгълче на затвора. Заведе го в кухнята и му показва съдовете за готвене на затворниците. После го заведе в стаята на Елисавета и му разказа цялата история на бедната жена.

Лидия често обърсваше сълзите си през време на разказа.

После слязоха в рудниците.

Те срещнаха тука една разрошена жена, която караше количка с камъни.

— Коя е тази нещастна жена? — запита Лидия.

— Държанката на капитан Николин.

— Как се казва тази нещастница? — попита Данишев.

— Наричат я Марушка — отвърна Волков, — но струва ми се, че това не е истинското ѝ име.

— Бедната жена, каквото и да е сторила, аз ще гледам да облекча живота ѝ.

Марушка, като видя Лидия, блъсна настрана количката и падна на колене пред нея.

— Милост, хубава госпожо, мъките в рудниците са страшни. Не мога по-дълго да търпя тука. Казаците сипват ракия в разраненото ми

тяло, за да увеличават мъките ми.

— Добре, аз ще узная кой си е позволил да налива ракия — каза Данишев.

— Нека да я вземем с нас, защото може да я убият тука.

Данишев заповяда на инспектора да отделят Марушка от останалите затворници и да не работи до второ разпореждане.

— Вярвате ли, каквото каза тази жена? — запита Данишев Волков.

— Може да е вярно, тъй като има много, които искат да ѝ отмъстят, защото тя през целия живот на Николин се е отнасяла лошо с тях.

— Няма доказателства — каза Данишев, — които да показват вина, и дори при наличиостта на такива според мене това наказание за една жена е жестоко.

— За това ще помислим — каза Данишев на жена си. — Чини ми се, че най-добре ще е да се върнеш у дома и да не идваш с нас в рудника.

— И аз ще дойда с вас — каза Лидия, като се качи на таблата, която щеше да ги заведе в рудника.

По даден знак войниците почнаха да спускат таблата. При влизане в рудника те почувствуваха силна миризма и плесенясал въздух.

Когато стъпиха на земята, Волков заведе Данишев и жена му на мястото, където работеше Кнудзон.

Волков повика генерала. Той се обърна и видя две непознати лица. Помисли, че това са управителят и жена му.

— Новият управител дойде при тебе, за да те пита дали имаш да се оплачеш от нещо и да възстанови правдата.

— Да възстанови правдата? Мисля, че това може да стори само императорът — каза Кнудзон.

Данишев се приближи до генерала и каза:

— Поздравявам ви, генерале, дайте си ръката.

— Какви думи, какви маниери! Откакто съм тука, никой не е говорил така с мене.

— Нима може човек да се отнася другояче с човека, когото цяла Русия почита като пръв герой и спасител на родината ни. Освен това аз

ви нося поздрав от едно трето лице — от Негово височество великия княз Константин.

— Великият княз е прекрасен човек. Аз винаги съм го ценил и почитал.

— За вас не нося свобода, обаче аз ще разкъсам оковите ви и ще ви взема с нас у дома, ще живеете в моя дом под предлог да бъдете под добър надзор, а всъщност ще ми бъдете истински приятел или ако желаете — мой гост.

— Истина ли е това, което чувам, или е сън?

— За да се уверите, че това, което казах, е вярно, аз ще разкъсам още сега веригите ви. Волков, помогни ми да освободим генерала от веригите.

— Аз мисля, че този чук ще е достатъчен да ги разчупи; щом е за свободата на генерала, ще ги разкъсаме с ръце.

След няколко минути генералът бе освободен от оковите. Данишев представи жена си, която му подаде двете си ръце, каза му, че тя ще го има като втори баща. Тя си спомни за баща си и се разплака като малко дете.

Данишев се приближи до нея и като я помилва, утеши я с думите:

— Нима загубата на баща ти, Лидия, е толкова голяма, че не можеш да я замениш с мене?

— Напълно я заменям — каза му тя, — ти си всичко за мене.

Не след дълго всички се качиха на таблата и излязоха от рудника.

Разнесе се слухът в Красноярск, че новият управител освободил генерала. Цяла седмица непрекъснато се говореше за добрината на новия управител. По молба на Лидия след няколко седмици освободиха и Марушка. Кнудзон и Волков съветваха Данишев да не прави това, но Данишев не желаше да не се отзове на молбата на Марушка и затова не ги послуша.

Тя беше наистина много работна и добра готвачка. Особено беше внимателна и послушна към Лидия. Човек би казал, че тя бе се изменила, ала всякога, когато някой от господарите ѝ биваше гърбом към нея, тя свиваше заканително юмруците си.

LXXXIV. НА ПАЗАРА ЗА РОБИ

Въпреки че Елисавета бе под закрилата на Мортиго, животът ѝ между киргизите не бе много за завиждане, тъй като всички я гледаха неприятелски, всеки търсеше случай да ѝ отмъсти. И затова Елисавета помоли Мортиго да я остави да си отиде.

Една заран Мортиго влезе в палатката на Елисавета и ѝ каза:

— Виждам, Елисавета, че най-добре за тебе е да си отидеш. Не е нужно да ти разправям, че тази раздяла е много тежка за мене, но имам предвид, че може да се случи нещо с мене и ти ще останеш тук беззащитна.

— Ще ме придружиш ли? — запита Елисавета.

— Не, не мога, защото неприятелски племена се приближават до нас. Вместо мене, ще те придружи един добър човек, на когото ще можеш да се довериш напълно. Той се казва Абас, млад е и по-скоро би паднал мъртъв, отколкото да позволи някой да се допре до тебе. Аз спасих живота на този младеж и затова той ми е много благодарен.

— Мислиш ли, че ще мога напълно да се доверя на него? — запита Елисавета.

— Той е като мои брат и ако не ми вярваш, ще го повикам.

Мортиго излезе и след малко дойде с Абас. Той беше едър и висок момък.

— Аз те избрах, Абас, да придружиш тази жена до първото пристанище, откъдето ще се качи на някой параход. Ще я пазиш като очите си и по-скоро ти ще загинеш, отколкото тя да пострада.

— Ще изпълня всичко, каквото заповядваш.

Абас протегна ръка и Мортиго я стисна сърдечно.

— Утре заран — каза Мортиго, — още тази вечер се пригответи за път. Вземи със себе си най-добрите борци, на които би могъл да разчиташ.

— Заклевам се във вярност — каза Абас, като вдигна ръката си, преди да се поклони на Елисавета. — Нито косъм от главата ви не ще липсва — добави той и излезе.

— Абас е верен, на него напълно се уповавам.

— И аз също — каза Елисавета, — той ми хареса още от пръв поглед.

— Остава още тази вечер да си между нас, а утре ще отпътуваш. Нека боговете те пазят.

После той излезе, за да скрие сълзите в очите си.

На Елисавета ѝ стана мъчно, че този толкова добър човек се намира между тия диви хора.

Тази бе последната нощ при киргизите. Всичко бе тихо. Мъртва тишина цареше в цялата околност. Само един човек, приличащ повече на демон, се промъкваше от палатка на палатка.

Това бе Шаури. Бе се облякла пялата в бяло. Тя се покачи на едно издигнато място и свирна. По този знак дойдоха четирима.

— Всички ли сте? — запита Шаури. — Чуйте какво ще ви мажа — каза пророчицата. — Мортиго ви избра да придружите тази чужденка. Открива ви се прекрасен случай да я хвърлите в първата пропаст, срещната по пътя.

— Да, но Абас не ще се съгласи на това, той се закле, че ще я закриля до пристанището.

— В какво се закле? — запита Шаури.

— Че ще я защитава с живота си.

— Тогава премахнете и него.

Те се спогледаха.

— Шаури има право — казаха си те помежду си.

— Добре — отвърнаха всички.

— Така ви искам — мъжествени! — насърчи ги Шаури. — Сега нека се разпръснем да не ни види някой. Ето че почва да се зазорява.

Всички си отидоха тихо, както и бяха дошли.

Още преди слънцето да изгрее Елисавета стоеше пред палатката си. Тя се наслаждаваше, гледайки върховете на Алтайските планини, които първите слънчеви лъчи бяха озарили.

— Ще видя още веднъж Европа.

Колко силно биеше сърцето ѝ при тази мисъл! Там се намираше Владимир, нейният син, когото щеше още веднъж да прегърне!

— Какво мислиш? — чу тя глас зад гърба си.

Като се обърна, видя Мортиго.

— Дойдох да се сбогувам, преди да отпътуваш, — каза той. — Желаш ли да имаш един спомен от мене, когато си отиваш оттук?

Елисавета даде знак на съгласие.

Той свали златна гривна от ръката си.

— Вземи това и го носи като спомен от мене. На вътрешната ѝ страна има написано нещо с моя меч — то е: Твой до гроб. Бих искал вместо така, да го напиша със собствената си кръв.

— Прощавай, добри ми и благородни приятелю! Нека Бог те възнагради за всичко, което си сторил за мене. Аз винаги ще те обичам като сестра и винаги ще си спомням за тебе, дори в смъртния ми час твоят образ ще е с мене. И тогава ще ти бъда признателна.

Мортиго се обърна бързо и през сълзи каза:

— Сбогом, сбогом, не мога повече да изтрая. Трябва да избягам в гората и да излея тъгата си на тигъра.

Той изтича и не можа да чуе гласа на Елисавета, който му напомняше, че е нужен за своя народ.

В определеното време Абас дойде и попита дали Елисавета е готова за път и дали да тръгне с него. След потвърждението на Елисавета те напуснаха палатката и се упътиха към края на палатките, където конниците ги чакаха с другите борци киргизи. Като дойдоха тук, те се качиха на конете и потеглиха. Абас вървеше напред, без да говори нещо.

Те пристигнаха на другия ден до Алтайските планини, откъдето почваше трудният път, понеже трябваше да се качват нагоре. Вечерта се спряха да преспят в една пещера, откъдето продължиха пътя си.

Една вечер Абас се приближи до Елисавета и ѝ каза на ухото:

— Господарке, аз съм твой роб и считам за свой дълг да те предупредя, че ни застрашава опасност — нямам доверие в моите хора.

— Как? Нима е възможно храбрите и благородни киргизи, за които Мортиго ми разправи, да не са верни?

— Страхувам се, че Мортиго се е мамил в мнението си за тях, понеже преди малко чух, че кроят план, който ме е страх да ти кажа.

— По-добре е да го знам, тъй че в случай на нужда и двамата да се браним.

— Чух ги, че искат да те хвърлят в някоя пропаст в Алтайските планини.

Елисавета пребледня, но си даде вид, че не се плаши.

— Не се уповавайте, господарке, на силите си, нашите сили са безполезни и ние ще бъдем загубени. Какво мога да направя аз, когато отсекат краката на коня, който ти яздиш, и го хвърлят в пропастта? Всичко, което мога да направя, е да се боря до смърт с тях. Аз съм сигурен, че те ще ме победят и когато си отидат, ще кажат, че съм избягал с тебе в Русия.

— Мислиш ли, че тези хора са толкова подли, та ще си послужат с такива низки средства?

— Шаури е забъркана тук, тя ги подучва на това.

— И аз така мисля — каза Елисавета.

Когато дойдоха до най-високите върхове на Алтайските планини, изведнъж пред тях застана старата Шаури. В миг Абас извади ножа си.

— Как се намери тука, зла жено? Защо дойде след нас? — каза сърдито Абас. — Мислиш ли, че не зная подлото ти намерение? Не ще тържествуваш, проклетнице! Този нож ще бъде наградата ти.

Като каза това, Абас се втурна с кинжала си към нея и безмалко щеше да я прободее, ако лукавата жена не се бе отдръпнала настрана.

На свирването на Шаури четирима борци застанаха пред Абас и Елисавета.

— Нима ти се вижда чудно, жено — запита Шаури, като погледна строго Елисавета, — че се отърва така лесно от ноктите ми?

— Какво искате, хора? — каза Абас, като погледна презрително останалите. — Ако казва истината тази жена, нима между храбрите борци има лукави убийци?! Нима искате да предадете жената, която предводителят Мортиго ви предаде?

— Шаури ни каза, че ако тази жена остане жива, то нашият бог Астрод ще ни отмъсти.

— Шаури ви е измамила, храбри борци, и аз ви съветвам да не цапате ръцете си с толкова подло дело. Нека зачитаме заповедите на вожда ни и тогава Бог ще ни помогне. Да не би да се мамя, че сте се заклели да я закриляте!

— Ние наистина се заклехме — каза един от тях — да я пазим, обаче ако някоя опасност се случи на пътя, ние не отговаряме.

— Ти говориш двусмислено — каза сърдито Абас. — Само през моя труп можеш да се докоснеш до тази жена.

— Щом е така, и тебе ще те убием, Абас — извикаха всички в купом и извадиха ножовете си. Абас също извади своя и се втурна към киргизите.

Един от тях стана жертва на неговата храброст. Абас прободe неприятеля си и той умря. Щом видя неговата храброст, Шаури скритом отзад го промуши с ножа си.

— Аз съм ранен — извика Абас и падна на земята.

Той погледна Елисавета и каза:

— Прощавай, не мога повече да те закрилям. Мортиго, аз спазих клетвата си.

Тези бяха последните думи, които бедният изговори. После той се протегна и издъхна.

Шаури се втурна с нож в ръка към Елисавета, за да я убие, обаче киргизите ѝ се противопоставиха.

— Пази се, Шаури — каза един от тях, — не ни принуждавай да станем клетвопрестъпници. Да не си посмяла да я докоснеш!

— Затова ли дойдох тука, за да остане жива тя?

— За това нито дума. Бяхме се уговорили да я хвърлим в първата пропаст, която срещнем по пътя. Ще я вържем за коня и ще я хвърлим в някоя бездна.

Шаури се опита да им се наложи, но като разбра, че е невъзможно, отстъпи. Тя не се съгласи с тях да се върже Елисавета за коня и да се хвърли в някоя пропаст, понеже мислеше, че е по-добре да се закара на някой пазар за роби и там да се продаде на висока цена. След като се спогледаха и като не подозираха, че това желание на Шаури е от ненавист към Елисавета, киргизите се съгласиха с нейното предложение.

На следващия ден заровиха телата на двамата убити другари и после си тръгнаха за Теран, където стигнаха след дълго мъчително пътуване.

Теран бе търговски град и днес се бе необикновено раздвижил. Търговците купуваха и разменяха разни стоки. Имаше и търговци от Персия, които купуваха роби. Определен бе третият ден за продажбата на роби. Тука имаше различен свят: мъже, жени и деца. Най-голямо внимание обръщаше Шаури на търговците със своята робиня. Не след дълго се разнесе из целия пазар новината за красотата на Елисавета, която като европейка правеше изключение от останалите.

Шаури не можеше да се нарадва на цената, която се качваше все повече и повече.

Елисавета не се мръдна от мястото си — тя бе застанала като статуя. Поглеждаше презрително хората, които обикаляха наоколо ѝ.

— Тя е красива и висока — говореха си купувачите наоколо ѝ. — При това е и европейка! Те не са като турчините и персийките, които могат само да се любят. Красива е, но цената ѝ е много голяма, само някой богаташ, който има излишни пари, ще може да я купи.

Изведнъж на пазара се вдигна шум, предизвикан от пристигането на Тимур ефенди. Той се отправи към мястото, където се намираше Шаури с Елисавета.

— Дали е толкова добра, колкото е красива? — попита той Шаури.

— Какво искате да кажете?

— Мисля дали ще се противопостави, ако я взема със себе си.

— На това ще ви отговоря аз сама — каза Елисавета, като се изправи. — Всяка копейка, дадена за мене, е изгубена. Не само това, вие заедно с мене ще занесете у дома си убиец, който ще ви убие, щом се приближите.

— Нещастнице! — извика Шаури, като вдигна ръка.

— Да не смееш да удариш тази жена в мое присъствие. Радвам се, че е откровена. Казвай бърже колко искаш за нея. Това писмо ще те упъти да получиш желаната сума за робинята, която ще взема още сега със себе си. Утре ще я заведа у дома си с първия керван. Забравих да те попитам за името ѝ.

— Казва се Елисавета, немско име — каза Шаури.

— Това име не ми се харесва, аз ще я наричам Мирза, ще я накича с чисто злато, понеже аз съм Тимур ефенди, главният доставчик на персийския шах. Аз имам голям имот немного далеч от Шираз. В моята градина растат рози и други цветя, такива, каквито никъде по света ги няма. Ако бъдеш добра и кротка, ще те направя щастлива, понеже Тимур ефенди знае да възнаграждава всеки, който му услади живота.

Като каза още няколко ласкави думи на Елисавета, той се отдалечи, а Елисавета остана пак в първото си положение, като статуя. Със скръстени ръце и с дълбока въздишка гледаше тя след отдалечаващия се персиец.

Грубият глас на Шаури я стресна. Злата жена я ритна и ѝ заповяда да върви.

Елисавета бе обзета от други мисли и всичко, каквото правеше, бе машинално; тя мислеше за своето дете — за малкия Владимир. Той беше единственото богатство, което ѝ беше останало.

Не можа да заспи цялата нощ. Устните ѝ непрекъснато помръдваха и се чуваше само: „Продадена!... Продадена!“

LXXXV. ПРЕСЛЕДВАНЕТО

Клариса и игуменката, като видяха, че са спасени, се спогледаха.

Оргел, кръстейки се, ги уверяваше, че св. Стефан ги е покровителствувал и затова са се спасили.

В това време в селото дойдоха войници, които преследваха Кал Ахмед. Като чуха гърмежите и виенето на вълците, те помислиха, че някой се намира в опасност и затова тръгнаха да гонят вълците — обстоятелство, което много помогна на нашите пътници да се спасят.

Подофицерът и другите войници бяха се напили. Игуменката и Клариса се изплашиха, тъй като подофицерът бе устремил погледа си към Клариса.

— Тази, малката, като че е болна — каза старшият на войниците, — най-добре ще е да я вземем с нас в Москва, понеже може да умре в селото.

— Какво ще правим сега? — попита игуменката, когато вълците нараниха лошо коня. — Ще бъдете ли така добри — каза игуменката на войниците — да вземете и нас със себе си?

— Може, но само госпожицата — каза старшият, — защото имам само един кон. В Москва ще намерим някой добър лекар, който ще излекува госпожицата.

— Аз не ще отида без тебе, сестро — каза Клариса, като се приближи до игуменката.

— Най-добре ще е да бъдем и двете заедно, макар и да останем в селото.

Тя много се изненада от нахалното държане на старшията, който се доближи до Клариса и я улови за ръката.

— Вие сте много болна, драга сестро, елате с мене, а на другата сестра не ще й бъде мъчно, ако остане в селото, защото всеки ще я прибере в къщата си и ще й даде подслон.

Той дръпна Клариса, но тя се бе хванала здраво за игуменката.

— Не искам да дойда, ще остана в селото — каза тя.

— Глупости! — каза старшият. — Ти трябва да яздиш с мене заедно, драго момиче, ти преди мене, а аз до тебе. Ние можем и трябва да станем добри приятели.

— Затова ли ни спасихте от вълците, за да ни оставите в ръцете на по-големи грабители? — каза игуменката.

Заповедта бе веднага изпълнена. Оргел кипна, той се спусна върху войниците, за да се бие с тях, обаче игуменката го спря.

Клариса протегна ръце към игуменката, но войниците я дръпнаха.

— Сбогом, сбогом, аз не мога да те спася, само Бог може да ти помогне, на него се надявай.

Когато дойдоха до гората, старшият я качи на коня и ѝ даде юздите.

— Ти си наистина чудесна! — каза ѝ той. — Сега карай напред.

После той мушна коня си така, че той подскочи толкова високо, че Клариса едва се задържа на него.

Войниците тръгнаха и почнаха да пеят. Клариса се отвращаваше от тяхната песен. Тя обмисляше какво да прави — не очакваше от старшият нищо добро. Умислена така, тя забеляза едно блато и без много да мисли, скочи от коня и се отправи към него, но старшият я спря.

— Не там, гълъбче, в това блато има само жаби и змии и какво ще стане с тебе. Ти трябва да живееш рамо за мене. Въпреки че съм подофицер, аз не съм толкова беден, както мислиш ти; аз ще те заведа в Москва, дето ще ти купя много хубави неща, ще те облека като царица.

Клариса здраво се улови за клоните на една върба до блатото. Старшият, разгорещен, се мъчеше да я издърпа.

— Остави ме, аз не искам нищо освен смъртта.

— Стой мирно, не знаеш ли с кого имаш работа? Ако още малко негодуваш, ще те дам на казаците, които ще те научат добре.

— Помощ, помощ! — викаше Клариса, като пусна върбата, понеже ръцете ѝ отмаляха.

— Сега си моя, гълъбче! — каза старшият, като я притисна силно до гърдите си.

Тъкмо когато се канеше да повлече жертвата си, хрсталакът се раздвои и се показа един млад човек, облечен в ловджийски дрехи, с

пушка.

По външния му вид личеше, че е от благороден род.

— Какво има тука? — каза той, като поглеждаше ту Клариса, ту старшията.

— Кой сте вие, че искате сметка от мене?

— Какво искаш да правиш с това момиче? Навярно желает да го завлечеш със себе си без неговото желание?

— Това не е ваша работа, вървете си по пътя, тъй като ще ви покажа какво значи да имате работа с един руски подофицер — каза старшията, без да обръща внимание на ловеца.

Клариса тръгна към коня си.

— Стой, нито стъпка напред! Заповядвам ти да пуснеш веднага това момиче.

Старшията пусна момичето, но в същото време извади сабята си, за да удари ловена, но той хитро се отдръпна.

— Ах, ти значи не се боиш, тогава с тебе ще постъпя по-иначе. На колене — или сега ще те убия! — Той пребледня, защото се сети, че пушката му остана при войниците и че у него е само сабята. — Да не си посмьл да гърмиш, защото моите сто войника, които са в гората, ще ти дадат да разбереш. Какво се месиш ти между годеник и годеница?

— Лъже! — извика в това врем Клариса. — Аз съм калугерка от манастира „Св. Дева Мария“. Само това, че този човек ме задиря, за мене е грях и аз, докато съм жива, не ще мога да се успокоя. Моля ви най-сърдечно, отървете ме от този човек.

— Чуваш ли какво казва тази калугерка?

— Чух, но за това ще отговаря, когато останем сами.

— Нито думица повече! Ще отговаряш за тия думи. А вие се успокойте — обърна се той към Клариса. — Не ще ви се случи нищо лошо, докато не ви предам на вашите роднини. А сега, моля, елате след мене.

Той се опита да повлече Клариса, но старшията я държеше здраво в ръцете си и не я пусна.

— Тя е моя и аз ще ви платя за тази дързост.

— Долу ръката! — извика ловецът. — Ти не знаеш пред кого се намираш.

— Малко ми влиза в работата кой сте вие — отговори старшията твърде нехайно. — Навярно сте някой, който обича да се бърка в

чуждите работи.

— За да не се унижавам повече, ще ти кажа най-после, че пред тебе се намира великият княз Константин, брат на императора.

Като че ли гръм удари старшията толкова силно, че той се смръзна на мястото си. Той коленичи пред великия княз и го молеше за прошка.

— Стани! — заповяда му князът. — Радвам се, че ми се удаде случай да видя как царските войници нападат немощните и беззащитни жени. Хайде, върви си и се представи пред дежурния офицер, от когото ще получиш наказанието, което заслужаваш.

„Сега загазих — помисли си старшията и моментално изтресня. — Проклетата ракия, тя е причина за всичко това.“ Той свали мундира си, взе едно въже, върза го на един клон и увисна на въжето. Изкупи лошото си дело със смъртта си. Войниците почакаха още малко своя старши, но понеже той се забави, решиха да си тръгнат, като го поздравят с младата годеница. Великият княз вървеше из гарата с Клариса. Тя му благодари за услугата.

— Вие не само че спасихте моята чест, велики княже, но и моя живот, тъй като аз бих предпочела да умра, но да не позволя на оня нещастник да ме докосне.

— Не говорете повече за него. Той ще си получи наказанието. Ще го заточат в Сибир или в Петропавловската крепост. Сега, драга ми Клариса, заведете ме при другарката си.

Те се отправиха към селото, където беше останала игуменката. Цели два часа вървяха, но никого не намериха.

— Какво ли ще си помислите за мене? Навярно, че аз ви излъгах.

— О, аз не бих си помислил така, защото и с мене се случи същото! Аз бях с една доста голяма компания, но като се залутах в гората, не можах да я намеря, затова пък удаде ми се тая чест вас да спася.

— Да, Бог знае какво щеше да се случи с мене, ако не бяхте вие — каза разтреперана Клариса.

— Оставете всичко това настрана. Сега трябва да се погрижим за подслон в някоя къща. Аз смятам, че ние сме близо до Москва. Ще ми позволите ли да ви предложа ръката си?

— С удоволствие — каза Клариса, като хвана под ръка великия княз.

Така те вървяха доста дълго, но не видяха никакво жилище. Клариса се оплака, че е уморена и не може да продължи.

Великият княз я покани да седнат до едно дърво, за да си починат.

— Този е първият ми радостен ден след толкова тъжни месеци — каза великият княз.

— Нима сте изпитвали някаква скръб?

— Да, не чухте ли в село какво нещастие ме е сполетяло?

— Аз живях в манастира в уединение. Там не се чува какво става навън, по света.

— Значи вие не знаете, че аз изгубих жена си?

— Да не е умряла?

— Умряла! Ако беше така, то поне на небето щяхме да се срещнем и да се съберем още веднъж. Друго нещо се случи. Тя полудя и избяга от спокойното жилище, в което я бях оставил.

— Боже мой, сега всичко ми е ясно — сепнато каза Клариса. — Да не би полудялата княгиня, която беше в нашия манастир, да е вашата жена?

— Да, тя бе жена ми, великата княгиня Хела.

Клариса обясни на великия княз всичко. Как ѝ е било поверено пазенето на великата княгиня и как те станали приятелки.

Великият княз я слушаше с внимание.

— Значи вие сте услужвали на нещастната ми жена? Радвам се, че ми се удаде случай аз пък да ви се отплатя чрез спасението ви преди малко. Сега трябва да продължим пътя си.

Внезапно се чу кучешки лай.

Като чуха този лай, те се запътиха към мястото, откъдето идваше звукът, и скоро пристигнаха до една малка къщичка.

— Най-после дойдохме до търсеното жилище. Клариса, моля ви, побързайте. И като пристигнем там, не казвайте кой съм.

Кучето обаче не им позволяваше да влязат вътре. На техните запитвания има ли някой въщи никой не им се обади. Кучето пазеше тъй добре, че беше невъзможно да се пристъпи към къщата. Великият княз беше принуден да застреля вярното куче, за да могат да влязат вътре.

— Какво ли ще си помислят домакините на къщата, като видят, че кучето е застреляно?

— Едно прилично възнаграждение ще бъде достатъчно, за да се успокоят. Ако ли пък и това не помогне, тогава моето име ще помогне.

Така те влязоха в къщичката, където намериха един мъртвец. Отначало великият княз мислеше, че човекът или спи, или е болен. Обаче скоро разбраха истината. Мъртвецът беше старец с интелигентно лице.

— Кой знае какво е принудило този човек да прекара последните си дни в покаяние?

— Навярно той е бил честен и добър човек, който е поискал да живее напоследък в усамотение. Не се страхувай, Клариса, а легии да си починеш.

Клариса намери една кожа, легна върху нея и скоро заспа.

След като се увери, че Клариса спи, великият княз стана от стола и почна да се разхожда из стаята. След това той се спря пред умрелия и почна да го разглежда.

„Като че ли съм виждал някъде този човек — помисли си той. — Сещам се, портретът му виси на стената в братовата ми стая.“

Ето и портрета, който той забеляза на стената — беше същият лик на стареца. Да, това е подполковникът „царски убиец — Орлов“. Великият княз действително беше пред трупа на Орлов. Той разгърна дрехите му и видя жигосаните думи: „Орлов — убиец на царя.“

„Той е прекарал дните си в покаяние и Бог като че нарочно ме прати при него, за да му простя греха от името на Романовци.“ Покри тялото и седна умислен на един стол. Внезапно погледът му се спря върху лъскав предмет на земята.

— Пръстен! — извика той. Чертите на лицето му се измениха. — Това е пръстенът на жена ми. Какво търси той тук?

Как искаше да съживи мъртвия! Той би му разказал всичко. В унеса си той викаше с глас и събуди Клариса, която втрещено погледна спасителя си.

Тя стана полека и тури ръката си на рамото на великия княз, който се сепна:

— А, вие ли сте, мило дете? Много малко поспяхте.

— Аз си починах — отвърна му тя, — но вие ми изглеждате разтревожен.

— Няма причина да се тревожа, обаче едно нещо ме учудва — намерих тука белег от жена си — нещо, което ме кара да мисля, че тук

е живяла моята жена.

— Това възможно ли е?

— Спомняте ли си да сте видели този пръстен върху ръката на жена ми?

— Да, той е неин пръстен, ето и синия камък.

— Тя е напуснала манастира с пръстена. Тя е живяла тука. Кой ли ще може да ми каже къде е сега?

В същото време от вратата се чу силно хлопане и глас, който викаше:

— Отворете, за Бога, един човек ви моли за помощ?

Отначало великият княз се двоумеше дали да отвори вратата, но после взе пушката и се приближи до вратата. Клариса се хвърли в прегръдките му и го молеше да не отваря.

— Знаеш ли кой е вън, та искаш да отвориш? — попита тя.

— Не знам — каза великият княз. — Но достатъчно е, че този човек моли за помощ.

— Аз ще ти кажа — каза Клариса, — че той е разбойникът Кал Ахмед. Познавам го по гласа.

— Разбойникът Кал Ахмед ли? — попита учуден великият княз и стисна пушката си. — Аз ще го арестувам.

— Ваше Царско Височество, моля ви най-учтиво, не причинявайте на този човек никакво зло. Първо, той е човек, който има нужда от помощ и като го узнаете, ще си измените мнението за него.

— Имате право, той е беззащитен човек и се нуждае от помощ, въпреки че е много опасен.

Той отвори вратата и вътре влезе Кал Ахмед, изнемощял от глад, безмалко да припадне.

Навън се чуваше воят на вълците.

Клариса разтриваше слепоочията на полуживия Кал Ахмед, който като дойде на себе си и позна Клариса, много се зарадва.

— Това си ти, сестро, на земята ли се намирам или между ангелите на небето?

— Ти си между живите, Кал Ахмед, на безопасно място си тази нощ. Ела и се стопли до огъня.

Като видя великия княз, Кал Ахмед се уплаши, но Константин го успокои:

— Въпреки че вълн сме врагове, сега, когато се намираме под един покрив, трябва да станем приятели. Аз знам, че ти си известният разбойник Кал Ахмед и като отговор на това ще ти кажа, че аз съм великият княз Константин.

— Великият княз Константин, братът на царя?

— Да, аз съм, нека не говорим повече за това. Сега направи ми малко място до огъня и тази вечер ще бъдем приятели.

Кал Ахмед не можеше да се опомни от изненада.

— Не се чуди, Ахмед, този ангел се помоли за тебе. Клариса се почувствува много щастлива от ласкавите думи на великия княз. Тя постави ръка на рамото на разбойника и каза кротко:

— Виждаш ли, Ахмед, че доброто дело се възнагражда винаги с добро. Откажи се от този разбойнически живот и стани полезен на хората.

— Добре е — каза Кал Ахмед, като се почеса по врата. — Много лесно е да кажеш това, но аз съм отхвърлен от човешките общества и ако отида между хората, ще ме изпъдят. Нали аз съм известният разбойник Кал Ахмед, чиято глава е оценена, и ако се предам на полицията, какво ще стори с мене? Аз на драго сърце съм готов да стана добър човек и да се върна между хората, обаче какво мога да започна да работя? Дайте ми работа и ще оставя сегашния си живот.

— Мислиш ли, че ще се промениш, ако ти се даде някоя длъжност? — попита великият княз, покъртен от изповедта на Кал Ахмед.

— Не само мисля, но съм сигурен в това.

— Дай си тогава ръката, Ахмед. Аз ще те взема със себе си и ти ще станеш мой телохранител. Ще ме придружаваш навсякъде, където отивам. Доволен ли си от длъжността си? А материално ще бъдеш възнаграден колкото обичаш.

— Аз ще бъда такъв телохранител, какъвто никъде не ще се намери. Денем и нощем ще бдя над вас и с будно око ще пазя да не ви се случи нищо зло. Дори ако стане нужда, ще жертвувам живота си за вашия.

Кал Ахмед падна на колене пред великия княз и така стоя няколко минути.

Клариса стисна сърдечно ръцете на Константин в знак на признателност за съчувствието и добрината, която той показва към Кал

Ахмед.

— Правя това, което хуманността ми налага — каза великият княз.

— Аз ще ви служа като вярно куче — каза Кал Ахмед, като целуна ръката на великия княз.

LXXXVI. В ХАРЕМА

Най-богатият човек в Персия, Тимур ефенди, доставчикът на персийския шах, пътуваше с красивата си робиня за отечеството си.

През цялото пътуване този дребен човек се трудеше да се хареса на Елисавета. В отговор на това Елисавета му разказваше за прекрасния Петербург и за преживяното време.

Тимур ефенди, като хитър човек, искаше да спечели първо нейното доверие, та после да пристъпи към същността на работата.

„Аз ще я укротя, както правят с дивите коне — каза си той, — и след това ще я направя царица на моя харем.“

Елисавета не предугаждаше плановете на Тимур ефенди. Добрите маниери на персиеца ѝ даваха надежда, че той ще я съжали и ще я освободи. Най-после, след дълго пътуване, те пристигнаха в двореца на Тимур.

Богатството тука много учуди Елисавета. Дворецът беше направен от мрамор, злато, скъпи кадифета, абанос и др.

Дадоха на Елисавета една разкошна стая, където се чуваха разни мелодии. Облякоха я в скъпи дрехи, такива, каквито само най-богатите на Юг и на Изток имаха.

Елисавета, уморена от дългия път, заспа скоро след като си легна. Когато се пробуди, бе вече обяд; слънцето бе огряло цялата стая.

Щом стана, две жени, облечени в черно, влязоха вътре, едната носеше сервиз със сироп, а другата — копринени дрехи. Те поляха на Елисавета да се измие, вчесаха я и най-после наметнаха на гърдите и раменете ѝ тънък плат, който само Тимур ефенди можеше да махне.

След това Елисавета закуси. След закуската се яви слугата на Тимур ефенди и каза на Елисавета, че господарят я чака.

— Готова съм — каза Елисавета и тръгна.

Евнухът се поклони и показа на Елисавета накъде трябва да върви, за да отиде в стаята на Тимур ефенди.

Елисавета отвори вратата на стаята, в която Тимур се бе облегнал на едно канапе.

— Ела насам — каза той на Елисавета, която се спря на прага.

Елисавета не мръдна от мястото си, понеже забеляза разпалените му очи.

— Не чу ли какво ти казах? Ти трябва да се научиш да се покоряваш на заповедите ми! Виждаш ли този нож на пояса ми? Той е промушил сърцето на една жена, която се противопоставяше!

— Аз не се плаша от заканите ти, Тимур ефенди — отговори Елисавета. — Ще дойда да чуя какво има да ми кажеш.

Тя се приближи на три крачки от него.

— Искам да те запозная с моите любимки — каза Тимур, като посочи с пръст жената, която бе седнала до него. — И двете ви обичам еднакво. Стани, Ашази, и погледни внимателно тази чужденка. Преувеличих ли, като ти казах, че тя е най-красивата рускиня, която съм виждал.

Ашази стана и почна да гледа Елисавета.

— Вие двете трябва да се обикнете и да станете приятелки. Подайте си ръцете.

Жените не искаха да изпълнят заповедта.

Ашази подаде първа ръка, обаче Елисавета оттегли своята. Тя не се реши да подаде ръката си на жена, която живееше такъв развратен живот.

— Дай си ръката! — извика Тимур. — Не знаеш в името на Мохамеда какво мога да сторя.

Евнухът, който бе застанал зад гърба на Елисавета, й пошепна да изпълни желанието на господаря, понеже в противен случай ще се случи нещо лошо. Елисавета сама видя, че е по-разумно да не дразни повече Тимур, затова подаде ръка.

— Това ми се хареса. Вие трябва да ми се покорявате и да изпълнявате заповедите ми. Вие трябва да станете приятелки, Евнух, ела тука.

— Какво заповядва милостивият господар? — попита евнухът, като се поклони ниско.

— На тебе предавам Мирза. Нека и двете бъдат в една стая и всичко, каквото пожелаят, да не им отказваш. Обръщам вниманието ти, Мирза, с главата си ще отговаряш за нея, ако избяга.

— Ще я пазя като очите си — каза евнухът, като се поклони ниско. — Денем и нощем ще бдя с будно око над тази жена, която

господарят толкова харесва.

— Дай сега арфата на Ашази — каза Тимур, — нека изсвири една песен.

Заповедта бе изпълнена на минутата. Евнухът донесе арфата и Ашази изпя една монотонна песен по югоизточен маниер. След като изпя песента, Тимур я похвали. Той запитва Елисавета дали иска да изпее нещо. Елисавета имаше красив и школуван глас, но понеже не искаше да покаже изкуството си за удоволствието на този долен човек, каза, че не умее да пее.

— Тогава Ашази винаги ще ни пее. Аз много обичам музиката и песните. Сега можете да си идете, докато не ви повикам.

Ашази се поклони пред господаря си и излезе. От четиринадесет дни Елисавета се намираше в харема на Тимур ефенди. Но тя не можеше да свикне с ленивия харемски живот.

Тимур я уважаваше много. Той постоянно ѝ пращаше подаръци и разни накити, но при всички разкош тя предпочиташе тъмната си килия в Красноярск, тя предпочиташе доброволно да работи в рудниците и то най-тежката работа, отколкото да живее в този блясък, където всичко ѝ спомняше миналото ѝ. Всеки ден очакваше идването на Тимур ефенди, който ѝ говореше за любов. Съдбата спаси нещастницата от това положение. Тимур ефенди трябваше да отпътува за дълго време при персийския шах по работа.

Елисавета беше щастлива, че поне за няколко дни ще бъде освободена от мъчителната любовна изповед на Тимур. Тя си спеше спокойно, в съня си виждаше своя син, своя Владимир, когото прегръщаше и целуваше. Бедната, тя беше щастлива поне в съня си!...

LXXXVII. БОГАТИЯТ ДОКТОР

Бакунин и Пал бяха на път за Тифлис. За да се спасят от преследването на полицията, те заобиколиха Алтайските планини. Най-после стигнаха до Алтайските бърда и пренощуваха в същата колиба, където Елисавета прекара няколко дена. Мортиго ги прие много любезно, понеже почиташе европейците, затова те останаха по-дълго време.

Пал настояваше да тръгнат, но Бакунин го съветваше да останат да отпочинат, понеже богатството на абата не е загубено.

— Мислиш ли, че ние двамата ще можем да вземем пялото богатство?

— Ние двамата сме достатъчно и ако вземем трети, то той, като види голямото богатство, може да ни убие.

Една сутрин, когато Бакунин и Пал се пробудиха, чуха викове в лагера на киргизите.

Като се поослушаха, те чуха гласа на Мортиго, който казваше:

— Признай, проклетнице, или ще те убия!

После се чу женски писък и после пак викове.

— Аз мисля, че ще бъдем полезни на приятеля ни Мортиго — каза Бакунин, — понеже като че се бунтуват против него. Скрый револвера си като мене и да излезем.

Когато излязоха вън, те видяха една голяма тълпа, която бе заобиколила Мортиго и една жена, която тичаше ту при един, ту при друг, за да ги настройва против Мортиго.

Младият им вожд се бе покачил на една височина и с револвер в ръка викаше:

— Никой да не се опитва да се доближи до мене, защото ще заплати с главата си. Ако не ме искате за ваш предводител, то изберете си друг, който ще ви предвожда по-храбро във войните и който ще бъде по-справедлив от мене. Но тази зла жена ще бъде длъжна да ми отговори сама и надявам се, че никой не ще ми попречи да разбера истината около убийството.

— И дори ако е сторила това, с убийството се осуetyава нещастieto, което щеше да сполети страната, защото държахме повече, отколкото трябваше, тази чужденка при нас.

— Мислиш ли, нещастнице, че като не можах да попреча на убийството, ще оставя ненаказана тази жена?

Мортиго се втурна с нож в ръка и си направи път, подпомогнат от Бакунин и Пал, които го придружаваха от двете му страни. Мортиго само с поглед поблагодари на приятелите си. Киргизите се отдалечиха, като негодуваха. Мортиго улови за ръка Шаури и я заведе до едно дърво.

— Сега ще кажеш истината, да не смееш да ме измамиш, защото ще разбере по очите ти.

Той я принуди да коленичи пред него и като се обърна към Бакунин и Пал, каза:

— Ще ви разкажа накъсо какво се случи тук. Преди известно време в нашия лагер имаше една нещастница, избягала от Сибир; аз я настаних в една палатка и я закриях от враговете ѝ. Тази жена тук насъска всичките киргизи, понеже трябваше да прислужва на красивата руския. За да не предизвикам злобата на съотечествениците си, аз трябваше да отстраня Елисавета.

— Елисавета? — извика изведнъж Пал. — Елисавета ли е името на чужденката, която е била при вас?

— Да, Елисавета се казваше — отговори Мортиго.

Пал искаше да запита още нещо за Елисавета, но Бакунин му попречи и даде знак на Мортиго да продължи.

— Аз избрах четирима от най-силните си борци, които наредих да я придружат отвъд Алтайските планини. Обаче тези хора престъпиха клетвата си. Тази жена ги подучи на това и те убиха своя предводител, един от моите най-добри другари, като искаха същото да направят и с Елисавета — да я хвърлят в пропастта с коня ѝ. Това научих от единия от тях, който се разкая за делото си.

— А рускията убиха ли я? — запита Бакунин.

— Това не зная, понеже Елисавета била предадена на един киргиз и на Шаури, не зная какво е станало с нея после. Шаури не иска да признае вината си, но ще видите как ще я застава да изповяда истината!

Мортиго насочи револвера в челото ѝ.

— Не ще те моля повече! Още веднъж ще те попитам. Ако не кажеш истината, ще стрелям.

— Всичко ще кажа, пусни ме само да живея — каза разтреперана Шаури.

— Казвай, после ще чуеш присъдата си — каза Мортиго.

— Закарахме я на пазара за роби.

— Змия! — извика Бакунин.

— На кой пазар? — попита Мортиго.

— В Теран — отвърна Шаури.

— Сега ще кажеш истината — на кого я продаде?

— Не познавам търговеца — каза Шаури.

— Не познаваш търговеца? Толкова по-зле за тебе, това ще бъде причината за смъртта ти.

— Търговецът се казва... Името му е... Ще ти кажа... Как ли се казваше... Ах, не ме убивай... Аз ще ти кажа кой е...

— Бързо, бързо, говори, кой е?

— Той е един богат персиец... Казва се Тимур ефенди.

Това желаше да знае Мортиго. Оставаше му да разбере къде се намира той. За да разбере и това, той хвана старата за раменете и като я разтърси, извика силно:

— Казвай, клетнице, къде мога да намеря този персиец?

— Мисля, че той е от Шираз.

— В Шираз значи. Вече знам къде трябва да я търсим — каза Бакунин.

— Стига ми толкова — каза Мортиго, като помоли Бакунин да бди над Шаури, а той да намери въже. След малко се върна.

Киргизите, които бяха наоколо им, разбраха плана на Мортиго. Главатарят им завърза въжето за едно дърво и направи примка, в която постави главата на старата. Физиономията на Шаури се промени, очите ѝ изпъкнаха от орбитите. Така тази жена стана цяло страшилище.

— Ти не можеш да бесиш, Мортиго — каза Бакунин и гръмна с револвера си. Куршумът проби гърдите на Шаури. След малко тя издъхна.

Мортиго покани Бакунин и Пал в палатката си, където искаше да им съобщи нещо важно.

— Аз искам — каза Пал — да ти отправя няколко въпроса, на които трябва веднага да ми отговориш.

— Само не тука, пред всички, а да идем в палатката, там всичко ще ви кажа.

Когато отидоха в палатката, Мортиго разказа на гостите, че Елисавета не била дошла случайно при него, че той я бил довел тука.

— Как? Да не си я довел насила?

— Не, аз я избавих от тъмницата в Красноярск. Тя е била там с желязна маска, за да не може да вижда светлината. Обаче един милостив човека съжалил и я освободил, като я предаде на мене. Аз се влюбих в нея и ако тя се беше съгласила да стане моя жена, щях да бъда най-щастлив в света.

Мортиго замълча — споменът за Елисавета го развълнува.

— Можеш ли да научиш името на баща ѝ? — запита Бакунин.

— Мисля, че е имала семейство в културния свят — каза Мортиго, след като помисли. — Тя ми разказваше за някакво свое дете, което ѝ били отнели насилствено.

Лицето на Пал се промени. Той стискаше конвулсивно ръката на Бакунин.

— Не разбра ли, приятелю, че това е моята сестра? Значи моята сестра е робиня?

— Ние трябва да я спасим. Мортиго ще ни даде керван и ще ни упъти за там.

— Всичко ще стане — каза Мортиго. — Освен че ще ви дам няколко храбри войници, но и аз ще дойда с вас.

— Тогава друг не ни трябва. Трима стигат — каза Бакунин.

На един голям път на час от Шираз се намира малка спирка за кервани. Един пролетен ден пред тази спирка пристигнаха трима киргизи ездачи. Гостилничарят и жена му излязоха да посрещнат гостите си.

— Това са чужденци — каза той на жена си, — гледай да им послужиш добре и да спечелиш.

Бакунин поиска да му дадат една отделна стая и внимателно следеше движенията и постъпките на гостилничаря.

Макар че възглавниците и покривките на леглата бяха изцапани, пътниците, без да обръщат внимание на това, заспаха дълбоко.

На сутринта най-рано се събуди Бакунин. Повика гостилничаря и го попита къде живее Тимур ефенди. Той се интересува за навиците

и въобще за живота на Тимур и се завърна в стаята при Пал и Мортиго, които вече закусваха.

— Слушай, Пал, решението ни ти да отидеш при Тимур ефенди и да поискаш доброволно сестра си ще трябва да се измени. Нужно е и малко лукавство. Ние ще трябва да си послужим с обстоятелството, че той не може да има за жена една рускиня. Ще настояваме, че това не е позволено от закона.

— Ти пък да не мислиш, че някой ще те пита в Персия за закони? О, драги ми приятелю, ти си забравил, че не си в Русия, а в една пустиня. Тук истината е в парите, а Тимур ефенди е доста богат.

Въпреки увещанията на Бакунин, Пал отиде при Тимур, за да иска доброволно сестра си.

— Какво искаш ти, гяур, от мене? Защо си искал да се явиш лично при мене? Ако искаш да сключваш търговски договор, то ти си могъл да се явиш пред моя помощник, без да безпокоиш и мене.

Пал се разгневи от този отговор на Тимур, но предвид целта, за която беше дошъл, помъчи се да се успокои и му каза:

— Ние ще се пазарим твърде малко, защото аз съм дошъл да повдигна процес срещу едно твое имущество.

Тимур го изгледа от главата до петите.

— Наистина ли искаш да вземеш нещо от моето имущество? — го попита той, смеейки се. — Любопитен съм вече да зная какво е това имущество, но предупреждавам те, че Тимур ефенди не се шегува много.

— Сам шахът не може да съди един руснак, толкова повече ти не можеш да имаш за робиня една рускиня.

— За коя робиня говориш ти?

— За сестра си говоря. Нея ти си купил на пазара за робини в Теран.

— Аз не я взех без пари. Заплатил съм честно.

— Въпреки това ти не биваше да я правиш своя робиня, Тимур, ще имаш големи неприятности, ако веднага не върнеш сестра ми.

— Махайте този глупец оттука! — извика Тимур ядосано, като подскочи от мястото си.

— Не, Тимур ефенди, аз не съм глупец, защото искам да предадеш на законно основание сестра ми. Не ще изгубиш нищо, защото аз ще ти върна и парите, които си платил за нея.

— Това, което съм купил, не го продавам никому.

— Друго не ще ти кажа. Знай само, че ако косъм от главата й липсва, ти ще заплатиш за това. — Той тръгна към хана, където Бакунин го посрещна.

— Без да ми разправиш, знам какво се е случило — каза Бакунин. — Добре че си дойде жив и здрав. Нищо освен лукавство не ще ни помогне в случая.

Въпреки че Пал искаше на всяка цена да му каже своя план, Бакунин замълча.

Вечерта, когато Пал и Мортиго си легнаха, Бакунин се домъкна скритом до конюшната. Той се преоблече с туземни дрехи и си сложи една брада, тъй че приличаше на осемдесетгодишен старец. Не забрави да сложи на врата си кесия с пари. После излезе доволен.

Луната грееше, като че беден. Бакунин се запъти предпазливо към дома на Тимур ефенди. На разсъмване пристигна там и каза на слугата, че известният арменски лекар е дошъл при Тимур ефенди, за да му предложи лековитите си церове.

Тимур заповяда да го пуснат и след малко Бакунин застана пред него.

— Ти ли си лекарят? — попита го Тимур.

— Да, господарю, аз мога да лекувам зли духове от душата на всекиго.

— Ти арменец ли си?

— Родом съм от Багдад, господине.

— Арменците са умни хора и ти ми се харесваш. Ела по-насам и слушай какво има да ти кажа. Можеш ли да изцериш една жена, която страда от болест в сърцето?

— Този род болести са най-опасни — каза Шасади (така се казваше лекарят), — необходимо е да се прегледа болната и ако се констатира, че страда от такава болест, тогава нищо не може да я спаси.

— Куче, затова ли дойде тука? Нима е възможно да изгубя една от най-хубавите си робини? Махай се!

— Прощавай, господарю, ако съм те докачил с нещо — каза търпеливо старецът. — Въпреки че такива болести се мъчно лекуват, аз ще приложя всичките си знания, за да я изцера. Ако сполуча, ще се възродя изново.

— Ти като че спомена, че желаяш да я видиш по-рано.

— Нужно е, господарю, тъй като трябва да ѝ проверя пулса, за да намеря къде се намира болестта, която измъчва вашата робиня.

— Щом е такава работата, тя не ще може да се изцери, понеже аз съм се зарекъл никой външен човек да не види лицето ѝ. Но почакай, дойде ми нещо на ума: ти можеш да прегледаш болната, без да я видиш, ще я изцериш, без тя да дойде при тебе.

Тимур заведе Бакунин в едно тясно коридорче и се спряха до една стена.

— Сега трябва да я прегледаш, освен нея, има и други, които ще лекуваш. Докажи, че си способен и аз ще те възнаградя богато.

После Тимур се приближи до стената и натисна едно копче на нея. Отвори се прозорче, през което можеше да се мушне една ръка.

— Така ще лекуваш болните, робините ми ще си подават ръцете и ако ти си изкусен лекар, ще можеш по пулса да познаеш болестта.

Бакунин не се отчайваше. Той предчувстваше, че ще може да види Елисавета и да ѝ каже няколко думи. Какво друго можеше да стори? Нима само с едно стискане на ръката можеше Елисавета да познае кой е той?

— Велики Тимур ефенди — каза Бакунин, — работата е много сериозна. И най-изкусният лекар в света не е в състояние да изцери болния, като опипа само пулса. Необходимо е болният да се прегледа. Не се страхувай от мене, виж, аз съм стар човек и не съм в състояние да съблазня красивите жени от харема. Старият лекар, който отдавна е минал шестдесетата си година, не може да ти стане съперник.

Богатият Тимур гладеше брадата си. Той почна да омеква. Бакунин му повлия с думите си.

— Старик като мене не идва като вълк да нападне стадото ти. Аз нищо не ще ти сторя, затова пусни ме в харема.

Тимур се разхождаше с големи крачки.

— Не, това не може. Щом като съм се зарекъл да не допусна нито един чужденец — трябва да удържа клетвата си.

— Ами в случай че откажа лекуването, нима и тогава не ще ме пуснеш?

— Ще те накарам тогава насила и ще бъдеш принуден да ми помогнеш, понеже имам нужда от твоята помощ.

Бакунин не искаше да го ядосва повече и се съгласи с неговите предложения. Тимур извади картичка и започна да чете имената на робините си, които почнаха да доказват от прозорчето пълните си бели ръце. Много имена бяха прочетени, нито едно не бе познато на Бакунин.

— Мирза — извика Тимур ефенди, като гласът му се разтрепера.

Бакунин стисна ръката по-силно, той се сети, че Тимур ефенди може да е променил името ѝ. Разтрепераният глас бе доказателство, че това е името на Елисавета.

— Какво мислиш?

— Изглежда, че тази робиня е здрава — каза Бакунин.

— Здрава е значи. Ти си тогава добър лекар — каза Тимур ефенди и тури картичката в джоба си.

— Нима не ще продължим? — попита Бакунин.

— Да продължим? Не е нужно, но почакай, нека прегледам още една робиня, за която много се интересувам. Бетина — извика той, като погледна списъка.

„Бетина — повтори Бакунин в себе си, — да не е това името на Елисавета?“

— Какво мислиш за тази робиня? — запита Тимур ефенди, след като се показва една пълна ръка. — Ти не отговаряш, да не би да е болна?

Бакунин помисли, че държи ръката на Елисавета, затова каза сериозно:

— Велики ефенди, принуден съм да ви кажа неприятна вест. Нейният пулс бие много бързо, изглежда, че страда от лоша треска и ако не се лекува, робинята може да умре.

— Да умре ли? Това не трябва да се допусне, ти трябва да помогнеш — каза Тимур.

— Аз ще се потрудя да излекувам болестта. В това може да ми помогне само Мохамед.

— Колко ще живее още? — запита Тимур.

— Ако не приложи бързо медицината си, ще умре в скоро време.

— Затова ще изтичам сам да донеса каквото трябва — каза Тимур и изтича за перо и мастило.

Бакунин тържествуваше; сега той бе сам с Елисавета. Извади бързо тефтерчето си и написа следното:

„Бетина, не се отчайвай, твоите приятели са дошли да те спасят. Твоят брат и аз сме тука, понеже не можем насилствено да те спасим, трябва да си послужим с хитрост: ти ще изпиеш този цяр от доктор Шасади, който всъщност е приятел на брат ти. След като вземеш тази течност, ти ще се упоиш. Чух, че Тимур ефенди изпраща мъртвите още същата вечер вън от харема.

Не ще останеш дълго в джамията. Щом се събудиш, ще се намериш между приятелите си.

Надявай се, друго спасение няма.

Твоите приятели“

После той сви книжката, хвърли я през прозореца и отиде в другата стая.

Тимур ефенди дойде, като носеше принадлежности за писане.

— Аз друго намислих — каза Бакунин на влезлия. — Ако напиша рецептата, тук едва ли ще се намери кой да я приготви, затова ще ми позволиш аз сам да отида да приготвя лекарството. Твой дълг ще бъде да убедиш робинята да го изпие.

— Добре тогава. Сега бързай и иди по-скоро да приготвиш лекарството, понеже тази робиня ми струва много и ще ми бъде много неприятно, ако я загубя.

Бакунин тържествуваше — той съобщи на Елисавета, че са тука. После се върна при другарите си.

— Как да ти се отплатя, приятелю? — каза радостно Пал. — Ти вместо мене ще спасиш сестра ми. Какво да правим ние?

— Ти и Мортиго ще бъдете на мястото, когато се събуди тя. Вие ще държите конете, а ние ще бягаме.

— Няма ли да ни уловят?

— Ние ще изберем най-късия път до степите. Веднъж да стигнем дотам, ще бъдем спасени. Мортиго ще ни заведе там, където никой не ще ни намери.

Бакунин направи лекарството и се върна в дома на Тимур ефенди, който го посрещна радостно. Той сам взе стъклото и го занесе в харема.

Бакунин очакваше с разтреперано сърце да се върне Тимур. След малко се завърна, като потриваше ръце.

— Тя изпи цяра и ми каза, че се чувствала по-добре — каза Тимур весело. — Легна си да спи.

— Само не я безпокойте, когато спи — каза Бакунин. — Щом се събуди, ще бъде здрава.

Тимур даде на Бакунин златен пръстен с голям камък и една кесия, пълна със злато.

Като взе възнаграждението, Бакунин се върна при приятелите си.

Беше дошло време вече да бяга от дома на персиеца, понеже не след много няколко робини се втурнаха в стаята на Тимур ефенди и му казаха, че Бетина е починала.

Тимур скочи като луд. „Той ме излъга! Аз ще го улова и ще го дам на зверовете в цирка да го разкъсат на парчета.“

— Разправете ми бързо как умря Бетина, понеже лекарството ѝ беше доста подкрепително.

— Това лекарство е причината за преждевременната смърт на Бетина — отговори една ханъма. — Щом като изпи лекарството, тя се олюля, падна на леглото и издъхна.

— Ах, не мога да търпя мъртви хора в дома си, затова изнесете я оттука — каза Тимур ефенди.

— Къде да я занесем?

— Къде другаде освен в гробищата на джамията. Оставете я да лежи там, докато ѝ се изкопае гроб. Само вкъщи не я дръжте повече, понеже се страхувам от мъртви хора.

След малко, като му съобщиха, че Бетина е изнесена от къщи, той се успокои.

Робите занесоха Бетина в джамията и се върнаха обратно.

Не след дълго Бакунин, Пал и Мортиго напуснаха мястото, където се бяха скрили. Мортиго осветяваше пътя с фенера. Тримата се приближиха до сандъка.

— Сестро моя, мила сестро, прощай, че по-рано не можах да дойда да те избавя — каза Пал, като падна на колене до сандъка.

Мортиго вдигна капака на сандъка и гледаше учудено ту Пал, ту лежащата жена.

— Защо се гледате така, приятели? — запита Бакунин, забелязал въпросителните погледи, които си отправяха те.

— Защо ли? Много просто — жената в този сандък не е моята сестра!

— Не е възможно! — извика Бакунин, като го обзе някакво предчувствие. — Мортиго, ти познаваш Елисавета, виж тази, тя ли е!

— Не е тя — каза Мортиго, като клатеше глава.

— Аз съм се измамил тогава — каза Бакунин, като наведе умислено глава.

— Какво ще правим сега? — запита Пал. — Да събудим ли тази жена, която може да ни предаде?

— Наш дълг е да я съживим — отговори Бакунин, като извади едно малко шишенце от пазвата си и го тури под носа ѝ. За миг течността подежда на жената и бледото лице на робинята изведнъж заруменя, чертите на лицето ѝ се съживиха и тя отвори полека очите си, след което въздъхна. Отначало тя не можа да разбере какво се бе случило с нея, обаче малко по малко се сети за всичко. Като дойде на себе си, тя улови ръката на Бакунин и каза:

— Който и да сте вие, господине, аз ще ви бъда признателна до гроб. Вие ме спасихте, защото бях решила да посегна на живота си. Какво ви е накарало да сторите това?

— Стана грешка — каза Бакунин. — Обаче пак се радваме, че ви спасихме, кажете, моля ви се, защо се казвате Бетина?

— В харема — отговори освободената робиня — се дава на всяка жена друго име, според желанието на господаря. Истинското ми име е Мирджа, но Тимур ме нарече Бетина.

— Това възможно ли е? Ако не се мамя, в харема се намира още една Мирза?

— Да, има още една, която се казва Мирджа. Тя е най-красивата и най-скъпата робиня. Тя е руския и се казва Елисавета.

Тримата се спогледаха.

— Измамил съм се този път — каза Бакунин. — Обаче мисля, че ще мога да поправа грешката си. Може би, Бетина, ти ще ни покажеш пътя, по който да спасим Елисавета.

— Много трудна задача е да се открадне робинята на Тимур, но ако сте храбри, и това може да стане.

Тримата потвърдиха в един глас, че са готови да жертвуват живота си, само да спасят Елисавета. Бакунин одобри плана на освободената робиня.

— Ако е необходимо, ще умрем и тримата, но ще спасим Елисавета. Трябва да я спасим!

— И аз ще дойде в харема — каза Бетина. — Тимур си играе с Елисавета, както котката с мишката и иска насила любовта ѝ.

— Глупак — извика ядосан Пал, — ще му дам да разбере!

— Няма защо да се тревожим, като я спасим, тогава ще бъдем удовлетворени. Сега нека отидем да си починем. Утрешният ден ще реши съдбата на Елисавета.

Те се върнаха с освободената робиня в бивака и се отдадоха на спокоен сън.

LXXXVIII. СИБИРСКАТА ЛЕЯРНИЦА

При губернаторството на Данишев жителите на град Красноярск бяха добре. Като че ли слънце беше огряло това малко градче. С добротата и справедливостта си Данишев беше като ангел-хранител за града. Но с всичките си добри качества той не можа да унищожи злините на тоя град.

Той не можа да премахне рудниците и заровените в тях хора.

Един ден, след обиколка из тия рудници, той се завърна умислен. Жена му го запита защо е в такова настроение.

— Днес, драга ми Лидия, видях леярницата в рудниците — чудото на XIX век. Страшно е това, което видях в нея.

— За какво друго може да служи — каза Лидия, — освен за да топят в нея желязо и живак.

— Да, но днес пуснаха в нея и жив човек.

— Това е невъзможно! — извика Лидия. — В деветнадесети век може ли да съществуват подобни ужаси?

— Да, но за съжаление това, което ти казвам, е истина.

В това време вратата се отвори и на прага се показва Марушка. Злобният поглед се спря на щастливата двойка. Тя завиждаше на щастливия им брак и реши да го разруши. За целта си тя искаше да си послужи с ревност. По това време в Красноярск беше на служба един млад офицер Голнев, тя го избра за любовник на Лидия и по този начин искаше да възбуди ревността на Данишев. Граф Голнев беше млад, едва 25-годишен, богат и от стар дворянски род. Него го чакаше бляскаво бъдеще, но извършените от него няколко необмислени постъпки накараха императора да го заточи в Сибир като комендант на войската, квартируваща в Красноярск.

Той ходеше често у Данишев и понякога сварваше Лидия сама. Тогава те твърде приятно се разговаряха за петербургския живот, за научни неща и пр. Често пъти Данишев ги сварваше, но той никак не се съмняваше в отношенията им. Той вярваше и на жена си, и на Голнев.

Голнев почиташе както Данишев, така и младата жена. Обичаше ги като брат и сестра.

В мръсната и подла роля на Марушка ѝ помагаше и Кнудзон, пък и случаят ѝ помогна.

Един ден Голнев попита Марушка не би ли желала да спечели някоя пара. Той ѝ даде едно писмо и ѝ каза, че не е свободен, а е почти като заточеник, на когото е забранено да поддържа кореспонденция с Петербург.

— Аз написах писмо до едно момиче, което живее там. Писмата, които отиват в Петербург, се преглеждат от губернатора, който ги запечатва и ги изпраща в Петербург. Ще пуснеш ли това писмо в кутията?

— За да ви услужа, господин графе, искам най-напред да зная дали сте нихилист.

— Не, не съм — отговори той.

— Тогава дайте ми писмото, но при условие че никой не ще знае за тая ми услуга.

Графът ѝ подаде написаната картичка.

Марушка прочете следните няколко реда, които графът беше написал:

Драга моя,

Хиляди пъти те поздравявам. Колко желая да бъда близо до тебе, но оня човек така жестоко ни раздели! Как бяхме щастливи, когато бяхме в Петербург! Аз постоянно мисля за тебе, любя те и ще те любя вечно.

Граф Голнев

— Но кой е човекът, който ви е разделил? — попита го Марушка.

— Императорът — отговори Голнев.

— Трябва да напишете адреса. Да ви донеса ли плик и мастило?

— Не, аз имам — отговори той. Взе писмото и го надписа, поздрави Марушка и излезе. След това Марушка излезе от своята стая и влезе в стаята на губернатора.

„Сега имам онова, от което се нуждая — помисли си тя. — Нужен ми е случай, за да може писмото да попадне в ръцете на

Данишев. Ох, колко хубаво отмъщение ще бъде то! А казват, че аз съм била хубава! Какво ли има още да стане!“

В тази минута се чуха стъпките на губернатора. Тя скри картичката под престилката си в минутата, когато Данишев се показва на прага. Той забеляза това.

— Какво скрихте? — попита я той.

— Нищо, нищо не е — каза объркано Марушка.

— Как нищо? — извика малко ядосан Данишев. — Аз видях, че ти скри нещо под престилката си! Казвай скоро какво имаш в ръцете си.

Марушка бе истинска артистка: тя промени цвета на лицето си и изтича към вратата с цел да избяга, обаче Данишев я спря.

— Мисля, че няма какво да криете и смятам, че нямате нищо против мене?

— Боже, Боже! Какво мислите за мене? Никога не мога да забравя направеното от вас за мене — никога не ще забравя, че вие спасихте живота ми!

— Тогава нямате право да криете нищо от мене, затова ще ми кажете какво имате в ръцете си!

— Това не е моя тайна — отговори Марушка.

— Щом не е ваша тайна, защо тогава е във вашите ръце?

— Дадено ми е за другиго.

— За кого?

— О, Боже, не бива да ви кажа това, господин губернаторе, защото не е във ваш интерес...

— Толкова повече трябва да ми го кажете — каза Данишев.

— Хартийка, нищо друго — каза Марушка, като се преструваше, че го прави от страх. — Дадена ми е от господин графа да я предам на уважаемата госпожа.

— Как? Възможно ли е младият граф да пише на жена ми, и то чрез вас? — извика Данишев пребледнял. — Писмо? Дай ми го да го прочета.

Марушка извади писмото и преди да го даде, каза:

— Позволете ми да го унищожа. О, Боже, Боже — то е единственото доказателство. По-добре да не го бяхте видели, тъй като вашата чест нямаше да бъде потъпкана. Ах, господин губернаторе, позволете ми да го скъсам — каза Марушка, като се престори, че

искаше да скъса писмото, но преди да направи това, Данишев го дръпна от ръката ѝ.

Той го прочете първо наум, после още веднъж — на глас и за трети път наум.

— Това е навярно само шега, която Голнев е направил — каза Данишев, като се смееше. — Да не би да има и друго някое писмо?

— Това е трето, милостиви господине.

— Трето? Наистина ли е трето? Значи аз съм бил подло измамен от една никаква жена и от един негодяй! Измамиха ме тия, в които най-много вярвах! Ха, ха, всички са против мене; не мога да се доверявам нито на Кнудзон, нито на Волков.

След тия мрачни мисли той се хвана за главата.

Марушка тържествуваше от добрия резултат на адския си план. Разбра колко силен бе огънят, който бе раздухала.

— Господин управител — каза тя, като тръгна към Данишев, — ако искате кръв, вземете моя живот, пощадете само жена си, която може би е невинна.

— Невинна? Какво мислиш ти по това, Марушка?

— Аз мисля, че тя се е запознала с графа още в Петербург. Нали се казва в писмото, че са им пречили много.

Данишев погледна още веднъж писмото и каза:

— В това писмо се споменава за някой човек. Този човек навярно съм аз. Аз навярно съм пречката между него и Лидия! И той сигурно се мъчи да премахне тази пречка! Моят живот и в собствената ми къща не е сигурен. Съдбата ми помогна да се добера до доказателството, иначе щях да пропадна от тази жена. Ти, Марушка, значи три пъти си ѝ съобщила за това?

— Да, господине.

— Какво ти каза моята жена, когато ѝ събщи трети път това?

— Не ме разпитвайте повече, защото може да е рисковано за вас, ако знаете всичко.

— Не се грижи за мене. Казвай истината; ако ме излъжеш, ще пострадаш.

— Когато ѝ занесох първото любовно писмо, тя ме прегърна и заплака от радост.

— Плака от радост! Ах, нещастнице!

— Тя се радваше, защото си намери съучастник. Тя ми каза, че ме е взела от рудниците с цел да ѝ стана посредница.

— Тя играеше ролята на благородна жена, за да ме излъже? И аз съм бил сляп и не съм забелязал това! Тя ме е молила често за Голнев да му облекча тежката служба и да му дам такава свобода, която е забранена от царя. Тя ме е молила да настаня графа в моя дом! И аз се възхищавах от благородното ѝ сърце и се гордеех, че имам такава благородна жена! И всичко това е било само подигравка! Тя е желала съперникът ми да е наблизко до мене и аз съм ѝ помагал за това! Много ли са се срещали? — запита Данишев Марушка, като ѝ стисна ръцете.

— Позволете ми да ви разправа всичко, но не ме убивайте!

— Не ще те докосна с пръст, ако ми кажеш всичко, което е станало зад гърба ми.

— Бог ми е свидетел, че всичко ще ви кажа. Не е било винаги известно кога ще си дойдете и затова те често се срещаха.

— Значи този нещастник е идвал у дома?

— Да, госпожата го приемаше винаги в будоара си.

— В будоара си? Какво са правили там?

— Господин управител, това не зная, тъй като вратата винаги се затваряше и аз няхах право да подслушвам...

— Защо не си подслушвала? Твой дълг беше да чуеш всичко, каквото са си говорили, и да ми кажеш. Те навярно са се подигравали с мене и са се любували.

„Аз заслужавам да се подиграват, защото съм бил толкова наивен и не съм видял нищо — казваше си Данишев, като закриваше лицето си с ръце. — Колко невинна изглеждаше Лидия! Човек би помислил, че е истински ангел! Очите ѝ, тези очи, аз бих се заклеял, че те не мамат! Устните ѝ! Всичко друго бих повярвал, обаче това, че те биха се докоснали до чуждо лице!...“

„Да, но всичко е измама, няма защо да се съмнявам в истинността на това, защото имам в ръцете си доказателство! Ето писмото за Лидия. Ако не бе това вярно, тогава то нямаше да е у Марушка?! Щом е така, аз Ще ви покажа, че мога лошо да си отмъстя.“

— Върви си сега, Марушке, и ме остави сам да избира отмъщението, което не ще е от леките. То ще е такова, каквото никой друг досега не е вършил. Днес аз съм само един инвалид, който не може да спечели любовта на никоя жена: въпреки това мога да си

отмъстя зле. Аз ще приложа сила и насилие, и то първо срещу моята жена и после срещу любовника ѝ. Защо си се спряла тука и не си отиваш, Марушке? Да не искаш да разбереш плана на отмъщението, за да го съобщиш на жена ми? Пази се да не сториш такова нещо, понеже ще се намериш пак в рудницата, както по-рано! Ако опазиш тази тайна и ми помогнеш в отмъщението, тогава ще останеш... ще те възнаградя добре. Сега остави ме самичък, за да си събера мислите.

Нещастният Данишев отчаян падна на стола и като покри с ръце лицето си, почна да плаче.

Марушка излезе, като се смееше доволно.

Планът ѝ бе сполучил.

Същия ден следобед граф Голнев стоеше при масата в стаята си. Той четеше една много интересна книга, която бе донесъл от Петербург. Четеше я със задоволство. Той бе много весело настроен, понеже се радваше, че жената, която обичаше толкова много, щеше да получи неговото писмо и щеше много да се зарадва.

Изведнъж се потропа на вратата силно и приятните му размишления бяха прекъснати. За голяма изненада в стаята влезе един офицер от красноярския гарнизон.

— Това сте вие, любезни приятелю — каза Голнев. — Заповядайте, седнете! Добре сте направили, че дойдохте да си поприказваме, понеже не мога повече да понасям тази самота! Друго е в Петербург! Там се живее хубаво!... Това за мене е цяло нещастие. Имам причини да въздишам за него... Но да оставим това настрана. Има ли новини от Петербург?

— Много съжалявам, че не мога да се отзова на любезната ви покана, защото аз идвам по служба.

— По служба? Да не се е случило нещо? Говорете скоро!

— Заповядано ми е да ви арестувам.

— Да ме арестувате? Защо, моля?

— Аз не зная, само изпълнявам длъжността си, затова ви моля да дойдете с мене.

— Къде ще отидем?

— В красноярската тъмница.

— В тъмницата? Това е унижение за един офицер, не съм съгласен. Тогава с мене ще се постъпи, както с един войник. Не мога

да допусна, че командирът ще позволи да ме затворят в обикновен затвор.

— Аз не идвам по разпореждане на командира, а по заповед на Данишев.

— По заповед на управителя ли?

— Да.

— Като заточеник ли ме арестувате?

— И то такъв, който самотно ще прекара целия си живот.

— Да не е шега това или грешка? — запита Голнев, като се смееше с глас.

— И дума не може да стане за шега, тъй като заповедта е от самия управител.

— Много чудно! Аз съм се ползувал винаги с неговата симпатия и с тази на госпожата му и сега идвате по заповед на управителя да ме арестувате?

— Бъдете така добър и елате с мене.

— Аз ще дойда с вас, но преди да направя това, моля ви за една услуга.

— Ако не е против моята служба, готов съм.

— Като желаете да ме арестувате — каза Голнев, — идете поне при управителя и го попитайте за причината на моето арестуване и ми съобщете отговора му. Ще ви бъде много признателен за тази услуга.

— Много съжалявам, че не мога да сторя това, любезни приятелю — каза офицерът, като отпусна раменете си. — Когато получих тази заповед, аз, въпреки военната дисциплина, се осмелих да запitam какво се е случило с вас. Отговорът на този въпрос беше един много остър и осъдителен поглед. Той ме изобличи в незнаене дълга си като войник.

Като чу това, Голнев наведе глава, взе малко хартия и цигари.

— Готов съм, можете да ме арестувате.

Арестуването на Голнев стана много тихо. Данишев бе взел честната дума на офицера, че не ще каже никому ни дума за това. В същото време, когато арестуваха Голнев, Лидия чакаше мъжа си на готовата маса за ядене. Обядът бе готов. Кнудзон също бе около масата — чакаха Данишев.

Най-после и той дойде. Той бе много блед. Чертите на, лицето му показваха отчаяната борба, която ставаше в душата му. Той си мислеше

дали да се втурне и да удуши неверницата, или да я разпита за отношенията ѝ с Голнев. Присъствието на Кнудзон много му повлия.

Лидия му подаде ръката си в знак на поздрав, която той отблъсна презрително.

— Какво има, мили мъжо? — запита Лидия.

— Нищо, главата ме боли и не се чувствам добре.

— Не си добре? Да не си заболял от някоя инфекциозна болест, когато си обикалял затворите? Бог да ни пази! Той не ще ни накаже, като позволи да се разболееш, нали, мъжо, ти ще оздравееш?

— Да, ще оздравея — отговори Данишев, като я погледна въпросително. — Ще оздравея само ако положението ми се подобри.

И тримата почнаха да обядват, без някой да продума ни думица.

Данишев бе неразположен въпреки усилията на Кнудзон да премахне това настроение, Данишев мълчеше и гледаше втренчено в чинията си.

— Много се безпокоя. Ти изглеждаш много загрижен и както никога, не говориш. Станал си днес съвсем друг — каза печално Лидия. — Очите ти са трескави, позволи ми да видя дали ти гори главата?

Тя стана и се отправи към Данишев, но той решително я отблъсна с ръка:

— Остави ме, моля ти се, не ме закачай, не ти трябва да знаеш дали съм болен. Уверявам те, че тази болест ще ме съсипе — аз не искам повече да живея, не се показвай, че си отчаяна, не се преструвай на тъжна! Аз зная, че ти би се радвала, ако ме заровеше дълбоко в земята!

Лидия почна да плаче.

Кнудзон стана и се приближи до Данишев:

— Любезни приятелю, вие сте болен, добре ще е да повикаме лекар. Ако пък не сте болен, то с прибързаните си решения грешите. Трябва да ви кажа, че вашата жена не заслужава такива упреци.

— Не заслужава? Можете ли да докажете, Кнудзон, че тя не заслужава това? Без съмнение вие ще се застъпите за нея, защото тя умее да накара всекиго да мисли за нея тъкмо обратното на онова, което заслужава.

— Какво има? Ако това, което чувам, е вярно, трябва да заключа, че вие вършите неправда. И ако съдя по думите ви, вие обвинявате

жена си. Ако е така, аз като честен човек трябва да защита вашата жена. Вие обещахте много на Лидия и трябва да ѝ се извините. Подайте ѝ ръка и излекувайте раната, която ѝ нанесохте.

— Не е нужно да се извинява, ето ме — с отворени обятия идвам при тебе. Аз знам, че ти си претрупан с работа и не е изключено да си се преуморил от работата си, затова си станал толкова нервен. Знам, че всичко, каквото каза, не е от сърце, а от нервност. Аз всичко ти прощавам. Позволи ми да те прегърна и бъди, както по-рано, мой обичан мъж!

Тя се втурна към него и когато поиска да го целуне, той се отдръпна настрана.

— Настрана, развратнице, не дръзвай да се допреш с лъжливите си устни! Аз не съм вече твой! Ще разкъсам мрежата, която оплете около ми. Аз почувствах лъжливите ти целувки, за които по-рано копнеех. Колко отвратителни ми са сега. Ти плачеш и мислиш да ме трогнеш с твоите сълзи, обаче аз знам, че това са само преструвки, ти не плачеш за мен, а за друг. Аз се погрижих вече този друг да се вкара в примката. Ти смяташе, че с мене ще можеш да си играеш, като мислеше, че аз съм добър и че никога не ще се усъмня в тебе, но много си се мамила. Сега, когато всичко узнах, отмъщението ми ще е страшно.

— Боже, Боже! — извика Лидия, като се приближи до Кнудзон. — Помогнете ми, генерале, мъжът ми е полудял.

— Полудял? Сега съм от всякога по-умен, сега виждам всичко, което става около мене.

— Да повикам ли лекар? — попита Лидия, като изтича до вратата.

— Мисля, че тука не е нужна медицинска помощ — отговори старият генерал, като попречи на плана ѝ. — Мъжът ви няма вид на душевноболен. Аз мисля, че тук има някаква интрига, лукавство...

Лидия се двоумеше дали да стори това, обаче се отказа от намерението си по настояване на генерала.

— Оставете това. Ние трябва да разберем с кого е говорил той, оставете ни сами.

Лидия отиде в съседната стая със сълзи на очи.

Данишев искаше да я настигне, но Кнудзон го спря.

— Почакай един миг, господин управител — каза му той.

— Оставете ме, Кнудзон, оставете ме. Аз знам, че от уважение само към нея се застъпвате за тази жена, вие сте измамен!... Да, да, вие ще жертвате вашата съвест за... за... за една развратница!

— Почакайте, моля! — каза Кнудзон.

Настана тишина.

— Вие обидихте вашата жена — каза спокойно генералът. — Понеже го казахте само пред мене, нека се забрави, вие сте заблуден. Много ми е чудно каква е причината, че изведнъж станяхте така ревнив! У вас сега кипи само злоба и ненавист, когато по-рано вие бяхте изпълнен с благост и доброта...

— Такъв бях по-рано и затова и се злоупотреби с добрината ми — отговори управителят, като се отпусна изтерзан на канапето.

— Вие нямате никаква причина да се съмнявате в жена ви, която е била ваша другарка през щастливия ви живот.

— Така беше — каза управителят с жален тон, — тя беше слънцето, което осветляваше и стопляше живота ми, но това слънце залезе, моят живот почна да тъмнее и се обръща на нощ, въпреки че бях толкова щастлив! Да, и аз бях щастлив — каза той, като заплака жално. — На мене ми изневериха!

— Не са ви изневерили — каза високо Кнудзон. — Кой ви е казал, че жена ви, този ангел, ви е изневерил? Такава мръсна и подла клевета може да измисли само един крайно долен човек. Данишев, вие се застъпихте за мене и спасихте моя живот. Аз съм ви безкрайно признателен. Чуйте, отдава ми се случай да се отплатя за направената услуга. Желая да ви помогна да се освободите от една мания. Вие нарекохте жена си в раздразнението си развратница и какво ли не. Аз съм сигурен, че ако някой се осмелеше да каже такова нещо за вашата жена, вие щяхте да му отмъстите. За да дойдем до някакъв резултат, аз ви моля да се доверите на мене и да ми кажете какво се е случило с вас. Нека бялата ми коса бъде доказателство за голямата моя опитност.

— Аз нямам нужда от никакъв посредник между мене и жена ми. Затова, Кнудзон, напуснете тази къща, където са влезли нещастieto и ненавистта.

— Не виждате ли, Данишев, че ще извършите престъпление? Вие искате да станете убиец? Докато съм аз тука, нещастнико, не ще позволя това.

— Аз ще ви повторя да не се бъркате в работите ми, защото и приятелството си има граници. Днес аз съм на тази граница, затова послушайте съвета ми: отстранете се, Кнудзон, и ме оставете сам с жена ми. Имам да разчиствам сметки е нея...

— Аз не ще си отида, докато не разбера от какво сте толкова озлобен.

— Като ви изхвърля навън, и тогава ли не ще си отидете, дъртако?

— И тогава не ще си отида. Бъдете сигурен, че ще ми бъдете някога благодарен за това.

— Тогава добре, генерале, вие можете да бъдете свидетел на обвиненията на тази нещастница — каза Данишев. — Излез, змийо, дойде последният ти час!

Лидия се показва на прага. Тя бе тиха и студена, никаква следа от сълзи нямаше в очите ѝ. Това бе тишината, която предвещаваше голяма буря.

— Тук! — извика Данишев, като посочи едно място срещу него.

Лидия дойде бавно до средата на стаята.

— Каквото желаеш да ми говориш Данишев, кажи ми го накъсо — каза Лидия.

— Ти изгуби доверието, което имаше по-рано. Ти потъпка моята любов. И какво остава сега — смърт, смърт за тебе!

— Не ме мъчи повече, ето главата ми, можеш да я отсечеш.

— Остави тези преструвки настрана. Днес ще се свърши всичко между нас. Ето и свидетел, нека и той чуе гнусното ти дело. Признаваш ли?

— Гнусното ми дело? За какво говориш? — попита Лидия. — Да не би за това, че те обичах и че те взех за мой мъж въпреки желанието на баща ми, който бе нихилист? Това ли считах за гнусно дело, че напуснах родното си място и дойдох с тебе в Сибир? И съм била винаги с тебе при всяка опасност? Нима всичко това е низко и подло?

— Всичко е така — отговори Данишев, — но то излезе измама, тъй като ти не си живяла за мене, а... за други! Ти се ожени за мене и ме придружи до Сибир не от любов, а за да се срещнеш с този, с когото си била в тесни връзки още в Петербург!...

Лидия изведнъж изпищя.

— И ти се осмели да кажеш това? На мене, на тази, която веселеше душата ти? Ти казваш, че съм обичала другиго, желая тогава да ми кажеш кой е той.

— Ще ти го кажа, но после.

— Не после — каза Кнудзон, — зарекох се, че не ще се бъркам в разговора ви, но не можах да се стърпя.

Лидия се бе много разтревожила. Тя се бе цяла разтреперала от вътрешно вълнение и затова не можа да каже нищо за свое оправдание.

— Вие трябва да имате защитник — каза Кнудзон, като се обърна към Лидия, — аз ще бъда такъв. Всичко сега ми става ясно. Някой, който е знаел, че вие обичате Лидия, се е осмелил да я наклевети, за да предизвика вашата ревност.

— Моята ревност е основателна, имам доказателства. И ако желаете, аз ще ви ги покажа — каза Данишев, като извади картичката, която показва на Лидия. — Познавате ли това?

— От пръв поглед мога да разбера, че това е писмо. Заклевам се, че нищо не зная за него.

— Допустимо е да не знаеш съдържанието — каза Данишев, като я изглежда презрително. — Мисля, че често си получавала такива. Можеш ли да се сетиш кой ги е писал?

— Не.

— Значи отричаш, че си виждала по-рано този почерк?

— Заклевам се, че този почерк видях онзи ден, когато играехме на карти и всеки от пас трябваше да напише нещо.

— Не се преструвай! Аз знам, че това не е първото писмо, което си получила от Голнев!

— Това е гнусна измама! Кой ти каза, че си пишем с Голнев?

— Марушка ми каза това, като се страхуваше да не се върне отново в рудника.

— Значи Марушка — каза спокойно Кнудзон. — Тази жена ви е измамила, понеже е искала да предизвика вашата ревност и по този начин да развали семейното ви щастие.

Данишев трогнат гледаше ту Лидия, ту Кнудзон. Лидия простря ръцете си, които Данишев притисна сърдечно.

— Погледни ме в очите и ми кажи дали съм ти изневерила?

— Не — каза Данишев, — но Марушка настояваше...

— Тя лъже — каза Кнудзон и тръгна към вратата. — Марушка трябва да докаже това.

— Къде отивате? — попита Данишев.

— Отивам при Голнев да го попитам как това писмо е попаднало в ръцете на Марушка.

— Почакайте малко — каза Данишев. — Ще напиша писмо на Голнев.

— Ще почакам — отговори Кнудзон, — но обещавайте ми, че не ще сторите нищо лошо на жена си.

— Да, обещавам ви — каза Данишев.

Кнудзон се запъти към Голнев, а Лидия отиде в стаята си, като със сълзи на очи си спомняше за сцената преди малко.

След половин час Кнудзон се върна.

— Ти си заслепен човек — каза той. — Благодари на Бога, че побързах да отида при Голнев и успях да предотвратя убийството, тъй като той бе решил да се самоубие. Той е невинен.

— Голнев невинен? Възможно ли е?

— Да, невинен е, писмото, което той е дал на Марушка, не е било за жена ти, а за едно момиче. Лицето, което се споменава там, е самият император.

— Всичко ми е ясно! — каза Данишев, като падна на колене, за да проси извинение от жена си. — Ти ми прощаваш, нали? Аз ще накажа онази, която огорчи нашия живот!

— Не наказвай, моля ти се, Марушка.

— Не се застъпвайте за тази зла жена — каза Кнудзон, — тя заслужава най-голямото наказание; ако аз бях на ваше място, щях да я обеса.

— Лидия, Кнудзон, идете се поразходете.

— А ти какво мислиш да правиш?

— Каквото мисля, ще го сторя.

Когато Лидия и Кнудзон се отдалечиха, Данишев позвъни и Марушка влезе.

— Защо ме викате, господин управител?

— Ела по-насам.

Марушка едва скриваше радостта за сполучливия резултат на плана си.

— Ти знаеш, че моята жена ми е изневерила и затова аз ще я накажа най-строго.

— Присъдата ще бъде заслужена, господарю.

— Аз те моля, Марушка, да ми помогнеш при избора на наказанието, защото ще бъде много строг.

— Това е голямо престъпление. Престъпникът трябва да бъде хвърлен в леярницата за метали.

— Добре, съгласен съм, обаче имам нужда от едно лице, на което да се доверя, за да стори това. Надявам се, че ще мога да разчитам на тебе.

— Обещавам ви, че ще ви бъде вярна.

Данишев написа едно писмо и нареди на Марушка да го занесе там, където топяха металите.

Марушка доволна се отправи към леярницата, като тържествуваше, че с красивата Лидия е свършено.

Тя предаде писмото.

Началникът на леярницата заповяда на войниците да я уловят, което те сториха веднага.

— Полудели ли сте или ще полудявате? — извика Марушка.

— Ние не сме луди, а само изпълняваме заповедта на управителя.

Марушка се мъчеше да се освободи от ръцете им, но войниците, без да обръщат внимание на виковете ѝ, я доближиха до казана. Тя изведнъж побледня и лицето ѝ придоби диво изражение.

— Каква е тази глава, която ми се плези там? Това е капитан Николин. Махни се оттука, не искам да те видя! Ти си мъртъв, какво търсиш тука? Аз искам още да живея!

— Дойде последният ти час — каза машинистът. — Хайде, момчета!

Войниците уловиха здраво Марушка и я блъснаха в казана за разтопяване на металите. Марушка свърши живота си в грозни мъки.

Като се върна от разходката, Лидия запита Данишев какво е сторил с Марушка.

— Не ме питай — каза ѝ нежно Данишев. — Никога вече не ми припомняй името ѝ.

— Обещавам ти — каза Лидия.

И така Марушка, която пожела да опетни честта на друга, стана сама жертва. Тя умря в казана, за да изкупи греховете си.

LXXXIX. ПОСЛЕДНИЯТ АТЕНТАТ

Императорът реши да напусне столицата в началото на пролетта. Той се пресели в лятната си резиденция в Гачини и там бе много доволен, отколкото в столицата. Имаше голям парк около двореца и Александър II се чувстваше тук по-свободен, отколкото в Петербург. Той можеше да се разхожда спокойно из парка и да се вози по езерото, без да се страхува от нападение на нихилистите.

В Петербург беше съвсем различно. Никой не бе сигурен в собствения си дом, страхувайки се да не му хвърлят някоя бомба. Тук, в Гачини, беше безопасно.

Александър II не бе добре цялата зима, но щом дойде пролетта, почувства, че се премахва от него голямо бреме, което притискаше сърцето му.

Този бе осмият ден, откакто бе в Гачини.

Никога императорът не е бил така весел, както тази пролет. Той се разхождаше всеки ден и много често никой не го придружаваше. Казваха му да не ходи сам, понеже убийците можеха всяка минута да го нападнат.

— Когато и да е, аз ще съм тяхна жертва — отговаряйте той. — Всеки преживян ден го считам като дар божии. Ще съм много благодарен, ако доживея още една година. Уверен съм също, че ще дойде ден, когато моите гърди ще бъдат пронизани от ножа на нихилистите.

Въпреки това Александър II не носеше със себе си никакво оръжие освен един бастун и един револвер. Така той се разхождаше замислен из парка. Мислеше за лошата съдба на своя брат Константин, за жена му Хела, която още не бе намерена.

Разхождайки се така, потънал в мисли, изведнъж той се спря, като чу човешки глас.

— Има ли някой тук? — извика Александър II, като извади револвера си.

Листата на храсталака се разтвориха и се показа една човешка глава.

Александър не се уплаши никак. Човекът, който стоеше отпреде му, не можеше да бъде убиец.

— Какво желаеш? — запита царят.

Непознатият се засмя странно.

— Ако не отговорите на въпроса ми, ще стрелям.

— Толкова ли съм се променил, та моят цар не може да ме познае?

— Това възможно ли е? — извика императорът, като се загледа в лицето на непознатия. — Ти ля си това, Иван Кардов?

— Както виждате, Ваше Величество — отговори бившият директор на полицията. — И за да ви докажа, че не съм дошъл с някои лоши намерения, ето ме на колене пред вас. И ако сега не ми повярвате, то тогава стреляйте.

— Това не е необходимо — каза императорът. — Аз виждам, че не сте се скрили тука с лошо намерение. Слушайте! Чудно ми е как така се явявате пред очите ми, когато сте изпаднали в немилост пред мене?

— Въпреки това не е лошо да ме изслушате — каза натъжен Кардов. — Изслушайте ме и тогава ще разберете дали не трябваше да се явявам пред вас. Възможно е от тази среща да завися вашият живот!

— Моят живот! — извика императорът, като се намръщи. — Това заплашване ли е или припомняне?

— Дойдох за сетен път да спася живота ви, Ваше Величество.

Александър мълком погледна пред себе си. Имаше винаги доверие на Иван Кардов, признаваше способностите му, обаче той бе сега в царска немилост. Иван Кардов бе най-верният му посланик.

— Преди всичко — каза императорът, като се обърна към Кардов — кажи ми как си могъл да влезеш в парка?

— Затова трябва да благодаря на полицейските си връзки, понеже всички пътища, Ваше Величество, са ми познати.

— Вие сте много опасен човек за нас — каза царят.

— Ако ме считате за ваш враг, тогава е така, но ако ме имате за ваш приятел, аз мога да ви бъда много полезен.

— За това не ще спорим сега, но кажете ми защо дойдохте при мене? Да не би животът ми да е в опасност?

— Не само че сте в опасност, Ваше Величество, но тя е вече на прага. Вашият живот е три четвърти загубен. Нихилистите са взели твърдо решение да ви убият.

— Не ще им се удаде това, както беше и последния път в зимника. Бог е по-силен от нихилистите, той ме пази.

— Ваше Величество, не се уповавайте само на Бога, защото на всекиго е отредена минутата на смъртта.

— По какъв начин искат да ме убият?

— По това не мога точно да ви осветля. Убиецът ще хвърли бомба в каляската ви и ако не успее, ще се вмъкне под леглото ви. А ако пак не успее, ще намери трети начин. Този път, Ваше Величество, нихилистите ще действуват по-сигурно, отколкото досега.

— Можете ли да ми кажете още някои пример? — запита иронично императорът.

— Мога, по мисля, че не е необходимо.

— Откъде знаете всичко това? Само един нихилист може да знае подробностите на техния план.

Кардов, учуден от въпроса, се засмя.

— Вие казвате, Ваше Величество, че само един нихилист може да знае това! Това е истина, за да разбере човек намеренията им, трябва да бъде нихилист.

— Да не сте и вие нихилист? — каза императорът, като се подпря на едно дърво.

Кардов се двоумеше да каже истината в очите на императора. След малко той решително се приближи до него и каза:

— Да, Ваше Величество, аз станах нихилист.

Императорът насочи револвера си в гърдите на Кардов и каза:

— Знам тогава, че сте дошли да ме убие, затова не мърдайте от мястото си, защото ще стрелям. Вие добре знаете, че съм добър стрелец.

— Учудвал съм се на прицелването ви — каза Кардов. — Въпреки че съм нихилист, за което ще се уверите от писмото, не съм и помислял да се докосна до светата ви глава.

После Кардов подаде едно писмо на царя, което той отблъсна.

— Щом казвате, че сте нихилист, кажете тогава причината на идването си.

— Ваше Величество, човек, който е имал високо положение, не може никога да забрави това. Въпреки че съм нихилист, искам да живеете дълго и аз да стана ваш директор на полицията.

— Сега ви разбрах добре. Значи желанието ви за власт е причината да станете нихилист?

— Да, Ваше Величество — отговори Кардов, като отпусна рамене. — Вие ще ми върнете властта, ще ме направите директор на полицията, а аз в отплата ще ви предам всички нихилисти. Необходимо е да ви кажа, че този път предаването ще бъде по-сигурно, отколкото досега, понеже в този плик се намират имената на всички по-видни нихилисти, които имат за цел да ви убият.

— Това писмо тогава ще е много ценно — каза царят, като простря машинално ръка да го вземе.

— Не така бързо, Ваше Величество — каза Кардов, като се отдръпна назад. — Преди да ви дам това писмо, трябва да ме назначите за 10 години директор на полицията. Ние ще отидем в замъка, който не е далеч оттука. Там ще подпишем указа за назначаването ми и тогава ще ви предам писмото със 17-те убийци.

— Не е ли необходим осемнадесети? — попита Александър II, като погледна строго Кардов в очите. — Искам да кажа, че аз презирам предателя, който иска да предаде 17 души, и се отвръщам от него. Такъв човек не струва нищо. Даже ако стотина или хиляди пъти избави моя живот или пък осигури живота ми за 50 години, аз ще бъда принуден да ритна този човек, понеже това негово занятие е много долно и мизерно.

— Не мислите ли, Ваше Величество, че с всяка ваша дума изричате смъртната си присъда?

— Каквото ще да става, Александър II не трябва да става съюзник на предател! Върви си сега скоро оттука! — каза царят, като обърна гръб и си тръгна.

Кардов остана като гръмнат, той поиска да го нападне отзад, но в този момент се появи царският адютант.

— Какво има? — попита императорът адютанта.

— Преди малко знаех, че в парка се намира чужд човек, затова дойдох обезпокоен при вас. Кой е този човек? — каза той, като посочи Кардов. — Да не би да ви е обидил с нещо?

— Никак — каза царят, — оставете го да си отиде.

Кардов наведе глава. За първи път през живота си той се уплаши. Но това бе за миг. Той бе унижен насаме и после пред адютанта. Императорът не го зачете, нито дори се уплаши. Кардов стисна ръцете си и измърмори през зъби:

— Ще видим, императоре, кой ще се разкае. Ти не се страхуваш от 17 удара, но възможно е всички те да не те улучат, обаче осемнадесетият — сигурно. Сега съм ваш, нихилисти! Досега ви лъгах, но сега, сега съм по-лош от вас. Смърт, смърт за Александър II, смърт на Романовците!

После Кардов почна да се смее като луд. Стигна до изхода на парка и се отправи към Петербург.

Така безцелно се скиташе из Петербург, без да знае какво да реши. Едно побутване по рамото му го извади от тези размишления.

Сепнат, Иван Кардов се обърна и видя едно дребно човече.

— Това си ти, Павлович, откога не съм те виждал — каза Кардов.

— Какво се е случило през това време? — запита дребният човек, с когото Кардов се бе запознал при изповедника на царя. — Знаеш ли колко много ще се радвам, ако този Ашинов се сгромоляса.

— И това ще стане — каза Кардов самоуверено.

— Имаш ли надежда след неговото падане ти да вземеш мястото му?

— Не бива да се губи надежда. Това остави, но кажи ми как върви твоята работа?

— Лошо, благотетлю мой. Ти знаеш, че изповедникът е лукав като лисица. С това, което получавам, едва подкрепвам домашните си нужди, а отстрани нищо не капе. Помолих онзи ден да ми даде аванс, но той ми отказа решително.

— Защо не се обърна към мене, нали знаеш, че никога не съм ти отказвал? — каза Кардов, като му даде една кесия, пълна с пари.

— Нека Бог да те възнагради за това — каза Павлович, като мушна жадно парите в джоба си. — Когато имаш нужда от мене, готов съм да ти услужа.

— Ако желает да ми услужиш, то можеш и сега.

— Кажи и веднага ще се изпълни.

— Тогава добре, нали всички писма на изповедника минават през тебе?

— Да, така е.

— Ти трябва да научиш кога изповедникът се намира у дома си.

— Да, аз съм винаги с него.

— Не искам много от тебе. Искам само да разбера кога ще пътува императорът с изповедника. Когато разбереш това, ще получиш 30 рубли възнаграждение.

— Ти си чудесен човек, Кардов! — извика радостно дребното човече. — Да нямаш намерение да сториш нещо зло на императора?

— Глупак! Напротив, аз искам да падна на колене пред него и да искам милост.

— Знам, че ти не ще сториш нищо зло, затова ще ти съобщя 5 часа преди отпътуването.

— Пет-шест часа е малко. Необходимо е най-малко осем часа по-рано да зная. Разчитам на обещанието ти.

— Добре, бъди сигурен, че ще те уведомя. Засега сбогом и не забравяй 30-те рубли.

— Тебе ще те предам, цар Александре, за 30 рубли, както Исуса Христа предадоха за 30 сребърника.

ХС. В СМЪРТОНОСНИЯ ВАГОН

Изповедникът на царя Евстатий се намираше в царската стая, в която имаха достъп само приятелите на царя. Той гледаше засмян императора, който беше станал и му разправяше нещо много интересно.

— Повиках те, отче, да ме изповядаш, тъй като съм сигурен, че не ще преживея още един месец. Този път нихилистите са планирали пак нещо против мене. Сега 17 души са се обrekli да ме погубят и ако те не успеят, то осемнадесетият ще сполучи. И затова те повиках, да ме изповядаш, за да мога да се оправдая пред Бога за греховете, които съм сторил.

— Никога, Ваше Величество, не съм ви виждал така страхлив, както днес — каза Евстатий, като клатеше състрадателно глава. — Вие всякога сте се противопоставяли неустрашимо на смъртта.

— Чувствувам, че е дошъл краят ми. — Александър II падна на колене пред изповедника. Всемогъщият руски император бе коленичил пред това малко човече в черно расо. Той толкова тихо шепнеше, че дори самият брат Евстатий не можа нищо да чуе. След това той стана, взе нафора и погледна наоколо.

— Така, сега съм спокоен и ако нещо ми се случи, ще бъда готов за смъртта.

— Защо се отчайвате, Ваше Величество, защо не арестувате враговете си?

— Аз не зная кои са моите неприятели. А даже да ги знаех, те не са един, а хиляди.

— Тогава опитайте да се успокоите е молитва. В катедралната църква в Москва се намира чудотворната икона. Идете там, коленичете пред нея и тя ще ви даде такава сила — да познавате нихилистите. Според слуховете тя лекува всякакви болести. Пред тази икона е коленичил вашият прадядо, великият Петър.

— Този съвет, отче, много ми се нрави — каза Александър, като се разхождаше нагоре-надолу из стаята. — Слушал съм за тази

чудотворна икона. Обещавам ти, че ще отида.

— Както изглежда, вие решихте и ще отпътувате?

— Ще наредя да се приготви специален трен. Вие ще ме придружите.

Евстатий се поклони ниско, после се ръкува с императора и отиде в стаята си. Седна на масата и написа няколко писма. После етапа и бавно закрачи.

„И аз се залових с опасната игра, но какво трябваше да правя, когато интересите ми изискват това, за да укрепя положението си? Александър ще отиде на богослужение вън от дворцовата капела. Остава сега да подреда играта. Щом дойде в църквата и застане пред олтара, да подготвя един човек, в когото имам пълно доверие. На въпроса кой му е най-големият неприятел лицето трябва да отговори: брат му Константин — Великият княз. Аз трябва да скарам братята, понеже великият княз е мой враг.

Ако пък не успея да скарам братята, и аз ще пропадна като Иван Кардов. Надявам се, че работата не ще стигне дотам. Действително играта е много опасна, но аз ще победя.

Александър ще се моли в църквата, той ще се увлече в гореща молитва, а аз ще се погрижа да се пръснат разни упоителни миризми. Всичко това така ще го замае, че той не ще разбере, че тази игра е наредена от неговия изповедник.“

След като размисли добре, той запечата писмото и го даде на един верен слуга да го занесе в Москва.

На три часа от Москва, там, където най-много извива линията, се намира една ниска селска къща. Тази малка къщичка или колиба е отдалечена на 20 крачки от линията и е така изложена, че всеки минаващ влак може да се види.

Понеже императорът пътуваше по-често от Петербург за Москва, бяха назначени по линията по-доверени лица, които бяха по-добре възнаградени от тези на другите железници. Такъв чиновник беше Григорий Торгоев, храбър войник, който често бе проливал във войните кръвта си за царя.

В последната война Торгоев бе тежко ранен, остана инвалид, бе назначен пазач на железния път и бе много доволен. Той не бе женен и добре си живееше в къщичката. Недостатъкът му бе, че обичаше много

парите — желаяше да събере повече пари и да ги завещае на племенника си, който бе на военна служба.

Един ден старият Григорий получи една червена книжка, на която бяха написани следните думи:

„Съобщава ви се, че утре Негово величество ще мине със специален влак край вашата барака за Москва.

Добре прегледайте релсите и удвоете вниманието си, за да не се случи нещо на царя във вашата територия.“

Това окръжно бе изпратено от дирекцията на железницата.

— Бедният пазач, трябва да обикаля деня и нощя без почивка, лете и зиме, защото царят ще пътува — мърмореше си Торгоев. — И за всичко това той не ще получи ни пукната пара повече. Кой ли хлопа на вратата?

Вратата се отвори и на прага се показа човек, облечен в елегантни дрехи.

— Заповядайте, моля. С какво мога да ви услужа? — каза Григорий на госта.

Без да чака втора покана, той взе един стол и седна до камината.

— Григорий Торгоев, вашата къща усамотена ли е?

— Да, господине, защо питате?

— Не се плашете, не питам за лошо, но както и да е, вие ще бъдете добре възнаграден. Ще имате 100 рубли, ако приемете в къщата си една госпожа!

— Ако тази жена не е опасна, ще я прибера с удоволствие.

— Сега ще ти дам 50 рубли, а останалите ще получиш после. Тази дама не ще иска много от вас, а ще е благодарна във всичко. Работата е, че трябва да се срещаме тайно.

— Моля, моля, на ваше разположение съм, ако желаете, и сега можете да останете.

Непознатият свали шала си и се настани до камината.

„Разбира се, аз ще изпълнявам точно дълга си — мислеше си старецът, — ще бъда по-внимателен, като...“

При тази мисъл старецът се спря. Но какво го засяга този, че императорът щял да мине край къщата му!

— Има ли нещо ново? Ще пътува ли скоро императорът? — запита непознатият.

— Защо сте толкова любопитен? Щом искате да знаете, ще ви кажа, че тази нощ ще мине.

— Знаете ли в колко часа?

— Обикновеният влак минава винаги в 5 часа заранта, а специалният — един час по-рано.

— Чувствам се уморен, затова искам да си почина — каза непознатият.

— Добре — отвърна Торгоев, като му тури един стол под краката. — Аз трябва да изляза, за да обиколя линията.

Той откачи фенера от стената, взе чука и излезе навън. Непознатият стана от леглото и почна да се оглежда из стаята.

„Сега или никога! — рече си той. — Тази работа, Кардов, трябва да се свърши! Животът му се намира в моите ръце. Ако изпусна този случай, друг трудно ще ми се удаде. Не трябва да отлагам, аз трябва да убия този старик.“

Иван Кардов почна да търси нещо из стаята.

Една брадвичка висеше на стената. Откачи я, обви я в една кърпа, нахлузи шапката си и излезе вън.

Той вървеше край железопътната линия по същия път, по който старият Торгоев беше минал преди малко.

Забеляза го по фенерчето. Като го видя близо до себе си, той притисна брадвичката по-силно.

Изведнъж се спря. Старецът бе на десет крачки от него.

— Кой е там по линията? Какво търсите? — извика старецът.

— Аз съм — каза Кардов, — не ме ли познаваш?

— Не виждам добре, тъмнината е голяма, затова елате по-насам.

Кардов се приближи.

— Но защо сте тука, аз мислех, че спите?

— Така е, но се събудих внезапно и като видях, че съм сам, уплаших се много. Не виждате ли колко треперя, затова и взех брадвичката.

— Брадвата ли? Аз толкова години живея тука и нищо лошо не ми се е случвало.

— Толкова се уплаших, че едва държа брадвата — каза Кардов.

— Обзалагам се, че не ще можете да вдигнете брадвата до главата си — каза старецът, като се смееше.

— Мога — отвърна Кардов, издигна брадвата и удари стареца по главата.

Торгоев падна на земята. Бедният, изговори още нещо и издъхна.

„Разчистих сметката си с този, добре ще е и с другия да свърша така! Бързо ще облека неговия шинел и ще нахлупя неговата шапка, за да не ме познаят.“

После взе мъртвия и го занесе под едно дърво.

„Сега динамита!“ — каза си Кардов и изтича към бараката.

Той извади един пакет, който постави на релсите така, че колелата да го прегазят. После се обърна още веднъж и се върна в колибата.

„Сега ще видим, царю Александре, кой от нас ще бъде по-силен! Знай, че Кардов е опасен неприятел!“

Пакетът бе на мястото, където го бе турил Кардов.

Тренът бе на четвърт час далеч от това опасно място. Той хвърчеше с голяма бързина в тъмнината. Целият трен бе само от локомотив и други два вагона. В единия вагон бяха императорът, неговият изповедник и адютант от гвардейския полк.

Във втория вагон имаше стотина офицери, които бяха готови да се жертвуват за царя. Царят играеше шах с изповедника, който владееше твърде добре тази игра и постави царя в безизходно положение.

— Ти пак ме надви, Евстатий — каза императорът, като се смееше.

— Това за мене е голямо щастие, тъй като никой не е надвивал цар Александър.

— Ти забравяш нихилистите, които ще ме победят — каза императорът, като се засмя тъжно.

— Нека Бог ви пази, Ваше Величество!

Императорът не отговори нищо, а стана и почна да се разхожда из вагона.

— Колко е часът?

— Четири без няколко минути — каза адютантът.

— Скоро ще се видят кубетата на църквите в Москва.

— След малко ще сме в Москва — каза Евстатий. — Трябва да благодарим, че пътуването ни излезе благополучно.

Изведнъж локомотивът издаде особен сигнал и началникът на трена извика високо.

Всички във вагоните станаха.

— Какво има? — извика императорът.

Тренът спря.

— Да не сме на някоя гара? — каза Александър, като изтича до прозореца.

В същата минута началникът скочи от трена и като зае служебна поза пред императора, му каза, че причината за спирането на влака бил един човешки труп на линията.

— Човешки труп? — запита учудено царят.

— Една жена, Ваше Величество, която турила нарочно главата си да я отсече тренът.

— Отдръпнахте ли я?

— Изпратих двама от служителите да я вдигнат.

— Доведете я тука да я видя — каза императорът, като излезе от вагона.

След малко всички се събраха под едно дърво и само гласът на императора се чуваше.

Нека се върнем няколко минути по-рано, в момента, когато Кардов остави пакета на релсите.

Когато Кардов се върна в бараката, от близкия храсталак се показва една млада женска фигура. Това бе великата княгиня Хела, която цяла Русия търсеше. Тя беше избягала от лудницата, където я бе завел свещеникът Неандрович по желание на пустинника. Лудницата бе затворена. Доктор Калчев сам бе полудял. Колегите му, които констатираха болестта, казаха, че лудостта е следствие на падане от стълбата! След това не бе възможно по-нататъшното съществуване на болницата и когато пренасяха болните в друга болница, Хела избяга.

Тя тичаше по шосето, докато стигна до трупа на пазача. Като бутна трупа, ужасно се изплаши.

— Кръв, кръв! — извика тя и коленичи до трупа. — Това е великият княз, това е Константин. Трябва да са убили него вместо мене, понеже не са могли да ме намерят. Константин е мъртъв и аз не трябва да живея повече — каза тя и изтича към железопътната линия.

Щом стигна до линията, много се зарадва. Тренът не бе още минал.

— Ето, тренът иде, моят годеник пристига! Приеми ме в обятията си!

После тя положи главата си на релсите. Тренът летеше с голяма бързина. Чувахе се вече тътенът на колелата. Влакът бе само на 30 крачки от нещастницата. Между нея и влака се намираше пакетът с динамита.

Машинистът случайно погледна, видя лежащата Хела и моментално спря влака.

Служащите по заповед на началника на трена отмахнаха Хела настрана. Един от прислужниците донесе свещ.

— Ранена ли е някъде? — запита императорът.

— Никак, Ваше Величество.

— Да не е отровена?

След като императорският лекар прегледа болната, каза на царя, че тя ще се свести.

Императорът погледна припадналата и изведнъж се отдръпна.

— Сънувам ли или това е същото лице! Тази жена е... великата княгиня Хела — каза Александър II.

— Нима така трябваше да се намери великата княгиня? Тя навярно не знае що върши — каза изповедникът.

— Вдигнете бързо княгинята и я занесете в купето! — заповяда императорът.

След малко Хела бе в купето, където отвори очите си.

— Хела! — извика императорът.

— Аз не съм Хела — каза разтреперана Хела, — аз съм ангел Божий.

— Бедни братко, нима такава трябва да ти я върна?! Мислите ли, че може да се излекува? — обърна се императорът към лекаря.

— Тя е толкова слаба, че подобно нещо не може да се мисли — каза лекарят.

— Бедната! — каза императорът, като я помилва по златната ѝ коса. — Къде ли се е лутала и къде ли е намирала храна да живее? — каза тихо той.

В това време се чу голям шум около вагона и преди императорът да запита какво има, един от прислужниците влезе във вагона и му подаде пакет.

— Благодарете на Бога, че се спасихте от явна смърт!

— От смърт ли? Защо?

— Този пакет е пълен с динамит и ако бяхме изминали още 10 крачки, щяхме всички да станем жертва.

— Благодаря ти, Боже, че изпрати Хела да ме спаси от смъртта!
— каза набожно императорът, като вдигна ръце към небето.

— Повредена ли е линията?

— Да, Ваше Величество — отговори началникът на трена. — Ще ви моля да почакате, докато прегледаме целия път. Изглежда, че се е случило нещо на стария Торгоев, понеже го няма.

— Добър чиновник ли е Торгоев?

— Аз гарантирам за него, Ваше Величество. Той е един от старите войници на генерал Кнудзон.

— Прегледайте тогава цялата околност. Господин адютант, разпоредете!

Адютантът се отдалечи и тръгна да обикаля с 4–5 души околността.

Изведнъж се чу сигнал. Войници, които бяха отишли наляво, донесоха един труп. След малко трупят на Торгоев беше пред императора.

— Всичко ми е ясно — каза Александър II. — Този човек е жертва на дълга си. Нихилистите са го убили, за да постигнат целта си. Разпитайте за семейството на убития — обърна се царят към изповедника. — И ми напомнете за това в Петербург.

В същото време се показва пламък в бараката.

— Вижте, Ваше Величество, къщата гори!

При светлината от пожара императорът видя адютанта си с още няколко войника.

Когато адютантът влизаше в бараката, той видя една мъжка фигура, която се мъчеше да се качи на тавана.

— Стой! Не мърдай! Ще стрелям! — извика адютантът, но фигурата се изгуби във вътрешността на къщата.

Войниците се втурнаха вътре и след няколко минути докараха Кардов вързан. За да заблуди преследвачите, той бе запалил бараката.

— Кой сте вие? — извика адютантът.

Кардов се изправи.

— Вие трябва, човече, да сте щастлив, че имате честта да заловите бившия директор на полицията Иван Кардов, настоящ

нихилист и убиец на царя!

Адютантът насочи револвера си и извика:

— Напред!

След няколко минути Иван Кардов застана пред императора.

— Ваше Величество, този човек заловихме в онази барака, казва се Иван Кардов.

— Кардов? — извика императорът, като се втурна към вързания.

Кардов се засмя иронично.

— Наистина ли е той? Този ли е Кардов?

— Както виждате, Ваше Величество...

— Признаваш ли, нещастнико, че желаете да извършиш атентат?

— Много съжалявам, че не успях.

— Ще пазите този човек добре — каза императорът на войниците. — И ще го закарате в Петербург. Ще отговаряте за него с главите си. Аз мога и сега, Кардов, да те убия, но няма да го сторя. Ще те изпратя в Сибир, където ще работиш най-тежката работа. Но преди това ще издам заповед да ти отсекаят краката. Нека всички видят как наказвам предателите си. Това е моето желание.

Кардов не мърдаше, само очите му бяха широко отворени. Той не вярваше, че императорът щеше да го осакати.

— Милост! — извика Кардов.

— Милост ли? Тази милост ще подириш в Сибир!

По даден знак от императора Кардов бе отстранен.

След десет минути влакът тръгна.

Александър II стоеше до болната княгиня Хела.

ХСІ. МЕЖДУ ВОДАТА И ОГЪНЯ

На другия ден след спасяването на Бетина Пал и Мортиго намериха Бакунин, когато чертаеше план на къщата на Тимур.

— Какво правиш? — попита го Пал.

— Какво правя ли? Трудя се по разказа на Бетина да направя плана, та да можеш да отидеш при Елисавета. Понеже първият опит не излезе сполучлив, то сега трябва с насилие.

— Какво е това?

— Снощи Бетина ми разправи, че цялата градина на Тимур ефенди е обградена с голяма стена. След като се прескочи, отива се по най-късия път до харема. Ще остане да се премине и водата. Страхувайки се от пожар, Тимур ефенди е заградил всичко с вода, която при необходимост се пуска. Има опасност Тимур да пусне водата и да ни остави. В благоприятен случай аз ще мога да се промъкна до стената на Елисавета, като се намокря само до колене. Виждаш ли, Пал, този е само пътят, по който можем да стигнем до Елисавета, според Бетина. Голяма опасност, както виждаш, няма. Ще отидем и тримата в градината. Аз и Мортиго ще почакаме вътре, а ти ще отидеш в харема при Елисавета. Ако някой ти се изпречи на пътя, много-много не му мисли.

— Чудесно! Трябва да чакаме да се стъмни.

— И аз искам по-скоро да се свърши това — каза Бакунин, — понеже искам по-скоро да отидем в Долината на блаженството.

Вечерта, когато се мръкна, Бакунин, Пал и Мортиго влязоха в градината на Тимур ефенди. Около градината имаше ров, пълен с вода. Един подир друг и тримата преминаха водата.

Щом стигнаха до стената, те пробиха с голяма мъка една дупка.

— Сега — каза Бакунин на Пал — трябва сам да отидеш. Нека Бог ти помогне! Ние ще те чакаме тука.

Без да каже нищо, Пал стисна ръцете на приятелите си и се промуши през дупката. Той стигна до басейна с водата. Водата не бе дълбока — достигаше до колене. Толкова тъмно бе, че не можеше

пръст да се види. Пал достигна до няколко железни тръби, в които течеше вода. Той се приближи до стълбите на къщата. Извади ножа си, преди да почне да се качва по тях.

„Ако се случи нещо лошо и трябва да умра, не ще се предам така лесно.“

Щом се изкачи по стълбите, той влезе в една тъмна, но добре наредена стая. Като излезе оттам, озова се в един дълъг коридор, който слабо се осветяваше от висящо кандило. Нямаше никого в коридора. Той се спря пред една вратичка и почна да се ослушва. Чу правилното дишане на Елисаветиния пазач, въоръжен със сопа.

Пал влезе полека в стаята и без да иска, стъпи на гърдите на пазача, който го загледа плахо, пробуден от сън.

— Казвай скоро къде е Мирза или ще те убия! Ще казваш ли? — извика Пал, като го раздруса.

— Не смея, защото Тимур ще ме убие.

— Ако не ми кажеш, аз ще те убия.

— Красивата робиня Мирджа, рускинята, се намира в съседната стая.

— Има ли друг някой там?

— Само един роб.

— Да не лъжеш? — извика Пал.

Робът го погледна така жално, че Пал нямаше нужда от повече уверения. Не искаше да го убие, само свърза ръцете му и запуши устата му с кърпа.

След това той се отправи към посочената от негъра стая. Вратата не бе заключена, той отвори тихо и влезе. Стаята бе осветена от едно кандило.

Пал се учуди, като погледна леглото, което се намираше в тази стая. На копринената постелка лежеше сестра му, която той толкова отдавна не бе виждал. Стори му се, че лежащата бе най-красивата жена на света.

Пал се приближи полека. Когато искаше да простре ръце, за да я прегърне и да я повика, той видя един негър, изтегнат на пода. До него имаше дълга пушка.

Пал искаше да стори с него, каквото и с първия, но той сграбчи пушката. Пал нямаше време за губене. Той промуши гърдите на негъра, който въздъхна и падна на земята.

Елисавета се стресна от съня си.

— Какво става тука? — извика уплашена тя.

— Тихо, сестро, аз съм — каза Пал.

— Хуго, ти ли си? — извика тя и падна в прегръдките му.

— Позна ли ме, Елисавета?

— Сънувам ли или наистина си ти, Хуго? Ти си дошъл да ме спасиш, нали?

— Да! Само бързай, нямаме време да се разговаряме сега, времето ни е скъпо. После ще си приказваме за всичко.

Пал я улови за ръцете и излезе от стаята.

Лежаният негър ги гледаше с изцъклен поглед, но Хуго не му обърна внимание.

Те пристигнаха благополучно до първия басейн.

— Как е татко? — попита Елисавета.

— Татко ли? Не зная — не ме питай, гледай сега да се спасиш.

След малко се чу гласът на роб, който викаше господаря си да улови крадците.

Всички в къщата станаха.

— Напред! — извика Пал. — Трябва да бягаме в градината, където ни чакат приятелите.

Колкото и да бързаше, Пал не можеше много да напредва, понеже товарът не му позволяваше.

Измина доста време, докато намери изхода, защото бе много тъмно.

Същата нощ Тимур ефенди още не беше си легнал. Той седеше на писалището и пресмяташе годишните си приходи и разходи.

Той стана от масата и почна да се разхожда из стаята.

— По дяволите, тази година имам дефицит от 3000 рубли — каза Тимур и затвори книгата със сметките. — Днес съм лошо разположен. Ще отида при Мирза, това не ще й бъде никак приятно и ще ме отблъсне, но този път нищо не ще й помогне.

Той взе едно фенерче и излезе от стаята.

Навсякъде беше тихо — като че никой не живееше там. Когато богатият персиец пристигна до харема си и се канеше да вдигне завесата, чу глас, който викаше за помощ. Той се уплаши много и от страх изпусна фенерчето, което носеше, на земята. То се счупи на парчета, а газта в него се подпали и запали завесата.

След малко цялата сграда пламна.

— Пожар, пожар! — викаше Тимур и изтича в харема.

От виковете на Тимур настана паника: жените тичаха уплашени в разни посоки.

— Бързо отворете тръбите, за да се пусне водата! — извика Тимур.

Заповедта бе веднага изпълнена.

Когато Пал и Елисавета стъпиха в басейна, те почувствуваха, че водата все повече се увеличава. Стигаше до гърдите им.

Пал отчаян гледаше как водата расте.

— Ние сме загубени, Елисавета — каза той.

— Загубени? Нима ще умрем?!

— За да не паднеш пак в ръцете на този персиец, аз ще те убия.

— Това ще е по-добре за мене — отговори Елисавета, като разкри гърдите си.

Той целуна сестра си и когато издигна ножа, за да я прободее, почувствува, че водата е почнала да намалява. Понеже пуснатата вода бе много, тя проби едно място, откъдето започна да изтича и след малко стигна до колене.

В светлината на пожара Пал можеше да види изхода и след малко и двамата бяха там.

Тимур ефенди едва се спаси от пожара, подпомогнат от един храбър негър. Той въздишаше тежко и се окайваше за загубата на своите жени. Виковете му от скръб по Мирза достигнаха до двамата бегълци, които ускориха бягството си.

— Да бягаме, защото те са десет срещу един — каза Бакунин.

Качиха Елисавета на кон, те също възседнаха другите коне и се втурнаха в галон към планините.

Пътят бе труден, но въпреки това те стигнаха благополучно до Алтайските планини. Там се разделиха с Мортиго, а Пал, Елисавета и Бакунин продължиха пътя си.

— За да постигнем мечтата си, нека побързаме към Долината на блаженството.

ХСІІ. В ДОЛИНАТА НА БЛАЖЕНСТВОТО

Из целия път Бакунин подканваше другарите си да бързат, за да стигне по-скоро до завещаното му от Фалиери богатство. Въпреки това той бе принуден да се спира понякога, защото Елисавета бе много уморена от дългия път.

В едно село беден арменец им оказа своето гостоприемство срещу добро възнаграждение.

Още същата вечер при арменеца те чуха, че той се кара с един доста възрастен човек.

— Аз не ще ти заплатя — каза този човек, който бе облечен с унгарски дрехи, — защото не удържа думата си.

— Нима не ви почаках? — каза арменецът.

— Нали се бяхме разбрали, че по време на престоя ми тука няма да приемате никакви други гости.

— Нима можех да им откажа?

— Не ми се представяй като добродетелен човек и с меко сърце — отвърна му старият човек, който говореше добре руски. — Аз не скрих от тебе, че съм руски бежанец и че дойдох при тебе, за да не ме уловят. Кой може да ме убеди, че тези хора не са шпиони?

— Не, те не са шпиони, а пътници, които идат от далечни страни и на които им правим голямо добро, като ги прибираме да си починат.

— За дълго ли мислят да останат тук?

— До утре. Утре рано ще продължат пътя си.

— До утре? Тогава добре, само ми кажи къде си им дал място за спане?

— Долу в колибата — отговори домакинът.

— Аз ще трябва сам да видя кои са — каза комедиантът и се примъкна до колибата да подслуша.

За да скрие следите си от полицията, той бе избягал първо в Астрахан, но понеже и тука не бе сигурен, той избяга от Тифлис.

Тази нощ на Бакунин и Пал никак не им се спеше, Бакунин разказваше на Пал тайната за богатството на Фалиери, което се канеше

да вземе на другия ден. Между другото той му разправи за мъчнотиите, които ще имат.

— Пътят е точно определен — каза Бакунин. — И ако малко се отклоним от него, ще отидем в пропастта. Другото е, че там живеят много змии, които излизат нощно време от дупките си и горко му, който се намери в долината.

Комедиантът слушаше внимателно всичко, което разказваше Бакунин на Пал. Той дори намисли как да отиде в Долината на блаженството преди тях.

Когато се увери, че Пал и Бакунин спят дълбоко, той отиде в стаята си, взе едно шише със зелена течност. После влезе в конюшната и сина в устата на всичките коне от тази течност.

Не след дълго и конете паднаха мъртви.

„Аз отрових конете! — засмя се комедиантът демонично. — Те не ще могат да отидат в Долината на блаженството, където се намира грамадното богатство на абат Фалиери.“

Той отиде бързо до дървото, където бе вързан един кон. Възседна го и се отправи към Долината.

Слънцето бе високо, когато Бакунин се събуди, стана от леглото си и събуди и Пал. После отидоха да кажат на Елисавета да бърза.

— Предчувствувам, че нещо ще ни се случи в Долината.

Пал отиде в малката стаичка, където намери Елисавета готова.

— Добре направи, че дойде, братко — каза Елисавета, като видя брат си. — Чувствувам се много отпаднала и като че ще ме втресе.

Изведнъж се чу внезапен вик от конюшната.

Пал се обърна и видя Бакунин, който тичаше към него.

— Мамя ли се или не, не зная — каза Бакунин на Пал. — Конете са умрели. Изглежда, че са отровени.

В същото време и домакинът дотича и каза, че и неговото муле е отровено.

— Изглежда, че някой ни е подслушвал, като сме говорили за богатството на Фалиери. Навярно той е отровил конете, за да попречи на пътуването ни. Кой ли ще си е позволил такова пешо?

— Аз ще ви кажа кой е този — каза домакинът, като разправи на гостите за комедианта.

— Той е значи Андрей Ягодкин — каза Бакунин учудено. — Аз ще ти дам да разбереш! Ти ще заплатиш с главата си. Моля ви, може ли

да се намери тука някой кон? — запита той домакина.

— Ще помоля съседа, който, надявам се, срещу добро възнаграждение ще ви даде коне за няколко дни.

Бакунин се обърна към другарите си и им каза, че ще се върне след два дни.

— Нима ще отидеш сам? — попита Пал.

— Това е най-разумното. Сега прощавайте, приятели, и довиждане.

След един час, с пушка на рамо, възседнал кон, той бързаше към Долината на блаженството.

Слънцето бе вече залязло, когато Бакунин пристигна в Долината на блаженството. Спря се за миг, за да се полюбува на хубавата гледка, която му се откри в тая долина. Той бе забравил, че на двадесетина крачки от него се намираше Андрей Ягодкин, който бе дошъл един час по-рано.

Ягодкин бе слязъл от коня, защото така по-лесно можеше да се спуска по стръмнината. Той си бе легнал да спи и тъкмо когато сънуваше чудни сънища, гласът на Бакунин го стресна и той се пробуди. Без много да мисли, насочи пушката към него и чакаше удобно време да се прицели. Той бе на десет крачки от него. Виждаше много ясно Бакунин, който наблюдаваше Долината от върха. Той натъкми пушката. Бакунин не подозираше нищо.

Изведнъж Бакунин забеляза една група птици, които хвърчаха, като че бяха подплашени от нещо.

— Това е добър признак. Това показва, че скоро ще бъда господар на богатството.

Изведнъж се чу гръм и Бакунин усети, че един куршум премина край лицето му, след него последва и втори и той почувствува болка в лявата си ръка.

Бакунин се обърна към страната, откъдето дойде куршумът. Той видя отпреде си един орел с отпуснати крила, паднал на земята.

„Бедна птица, този куршум беше отправен към мене“ — каза си Бакунин и се втурна с готова пушка към мястото, откъдето дойде куршумът.

Комедиантът, като видя, че не сполучи със стрелбата, почна да бяга. Бакунин разбра, че не може да го настигне, тъй като много кръв

беше изтекла от раната му и се почувствува отмаял. За да не падне, той се опря на една могила.

Комедиантът бе на няколко крачки от грамадното богатство. Без много да мисли, той се втурна в пещерата, като не обръщаше внимание на лошата миризма, идеща от нея.

Слабостта му към богатството го привличаше все по-навътре. Без да обръща внимание на трудностите, които му се изпречваха, без да се стресне от мекото тяло, което прегази, той напредваше в пещерата, която ставаше все по-тъмна. Изведнъж стана светло, и то толкова светло, че дори самото слънце не можеше повече да блесне. Той се намери в пещерата, чиито стени бяха от диаманти.

Комедиантът постигна целта си. Той се намираше пред едно голямо богатство, което щеше да го направи най-богатия човек в света. Не помръдна от мястото си. После извади ножа си, с който почна да кърти диамантите и пълнеше джобовете си. Ненаситен от това, той почна да ги пъха в пазвата си, без да обръща внимание, че бе настъпила нощ. Той бе заслепен от голямото богатство.

Най-после се умори от непрестанното къртене и заспа. Сънува чудни сънища: бе станал най-богатият човек и всички хора му се кланяха. Сред тях бе и Франциска. Тя целуваше ръката му и го молеше да я прибере. Той я прегърна и почна да я целува, но устата ѝ бе така студена, че той се събуди. И що да види?! Змиите се бяха размърдали от местата си и една пепелянка се бе отправила към него. Комедиантът видя, че е загубен, но въпреки това запази присъствие на духа. Той удари змията, която се спусна към него и се обви около краката му. Но усилията му бяха напразни. Той трябваше да умре, когато бе най-богатият човек.

След няколко минути Ягодкин, копнял за богатство цял живот, стана негова жертва — змията го победи с отровата си.

Бакунин се отърва, защото беше изнемощял, преди да достигне до пещерата. Когато дойде на себе си, той тръгна към къщата на арменец и бе доволен, че стори това. Помоли Пал да отидат двамата в Долината на блаженството и като се стъмни, двамата тръгнаха.

Когато дойдоха до пещерата, те видяха, че входът ѝ бе задръстен. Земетресението, което бе станало миналата нощ, бе затрупало входа ѝ.

— Изглежда, че провидението не е искало това богатство да падне в чужди ръце — каза Бакунин на спътника си.

Те си подадоха ръце и се зарекоха никому да не издават тази тайна.

След това се върнаха обратно, понеже Елисаветината болест им създаваше голямо безпокойство.

ХСІІІ. ПРИ РАЗБОЙНИЦИТЕ

Пал и Бакунин имаше защо да се безпокоят за Елисавета. Болестта ѝ бе много опасна, тя не можеше да се мръдне от мястото си от силна температура.

— Ние не можем да останем по-дълго тук — каза Бакунин, — защото не можем да помотаем с нищо на Елисавета. Тука няма лекар.

— А бива ли да я вземем, като е толкова болна? — попита Пал.

— Трябва да вървим. Да я качим на кон — не може, затова ти трябва да отидеш в Тифлис и да намериш удобна кола.

Още същия ден Пал отиде в Тифлис, откъдето купи една доста хубава кола, на която туриха меки покривки, качиха Елисавета и се отправиха за Петербург.

По пътя Пал каза на Бакунин, че смята да заведе сестра си в бащината си къща. Баща му ще се смили и ще я прибере.

— И аз мисля, че ще я прибере — каза Бакунин, — особено като я види в какво положение е. Да я заведем при Петровна, която ще я гледа като очите си, както се грижеше за майката на Бояновски.

След няколко дена те стигнаха до една гора близо до Москва. Колата вървеше бавно, от двете страни яздеха Бакунин и Пал с наведени глави. Изведнъж Пал се спря.

— Стой, Бакунин, като че видях човешка глава в гората!

И наистина, в гората се показва един добре въоръжен човек.

— Кой си ти? — извика Бакунин, като насочи към него револвера си.

— Не си нравете този труд — извика непознатият, — дайте си кесиите, защото вижте: още 40 души, въоръжени като мене.

— А колко искаш от нас? — попита Бакунин, като застана в отбранително положение.

— Петстотин рубли, Бакунин — извика войводата Чернински.

— Пукната пара не ви давам — каза Бакунин, като се прицели в средата на разбойниците. Двама от тях паднаха на земята.

— Какво направи, Бакунин? Въпреки голямото си желание, сега не съм в състояние да те спася, понеже съм сам. Ти сам си стори това зло — каза войводата.

Няколко от разбойниците се втурнаха веднага към Пал и Бакунин и ги вързаха за едно дърво. Те не обърнаха никакво внимание на Елисавета.

Тъкмо когато четирима от тях вдишаха пушките си и ги насочиха към вързаните Пал и Бакунин и се готвеха да стрелят, неочаквано от храсталака се показва един представителен човек, който с висок глас извика:

— Долу пушките и всички по местата си!

— Възможно ли е? — извика Чернински. — Наистина ти ли си, Кал Ахмед, войводо?

— Да, аз съм — отговори непознатият, като подаде ръка на Чернински. — Вярвам, че ще освободиш тези хора, въпреки че аз не съм ваш водител.

Като чуха името на Кал Ахмед, всички до един го поздравиха.

Бакунин и Пал бяха развързани. Чернински се погрижи да се приготови добро ядене, с което всички се подкрепиха.

— Наистина ли, Кал Ахмед, ти не си вече горски цар? — попита Бакунин.

— Аз съм слуга на великия княз — отвърна Кал Ахмед, като се доближи до него.

— Как се чувствуваш сега?

— Да кажем — добре. Аз се заклех, че вече никога не ще стана разбойник, а ти знаеш, че Кал Ахмед удържа клетвата си.

— Всеки честен човек трябва да държи на думата си — каза Бакунин, като си чукнаха чашите.

Бакунин помоли Кал Ахмед да му намери удобно място за болната. Той му посочи къщата на свещеника Неандрович. След половин час и четиримата се озоваха там.

— Кой е? — запитва свещеникът в отговор на почукването.

— Аз съм — каза Кал Ахмед. — Толкова ли скоро ме забрави? Аз не съм вече старият Кал Ахмед, а човек честен и почтен. Водя ти една болна жена, която, вярвам, ще прибереш у дома си.

Свещеникът отвори вратата и всички влязоха вътре.

— Нека бъде благословено идването ви в моя дом — каза набожно свещеникът.

Едно малко дете дойде насреща им.

— Кой са тези? — извика то, като видя, че въкъщи има чужди хора.

— Тихо, драго дете, това е една болна жена, която ти ще обикнеш.

— Аз ще я обичам, отче — каза малкото.

В същата минута Елисавета извика ненадейно и се спусна към детето. Бакунин и Пал едва я задържаха.

Всички останаха учудени от станалото и гледаха с изненада Елисавета, без да разбират причината за нейния трогателен вик.

XCIV. НАЙ-ПОСЛЕ СЕ СЪБРАХА

След един час Пал и Бакунин бяха в стаята на свещеника. Пал беше взел детето и го милваше по къдравите косички.

— И да нямахме никакви други доказателства, той толкова прилича, особено по изражението на очите, та никой не може да се усъмни, че това е Владимир. Детето, което държа на коленете си, е моят племенник!

— И аз съм убеден в това, защото всичко се потвърждава от разказа на свещеника. Най-после това не е тайна, важното е, че намерихме Владимир и че ще можем да го върнем на майка му!

— Бедната майка — каза свещеникът, — тя лежи тежко болна, но аз вярвам, че като ѝ покажем детето, ще оздравее. Мисълта само, че собственото ѝ дете се намира при нея, ще ѝ върне здравето. Вземете детето и елате с мене.

Пал улови малкия Владимир за ръката и тръгнаха след свещеника. Той каза на Владимир, че болната жена е неговата майка.

— Заведете ме тогава при нея — каза детето. — Добрата Симонова много често ми е разказвала хубави неща, които майката прави за своите деца!

Въодушевено, детето започна да вика високо: „Майко!“ — и никой не го спираше.

— Така, дете мое — рече Пал, когато влязоха в стаята. Там бе съвсем тихо. Елисавета лежеше на леглото, Симонова стоеше до нея.

Тримата се приближиха до леглото.

Бакунин припомни на Пал да не отлага и затова той каза на Владимир да вика, колкото можеше: „Майко, събуди се, стани!“ Владимир гледаше радостно лежащата жена и изведнъж я прегърна и извика:

— Мамо, аз съм тука, стани!

Тишината в стаята се наруши само от сладките думи на Владимир.

Болната не помръдна. Тя не чу думите на детето си.

Владимир много се бе привързал към тази жена и без да чака покапа, още по-силно прегърна майка си.

Отчаян вик излезе от гърдите на Елисавета, която се надигна и стана.

— Сега ще видим как ще мине кризата — пошепна свещеникът на Бакунин.

Само няколко думи, произнесени от детето, бяха достатъчни да събудят болната от тифузния дълбок сън.

— Мамо, мамо, колко си добра! Ти ме послуша, нали?

На бледото лице на Елисавета се показва слаба червенина. Без да продума, погледна Владимир, после разтри челото си и улови детето за ръката. Притисна го силно до гърдите си и го обсипа с безброй целувки.

Свещеникът коленичи, за да благодари на Бога за това, че бе спасил нещастната жена от болестта. Бакунин и Пал обърнаха глави, за да не гледат тази жена, която толкова ги бе разчувствувала. Само Симонова стоеше до леглото ѝ.

— Дете мое, мое мило дете! — казваше Елисавета на детето, като плачеше. — Колко много съм мечтала за тази минута. Ако бях имала десет живота, щях на драго сърце да ги дам за тази само минутка. Колко си пораснал! Колко красива е златната ти косичка!

Владимир се чувствуваше много добре в прегръдките на майка си.

— Какво виждам? Ти не си моят Владимир, ти не си мой син! Ти си Константин, който погуби моята младост, ти, който ме отдалечи от света, от баща и брат, ти ме погуби. Махни се от мене, аз те ненавиждам!

— Аз не съм лошо дете, майко. Този, за когото говориш, трябва да е лош човек.

— Какво ли е това? Каква е тази промяна? — попита Пал.

— Нищо — каза Бакунин, — тя е права, като ненавижда човека, който отне щастието и младостта ѝ и я хвърли в ада, без да му е сторила нещо зло. Ти знаеш ли, че в лицето на племенника ти аз виждам отмъстителя, когото ние търсим?

Пал сърдечно стисна ръката на приятеля си.

— Ела, мило дете! — извика Елисавета, като дойде на себе си. — Въпреки че ти ми напомняш за големия грях на баща ти, аз те обичам,

защото си мое дете. Знай, Бакунин, че от него ще направя човека, който ще отмъсти на онзи, който потъпка моята любов? Това ще бъде моята цел...

— Не е добре да се втълпява на малко дете омраза — каза Неандрович, като клатеше отрицателно глава. — Нека всичко се обърне за добро. Обещах на пустинника, че ще го възпитам в друга насока, обаче волята на майката е по-силна и аз отстъпвам.

— Не се тревожете, старче — каза Бакунин, като се обърна към свещеника. — Майката ще възпита сина си да преследва враговете и тираните на нашата родина и всичко, което е подло и ниско. Сега, отче, ще бъдеш ли така добър да ни приемеш в своя дом за по-дълго време?

— Колкото обичате — отговори свещеникът.

ХСV. В БАЩИНАТА КЪЩА

Осем часа далеч от Рига, в една чудесна долина близо до морския бряг се намира едно огромно имение, което от незапомнени времена принадлежи на семейство Пал. Друго такова имение нямаше в цялата околност.

Полетата бяха пълни с плодовити дървета, отрупани с плодове. Къщите в селото бяха чисто измазани, дворовете изметени. Навсякъде бе чисто. Къщата на господарите бе голяма, обаче изглеждаше доста стара. Жителите бяха със засмени лица, което показваше, че са доволни от господаря си.

Той изглеждаше на пръв поглед весел и човек би казал, че е напълно щастлив, но ако го запиташе някой, той му отговаряше:

— Не, приятелю, ти се лъжеш, като мислиш, че съм щастлив. Да, някога бях такъв, но това време отлетя. Докато бе жива жена ми и децата бяха при мене, бе съвсем друго...

Старият Пал бе днес в кабинета си. Срещу него бе седнал един възрастен човек с очила.

— Вчера получих писмото ви и ето ме — каза господинът.

— Благодаря ви, че дойдохте. Вие знаете, че сме стари приятели, господин нотариус.

Нотариусът стисна нежно ръката на приятеля си.

— Нека се заловим сега за работата — каза Пал, като започна да рови някакви книжа, от които извади един лист.

— Навярно сте ме викали относно вашето завещание.

— Да — отговори Фридрих Пал, като се заразхожда развълнуван из стаята. — Искам да направя завещанието си, затова ще обърнете голямо внимание, тъй като ще дойде време, когато ще се вдигне спор. Затова нека внимаваме.

Нотариусът намести добре очилата си.

— Първо, моля за имената на децата ви.

При споменаването на децата му Пал се намръщи.

— Защо ли пък мислите, че аз ще оставя имота си на децата си?

— За всеки, който има деца, те са на първо място.

— Да, но тези деца трябва да са честни и почтени. Затова моля да не ми напомняте за тях.

Старият нотариус потри ръце.

— Добре ли обсъдихте всичко това, господин барон? — каза той.

— Защото това, което имате намерение да сторите, ще обиди вашия син и дъщеря.

— Син, дъщеря имах едно време, но се отказах от тях.

— Много добре. Едно време, когато са били непослушни, тогава сте имали право да се отказвате от тях, но можете ли да докажете, че не са се поправили? Откакто се познавам с вас и станахме приятели, има повече от 30 години, затова смятам за свой дълг да ви дам моите съвети по този въпрос. Постъпката ви не ми харесва, защото се отказвате от собствената си плът и кръв, която тече в жилите на вашите деца. Да предположим, че много са сгрешили, обаче трябва ли да накажете и техните деца, ако имат такива, поради греховете на родителите им? Ако почитате името Пал, трябва да живеете и да умрете като такъв, а не като някой обуцар или шивач. Ако настоявате още да лишите собствените си деца от средства за живот, можете да повикате някой друг нотариус.

Старецът стана и тръгна да си отива, но Пал го спря:

— Ти ще останеш, драги приятелю, и ще чуеш как моите деца опетниха честта ми. Вие, който познавате моята дъщеря, моята любима Елисавета, ако знаете днес на какво прилича, щяхте сам да се отворите. Ако знаехте каква развратница е тя, тогава не бихте ме осъждали.

Пал имаше да каже още нещо, но изнемощял се отпусна на канапето.

— Желаете ли чаша вода?

— Няма нужда, всичко ми премина, споменът за моите деца ме потресе.

— Как си обяснявате това? Нима защото дъщеря ви е послушала гласа на сърцето си, е развратница?

— Не бих имал нищо против, ако тя вземеше за мъж и най-бедния човек. Но тя стана блудница, която очерни цялото семейство — стана държанка на един човек!

— Има ли деца от тази любов?

— Мисля, че има едно момченце.

— Къде е сега дъщеря ви?

— Аз сам не зная, но чакай, мисля, че е в сибирския затвор.

— В Сибир? — удиви се Котар. — Как позволихте това?

— Семейство Пал е достатъчно гордо, за да проси милост от царя.

— Мислихте ли, че вашата постъпка е горда, когато става въпрос за свободата на дъщеря ви? И вие останяхте равнодушен? В такъв случай аз предпочитам да съм обикновен гражданин, тъй като у нас няма надмощие и гордост. Нека се върнем на въпроса. Ако някога вашата дъщеря пожелае да се върне в бащината си къща, ще я приберете ли?

— Никога не ще сторя това. Елисавета не съществува за мене, тя не е вече моя дъщеря.

— А вашият син? Къде остана той?

— Хуго можете да считате за крадец.

— Това не мога да разбера.

— Много просто — моят син е крадец и вагабонтин. Да не говорим за него. Моля ви, не казвайте никому за това.

— Ще мълча като гроб — обеща старият Котар.

Баронът стисна ръката му в знак на благодарност.

След няколко минути и двамата бяха около масата.

— Всичките ми движими и недвижими имоти са означени в тази книга. Моля ви, прегледайте ги добре.

След като нотариусът прегледа книгата, където беше означен имотът му, той не се сдържа и извика от учудване, че баронът е най-богатият човек в Курландия.

— Въпреки че съм тъй богат, малко са хората, които ще ми завидят. Но по-добре да пристъпим към работа.

— Аз имам готов документ, кажете само името на лицето, което ще получи наследството ви.

— Има ли наблизно някое благотворително заведение?

— Тук няма. Има само в Петербург.

— В такъв случай завещавам парите си на дома за превъзпитаване на развратни жени. Нека от тези пари се построи сграда, където ще се приютяват такива жени.

— А недвижимия си имот кому завещавате?

— Оставям го на Екатерининското дружество за превъзпитаване на развратниците.

След като продиктува всичко, старият барон се наведе над нотариуса, за да провери написаното от него.

— Виждате ли, драги приятелю — каза той, — при завещанието на наследството си съм се ръководил изключително от желанието да помогна на сина си и на дъщеря си.

— Господин барон, вие сте за съжаление.

След това Пал подписа документа.

Нотариусът се поклони и без да продума думица, сгъна документа за наследството:

— Ще ми позволите ли да си ида, господин барон?

— Както обичате. Щом като бързате, аз не искам да ви задържам — каза старият барон, след като се ръкува с Котар. — Но моля ви, почакайте една минута. Обещавате ли ми, че ще ме защитавате, когато хората ме обвинят в жестокост, понеже съм лишил децата си от наследство?

— Извинете, господин барон, но аз не ще мога да ви бъда полезен в този случай. Това, което направихте, е голяма грешка. Сега сбогом.

Нотариусът излезе.

„Той ме смята за безсърдечен — помисли си Пал. — Не знае какви мъки изпитах аз. Но по-добре ще бъде да не мисля повече по това. А какъв прекрасен ден е днес! Да изляза да се поразведрия малко.“

След това той взе дебелия си бастун, сложи шапката си и отиде в градината. Оттам се запъти към гробищата. Спря се пред един мраморен паметник.

„Дали спътницата на моя живот, която почива тук, знае, че любимите ѝ деца потъпкаха родителската обич? Щастлива си ти, честна ми жено, защото не си изпитала срама от ужасните постъпки на нашите деца! И аз скоро ще дойда при тебе.“

Старецът внезапно се обърна.

— Кой ме смущава в моите молитви? Чий глас повтаря моите думи?

Пал видя близо до себе си едно момиче. То бе облечено бедно, бе много изпрашено и изглеждаше, че идва от далечен път. То държеше

една кърпа в лявата си ръка, а в дясната носеше букет цветя, който навярно бе взело от някой гроб.

— Смили се, Боже! — повтаряше то.

Старецът гледаше учудено лицето на момичето. Той не можеше да си спомни къде бе виждал това лице. То трябва да е било много отдавна. Фридрих Пал се приближи до момичето.

— Сигурно тук почива някой твой близък? Сълзите ти издават това.

Момичето само наведе глава.

— Аз едва си спомням за този, който почива тука — отговори момичето. — Всичко ми е като насън, защото съм била тогава много малка. Но един вътрешен глас ми казва, че той ми е бил всичко на света. Всичко, което имах едно време и което обичах, почива тук, в този гроб. И след толкова мъки и страдания дойдох да свърша живота си тука.

— Как, вие искате да умрете? Не знаете ли, че ще направите голям грях?

— Този, който е страдал колкото мене, не може да греши, господине, ако желае да умре. Аз нямам кой да скърби за мене.

— Как, вие сама ли сте?

— Съвсем сама, никого нямам на света.

— Нима имате кураж да вдигнете ръка срещу себе си?

— Защо не, господине? Всички, които обичах и които ме обичаха, не са вече живи. Има само един, но за него да не говорим, защото само произнасянето на името му ще смути лежащия в този гроб.

— А вие откъде идвате? — попита Пал.

— От Петербург, и то пеша. Навсякъде срещях добри хора, които ми даваха своето гостоприемство и ме поддържаха. Понеже разбираха, че аз отивам на бащиния си гроб, всички ме посрещаха добре.

— На гроба на баща си ли, казахте вие? Значи този, който почива тук, е вашият баща?

— Да, това е той. Той живееше на село.

— А как се казва баща ви? — попита Пал, като хвана момичето за ръка.

— Аз се казвам Наталия Кардова.

Фридрих Пал се изненада.

„Това е игра на съдбата“ — помисли си той и се приближи до момичето.

— И така, значи вие сте дъщеря на доктор Кардов, който живееше тук? Да, аз се сещам за малката Наталия, която някога заточиха с майка ѝ.

— Тя почива в Сибир, където след много мъки предаде Богу дух.

— А онзи несретник, който хвърли майка си в това нещастие, какво прави?

— Иван ли? Не, той не е вече директор на петербургската полиция. Говорят, че бил заточен в Сибир.

— Бог справедливо го е наказал. Дори баща му от гроба би го проклет.

— Моля ви, на колене ви моля, тук, на това място, не споменавайте името на Иван.

— Да, нека го оставим него. Сега да говорим за тебе, Наталия. Ти вече не ще бъдеш сама и изоставена от хората. Виждаш ли онази къща, която се издига над другите? Там ще дойдеш да живееш и ще подслаждаш последните дни от живота ми като моя дъщеря. Ще дойдеш ли, дете мое?

— О, как да ви благодаря за тази добрина, която ми правите? — каза Наталия, като коленичи пред Пал.

Старият барон повдигна момичето, прегърна го, целуна го и го заведе в своята къща.

От този ден той вече не беше умислен, както по-рано. Радваше се на момичето, което четеше желанието в очите на стария.

Наталия беше щастлива, защото не беше вече сама и отритната. Старият Фридрих Пал също беше щастлив. Той, който отбягваше по-рано хората, сега ходеше навсякъде с Наталия — по вечеринки, на лов. Когато бяха вкъщи, Наталия му четеше, а той слушаше.

Пал ѝ разправяше пък за миналия си живот, но никога не споменаваше името на дъщеря си или на сина си. И Наталия, от своя страна, беше внимателна — тя също не споменаваше имената им.

Един ден Пал гледаше през прозореца в градината. Денят беше прекрасен. Слънцето беше огряло цялата градина. В този момент той забеляза една жена, която държеше малко дете.

„Коя ли ще е тази жена — помисли си Пал. — Не е от нашата околност. Пък и какво търси по това време в градината? Трябва да е

някоя чужденка, която търси убежище. Като че ли съм виждал това лице!... Трябва да отиде и да разбере какво иска тя.“

Той отиде в градината и попита коя е и кого търси. Младата жена молеше да ѝ отворят.

— Нима не ме познаваш? — попита тя.

— Да те познавам ли? — каза старецът. — Твоят лик ми напомня за едно същество, по глупаво е да вярвам, че това си ти.

— Ами ако това е истина, какво ще кажеш? — попита жената.

— Ако това е вярно, то аз незабавно ще те изпъдя оттук.

— Аз вярвам, че ти не можеш да бъдеш толкова немилостив.

— Кой ти каза? — извика строго Пал. — Нещастieto прави човека немилостив. А моето нещастие е от дъщеря ми, която най-много обичах, на нея се надявах, но тя ме напусна.

— Тя те е напуснала, за да отиде подир човека, когото е любила. Нали и в Библията се казва, че жената трябва да отиде подир мъжа, когото обича.

— Да, но не и невенчана.

— Нима ще ни държиш още тука, на прага?

— Аз още не зная коя си, пък и не желая да зная. Моля, съжалете се над един старец, намерете другаде подслон.

— Не, татко, ние идваме отдалече, от много далече, само и само да подсладим последните дни от живота ти. Бъди милостив, татко!

— Аз не съм твой баща. Аз те заличих от списъка на живите. Иди при богатия си любовник, нека той да те прибере. Моето сърце е твърдо като камък, не ще можеш да ме омилостивиш.

— Щом като аз не мога да смекча сърцето ти, то нека го стори това дете. Прегърни го и коленичи, дете мое. Помоли го да ни прибере в къщата, която е и наша. Ние трябва да останем тук.

Владимир се отправи към стареца, но неговата студенина го върна пак към майка му.

— Не мога, майко, аз се страхувам от него — каза детето тихичко.

— Не бой се, дете мое. Той е нашият най-близък човек в този свят. Коленичи, дете мое, прегърни го и му кажи: „Дядо, прости на мама, твоята дъщеря!“

Детето послуша майка си, отиде при дядо си и му каза: „Дядо, добри ми дядо, прибери ни при тебе и бъди добър към нас!“

Фридрих Пал беше развълнуван. Той искаше да избяга, в същото време прегърна Владимир.

— Дете на моето дете — каза просълзен Фридрих Пал. — Добре си дошъл в замъка на дедите си!

— Мили ми дядо! — извика радостно детето и увисна на врата на дядо си, който като луд искаше от Детето да казва думата „дядо“. Детето повтаряше тази дума, а старецът го целуваше непрестанно.

После той оставя детето и се вгледа в бледото лице на дъщеря си.

— Елисавета, дете мое, добре си дошла!

— Добре съм дошла? Значи ме приемаш, татко, в дома си? Ти ми прощаваш? Колко си добър, татко! — каза Елисавета, като се хвърли в прегръдките на баща си и така остана за дълго време, без да продума.

Ето вече цяла седмица, откакто Елисавета се намираше в бащината си къща. Баща ѝ ставаше от ден на ден все по-щастлив и си играеше с Владимир. С него той обиколи цялата местност. Много му бе приятно да отговаря на въпросите на внучето си.

Елисавета изглеждаше щастлива. Но добрият психолог би прочел по лицето ѝ, че тя страда в душата си.

Когато оставаше сама, тя често въздишаше. Много често искаше да започне разговор за изгубения си брат, обаче всяко напомняне за Хуго променяше настроението на стареца, който ѝ заповядваше никога да не изговаря името му. Елисавета не се отчайваше, тя започваше отново:

— Защо не му простиш, татко, както прости на мене!

— Защото ти не си сторила престъпление. Ти послуша сърцето си, а той... Да не говорим за него!

— Няма ли никога да му простиш?

— Никога! — отвърна Пал.

— Бедният Хуго, бедният ми брат!

Едип ден Пал каза на Наталия, че ще пътува, затова да му приготви пътната чанта.

— Ще трябва да замина, мило дете, важни работи ме заставят да замина за Рига.

— Не ще ли вземеш и мене със себе си? — намеси се Елисавета в разговора им.

— Не, дъще, трябва сам да отпътувам. Моето заминаване е свързано с една тайна: аз завещах всичкия си имот за благородни дела,

обаче сега, когато се върна, ще отида да променя завещанието си. Не ще променя само това, което оставих на Наталия, останалото ще бъде твое и на детето ти.

— Много ти благодаря, татко, чувствавам се много щастлива, че ми прости.

Пал прегърна дъщеря си.

— Днес е много горещо, най-добре ще е да отложите пътуването си за утре.

— Аз не се плаша от времето — отвърна старецът. — Не знаете колко ме мъчи това завещание! Кой знае дали ще живея до утре! В такъв случай моята Елисавета и детето ще останат бедни.

След това всички си отидоха да спят.

Когато всички бяха заспали, Елисавета отвори прозореца на стаята си. Нощта бе чудесна.

„Трябва да бързам сега — каза си Елисавета. — Трябва да съобщя всичко на Хуго още тази вечер.“

Елисавета се забули с една кърпа и излезе от стаята. Тя се намери скоро на шосето и се отправи към близката гора. Вървеше по тясна пътека, докато стигна до един храст. Тук тя се спря и плесна три пъти с ръце. Показа се мъжка фигура.

— Ти ли си, Елисавета? — попита един мъжки глас.

— Да, аз съм, Хуго. Дойдох да ти съобщя нещо много важно. Татко ще замине утре за Рига, за да промени завещанието си, затова ела с мене веднага. Още тази вечер трябва да се свърши тази работа.

— Мислиш ли, че ще се реша да сторя това?

— Не ти остава друго. Ти ще дойдеш с мене вкъщи и когато утре заран се събуди, ще бъдеш край леглото му.

— Възможно е да се уплаши, щом ме види. И това може да му причини смърт.

— Ела с мене, моля ти се Никой досега не е умрял от радост.

Хуго се колебаеше.

— Уверен съм, че ще ме изпъди, но пак ще дойда с тебе.

Елисавета разказа из пътя на брат си, че баща им обича Владимир и че от известно време в къщата им се намира едно добро момиче Наталия.

Когато дойдоха до къщи, Хуго още веднъж се поколеба дали да прекрачи прага. Най-после влязоха вътре.

— Да вървим. Може би татко още не е заспал — каза Елисавета на Хуго, като го дръпна за ръката.

Те се доближиха до вратата и се увериха, че баща им не бе си легнал още. Той се разхождаше из стаята, като си говореше сам.

Елисавета потропа тихо на вратата.

— Кой е? — запита старецът.

— Аз съм, татко! Бих желала да говоря с тебе.

— Нима не си легнала още?

— Имам да ти кажа една радостна новина, татко, затова отвори ми по-скоро.

Старецът бутна резето с разтреперана ръка и Елисавета влезе вътре. Той забеляза, че Елисавета не бе сама в коридора.

— Ти не си сама, Елисавета, кой е с тебе?

— Човекът, който ще падне на колене пред тебе и ще те моли за прошка. Татко, моля те, не го изпъждай, остави го да влезе вътре! Не виждаш ли как стои, бедният, в тъмнината като някой просяк!

Лицето на стареца се промени. Той простря ръце и се разтрепера.

— Какво стори, Елисавета? Не знаеш ли, че като доведе този човек, ти заби нож в сърцето ми?

— Не, татко, аз извадих този нож. Татко, моля ти се, подай му ръката си и му кажи „добре дошъл“!

— Аз не мога да подам ръката си на крадец.

— Хуго е благороден човек — отвърна Елисавета. — Той го доказа с делата си. С риск на живота си той ме спаси.

Елисавета поиска да въведе Хуго в стаята, но баща им попречи.

— Не престъпвай прага ми, стой вън! Аз те проклех и се отрекох от тебе. Не ще потъпча думата си.

— Татко, заклевам се, че ти несправедливо ми даде тогава револвера. Ако се бях самоубил тогава, щеше да бъде без причина. Аз скочих от прозореца, защото не исках този грях да измъчва душата ти.

— Охо, това е само оправдание, страхливецо — каза тъжно старецът.

— Значи ти така ме приемаш в дома си? Но знай, старче, че ще се каеш за това някога.

— Аз никога не се разкайвам за това, което правя. Предварително обмислям всичко, затова махай се оттука! Не искам да съм в една къща с крадец!

— Ако някой друг, татко, ме наричаше така, знай, че щеше да ми заплати с живота си.

— Направи и това — отвърна старецът. — Разбойникът може да бъде и убиец — да убие и баща си!

— Боже, Боже, ти виждаш как собственият ми баща несправедливо ме обвинява — каза Хуго, като събра молитвено длани. — И ти си свидетел, Елисавета, когато баща и син се срещнат някога на онзи свят.

— Татко, не бива това да е последната ти дума. Кажете на брат ми да влезе.

Фридрих Пал не отвърна нищо. Той гледаше тъпо пред себе си, като че всичката му кръв бе нахлула в главата.

— Шарлатанин! — викаше той несъзнателно, като почна да залита към канапето и да трепери. Лицето му посиня.

— Татко, какво ти е? — извика Елисавета и коленичи пред баща си.

Старецът само кашляше.

— Бързай, Хуго! Изглежда, че баща ни получи удар. Гледай колко бавно диша, веднага изпрати за лекар!

Хуго се доближи до него.

— Отче, нима не искаш да ме чуеш?

Фридрих се изправи полека.

— Да си проклет! — извика той.

— Той ме прокле на смъртния си час — каза Хуго, като падна на колене пред баща си.

Събитието разбуди целия замък. Всички изтичаха към стаята на умиращия. Наталия дойде първа. Като видя стареца почти вдървен, тя не можа да се сдържи да не заплаче.

— На помощ, помогнете! — викаше тя. — Не виждате ли, че той иска да каже нещо, вижте как си движи устните!

Наталия вдиша внимателно главата му и приближи ухото си до устните му, за да чуе последното желание на добродетеля си.

— Моето завещание — шепнеше старецът — искам... искам... трябва... трябва да се уни... що...

Фридрих Пал не можа да изговори последната сричка. Той се пресели във вечността.

— Почина — каза Наталия.

— Почина, да, почина татко — каза Елисавета.

— Той почина, като ме прокле в последния си час — повтори тъжно Хуго.

— Почивай спокойно, Фридрих Пал — каза набожно старият слуга, като затвори очите на своя господар. — Нека Бог се смили над тебе и те възнагради за добрите ти дела.

Хуго бе застанал неподвижен до умрелия си баща, като държеше ръката му в своята.

— Татко, ако сега се съживеше, ти щеше да отречеш клетвата си, в това съм уверен! Нима не ще продумаш вече? Твоята клетва ще ме преследва през целия ми живот. Аз съм уверен, че тя ще се изпълни през моя живот. Сестро — обърна се той към сестра си, — аз не ще живея вече в Европа.

— Ти искаш да ни оставиш? — каза Елисавета, като го улови за ръката.

— Остави ме, сестро, ще се опитам в Америка да забравя мъката си. Какво ще мога да сторя тука, когато полицията знае, че съм нихилист и ще ме преследва? Аз не бива да се моля над гроба на баща ни. Още утре, сестро, ще отпътувам и ще напусна Европа, като се простя с приятелите си.

— Замини тогава, братко — каза Елисавета, като целуна ръката на Хуго. — Нека Бог те придружава навсякъде и нека ти помогне да забравиш проклятието на баща ни.

Пристигането на лекаря, който констатира смъртта на Фридрих Пал, прекъсна разговора им.

Фридрих стоя три дни непогребан. В това време близките му се прощаваха с него. Всички съпроводиха мъртвия до вечното му жилище. Там още веднъж се помолиха за успокоение душата на добродетели си и си отидоха.

Последни останаха Хуго и Елисавета.

Хуго целуна за сетен път кръста на баща си, после се обърна към сестра си и каза:

— Аз отивам, сестро, и при раздялата ще ти кажа, че ти трябва да възпитаващ Владимир така, както ти поръча Михаил Бакунин. Нека стане нихилист, като най-добрите хора на Русия.

Това бяха последните думи на Хуго, които той каза на сестра си. След това Хуго изчезна.

За Елисавета настанаха тъжни дни. Тя беше лишена от всякакви развлечения и удоволствия.

Четири седмици по-късно една каляска спря пред замъка и старият нотариус излезе от нея. Слугите съобщиха за пристигането му и Елисавета го прие.

— Заставен съм да ви съобща нещо неприятно. Вчера в Рига се отвори завещанието на баща ви. Оказа се, че той е завещал имота си за благотворителни цели. Освен Наталия Кардова, никой няма право да вземе нито стотинка. Затова вие трябва да напуснете бащината си къща. От това и аз съм огорчен, защото съм стар приятел на баща ви.

Елисавета замислена гледаше пред себе си.

— Не скърбя, че се лишавам от пари, но скърбя, че ще трябва да напусна къщата, където за пръв път видях светлина. Моят син ще трябва да работи, но той не трябва да забравя, че е от фамилията Пал. Единствената ми утеха и надежда е той.

— Бащата лиши децата си от наследство и ги изпъди от къщата си.

— Но в последния си час той поиска да унищожи завещанието — каза Наталия, която до това време стоеше неподвижна, с наведени очи. — Аз бях там и мога да свидетелствувам какво съм чула и видяла със собствените си очи и уши. Той искаше да замине за Рига, за да унищожи завещанието.

— Смятате ли, че съдът може да унищожи завещанието?

— Няма ли начин, по който може да се унищожи завещание?

— Може да се повдигне процес срещу баща ви, който е завещал онова, което майка ви му е донесла.

— Не — каза Елисавета, — дъщерята на един Фридрих Пал не може да повдига такъв процес. Завещанието е последната воля на баща ми и трябва да се зачита.

— Вие сте истинска дъщеря на рода Пал. Ако баща ви беше жив, щеше да се гордее с такава благородна дъщеря.

— Но тя няма да отхвърли молбата на сестра си Наталия. Аз съм наследница на къщата и на полския имот. Приходът от тоя имот ще бъде достатъчен, за да се прехранваме тримата.

— Ти си благородна, Наталия, но дъщерята на един Пал не може да приема милостиня.

— Вашето отказване е много възвишена постъпка, но при положението, в което се намирате, не бива да отхвърляте това предложение. Истината е, че баща ви е искал да унищожи завещанието, но не е успял. Ако вие приемете предложението на госпожицата, значи ще удовлетворите последното му желание.

Елисавета клатеше глава отрицателно.

— Аз не мога да приема такова нещо, по ще ви помоля да ми направите една услуга като приятел на баща ми. Моля ви да ми покажете някоя търговска къща, където ще мога да работя като книговодител.

— Аз скоро ще ви намеря такова място — с учудване каза нотариусът и си отиде.

На следващия ден Елисавета отпътува за Рига, въпреки увещанията и молбите на Наталия. Тя намери стария нотариус, който я прие твърде любезно. Той беше се погрижил за място при фирмата „Еферсон и сие“ — английска търговска къща.

— Как да ви благодаря за това? — каза Елисавета.

— Няма нужда от благодарности. Аз съм доволен, че успях да ви настаня и да удовлетвори желанието ви. Ако пък имате нужда от пари, мога да ви дам.

— Приемам предложението ви, защото вярвам, че скоро ще мога да ви се издължа.

Старият Котар даде 100 рубли на Елисавета. Тя отпътува за Петербург.

„Сега ми предстои голяма, трудна задача: възпитанието на Владимир е в моите ръце. Аз ще го възпитавам да обича майка си, а да мрази този, който я опропасти.“

ХСVІ. СЛЕД СЕДЕМНАДЕСЕТ ГОДИНИ

Изтекоха вече 17 години. За това време Петербург се бе много променил. Петербург се беше разширил и около бреговете на Нева се издигаха големи постройки.

Александър беше непрекъснато застрашен, но и заточеници постоянно се изпращаха в Сибир.

Полицията не преставаше да върлува и да върши нечути арести, произволи и престъпления. Ашинов беше царски фаворит. Той живееше във великолепна къща и си имаше втора жена, за която се приказваха разни неща. Говореше се, че била жена на някой си Андрей Ягодкин, че преди да стане жена на Ягодкин, живеела в мизерия и че Ягодкин необяснимо как е изчезнал от Петербург.

След изчезването на Ягодкин тя останала в Петербург и въпреки че нямала пари, останала да живее в една прекрасна къща, където всяка вечер се събирало отбрано общество.

След това се пръсна слух, че директорът на полицията се влюбил в младата вдовица, за която се оженил. По такъв начин миналото на Франциска се заличаваше. И наистина Ашинов не се излъга в избора си. Тя беше тъй изкусна в уреждането на балове, концерти и вечеринки, че Ашинов не можеше да намери от нея по-добра.

Къщата на Ягодкин, където ще трябва да надзорнем, беше все така величествена, както и преди, макар че в нея живееха други стопани. Тя беше вече в ръцете на друга богата банкерска къща — „Еферсон и Съдружие“.

Предприемчивият англичанин Еферсон успя да пристигне навреме и да спаси онова, което можеше да се спаси: да откупи зданието и да поеме всички сделки, които Ягодкин беше сключил с държавата.

Днес Еферсон беше на почивка и четеше вестници.

„Трябва да поговоря с нея — помисли си той. — Може би ще успея да я придумам да остане при мене. Но не вярвам, такава жена не изменя решението си.“

Той позвъни и поръча да кажат на госпожа Рошинска да дойде.

След няколко минути една жена на около 40 години застана пред Еферсон. Тя бе облечена в хубава, но сепла рокля. Прошарената ѝ коса бе завързана с една кордела, която бе промушена отзад с една игла като стрела.

Лицето на тази жена показваше, че тя е била красива. Очите ѝ бяха много живи и красиви. Тя беше бледа, но въпреки това лицето ѝ излъчваше благост и доброта. Тази жена бе Рошинска, а в действителност Елисавета Пал.

Еферсон се доближи до нея и много любезно ѝ се поклони.

— Вие сте ме викали — каза госпожа Рошинска.

— Да — отвърна Еферсон. — Надявам се, че не ви обезпокоиха в работата ви.

— На услугите ви съм, господин Еферсон — каза кротко Рошинска.

— Моля ви, седнете — каза Еферсон, после започна да прелиства една книга. — Днес получих писмо от вас, което ме много изненада и в същото време наскърби. Вие ми пишете, че не желаете да останете за по-дълго при мене и затова ме молите да ви освободя от длъжност. Ще дръзна да ви попитам за причините, понеже толкова години сме работили заедно. Винаги сте ми били дясната ръка и ви казвам истината, че всякога съм бил доволен от вас. Това съм признавал винаги и се надявам, че никой не ви е с нищо обидил.

— Напротив, аз съм била винаги благодарна за отношението ви към мен, обаче въпреки това съм принудена по важни причини да напусна вашата къща.

— Трябва тогава да има някоя причина, госпожа Рошинска, която ви заставя да сторите това. Осмелявам се да ви помоля да ми я кажете.

— Щом настоявате, аз съм готова да изпълня желанието ви. Вие знаете, господин Еферсон, че имам син.

— Да, вашият Владимир. Той още като дете ме интересуваше, даже и като порасна не го забравих. Аз исках да ви докажа това, но вие винаги отказвахте. Вие не ми позволихте да взема участие в неговото възпитание, а сама правехте това. Когато Владимир завърши гимназия, аз ви помолих да го дадете при мене в моята къща, но вие ми казахте, че желаете да му дадете друга професия. Аз не мога да разбера как му разрешихте да стане офицер. Вие знаете, че аз съм откровен човек и

казвам това, което е на сърцето ми. Офицерският живот е много скъп. Те трябва да се обличат добре, а заплатата им е малка. Още повече че те обичат да играят на комар — според мене вие направихте лош избор за един млад човек. Аз не искам да ви разубеждавам, но жал ми е, че не му създадохте друга, по-скромна професия.

— Вие имате право, господин Еферсон. Възпитанието на Владимир ми коства много труд и много мъчно се реших да го дам във военното училище, но това пожела сам той и аз не успях да го разубея. Едно вътрешно чувство го привличаше към военната служба, за да служи на отечеството си.

— Това е много добре, любезна госпожо, но ако утре се отвори война, той ще трябва да бъде в редовете на войската с риск за живота си. Не е още късно да отклоните вашия син — да хвърли сабята и да се залови за перото, като дойде в къщата на „Еферсон и сие“. Тука го очаква по-бляскава кариера. Признавам, нахално е от моя страна да настоявам за това. Аз нямам наследник, госпожо, и ще ми бъде много драго, ако един ден, когато склопя очи, имам един човек, на когото на драго сърце бих оставил къщата си. Винаги съм мислил, че този човек ще бъде Владимир.

— Вие сте много добър, господин Еферсон.

— Аз изпълнявам само своя дълг — отвърна Еферсон. — Сега — на въпроса.

— Няма нужда да се връщаме на този въпрос, понеже доста го обсъждахме.

— Как, нима ние ще трябва да се разделим, понеже професията на Владимир не ви позволява това?

— Това е единствената причина — каза Елисавета, — понеже не прилича на една майка на гвардейски офицер да бъде книговодителка.

— Как, нима майката на един гвардейски офицер не може по честен начин да се препитава? — каза Еферсон, като стана от мястото си.

— Да, така е. Моят син не може да бъде офицер, ако аз остана книговодителка при вас! Ние двамата решихме това. Не знам как полковият му командир е научил за това и предложил на моя син или аз да напусна книговодството, или той — офицерството.

— И вие навярно ще напуснете службата си, за да се жертвувате за него?

— Това е дълг на майката.

Англичанинът се приближи до един прозорец и започна да чука по стъклото.

— Как мислите да посрещате нуждите си? — попита той. — Надявам се, че не ще ми се разсърдите, ако аз, като ваш приятел, ви питам това.

— Не бих казала другиму това, господин Еферсон, но на вас ще кажа, понеже можете да ми бъдете приятел в сиромашията ми. Предложена ми е помощ, която трябва да предпочета пред тази, която вие ми предлагате. Това предложение ми е направено от една жена, която има добър приход от собствения си замък. Тя ме кани при себе си и затова мисля да напусна Петербург.

Еферсон стана сериозен.

— Наистина ли мислите да напуснете Петербург?

— Принудена съм, тъй като една бедна майка не може да отговаря на положението, което заема синът ѝ в обществото.

— Знам, че не мога да променя решението ви, но въпреки това трябва да ви помогна. Аз съм човек, който не може да ласкае. Ще ви съобща това, което толкова години съм таил в сърцето си. В продължение на толкова години, госпожо, аз не само съм ви уважавал, а съм ви... обичал.

Елисавета поруменя.

— Да, аз ви обичах — продължи англичанинът, — но нямах смелостта да изповядам това. Аз съм човек богат, милионер и съм много уважаван.

— Това е истина — отвърна Елисавета.

— Аз ви обичам и бих искал да ми станете жена. Това исках да ви изповядам преди 15 години, но забелязах, че вие обичахте друго. Това разбрах от държането ви и от изражението на вашите очи.

— Да, господин Еферсон, това е вярно, вие сте добър психолог.

— Това бе отдавна — каза Еферсон. — Изминаха цели 17 години. И аз вярвах, че за толкова време раните ви ще зараснат и вие ще можете да станете моя жена. Виждам, че вие сте безпомощна жена и имате нужда от подкрепа. Желая да бъда ваш защитник, докато сте жива. Вашият син е пораснал и си има вече професия. Сега...

— Благодаря ви — прекъснато Елисавета, като въздъхна дълбоко и подаде ръката си. — На мое място всяка жена щеше да се

почувствува щастлива, обаче аз не мога да ви стана жена.

— Защо не можете, госпожа Рошинска?

— Защото ми предстои едно велико дело. Моят живот е посветен на една цел, за която и живея. Вие, господин Еферсон, ще ми позволите да си отида и вярвам, че не ще ми се сърдите, защото така трябва да бъде!

— Аз ви позволявам това, но при едно условие, а именно — когато имате нужда от приятелска помощ, ще се обърнете към мене.

— Обещавам — каза Елисавета и като се сбогува с Еферсон, напусна стаята.

След малко тя бе на улицата. Спря се пред една къща, после се качи на втория етаж. Позвъни на една врата. Чуха се мъжки стъпки. Вратата се отвори и се показа Владимир. Той бе станал цял мъж, висок, със стройно тяло. Носеше униформа на гвардейски офицер. На ботушите му дрънчаха сребърни шпори.

Като видя майка си, той се хвърли в обятията ѝ.

— Ти ли си, моя мила майко? Ти днес дойде много рано. Толкова ли рано свърши работата си?

— Не — отвърна Елисавета, като влезе в стаята, която не бе луксозно наредена, но с вкус.

— Разкажи ми сега: коя е причината, че така рано дойде при мене! — попита Владимир, като покани майка си на едно канапе. — Твоето посещение много ме радва, само че се страхувам да не би да ти се е случило нещо в кантората, където работиш.

— Нищо подобно. Слушай сега, сине, внимателно. Ти нищо не си ми казвал, но аз научих от един твой другар, че си имал сериозен разговор е командира си.

— Това е вярно — отвърна Владимир. — Но който ти го е казал, не е сторил добре, като те обременява още повече.

— Какво ти каза командирът?

— Нищо интересно за тебе — отвърна Владимир, който искаше да премълчи работата, като прегърна майка си. Тя се отдръпна.

— Не се страхувай да ми го кажеш, понеже аз го зная. Командирът ти е казал, че не прилича твоята майка да е книговодителка, макар и в честната фирма „Еферсон и сие“.

Владимир гледаше с неподвижен поглед.

— Колко грижи ти създадох, майко, с моето посвещаване на военната служба! Командирът ми предложи две неща, от които трябва да избира едното — или да напуснеш ти работата си, или аз да сторя това.

— И аз, сине, направих избора — каза Елисавета, като го галеше по русата коса. — Днес поисках позволение от Еферсон да напусна къщата му и той с голяма мъка ми разреши.

— И ти заради мене, майко, напусна мястото, където си прекарала повече от 17 години?

— За мене сега, сине, ще бъде по-леко да живея. Без да съм искала от Наталия, тя с отворени обятия ме очаква да отида при нея.

— Нима ще се разделиш с мене?

— Така трябва да бъде, синко! Ти си сега офицер и не трябва да се разчуе, че имаш бедна майка.

— Знаеш ли, майко, че ще ми бъде много мъчно да се отделя от тебе? Като че предчувствувам, че без тебе ще ми се случи нещо.

— На мене ми е още по-тъжно, Владимире, но знам, че така ще бъдеш по-щастлив — каза Елисавета, като прегърна Владимир.

— Ако няма друг изход, тогава няма що, майко — каза Владимир, като размисли малко.

— Аз ще отида, но ти ще ми обещаеш, че скоро ще ни дойдеш на гости. Леля ти Наталия очаква с нетърпение да те види.

— Поздрави леля Наталия. Кога мислиш да заминеш?

— Утре заран — отговори Елисавета.

— Нима толкова скоро?

— Колкото по-скоро, толкова по-добре за тебе.

— Значи утре. Много ми е мъчно, че не мога поне една вечер да остана с тебе да се поразговорим до насита.

— Да не мислиш да отиваш някъде тази вечер?

— Обещах на един приятел да се срещна с него, затова, моля ти се, не ме спирай.

— Струва ми се, че ти криеш нещо от мене — каза Елисавета, като се приближи до сина си. — Ако криеш някаква тайна, Владимире, кажи на майка си — каза тя, като го изгледа строго в очите.

— Нищо няма, майко, освен раздялата ми с тебе, която ме мъчи.

— Не, не, Владимире, от известно време аз виждам, че ти си се променил много — станал си много разсеян. Чух как бълнуваше насън.

Наистина не можах всичко да разбера, но ти постоянно повтаряше: „Дама пика“.

Владимир изведнъж пребледня. „Черна дама? Какво ли съм искал да кажа с това?“ — си помисли той.

Елисавета прегърна сина си и го привлече към канапето.

— Не съм сигурна — каза тя, — но предполагам, че ти си влюбен?

— Не, майко, моето сърце принадлежи само на тебе — отвърна Владимир, като прегърна майка си.

— Не, не, ти не ще ме заблудиш. Нали ще ми обещаеш, Владимире, ще дадеш честната си офицерска дума, че ще подариш сърцето си на момиче, което ще бъде достойно за тебе?

— Да, майко. Ще го подаря на достойно момиче и никога не ще забравя, че съм от най-добрата и много почитана дворянска фамилия.

— Аз не мисля така. Всякоя, която има добро и благородно сърце, е самата благородна.

— Ето добрата ми майка, с доброто си сърце — каза Владимир, като целуна майка си.

— Ще приготвя чай. Кога мислиш да излезеш? — попита го Елисавета.

— Ние ще можем да вечеряме заедно — каза Владимир. — Още половин час има, докато изляза.

— Тогава ей сега ще приготвя вечерята — каза Елисавета и изтича в кухнята.

Лицето на Владимир се промени.

„Дама пика — говореше си той. — Мила майко, ти мислиш, че дама пика е свързана с моята любов! Не, майко, тази дама ме е съсипала. Защо се измамах, Боже, кой ме накара да се впусна в игра, която не е по средствата ми?! Много се изисква наистина от един офицер и затова половината от бедните сред нас трябва да пропаднат, понеже не са в състояние да закрепят материалното си положение като офицери. И аз играх и изгубих. Откъде ще намеря да запламя петте хиляди рубли, които дължа на граф Мершински и за които дадох честната си дума? Трябва да я удържа.“

Замислен, младежът допря челото си до студеното стъкло на прозореца.

Няколко револвера, окачени на стената, бяха последното средство, което му оставаше, ако не изпълнеше дадената дума.

Влизането на майка му прекъсна неговите мисли.

Елисавета приготви масата и двамата седнаха да вечерят.

Владимир се показваше в добро разположение на духа. След вечеря пожела лека нощ на майка си и излезе на улицата.

След малко той се спря до една къща и след дълго колебание влезе вътре. На втория етаж на тази къща имаше визитна карта, на която бе написано: Павел граф Мершински.

След като поразмисли, той позвъни.

— Тук ли е графът? — запита Владимир.

— Това сте вие, господине? — отвърна слугата. — Почакайте да ви представя.

— Глупак, добрият другар няма нужда да се представя предварително. Аз съм ти казал да пускаш моите другари при мене без предварително позволение.

Тези думи бяха казани от граф Мершински.

— Добре дошъл, приятелю — каза той на Владимир.

След малко и двамата бяха в стаята на графа, където той покани Владимир да седне.

— Мога ли да ви предложа цигара?

— Благодаря ви. Аз имам. Аз съм дошъл, господин графе, да ви помоля да ми направите една услуга. Въпросът е за ония пет хиляди рубли, които ви дължа от играта на карти и за които ви дадох честната си дума.

— Аз ги бях забравил даже!

— Обаче аз не — отговори Владимир. — Много безсънни нощи съм прекарвал, господин графе! Моята съвест ме е тормозила непрестанно, тъй като аз не съм в състояние да ви платя сумата, която проиграх. Знаете ли, че аз не мога да удържа честната си дума, защото моята майка, която ме поддържаше досега, напусна службата. Мисля, че знаете, че моята майка беше книговодителка в банкерската къща на „Еферсон и сие“.

— Да, узнах — отговори студено графът.

— Господин графе, вие сте богат човек, тази сума за вас е без значение, обаче за мене е голяма. Опростете ми тази сума или пък ми продължете срока. Ще ви бъда много благодарен.

— Кога е срокът на плащането?

— Утре в 10 часа сутринта.

— Много съжалявам, приятелю, че не мога да ти помогна.

— Как? Вие не желаете да изпълните молбата ми?

— Не мога, защото сам имам нужда от пари и ако утре не получа от вас парите, ще трябва да търся заем.

— Това е невъзможно, господин графе! Вие желаете да ме опропастите! Вие казахте, че можете да заемете пари, вземете тогава пет хиляди назаем. Аз ще ви плащам лихвите.

— Не съм длъжен да заемам за друго пари — отвърна графът, като се засмя лукаво.

— Разбирам какво желаете да кажете с това — каза Владимир, като стана гордо. — Вие навярно искате да си отмъстите за някакви си дребни работи.

— И да, и не. Важното тук е, че ми дадохте честната си дума, че утре в 10 часа ще ми броят парите. Ако не сторите това, то...

— Какво ще стане? — запита нетърпеливо Владимир, който се спря, за да чуе.

— Какво ли? Нищо повече от това, което заслужавате в случая — ще съобща на командира ви.

— Това ще бъде за мене явно опропастяване. Командирът ще ме изпъди от служба като нечестен човек. Още един път ви питам, господин графе, ще отсрочите ли изплащането на парите или не?

— Съжалявам, че не мога да сторя това — каза графът, като се подсмиваше иронично.

— Добре тогава, за последствията ще отговаряте вие — каза Владимир, който тръгна да си отива с надеждата, че графът ще го повика.

Този корав човек не каза ни дума.

— Мисля, господин Рошински, не ще забравите, че срокът на плащането е утре в 10 часа.

Владимир не отговори нищо. Той само се обърна и като го погледна презрително, излезе навън.

„Ти си вече в ръцете ми, драги приятелю — мислеше си графът, след като излезе Владимир. — Аз ще ти отмъстя за погледите, с които те възнаграждаваше красивата певица, отблъснала мен.“

После графът се излегна на леглото си и скоро заспа.

Владимир беше като пьян. Той жалеше, че ще трябва така млад да умре. Майка му не трябваше да научи за това, докато е в Петербург. Ето защо той реши да я убеди да замине на следващия ден сутринта.

Когато Владимир се върна, завари майка си да се приготвя за път.

— Ти скоро се върна, Владимире! Аз мислех, че ще прекараш тази нощ с приятелите си.

— Не ме привлича шумният живот — каза Владимир, като сваляше ръкавиците и сабята, — затова се върнах при тебе. Имам да те помоля за нещо. Искam да заминеш утре заран, а не, както мислеше, вечерта.

— Толкова ли бързаш да се отървеш от мене?

— Нима е възможно да мислиш такова нещо? — каза Владимир. — Бих искал да си винаги при мене.

Очите на Владимир се насълзиха. Той съзнаваше, че прави голямо престъпление, като мами майка си.

— Ти плачеш, мое мило дете?

— Да, майко, скърбя, че трябва да се разделя с тебе.

— Успокой се, Владимире, ние пак ще се видим.

— Кой знае? Хора сме. Знаем ли какво ще се случи утре!

— За това си прав. Кажи ми защо трябва утре заран да замина?

— Тъй като утре рано заминавам с ротата и не ще се върна скоро.

Елисавета се съгласи и рано сутринта Владимир изпрати майка си до гарата. Те се разделиха с подаване на ръка, без да продумат. Елисавета се качи в едно купе и треньът тръгна.

„Аз не ще я видя вече! — помисли си Владимир. — Имам още два часа да живея.“

Той се върна у дома си, написа няколко писма, между другите — и на майка си.

Пишеше ѝ, че в лекомислието си бе дал честната си дума за нещо, което не е в състояние да изпълни, затова предпочита да умре, отколкото да живее.

После написа едно писмо до Наталия, добрата приятелка на майка му, след това отвори едно чекмедже, откъдето извади револвера си и внимателно го напълни.

„Този, който веднъж загуби честта си, той изгубва всичко“ — каза си той, като се доближи до огледалото.

Това е лошото на младите, че те криво схващат идеята за чест. Хиляди хора свършват живота си така, ръководени от това разбиране за чест. Те извършват по-голям грях — самоубийство. За да живее без чест, човек трябва да има по-голям кураж, отколкото с едно мръдване на пръста да унищожи живота си. Този, който живее, има надежда да поправи грешката си, а който умре — никога!

— Сега — кураж! — извика Владимир, като вдигна револвера към устата си.

Той погледна още веднъж портрета на майка си, който бе закачен под огледалото. И тъкмо когато щеше да дръпне спусъка, той чу, че някой звъни. Владимир остави револвера и се отправи към вратата, която водеше към коридора.

Навярно този човек, който звънеше, бе изпратен от Провидението, за да го избави от дадената дума.

Владимир отвори вратата и на нея се показва един добре облечен господин, който запита за Владимир Рошински.

— Това съм аз — каза Владимир.

— Искам да поговоря с вас. Ще ми позволите ли да вляза за минутка? Позволете ми да се представя: аз съм касиерът на търговско-индустриалната банка Пориков.

Владимир гледеше зачуден непознатия.

— Вие сте Владимир Рошински?

Владимир се поклони.

— Ще ме простите, че два пъти попитах за името ви, понеже ми е заповядано да се уверя точно в името. Трябва нещо да ви предам.

— Да ми предадете нещо?

— Да, така е, само ще ми позволите да ги преброя пред вас.

Непознатият извади портфейл и даде на Владимир 10 банкноти по 1000 рубли.

Владимир гледеше учуден как непознатият остави банкнотите на масата.

— Почакайте, господине! Вие имате грешка и аз не искам да използвам грешката ви. Мислите ли, че тия 10 000 рубли са за мене?

— За вас са, разбира се.

— Изглежда, че сте сбъркали адреса. Аз съм поручик Рошински, син на една вдовица, и служа в гвардейския батальон.

— Вие сте на 24 години и вашата майка е родом от Рига — каза непознатият.

— Така е — отвърна Владимир, като се чудеше откъде този непознат човек знае фамилията му.

— Щом е така, аз съм на прав път, господин поручик. Тези 10 000 рубли, които са на масата, са ваша собственост.

— Аз още настоявам, че имате грешка — каза Владимир, — помислете още малко.

— Ваши са — отвърна касиерът. — Ще ви помоля само да ми дадете разписка за получаването на тази сума.

— Който и да сте, господине — каза Владимир и стисна ръката на непознатия, — не се шегувайте с мене, понеже това не може да е истина, а само игра, защото аз нямам някой богат познат, който да ми праща пари. Моята майка е бедна и няма толкова пари.

— Въпреки това тези пари са оставени на касата за вас. На мене е заповядано да ви предам парите веднага. Още имам да ви съобщя, че ще получавате всеки месец от същата банка по 10 000 рубли. Така е. Мисля, че тези пари са от прадядо ви!

— Ако е истина, господине, че тези пари са мои, то ще ви помоля да ми кажете кой ми ги изпраща.

— Това не ще мога да ви кажа, тъй като аз сам не зная.

След това банковият чиновник си взе шапката и тръгна да си отива. Преди да излезе, той се обърна и каза:

— Без малко щях да забравя: директорът на нашата банка ме задължи да ви кажа, че ако 10 000 рубли не са достатъчни, обърнете се към нашата банка, която винаги ще ви обслужи.

Преди Владимир да се опомни от изненадата, чиновникът си бе отишъл.

Владимир гледаше неподвижно оставените на масата пари, като че не знаеше как да ги употреби. После той се размисли кой би могъл да бъде този човек, който му пращаше толкова пари.

„Що ли се мъча да узная? — каза си най-после той. — Това не е моят баща и никой друг. Майка ми никога не ми е казвала, че той е жив, обаче от думите ѝ разбрах, че е жив. Той е човек много богат, това ми е казвала майка ми. Като мой баща е длъжен да ми помага. Може би той е далеч. Навярно като се е научил, че съм офицер, ми е изпратил пари. Аз открих тайната! Ще трябва да пиша за това на майка си, но не

— не бива. Това може да я разчувствува и може да ѝ причини мъка. Навярно моят баща е сгрешил с нещо пред майка ми и сега иска да си изкупи грешката, като ми изпраща пари. Не е права майка ми, като не иска да ми каже кой е моят баща. Важното е сега, че имам пари, с които най-добре ще е да си платя дълга и с това да спася честта си.

Той сега е в клуба. Аз ще отида там и ще захвърля парите пред краката му. Така другарите ми ще разберат как ме е приел в дома си. От това може да произлезе и дуел, обаче аз не се плаша. Аз съм подобър стрелец от него. Мисля, че той е страхливец, когато се касае за живота му.“

Владимир сложи парите в джоба си, опаса сабята и се запъти към военния клуб.

ХСVII. ИЗПЪЛНЕНО ПРОРОЧЕСТВО

Когато Владимир дойде в клуба, между другарите му офицери се вдигна шум.

Владимир разбра какво значи това.

Той бе сигурен: Мершински бе говорил на другарите му, че той не е в състояние да плати дълга си.

Четвърт час по-рано Мершински разправяше за невъзможността на Владимир да удържи думата си и че го е молил на колене да му опрости дълга.

Някои от офицерите съжаляваха Владимир, защото той трябваше да бъде уволнен или пък с куршум да пробие главата си. Повечето бяха на страната на Мершински.

— Днес съм особено разположен — каза Мершински. — Затова ще дам обяд. Този Владимир е нечестен човек! Обаче има успех сред жените.

— Така е — отвърна един от по-старите офицери. — Той отне пред носа ви красивата Виолета, въпреки че вие ѝ купихте подаръци за около 50 000 рубли.

— Такъв е бил моят шанс — каза Мершински, като наля чашата и я изпи.

— Наистина ли желаете да провалите Владимир? Ако не отсрочите плащането на дълга, не му остава друго, освен да се самоубие.

— Много съжалявам, обаче и аз имам нужда от пари.

— Това не е истина, графе, вие днес получихте много пари от управителя на вашия имот.

В същата минута влезе Владимир. Никой от другарите му не излезе да го посрещне, както обикновено.

Това го обиди. Той схвана, че Мершински бе говорил против него.

Ръката, в която държеше сабята, се разтрепера.

Никой не отговори на поздрава му, само поручикът, който бе защитил преди малко Владимир, стана и го покани да седне до него.

Лицето на Владимир светна малко. Има значи още един, който му направи чест да бъде с него.

— Как сте, Рошински? Не се отчайвайте. Човек трябва да живее и тогава даже, когато ножът е до врата му. Той трябва да го отблъсне. Ако имате нужда от пари, аз ще ви услужа. Неотдавна почина леля ми, която ми остави пет хиляди рубли наследство, готов съм да ви ги дам. Желаете ли?

— Как знаете, че имам нужда от пари?

— Помислих, че сте паднали в ръцете на вагабонтин, който ви насилва да му платите парите в точно определеното време.

Владимир скочи като ужилен и щеше безмалко да се нахвърли, обаче другарите му попречиха, защото не желаеха да се вдигне скандал в клуба.

— Благодаря ви за готовността — каза Владимир. — Нямам нужда от пари.

Другарите му го изгледаха учудено.

Владимир стана и се приближи до Мершински.

— Граф Мершински!

— Какво обичате?

— Не желая да ме наричате ваш другар.

Всички станаха. Стана и Мершински.

— Вие ли говорите това, вие, който преди малко просехте милост от мене?

— Да, вярно е — каза високо Владимир, за да чуят и останалите. — В отчаянието си дойдох при вас да ви моля да отсрочите плащането на дължимата от мене сума. Аз не премълчах, а ви казах, че съм син на бедна вдовица и че с голяма мъка покривам разходите си, обаче вие ме отблъснахте като някой безчестен лихвар.

Думата, способна да предизвика дуел, бе изговорена.

Мершински стисна дланите си в юмрук и ако Владимир не бе се отдръпнал настрана, щеше да го удари.

— Обявявам ви дуел — каза Мершински.

— На ваше разположение съм — каза Елисаветиният син. — Преди това ще имате добрината да приемете сумата, която ви дължа. Тук са 5 хиляди рубли заедно с лихвата, която съм добре изчислил.

След това Владимир захвърли парите в краката на графа.

— Нямам нужда от вашите пари! Кръв, кръв искам! — викаше като луд графът.

— Вземете ги — каза Владимир и обърна гръб.

Поручикът, като най-стар измежду тях, се приближи до графа.

— Определете мястото, времето и секундантите си. Аз идвам от страна на Рошински. Един от двамата ще трябва да падне мъртъв. Изберете оръжие: със сабя или с пушка.

— Нищо няма да излезе от този двубой — отговори Мершински.
— Аз предлагам американски дуел.

— Той е забранен — извикаха другите.

— Револверът е за войника.

— Аз не искам друго.

— Ако не бива иначе, тогава изберете или зар, или карти.

— За мене е безразлично — отговори Мершински.

— А за вас, господин Рошински?

Владимир равнодушно сви рамене.

— Ако трябва да се изиграе животът, аз избирам зара.

По даден знак от поручика донесоха на една сребърна табличка заровете.

Двамата противници се приближиха до масата.

— За последен път ви питам, ще се помирите ли? — попита поручикът.

— Не, аз не желая — каза Мершински.

— Нито аз — каза Владимир. — Да почваме.

Мершински взе заровете и след като ги разбърка, хвърли ги на масата.

Поручикът почна да брои заровете, а останалите офицери се приближиха до масата.

— Прекрасно. Голям шанс е да се получи 18 — каза Мершински, като погледна доволно Владимир.

— Невъзможно е да се получи по-голям брой — извикаха неколцина.

Владимир пребледня. Беше загубил, но все пак той взе наново заровете с хладнокръвие и ги хвърли в тавичката.

— Желая ти щастие, Владимире! — извика му поручикът. — И ти имаш право да получиш същия брой.

След като хвърли заровете, Владимир се обърна, защото смяташе, че е загубил.

Но случи се нещо неочаквано: той получи 19 точки.

В секундата, когато Владимир хвърли заровете, един от тях се пръсна така, че броят на точките вкупом от четирите зара възлизаше на 19.

Мершински се смееше.

— Това не се брои — извика той, — трябва наново да се хвърли.

— Господа — каза поручикът, — трябва ли наново да се хвърля?

Офицерите се оттеглиха, за да се съветват. Мершински нервно крачеше из стаята.

— Господа — каза поручикът, като се приближи до Мершински и Владимир. — Болшинството уважава броя на заровете, хвърлени и от двамата. Граф Мершински губи. Обстоятелството, че заровете от 2 станаха 4, доказва, че правдата побеждава.

— Не, това не бива да се уважи — каза Мершински.

— Не преминавайте границата на приличието, защото иначе от името на всички ни тук ще ви обявя дуел с револвери.

Мершински млъкна, наведе глава и диво поглеждаше наоколо си.

Владимир, като чу решението на другарите си, цял почервения.

— Драги господа — извика той, — това, което сте решили, не е справедливо и аз не искам да се възползувам от него. Господин Мершински — обърна се той към противника си, — аз ви подарявам живота.

— Не — отвърна Мершински, — аз не желая вашата милост, знам какво трябва да сторя. Колко време ми давате да живея още?

— Мисля, че бяхме се уговорили: този, който изгуби, трябва да умре след три месеца.

— Това е много дълго за този, който трябва да мисли за това, а пък и малко, за да се приготви за онзи свят.

— Ако желаете, аз ще ви продължа срока. Аз даже не искам да се лишавате от живота си.

— Не, животът за мене ще бъде без значение, като знам, че ми е подарен от вас. След три месеца ще чуете за мене — каза Мершински, като се поклони пред Владимир и напусна салона.

— Господа — започна поручикът, — нито дума никому за станалото!

След като поговориха за това, всички излязоха. Същото стори и Владимир, но вече не отчаян и решен да умре, а с весело лице и с пълна кесия пари.

„Мершински е загубен човек — помисли си Владимир. — Ако не се самоубие, ще бъде нечестен.“

Владимир премина Екатерининския мост и стигна до мястото, което се казваше „Царски пръстен“. Беше се мръкнало. Владимир се спря за миг и наблюдаваше царския паметник. В същото време на моста се яви една мъжка фигура с патерици и облечена е много вехти дрехи.

— Кой си ти? — извика Владимир, като извади сабята си.

— Не се плашете, Владимир Рошински — каза непознатият. — Вие преживяхте днес голяма радост, затова не е лошо да подарите нещо и на един просяк.

— По това време и на това място не идват просяци — каза Владимир — Без да говорим повече, кажете кой сте и какво желаете.

— Аз не съм нищо повече от просяк, който ви моли да му подарите нещо.

На Владимир почна да става досадно да разговаря по-дълго с просяка, затова извади кесията и му даде пет рубли.

— Благодаря ви, Рошински, вие сте добър и тази добрина ще бъде възнаградена от мене. Но за да не бъде това напразно, дайте си ръката, за да ви разкажа бъдещето.

Владимир му подаде ръката си, просякът се изправи и каза:

— Владимир Рошински, утре следобед в 2 часа ще отидете във Французкия квартал, който се намира на половин час от града. Ще отидете край брега, дето ще мине един екипаж, чиито коне ще се подплашат и вие ще ги укротите. В екипажа ще бъдат две лица, които ще ви възнаградят богато. Запомнете добре това.

— Кой си ти, страннико, който ми разправяш такива чудни работи?

— Кой съм аз ли? — отвърна човекът с патериците, като се засмя печално. — И аз бях едно време всевластен и цяла Русия трепереше от мене. Сега запомни добре думите ми и да не забравиш да отидеш на казаното място.

Непознатият искаше да си отиде, но Владимир го задържа.

— Стой, кажи си името, защото в противен случай ще повикам полицията.

— Няма вече полиция, глупако, тя е унищожена от нихилистите. Докато бях аз на власт, бях по-силен от господата на зелените маси. Но щом настояваш за името ми, аз ще ти го кажа. Аз съм Иван Кардов, бивш директор на полицията в Петербург. Сбогом сега, Владимире, и не забравяй предсказанието.

Докато Владимир се опомни, Кардов изчезна.

Владимир избърза и си отиде в стаята. Той се заричаше много пъти да не отива в утрешния ден на предсказаното място, обаче щом наближи 2 часът, облече се и отиде във Французкия квартал. Любопитството надделя.

Като се разхождаше край брега на Нева, той се бе замислил, шумът на един екипаж го стресна.

На разстояние от няколко крачки конете се подплашиха и почнаха да бягат настрана. Кочияшът изпусна юздите, скочи от седалището и остави всичко на случая.

В екипажа имаше един господин и една дама.

Владимир не чака дълго, той се спусна и улови с едната ръка юздите на десния кон, а с другата ноздрите му. Конят се изправи и почна да пръхти, но Владимир го укроти.

После той се приближи до седящите в купето и като застана по военному, запита дали имат нужда от него.

Господинът в купето не чу думите, защото се трудеше да успокои уплашената дама.

— Не се страхувай, мила Хела! Опасност няма вече. Този храбър офицер ни спаси.

— Къде сте, Константине? — пошепна тя.

— На добро място сме, обаче близо до пропастта.

После Константин подаде ръката си на младия офицер и му изказа своята благодарност.

— Не благодарете, понеже аз изпълних само своя дълг. При това нося императорската униформа, както и вие.

— Значи вие не знаете кого спасихте? — попита човекът в купето, като се усмихна.

— Аз видях само, че животът ви бе в опасност.

— Толкова повече заслужавате похвала. За да знаете кого сте спасили, аз ще ви кажа, че съм великият княз Константин, а това е моята жена — великата княгиня Хела.

Владимир се отдръпна зачуден.

— Извинете ме, Ваше Височество, че не ви отдахох нужната чест. Ваше Царско Височество, аз не желая никакво възнаграждение, нито похвали, достатъчно ми е, че ми се удаде случай да спася живота ви.

— Не, млади човече, вие не ще се отървете така лесно. Къде служите?

— В гвардейския полк на Негово царско величество.

— Как се казвате?

— Владимир Рошински.

— Рошински? Не си спомням да съм чувал такова име — каза великият княз, като се мъчеше да събере мислите си. — Да не би ти да си чула, Хела, такова име? За Бога, какво ти стана?

Великата княгиня го загледа втренчено.

— Нищо ми няма... Чудна прилика...

— Да не би да си виждала някога този офицер?

— Досега никога, обаче отсега ще го виждаме.

— Господин Рошински, явете се довечера при мене в моя дворец. Ще заповядам да ви пуснат. Засега моите големи благодарности, господин Рошински, и довиждане.

Великият княз се сбогува с Владимир, същото направи и Хела.

— Аз ви благодаря — каза тя, — както и дъщеря ми у дома.

Владимир отдаде нужната чест по военному.

Екипажът потегли, като остави Владимир, потънал в мисли.

„Навярно великият княз ще ме възнагради с пари“ — си помисли Владимир, като се разтревожи, понеже трябваше да откаже.

— Не стана ли така, както ти казах? — зачу се един хрипкав глас.

Владимир трепна и като се обърна, видя оня тайнствен човек, който го гледаше весело.

— Вие сте тука?

— Както виждате. Знаете ли, че аз предизвиках всичко?

— Как? Ако това е вярно, вие смееете да признаете, че подплашихте конете?

— Освен нас двамата, още едно лице само знае това, но той ще мълчи.

— Защо сторихте това? — попита Владимир.

— Защо ли? — Човекът с патериците се изправи. — Защото ти трябва да станеш големец.

— И всичко това сторихте заради мене? Ако разчитате на моята признателност, вие се лъжете в сметките си — отвърна Владимир. — Аз съм беден и не мога да ви възнаградя.

— Няма нужда от възнаграждение. Този, с когото съм в съюз, ще се разплати.

— Този ще е тогава баща ми, защото само той може да се интересува за мене.

— Нямам честта да познавам баща ви — каза Кардов, като сви рамене. — Кажете ми какво ви каза великият княз?

— Да отида довечера у дома му.

— Знам защо ви е повикал. Той ще ви възнагради. Зная и с какво.

— Това не можете да знаете.

— Той ще иска да му станете адютант.

— Адютант ли? Откъде знаете това?

— Чух с ушите си, когато каза на жена си.

Преди да продума Владимир, човекът с патериците изчезна.

Владимир се върна вкъщи, за да се приготви за аудиенцията при великия княз.

ХСVІІІ. ПРИНЦЕСА ВЕРА

Два месеца бяха изминали от деня, когато Владимир спаси великия княз. Оттогава положението на Владимир се бе променило. Той не бе обикновен офицер, а такъв, за когото се говореше в княжеските салони в Петербург.

Пророкуването на просяка се изпълни точно. Великият княз направи Владимир свой адютант, като му даде ордена „Света Екатерина“.

Императорът желаше също да изкаже своята благодарност към Владимир, затова му купи една голяма къща на Невския проспект.

Владимир бе не само богат, той бе висок и хубав младеж. Неговият портрет взимаха като модел във всичките главни фотографии. В охолството си Владимир не забрави, че някога е бил беден. Първата му грижа бе да пише на майка си да дойде в Петербург и заедно с него да се радва на щастието му. Той желаше да възнагради майка си за всичките мъки, които тя бе преживяла дотогава. Остана изненадан, когато получи отговор, че тя не иска да живее в Петербург.

Владимир трябваше да живее без майка си. Любовта на великия княз и на жена му го обкръжаваше и те го имаха като свое дете. Той обядваше и вечеряше винаги с тях. Той също ги придружаваше в разходките им.

Владимир научи, че княгинята бе боледувала преди 18 години от душевна болест и оздравяла едва когато почувствувала, че ще стане майка.

Тя роди една дъщеря, която и двамата обичаха неизказано. Великият княз копнееше отдавна за деца. Той гледаше на дъщеря си като на спасител на жена си. Тя се казваше Вера.

Оттогава бяха изминали 17 години. Днес Вера беше голямо момиче. Тя бе наследила чертите на баща си и на майка си. Бе много красива: стройна и висока като баща си, а красива като майка си. Всичко благоприятствуваше за телесното ѝ развитие. Тя намираще удоволствие на полето и на чист въздух, в гоненето на пеперудите, и

затова гледаше да се измъкне и да се отдаде на тези удоволствия. Тичаше по полето като сърна.

Вера беше любимка на всички. Всеки я обичаше, защото имаше добро и нежно сърце. Тя правеше благодеяния в цялата околност и затова я обичаха и почитаха.

Срещата на Вера с Владимир стана при странни обстоятелства.

Един ден, когато Владимир се разхождаше в градината, която бе до летния дворец на великия княз, той се спря на едно място, откъдето наблюдаваше прекрасна сцена. Принцеса Вера се целеше в един знак, окачен на дърво. С нея беше и графиня Павлина Сребович от най-стар дворянски род. Владимир гледаше как двете момичета се опитваха да стрелят. След малко Вера извика:

— Виждате ли, драга Павлина, тази прекрасна птица на онова дърво?

— Това е лястовичка. Гради гнездо за малките си.

— Аз ще меря в нея.

— За Бога, недейте! Това няма да ви донесе щастие, а и малките ще останат без майка.

— Няма нужда да ми държите лекции по морал — каза Вера и я погледна сърдито. — Аз зная какво правя. Дайте ми скоро пушката, искам да видя ще улуча ли лястовичката, докато е на клончето.

— Не, за това не давам пушката.

— Дайте ми я! — каза нетърпеливо Вера. — Не чувате ли? Аз искам да улуча.

— Не, няма да ви дам пушката, защото не ми се ще да убивате невинната птичка.

— Дайте ми пушката! Заповядвам ви! — каза Вера, треперейки от яд.

— Няма да ви я дам.

— Тогава ще я взема насила.

— Не се забравяйте толкова. Ето ви пушката. Правете каквото щете.

Владимир захласнат чакаше резултата от тази разправа. Щом видя, че Вера взе пушката, за да стреля по лястовичката, той взе едно камъче, хвърли го и я пропъди от клончето. Лястовичката беше спасена.

— Кой се осмели да стори това? — извика сърдито Вера. — Графиньо, заповядвам ви да отидете в храсталака, за да видите кой беше този, който пропъди лястовичката.

— Няма нужда да ме търси — каза Владимир, като се изправи пред принцесата. — Аз съм.

— Знаете ли, че ме лишихте от едно удоволствие? — каза Вера, като го изгледа от главата до петите. — Знаете ли какво направихте?

— Зная — отговори Владимир. — Спасих живота на една невинна птичка. Не желаех заради вашето моментно удоволствие да се лишат малките птиченца от майка.

— Аз имах вече това удоволствие. Никой няма право да ме лишава от него, нито пък аз ще вземам разрешение от някого.

— Вие се лъжете — отговори Владимир. — Всеки човек трябва да се притече на помощ на невинните животни, когато са в опасност.

— А по такъв начин той ядосва мене — каза Вера и заплака. — Кой сте вие? — попита тя.

— Владимир Рошински — каза той и застана мирно. — Личен адютант на Негово височество великия княз Константин.

— Какво? Значи вие сте спасителят на баща ми и майка ми?

— Да, аз имах тази висока чест да ги спася.

— Вие сте благороден човек — каза Вера, като се приближи до Владимир. — Дайте ми ръката си. Сърдите ли ми се още, задето исках да убия лястовичката? Сега и аз разбирам колко несправедливо щеше да бъде това! Боже, колко съм лоша! Винаги искам да се поправя, но не съм в състояние да постигна това, твърде слаба се чувствавам.

— Не си приписвайте такава голяма вина! Хората са толкова жестоки към животните. Не бива и аз да ви правя този упрек. Но представете си, че тази лястовичка беше жена, при това майка. Какво щяха да правят малките ѝ рожби, ако майка им не се завърнеше при тях?

— Имате право, господин Рошински. Аз имам лошо сърце: Моля ви, извинете ме.

Тя се обърна към графинята.

Владимир щеше да си тръгне, ако Вера не беше го задържала.

— Ние имахме щастливия случай да се срещнем, не бива сега така да се разделим. Вие ще ни придружавате и по-нататък. Както

виждате, ние от цял час се мъчим да улучим черния кръг и не можем. Добър стрелец ли сте вие, господин Рошински?

— Да, учил съм стрелба.

— Тогава опитайте се вие — каза Вера и му подаде пушката си.

Владимир взе пушката. Докосването до нейната ръка го смути. Погледът на принцесата го вълнуваше. Това беше зората, началото на пролетта — пролетта на любовта.

Владимир насочи пушката към кръга и там веднага се появи черна дупка.

— Че вие сте същински Вилхелм Тел! — извика Вера. — Навярно ще улучите и онзи лист, на който е пеперудата.

Вторият изстрел имаше същия успех като първия.

— Аз показвах изкуството си, с което съм превъзхождал и своите другари. Улучвал съм и дама пика, когато някой мой другар я държи в ръка.

— Искам да видя това ваше изкуство — каза Вера.

— Да повикам ли слугата? — попита Владимир.

— Не, аз сама ще държа картата, а вие ще стреляте.

— Как, вие, Ваше Царско Височество, сама искате да държите картата? Не, това не може да бъде.

Вера не отстъпи от решението си. Тя изтича до замъка и донесе картата.

— Не, Ваше Височество, това не бива да стане.

— Нима искате пак да ме ядосвате? Вие искате да отблъснете първата ми молба, която отправям към вас.

— Глупаво ще е от моя страна да меря карта, която вие държите.

— Значи вие се похвалихте само, а всъщност не можете да го направите.

Владимир почервения.

— Аз не се хваля.

— Тогава стреляйте.

— Ще го направя, но ако картата я държи друг, а не вие.

— Тогава позволете ми аз да държа картата — каза графинята, която схвана колебанието на Владимир.

Вера нежно го гледаше и очакваше Владимир да се откаже да стреля и че ръката му ще затрепери, когато вдига пушката.

— Добре — каза Владимир, — бъдете добра, идете зад онова дърво и дръжте картата над главата си.

„Значи той ще стреля“ — помисли си графинята.

Владимир издигна пушката.

— Не ви трепна ръката — каза принцесата.

— Никак — отвърна Владимир и натисна спусъка.

Разнесе се гръм. Куршумът проби картата в ръката на графинята.

— Това е смел стрелец! — извика принцесата. — Баща ми дали е виждал такъв като вас?!

— Можете при първия случай да му съобщите това.

— Аз се надявам, че често ще се срещаме в градината.

— Вашата заповед е за мене свята — каза Владимир. — Съжалявам, че съм претрупан с работа.

— Тогава ще помоля баща си да ви освобождава, когато аз поискам това. А сега, господин Рошински, довиждане.

Принцесата му подаде ръката си, която той страстно целуна.

Смути се от това и ѝ поиска извинение.

— Вие не направихте лошо, но все пак не бива да се забравяте дотам, т.е. да не целувате ръката на всяка жена.

Тя още веднъж го погледна топло и гальовно и избяга към градината заедно с компаньонката си.

Владимир продължително гледа подире им. Той притискаше сърцето си, което силно туптеше.

„Спри, сърце мое, това е глупост. Да се влюбя в дъщерята на великия княз и внучката на императора! Възможно ли е?“

ХСІХ. НА ВЪЛШЕБНИЯ ВОДОСКОК

Дълги години салоните на великия княз не са били така осветени, както днес.

Веселите звуци на музиката се носеха през отворените прозорци на салоните. Всяка минута пред Двореца спираха екипажи, от които излизаха богато облечени хора.

Днес се празнуваше рожденият ден на принцеса Вера. Тя навършваше 17 години. Този ден се празнуваше в цяла Русия.

Градината приличаше на лагер от павилиони, в който свиреше военна музика. Великият княз искаше да танцуват в градината, затова бе постлал една част от нея.

Гостите вече бяха дошли. Очакваше се само императорът, за да почне балът.

Един слуга в униформа съобщи за пристигането на императора. Всички гости станаха на крака, а великият княз излезе да посрещне брат си.

— Къде е племенницата? — запита Александър, като влизаше.

Принцеса Вера изтича насреща му.

— Нека бъдеш щастлива, мило дете — каза той, като я прегърна.
— Нека Бог изпълни желанията ти, както е пълно младото ти сърце.

После императорът се обърна към адютанта си, който му предаде един пакет.

— Нося ти малък подарък — каза императорът, като подаде пакета на Вера.

Коприненият плат, който обвиваше пакета, се разгърна и се показва огърлица само от едри диаманти.

— Тази огърлица са я носили руските царици в щастливи дни. Аз ти я подарявам, Вера, за да я носиш и ти в щастливи дни.

Вера не даде признак на радост.

— Това не предсказва добро — каза тя, — брилянтите и бисерите означават сълзи.

— Ти си суеверна, дете мое — каза Александър II, като окачи огърлицата около бялата шия.

Вера мълчеше и само поглеждаше към човека, който стоеше до едно дърво и непрестанно я наблюдаваше. Той бе Владимир Рошински. Наблюдаваше това прелестно същество, което природата бе надарила с изящна красота, и същевременно съжаляваше, че не може да я нарече своя.

От тези мечти го извади приятен глас, който го канеше да танцува. Това бе графиня Павловна. Тя постави ръката си в неговата и той почувствува как меката ѝ длан притисна неговата.

Той тръгна с нея и когато кадрилът свърши, тя го помоли да я придружи до един от павилионите, който бе на високо място.

В средата на павилиона имаше позлатена маса. Близко до нея имаше легло, за да може умореният от танц да си почине. На масата имаше разнообразна храна.

— Аз съм домакинята тука и ви каня тази вечер на гости — каза графинята.

Владимир се поклони учтиво. Седна до графинята и взе дадената от нея чаша шампанско.

Изведнъж графинята стана и затвори пердетата на павилиона, за да не може никой да ги вижда.

— Какво правите, госпожице? — каза Владимир, като стана от мястото си. — Не знаете ли, че стотина погледи ни следят?

— Не искам да знам за хората, аз искам да бъда насаме с вас. Отдавна съм чакала тази минута — каза графинята развълнувана. — Желая да ви запitam нещо и искам да ми кажете истината, като кавалер.

— Ще ви кажа, питайте.

— Добре, ще ви попитам — каза графинята, като седна до Владимир. — Защо не искахте да стреляте, когато княгиня Вера искаше да държи картата, а сторихте това, когато бе у мене?

— Защо ли? — попита объркан Владимир, като се изчерви.

— Кажете истината — молеше го графинята. — Нали щеше да ви е безразлично, ако бяхте улучили мене вместо картата?

— Как можете да си помислите такова нещо? — отвърна Владимир. — Ако не бях сигурен, никога не бих се решил да стрелям към когото и да било.

— Защо не стреляхте тогава, когато Вера държеше картата в ръцете си?

— Трябва ли да отговоря на този въпрос?

— Да — отвърна графинята, — вие ми дадохте честната си дума.

— Добре, графиньо — каза Владимир. — Аз ще ви кажа и занапред можете, ако желаете, да ми бъдете ангел-пазител. Аз обичам принцеса Вера. Влюбих се в нея още от първата среща.

— Вие значи наистина обичате принцеса Вера? — запита графинята, като го погледна право в очите.

— Защо ме гледате така учудено? Аз знам защо! Вие ме осъждате, че се осмелих да издигна очите си така високо? От моя страна, това е глупост, но що да правя, когато не мога да бъда господар на сърцето си, въпреки че зная...

Графинята пребледня.

— Какво ви е, госпожице? Да не ви е лошо?

— И ти ме питаш какво ми е? Да не си спял, та не виждаш, че аз те обичам отдавна, и то с пламъка на първата любов? И аз се чувствам много нещастна, като чух от устата ти, че обичаш друга, и то най-близката ми приятелка, която е оставена на моите грижи?

— Вие ме обичате? — запита учуден Владимир. — Какво направих аз?

Той бе изповядал своята любов на най-голямата съперница. Какво щеше да стане, ако кажеше на великия княз?

Графиня Павловна разбра мислите му. Тя го хвана за ръката и каза:

— Не се страхувай, Владимире, аз не ще те издам. Аз те обичам, и то толкова много, че тази любов ще ме завлече в гроба. Бъди сигурен, че не ще те издам. Едно нещо знам положително и то е, че принцеса Вера не ще уважава твоята любов. Не защото тя не е добра и милостива, а защото нейното сърце е променливо. В него тече Романовска кръв, която е известна със своята гордост. Тя ще ти покаже, че не е само момиче, което може да обича, а дъщеря на великия княз и внучка на императора. И тогава, Владимире, не ще бъде късно да се върнеш при мене. Аз ще те чакам с разтворени обятия и ще те посрещна със сърце, което само за тебе тупти.

Владимир целуна ръката на графинята, повдигна завесата и изчезна.

Той вървеше, без да знае къде отива, и се озова пред водоскока, който красеше цялата градина. Седна на пейката до един храст, откъдето се любуваше на водата, която подскачаше и шуртеше. Той се бе така унесъл в мислите си, че не можа да чуе как храсталакът се разтвори. Изведнъж две меки ръце затулиха очите му и се чу приятен глас:

— Познай кой съм?

Владимир искаше да се освободи от тези ръце, но те по-силно го стиснаха.

— Кажете първо кой съм?

И понеже и сега Владимир не отговори, чу се весел смях. Белите ръце се отпуснаха и той видя пред себе си принцеса Вера.

— Това сте вие, принцеса Вера! — извика Владимир, като стана.

— Надявам се, че не ще ме оставите сама. Аз ви търсих дълго, докато ви намеря. Какво ви е накарало да се оттеглите от веселието, господин Владимир? Защо сте замислен? Да не ви е някой огорчил? Не сторихте добре, като не ме поканихте поне веднъж да танцуваме.

— Как бих дръзнал да сторя това, Ваше Височество?

— С по-голямо право, отколкото всеки друг — отвърна Вера, като отпусна рамене. — Ах, тези принцове и графове, които не знаят друго, освен да ме ласкаят за красотата ми — аз ги ненавиждам. Благодаря на Бога, че поне с един умен човек мога да говоря. — Тя седна на пейката, като покани Владимир да направи същото. Той я послуша.

— Принцесо, за Бога, какво правите? Ако ни видят двамата тука, ще кажат, че това не е според правилата на дворцовата етикеция. Пък и могат да ме накажат строго.

— Нима си толкова страхлив, рицарю мой? — попита Вера.

— Аз не съм страхлив, принцесо! — каза Владимир и очите му светнаха необикновено. — Ако ми заповядате да се изправя пред 10 пушки, уверявам ви, че и окото ми няма да мигне. Аз съм на ваше разположение.

— Щом е така, аз ще ви изпитам. Ще ви помоля да направите една услуга.

— Добре — отговори Владимир.

— Каня ви да спечелите моето сърце, за което е необходимо да имате кураж.

— Да спечеля сърцето ви? Как да тълкувам думите ви, принцесо?

— Добре, аз ще ви помогна. Само в няколко минути ще се случи нещо необикновено.

Принцеса Вера се хвърли в прегръдките на младия човек, прегърна го и го обсипа с горещи целувки.

— Това е моето обяснение, Владимире! Аз те обичам, мили мой, и искам да бъда твоя.

Владимир не отблъскваше целувките на принцесата. Той беше много щастлив, такова щастие не бе и сънувал.

— Сън ли е това или действителност? — питаше Владимир. — Наистина ли ме обичаш, Вера?

— Обичам те. И ти ме питаш още, Владимире? С голямо нетърпение очаквам минутата, когато ще бъда твоя...

— Моя? Това е истина значи? Повтори го още веднъж, Вера, кажи ми го, моля ти се. Искam още веднъж да го чуя от сладките ти уста.

— Твоя съм, Владимире, само твоя. Аз мразя богатството и живота без тебе, големия блясък и титлите не ми създават никакво щастие. Аз желая да съм твоя, макар да живея в лишения и беднотия.

— Вера — каза след кратък размисъл Владимир. — Знаеш ли, че между мене и тебе има голяма пропаст. Няма никакъв мост, за да се премине. Ние и двамата ще паднем в нея, и двамата ще умрем.

— Да умра? Това ще бъде много приятно — да умра с тебе. Но аз мисля, че ще можем и да живеем. Кажи ми, мили мой, какво трябва да направя, за да бъда твоя? Ако баща ми и чичо ми научат за нашата любов, непременно ще те преместят, за да ни разделят.

— Освен това императорът ще ме изпрати в Сибир, защото съм дръзнал да си помисля за любов с една принцеса.

— Не ми говори за това, Владимире — каза Вера с молебен тон, като го привлече към себе си на пейката. — Като си помисля за това, цяла потрепервам. Не ми говори за това, Владимире! Ти трябва да ме откраднеш и да избягаме в Америка. Аз имам достатъчно пари, за да живеем там. Казах ти да ми направиш тази рицарска услуга. Нали ще избягаме? Но защо си толкова умислен? — запита го Вера, като го видя печален. — Да не мислиш, че не ще изпълня плана си?

— Не, в това не се съмнявам. Аз ти обещавам, че с мотика в ръка ще изкарвам прехраната, за да можем да преживяваме и да се радваме на взаимната ни любов, но...

— Но? — питаше нетърпеливо Вера.

— Ти може да се разкаеш за постъпката си, може сърцето ти да те влече към великолепните веселия в Петербург. И ако ние се венчаем, тогава само смъртта ще може да ни раздели.

— Да, само смъртта ще може да ни раздели — отвърна Вера, като го прегърна.

Те сляха устните си в дълга целувка, която замайваше и двамата.

Чуваха се отдалеч веселите звуци на музиката, която като че настройваше наивната любов на тези две млади същества. Те не мислеха за нито друго.

В тази минута те си казаха най-сладките и най-приятни думи. Принцеса Вера изговаряше същите думи, които казваше и най-бедната девойка в прегръдките на обичния си. Тук всички създания са равни. Когато човек люби, короната пада от главата. В такива минути сърцето на принцесата, както и на всяко момиче, копнее и се топи в обятията на любимия човек.

Ако Владимир беше по-буден в това време, щеше да забележи две светли очи, които го наблюдаваха от храста: очите на един от чуждите посланици. Той бе чул всичко. И можеше да си послужи с тази тайна.

Отдалечи се, като мислеше, че това, което бе чул, бе достатъчно.

В същото време младите се отделиха от прегръдките си.

— Всичко е свършено — каза Вера. — Ние се заклехме във вечна любовна вяност.

— Има още време, Вера, да се отречеш от клетвата си. По-късно ако се разкаеш, ще ти се разсърдя.

— Никога — отвърна Вера. — Аз ще ти бъда вярна до смърт.

— Това няма да стане никога. Вие не ще се свържете никога — чу се в същата минута глас, който идеше от храсталака до водоскока.

Двамата погледнаха уплашено натам.

— Чу ли нещо? — попита Вера, като се притисна до Владимир.

— Да, чух. Изглежда, че някой ни е подслушвал — каза Владимир, като се запъти към храсталака.

Човекът бе избягал.

— Няма никого — каза Владимир, като се върна. — Трябва да ни се е счуло.

— Страхувам се да стоим повече тука. Нека да вървим — каза Вера.

Владимир я взе под ръка и се отправиха към мястото, където другите танцуваха.

— Къде бяхте досега, принцесо Вера? — чу се гласът на Павлина.

Вера се стресна. Тя пусна ръката на Владимир и изтича при графинята.

— Къде сте, за Бога? — попита пак графинята, когато Вера отиде при нея. — Императорът непрестанно пита за вас.

Тя отиде веднага при чичо си.

След малко се започна нова игра на кортежи. Малки, окичени с цветя колички, карани от деца, минаваха край императора, който бе седнал до племенницата си под веселите звуци на музиката. Във всяка количка имаше по една дама и един кавалер.

Дали бе нарочно или не — не се знае, но Владимир беше в една количка с Павлина. Той бе отправил погледа си към мястото, където седяха императорът и Вера.

Вера държеше в ръцете си букет, който императорът ѝ беше подарил и чакаше да види на кого ще го даде тя.

В минутата, когато количката на Владимир минаваше край императора, Вера хвърли букета, който падна в скута на младия офицер. Владимир издигна букета и страстно го целуна, въпреки че императорът го гледаше.

— Какво правите, за Бога? — каза му Павлина. — Не виждате ли, че императорът ви гледа?

Това не остана незабелязано от императора, който видя също така, че племенницата му се изчерви.

— Вера, кой е този младеж, на когото хвърли букета? — попита той.

— Владимир Рошински, личният адютант на баща ми — отговори Вера.

— Ах, да. Той е онзи храбър офицер, които спаси живота на Константин — добави императорът.

— Да, чичо. Той не е принц, но струва повече от тях.

— Ти май много се застъпваш за него. Надявах се, че не ще дадеш повод да се обръща внимание. Ти знаеш, че принцесите не се женят по любов. Аз още преди шест години те обещах на един благороден принц.

— Обещахте ме? — извика учудено Вера.

— Да, на пруския престолонаследник. Но дотогава има още три години.

В един ъгъл стояха аржентинският консул Исо де Маргента и неговата жена Феорина. Те разговаряха помежду си, без никой да ги чуе.

— Виждаш ли онзи млад офицер — питаше посланикът, — който е с онази млада графиня?

— Да, виждам — отвърна жена му.

— Аз го видях преди половин час да се целува с принцеса Вера в парка.

— Това не може да бъде! Тя е толкова млада, че не знае още какво е любов.

— Въпреки това аз видях как тя приемаше целувките на младия офицер. Какво мислиш, дали няма да е добре да се възползуваме от този случай?

— И аз съм на това мнение — каза Феорина.

Въпреки че този посланик застъпваше интересите на една малка държава, той бе познат като добър дипломат. Имало е случай, когато самият император се е обръщал за съвет към него. Затова именно той имаше достъп в най-висшето общество на Петербург.

Чудно беше, че този дипломат обичаше да се събира често с Ашинов, директора на полицията.

— Както ти казах, мила жено, ще гледаме да се възползуваме от тази тайна. Никой не предполага, че ние сме избягали от Петербург и че ти си тази, която избавих от лудницата на доктор Калчев и с която избягахме в Париж. Никой също така не знае, че с малкото пари прекарахме три месеца в Париж, а после отидохме в Аржентина, където бях за малко време секретар и после ме назначиха за посланик в Петербург.

— Защо ти трябва да се занимаваш с нашето минало? — каза Феорина. — Чудно ми е как така бързо се издигнахме. Кой може днес в

мое лице да познае някогашния Исидор Марголински, а в твое — Феодора Бояновска?

— По-тихо приказвай — каза Феорина, сиреч Феодора Бояновска.

— Не се страхувай, никой не ни подслушва. Не се ли радваш, че победихме враговете си и че направихме такава бляскава кариера? Но какъв ли е този шум?

В същата минута се разнесе глас на лекар, понеже принцесата беше припаднала. Вера беше затворила очите си и не показваше признак на живот.

Множеството се отправи към тази страна, същото стори и Владимир, който с голяма мъка се сдържаше.

Великият княз и жена му се погрижиха за детето си, като го отстраниха от вечеринката.

Внезапното заболяване на принцесата развали настроението. Постепенно всички си отидоха.

Императорът беше последният. Великият княз го придружаваше до дома му.

— Ще ти кажа причината за внезапното припадане на Вера — каза императорът, преди да се разделят. — Причината е, че ѝ казах, че съм я обещал на пруския принц. Тогава тя ми каза, че обичала един прост офицер. Обръщам вниманието ти за това и ти припомням да внимаваш да не се повтори и с нея същата история. В нейните жили тече кръвта на Романовците, затова, Константине, внимавай!

Без да отговори, великият княз се върна у дома си с наведена глава и с лошо настроение.

С. МОРФИН

Аржентинският посланик Исо де Маргента, или по-добре Исидор Марголински, седеше в стаята си с красивата си жена и закусваше. Слугата събщи, че един възрастен господин иска да говори с него.

— Нека влезе — каза посланикът.

Не след дълго в стаята влезе Абрахам Марголински, чиято коса бе съвсем побеляла. Като го видяха, Исидор и Феодора се смутиха.

— Какво желаете, господине? — попита Исидор.

— Дойдох при тебе, драги ми племеннико, да ми заемеш хиляда рубли, за да мога да се заловя наново с търговия, тъй като, да си кажа истината, станах просяк.

— Аз — ваш внук? Трябва да сте в грешка, старче? За кого ме вземате?

— За кого ли? Защо се преструваш? Аз те познах от пръв поглед.

— Повтарям ви, че се лъжете. Аз съм Исо де Маргента. Ако желаете нещо, то кажете или си отивайте.

— Значи така! Докато бях богат и те поддържах и учих, тогава бях добър, а сега, когато по някой щастлив случай си станал големец, не искаш да помогнеш на бедния си вуйчо? Не ме принуждавай, Исидоре, да викам свидетели да удостоверят, че това си ти.

— Не го дразни, за Бога, Исидор — прошепна красивата му жена, — възможно е да те издаде.

— Пари ли желаете от мене? Добре. Аз ще ви дам хиляда рубли при условие да мълчите.

— Хиляда рубли? Това са пари за просяк, аз искам 30 хиляди.

— Вие сте полудели! Аз нямам толкова пари.

— Ако не ми дадеш тази сума, ще изляза на улицата и ще викам високо, че аржентинският посланик е Исидор, моят племенник, когото полицията търси.

Исидор не можа да се въздържи и позвъни. Той заповяда на влезлия слуга да изхвърли нежелания гост.

За миг заповедта бе изпълнена. Въпреки заканите, Абрахам бе изхвърлен. Феодора от изненада изгуби съзнание. Исидор разпореди веднага да повикат лекар.

Когато лекарят дойде, Исидор отчаян го помоли да спаси жена му.

Като се вгледа по-добре в лицето на лекаря, Исидор се почуди, тъй като това лице му бе познато. Лекарят се бе навел над болната и прислушваше дали бие сърцето ѝ. После той запита за годините на болната.

— Около 37 години — отвърна Исидор.

— Руския ли е?

— Да — отговори тихо Исидор.

— Страда ли жена ви от душевна болест?

— Това не зная.

— Покажете ми огледалото на жена ви.

— Огледалото ли?

— Да, защото се съмнявам — да не говорим за това. Необходимо ми е да го видя, понеже имам нещо да пробвам.

Когато Исидор отиде да покаже огледалото, лекарят се загледа по-добре в лицето на припадналата жена.

„Тя е и никоя друга — си помисли лекарят. — Това е Феодора — някогашната ми жена! Но в тези ми дрехи тя не ще ме познае.“

После докторът се престори, че търси нещо в стаята.

— Намерихте ли търсеното? — запита Исо де Маргента.

— Още не съм — отвърна Бояновски, тъй като това бе той, като си даваше вид, че търси още нещо. — Какво е това под леглото ѝ?

Той се наведе под леглото и взе едно малко шишенце, което помириша.

— Господине, вашата жена употребява морфин.

Исидор пребледня.

— Морфин?

— Да. Трябва да не се издавате, че знаете тайната ѝ.

— Всичко ще изпълнявам, докторе, само ми кажете може ли да се излекува жена ми!

— Надявам се — отвърна Бояновски.

— Как се казвате, господине?

— Казвам се Пушкин — отвърна Бояновски.

— Вие ще ни посещавате често, господин доктор Пушкин, нали?

Докторът се поклони и излезе.

Исо де Маргента го придружи до стълбите.

„Много чудно наистина. Този човек ми припомня миналото!“

Феодора се свести около полунощ.

През цялото време Исидор стоеше до леглото на жена си.

СИ. КЛЕТВАТА НА ВЛАДИМИР

На три часа път от Рига се намира самотен замък. Една вечер в него стояха две жени, които разгорещено разговаряха за нещо. Това бяха Наталия и Елисавета.

— Защо го няма още? — попита Елисавета. — Да не би да е забравил да дойде?

— Бакунин не забравя обещанията си — отговори Наталия. Сякаш в потвърждение на думите ѝ откъм гората се дочу шум и скоро след това Бакунин влезе при тях и учтиво ги поздрави.

— Вие ме очаквате?

— Да, вече помислих, че няма да дойдете — отговори Елисавета.

— Нещата, за които ще говорим, не могат да се забравят. Да, Елисавета, касае се за вашия син, върху когото денонощно бдя. С моя помощ той можа да стане личен адютант на великия княз. Неговите способности надминаха очакванията ми. Принцеса Вера много го обича.

— Нима сестра му го обича, люби го?

— Да, те се любят, без да знаят, че са брат и сестра. Но сега да пристъпим към въпроса. Владимир е вече в състояние да изпълни нашия план — да отмъсти на баща си за изоставената си майка.

— Да, но аз не мога да позволя той да убие баща си.

— Това трябва да стане.

— Но как мислиш, как ще трябва да се извърши това?

— Ти ще поканиш Владимир, ще му открием тайната, след което ще му предложим да убие великия княз.

— Трябва веднага да му пиша — каза Елисавета и тръгна към стаята си.

— Ще моля и вас да ми направите една услуга — обърна се Бакунин към Наталия. — Нашите заседания в Петербург почнаха да стават несигурни, затова ще трябва да ги правим на друго място. Ще искам да ми дадете вашата сграда в градината под наем.

— Не искам да ми плащате — каза Наталия. — Аз ви я отстъпвам безплатно. Нямам нужда от тази къща.

— Благодаря ви от името на нещастното ни детство — каза Бакунин.

— Това го върша, защото във вашите редици има един човек, когото аз някога обичах.

— Възможно ли е да обичате нихилист? Кой е той, как се казва?

— Бояновски — отговори Наталия.

— Възможно ли е? — отговори Бакунин. — Да, той е благороден човек. Завърши медицина и сега е доктор в Петербург под името Пушкин. Но ако искате да се видите с него, аз ще му съобщя.

— Да, аз не се срамувам от това, че го любя, и бих желала да го видя.

— Добре, при първото ни събрание тук Бояновски ще дойде и вие ще можете да се срещнете.

На другия ден Владимир получи писмо от майка си, в което тя му пишеше веднага да отпътува при нея по много важна работа. Макар че писмото от майка му го обезпокои, все пак той не се замисли много върху него. Реши да се яви лично при великия княз, да му открие любовта си към дъщеря му и да иска ръката ѝ. Той разчиташе на добрината на великия княз.

Слугата доложи за него и веднага го пуснаха да влезе.

— Вие ли сте, Рошински? — попита великият княз. — Какви новини носите?

— Работата се отнася за две същества, Ваше Величество, едното от които ви е най-скъпо в света.

— В такъв случай работата се отнася до Вера?

— Ваше Царско Височество, вашата добрина към мене ми дава смелост да ви помоля за нещо.

— Говорете, драги полковниче, аз ще ви изслушам.

— Ваше Височество, аз трябва да ви съобщя, че любя...

— Кого любите?...

— Принцеса Вера — почти безгласно каза Владимир.

Великият княз остана като гръмнат.

— Съжалявам ви — отговори тъжно.

— Ваше Височество, това ли е всичко, което можете да ми кажете?

— Да, това. Нима сте се надявали на нещо друго?

Владимир заплака.

— Не, Ваше Височество, не бива така. Вие сте ми били като баща и сега, когато въпросът се отнася за моя живот и щастието на вашето дете, вие не бива да останете тъй безучастен. Ваше Височество, и вие сте били млад, и вие сте любили!

— Владимире, мълчете, не говорете!

Великият княз умислен гледаше пред себе си и след малко каза:

— Да, млади човече. И аз едно време любех и трябваше да се откажа от любовта си, както и ти сега ще трябва да се откажеш.

— Аз не мога да се откажа от любовта си, както не ще може да се откаже и принцеса Вера. Повикайте я, за да разберете това.

— Нещастнико, ти си дръзнал да се признаеш в любов на принцеса Вера? — извика великият княз и ужасен се отдръпна назад.

— Не, Ваше Височество, аз не заслужавам тези укори. Сама принцеса Вера ми изповяда любовта си. Повикайте я, за да се уверите.

— Не, по този въпрос аз не ще говоря с никого. Повечето от царския род се женят насила. Вера ще трябва да се ожени за един немски принц, комуто императорът я е обещал. Това трябва да стане. А сега, Владимире, дайте ми ръката си и ми обещавайте, че няма да ми се сърдите.

— Ваше Височество, невъзможно е така да свърши нашата любов.

— Бог ми е свидетел, Владимире, че иначе не ми е възможно да постъпя. През своята младост и аз бях принуден да понеса една твърде тежка жертва. Но повече да не говорим за това. Владимире, забрави всичко.

— Ваше Височество, разрешете ми тогава да си взема последно сбогом с принцеса Вера.

— Това е глупаво от ваша страна, но все пак аз ви позволявам да се сбогувате. Обещавайте ми само, че не ще й дадете нови надежди.

— Обещавам ви — каза Владимир, живо се поклони и се отдалечи.

Сега се разкри пред Владимир грозната действителност. Всички сънища и блянове изчезнаха. С бавни стъпки се отправи той към градината, за да се сбогува с Вера.

Принцесата още не беше дошла до вълшебния водоскок. След известно време се появи и тя.

— Вера! — извика той с болка в гласа.

— Владимире, драги ми Владимире! — отговори тя, падна в прегръдките му и заплака.

— Защо плачеш, Вера? Не падай духом, бъди бодра!

— Ах, драги, защо не ме послуша да бягаме?

— Вера, ние ще трябва да се разделим.

— Как, нима мислиш да ме оставиш?

— И то завинаги, Вера. Аз дойдох да ти съобщя, че любех тебе, а не твоята корона. Хубостта и добрината ти ме подкупиха. Сега сбогом.

Вера нищо не продума и заплака.

— Владимире — каза тя, — как ще понеса тая раздяла?

Владимир се върна, прегърна я и се закле, че не може да се отдели от нея.

В този момент от листака се показа Павлина.

— Идвам от името на баща ви, принцесо, и ви съобщавам, че той ви очаква в стаята си, а на вас да ви спомня дадената пред него дума.

Погледите и на двамата изразяваха стремеж един към друг и с тежки въздишки младите се разделиха.

На другия ден Владимир замина при майка си. Той беше блед, като че ли беше дълго време боледувал.

— Болен ли си, Владимире, или ти се е случило нещо?

— Нищо ми няма — отвърна Владимир. — Ти как си? Ти ми беше писала, че си била болна. О, майко, не ме оставяй поне ти! Не ме оставяй сам на света.

Елисавета разбра от думите му, че нещо се е случило между него и Вера. Тя го хвана под ръка и излязоха да се разходят в градината.

Владимир и не помисляше, че се намира под един покрив с нихилистите.

— Уморих се — каза Елисавета. — Нека да седнем на онази пейка.

Владимир послуша майка си и седна до нея.

— Драго дете, ти си вече достатъчно голям, за да ти разкажа миналото. Вечер, когато си лягам, мъчи ме мисълта, че мога да умра, без да знаеш тайната на моето минало. Слушай сега, Владимире! Аз съм дъщеря на един от старите дворяни. Моят баща чертаеше за мене

най-добро бъдеще. Обаче един ден у дома дойде човек, в когото се влюбих. Аз напуснах своя дом и баща си и избягах с него.

— Защо си направила това?

— Защото този човек бе от една много видна фамилия.

— Навярно е бил някой княз или принц?

— Ти не трябва още да питаш за това. Аз избягах с него в Петербург и там се роди ти. Бях много щастлива, понеже мислех, че той ме обича... Както ти казах, твоят баща беше от една много видна фамилия, начело на която беше неговия брат. Когато той научил за нашата любов, решил да ме премахне или да ме убие. Той се задоволи с това, че ме заточи в Сибир. Аз едвам оживях от големите мъки там. Трябваше да работя най-тежката работа в рудниците. Твоят баща е бил съгласен с всичко това, защото той е подписал присъдата.

— Това не е възможно, майко! Ти трябва да се мамиш. Не мисля, че има толкова лоши хора.

— Да, всичко това е истина. Аз видях с очите си неговия подпис.

— Нещастник! — извика озлобен Владимир.

Елисавета тържествуваше. Тя прегърна сина си.

— Ти си единственият ми син и аз се надявам, че ще отмъстиш за майка си.

— Да, майко, аз ще го убия, ако това е нужно!

— Трябва да се закълнеш.

— Заклевам се, майко!

— Закълни ми се, сине, че ще убиеш човека, който направи майка ти нещастна, който и да е той.

— Заклевам се тържествено — каза Владимир, като стана. — Кажи ми, майко, кой е той.

— Твоят баща се казва Константин. Той е брат на императора.

Владимир почна да се смее наивно.

— Ти се шегуваш, майко. Великият княз е мой благодетел. Той е много добър човек. Не мога да убия великия княз.

— Ти ми се закле, Владимире, и аз искам да удържиш на клетвата си.

— Но аз обичам неговата дъщеря — каза след малко Владимир.

— Ти обичаш сестра си, Владимире?

— Ах, Боже! — извика отчаяно Владимир, като се удари по челото. — Става ми все по-тъмно пред очите. Майко, знаеш ли, че аз

любя принцесата, въпреки че тя е моя сестра, това ще бъде така до гроб!

— Аз не ти забранявам да я обичаш, обаче искам от тебе да изпълниш клетвата си.

Владимир подпря глава на ръката си и се замисли дълбоко.

След малко откъм дърветата се появи Михаил Бакунин.

— Владимир Рошински! — извика той, като го тупна по рамото.

Владимир трепна.

— Кой сте вие и какво желаете?

— Желая да те освободя от мрачните мисли — каза Бакунин. — Слушай, Владимире... Има много години, откакто срещнах един керван от заточеници в Сибир. Същераздиращо беше да гледаш заточениците, като се разделяха завинаги с близките си, за да отидат в сибирските рудници. Веригите им дрънчаха монотонно и камшиците на казаците плющяха над главите им.

В този керван имаше една жена, до нея вървеше старец, който я утешаваше през целия път. Този старец бе един маскиран млад човек, това бях аз, Владимире. Аз видях с очите си как измъчваха безкрайно майка ти и как я хвърлиха в един затвор, където затваряха най-долните престъпници. Но и това не стигна на мъчителите й. Те обковаха лицето й с една желязна маска, за да не вижда светлина. Тя дълго носи тази маска.

— Кой си ти, човече, който знаеш толкова подробно мъките на моята майка?

— Ако някога си чувал за Михаил Бакунин, това съм аз. Михаил Бакунин, приятел на твоята майка, както и твой. Ти се закле, че ще убиеш мъчителя на майка си. Аз знам сигурно, че той утре ще мине с файтон оттука. Ти ще се скриеш на мястото, където ти посоча, ще го убиеш и после с моя помощ ще избягаш. Доволен ли си от моя план?

— Ето ръцете ми — отвърна Владимир, като помисли малко. — Аз ще стрелям, за да отмъстя на мъчителя на моята майка.

— Благодаря ти, сине — каза Елисавета, като прегърна сина си.

След малко и тримата бяха в замък.

СИ. ДЕНЯТ НА ОТМЪЩЕНИЕТО

Един файтон се движеше бързо по широкия път в гората; в него бяха великият княз и Вера. Тя бе бледа и много мълчалива. Откакто Владимир бе заминал, беше изпаднала в меланхолия. Не излизаше от стаята си и не продумваше с никого. Великият княз я бе взел със себе си, за да я поразсее.

— Вера, моя мила Вера! — рече трогнат великият княз, като се опита да я прегърне.

— Не ме закачай, татко, остави ме да си мисля.

— Аз знам какво става с твоето сърце. Бог ми е свидетел, мое дете, не можех друго да направя.

В тази минута се дочу шушнене откъм храсталака, което привлече вниманието на великия княз.

— Кой е там? — извика той, като заповяда на кочияша да спре. Той слезе заедно с Вера от файтона. — Стори ми се, че има някой тука. Иди виж кой е там — обърна се той към кочияша.

Кочияшът се върна и съобщи, че няма никой.

Великият княз поиска да вървят и тримата пеш. Те се отправиха по една пътека с цел да намерят някоя къща, за да си починат от дългия път.

В същото време, когато великият княз бе тръгнал по пътеката в гората, Бакунин и Владимир потеглиха също натам. Преди да се разделят, Елисавета прегърна сина си още веднъж.

По пътя ги срещна един човек, който им каза, че видял на шосето файтон. В него били един богат господин и едно момиче.

— Накъде отиваше този господин? — запита Бакунин.

— По пътеката, която води към павилиончето.

— Тогава да бързае, Владимире — каза Бакунин, като заповяда на човека да стои на мястото си.

Владимир и Бакунин се скриха в гората. Владимир цял пребледня. Той трепереше и предчувствуваше, че нещо лошо ще се случи.

— Успокой се, Владимире, ръката ти не трябва да трепери, когато вдигнеш пушката. Тука, в този храсталак, ще дочакаш княза; щом приближи, ще стреляш. Не забравяй, че той е погубил твоята майка!

После Бакунин се отстрани, като остави Владимир сам.

Великият княз се приближаваше бавно към опасното място. Без да подозира нещо, Константин се изкачи на възвишението, където беше Владимир. Той се зарадва, като видя замъка — там щяха да си починат.

Щом стигна на мястото, чу се изстрел.

Владимир не можа да го улучи.

Преди да успее да извади револвера си, великият княз бе ударен от втори изстрел в рамото.

— Убийство! — извика великият княз. — Чакайте, аз не ще се предам така лесно.

В същия миг от храсталака се чу отчаян вик. Владимир беше коленичил пред великия княз, който, като видя своя адютант Владимир Рошински, остави оръжието си.

— Какво значи това? Да не би да си обезоръжил убиеца и втори път да спасяваш живота ми?

Владимир мълчеше.

— Защо мълчиш? Настрана лошите мисли! Това е невъзможно...

— Това е истина. Аз исках да ви убия!

— Не е възможно! Ти трябва да не си знаел, че това съм аз?

— Аз ви чаках тук нарочно — отвърна Владимир.

— Странно самопризнание! Ти искаше да ме убиеш, какво те е накарало да сториш това?

Владимир мълчеше. Той не искаше да отговори.

— Никога не съм се мамил така, както в тебе. Наистина ли искаше да ме убиеш?

— Бях заставен — отвърна Владимир.

— Кой те застави?

— Не ме питайте... Аз трябваше да си отмъстя на вас.

— Да си отмъстите? Да не би това отмъщение да е във връзка с Вера?

Владимир клатеше отрицателно глава.

— Не изговаряйте, моля, това име! Откарайте ме по-скоро.

— Ти си душевноболен, Владимире — каза великият княз, като постави ръка на рамото му.

— Не, аз не съм болен. Не ме оправдавайте.

В същата минута дойде конник, който предаде писмо на великия княз.

— Много късно идвате — каза великият княз, като се засмя нервно. — Съдбата не е искала да умра от ръката на един умен човек.

— Как? Този глупак е искал да ви убие?

— Да, убиецът е пред мене.

— Желая да кажеш, че не си искал нарочно да ме убиеш, а че като си бил на лов, случайно си ме наранил — каза великият княз на Владимир.

— Да, но това е лъжа, а аз не лъжа никога — отвърна Владимир.

— Това е чуден човек, не иска да се спаси! Отведете го! — каза великият княз и отиде при Вера.

Когато ѝ разказа за случилото се, тя не искаше да повярва, сама изтича, за да се увери.

— Истина ли е, Владимире, това, което баща ми разправи? — попита Вера, като го погледна право в очите.

— Ти можеш, Вера, да ме намразиш, но то е истина!

Принцесата се разтрепера и изпадна в безсъзнание.

— Тя умира! — извика уплашено Владимир, като коленичи пред Вера. — Вера, мила ми Вера, не искам да стана твой убиец! — молеше се Владимир.

Конникът поиска да го вдигне, но великият княз не му позволи.

— Каж ми — каза Вера, след като се свести — кое те накара да станеш убиец на баща ми? То трябва да е нещо страшно!

— Да, Вера, ужасно е! — отвърна Владимир. — Не ме карай да ти го кажа, защото освен че ще загубиш мене, но ще прокълнеш и баща си! Прощавай, моя мила, и забрави своя нещастен Владимир!

Тя пак изгуби съзнание, но този път баща ѝ я подкрепи. Вързаха Владимир и го откараха в Петербург.

Когато дойде на себе си, тя се огледа и тихо попита:

— Отиде ли си?

— Отиде си, мило дете, завинаги. Принцесата гледаше учудено.

— И моят живот е загубен — каза тя. — Ако Владимир загине, и аз няма да живея.

СИИ. ОСЪДЕНИЯТ НА СМЪРТ

Владимир не бе затворен в тъмница, а в една добре мебелирана стая. Всяка минута очакваше да дойде палачът и да му отсече главата. Владимир се радваше, че ще стане така.

Той мислеше за Вера, когато вратата се отвори и влезе директорът на петербургската полиция — Ашинов.

— Идвам — каза Ашинов, — за да ви питам още веднъж: ще ми кажете ли кой ви накара да убиете великия княз?

— Никой, аз сам пожелах това — отвърна решително Владимир.

— Значи вие сте убиец и наказанието ви ще бъде бесилката.

— Аз съм войник, следователно не можете да ме обесите.

— Убийците се обесват, за това ще се погрижа сам — каза Ашинов, като трясна силно вратата.

„Чуден човек — помисли си Ашинов. — Той сам се обвинява и иска да умре, когато великият княз желае да го спаси!“

Императорът беше в кабинета си, когато Ашинов му съобщи, че известният англичанин Еферсон желае аудиенция. Императорът заповяда да го пуснат. След няколко минути Еферсон бе пред него.

— Ваше Величество, чух, че сте подписали смъртната присъда на Владимир Рошински — каза англичанинът. — Дойдох да се застъпя за този младеж.

— Виждам, че той ви интересува, обаче съжалявам, че не мога да ви бъда полезен, защото присъдата е вече произнесена.

— Да, Ваше Величество, според закона убийците се осъждат на смърт и не трябва човек да има милост към тях — каза Ашинов и очите му светнаха.

— Милост към този младеж, Ваше Величество! Ако позволите да го убият, вие губите един от най-добрите войници и, второ, убивате неговата майка — каза Еферсон.

— Ваше Величество — каза Ашинов, — ако помилвате убиец, вие спечелвате още един убиец за себе си.

— Да, така е — потвърди Александър II. — Няма милост! Да се обеси!

— Нека Бог се смили над неговата майка — каза Еферсон, като излезе с наведена глава от кабинета на императора.

Ашинов извади лист хартия и го поднесе на императора. Това бе смъртната присъда на Владимир.

Императорът машинално погледна написаните редове и като се замисли за малко, постави подписа си. Ашинов взе присъдата и се запъти към Петропавловската крепост.

СІV. ПОМИЛВАН, НО ИЗПРАТЕН В СИБИР

В един от най-красивите квартали на Петербург, в една елегантно наредена стая се разхождаше жена на средна възраст, която бе много развълнувана. Като че очакваше някого, с когото имаше да върши важни работи.

„Още го няма! Защо ли закъсня! Направи, Боже, някакво чудо и омиловичи сърцето на императора! Причината за моето безпокойство не е скръбта, нито страхът, а разкаянието, че трябваше да допусна моят син да отмъсти вместо мене. Бакунин, и той не удържа на думата си. Обеща ми, че ще се погрижи за спасението му, но не изпълни обещанието си. Все пак той не е виновен, понеже Владимир сам не искаше да избяга. Като че някой иде!“

Елисавета се обърна и видя Еферсон, който влизаше в стаята си с наведена глава.

От пръв поглед Елисавета разбра, че той не ѝ носи радостно известие.

— Не ми казвайте, по очите ви се вижда, че не ми носите нищо утешително.

— Аз ви нося скръбно известие, Елисавета — каза Еферсон.

— Нима всичко е свършено?

— Всичко — каза тъжно Еферсон. — Смъртната присъда е подписана. Ако не беше Ашинов, може би щях да омиловичи сърцето на императора, защото той щеше да се смили. Но този Ашинов е причината за подписването на смъртната присъда.

— Благодаря ви за сторения труд. Бих ви помолила да ме придружите до Петропавловската крепост, за да видя още един път сина си.

След няколко минути двамата с файтон отидоха в Петропавловската крепост.

Тъкмо когато Владимир пишете писмо на майка си, в стаята му влязоха Елисавета и Еферсон.

— Майко, моя мила майко, ти дойде навярно да се простиш с мене — каза Владимир, като прегърна майка си.

— Можех ли да не дойда още веднъж да те прегърна, преди да те обесят?

— Как можа да дойдеш да ме видиш, когато аз съм под строг арест!

— Ето човека — каза Елисавета, — който не жали парите, за да дойда при тебе.

— Позволете, господин Еферсон, да ви благодаря за добрините, които сте сторили на майка ми, също и за мене — каза Владимир, като подаде ръка на Еферсон. — Моля ви, бъдете така добър и в бъдеще, когато аз бъда между мъртвите, грижете се за майка ми и не я напускате.

— Обещавам ви — каза Еферсон трогнат.

— Позволи ми, майко, още веднъж да те прегърна и после — сбогом завинаги...

— Не, аз няма да позволя да те убият. Аз няма да позволя толкова млад да умреш! Аз ще намеря начин да те спася.

— Всичко ще е напразно, майко! Махни от главата си подобни мисли!

— Не. Аз намерих начина, по който да те спася. Остави всичко на мене, Владимире, и ти не ще умреш. Аз ще отида при един човек, на когото ще кажа, че няма право да те убива.

— Как? Да не мислиш да отиваш при баща ми?

— Да, при него.

— Значи ще се унижиш.

— Да, ще направя това. Когато разбере, че ти си неговият син, той ще намери начин да те спаси.

— Не, майко, такава жертва не трябва да правиш.

— Това не е жертва. Сега прощавай, Владимире, и довиждане след един час.

— Ако дойдеш след един час, ще бъде късно.

Елисавета излезе заедно с Еферсон и те се отправиха към двореца на княза.

— Желая да говоря с великия княз — почти изкрещя тя на слугата.

— От няколко дена великият княз не приема никого, дори и министрите.

Въпреки настояването на Елисавета, слугата остана неумолим. Тъкмо когато се готвеше да си тръгне, пред нея застана Вера.

— Какво желае тази жена? — запита Вера.

— Иска да говори с Негово височество великия княз — отвърна слугата.

— За какво искате да говорите с великия княз?

— Отнася се за живота на един млад човек.

— За живота на един млад човек ли? — каза Вера трогнато. — Тогава аз сама ще ви заведа при баща си.

Вера улови за ръка Елисавета, заведе я до една врата и я помоли да почака. После тя влезе в стаята и като се върна, каза ѝ, че баща ѝ я чака.

Необходим бе кураж на Елисавета. Бяха изминали цели двадесет години, откакто тя не бе виждала този, когото бе обичала безкрайно. Една минута само и тя щеше да бъде при него!

След като благодари на Вера, Елисавета натисна бравата.

Великият княз стоеше до писалището си. Стаята бе осветена от разкошна лампа. Великият княз четеше книга. Елисавета забеляза белите косми на главата му.

„И той е остарял“ — помисли си тя.

Великият княз не можа да я познае. Стана и я попита какво желае. Елисавета махна воала от главата си.

— Идвам да ви моля за нещо — каза тя.

Той не можа да я познае по лицето, но по гласа я позна. Като чу този глас, великият княз се отдръпна рязко.

— Истина ли е това? — извика той, като разтъркваше челото си. — Наистина ли чувам оня глас?

— Да, същия глас, който сте слушали често, велики княже — отговори спокойно Елисавета.

Константин гледаше няма лицето на Елисавета.

— Сянка, бягай оттука, ти ме мамаш! Ти искаш да ми спомняш за сторения грях към Елисавета! Аз често те виждам насън, обаче наяве никога — каза великият княз и сълзи се явиха в очите му.

— Днес сянката не е лъжлива, а е действителност, велики княже, тъй като стоящата пред тебе е самата Елисавета.

— Възможно ли е ти да си пред мене?

— Да, това съм аз и ида да те моля за нещо.

— Да ме молиш ли? Боже мой, тя ме моли — извика учуден великият княз, — когато аз трябва да те моля.

— Да оставим това настрана, Константине, защото минутите са скъпи. Щом стрелката на часовника покаже два, ще бъде вече късно. Бързай, Константине, при брат си, императора, защото се касае за нашето дете!

— Животът му значи е застрашен? Аз ще се потрудя да го спася, защото той е мой син, ако ти ме признаваш за баща на детето.

— Вземи файтон и бързай при императора, защото той е подписал смъртната присъда на Владимир Рошински.

— Боже, Боже мой! — извика Константин, като се вгледа в очите на Елисавета. — Моля ти се, кажи ми още веднъж името му. Не е възможно Владимир Рошински да е нашето дете. Ти трябва да се мамиш.

— Колкото е вярно, че аз стоя пред тебе, толкова е истина, че Владимир Рошински е нашият син.

— Моят син! Ах, синът ми! — извика с болка Константин, като падна изнемощял на канапето.

Елисавета заплака.

„Аз предчувствах, че това ще се случи — помисли си тя. — Той се кае, сега е вече късно!...“

Великият княз събра силите си и се опомни.

— Всичко ми е ясно сега. Сега разбирам причините, които са заставили Владимир да вдигне оръжие против баща си.

Елисавета го гледаше мълчаливо.

— Да, той искаше да отмъсти за майка си, на която ти така подло изневери и я направи нещастна.

— Той е действувал значи по твое разпореждане?

— Да, защо да крия? Аз го заставих да отмъсти за майка си.

— Ужасно! — каза великият княз, като закри лицето си е ръце.
— Една майка да даде оръжие на чедото си, за да убие баща си!

— Един грях води към втори — каза Елисавета. — В минутата, когато си подписал заточението на майката с детето в люлката, ти сам си подписал смъртната си присъда.

Великият княз гледаше неподвижно пред себе си. Той не можа да отговори нищо. Улови само грубо ръката на Елисавета и извика:

— Ти казваш, че съм подписал присъдата, за твоето заточение в Сибир?

— Надявам се, че не ще откажеш това, защото видях подписа с очите си.

— Да, аз я подписах, но ти не знаеш каква голяма сила ме принуди да сторя това. Царят ми предложи две неща: да подпиша присъдата за твоето заточение или да оставя тебе и детето да умрете в мъки? Нима можех да предпочета второто? Помислих, че е по-добре да избира първото, тъй като можех да се надявам, че мога да те спася някога, а иначе бяхте загубени веднага!

— Ти не ми изневери значи, както си мислех? — отвърна Елисавета. — Какво недоразумение, Константине! Това унищожава всичката омраза, която чувствах към тебе, и аз се разкайвам за стореното. Не е още късно, Константите, да спасиш сина си, ти можеш да му помогнеш!

— Не само мога, но съм длъжен! — извика Константин.

— Бързай тогава, да не стане късно!

Константин позвъни и заповяда на слугата да впрегне.

— Елисавето — каза той, като улови двете ръце на Елисавета, — прощаваш ли ми?

Елисавета мълчеше.

— Ти още ме мразиш. Нима в твоите гърди тупти отмъстително сърце?

— Константите — извика Елисавета, като се разплака, — аз те обичах повече, отколкото може една жена да обича мъжа си, но ти ме напусна!

— Желязна воля ме принуди да сторя това.

— Но ти се ожени...

— Бях принуден. Трябваше да пренеса сърцето си в жертва за родината.

— Щастлив ли си сега? — попита кротко Елисавета.

— Щастлив съм с моята дъщеря, с моята Вера.

— Аз видях твоята дъщеря. Разбрах от очите ѝ, че тя е много благородно дете. Нека Бог благослови, Константине, както детето ти, така и жена ти.

Константин коленичи.

— Ти си ангел, Елисавета! Благодаря ти за прошката.

— Сега бързай за помилването, Константите. Прощавай завинаги!

— Нима не ще се видим пак, Елисавета?

— Никога! Бог ни събра, за да спасим Детето си. Щом го спасим, не ще се видим никога.

Великият княз искаше още веднъж да я прегърне, но Елисавета спусна воала си и изчезна.

В коридора две нежни ръце я докоснаха.

— Ти си значи неговата майка! О, майко! Благослови и мене!

— Нека Бог те благослови, мило дете — каза Елисавета, като целуна принцеса Вера.

— Не — каза Вера, — не мога да живея без него и не ще бъда никога щастлива.

— Но той е твой брат!

— Още повече ще го обичам, докато съм жива. Аз сама ще му занеса известието за помилването му.

— Благодаря ти, мило дете. С това ще направиш щастлива неговата майка.

— Позволи ми да целуна ръката ти — каза Вера. — И бъди и моя майка.

Щом императорът научи за идването на брат си, заповяда да го пуснат веднага.

— Мога да си представя защо идваш — каза императорът. — Навярно искаш да разбереш нещо повече за човека, който искаше да те убие.

— Да, за него е. Подписана ли е смъртната присъда?

— Не само, е подписана, но е в изпълнение.

— Но тя не бива да се изпълни. Владимир трябва да живее.

— Да не желаяш да го помилвам? — каза императорът, като смръщи челото си.

— Ти си длъжен да сториш това, ти не знаеш кого ще погубиш.

— Всичко знам — отвърна императорът. — Владимир Рошински обича дъщеря ти и тя него. Изглежда, Вера те е молила на колене да го помилваш. Но, Константине, този път ще трябва да останеш непоколебим.

— Ти желаеш да убиеш един от Романовците?
— Какво ми говориш, Константине? Да не си се побъркал?
— Аз знам какво говоря. Ако убиеш Владимир, ти ще убиеш един потомък на нашата фамилия.

— Нима Владимир Рошински е от нашата фамилия?
— Да. Спомняш ли си, че аз едно време обичах една Елисавета?
— Спомням си — отвърна императорът.
— Навярно си спомняш, че аз имах от нея дете, което се казваше Владимир.

— Нима Владимир Рошински е...
— Да, този Владимир Рошински, когото ти осъди на смърт, е мой син. В неговите жили тече моята кръв, братко! Никога както сега не съм чувствувал, че той е мой син.

Александър се обърна към прозореца. Той щеше със своя подпис да литни от живот един от Романовците.

Доближи се до писалището си и написа на лист хартия няколко реда.

— Какво мислиш да направиш?
— Ще го изпратя в някой рудник в Сибир.
— В сибирски рудник ли? Това е по-лошо от смъртта — извика разтревожен Константин. — Ти не бива да сториш това, брате.

— Да не желаеш да го освободя?
— Не желая свършена свобода, а да се изпрати в Сибир като колонист. Ще мога в такъв случай често да го виждам.

— Толкова ли много го обичаш?
— Да — отговори Константин, — защото в тази минута се чувствам повече от всякога негов баща.

— Добре. Аз мисля, че намерих начин да го спася. Сега бъди благодарен за това, а утре ела да си поговорим за неговото бъдеще.

— Благодаря ти, братко!
— Аз изпълних дълга си като човек, а ти сега бързай, да не би да закъснееш — каза императорът, като прегърна брат си.

Когато великият княз дойде у дома си, принцеса Вера го посрещна.

— Къде бързаш толкова? — запита я той.
— Позволи ми, татко, аз да му занеса заповедта за неговото помилване.

— Добре, мило дете, защо да го лишим от тази радост? Бързай сега, качи се на файтона и поръчай да кара колкото може по-бързо.

След няколко минути файтонът бързаше към Петропавловската крепост.

След като си отидоха Елисавета и Еферсон, Владимир остана сам в стаята си. Една мисъл го безпокоеше — че той не можеше да види Вера, преди да умре. Толкова се бе унесъл в мисли, че си представи, че Вера е пред него и когато искаше да я прегърне, чу конски тропот, а после и човешки стъпки.

„Това са палачите!“ — помисли си Владимир.

Вратата се отвори и вместо палачите, се показа Вера, която носеше в ръката си къс хартия.

— Ти ли си, Вера? — извика изненадан Владимир.

— Владимире, мой мили Владимире! — извика принцесата, като го прегърна горещо. — Аз ти нося радостно известие, Владимире!

— Достатъчно е, че ти си тука!

Вера показа хартията, която държеше в ръката си.

— Връщам ти отново живота, Владимире! Ей-сега ще повикам да те освободят от оковите ти.

— Не, не! Не се отдалечавай от мене — каза Владимир, който въпреки оковите прегърна Вера и поиска да я целуне страстно. Остана учуден от държането ѝ, тъй като тя се отдръпна.

— Нима не искаш да те прегърна?

— Не ме целувай така страстно, Владимире, любовта, която пълнеше сърцата си, бе само един сън, една измама. Тя изчезна сега.

— Изчезна? Как да тълкувам думите ти? — извика развълнуван Владимир.

— Слушай, Владимире, ние не трябва да мечтаем за нашето събиране. Ние ще се обичаме и в бъдеще, но като брат и сестра.

Владимир се усмихна печално.

— Нима е възможно? — каза той. — Не гори ли в твоето сърце пламък, както в моето, нима твоето сърце не желае моето? Ти не желаеш да станеш моя жена?

— Ах, Владимире, ти не знаеш колко много те обичах... Но сега между нас има голяма пропаст!

— Как се казва тази пропаст?

— Кръвно родство, Владимире?

Владимир я погледна учудено. Той разбра мислите й.

— Ти знаеш значи всичко?

— Всичко — каза момичето като плачеше. — Ние трябва да се обичаме като брат и сестра, защото сме такива в действителност.

— Сестро! — извика развълнуван Владимир.

— Братко! — каза Вера, като се хвърли в прегръдките на Владимир. — Аз ще те обичам винаги като мой брат. Не ще се омъжа за онзи принц. Императорът не може да ме застави.

— И това заради мене?

— Да, заради тебе! Ти си единственият човек, когото съм обичала. Твоят образ се е врязал дълбоко в сърцето ми, тъй че никога не мога да го забравя и да се омъжа.

CV. С ВЪРЗАНИ ОЧИ

След една неспокойна нощ за Владимир на другия ден Ашинов влезе в стаята му.

— Вие се спасихте по един странен начин — каза Ашинов, като погледна злобно Владимир. — Вчера не бих дал за живота ви нито копейка.

— Наистина. Чудно е и аз сам не мога да си го обясня.

— Но много не сте спечелили с помилването си.

— Какво искате да кажете?

— Вие сте осъден завинаги на тежка работа в сибирските рудници.

Владимир не отговори, защото не искаше да издаде обидата, която почувствува от тази присъда.

— Вие ще отпътувате утре с колоната за Красноярск. Нямам друго какво повече да ви съобщя — каза Ашинов, като тръгна да си отива, обаче Владимир му попречи.

— Почакай, имам да ти кажа нещо — каза Владимир. — Защо трепериш, нещастнико! Не се страхувай, аз няма нищо да ти сторя, искам само накъсо да ти кажа какъв човек си. Ти приличаш на червей, който пълзи пред всекиго, докато достигне желаното. И щом го постигнеш, тогава ти си в състояние да унищожиш всекиго, когото пожелаеш. Ашинов, ти си на върха на руското управление и ти унищожаваш добрите хора на тази страна. Но ще дойде времето, когато ще паднеш от тази висота в низините и тогава ще станеш такова жалко същество, че и най-нищожният човек ще може да те тъпче. И сега всеки честен човек те ненавижда, но знай, че когато паднеш, не ще се отървеш от заслуженото наказание. Това исках да ти кажа, господин директор, а сега махай се оттука.

Ашинов кипеше от злоба, че не можеше нищо да стори на Владимир. Той виждаше, че една висша сила крепеше Владимир и за да не изгуби положението си, не смееше нищо да направи срещу него.

Същия ден, още вечерта, отведеха Владимир на един параход на Волга. На другата сутрин той тръгна с колоната, която след дълго пътуване пристигна в Красноярск.

Поставиха Владимир в една килия, нещо като пещера, и той прекара там три денонощия.

На четвъртия ден в килията влезе един подофицер, който поиска да върже очите му, за да го въведе в рудника.

Владимир се уплаши, но позволи да му вържат очите. След малко се намери на чист въздух. Той разбра по дрънченето на оръжията, че го придружават няколко войници.

Изведнъж те се спряха. Един непознат глас заповяда да бият барабаните. Владимир помисли, че бе заведен на бесилката.

— Махнете кърпата! — извика Данишев на началника на Красноярск.

Владимир видя една грамадна къща пред себе си.

После Данишев, когото Владимир виждаше за пръв път, се приближи до него.

— Владимир Рошински — каза той, — заповядано ми е да ви съобщя, че вие се освобождавате от работа в рудника. Ще останете в Сибир като колонист. Тази къща е на ваше разположение.

Владимир помисли, че сънува, защото вместо смърт, която той очакваше, пред него се представи една чудесна къща, която му даваха като негова собственост.

— В тази къща, приятелю мой, ви чака един човек, който много ще се зарадва, когато ви види.

Владимир се изчерви, той помисли, че това е Вера.

Обаче този път се излъга. Насреща му излезе един човек с гордо изражение и с униформа — великият княз Константин.

— Прегърни ме, сине мой! Остави ме да ти се нарадвам. Кажи, че ми прощаваш! И без това аз много преживях.

— Ваше Височество!

— Не ме наричай така. Искам да ме наричаш само татко... Очите на Владимир се изпълниха със сълзи.

— Наистина значи аз ще мога да ви наричам татко? — каза Владимир, като даде ръката си на великия княз. — Аз ще ви обичам, както син баща си.

— Да, Владимире, и аз ще те обичам като баща. Колко много, сине, изживях заради тебе! Колко щастлив щях да бъда да се гордея с тебе.

— Татко, мили татко! — извика Владимир, като прегърна баща си.

— Драги сине, колко красив и колко благороден си!

— Аз сега виждам, че приличам на баща си. Ясна ми е сега гордата ми постъпка.

— Прощаваш ли ми?

Тези думи като да го стреснаха. Той разтри челото си с ръка.

— Дали ти е простила майка ми? — каза Владимир с разтреперан глас. — Тя трябва да ти прости, защото много е преживяла.

— Твоята майка ми прости. Тя сама ми каза: „Нека Бог те благослови и те направи щастлив.“ Да знаеш, Владимире, колко тежки дни преживях напоследък! Смъртната ти присъда направи да ми побелеят косите. Сега съм щастлив, че можах да предотвратя най-лошото. Ти си помилван. И аз сам не съм господар на волята си. Ако беше така, аз щях да те заведа в петербургското общество, където е твоето място, и щях с гордост да им кажа, че ти, благородни младежо, си мой син! Принуден съм за съжаление да се откажа от това мое желание, понеже заповедта на императора гласи да останеш в Сибир. Аз ще се потрудя, колкото мога, да облекча твоя живот.

— Присъдата на Негово величество, татко, е справедлива, понеже аз съм я заслужил.

— Животът ти тук не ще бъде много лош. Аз купих тази къща за тебе и ще идвам всяка година, за да ти се радвам.

Аз трябва значи да остана като заточеник? — каза Владимир.

— Ти ще си свободен. Ти ще можеш да ходиш където желаеш, само не ще можеш да напуснеш Красноярск без мое позволение. За това трябва да ми дадеш честната си дума, понеже това го желае Негово величество императорът.

— Давам честната си дума — каза Владимир, като вдигна ръката си.

— Благодаря ти, синко! Като изпълних сега бащиния си дълг към тебе, ще бъда по-спокоен. Довиждане, Владимире.

— Сбогом, татко, и на добър час! Поздрави мама и Вера.

Великият княз излезе от стаята. След малко той напусна замъка.

CVI. ПОБЕСНЯЛАТА

Една вечер в малка, добре наредена гостилница седяха на една маса двама мъже. Лампата, която бе в средата на масата, осветяваше цялата стая. И двамата не бяха млади: Бакунин и Бояновски. Те се бяха много променили през седемнадесетте години. Бояновски не носеше вече дълга брада, а я бе подстригали косата му беше почнала да побелява. По тази причина Феодора не можеше да го познае.

Бояновски разправяше на Бакунин, че едва сега бе открил след дълго търсене Феодора.

— Сигурен ли си, че тя не те е познала?

— Напълно съм сигурен. Още едно нещо забелязах: тя не е вече онази Феодора. За да си укроти страстите, тя употребява морфин. Сега имам случай да ѝ отмъстя.

— Какво смяташ да направиш? — попита Бакунин, като видя особеното изражение на очите на своя приятел.

— Какво ли? Ще узнаеш. Ще ми се да присадя под кожата ѝ бацил от бясно куче. Искан ми се да я видя бясна. Искан да видя Феодора побесняла и хората да бягат от нея. Нали хубаво отмъщение ще е това, ако успея?

След малко двамата приятели се намериха в жилището на Бояновски, където той извади в присъствие на Бакунин няколко капки кръв от скоро убито побесняло куче.

— Как мислиш да сториш това, че да не си напакостиш?

— Никой не ще се усъмни, понеже ще присадя бацила в кръвта ѝ.

На следващия ден Феодора стоеше като полумъртва на леглото поради голяма доза морфин. Нейният мъж Исо де Маргента стоеше до леглото ѝ. Той поглеждаше непрестанно към вратата, като че очакваше някого.

След десет минути на вратата се показа доктор Пушкин. Той носеше в ръцете си инструменти.

— Благодаря Богу, че дойдохте, докторе. С какво нетърпение ви очаквах.

— Ето ме и мене. Преди да започна операцията, намирам за нужно да ви предупредя, че от нея може да има тежки последствия. Много е възможно да последва и напълно оздравяване на жена ви, обаче възможно е да има и влошаване.

— Сторете това, което мислите за най-добре, господин докторе. Аз съм се помирил с положението си. По-добре ще е да умре, отколкото така да се мъчи.

Бояновски взе от шишенцето течността и се отправи към Феодора.

Като улови ръката на Феодора, очите му светнаха. Вместо живот, я очакваше бяс, който Бояновски щеше да ѝ причини.

Той разреза с остър нож едно място на бялото ѝ рамо. После пробви една вена с тънка игла и с инструмента постави от червената течност.

— Операцията, господин посланик, е извършена; след малко тя ще покаже признаци на лудост, но това не трябва да ви плаши. Вие ще трябва да удвоите вниманието си, най-доброто ще е да я дадете в някоя болница.

— Тъкмо и аз това мислех. Още днес ще я изпратя в някоя болница, понеже тук нямаше кой да ѝ прислужва.

След малко докторът си отиде, като остави Исидор на колене до Феодора с вдигнати към небето ръце. Той се молеше на Бога да върне здравето на неговата Феодора.

CVII. МИЛИОНЕРЪТ

В летния следобед един файтон се движеше по пътя към замъка на Наталия.

Във файтона седеше човек средна възраст и едно 18-годишно момиче.

След малко файтонът спря пред замъка. Елисавета излезе да ги посрещне.

— Сестро Елисавета — извика радостно слезлият от файтона мъж.

Елисавета отначало гледаше като вдървена човека, който я назоваваше своя сестра. После тя се усмихна:

— Хуго, братко мой! — извика изненадана тя. — Ти ли си или очите ме лъжат?

— Да, това съм аз, Елисавета, въпреки че тези 17 години много ме измениха. Ето, гледай, аз имам вече голяма дъщеря. Ло, ела да те представя на моята сестра, сиреч на леля ти.

Момичето пристъпи няколко крачки.

Елисавета прегърна сърдечно момичето и всички влязоха в замъка, където завариха Наталия.

— Братко, разкажи ми къде беше досега, какво си правил и за коя си се оженил.

— В последното събрание на нихилистите решихме всички да се разпръснем до второ повикване, защото полицията беше хванала следите ни. Аз отидох в Америка и там, след като работих 8 години, спечелих толкова, че ме имаха за богат човек. В това време се запознах с дъщерята на един милионер, която ми донесе зестра един милион.

Преди Хуго да довърши разказа си, слугата доложи, че е дошъл Бакунин.

— Идеш в добър час — каза Бакунин на Хуго фон Пал и поздрави останалите. — Ние те очаквахме да ни...

Хуго го прекъсна и даде знак да отидат в другата стая.

Когато останалите, без Бакунин, бяха в другата стая, Хуго им каза, че Бакунин е писмо го повикал за святото дело.

— Утре е определеният ден — каза той, — в който ще се реши съдбата на цял един народ. Радвам се, че дойдох навреме, много се страхувах да не закъснея.

След този разговор те отидоха към заседателната зала на нихилистите, която се намираше в същия двор.

От известно време директорът на петербургската полиция и брат Евстатий се събираха на интимни разговори. Това показваше, че те имаха общи мисли и планове.

Говореше се, че двамата не обичат никак великия княз Константин. И двамата се трудеха по какъвто и да е начин да го наклеветят пред императора и да го представят като съмнителна личност, като нихилист. Известно бе, че Евстатий се е опитвал е помощта на спиритизма да внуши, че великият княз Константин е нихилист.

Това се случи в църквата на императора, в която той по неизвестни причини бе дошъл нощно време, където чу ужасните думи, че неговият брат е първият нихилист, който хвърли бомбата.

Императорът не искаше да вярва на тази клевета и затова влезе в олтара, където видя две човешки фигури. Заповяда веднага да ги заловят.

Тези две фигури бяха Ашинов, директорът на петербургската полиция, и царският изповедник Евстатий. И двамата бяха личности, в които той имаше най-голямо доверие, особено към втория. По заповед на императора вързаха и двамата и ги закараха в Петропавловската крепост.

Тези две влиятелни личности очакваха присъдата за лошите си дела. Бог забавя, но не забравя!...

В един мъглив ден голямо множество се трупаше около Петропавловската крепост. Всички бяха развълнувани. Днес щеше да стане обесването на двамата хищника, от които цяла Русия трепереше. Такава беше присъдата, изречена от императора.

Зад огромните стени на крепостта, когато излизаше тъжното шествие, барабаните биеха някак еднообразно. С наведени глави и с мрачни погледи между въоръжените войници вървяха двамата осъдени на смърт — Ашинов и Евстатий.

Току до самите стени бяха издигнати двете бесилки, които сякаш нетърпеливо очакваха жертвите си.

До тях стояха палачът и неговите помощници, жадно очакващи да им се предадат осъдените.

Макар че тълпата се отнасяше равнодушно към съдбата на осъдените, човек не можеше да не се покърти от тази страшна картина.

Евстатий целуна кръста, молейки се Богу да му прости, защото службата за подобряване на духовенството е била за него по-спешна от мисълта за живота на императора. Ашинов отблъсна кръста, защото не чувствувал нужда от опрощение.

— Тъй като на земята досега никой не ми е простил — каза той, — нека и Бог стори същото на небето.

Трупове на обесените Ашинов и Евстатий след няколко минути се клатушкаха на бесилката. Връщайки се от това ужасно място, народът се молеше на Бога да даде живот на императора и на Русия.

CVIII. НЕИЗПЪЛНИЛ ДАДЕНАТА ДУМА

Един ден, когато Владимир излизаше от замъка си, един човек с побеляла глава го посрещна на вратата. Той имаше на врата си окачена табла, на която бяха наредени разни кърпи, кутии, огледала.

Когато забеляза, че Владимир излиза, приближи се до него и с един смел тон, присъщ на евреите, му предложи да си купи нещо. После поиска чаша вода, тъй като бил много жаден.

Владимир влезе в замъка. Същото стори и старецът. Владимир поръча да му донесат вода. Когато се обърна към търговеца, той се бе променил, бе станал съвсем друг.

— Какво виждам? Ти не си бил такъв, какъвто те мислех. Да не искаш да се шегуваш?

— Да — каза търговецът с ясен глас, — аз не съм търговец, но също и не искам да се шегувам с тебе. Дойдох да ти кажа много важни неща. Имам, Владимире, да ти предам някои поръчки от Петербург. Преди да почнем да говорим, нека влезем в някоя стая, където ще можем свободно да си приказваме.

Владимир погледна още веднъж непознатия и го покани да идат в друга стая. Там непознатият махна фалшивата си брада и старата шапка от главата си и Владимир видя Познато лице.

— Ти ли си това, Бакунин? — извика Владимир учуден, като че не искаше да повярва, че пред него стоеше доброжелателят му, верният му другар.

— Да, аз съм, Владимире! Нося ти много поздравии от майка ти и от леля ти Наталия. Те очакват да те видят скоро в Петербург.

Владимир въздъхна печално.

— Не отваряй, Бакунин, раните ми, които не са още излекувани! Мене ми е много мъчно, че съм заточеник. Аз копнея за свобода и за простор. Всичко тука ми припомня за заточението ми!

— Затова и дойдох при тебе. Дойдох да ти спомня, че си заточеник, да ти разкажа за свободата и за свободния живот, който е идеал на всеки руснак. Аз дойдох да ти съобщя, Владимире, чети си

задължен да работиш заедно с тези, които се стремят да извоюват тази свобода. Тези хора, Владимире, са нихилистите. Те те очакват с голямо нетърпение и възлагат големи надежди на тебе. Ти трябва да бъдеш техният предводител. На тебе принадлежи руската корона, защото твоето потекло е оттам! Императорът не желае да ти признае това право, но ние, нихилистите, ще се мъчим да сполучим.

— Какво говориш, Бакунин? Какво искаш да кажеш с това?

— Мисля, че говоря много ясно, за да ме разбереш. Нека ти кажа всичко накъсо. Нихилистите готвят нов атентат против царя. Този път ще внимаваме да не изпуснем жертвата. Давам ти честната си дума, че цар Александър този път ще умре! Щом веднъж той се премахне, тогава ти ще бъдеш нашият цар. Сега искам да ми обещаеш, че щом те повикаме, ще дойдеш веднага в Петербург.

През цялото време Владимир мълчеше, само гледаше Бакунин.

— Не, ти се мамиш, Бакунин, като мислиш, че аз съм между убийците на императора. Аз като войник се заклех, че ще бъда верен на царя и ще опазя клетвата си. Ако мислиш противното, Бакунин, ти се мамиш.

Бакунин бе изненадан от този решителен отговор. Той мислеше, че дългата самота в Сибир е променила Владимир и беше уверен, че при първо повикване той ще бъде готов да им послужи. Не предполагаше, че е Привърженик на короната.

— Затова ли дойдох от толкова далеч, за да чуя такъв отговор? Затова ли се трудих 15 години да създам един човек, чиято сила ще бъде в полза за осъществяването на светата идея! Не разбираш ли, че най-голямото желание на нашия народ е свободата? У нас свободата е потъпкана, тя е потъпкана също и от Александър II, затова и той трябва да загине. Питам те още веднъж, Владимире, ще дойдеш ли с мене или предпочиташ да умреш като сибирски заточеник?

— Предпочитам да умра като заточеник, отколкото да стана убиец...

— Тогава прощавай — каза Бакунин и като тури на главата си мръсния калпак и фалшивата брада, излезе от стаята.

Владимир започна да крачи разтревожен. Животът на царя й на баща му се намираха в опасност! Какво можеше да стори той?... Искаше му се да остане сам, за да обмисли какво да прави. След малко той излезе от стаята си и тръгна по пътя за една градина близо до

Красноярск. Влезе в градината и седна на една пейка. Ветрецът леко подухваше младите листа на зелените дървета над главата му.

„Боже, Боже, научи ме какво да правя? Трябва ли да стоя, когато животът на императора е застрашен? Не, ще трябва да предотвратя това убийство. Но как, без да сторя зло на приятеля си Бакунин? Не остава друго, освен да кажа лично на императора:

«Ваше Величество, против вас се готви атентат! Нихилистите се тъкмят при пръв случай да ви убият.» Тогава императорът ще вземе мерки да не падне в ръцете им. Също ще припомня на приятелите си и те овреме да избягат в Америка. Това ще е най-разумното!?”

Очите на Владимир грейнаха от радост. Той не мислеше за мъчнотиите, които щяха да му се изпречат на пътя — беше млад и затова имаше сила да ги преодолее.

„Сега — на път! Бакунин е още в Сибир, аз трябва да стигна преди него в Петербург.“

Той се запъти към къщата си. На стълбите се спря. Една тъмна мисъл му дойде наум! Той беше дал честната си дума на великия княз, че не ще напусне без негово позволение Сибир.

„Аз трябва да удържа на думата си! Но какво мога да направя? Ще трябва да наруша честната си дума. Ще бъда презрян за това и от баща ми. Все пак един човешки живот е по-важен, отколкото дадената дума. Утре ще замина и ако ме презрат за неудържаната ми дума, аз ще се утешавам с това, че съм спасил живота на царя.“

СІХ. САМО ПРЕЗ ТРУПА МИ Е ПЪТЯТ

Владимир, който бе от два дена в Петербург, стоеше в една малка гостилница и гледаше постоянно към улицата.

След малко той видя някаква жена, която слезе от една тройка.

Оказа се, че е майка му Елисавета.

Владимир я посрещна. След милите поздрави двамата влязоха в една стая.

— Какво те е накарало, сине, да напуснеш Сибир? — попита Елисавета, като се отдръпна от прегръдките му. — Аз мисля, че си дал честната си дума на великия княз, че не ще напуснеш Сибир без позволението на императора. Имаш ли такова разрешение?

— Не, майко, нямам. Аз не удържах думата си. Ще бъда откровен и ще ти кажа защо направих това.

— Не знаеш ли, Владимире, че си направил най-голямото престъпление, защото в кръга, където сме ние родени, честната дума не се потъпква?

Владимир закри лицето си с ръка.

— Всичко зная, майко, но не можах да сторя друго. Аз изминах толкова път и толкова мъчности преодолях само за да спася живота на императора.

— На императора ли?

— Да, на императора и на неговото семейство. Нихилистите готвят ужасна смърт на всички Романовци! Този атентат ще погуби всички.

— И ти желаеш да предотвратиш това?

— Михаил Бакунин идва при мене и ме покани да го придружа. Той ми обещавахе даже короната, която принадлежала на мене. Покани ме лично да убия императора, но аз отказах.

— Добре си направил, bravo! Не знаеш ли, нещастнико, че като предадеш враговете на императора, ти предаваш своите?

— Знам, но не можах друго да сторя. Сега ще отида при царя и ще му кажа, че ще спася живота му, при условие че той ще даде време

на Бакунин и на неговите хора да избягат и да бъде доволен, че спасява своя живот.

— Глупак! Ти мислиш ли, че императорът ще остави да избягат тия, които са му трън в очите? Откажи се от това си намерение! Горко на този, който дръзне да се бърка в тази работа.

— Нима мислиш, че ще мълча, когато с една дума ще мога да спася живота на императора?

— Не само че желая, но ти заповядвам това! — извика Елисавета.

— Ти не можеш, майко, да искаш от мене такова нещо!

— Не, това го искам. Не предпочиташ ли живота на приятелите си, отколкото този на императора? Искаш ли да ти дам един съвет? Върни се в Сибир и гледай да прикриеш бягството си. Това е най-разумно.

— Не, майко, благодаря ти за съвета, но аз още днес ще отида при царя и ще го предупредя да се пази.

— Ти ще останеш тук! — извика сърдито Елисавета.

— Да, ще остана и ще отида при императора.

Елисавета застана на вратата.

— Ти не ще мръднеш нито крачка от тази стая. През моя труп само ще можеш да излезеш на свобода.

— Ти ме мразиш, майко! Честно ли е от моя страна да остана безразличен, когато мога да предотвратя едно убийство? Не ме задържай, майко, остави ме, тъй като ще бъда принуден да употребя насилие!

Владимир се втурна към вратата, но Елисавета отново застана пред него.

— Назад, нещастнико! Ти не ще излезеш оттука, докато аз съм жива.

Владимир остана непоколебим в решението си. Елисавета извади револвера и каза:

— Ако приближиш една крачка, ще стрелям!

— Ти искаш да ме убиеш?

— Не, но ти си мой пленник.

Като каза това, Елисавета напусна стаята и я заключи отвън.

Владимир остана в стаята. Разхождаше се нервно. Да избяга му бе невъзможно, тъй като решетките на прозорците бяха много дебели,

а дъските на вратата бяха много здрави.

В това време Елисавета изтича в стаята на брат си, където я срещнаха радостно той и дъщеря му Ло. Елисавета разказа за срещата си с Владимир. Пал ту бледнееше, ту ставаше червен и когато тя свърши, запита нетърпеливо:

— Сигурна ли си, че той не може да избяга?

В това съм напълно сигурна, понеже стените са много дебели, а също и вратата, и прозорците.

— Ти ще ми позволиш, сестро, да известя за това Бакунин. Нека Ло те забавлява в мое отсъствие.

Хуго взе шапката си и излезе.

Какво ли стана с лудата?

След като доктор Пушкин си отиде, Исидор заведе Феодора в болницата.

От осем дни тя се намира в лудницата.

Бесът се увеличаваше от ден на ден. През цялото време тя бълнуваше несвързани думи.

Феодора беше затворена в една малка стаичка. Тя стана и започна с едно парче желязо, което намери под леглото си, да чупи бравата на вратата.

След малко тя сполучи в плана си и се впусна да тича през мрачния коридор, спусна се оттам по стълбите в градината. Тя не спираше, а постоянно тичаше, като че някой я гонеше. Най-после се умори от дългото тичане. Тя се спря пред една църква, която намери отворена, влезе в нея, легна на земята и заспа. Когато се събуди, беше вече обяд. Тя се запъти с бавни крачки към стълбите с цел да продължи пътя си.

Непрестанно интересуваният се от действията на Феодора Бояновски не закъсня и този път да се намери зад един ъгъл на същата улица и незабелязано от нея да следи какво ще прави по-нататък.

Побеснялата се отправи към Потемкиновата врата, намираща се на края на града. Тя постоянно подскачаше и тананикаше нещо неразбрано.

„Отмъстих за всичките си страдания в Сибир, а също и за мъките на майка си — помисли си Бояновски. — Сега искам да зная как ще

свърши. Страхувам се да не оздравее отново, затова ще се помъча колкото е възможно по-скоро да дойде краят.“

Като излезе вън от града, Феодора стигна до един плет, до който тя намери едно дете.

Бояновски следваше неотстъпно бягащата Феодора.

— Виждате ли онази жена? — обърна се той към една група селяни.

— Да — отвърна един от тях.

— Чини ми се, че клетата има нужда да ѝ се помогне. Много лошо — тя е бясна! Предпазете онова дете да не бъде ухапано от нея, защото положението му ще стане много опасно.

— Това не може да бъде! Детето е моят Осип — каза уплашен един от селяните.

В същата минута Феодора се доближи до плета, до който стоеше момченцето, и като протегна ръце, помъчи се да улови детето.

Като видя опасността, която застрашаваше детето му, бащата тутакси изтича към къщата си и не след дълго се върна с пушка в ръка.

— Мога ли да я убия? — попита той.

— Ако не сторите друго, то предпазете детето — каза Бояновски.
— Побързайте, защото може да стане късно.

Селянинът се прицели и гръмна.

Бояновски се сепна. Сега дойде краят на отмъщението.

Феодора отпусна ръце от плета и падна на земята. След малко тя се търкаляше в собствената си кръв.

Бояновски се приближи до нея и коленичи. Феодора отвори очи. Никаква следа от бяс не се забелязваше вече по нея.

— Познаваш ли ме? — попита Бояновски.

Феодора поклати глава утвърдително.

— Да, това съм аз, твоят нещастен мъж. Чуй сега: аз съм докторът, който те лекува. Аз съм същият, който ти присади зараза от бясно куче, аз съм същият, който стана причина да те застрелят.

Феодора се помъчи да стане и да извика за помощ, но силите ѝ я изоставиха и тя отново падна изнемощяла.

— Милост — простена тя след малко. — Аз се разкайвам... Бояновски остана като поразен: той се чудеше, че тя се разкайва. И понеже това бе така, той не трябваше да ѝ отмъщава.

— Късно е, много късно — каза Бояновски.

— Късно ли е вече? — простена умиращата. — Нима ще умра? Аз искам да живея още — каза Феодора, като го улови за ръката и го молеше да ѝ прости.

— Е, добре, аз ти прощавам за всичко — отвърна Бояновски. — И Бог дано ти прости!

— Прости ми — тихо прошепна Феодора, мъчейки се да стане, за да каже още нещо, но силите ѝ съвсем я напуснаха и тя падна на земята.

„Мъртва — прошепна Бояновски, като коленичи до нея. — Боже мой, сега съзнавам, че грозно си отмъстих! Наистина тя беше голяма престъпница, но кой ли е безгрешен на този свят?“

Селяните се приближиха до Бояновски и му предложиха да я погребат в близките гробища. Той се съгласи и не след дълго Феодора почиваше в изкопания гроб. Една кратка молитва и няколко лопати пръст бяха последните почести, отдадени на Феодора. Един човек, коленичил до гроба, прекара цялата нощ в молитва за успокоение на нейната душа. Това бе Бояновски.

На разсъмване той стана и с бавен вървеж тръгна към шумния град.

„Целият град е пълен с големи престъпления и тежки грехове! Петербург не е нищо друго освен гнездо на всевъзможни грехове.“

Неспирно мислеше за онази, която бе тъй хубава и в същото време тъй развратна.

Владимир прекара цял ден в стаята си. Той много се страхуваше, че по време на неговия арест можете да бъде убит императорът. След дълги размисли намери единствения изход в бягството. С всички сили започна да кърти вратата. Мисълта за спасяването на императора нито за миг не го напускаше. Употребил големи усилия, най-после Владимир успя да разбие вратата и веднага изтича гологлав навън.

На разсъмване стигна до брега на Нева. Оттам се отправи за императорския дворец. Постоянно се обръщаше по пътя, защото се страхуваше да не го види някой от нихилистите.

„Сега да бързам при баща си“ — каза си Владимир и се отправи към двореца на великия княз.

СХ. ГИБЕЛНАТА РАЗХОДКА

Александър II се оглеждаше в окаченото в приемната му зала огледало.

Това огледало бе останало още от времето на Екатерина.

Днес императорът не беше доволен от вида си.

„Косата ми е вече побеляла — помисли си той. — Чудно ли е, че това е станало през миналата нощ? Непрестанният страх за живота ми и грижите да го пазя са причина за преждевременното ми остаряване. Важното е, че аз постигнах целта, която преследвах: народът иска конституция и ще я има. Ще се погрижа да въведа законите, които съществуват в културните страни. Защо да не направя това?“

След това погледна часовника си: дванадесет.

„Горчаков трябва вече да е в коридора.“

Императорът позвъни и попита прислужника дошъл ли е министър-председателят Горчаков.

— Според вашата заповед, той е вече в коридора.

— Нека влезе.

После той се приближи до писалището си и започна да разглежда някои книжа.

„Сега виждам, че брат ми Константин има право: аз съм заобиколен от съмнителни чиновници. Тия окаяни Ашинов и Евстатий ме опетниха! Те ме отделиха от народа, но вече такива пречки няма.“

Завесите се откриха и в залата влезе един нисък човек. Той имаше съвсем бяла брада. През златните очила светеха две големи очи. Влезият беше облечен в голямо палто и на гърдите му светеше голяма брилянтена звезда.

— Ах, това сте вие, Горчаков? Оставих ви да чакате много. Приближете се, Ваше сиятелство!

След като се поклони, Горчаков направи няколко крачки към императора.

Александър му посочи един стол и го покани да седне.

— Както всякога, така и сега побързах да изпълня заповедта ви, Ваше Величество.

— Благодаря ви — отвърна Александър. — Аз зная, че вие сте отрупан с работа, но зная също така, че сте един от ония, които гледат на длъжността си най-сериозно. А сега да пристъпим към работа.

— Слушам, Ваше Величество.

— Аз искам да направя завещанието си.

— Ваше Величество, аз мисля, че вие ще живеете още много време.

— Нека много не се осланяме на бъдещето — каза Александър II, като клатеше глава. — Аз съм човек с болно сърце. А сега, драги Горчаков, запомнете добре онова, което ще ви кажа. Работата се касае до политическото ми завещание. Короната ще заеме най-старият ми син — Александър III. Дано той бъде по-щастлив и да се радва на по-голямо дългоденствие от баща си.

— Дай Боже! — отвърна министърът.

— Горчаков, желая и след мене да бъдеш също тъй верен на сина ми.

В знак на уверение министърът сложи ръка на сърцето си.

— Тържествено ви обещавам това, Ваше Величество.

— Желая, Горчаков, синът ми да следва същото направление в политиката, което държах и аз. Единствено свободата може да направи руския народ щастлив. Кажете на моя син, че само чрез народа може да бъде велик и могъщ. С дворяните да се отнася строго, защото те мъчат селяните.

— Това е и моето мнение, господарю! Радвам се, че засягате този въпрос в завещанието си.

— Колкото до външната политика, съветвам ви да бъдете в добри отношения с Франция. Аз предвиждам, че Прусия ще стане мощна държава. Имам примери от войната през 1870 година и вярвам, че тази малка Прусия ще завладее културния свят. Дръжте се за Франция, защото тя ще ни подкрепя против Германия, а това ще е от голяма полза. Аз не насърчавам моя син в завоевания, тъй като в големината на Русия се вижда нещастieto й. Защото колкото по-голяма е, толкова по-мъчно се управлява. Слабата култура е един от големите недостатъци на отечеството ни. Това е моето желание, Горчаков, и желая да го кажете на моя син. Ако някога има нужда от съвети, нека

се обърне към чичо си Константин. На неговата грижа оставям братовчедка му Вера. Пожелах нея да направя един мост между Русия и Германия. Не я осъждам, че се е влюбила в друг, въпреки че тази любов не е по-силна от волята ми, но тя е свята както за баща ѝ, така и за чичо ѝ.

Императорът свърши монолога си. През пялото време Горчаков пишеше в тефтерчето си.

— От това парче хартия ще зависи съдбата на цяла Европа — каза той, смеейки се, като сочеше написаното.

— Нека се надяваме, че Русия и в бъдеще ще играе голяма роля в света, както досега. Свободен си. А аз очаквам брат си, за да отидем на разходка.

Горчаков стана, но не излезе.

— Да не желаеш да ми кажеш нещо? Ако искаш да ти подаря някой дворец, на драго сърце ще го сторя. Искам да ти покажа колко те ценя.

— Когато човек остарее, Ваше Величество, като мене, явяват му се разни желания. Аз ще ви помоля за друго нещо.

— Кажете желанието си, ще се изпълни.

— Ваше Величество, помирете се с нихилистите.

Императорът скочи като попарен.

— Нима е допустимо, Горчаков, да ме съветвате да се помиря с убийците си? Вие знаете добре, че в победителната война не се възнаграждават онези, които нападат и грабят нещастниците. За такива хиени считам и тези нихилисти.

— Ваше Величество — каза Горчаков, като клатеше глава. — Нихилистите употребяват такива средства при липса на по-добри. Ако вие узнаете същността на работата, надявам се, че и у тях ще намерите добри неща. Освен това те са интелигенцията на Русия и с тяхното погубване вие ще изтребите най-полезните хора на отечеството си.

Императорът почна да се разхожда разтревожен из стаята.

— Мислите ли, че е възможно да се помири човек с тях?

— Ваше Величество, да се задоволят нихилистите е много лесна работа. Създайте парламент и направете Михаил Бакунин държавен съветник, да бъде близо до вас.

— Може ли Михаил Бакунин да стане държавен мъж?

— Ваше Величество, Михаил Бакунин можеше да бъде много полезен за Русия, ако му беше дадена работа. Даже ако ме запитате кой ще ме замести след смъртта ми, аз бих ви отговорил, че най-подходящ ще е Михаил Бакунин. Предпочитам да имам Михаил Бакунин като приятел, отколкото като неприятел.

— Уверен ли сте, че Михаил Бакунин ще дойде на наша страна, ако му дадем служба?

— Той не ще измени на своите принципи, обаче ще бъде много полезен на родината ни.

— Тогава добре, пишете и вижте да го спечелите на наша страна. Без съмнение вие ще го поканите под някакъв предлог, за да не мисли, че имаме нужда и от приятелството му.

— Аз ще наредя така, че той да дойде при мене.

— Много добре, пишете му веднага, не отлагайте за утре.

— Ще му Пиша, Ваше Величество, въпреки че не зная точния му адрес. Неговата глава е оценена.

В същото време слугата доложи, че конете са впрегнати.

— Почакайте, Горчаков. Защо ли брат ми не идва? Аз не съм свикнал на неточност. Най-после няма да го чакам. Днес ще се разходя с открит файтон, както никога досега. Нека народът види и се увери, че неговият цар не се страхува от нищо. Наредете да вървят двама телохранители пред файтона.

— Ваше Величество, вие се излагате на опасност. Не мислите ли, че давате на нихилистите случай да ви убият?

— Напоследък малко се говори за нихилистите. И да се мамя в това, поне ще умра храбро — когато и да е, все ще се мре! И двамата излязоха от стаята. Преминаха по богато украсените коридори, където някога бе живял Павел.

— Виждате ли, драги Горчаков, тази рисунка? Това е портретът на цар Павел — най-щастливия от всичките руски царе, който беше убит, въпреки че желаше доброто на народа.

Императорът вдигна случайно ръката си и се чу силен трясък.

Слугата, който ги следваше, извика изненадан.

— Какво е това? — попита Горчаков.

— Една от скъпите саксии, която беше на тази маса.

— Знам, старче — каза императорът, като се обърна към слугата, който го гледаше тъжно. — Защо ме гледаш така? Ти се страхуваш за

моя живот, понеже аз съборих саксията. Има едно предание, което казва, че щом се случи някоя беда в стаята на цар Павел, нещо лошо щяло да се случи на Романовците. Това, разбира се, е само суеверие. Успокой се, старче, Бог ще ни пази.

След малко императорът и Горчаков бяха на улицата. Натрупалият се народ поздрави радостно своя цар. Императорската каляска чакаше на улицата, на нея блестеше златен кръст.

— Какъв прелестен ден — каза императорът, като се обърна към Горчаков. — Никога не помня да е гряло така силно слънцето. Ще ме придружите ли?

— Много съжалявам, че не мога, защото след четвърт час ще имаме министерски съвет. Трябва да побързаме да освободим служащите.

— Винаги усърден, винаги точен! Вървете тогава и приемете царската ми благодарност за труда си.

Тъкмо когато този известен дипломат поиска да си тръгне, една особена фигура го задържа до царя.

Това бе една стара жена, облечена в скъсана дреха.

— Каква е тази? — запита учуден императорът.

— Може да е някоя бедна жена, която има нужда от помощ — отвърна Горчаков.

— Какво желаеш, бабо? — попита императорът.

— Не ме ли познаваш?

— Откъде да те познавам?

— Гледай — каза тя, — както свалям този шал от главата си, така свалям завесата на бъдещето.

Тя сне шала си и го стъпка с краката си.

— Приятелю, припомням ти, че те застрашава опасност!

— Нима е опасно да живея между своя народ?

— Дошъл е денят, когато ще се изпълни онова, което видя в огледалото при мене. Спомняш ли си, когато идва при мене да видиш бъдещето си? Придружаваше те човекът, на когото ти отрязва после краката.

— Кардов — извика императорът. — Да, спомням си, че бях в една каляска и изведнъж хвърлиха в нея бомба, която ме разкъса на парчета.

— Да, това бе тогава в огледалото, но сега погледни каляската, не виждаш ли същото?

— Права е — каза императорът, като се улови за главата.

— Тогава ти обърнах внимание върху това, същото правя и сега. Съветвам те да не ходиш днес на разходка, защото те очаква явна смърт.

— Ще ме убият ли?

— Да, ще те убият, и то така, както бе в огледалото.

Императорът се разтрепера, но в същата минута погледна към многолюдното множество. Възможно ли беше да се покаже страхливец и да се върне?

— Благодаря за припомнянето ви, обаче аз не искам...

— Царю, послушай ме!

— Чух и разбрах — каза императорът, като хвърли един наполеон на старата. Вещицата сръчно го улови.

— Хубаво злато, но аз не ще го взема, то е оцапано с кръв. Ето парите ти, цар Александър! Приятна ти разходка в явната опасност.

— Ваше Височество, ако аз бях на вашето място, щях да я арестувам. Как може тя да знае това?

— Не, Горчаков, аз я познавам отдавна, тя е остаряла и изглупяла. Сега сбогом, Горчаков!

Императорът подаде още веднъж ръката си на министъра и тръгна към каляската.

Балони се доближи до каляката и с разтреперан глас каза на императора да се върне.

Императорът заповяда на телохранителя да отстрани старата.

— Ха, ха, ха, вие ме мислите за луда, но след два часа целият Петербург ще бъде в траур, защото един от Романовците ще бъде на носилка.

При тези думи косите на императора настръхнаха.

— Закарайте я — каза той.

Телохранителите изпълниха заповедта. Старата кипеше от злоба.

— Това ли е възнаграждението, което императорът ми дава за напомнянето? Добре тогава, желая на неприятелите му победа. Качи се, царю, на каляската, но знай, че ще загинеш!

— Запушете устата й, не желая да я слушам повече!

Заповедта бе на минутата изпълнена. По улицата, където щеше да мине императорът, бяха наредени от двете страни стражари. Те пазеха пътя свободен от любопитните хора, които искаха да го видят.

Царят все повече се успокояваше, като не можеше да повярва, че сред този народ, който го поздравляваше така любезно, ще се намери един убиец.

Каляската възви на ъгъла и се отправи към Невския проспект.

СХІ. КРАЙ НА ЖИВОТА НА АЛЕКСАНДЪР

II

В минутата, когато императорът се качваше в каляската си, в дома на доктор Бояновски се бе събрало разнообразно общество. То наброяваше около 30 души мъже и жени, някои от които бяха край масата, а други стояха настрана някак замислени. Председателствуваше Михаил Бакунин. Той беше развълнуван и разгорещено говореше.

— Приятели и другари — извика той с колеблив глас. — Дойде часът, когато ще се реши нашата съдба. Работили сме много, твърде много, за да дочакаме този ден. И тъй, приятели мои, очакваният ден дойде. Само при мисълта за него сърцата ни се разтуптяват. Но за постигане на голямата наша цел ние трябва да сме равнодушни. Както никога, сега ръката ни трябва да бъде спокойна. Единствено последователността и спокойствието ще могат да ни доведат до очаквания резултат. Ние Иначе не очакваме нещо много за нашия живот. Ако днес покушението не успее — всички сме изгубени! Да не си въобразява никой, че ще може да се спаси. Ще бъде предприето срещу нас най-безпощадно преследване и затова ние ще трябва да се постареем да унищожим цялото семейство На Романовците и поддръжниците му и върху развалините на тяхното господарство да изградим нашето царство. Макар че всеки от нас знае назначението си, не ще бъде зле да го повторим още веднъж. И тъй, къде е този, който ще изтича, за да задържи конете?

Една жена излезе измежду нихилистите.

— Вие сте значи, Гитано, която сте се решили! Знаете ли, че с това се излагате на голяма опасност?

— Всичко зная — отвърна Гитана, — но ще изпълня всичко казано. Заклепа съм се да взема участие в убийството на императора и ще удържа клетвата си.

— Добре — каза Бакунин. — Ред иде сега на Бояновски. Бояновски, ела насам.

Бояновски се приближи до него. След като го потупа по рамото, Бакунин рече:

— Бояновски, брате мой, на тебе се падна да хвърлиш бомбата в целта. Ти ще трябва да се преоблечеш и да бъдеш наблизко до царската каляска. Ние ще помогнем да не ти попречат стражарите. В ръката ще държиш хляб, който е пълен с динамит и с куршуми. Ще покажеш този хляб на императора. Ти вече знаеш какво ще трябва да му говориш. Императорът не ще ти отговори на въпроса нищо; а ти ще хвърлиш хляба в каляската му. Падне ли динамитът в каляската, императорът ще бъде на парчета. Длъжен съм да ти съобщя, драги приятелю, че и ти може да споделиш същата участ.

— Зная — отвърна Бояновски решително. — Наистина аз ще жертвувам днес своя живот, но това го правя с цел да сторя една голяма услуга на нашето отечество. От смъртта аз не се страхувам.

Всички се изредиха да целунат Бояновски.

— На колене пред този човек! — извика Бакунин.

Нихилистите паднаха на колене.

Бакунин разтвори ръце и прегърна Бояновски.

— Да умрем за отечеството, братя!

— Да умрем! — извикаха всички в един глас.

— Аз се прощавам с вас, братя, защото след покушението няма да остана жив — каза Бояновски.

— В случай че бомбата, която Бояновски хвърли, не избухне, ще бъде хвърлена втора. Ти, Пал, ще хвърлиш втората. Тя има ВИД на книга, която е пълна със същия състав.

После всички се простиха и излязоха от салона.

Останаха само Бакунин, Бояновски и Пал.

— Задържах ви — каза Бакунин, — за да ви кажа още един път сбогом и да попитам за последното ваше желание.

— Ти знаеш, Бакунин, какво ме интересува на този свят.

— Зная — дъщеря ти Ло. Аз ти давам обещаите, че ако не оцелееш след покушението, ще се грижа за нея, както ти би се грижил. Ала не като баща, защото твоята дъщеря извика у мене едно ново чувство. Ако и тя ме обича, ще се ожения за нея. Питам те, ще ли ни благословиш?

— От всичкото си сърце — каза Пал, като прегърна Бакунин.

След като се прости още един път с приятелите си, Бакунин излезе от стаята.

В коридора се срещнаха с Ло, която го запитва за баща си.

— Той не ще излезе скоро, затова вие ще трябва да се задоволите само с това да ви придружава.

— Вашето присъствие ми е било винаги приятно, но кажете ми защо се бяхте събрали толкова души тук? Предвиждам, че нещо се върши и затова се страхувам за баща си.

— Драга ми Ло, вие сте вече на такава възраст, че мога да ви кажа самата истина. Вашият баща се върна от Америка изключително само за това: да води заедно с нас борба срещу Романовците. Ние трябва да бъдем готови за всичко — дори и за смърт.

— Клетият ми баща! Аз предварително съм уверена, че той не ще оцелее в тази борба!

— Нека се надяваме на най-доброто. Освен баща ви, в опасност се намират ние всичките.

— И вие значи излагате живота си на опасност? — развълнувано попита Ло и подаде двете си ръце на Бакунин. — Михаил Бакунин, аз още съм млада и неопитна, ала не мога да разбера защо някои хора излагат живота си заради някакви права?

— Ние всички сме родени с еднакви права и като членове на обществото трябва да ги имаме. Потъпчат ли се веднъж от когото и да било, ние трябва да отмъстим за това.

— Щом е така, водете борба — каза Ло и очите ѝ приеха едно особено изражение.

Никога Ло не бе изглеждала на Бакунин по-хубава от сега.

— Ло — каза Бакунин, разтваряйки ръце, — облегни се на гърдите ми, чук е твоето място.

Отначало младото момиче се поколеба да стори това, но след малко се хвърли в неговите обятия.

— Колко те уважавам тебе, възвишения човек! — каза момичето, като обви ръцете си около врата му.

— Наистина ли ме любиш, Ло? Повтори още веднъж, моля те, тези думи.

Повдигайки побелялата вече коса на Бакунин от челото, Ло каза:

— Обичам те, мили мой!

Умеещият да нагласява само планове за покушения Бакунин се наведе и страстно целуна момичето.

— Ло — каза той, — досега не съм обичал никоя. Ти си първата, която с такава страст прегръщам. Нищо не е в състояние да ни раздели. Ние сме родени един за друг и заедно ще се борим срещу всички бури на живота. Ако днешният ми план успее, аз ще те изведа от студената Русия в топлите страни. Там ние ще бъдем щастливи.

Едно тихо похлопване на вратата ги пробуди от любовния сън.

— Вече е време, Бакунин — каза Пал.

— Да, време е вече, приятелю — отвърна Бакунин, като се изскубна от обятията на своята любима.

Той се сбогува с Ло, като ѝ каза, че ако остане жив, тя ще бъде негова годеница. А ако умре — негова вдовица.

След като Пал благослови дъщеря си и Бакунин, и тримата излязоха от къщи.

Император Александър II продължи разходката си.

Като наближи улица „Инженерна“, той повика командира на казашкия корпус полковник Дворецки.

— Внимавайте добре, господин полковник. Не зная защо, но предчувствувам, че ме застрашава някаква опасност.

— Ваше Величество, аз не виждам нищо подозрително. Пък и улиците, както винаги, са пълни с полицейски шпиони.

— Добре — каза Александър II и даде знак на полковника да отиде на мястото си.

Когато влязоха в улица „Инженерна“, неочаквано насреща се появи една жена и спря конете на царската каляска. Беше Титана. Тя трябваше да улови конете отстрана, но за по-голяма сигурност тя застана отпреде им. Конете стъпкаха жената и след това спряха.

В същия миг един бедно облечен човек застана пред каляската на императора. Той държеше в ръцете си един хляб.

Императорът учудено го изглежда.

— Какво желаете? — попита Александър II Бояновски.

— Ваше Величество, това е всичкият хляб, който имам в къщата си. Аз и децата ми гладуваме.

Императорът се наведе и съжалително погледна просяка.

Главата на императора беше близо до хляба. Бояновски хвърли хляба под каляската.

— Какво е това? — извика Александър II.

— Твоята смърт! — каза Бояновски.

После се чу силен трясък. Цялата каляска се повдигна от сътресението, но Александър II бе само контузен в краката.

Полковник Дворецки обърна бързо коня си и залови Бояновски. Той бе заобиколен още в същия миг от едно множество хора, готови да го разкъсат на парчета.

— Оставете това нищожество — извика полковникът. — Благодарение на Бога императорът остана невредим.

— На парчета да го разкъсаме! — викаше разярената тълпа.

— Оставете го, той трябва да живее, за да каже причината, поради която е искал да убие императора.

Александър II се окопоти. Той разбра, че е останал незасегнат, но неговият телохранител и едно дете бяха цели облени в кръв.

— Страшно наистина! Не е ли грешно да се пролива невинна кръв?

— Здрав ли сте, Ваше Величество? — попита вторият телохранител.

— Както виждате, нищо не ми е. Само малко се уплаших.

— Да вървим ли, Ваше Величество? — запита кочияшът.

— Не, почакайте да видим причинителя на атентата. Здрав ли сте, полковник?

— Благодарение Богу, опасността вече мина.

— Не бързайте да благодарите на Бога — каза Бояновски, като се изсмя лукаво, — защото опасността още не е минала.

— Но кой си ти, човече? Какво ти сторих, че искаш да ме убиеш?

— Ще ти кажа накратко. Някога, царю, аз бях твой любимец, но поради непостоянството на твоя характер и е помощта на моята жена ти ме изпрати на заточение в Сибир. Аз съм Николай Бояновски, бивш държавен съветник.

Императорът се стресна.

— Николай Бояновски? И ти успя да станеш убиец?

— Моли се, Александре, защото минутите ти са прочетени. Ти не ще се отървеш отгук. Да, Ваше Величество, по-скоро бягайте!

— Да се върнем тогава назад — каза императорът. Но в момента, когато кочияшът обърна конете, Пал се приближи до каляската с книгата в ръце. После той вдигна книгата. Един от полицаите съзря опасността, но беше вече късно. Книгата падна точно пред краката на императора.

Разнесе се силен гръм. Поради големия дим, който се вдигна, никой не можа да види какво се случи, но когато пушекът се разпръсна, откри се страшна картина.

Александър II беше коленичил, държейки се за колелото на каляската. Дясната ръка и краката му бяха откъснати. Цялата му глава бе обляна в кръв, а едното му око висеше настрана.

— Императорът е убит! Хванете убиеца! — викаше полковник Дворецки и след това изтича при ранения.

Императорът падна.

— О, убиха ме...

Макар че полковник Дворецки бе тежко ранен, изтича при императора.

— Студено, студено... — каза императорът.

После някои поискаха да го отнесат в най-близката къща, но желанието на императора бе да умре в двореца си, затова го сложиха в каляската и го закараха в двореца.

Нихилистите постигнаха целта си!

Александър II, повелителят на цяла Русия, бе на смъртно легло.

Пал изпълни точно възложената му задача, ала и той не бе пощаден от смъртоносните куршуми. След атентата искаше да избяга, но беше късно. Натрупаният сняг му попречи. Едно голямо множество се втурна подир него.

След малко настъпи грозна картина. Пал бе свален на земята и едни почнаха да му удрят плесници, други да го ритат, да разкъсват месата му.

— Ло! — това бе последната негова дума. Той умря, останал верен на дадената клетва, че ще умре за делото на ниҳилизма.

Бояновски бе откаран в Петропавловската крепост, където поиска да се самоубие, но му попречиха, като му взеха ножа.

Той очакваше, че приятелите му ще дойдат да го освободят, но очакванията му останаха напусто.

„Забравиха ме — мислеше си Бояновски. — А къде е Бакунин? Защо допуска да бъде убит приятелят му, без да направи опит да го спаси? Къде се намираше той в най-важната минута, когато другарите му се жертвуваха за общата света идея на нихилистите?“

Къде беше Михаил Бакунин?

СХІІ. ЗАКЪСНЕЛИЯТ

Владимир току-що завиваше покрай ъгъла на улицата, която водеше към дома на неговия баща — великия княз.

Когато стигна до къщата, той застана пред вратата, като се колебаеше дали да влезе.

Обаче мисълта, че животът на императора беше в опасност, го накара да изостави колебанията си и той влезе.

Когато стигна до коридора на първия етаж, пред него се изпречи един офицер и го попита какво желае.

— Желая да говоря с Негово височество великия княз.

Офицерът му каза, че не е възможно да говори с него.

— Аз трябва непременно да говоря с него, защото от това зависи животът на царя. В случай че ми попречите, ще бъда заставен да си послужа с насилие.

Между двамата се започна отчаяна борба, която бе прекъсната от появата на едно момиче.

— Какво става тука? — извика то, като се приближи.

— Ти ли си, Вера? — попита Владимир момичето.

Съвсем изненадана, Вера се хвърли в обятията на Владимир.

— Но какво дириш тук, Владимире? Предчувствувам, че трябва да се е случило нещо изключително, защото иначе не би потъпкал дадената си дума!

— Вера, голяма опасност застрашава императора и затова трябва да говоря насаме с баща си.

След няколко минути Владимир беше вече при баща си.

— Помниш ли, Владимире че ми даде честна дума без мое разрешение да не напусках Сибир?

— Да, зная, татко, по понеже ако не бях дошъл, животът на един човек щеше да бъде в опасност, реших да наруша честната си дума.

— Ти знаеш, че един войник, при това от царско семейство не може в никой случай да погази честната си дума. Това не трябва да става и тогава, когато от него зависи животът на хиляди хора.

— И тогава ли, когато се отнася до живота на императора? — каза пребледнял Владимир. — Но защо още се бавим? Аз съм дошъл да ти съобщя, татко, че нихилистите начело с Бакунин се готвят при пръв случай, когато императорът излезе на разходка, да го убият. Побързай, татко, и кажи на брат си да не ходи никъде.

— Истина ли е това, което ми каза?

— Пълна истина!

След това великият княз взе два револвера за себе си и два за Владимир.

— Бързай, сине, ние трябва да спасим царя. Навярно много си се измъчил, Владимире, докато стигнеш до Петербург. Как да ти благодаря за това?

— Прости ми, задето не удържах на думата си.

Те изтичаха колкото може по-бързо навън.

Владимир замоли баща си по пътя да му обещае, че ще подари живота на Михаил Бакунин и на неговите съмишленици, защото те са били приятели на майка му.

— Ще видим какво ще правим с тях — каза великият княз намръщено.

Когато пристигнаха в двореца, великият княз попита прислужника на царя:

— Защо си така умислен, старче?

— Едно предчувствие ме измъчва — каза прислужникът. — Негово величество излезе сам, при това с открита каляска.

— По кой път тръгна? — попита великият княз.

— Не зная, Ваше Височество!

— Това не е на добро! Не ни остава нищо друго, освен да почакаме тук.

Не след дълго пристигна и каляската с ранения император. Полковникът вдиша окървавеното тяло на императора. Великият княз остана много изненадан от тази картина.

— Бог е искал така да стане, Ваше Височество — каза полковникът. — Негово величество стана жертва на нихилистите.

— Убит е значи?

— С бомба — каза тихо полковникът.

— Къде стана това?

— На улица „Инженерна“.

— Хванаха ли убиеца?

— Единия уловиха, а другият е убит. Има със стотици такива в тази Русия!

— Жив ли е още брат ми?

— Той е в безсъзнание, Ваше Височество.

Императора поставиха на леглото му с полузатворени очи.

Той пожела да доведат престолонаследника. След малко младият Александър беше в стаята.

Императорът гледаше ту великия княз, ту сина си.

— Въпреки всичко... — каза той и затвори очите си завинаги.

Нещастният искаше да каже с тези думи, че въпреки предпазните мерки нихилистите успяха да го убият.

Многочуден свят се беше натрупал на двора и на улицата и очакваше с нетърпение да чуе, че императорът е по-добре. Никой не предполагаше, че императорът бе смъртно ранен.

Изведнъж обикновеното знаме в двореца се замени с черно, което показваше, че императорът е починал.

Всички останаха потресени от тази вест. Всеки оплакваше загубата на най-свободомислещия между всички императори от времето на Петър Велики.

Не след дълго вратата на балкона се отвори и се показа стройната фигура на Александър III.

„Ето новия ни цар“ — утешаваше се народът и пееше руския химн „Боже, царя храни“.

Александър погледна с ясен поглед народа, който го акламираше.

Той не можеше да бъде весел въпреки предаността, която виждаше у народа си. Неговата фамилия бе непрестанно преследвана от нихилистите. Той се поклони само и се върна при трупа на баща си.

Завари тук чичо си, великия княз.

— Отмъщение, отмъщение за тези, които убиха баща ми! — викаше Александър III, като стисна юмрука си. — Той беше единственият, който желаше доброто на народа. Единственият недостатък на баща ми беше, че управляваше с благост. Обаче аз ще им покажа как се управлява. Те не заслужават да се отнася човек с добро към тях. Моят девиз ще бъде отмъщението, а делата ми — прикладът!

Великият княз изслуша спокойно племенника си.

— Драги племеннико, позволи ми и днес да те назовавам така, защото от утре ще трябва да те наричам Величество. Не мисли така, а знай, че любовта на народа се спечелва пак е любов. Народът се управлява със свобода, но селянинът още не е вкусил от нея. Народът е потъпкан. С него се постъпва много лошо. Да не мислиш, че убийците са от народа? Лъжеш се много, ако мислиш така...

— Спри — каза Александър III. — Остави ме да управлявам, както аз желая.

— Ти не ще управляваш, както добрият ти баща — отвърна великият княз. — Аз съм сега ваш подчинен, Ваше Величество, и ще изпълнявам заповедите ви.

Александър III поклати доволно глава.

— Как се казваше убиецът? Желая да чуя как ще се оправдава.

— Бояновски, Ваше Величество. Мога ли да бъда още с нещо полезен?

— Назначавам ви за върховен съдия на нихилистическия процес.

— Моля ви да ме освободите от тази длъжност.

— Много съжалявам, но това го желая аз. Потрудете се да намерите Бакунин, който навярно е още в Петербург.

Великият княз се поклони и излезе.

Владимир го чакаше в коридора, те отидоха заедно в двореца на великия княз.

— Искам да поговоря с тебе по-сериозно, Владимире. Негово величество императорът ме назначи за председател на съда, който ще съди нихилистите. Това не е много приятно за мене, но какво да правя, когато той не иска да ме освободи от тази длъжност. Никога не съм бил много добре с него и затова искам да се махна от Русия. Аз ще замина, а тебе, сине, ще гледам да те настаня тук и да бъдеш добре. Сега ще те питам нещо — не като баща, а като съдия. Ти трябва да ми кажеш къде се намират Михаил Бакунин и неговите другари.

Владимир пребледня, но скоро се съвзе и каза решително:

— Татко, ти знаеш, че Бакунин е приятел на моята майка. Той я е пазил по пътя за Сибир и докато е била там. Не само това, но в лицето на Бакунин аз виждам един добър човек и към него изпитвам голяма почит, затова не мога да го предам. Моля те, не настоявай, защото не мога да ти кажа.

— Кажи ми само къде мога да го намеря.

— Как мога да зная това, когато Бакунин е като птица във въздуха — сега се намира тук, а след малко на друго място. Този човек никой не може да го улови. Народът го обича и му дава подслон — както на него, така и на приятелите му.

— Щом е така, значи всички Романовци са загубени и трябва да се откажат от престола. Цяла Русия значи мисли като Михаил Бакунин.

— Кой може да отрече това, татко? В Русия има хиляди привърженици на Романовците, които са готови заедно с царя да умрат за отечеството си.

— А сега мой дълг е да ти съобщя, че ти си мой пленник, въпреки че много страдам при мисълта, че така трябва да постъпвам с тебе. Императорът е строг и аз изпълнявам дълга си. Сега можем да си отидем до второ разпореждане.

Владимир тръгна да си върви, но преди да стигне до вратата, Константин се завтече и го прегърна.

— Сине мой, благородни синко, прегърни ме. Аз се гордея, че ти не пожела да станеш предател. Това ми хареса! Ти си истински мой син.

Владимир влезе в другата стая, където потъна в мисли. Той беше заточеник. Причината за всичко това бе неговото раждане. В неговите жили течеше кръвта на Романовците, обаче той не чувствуваше никаква привързаност към тях. Той обичаше и предпочиташе Михаил Бакунин пред нещастния велик човек!

СХІІІ. БЯГСТВОТО НА БАКУНИН

Когато се случи страшното приключение на улица „Инженерна“ и Александър ІІ бе потънал в кръв, нихилистите бяха постигнали своята цел. Главният двигател на това дело, Михаил Бакунин, вършеше по-важна работа. Той искаше след убиването на Александър ІІ да вдигне революция в столицата. За да постигне тази цел, той бе в съгласие с някои от командирите на петербургските полкове, които му се бяха заклели, че ще действуват солидарно за постигането на многожеланата свобода на народа.

Като спечели на своя страна гвардейския полк, той мислеше, че щеше да бъде лесно да разбунтува народа против династията.

Младите офицери удържаха на думата си.

Когато другарите му отидоха по местата си, Бакунин, преоблечен в дрехите на лавкаджия, с окачена на врата кошница с разни неща, под които се намираха няколко бомби и револвери, се вмъкна в казармата.

Един от нихилистите щеше да съобщи за убийството на императора в казармата и после Бакунин щеше да вдигне тревога.

Войниците го бяха наобиколили и си купуваха по нещо за ядене.

Той им разказваше как един от Романовците убил войник, който искал да види болната си майка. След кратко разискване на тези проблеми Бакунин разбра, че войниците не са много привързани към царизма. В същото време дойде един човек, запъхтян от тичане, и съобщи, че императорът е убит. Бакунин тържествуваше, защото нихилистите бяха постигнали своята цел.

— Време е вече — каза Бакунин на стоящия до него офицер.

Командирът строи войниците си и почна да ги убеждава, че след смъртта на императора те ще бъдат заместени от други полкове. Войниците не вярваха отначало, след малко един старши подофицер излезе от редовете на войниците и стреля с пушката си срещу командира, който падна, облян в кръв.

— Ти не си офицер, а предател — извика развълнуван войникът.

Като видя, че човекът, у когото имаше голяма надежда, падна убит, Бакунин помисли, че най-разумно е да си отиде. Стори това веднага.

Ло го очакваше у дома му.

— Убит ли е наистина? — запита тя.

— Да.

Тя не можа да се въздържи и заплака.

— Горкият ми баща! Оставам сега самичка!

— Ло, ти не си сама. Аз съм с тебе. Питам те още веднъж: за баща ли ще ме имаш или за твой мъж?

— Ти си ми всичко на света, баща и Бог — отвърна Ло, като прегърна Бакунин.

— Духът на твоя баща ни благославя — каза Бакунин. — Но какво правя аз? Да бягаме скоро, защото нямаме много време, може неприятелите да са по следите ни.

— Мислиш ли, че ще те преследват?

— Уверен съм в това! Моята глава е оценена.

— И аз ще дойда с тебе!

— Не, Ло. Не можем да заминем заедно, защото ще се изложим на опасност. Ти ще отпътуваш за Англия сама, аз ще дойда след тебе!

— Защо не в Америка, а в Англия?

— Защото аз имам добри приятели в Англия. Ти си съгласна, нали? След два часа ще заминеш. Аз ще ти дам едно писмо до моите приятели, те ще те посрещнат с удоволствие.

Бакунин прегърна още веднъж Ло и излезе.

След два часа Ло бе на гарата.

Михаил Бакунин се бе приготвил да бяга от Петербург и никога вече да не се върне. Като изпрати Ло, отиде в зимника при Петровна. Петровна бе много обезпокоена: Тя много се зарадва, като го видя.

— Петровна, както виждаш, аз съм здрав още, обаче необходимо е да избягам оттук. Дойдох да ми помогнеш в бягството.

— Казвай, приятелю! На всичко, каквото имам, можеш да разчитааш, тъй като аз го дължа на тебе.

— Аз ще трябва да се облека в дамски дрехи, за да мога да избягам, но ще трябва и ти да ме придружиш. Ще приличаме на две приятелки, които отиват на курорт в някои бани в Германия.

— Кога ще отпътуваме?

— Още сега, не трябва да губим ни минутка.

След два часа Бакунин и Петровна бяха на гарата.

Бакунин след няколкодневно пътуване се озова с параход в Бяло море. През целия път го занимаваше една личност. Не след дълго Бакунин се качи на парахода за Англия.

Какво ли е станало с Ло?

Когато Ло остана сама на гарата, тя чу голям шум.

Една тълпа носеше на носилка ранения Хуго Пал в Петропавловската крепост. Елисавета с наведена глава следваше носилката.

Като видя леля си, Ло извика и отиде при нея.

— Тихо, Ло! Не се издавай!

Като видя носилката и окървавения си баща, Ло не можа да се въздържа и заплака.

— Тихо, мое дете! Само ако мълчиш, ще можеш да поприказваш е него.

Директорът на затвора по молба на Елисавета позволи на нея и на Ло още веднъж да разговарят с него.

— Мили татко — продума плачешком Ло, като прегърна баща си.

— Обична ми дъще — извика Пал, без да може да стане от стола.

— Защо плачете? — попита той, като видя, че и двете се заливат в сълзи. — Аз умирам на драго сърце! Бакунин спаси ли се?

— Да, спасен е — отвърна Ло.

— Добре е тогава всичко. С него ти ще бъдеш напълно щастлива. Сега, мили мои, нека се простим защото палачът скоро ще дойде.

След два часа главата на Пал отхвъркна на една страна. Последните му думи бяха: „Отмъщение на Романовците.“

Ло падна в безсъзнание в прегръдките на леля си и дойде на себе си едва като излязоха на улицата.

„В жилите на това момиче тече също буйна кръв — помисли си Елисавета. — Но дано Бог помогне на това същество и му подари подобър живот от този на баща й.“

СХІV. МНИМАТА ГОДЕНИЦА

Александър II бе погребан с почестите, полагащи се на един император.

Чуждите посланици украсиха с богати венци останките на могъщия монарх.

Преди да балсамират тялото му, те го спуснаха в приготвената гробница. Александър III заповяда да дойде следователят.

— Какви доклади има по убийството? — залита императорът. — Има ли още някой жив?

— Единият, Бояновски, е жив, Ваше Величество, а на другия отсякоха главата. Аз мисля, че трябва да помъчим този, когото имаме в ръцете си, и по този начин ще го принудим да предаде другарите си.

— Вие сте прав. Направете всичко необходимо да изкопните нещо от този нихилист.

Присъдата на нещастния Бояновски бе изречена. Въпреки че отнеха всичките му средства да се самоубие, той намери в сламата едно въже. Върза го за гредите и направи примка.

Преди да тури примката на главата си, той си припомни миналия си живот и любимите си близки. Искаше да се прости за последен път с тях.

„Сбогом, приятели, сбогом, Бакунин! Аз не ще ви предам. Ето, аз ида при тебе, мила Феодора! Аз отивам там, където няма подлост и където сърцата по-искрено се обичат. Аз те обичах, но за това получих твоята неблагодарност!...“

След скръбната изповед Бояновски тури примката на главата си и след няколко трепвания се пресели в другия свят. Бояновски се обеси. Императорът много се разсърди, когато се научи това.

— Вие всички сте нихилисти! — извика той на директора на затвора.

В скоро време той свика министерския съвет и отмени промените, с които покойният му баща бе подобрил злата съдба на своя народ.

От ден на ден Русия ставаше по-деспотична страна.

Александър III управляваше много строго Русия и освен това се отнасяше зле със семейството си.

Той много мразеше братовчедка си Вера и заповяда на великия княз да я застави да се омъжи за пруския принц, когото тя не обичаше. Великият княз отпусна раменете си и като си отиде у дома, каза желанието на императора.

— Добре, татко, аз ще изпълня волята на императора.

— Мое мило дете, ти всичко жертвуваш! Как да ти благодаря за това?

— Моето желание, татко, е да подобря последните ти дни.

— Благодаря ти, Вера. Моят племенник Александър III не е като баща си. Той заповяда още утре да заминеш за Германия. Иди, драго дете, и се пригответи за път.

Вера излезе от стаята на баща си и отиде в стаята на Владимир.

— Идвам да ти съобщя нещо много важно — каза Вера. — Отнася се за моето и твоето щастие и за моя живот.

Владимир се отдръпна.

— Ако се отнася за твоя живот, Вера, аз съм готов да...

— Ти не можеш нищо да ми помогнеш, понеже виновникът за нещастията ми е самият император.

— Императорът ли?

— Да, той. Той иска още утре да отпътувам. Той ме насилва да се омъжа за пруския принц.

— Не, това не трябва да стане! Нима е възможно аз да позволя, Вера, друг да те прегърне? Не, това няма да стане! Ние трябва да избягаме.

— И аз мисля така, Владимире! Трябва да избягаме, и то още тази вечер. Да избягаме в Америка, Владимире, там ще бъдем щастливи.

Владимир я прегърна страстно.

— Вера, моя мила Вера, ти ще бъдеш моя, само моя!

Целувките следваха една след друга, целувки, които не бяха братски, а страстни и горещи. Те стояха прегърнати дълго време.

Най-после Вера се отдръпна и изтича в стаята си да се пригответи за път. Същото стори и Владимир. Той намисли да се преоблече в

савойски дрехи. Занесе скрито и разтреперан тези дрехи в стаята си и с нетърпение очакваше уговорения час.

Този ден император Александър III приемаше на аудиенции. Последната направи дворцовият маршал Савори. Той беше французин, но отдавна живееше в двореца и се ползуваше с царското доверие.

— Ваше Величество, вие сте ме викали?

— Да, въпросът е за принцеса Вера, тя трябва да се сгоди за немския принц. Понеже вие разбирате от такава работа, аз ви избрах да я придружавате.

— Това е голяма чест за мене, Ваше Величество.

— Ще отидете тази вечер при великия княз, където ще ви се повери принцесата. Обещайте ми, че добре ще опазите принцесата.

— Давам честната си дума, че нито косъм не ще липсва от главата ѝ.

— Това исках да ви кажа. Сега можете да си вървите.

Маркизът се поклони и излезе.

В девет часа една каляска чакаше пред двореца на великия княз.

Вера прегърна още веднъж баща си и излезе на улицата.

— Сбогом, татко, не ме придружавай повече, не увеличавай мъката от раздялата.

Когато Вера слезе на двора, насреща ѝ дойде една жена, която за голяма изненада приличаше много на нея.

— Ти ли си, Валеска?

— Аз съм, Ваше Височество. Време ли е?

— Да, качвай се бързо на каляската и не говори с никого.

— Сбогом, принцесо — каза Валеска, като се качи на каляската.

Мнимата принцеса се качи на каляската, а истинската отиде в стаята на Владимир.

Маркиз Савори очакваше принцесата при голямата врата. Като я видя, той се поклони учтиво.

— Ваше Височество — каза той тихо. — Негово величество императорът ми възложи неприятната за мене длъжност, тъй като аз всичко знам, но мой дълг...

— Смея ли да ви предложа ръката си?

Валеска го хвана под ръка и се качи заедно с него в приготвената каляска. Тя млъкеше, за да не се издаде и беше спуснала целия си воал. Маркизът даде знак да тръгнат.

Като дойдоха на гарата и се качиха в купето, Валеска се успокои и си помисли, че господарката ѝ е вече спасена. Когато тренът тръгна, тя помоли маркиза да я остави сама, понеже не се чувствувала разположена. Маркизът ѝ отговори, че императорът му заповядал да не я оставя сама.

Без да проговорят, пътниците заспаха.

Когато дойдоха до предпоследната гара за Германия, маркизът се събуди и видя, че тази, която придружаваше, не беше Вера, понеже целият воал от лицето ѝ бе свален.

Валеска бе върната обратно на другия ден в Петербург.

Императорът, ядосан от измамата, издаде заповед всичките влакове, които отиват за границата, да бъдат строго прегледани.

През това време Вера и Владимир пристигнаха до германската граница. Като видя, че всички влакове за странство се претърсват, Владимир веднага събуди Вера. Когато се прощаваха за сетен път с Русия, директорът на Петербургската полиция, новоназначеният Данишев, влезе в купето и им съобщи, че Владимир и Вера са негови пленници.

— Нима ти, Данишев, си шпионин?

— Аз изпълнявам само дълга си — отвърна Данишев.

— Къде ще ме закараш?

— В Петропавловската крепост.

— Излъга и тогава последното ми желание, остави ме да се простя с баща ми. Аз ще ти кажа кой е моят баща. Великият княз, когото ти добре познаваш — каза шепнешком Владимир.

Данишев пребледня.

— Аз ще изпълня желанието ти, но трябва да ми обещаеш, че не ще избягаш.

След един час двамата бяха на път за двореца на великия княз.

След изчезването на Вера и Владимир там бе настанала голяма тревога. Княгиня Хела неспирно молеше да ѝ кажат къде е детето ѝ.

Великият княз мислеше, че Вера бе избягала при Елисавета и затова ѝ писа да дойде при него.

— Какво желаете, Ваше Височество? — запита Елисавета, като влезе в стаята на великия княз.

— Не ме наричай „Височество“ и „Вие“. Ние трябва заедно сега да работим.

— Какво се е случило?

Константин разказа накъсо какво се бе случило с Вера и Владимир. Елисавета замислена наведе глава.

Зачу се конски тропот и след малко една каляска спря пред двореца на великия княз. Великият княз погледна от прозореца и видя Владимир, придружаван от Данишев. Влязоха в двореца.

— Нека Бог да ни помогне! — извика великият княз. — Нашите деца ги карат като пленници!

След малко вратата се отвори и на прага се показаха Владимир, Вера и Данишев.

Данишев разказа накъсо цялата работа.

— Заповедта на императора трябва да се изпълни, но аз ви моля да оставите под мой надзор както сина ми, така и дъщеря ми. Аз отговарям за тях.

— Принцеса Вера може да остане, Ваше Височество, обаче аз трябва да затворя Владимир в Петропавловската крепост по заповед на царя.

— Аз ще дойда с тебе, Данишев. Моля ти се, остави ме да взема един скъп предмет, който е мой спомен.

— И аз ще дойда — каза Елисавета.

— Не, майко, аз сам ще отида.

— Не, аз виждам какво искаш да направиш.

— Тихо, майко! Нима искаш да умра на бесилката?

Елисавета се изправи гордо. Устните ѝ затрепериха, тя прегърна сина си и смело каза:

— Сбогом, сине, завинаги!

— Прощавай, майко! — каза Владимир и целуна ръката на майка си.

После Владимир тръгна към вратата. Преди да излезе, той се обърна към Вера и ѝ каза сбогом.

Вера се втурна към него, като простря ръцете си.

— По очите ти разбрах, Вера — каза Владимир и излезе.

СХV. СМЪРТТА НА ВЛАДИМИР

Вървейки бързо, Владимир се отправи за стаята си и след като влезе в нея, за по-голяма сигурност заключи вратата.

„Това трябва да бъде! Връщане няма. Трябва да умра така, както прилича на един потомък на Романовци.“

Още с влизането си Владимир извади револвер от едно чекмедже и го прегледа.

„Драмата започна още от първия ден на раждането ми. Тя ще свърши с трагедия, защото и най-последният бедняк в Русия не е бил по-нещастен от мене. Жалко, но факт. Има хора на света, които се раждат само за да търпят мъки. Аз също съм един от онези, които са се родили в нещастие и свършват живота си в нещастие, макар че в жилите ми тече кръвта на Романовци. Самото ми раждане е едно престъпление, тогава и смъртта нека бъде престъпление.“

Неочаквано пред него се намери Вера.

— Вера, ангел мой, прости ми, че прибягвам до това средство, защото трябва да се пожертвувам, за да измия както моята, така и твоята чест.

Като каза това, Владимир насочи дулото на револвера към сърцето си.

Всички останаха вкаменени след излизането на Владимир от стаята. Само тихото хълцане на Елисавета се чуваше.

Вера остана като закована на мястото си. След малко тя като че се пробуди от дълбок сън и изплашено извика:

— Той ще се самоубие!

— Да, дъще моя, той ще се самоубие — каза, прегръщайки я, Елисавета.

— Кой ще се убива? — попита Данишев.

— Владимир — отвърна Елисавета.

— Това не трябва да стане! Той е мой арестант и ако не го предам жив... А, сега разбирам!

Вера изтича в стаята на Владимир и като видя, че вратата е затворена, извика силно.

— Владимире, ти не трябва да умреш! Ти трябва да живееш.

— Да живея?!

— Да. И това трябва да стане заради мене.

В същия миг до вратата дойде и Елисавета.

— Късно е, късно е... Неочаквано се разнесе гърмеж.

Когато изкъртиха вратата, намериха Владимир прострян на пода, целият потънал в кръв. Вера и Елисавета коленичиха до него.

— Вера, любима моя! — каза Владимир.

— Владимире, мили мой Владимире! — извика Вера и го прегърна, за да го целуне за последен път.

Сълзи потекоха от очите ѝ.

— Умря, свърши вече! — каза тя, задавяйки се от плач.

СХVІ. ПОСЛЕДНИ ДНИ

Вървят дните и хората един по един си заминават, оставяйки след себе си само спомени за близките си, но и те постепенно се, заличават. Делата на тия хора биват записани само от историята.

Ала дните, в които императорите умират от неестествена смърт, са написани с черни букви.

Заплашванията на нихилистите към руския император и после не са престанали. И без ръководството на Михаил Бакунин, който посвети дните си на тих семеен живот с Ло, нихилистите не спряха своите действия.

Елисавета не живя много. Последните си дни тя прекара в манастира на Наталия Кардова, като беше почитана и обичана от всички.

Княгиня Вера не се задоми. Тя беше утехата на баща си, който не можеше да забрави нещастния си син. Остана любимка на целия народ, който я наричаше Петербургския ангел.

Данишев и Лидия живееха с децата си щастливо, след като той напусна длъжността в Петербург и се преселиха в имението си, където водеха тих и спокоен живот.

Добрата Петровна се пресели в Англия. Там тя живееше заедно с Бакунин. Фелзингер, който също живееше в Лондон, често ги спохождаше. Между сънародниците си той си спечели име на учен.

По лондонските улици се вижда също така едно бедно същество, което някога е било законна съпруга на директора на петербургската полиция Ашинов. Блазнена от своята суетност, Франциска вършеше все нови и нови грехове и свърши живота си в болница, както става с жените от този род.

На една височина в Гачини, недалече от църквата, се намира гроб, над който печално се е надвесила една върба. Цялата околност има вид на градина. Гробът е обиколен от цветя. Този гроб всеки ден биваше посещаван от едно миловидно женско същество. Жената с ангелско лице беше студена като лед. Сълзи капеха от прекрасните ѝ

очи и оросяваха гроба. Тази онещастлива от хората и самотна богомолка беше княгиня Вера. На западната страна на гроба се възправя кръст, на който със златни букви е издълбано името Владимир.

Всяко утро славейче капваше на върбата и сякаш с мелодичния си глас говореше: Клетият Владимир. Хубавите цветя и росната трева благоухаеха и сякаш искаха да кажат: Нещастна Вера!

А какво ли е станало с Кнудзон? Той посрещаше сибирските заточеници и оплакваше матушка Русия, която изпраща най-достоините си синове на заточение в Сибир! Волков пак продължаваше да разковава и оковава заточениците.

Еферсон умря, оплаквайки нещастната си любов към Елисавета. Завесата пада, следователно трагедията е вече свършена. Дано Бог даде да не се повтаря!...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.